PRIMA SECVNDÆ PARTIS SVMMÆ PHILOSOPHICÆ E D. THO DOCT. ANGELICI DOCTRINA.

Auctore Reu. P. Coſmo Alamannio Mediolanenſi Societatis IESV Theologo.

PRIMA SECVNDÆ.

POST conſiderationem rerum Logicarum, quæ non quæruntur ad cognoſcendum propter ſe ipſas, ſed vt adminiculum quoddam ad ſcientias, præſertim ſpeculatiuas, cum Logica ſpeculationi miniſtret ſua inſtrumenta, ſyllogiſmos nimirum, & definitiones, & alia huiuſmodi, quibus in ſpeculatiuis ſcientiis indigemus, ſequitur, vt ſcientiarum ſpeculatiuarum, phyſicæ præſertim; & metaphyſicæ tractationem aggrediamur. Et quoniam, vt dicit Philoſophus 1. phyſ. initio, innata eſt nobis via, vt à notioribus nobis ad notiora naturæ progrediamur; quo ad nos autem prior eſt naturalis Philoſophia, quam ſcientia diuina, ideo primum agemus de illa, tum de hac.

QVÆSTIO PRIMA.

De Philoſophia Naturali.

Circa Philoſophiam naturalem neceſſarium eſt primo inueſtigare qualis ſit, & ad quæ ſe extendat.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR QVINQVE.

Primo, Vtrum ſit ſcientia.
2 *Vtrum ſit vna, vel plures.*
3 *Vtrum ſit ſpeculatiua, vel practica.*
4 *Vtrum ſit de his, quæ ſunt in motu, & in materia.*
5 *Quod ſit ſubiectum eius.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Philoſophia naturalis ſit ſcientia.

p. poſt. l. 16. & 42. op. 30. q. 4. art. 2. arg. 1.

Videtur quod, Philoſophia naturalis non ſit ſcientia: Dicit enim Philoſophus 1. poſt. tex 21. & 42. & 6. eth. c. 6. quod ſcientia eſt vniuerſalium, non autem ſingularium; ſed Philoſophia naturalis eſt de ſingularibus, eſt enim de his, quæ ſunt in materia, quæ eſt principium indiuiduationis, ergo Philoſophia naturalis non eſt ſcientia.

p. poſt. l. 4. & 44. 6. Eth. l. 5. op. cit. arg. 4. p. p. 84. art. 1. ad 1. 86. ar. 3. arg. ſed contra.

2 Præterea, dicit Philoſophus 1. poſt. t. 5. & 44. & 6. eth. c. 6. quod ſcientia non eſt de contingentibus, ſed de neceſſariis, ſed Philoſophia naturalis eſt de contingentibus, eſt. n. de rebus mobilibus & quo ad aliquam partem eſt de generabilibus, & corruptibilibus; omne autem, quod mouetur, generatur, & corrumpitur, inquantum huiuſmodi eſt contingens, ergo Philoſophia naturalis non eſt ſcientia. Sed dices, quod eſt ſcientia de rebus generabilibus, & corruptibilibus, & mobilibus, quatenus in illis ſunt rationes quædam ingenerabiles, & immobiles.

p. poſt. l. 16.

3 Sed contra, quia etiam tales rationes non ſunt omnes in Philoſophia naturali immobiles, & neceſſariæ, ſicut eſt lunæ defectus, & hominem habere duas manus, & in ſingulis quinque digitos, ergo.

op. cit. arg. 2. & in proœmio phyſ.

4 Præterea, Philoſophia naturalis eſt de his, quæ ſunt in materia; ſed de his non poteſt eſſe ſcientia, nã hæc pertinet ad intellectum, qui intelligit abſtrahendo à materia & conditionibus materiæ, ergo Philoſophia naturalis non eſt ſcientia.

op. cit. ad 9. & 10. & 4. met. l. 14.

5 Præterea, Philoſophia naturalis tota fundatur in ſenſuum cognitione, propterea. n. verſatur circa res ſenſibiles, & ex effectibus ſenſibilibus demonſtrat, ſed ſenſuum cognitio eſt valde incerta, & pluribus erroribus obnoxia, ergo Philoſophia naturalis non eſt ſcientia.

p. phyſ. l. 1. p. cæl. l. 1. 6. met. l. 7. p. poſt. l. 5. p. phyſ. l. 1.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 1. phyſ. t. p. 3. phyſ. t. 24. p. cœli t. 0. 2. met. t. 2. 4. met. t. 2. 6. met. t. p. & 11. met. cap. 6. Philoſophiam naturalem vocat ſcientiam.

Reſpondeo dicendum, quod Philoſophia naturalis eſt ſcientia, quod poteſt eſſe manifeſtum ex trib. Primo ex definitione ſcientiæ, quia vt colligitur ex Philoſopho p. poſt. t. 5. & p. phyſ. t. 6. illa doctrina eſt ſcientia in qua res, circa quam verſatur tamquam circa ſubiectum, euidenter cognoſcitur per ſuas cauſas, per quas eſt; hoc autem contingit in Philoſophia naturali, nam in illa res de quibus agit, per proprias cauſas per quas ſunt, euidenter cognoſcuntur, vt dicit Philoſophus 1. p. & 2. phyſ. t. p. & 72. Secundo ex modo procedendi ſcientifico, puta per demonſtrationem, ſcientia. n. demonſtrat per cauſas præſertim intrinſecas, vt dictum eſt. phyſica autem, vt docet Philoſophus 2. phyſ. t. 72. ſicut conſiderat omnes cauſas tam intrinſecas, quam extrinſecas, ita per omnes illas demonſtrat. Tertio ex ſubiecto, ſubiectum. n. ſcientiæ, vt dicit Philoſophus p. poſt. t. 25. eſt illud, quod habet propria principia, & cauſas, & paſſiones, quæ de ipſo per illas probantur, ſunt autem huiuſmodi res naturales, de quibus agit naturalis Philoſophia tamquam de ſubiecto, ſic. n. Philoſophus poſtquam in 1. & 2. phyſ. egit de principiis & cauſis rerum naturalium, in reliquis ex libris agit de paſſionibus illarum ſcilicet de quantitate, motu, loco, & tempore. Vnde manifeſtum, eſt Philoſophiam naturalem eſſe vere ſcientiam.

p. phyſ. l. 1. 2. phyſ. l. 10. q. 30. log. ar. 2. 2. phyſ. l. 10. p. poſt. l. 18.

4. phyſ. l. 1. p. phyſ. l. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod materia non eſt principium indiuiduationis, niſi ſecundum quod eſt ſub dimenſionibus determinatis exiſtens, at ſcientia naturalis a materia ſic conſiderata abſtrahit. op. 70. q. 4. art. 2. ad 4.

Ad ſecundum dicendum, ſicut dictum eſt in obiectione, quod ſcientia naturalis eſt de mobilibus, & corruptibilibus, ſecundum quod in eis reperiuntur rationes quædam immobiles & neceſſariæ, non autem quatenus generationi, corruptioni & mutabilitati ſubdũtur, ſcientia. n. dupliciter eſt de aliquo. Vno modo primo, & principaliter, & hoc modo eſt ſcientia de rationib. vniuerſalibus, ſuper quas fundatur. Alio modo ſecundario, & quaſi per reflexionem quandam, & per accidens, vt dicitur p. poſt. t. 21. & hoc modo eſt ſcientia de rebus illis, quarum ſunt illæ rationes, quatenus rationes illas applicat ad res etiam particulares; ratione. n. vniuerſali vtitur ſciens, & vt re ſcita & vt medio ſciendi, per vniuerſalem n. rationem hominis poſſum iudicare de hoc, vel de illo; rationes autem rerum omnes ſunt immobiles, & neceſſariæ & ideo quantum ad hoc omnis ſcientia eſt de neceſſariis; ſed rerum, quarum ſunt illæ rationes, quædam ſunt neceſſariæ, & immobiles, quædã contingentes, & mobiles, & quantum ad hoc, de rebus contingentibus, & mobilibus dicuntur eſſe ſcientiæ.

Ibid. 2. 4. & in c. p. p. q. 84. art. 1. ad p. 86. a. 1. ad p. 6. eth. l. 1. p. poſt. l. 16.

Ad tertium dicendum, quod omnes demonſtrationes, quæ in Phyſica ſunt de rebus, quę aliter eſſe poſſunt, ſunt de illis ſecundum quod aliter ſe habere non poſſunt, vt v. g. de defectu lunæ, & de ſimilibus, eſt tamen differentia inter illa, nam quædam non ſunt ſẽper ſecundum tempus, ſunt autem ſemper per cõparationem ad cauſam, quia numquam deficit, quin poſita tali cauſa ſequatur effectus, ſicut patet in exẽplo lunæ: nunquam enim deficit, quin ſemper ſit Lunæ eclypſis, quandocunque terra diametraliter interponitur inter Solem, & Lunam. In quibuſdam vero contingit, quod non ſemper ſunt etiam per cõparationem ad cauſam, quia videlicet cauſæ impediri poſſunt, nõ enim ſemper ex ſemine hominis generatur homo duas manus, vel quinq; digitos in ſingulis manibus habens, ſed quandoq; fit defectus, vel propter impedimentum cauſæ agentis, vel materiæ. In vtriſque tamen ita ordinandæ ſunt demonſtrationes, vt ex vniuerſalibus propoſitionibus inferatur concluſio vniuerſalis, remouendo illa, in quibus poteſt eſſe defectus, vel ex parte tẽporis, vel ex parte cauſæ. p. poſt. l. 16.

Vel dic, quod omnimoda certitudo, ſicut eſt in mathematicis, non debet requiri in omnibus rebus, de quibus ſunt ſcientiæ, ſed debet ſolum requiri in his, quæ non habent materiam: ea enim, quę habent materiam ſubiecta ſunt motui, & variationi, & ideo non poteſt in eis omnibus omnimoda certitudo haberi; quæritur enim in eis non quid ſemper ſit, & ex neceſſitate, ſed quid ſit vt in pluribus, & ideo non eſt quærenda in ſcientia naturali, quæ eſt de rebus mobilibus, maxima certitudo, ſicut reperitur in mathematicis, quippe quæ ſunt abſtracta a materia, & non ſunt excedentia intellectum noſtrum. 2. met. l. vlt. Vid. Sot. q. p. p. phyſ. concl. 1.

Ad quartum dicendum, quod forma intelligibilis eſt quidditas rei, obiectum autẽ intellectus eſt quid, vt dicitur tertio de anima, quidditas autem compoſiti vniuerſalis, vt hominis, vel animalis, includit in ſe materiam vniuerſalem, non particularem, vt dicitur 7. metaph. vnde communiter intellectus abſtrahit à materia ſignata, & conditionibus illius, non autem a materia communi in ſcientia naturali, quamuis etiã hæc non conſideret materiam, niſi in ordine ad formam: vnde etiam forma per prius eſt de conſideratione ſcientiæ naturalis, quam materia. op. 70. q. 4. ar. 2. ad 1.

4 met l. 14. Ad quintum dicendum, quod nullus ſenſus de proprio obiecto decipitur, ſicut viſus non decipitur de colore & ideo iudiciū ſenſus de ſenſibili proprio eſt determinatum vnde oportet determinatam veritatem eſſe in rebus, & poſſibilem eſſe ſcientiam illarum quod ſi aliquando circa ſenſibilia propria contingit error, hoc non eſt ex ſenſu, ſed ex phantaſia, per cuius diſpoſitionem aliquando accidit, quod id, quod per ſenſum accipitur aliter ad ipſam perueniat, quam ſenſu percipiatur, ſicut patet in phreneticis, in quibus organum phantaſiæ eſt læſum.

ARTICVLVS II.

Vtrum Philoſophia naturalis ſit ſcientia vna, vel plures.

11. met l. 7 Videtur quod philoſophia naturalis ſit vna ſcientia, non autem plures. Dicit enim philophus 11. met. c. 6. quod quædam ſcientia eſt de natura, loquēs de Philoſophia naturali, ſed particula quæ iam eſt ſignum vnius ſcientiæ, ergo philoſophia naturalis eſt vna ſcientia, non plures.

2 Præterea, vnitas & diuerſitas ſcientiarum oritur ex vnitate, & diuerſitate principiorum, vt dicit philoſophus primo poſt. t. 43 ſed omnia entia naturalia cōueniunt in principiis, omnia enim definiuntur per ordinem ad materiam ſenſibilem in communi, vt dicit Philoſophus 11 met c. 6. ergo philoſophia naturalis eſt vna ſcientia non plures. p. poſt l. 41. 11. met l. 7. p. met l. 1.

3 Præterea, ſcientia eſt vna, vt dicit philoſophus primo poſt t. 43. ex vnitate generis ſcibilis; ſed philoſophia naturalis conſiderat vnum ſubiectum ſcibile, puta ens mobile, ergo philoſophia naturalis eſt vna ſcientia, non plures. p. poſt l. 41. 6 met l. 1. & alibi.

Sed contra eſt, quod ſcientię, vt dicit philoſophus 3. de ani. t. 38. ſecantur ſicut res; ſed res, de quibus agit philoſophia naturalis, ſunt multiplices, & variæ, nam agit de corporibus corruptibilibus, & incorruptibilibus, & ſub illis continentur corpora ſimplicia, mixta viuentia animalia, & homo, ergo philoſophia naturalis non eſt vna ſcientia, ſed plures. 3 de ani. l. 13. op 70 q. 4. art 1 arg 7. & alibi.

2 Præterea, diuerſitas actuum cauſata ex diuerſitate medij oſtendit diuerſitatem ſcientiarum, vt dictum eſt; ſed actus, quibus generatur philoſophia naturalis, procedunt ex variis mediis, quibus ad diuerſas concluſiones peruenitur, cum enim demonſtrationis medium ſit definitio, & hæc realiter ſit eadem cum definito, neceſſe eſt, quod procedant ex variis definitionibus, pro varietate, & multiplicitate rerum naturalium, quas philoſophia naturalis conſiderat, ergo philoſophia naturalis non eſt vna ſcientia, ſed plures. q. 2 log ar. 2 c. & arg. 5.

Reſpondeo dicendum, quod philoſophia naturalis non eſt plures ſcientiæ, ſed tantum vna, genere tamen, non ſpecie. Ad cuius manifeſtationem ſciendum, quod ſicut ſcientia eſt vna numero à ſubiecto, in quo eſt, ita eſt vna genere, vel ſpecie à ſubiecto ſcibili, ſicut ſimiliter eſt vna ſcientia diuerſa ab altera ex diuerſa ratione ſcibilis. ſcibili autem, ſecundum quod eſt obiectū ſpeculatiuæ potentiæ, aliquid competit ex parte potentiæ intellectiuæ, & aliquid ex parte habitus ſcientiæ, quo intellectus perficitur: ex parte quippe intellectus, competit ei, quod ſit immateriale, quia & ipſe intellectus eſt immaterialis; ex parte vero ſcientiæ, competit ei, quod ſit neceſſarium quia ſcientia de neceſſariis eſt, vt probatur p. poſt. omne autem neceſſarium, inquantum huiuſmodi, eſt immobile, quia omne quod mouetur, inquantum huiuſmodi, poſſibile eſt eſſe, & non eſſe, vel ſimpliciter, vel ſecundum quid, vt dicitur 11. met. ſic igitur ſcibili, quod eſt obiectum ſpeculatiuæ ſcientiæ, cuiuſmodi eſt philoſophia naturalis, vt dicemus per ſe competit ſeparatio, & à materia, & à motu, vel applicatio ad ea, & ideo ex vnitate abſtractionis philoſophia naturalis eſt vna ſcientia; abſtrahunt enim omnes res naturales, quas illa conſiderat, à materia ſenſibili ſignata. eſt autem vna ſcientia genere ex abſtractione earundem rerum, quæ itidem vna genere eſt, ſignificat enim abſtractio phyſica remotionem, & independentiam à materia ſenſibili ſignata; quæ independentia varias, & multiplices ſpecies remotionum, & abſtractionum continet iuxta ſpecie differentes independentias formarum naturalium à materia; forma namque rationalis, licet ſit dependens à materia & ab illa ſuſtentetur, ſecundum quod eſt forma hominis habens eſſe in hoc eſt tamen independens ab illa, & per conſequens ab illa non ſuſtentatur ſecundum eſſe ſimpliciter; nam ipſa ſola ſubſiſtit in corpore cum ipſa ſola per ſe operetur, ſeparetur à corpore, & in operando cum illo non communicet: vnde, & habet duplicem modum eſſendi, vnū quatenus ſubſiſtit, alterum quatenus eſt actus talis ſubiecti: quod ſecus eſt in cæteris formis naturalibus, quarum nulla ſubſiſtit, quæ habeat modum aliū diſtinctum à modo ſubiecti cum non habeant eſſe, niſi quatenus ſūt actus talis ſubiecti & illa magis abſtrahit a materia, quā hæ, cum illa in ſua operatione nec egeat organo corporeo, nec vlla corporea qualitate, per quā exerceatur, cum tamē reliquæ formæ naturales vel ſint omnino immerſę in materia, vt formę inanimatæ, vel egeant organo in operādo, vt formæ ſenſitiuæ, vel præter organum egeant qualitate corporea, vt formæ vegetatiuæ. Vnde manifeſtū eſt, quod abſtractio rerum naturalium eſt vna genere, & per conſequens & ipſa philoſophia naturalis, quæ & vnitatem, & modum vnitatis ſumit à ſubiecto ſcibili, vt dictum eſt. Ex his patet ad priora obiecta, quæ tantum probant philoſophiam naturalem eſſe vnam ſcientiam genere, ſicut probatum eſt. Tab. v. ſcientia n. 97. 102 op 70 q. 4. ar. 1. c. & ad arg. 3. met. l. 5. q. 2 de por ar. 9. c p. p. 75 ar 3 c. 118. ar. 5 a. 3. c. 4. d. 4. q 1. an 3 ad 6. p. p. 78. ar 1. & loc. ib. cit in marg.

Ad primum ergo poſterioris partis dicendum, quod ſcientiæ diuiduntur per res, vt ſcibiles ſunt, vt dictum eſt. Senſus autem Philoſophi eſt, quod ſcientia, & ſenſus condiuiduntur in res ſ. diuiduntur in actum, & potentiam, quemadmodum, & res, quia nimirum ſenſus, & ſcientiæ in potentia ordinantur ad ſenſibilia & ſcibilia in potentia, ſenſus vero, & ſcientia in actu ordinantur ad ſenſibilia, & ſcibilia in actu. in c. 3. de ani. l. 13.

Vel dic, quod materialis diuerſitas obiecti non diuerſificat ſcientiam, vel habitū, ſed ſolum formalis; cum ergo ſcibile ſit proprium obiectum ſcientiæ, non diuerſificabuntur ſcientię ſecundum diuerſitatem materialem ſcibilium, ſed ſecundum diuerſitatem eorum formalem. Sicut autem formalis ratio viſibilis ſumitur ex lumine, per quod color videtur, ita formalis ratio ſcibilis accipitur ſecundum principia, & modos cognoſcendi, ex quibus aliquid ſcitur; & ideo quantumcunque ſint aliqua diuerſa ſcibilia per ſuam naturam, dummodo per eadē principia ſciantur pertinent ad vnā ſcientiam, quia non erunt iam diuerſa, inquantum ſcibilia ſunt; ſunt enim per ſua principia ſcibilia, ſicut patet, quod voces humanæ multum differunt ſecundum ſuam naturam à ſonis inanimatorum corporum, ſed quia ſecundum eadem principia attenditur conſonantia in vocibus humanis, & in ſonis inanimatorum corporum, eadem eſt ſcientia muſica, quæ de vtriſque conſiderat; ſi vero ſint aliqua eadem ſecundum naturam, & tamen per diuerſa principia conſiderentur, manifeſtum eſt, quod ad diuerſas ſcientias pertinent, ſicut corpus mathematicum non eſt ſeparatum ſubiecto à corpore naturali, quia tamen corpus mathematicum cognoſcitur per principia quantitatis, corpus autem naturale per principia motus, non eſt eadem ſcientia p. poſt. l. 41. & l. 21. Tab. v. phyſica n. 9.

geometriæ, & naturalis. Quia ergo omnia corpora naturalia, qoæ conſiderantur io phyſica, eodem modo generieo cognoſeuntur, & per eadem principia genere, ideo ſcientia phyſica eſt vna genere, ſed plures ſpecie, ſicut & mathematica: nam vtriuſque ſcientiæ genus ſcibile diſtinguitur in diuerſas ſpecies ſcibilium ſecundum diuerſos modos, & rationes cognoſcibilitatis.

in e. Ad ſecundom dicendum, quod, quia omnia media demonſtrationum phyſicarom, vt dictum eſt, inuoluunt materiam ſenſibilem in communi, & ſecundum ſe, & abſtrahunt à materia ſenſibili ſignata, ideo generice conueniunt in abſtractione generica ſubiecti ſcibilis, ac proinde eandem bonitatem commonicant ipſi ſcientiæ phyſicæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum Philoſophia naturalis ſit ſcientia ſpeculatiua, vel practica.

p.met.l. 3. Videtur quod, philoſophia naturalis non ſit ſcientia ſpeculatiua, ſed practica. Dicit enim philoſophus p. met. c. 3. quod ſola metaphyſica eſt ſui gratia: ſed eſſe ſui gratia eſt proprium ſcientiæ ſpeculatiuæ, vt ait philoſophus ibidem, ergo philoſophia naturalis non eſt ſcientia ſpeculatiua.

op.70 q. 4. ar. 1. arg. 3. 2 Præterea ſcientia medieinæ eſt quædam pars philoſophiæ naturalis: ſed medicina eſt operatiua, non autem ſpeculatiua, ergo philoſophia naturalis non eſt ſcientia ſpeculatiua.

p. phyſ. l. p. p. met. l. 3. 2. met. l. 2. Tab. v. pars n. 20. & 21. 3 Præterea ſcientia principiorum naturalium primis duobus libris phyſicorum contenta eſt pars philoſophiæ naturalis vt docet philoſophus p. phyſ. inicio: ſed illa non eſt ſpeculatiua, nam ſcientia ſpeculatioa eſt propter ſe ipſam, & illa refertur alio, puta ad cognitionem eorum, quæ continentur in reliquis libris Phyſicorum, & totius philoſophiæ naturalis; nam, cum res ita ſe habeat ad cognoſci, ſicut ad eſſe, vt dicit Philoſophus 2. met. t. 3. ſicut principium eſt propter id, quod eſt à principio, tamquam pars propter totum, ita cognitio principij eſt propter cognitionem eius, quod eſt a principio, ergo ſaltem tota phyſica non eſt ſcientia ſpeculatiua.

6. met l. 1. 11. met. l. 7. Sed contra eſt, qood philoſophus 6 met t. 3. & 11. met. cap. 6. dicit, & probat quod philoſophia naturalis eſt ſcientia ſpeculatiua.

6. met. l. p. 11. met. l. 7. Reſpondeo dicendum, quod cum Philoſophia naturalis ſit quædam particularis ſcientia de natura, oportet, qood ſit altera à ſcientia actiua & factiua, ſeu à ſcientia practica. omnis enim ſcientia practica vel eſt actiua, vel factiua Ad cuius manifeſtationem ſciendum eſt, quod agere, & facere differunt, nam agere proprie dicitur ſecundum operationem, quæ permanet in agente, & non tranſit in materiam exteriorem, ſicut intelligere, ſentire, eligere, & huiuſmodi; facere autem eſt ſecondum operationem tranſeuntem in materiam exteriorem, quæ mutatur, ſicut calefacere, ſecare, & alia huiuſmodi Eſt ergo ſcientia actiua, ex qua inſtruimur ad rectè exerceodum operationes, quæ actiones dicuntur, ſicut eſt ſcientia moralis; factiua autem ſcientia eſt per quam recte aliquid facimus, ſicut ars fabrilis, & cæteræ artes mechanicæ, quæ propterea ſcientiæ factiuæ dicuntur. Ab vtraque autem harum operatiuarum ſcientiarom ſcientia naturalis altera eſt, nam factiuæ ſcientiæ non habent principium motus in facto, quod eſt artificiatum, ſed in faciente; & hoc principium rerum artificialium in faciente eſt primo intellectus, qui primo artem adiooenit, ſecundo ars, quę eſt habitus intellectus, & eſt principium ſicut dirigens; tertio aliqua potentia exequens, ſicut potentia motiua, per quam artifex exequitur conceptionem artis; & ſimiliter ſcientiæ actiuæ non habent principium in eo, quod agitur, ſed magis in agentibus; hoc autem principium eſt electio; idem enim eſt agibile, & eligibile; ſed illa, quæ pertinent ad conſiderationem ſcientiæ naturalis, ſunt habentia principium motus in ipſis, cum natura ſit principium motus in eo, in quo eſt. Manifeſtum igitur eſt, quod ſcientia naturalis non eſt actiua, neque factiua, ſed ſpeculatiua; neceſſe enim eſt, quod ſcientia naturalis cadat in vnum aliquod horum generum, vt inquit philoſophus 11. met. c. 6. eo quod ſcientia ſufficienter diuiditur in illa tria membra.

Ad primum ergo dicendum, quod dupliciter poteſt intelligi, quod ſola metaphyſica eſt inter ſcientias ſui gratia. Vno modo, quod particula, ſola, demonſtret in genere omnem ſcientiam ſpeculatiuam, & tunc verum eſt, quod hoc ſolum genus ſcientiarum per ſe ipſum quæritur; vnde, & illæ ſolæ artes liberales dicuntur, quæ ad ſciendum ordinantur, illæ vero, quæ ordinantur ad aliquam vtilitatem per actionem habendam, dicuntur mechanicæ, ſiue ſeruiles. Alio modo, vt ſpecialiter demonſtret iſtam philoſophiam, ſiue ſapientiam, quæ eſt circa altiſſimas cauſas; & quia inter altiſſimas cauſas etiam eſt cauſa finalis, oportet quod hæc ſcientia conſideret vltimum, & vniuerſalem finem omnium; & ſic omnes aliæ ſcientiæ in illam ordinantur, ſicut in finem, vnde ſola iſta maxime propter ſe eſt. p. met l. 3.

Ad ſecundom dicendum, qood aliqua ſcientia continetur ſub alia dupliciter, vno modo, vt pars ipſius quia ſcilicet ſubiectum eius eſt aliqua pars ſubiecti illius, ſicut planta eſt quædam pars corporis naturalis, vnde & ſcientia de plantis continetur ſub naturali ſcientia, vt pars. op. 70. q. 4. ar. 1. ad 5. Alio modo continetur vna ſcientia ſub alia, vt ei ſubalternata quando ſcilicet in ſuperiori ſcientia aſſignatur propter quid eorum, de quibus ſcitur in inferiori ſcientia ſolum quia, ſicut muſica continetur ſub Arithmetica; medicina igitur non continetur ſub phyſica, vt pars, ſubiectum enim medicinæ non eſt pars ſubiecti ſcientiæ naturalis, ſecundum illam rationem qua eſt ſubiectum medicinæ: quamuis enim corpus ſanabile ſit corpus naturale, non tamen eſt ſubiectum medicinæ, prout eſt ſanabile à natura, ſed prout eſt ſanabile per artem. Sed quia in ſanatione, quæ fit per artem, ars eſt miniſtra naturæ, quia ex aliqua naturali virtute ſanitas perficitur auxilio artis, inde eſt, quod propter quid de operatione artis oportet accipere ex proprietatibus rerum naturalium, & propter hæc medicina ſubalternatur phyſicæ, & eadem ratione Alchimia, & Agricultura, & reliqua huiuſmodi; Vnde relinquitur, quod phyſica ſecundum ſe, & ſecundum omnes partes eius eſt ſpeculatiua, quamois aliquæ operatiuæ ſubalternentur illi, licet non ita proprie, vt dictum eſt. q. 36 log. a. 1. 3.

Ad tertium dicendum, quod ſola extenſio ad opus facit ſcientiam, vel habitum practicum, ſicut & intellectum, vt dictum eſt; ſic enim philoſophus 2. met. t. 3. ſcientias ſpeculatiuas, & practicas ex fine diſtinguens ait ſpeculatiuarum finem eſſe veritatem, practicarum vero opus; conſtat autem nullam philoſophiæ naturalis partem ad opus ordinari, ſed ad ſolam cognitionem, vt docet Philoſophus 6. met. t. 3. & 11. met. cap. 6. q. 1. log. art. 4. 2. met. l. 2. 6. met. l. p. 11. met. l. 7.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Philoſophia naturalis ſit de his, quæ ſunt in motu, & materia.

op. cit. q. 4. art. 1. arg. p. & 19. log. art p. Videtur quod philoſophia naturalis non ſit de his, quæ ſunt in motu, & materia Materia enim eſt principium indiuiduationis; ſed nulla ſcientia eſt de indiuiduis, ſed de ſolis vniuerſalibus, vt dictum eſt ex philoſopho, ergo ſcientia naturalis non eſt de his, qui ſunt in materia.

op. cit. arg. 3. 2 Præterea, in ſcientia naturali agitur de primo motore, vt patet. 8. phyſ. ſed ipſe eſt immunis ab omni materia. ergo ſcientia naturalis non eſt de his, quæ ſunt in materia.

op. cit. arg. 5. 3 Præterea, nullum vniuerſale mouetur, homo enim vniuerſalis non ſanatur, ſed hic homo, vt dicitur in principio metaph. ſed omnis ſcientia eſt de vniuerſalibus, ergo ſcientia naturalis non eſt de his, quæ ſunt in motu.

arg. 6. 4 Præterea in ſcientia naturali determinatur de quibuſdam, quæ non mouentur, ſicut eſt anima, vt probatur in principio de anima, & terra vt probatur in 2. cœli, & omnes formæ naturales non fiunt, nec corrumpuntur, & eadem ratione non mouentur niſi per accidens, vt probatur in 7. metaph. ergo non omnia, de quibus agit philoſophia naturalis, ſunt in motu.

arg. 7. 5 Præterea, omnis creatura eſt mutabilis, cum natura immutabilis ſoli Deo conueniat vt dicit Aug. ergo ſi ad naturalem pertinet conſideratio de his, quę ſunt in moto, eius erit conſiderare de omnibus creatoris, quod eſt falſum.

op. cit. art. 1. c. Sed contra eſt auctoritas philoſophi 2. phyſ. & 6. metaph.

Ibid. 2 Præterea; ad philoſophiam naturalem pertinet de rebus naturalibus determinare, ſed res naturales ſunt, in quibus eſt principium motus; vbicunque autem eſt motus oportet eſſe materiam, vt dicitur 10. metaph. ergo ſcientia naturalis eſt de his, quæ ſunt in materia & motu.

Ibid. 3 Præterea, de his, quæ ſunt in motu & materia, oportet eſſe aliquam ſcientiam ſpeculatiuam, alias non eſſet perfecta diuiſio philoſophiæ, quæ eſt cognitio entis, ſed nulla alia ſcientia ſpeculatiua eſt de his, quia nec metaphyſica, nec mathematica, ergo de his eſt ſcientia naturalis.

Ibid. Reſpondeo dicendum, quod propter difficultatem huius quæſtionis coactus fuit Plato ponere ideas: cum enim, vt dicit philoſophus p. met. crederet omnia ſenſibilia ſemper in fluxu eſſe, ſecundum opinionem Cratili, & ita exiſtimauerit ſcientiam de ipſis eſſe non poſſe, poſuit quaſdam ſubſtantias à ſenſibilibus ſeparatas, de quibus eſſent ſcientiæ, & darentur definitiones: ſed hic defectus accidit ex eo, quod non diſtinxit quod eſt per ſe ab eo, quod eſt ſecundum accidens: & ideo ſecundum accidens falluntur plerunque etiam ſapientes, vt dicitur p. elench. vt autem probatur in 8. metaph. cum in natura ſenſibili inueniatur, & ipſum integrum incompoſitum, & ratio. i. forma eius: per ſe quidem generatur, & corrumpitur ipſum compoſitum, non autē ratio, ſiue forma, ſed per accidens: non enim fit, nec fieri dicimus domum eſſe, ſed hanc domū, vt ibi dicitur: Vnūquodque autem poteſt conſiderari ſine omnibus his, quæ ei non per ſe comparantur: & ideo formæ, & rationes rerum, quamuis in motu exiſtentium, prout in ſe conſiderantur, ſine motu ſunt, & ſic de eis ſunt ſcientiæ, & definitiones, vt ibidem philoſophus dicit, & per conſequens ſcientiæ ſenſibilium ſubſtantiarum non fundantur ſuper cognitione aliquarum ſubſtantiarum ſeparatarum à ſenſibilibus, vt ibidem probatur. Huiuſmodi autem rationes, quas conſiderant ſcientiæ ſunt de rebus, cum conſiderentur abſque motu, oportet etiam, quod conſiderentur abſque illis, ſecundum quæ competit motus rebus mobilibus. Cum autem omnis motus tempore menſuretur, & primus motus ſit motus localis, quo remoto nullus alius motus ineſt, oportet, quod ſecundum hoc ſit aliquid mobile, quod eſt hic, & nunc: hoc autem ſequitur rem ipſam mobilem, ſecundum quod eſt indiuiduata per materiam exiſtentem ſub dimenſionibus deſignatis. Vnde oportet, quod huiuſmodi rationes, ſecundum quas de rebus mobilibus poſſunt eſſe ſcientiæ, conſiderentur abſque materia ſignata, & abſque omnibus his, quæ conſequuntur materiam ſignatam, non autem abſque materia non ſignata, quia ex eius notione dependet notio formæ, quæ determinat ſibi materiam: & ideo ratio hominis, quam ſignificat definitio, ſecundum quam procedit ſcientia, conſiderat ne ſine his carnibus, & ſine his oſſibus, non autem ſine carnibus, & ſine oſſibus abſolute: & quia ſingularia includunt in ſui ratione materiam ſignatam, vniuerſalia vero materiam communem, vt dicitur 7. met. ideo prædicta abſtractio non dicitur formæ à materia abſolute, ſed vniuerſalis a particulari. poſſunt igitur huiuſmodi rationes ſic abſtractæ dupliciter conſiderari, vno modo ſecundum ſe, & ſic conſiderantur ſine motu, & materia ſignata, & hoc non inuenitur in eis, niſi ſecundum eſſe, quod habent in intellectu. Alio modo, ſecundum quod comparantur ad res, quarum ſunt rationes, quæ quidem res ſunt in materia, & motu, & ſic ſunt principia cognoſcendi res illas, quia omnis res cognoſcitur per ſuam formam: & ita per huiuſmodi rationes immobiles & ſine materia particulari conſideratas, habetur cognitio in ſcientia naturali de rebus mobilibus, & materialibus extra animam exiſtentibus.

Ad primum ergo dicendum, quod materia non eſt principium indiuiduationis, niſi ſecundum quod eſt ſub dimenſionibus ſignatis exiſtens, & ſic etiam ſcientia naturalis à materia abſtrahit. Ibid. ad p.

Ad ſecundum dicendum, quod de primo motore non agitur in ſcientia naturali tamquam de ſubiecto, vel parte ſubiecti, ſed tamquam de termino, ad quem naturalis ſcientia perducit; terminus autem ſicut non eſt de natura rei, cuius eſt terminus, ſed habet aliquam habitudinem ad illam rem, ſicut terminus lineæ non eſt linea, ſed habet aliquam habitudinem ad eam; ita & motor primus habet aliquam habitudinem ad res naturales, eſt tamen alterius naturæ ab eis; habet enim habitudinem ad eas, inquantum influit eis motum, & ſic cadit in conſiderationem naturalis, non ſecundum ipſum, ſed inquantum motor. Ibid. ad 4.

Ad tertium dicendum, quod quamuis vniuerſale non moueatur, eſt tamen ratio rei mobilis. Ad quintū

Ad quartum dicendum, quod anima, & aliæ formæ naturales, quamuis non moueantur per ſe, mouentur tamen per accidens, & inſuper ſunt perfectiones rerum mobilium, & ſecundum hoc cadunt in conſiderationem Naturalis. Terra autem, quamuis ſecundum ſe totam non moueatur, quod accidit ei inquantum eſt in loco naturali, in quo quieſcit per eandem naturam, per quam mouetur ad locum, tamen partes eius mouentur ad locum, quando ſunt extra locum proprium, & ſic terra ratione quietis totius, & motus partium cadit in conſiderationem naturalis. Ad ſextum.

Ad ſeptimū Ad quintum dicendum, quod mutabilitas illa, quæ competit omni creaturæ, non eſt ſecundum aliquē motum naturalem, ſed ſecundum dependentiam ad Deum, à quo ſi deſererentur, deficerent ab eo, quod ſunt. Dependentia autem iſta pertinet ad conſiderationem metaphyſicæ potius, quam naturalis. Creaturæ autem ſpirituales non ſunt mutabiles, niſi ſecundum electionem, talis autem mutatio non pertinet ad naturalem, ſed magis ad diuinum.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſubiectum Philoſophiæ naturalis ſit ens mobile, an corpus mobile, vel corpus naturale.

6. met. l. 1. VIdetur quod ſubiectum Philoſophiæ naturalis ſit ens mobile Dicit enim Philoſophus 6. met. t. p. quod phyſica eſt circa tale ens quod poſſibile eſt moueri: at hoc eſt ens mobile, ergo ens mobile eſt ſubiectum Philoſophiæ naturalis.

p. met. l. 2. 2 Præterea, ſcientiæ particulares ſunt poſteriores ſecundum naturam vniuerſalibus ſcientiis, quia ſubiecta illarum addunt ad ſubiecta iſtarum: ſed phyſica eſt ſcientia particularis, metaphyſica vero vniuerſalis, ergo cum phyſica agat de rebus mobilibus, vt docet Philoſophus l. cit. eius ſubiectum debet eſſe ens mobile, nam ſic addit ſupra ens ſimpliciter, de quo eſt metaphyſica.

11. met. l. 4. 3 Præterea, dicit Philoſophus 11. met. c. 3. quod ideo phyſica, & mathematica ſunt partes primæ Philoſophiæ, quia conſiderant accidentia, puta quantitatem, qualitatem, & huiuſmodi, & principia eorum puta propoſitiones communes conſtantes terminis communibus, puta ente, non ente, toto, parte, & ſimilibus; & phyſica illa conſiderat, quatenus dicunt ordinem ad motum; ſed hoc eſt Philoſophum naturalem conſiderare ens mobile. ergo ens mobile eſt ſubiectum Philoſophiæ naturalis.

p. poſt. l. 28. & l. 41. 4 Præterea, ſubiectum ſcientiæ eſt ſubiectum propriæ paſſionis conſideratæ in illa ſcientia, vt dicit Philoſophus p. poſt. t. 25 & 40. ſed propria paſſio rerum naturalium, quam conſiderat phyſica, puta motus, habet pro ſubiecto proprio ens mobile, definitur 3. phyſ. l. 2. enim à Philoſopho 3. phyſ. t. 6. motus, quod ſit actus entis in potentia, ſeu mobilis, ergo ens mobile eſt ſubiectum Philoſophiæ naturalis.

6. met. l. 2. 11 met l. 6. Sed contra eſt, quod nulla ſcientia eſt de ente per accidens, vt dicit Philoſophus 6. met. t. 2. & 11. met. cap 8. ſed ens mobile eſt ens per accidens, nam mobilitas v. g. ad locum non eſt de eſſentia rei, conuenit 6. phyſ. l. 119 11. log. ar. 2. enim illi ratione quantitatis, diuiſibilitas enim motui eſſentialis oritur ex diuiſibilitate rei, quæ illi conuenit ratione quantitatis, vt dictum eſt, ergo ens mobile non eſt ſubiectum Philoſophiæ naturalis.

q 36. log. ar. 4 6. met. l. 1. 2 Præterea, Philoſophia naturalis non ſubalternatur metaph. vt dictum eſt. & patet ex Philoſopho 6 met. t. 1. vbi ſcientiam ſpeculatiuam diuidit in tres ſpecies in phyſ. metaph. & mathem. 4. met. l p. ſed ſi ens mobile eſſet ſubiectum phyſicæ, ſubalternaretur metaphyſicæ, nam adderet differentiam accidentalem illius ſubiecto, quod eſt ens ſimpliciter, vt dicit Philoſophus 4. met. t. 9. iuxta dicta de ſubalternatione. ergo ſubiectum phyſicæ non eſt ens mobile.

p cœli. l. p. q. p. prol. ſent. art. 4. 1 Videtur, quod ſubiectum Philoſophiæ naturalis ſit corpus mobile. Dicit. n. Philoſophus p. cæli initio, quod quidquid conſiderat Philoſophus naturalis, vel eſt corpus, vel magnitudo corporis, vel paſſiones, vel principia corporis; ſed illud eſt ſubiectum ſcientiæ, quod comprehendit omnia, quæ conſiderantur in illa ſcientia, ergo ſubiectum Philoſophiæ naturalis eſt corpus mobile.

2 Præterea, illud eſt ſubiectum in ſcientia, de p. poſt l. 17. & 41. quo quæruntur paſſiones, & principia. vt dicit Philoſophus p. poſt t. 25. & 41. ſed in Philoſophia naturali p. phyſ. l. 1. quæruntur, & conſiderantur principia. & paſſiones corporis mobilis, nam p. phyſ. t. 50. oſtendit Philoſophus principia rerum naturalium eſſe materiam, & formam, & priuationem, quarum priores duæ op 48. c 6. & 16. Tab. v. motus 84. 84. conſtituunt corpus generis ſubſtantiæ, nam ex vtraque fit vnum aptum extendi per quantitatem; motus autem, quæ eſt principaliſſima paſſio conſiderata in phyſica, conuertitur cum corpore mobili; nam omne, quod mouetur motu naturali, eſt corpus, & omne corpus, vt eſt in genere ſubſtantiæ, eſt mobile, conſiderat enim phyſicus tale corpus, vt eſt naturale, p. phyſ. initio 2. phyſ. l. p. naturale vero dicitur tale, quia habet in ſe naturam, quæ eſt principium motus, ergo ſubiectum phyſicæ eſt corpus mobile.

3 Præterea, Illud eſt ſubiectum ſcientiæ, per q. p. prol. ſent art p. p. cœli. l. 1. quod illa ſcientia diſtinguitur ab aliis ſcientiis; ſed, vt patet p. cœli t. p. Philoſophia naturalis per corpus mobile ſufficienter diſtinguitur ab aliis ſcientiis, ergo ſubiectum Philoſophiæ naturalis eſt corpus mobile.

Sed contra eſt quod nulla ſcientia probat ſuum q. 11. log. a. 5 p phy. l. p. 4 phyſ l. 55. cœli. l. p. ſubiectum, ſed illud ſupponit, vt docet Philoſophus p poſt. t. 1. vt dictum eſt, ſed in 6. phyſ t. 32. probatur omne mobile eſſe corpus, ergo ſubiectum Philoſophiæ naturalis non eſt corpus mobile.

2 Præterea, in phyſica agitur de his, quæ non ar. præced. arg. 2. & 4. q p p. ſent. art. 4. ſunt corpora mobilia, vt de primo motore, & de anima, vt dictum eſt; ſed ſubiectum ſcientiæ debet complecti omnia, quæ tractantur in ſcientia, ergo ſubiectum phyſicæ non eſt corpus mobile.

1 Videtur quod ſubiectū Philoſophiæ naturalis ſit 11. met. l. 71 phyſ. l. p p. cæli. l p. 3 cæli. l. p. op. 42. c. 14. p. poſt l. 25 & 41. op 70 q. 4. at p ad 3 ait naturale eſſe ſubiec. phyſic. op. 70 q. 1. 4 a 1. ad 6. q. p p ſent. art. 4. 2 phyſ. l. p. corpus naturale. Dicit enim Philoſophus 11. metaph. c. 6. quod phyſica eſt circa habentia in ſe principium motus, & p. cœli. 4. p quod eſt circa natura conſtantia; ſed huiuſmodi ſunt corpora naturalia, vt dicit Philoſophus 2. phyſ. t. p. & 4. natura enim eſt principium motus, vt dicitur ibidem, ergo ſubiectum Philoſophiæ naturalis eſt corpus naturale.

2 Præterea, in Philoſophia naturali non ſolum conſiderantur corpora mobilia, ſed etiam quæ non ſunt mobilia, ſeu quibus competit quies; conſideratur enim terra, quæ ſecundum ſe totam non eſt mobilis, ſed habet quietem; ſed ſubiectum ſcientiæ debet complecti omnia quæ conſiderantur in ſcientia, ergo cum illa ſub corpore naturali contineantur, cum ſit habens principium motus, & quietis, corpus naturale erit ſubiectum phyſicæ.

Sed contra eſt, quod p. cœli 1 p dicit Philoſophus, p. cœl l p. q p prol. ar 4 quod phyſica non eſt tota circa corpora, ſed tantū ferè plurima, quoniā aliaetiā conſiderat, puta paſſiones motus, & magnitudines: ſed ſubiectum ſcientiæ debet complecti omnia, quæ in illa conſiderantur, ergo corpus naturale non eſt ſubiectum.

Reſpondeo dicendum, quod ſubiectum habet ad q. p. prol. ſent. a1 4. c ſcientiam ad minus tres comparationes, prima eſt, quod quęcunque ſunt in ſcientia, debent contineri ſub ſubiecto & ſi conſideramus hanc conditionem, ſubiectum Philoſophiæ naturalis eſt ens mobile: mobile quidem, quia hoc conſtituit rationem formalem ſubiecti phyſicę in genere ſcibilis, diuerſitas enim obiectorum ſcientiarū in genere ſcibilium, vt dictum a 2, c & ad 7 eſt, vel eſt per abſtractionem à materia, & motu, vel per applicationem ad illa, vt contingit in phyſica, quia hęc conſiderat res naturales, de quibus eſt, per

Digitized by Google

ordinem ad materiam,& motum, eaſque per principia motum, & materiam concernentia demonſtrat; ens vero mobile,quia hoc ſolum poteſt eſſe ſubiectū materiale adæquatum Philoſophiæ naturalis; ſubiectū enim ſcientiæ adæquatum cōprehendens ſcilicet omnia ſub ſciētia cōtenta,illud eſt quod eſt adæquatum vniuerſaliſſimæ,& propriæ paſſionis,quæ conſideratur in ſcientia,vt docet Philoſophus p. poſt. t. 2 . & 41.hoc autem reſpectu mutationis, quæ eſt huiuſ- p. poſt l. 15. & 41. modi paſſio in Philoſophia naturali, tantum eſt ens mobile,vt conſtat primo ex Philoſopho,nam p. cæli t p.aſſerit ſcientiam naturalem fere plurimam verſa- p. cæli l. p. ri circa corpora, & magnitudines, & paſſiones, & motus,& circa principia eorum; quia nimirum non ſolum agit de corporibus.lineis,& ſuperficiebus; ſed etiam de corporibus ſubſtantialibus, & de principiis horum omnium,imo & de aliis, quæ ſunt in natura, quæ aliqui attribuerunt corporibus, & magnitudinibus,puta de vacuo,& infinito; nihil autem prædictis aliud poteſt eſſe commune quam ens mobile, vt ſic; nam prædicta omnia conſiderantur à Philoſopho naturali per ordinem ad motum, vt in particulari de magnitudine, ſeu quantitate docet Philoſophus 11. 11 met. l. 4. met.c. 3. vbi ait, quod conſiderare quantitatem, vt p. cæli l. p. quantitas eſt,pertinet ad metaphyſicum;conſiderare vero illam,vt eſt continua,vel numerabilis, pertinet ad mathematicum,ad phyſicum vero ſecūdum quod 11 met. l. 4 dicit ordinem ad motum,ſeu quatenus ſecundum lineas, & ſuperficies eſt terminos corporis mobilis, præterea ibidem dicit,quod mathematica,& phyſica vtuntur communibus principiis applicatis ad propriam materiam; ſed communia principia ſunt propoſitiones conſtantes terminis communibus, quæ in omnium conceptionem cadunt,vt ſunt ens,non ens, totum,pars,æquale,& inæquale,& ſimilia,ergo philoſophiæ naturalis ſubiectum adæquatum debet eſſe ſubiectum metaphyſicæ determinatum ad propriam materiam, illud autem eſt ens, vt ens,vt dicitur 4. met.t.p.hoc autem eſt tale ens,quod poteſt moueri, ſeu ens mobile,vt dicitur 6.metaph.t.p. ſecundo ra- 4 met l. p. 6. met l. p. tione,quia adæquatum ſubiectum mutationis habet materiam,formam,& priuationem; oportet enim in omni ſcientia iſta tria eſſe adæquata ſibi inuicem,ſubiectum,paſſionem,& principia, vt dicit Philoſophus p. poſt l. 18. & 41. p. phy. l. 12. p.poſt.conſtat autem ex p.phyſ.tranſmutationis prima principia eſſe materiam, formam, & priuationem;ſed tantum ens mobile habet hæc pro adæqua- 12. met. l. 4. tis principiis: dicit enim Philoſophus 12. met. à t.19. quod principia tranſmutationis omnium entium, & generum, licet ſint eadem proportione, non tamen ſunt eadem formaliter, quia principia ſunt homogenea iis,quæ ſunt ex principiis:non videtur autem poſſibile,quod ſubſtātia ſit principium eorum, quæ ſunt ad aliquid,& aliorum generum, vel è conuerſo:quare non ſolum corpus ſubſtantiale, compoſitum ſcilicet ex materia, & forma ſubſtantiali, habebit ſua principia:ſed etiam ens quantum,& quale, & huiuſmodi: nihil autem eſt commune ſubſtantiæ corporeæ,& quanto,& quali conſideratis per ordinem ad motum,quomodo ſpectant ad phyſicum, vt dictum eſt, quam ens mobile, vt patet: ergo dicendum eſt, quod ens mobile eſt ſubiectum adæquatum philoſophiæ naturalis, ſi conſideretur prima conditio, vel comparatio ſubiecti. Secunda vero comparatio eiuſ- q. p. prol. a. 4 dem ad ſcientiam eſt, quod ſubiecti cognitio principalis attenditur in ſcientia,& ſecundum hanc conditionem corpus mobile eſt ſubiectum philoſophiæ naturalis:quod patet,tum quia hæc,vt dicit Philoſo- p. cæli l. p. phus p. cæli,fere plurima eſt circa corpora mobilia: tum quia licet diuerſa formaliter ſint principia tranſmutationis ſubſtantiæ,& aliarum accidentium, ſicut tamen prima principia ſubſtantiæ, quæ ſunt prima ſimpliciter,ſunt eadem omnium, vt inquit Philoſo- 12. met. l. 4. phus 12. met.l c. quia ſunt cauſæ principiorum accidentium, vnde hæc continentur in illis,ita & corpus ſubſtantiale mobile eſt principium omnium accidentium: vnde & hæc continentur in illo, definitio enim ſubiecti, vt dictum eſt, continet principia paſſionum. Tertia vero comparatio eſt, quod per ſubiectum diſtinguitur ſcientia ab aliis ſcientiis, & hoc q. 16. log. a. modo tam ens mobile,quam corpus mobile, vel na- p. q. 8. p. prol. a. 4. turale eſt ſubiectum Philoſophiæ naturalis, ſed illud eſt adæquatum, hoc principale, nam per vtriuſque conſiderationem diſtinguitur philoſophia naturalis ab omnibus aliis ſcientiis, vt patet ex Philoſopho 6. 6. met. l. p. met t 2.& 11.met cap.6. & ſic manifeſtum eſt, quod 11 met. l. 7. ſit ſubiectum philoſophiæ naturalis.

Ad prima ergo quatuor obiecta primæ quæſtionis l. c. in c. dicendum eſt,quod illa probant tantum ens mobile eſſe ſubiectum adæquatum phyſicæ.

Ad quintum dicendum, quod ens mobile non eſt op. 70. q. 4 a. 1. ad 6. aggregatum per accidens, nam mobile non eſt paſſio, ſed prædicatum eſſentiale.ſignificat enim naturā aptam moueri,& quieſcere,quod patet inducendo in 10 met. in fi. omnibus mutabilitatibus, nam generabile, & cor- q. de ani. a. 14 ad 5. & 19 ruptibile,ſicut & ingenerabile,& incorruptibile ſunt prædicata eſſentialia, quia conſequuntur eſſentiam, ſicut principium formale,vel materiale, non autem ſicut principium actiuum:alterabile vero, augmen- pluribus in locis. tabile, & mobile ſecundum locum ſunt itidem prædicata eſſentialia corpori quanto vel quali,nam proximè conueniunt ſubſtantiæ corporeæ, ſeu corpori ſubſtantiali ratione quantitatis,& qualitatis,remotæ vero ratione materiæ, & formæ: nam quantitas, & qualitas ſunt prima accidentia ſubſtantiæ, & illam Tab. v. quātitas n. 3. & 4. conſequuntur ratione partium ipſius ſubſtantialium, quantitas quidem ratione materiæ,qualitas vero ratione formæ.

Ad ſextum dicendum, quod phyſica proprie non q. 36. log. a. 3. 4. ſubalternatur metaphyſicæ, quia earum ſubiecta in eſſe ſcibili eſſentialiter inter ſe diſtinguuntur.

Ad primum ſecundæ quæſtionis dicendum, quod in c. corpus mobile eſt ſubiectum principale, non tamen adæquatum phyſicæ,vt dictum eſt,quia Philoſophus naturalis plura alia cōſiderat,& definit per ordinem op. 70. q. 4 a. 2. ad 5. p. cæli l. p. ad motum, quæ non ſunt corpora, vt ſunt anima, & cæteræ formæ ſubſtantiales,& vacuum,& infinitum, & huiuſmodi,& præterea ens quantum, & quale, vt dictum eſt,& ſic patet etiam ad ſecundum.

Ad tertium dicendum,quod philoſophia naturalis diſtinguitur ab omnibus aliis ſcientiis per corpus mo- in c. bile, non tamen tamquam per ſubiectum adæquatum,ſed tamquam per ſubiectum principale, vt dictum eſt.

Ad quartum dicendum,quod nulla ſcientia probat Sot. p. phyſ. tex. 5. ſuum ſubiectum adæquatum,ſecus vero ſi ſit principale,ſic enim Philoſophus probat dari materiam, & formam p.phyſicorum, quæ ſunt partialia ſubiecta licet minus principalia philoſophiæ naturalis.

Ad quintum dicendum, quod hæc obiecto probat in c. corpus mobile non eſſe ſubiectum adæquatum, vt dictum eſt.

Ad primum tertiæ quæſtionis dicendum, quod idē eſt corpus naturale, & corpus mobile, ac proinde ſicut hoc ſtatuitur ſubiectum principale philoſophiæ naturalis,ita & illud ſtatui poteſt: melius tamen ponitur pro ſubiecto principali corpus mobile, quam corpus naturale, quia mobile ſignificat rationem formalem ſubiecti, tum principalis, tum adæquati phyſicæ,vt dictum eſt,quam non ſignificat naturale: non enim poteſt prædicari naturale de materia, & forma ſubſtantiali,& de accidentibus, quæ Philoſo-

n.c.&art.1. phus naturalis conſiderat in ordine ad motum, ſicut prædicari poteſt mobile, vt dictum eſt, materia enim cum ſit ſubiectum generationis, & corruptionis eſt ens mobile ad formam ſubſtantialem, ſimiliter forma ſubſtantialis, & anima, licet non moueantur ſecundum ſe, mouentur tamen ſecundum accidens, & tamen neutra eſt corpus, vel ens naturale: ſed natura.

p.phyſ.l.vlt. op.70.q.4.a.2.ad 6. 2.phyſ.l.p.

op.cit. ad 6. Ad ſecundum dicendum, quod licet terra ſecundum ſe totam non moueatur, poſſet tamen, ſi eſſet extra locum ſuum naturalem: nam quod non moueatur, accidit ei inquantum eſt in loco naturali, in quo tamen etiam quieſcit per eandem naturam, per quam poſſet moueri ad locum. prætetea ſufficit, quod moueatur ſecundum partes.

in c.&ad p. huius tertiæ quæſtionis Ad tertium dicendum, quod obiectio tantum probat corpus naturale non eſſe ſubiectum adæquatum Philoſophiæ naturalis, quod verum eſt, vt dictum eſt.

QVÆSTIO II.

De principiis entis mobilis in communi.

p.phyſ.l.p. Cum in omnibus ſcientiis, à quarum ſunt principia, cauſæ, & elementa, vt ait Philoſophus p.phyſ. initio, ſcientia tum definiendo, tum demonſtrando procedat ex cognitione principiorum, cauſarum, & elementorum, oportet vt in explicatione ſcientiæ naturalis, quæ habet principia, cauſas, & elementa, incipiamus à determinatione principiorum vniuerſalium huius ſcientiæ. Quoniam vero huiuſmodi principia duplicia ſunt, nam alia ſunt principia ſubiecti huius ſcientiæ, puta entis mobilis, inquantum huiuſmodi, alia vero ſunt principia doctrinæ, ſeu ipſius ſcientiæ naturalis, propterea vtraque explicabimus, & primum quidem principia entis mobilis, deinde principia doctrinæ: nam ſubiectum ſcientiæ ipſam ſcientiam præcedit, ſicut & quodlibet obiectum habitus habitum ipſum; obiectum enim habet rationem formæ, inquantum dat ſpeciem habitui, forma autem eſt prior materia, cum hæc ſit propter illam, conſideratio autem de principiis entis mobilis bipartita erit. Primo namque conſiderabimus ipſa principia in communi. Secundo principia in particulari.

ibid.l.2. 2.phyſ.l.p. p.2.q.18.art.2.ad 2.q.73.art.3.ad p. Tab.v.forma n.79.&85.

CIRCA PRIMVM QVÆRVNTVR QVINQVE.

1. *Primo, Vtrum principium, cauſa, & elementum idem ſint.*
2. *Vtrum principia rerum naturalium ſint contraria.*
3. *Vtrum principia rerum naturalium ſint tantum tria.*
4. *Vtrum recte ſint à Philoſopho primorum principiorum conditiones aſſignatæ.*
5. *Vtrum prima principia ſemper permaneant.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum principium, cauſa, & elementum idem ſint.

Videtur quod principium, cauſa, & elementum ſunt idem. Dicit enim Philoſophus 4 met. t. 3. quod ens, & vnum idem ſunt, quia ſe mutuo conſequuntur, ſicut cauſa, & principium, & 5. met. t p. toties cauſæ dicuntur, quoties principia, omnes enim cauſæ principia, & 12 met t 22. elementa ſunt tria, cauſæ vero, & principia quatuor, ergo ſecundum Philoſophum idem eſt principium, & cauſa.

4 met.l.1.p. p.31 a p.arg. p.p.d.29.art. 1 arg p.ad Aon 5 met.l p.14.met.l.4

2 Prætetea Patres Græci pro eodem vtuntur nomine cauſæ, & principij, aſſerunt enim in diuinis patrem eſſe cauſam filij, & filium cauſatum, vt Athan. in Nicæna Synodo relatus, Baſil.l. 3. contra Eunom. & Theodor. ſuper epiſt. ad Hebræos: ſed hi patres non vterentur talibus nominibus indiſtinctè pro eodem, niſi principium, & cauſa eſſent omnino idem, ergo.

p.p.l c.ad p. op. contra errores græcorum.

3 Prætetea ſi principium, & cauſa non ſunt idem, maximè quia cauſa dicit prioritatem, quam non dicit principium; ſed hoc eſt falſum, quia etiam nomen principium impoſitum eſt à prioritate, ſicut & nomen ſonat, ergo principium, & cauſa ſunt omnino idem.

p.p.arg.1 & ad 3 p.d.29 a p.arg. p.& ad p. & 10.a. ſce.ar.p.arg. a et.ar 1.ad p

4 Prætetea Philoſophus p. phyſ. t. 48. 56. & 57. & 12. met. t. 23. materiam, formam, & priuationem vocat elementa, & p. met. ſum. 1. c. 1. in fine nomine elementi intelligit ea principia, de quibus locutus fuerat ſecundum opinionem antiquorum, quæ fuerunt tria, materia, forma, & efficiens; vnde ſecundum Philoſophum elementum ſumitur tam pro principio, quod non eſt cauſa, quam pro eo, quod eſt cauſa, ſiue intrinſeca, ſiue extrinſeca; ſed hoc eſt elementum in æquali communitate conuenire cum principio, & cauſa, ergo elementum, principium, & cauſa idem ſunt.

p.phyſ.l.11. et 12 12.met. l.4.p. met. 8.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 12. met. t. 23. docet aliud eſſe elementum, aliud principium, & p. phyſ. initio cum ait quoniam cognoſcere, aut ſcire contingit circa omnes methodos, quarum ſunt principia, aut cauſæ, aut elementa, non intendit idem ſignificare, ſed diuerſum.

12.met.l.4. p.phyſ.l.p.

Reſpondeo dicendum, quod ſi proprie ſumantur principium cauſa, & elementum, non ſunt idem, ſed differunt ratione, nam principium communius eſt, quam cauſa, & cauſa quam elementum; nam aliquid eſt principium, quod non eſt cauſa; nam terminus a quo motus dicitur principium motus, & ſimiliter punctus, vel frons lineæ dicitur principium lineæ, & prima pars rei, ſicut mane dicitur principium diei, & tamen nec terminus a quo dicitur cauſa motus, nec punctus, vel frons lineæ, nec mane diei: & rurſum eſt aliqua cauſa, quæ non eſt elementum, vt cauſa efficiens, vel finalis: & ratio horum eſt, quia nomen principij nihil aliud ſignificat, quam ordinem originis, & proceſſum: nam omne, a quo aliquid procedit quocunque modo, dicitur eius principium, & è conuerſo: cauſa vero importat influxum in eſſe cauſati, & conſequenter diuerſitatem in ſubſtantia, & dependentiam vnius ab alio, & prioritatē

p.p.33 a p.m d.29 a. p et. 2.q 10. de pot.2 p ad 8 & 10 p phy. l.p. Tab v. principium n p op p c.p. & op.12.

p.p.d 29. ad Annib. 11.met.l.3.

in eſſe, quæ oon importantur nomine principij: dici-
mus enim cauſam, ad quam ſequitur aliud, ſeu eſſe
poſteriotis: vnde in omnibos cauſæ generibus ſem-
per inuenitur diſtantia inter cauſam, & canſatum ſe-
cundum aliquam perfectionem, aut virtutem: ſed
nomine principij etiam vrimur in his, qoæ nullam
huiuſmodi differentiam habent: ſed ſolum ſecun-
dum qnendam ordinem Elementum autem impor-
tat proprie ſumprum quandam parrialitatem, con-
uenit enim proprie tantum cauſis intrinſecis, quæ
ſunt partes illius, cuius dicuntur cauſæ: vnde Philoſo-
phus 5. met. t. 4. definit elementum, quod ſit id, ex
quo componitnr res primo, & eſt in eo: & ideo in di-
uinis perſonis, vbi nulla cauſalitas eſt, nulla patriali-
tas, vel diuerſitas in eſſe, vtimur nomine principij,
non autem nomine cauſæ vel elementi: quia quanto
aliquod nomen eſt communius, tanto conuenientius
aſſumitur in diuinis, quia nomina quanto magis ſpe-
cialia ſunt, vt ſunt reliqua duo, tanto magis determi-
nant modum conuenientem creaturæ.

Ad primum ergo dicendum, quod canſa, & princi
4. met. l. 2. pium ſunt idem ſubiecto, ſeu re conuertibiliter, ſicut
ens, & vnum, non tamen ratione, ſicut veſtis, & indu-
mentum.

p. d. 19. a. p. Vel dic, quod principium, & cauſa ſunt idem. quo
ad p. ad Ann. ad illos ordioes, ſecundum quos vtrumque dicitur,
ſicut principium materiale eſt idem, quod cauſa ma
terialis; ſed aliquis modus eſt principij, qui non
eſt cauſæ, & ſecundum hoc aliquid eſt principium,
5. met l. p. quod noo eſt cauſa. Ad locum 5. met. dicendum,
quod ſeoſus Philoſophi eſt, quod cauſæ tot modis
dici poſſunt, quot modis dictum eſt in eo capite ſu-
mi nomen principij; nam omnes cauſæ ſunt quædam
principia, ex cauſa enim incipit motus ad eſſe rei, li-
cet non eadem ratione dicatur caoſa, & principium.
Ad tertium vero locum dicendum, quod nomen
12. met. l. 4. principij ſumitur ibi nimis preſſe, ſicut & nomen
cauſæ, cum excluditur cauſa finalis, quippe
quæ non cauſat niſi ſecundum quod eſt in inten-
tione mouentis, quæ tamen eſt vera cauſa, &
principium.

op p. c. p. p. p Ad ſecundum dicendum, qnod patres græci, qui
q. 11 a. p. ad nomine cauſæ, & cauſati, vtuntur in diuinis perſo-
p q 10 de nis, talia nomina vſurpant in latiſſima ſignificatio-
po. a. p. ad 8. ne, prout conuertuntur cum nomine principij, &
entis a principio; non enim intendunt naturæ diuer-
ſitatem inducere, aut filium eſſe creaturam; ſed tan-
tum per ea nomina volunt oſtendere ſolam origi-
nem perſonarum, ſicut docent patres latini ſignifica-
ri nomine principij. Vnde dicit Greg. Niſſenus, cau-
ſam autem, cauſatumque dicentes, non naturam per
hæc nomina ſignificamus, neque enim hæc nomina
loco eſſentiæ, vel naturæ rationem damus; ſed quali-
ter ſe habeat, differentiam demonſtramus; ſcilicet fi
lium non ingenitum eſſe, neque patrem per genera-
tionem aliquam demonſtramus ab aliquo.

Ad tertium dicendum, quod licet prioritas videa-
p. d. 19 a. p. tur ad rationem communem principij pertinere,
ad p. & in 1. quantum ad id, à quo nomen imponitur, quia impo-
ſcr. a. 1. ad p. ſitum eſt hoc nomen principij ſecundum quod inue-
p l. c. ad 3. 10. nitur in creaturis, vbi principium eſt prius aliquo
de pot. a. p. modo principiato, non tamen quantum ad id, cui no-
ad 10. men eſt impoſitum; impoſitum enim eſt ad ſignifi-
candam originem vnius ab alio, quæ poteſt intelligi
etiam prioritate non intellecta.

Ad quartum dicendum, quod Philoſophus duo-
51. met. l. 3. bus modis ſumit nomen elementi. Primo impropriè,
nam aliquando illud confundit cum nomine princi-
pij, vt 11. met. t. 5. aliquando illo comprehendit mate-
riam, formam, & priuationem vt l, c. p phyſ & 12,
met. Secundo proprie; ſed aliquando magis preſſe, p. phyſ. l. 11. & 12. 11. met.
cum illud ſumit pro ſola cauſa materiali, vt p. phyſ. 4. p phyſ.
initio, 5. met. t. 4. & 5. met. t. 60. aliquando minus ini 7 met. l.
preſſe, cum illud ſumit pro cauſis intrinſecis, vt 12. vlt. 12. met. l.
met. t. 25. 41

ARTICVLVS II.

*Vtrum principia rerum naturalium, ſeu entis mo-
bilis ſint contraria.*

VIdetor quod principia mutationis in communi
non ſint contraria. Dicit enim Philoſophus p. p. phyſ. l. 12.
phyſ. t. 51. quod nulla contraria componunt ſubſtan-
tiam rei, quia contrarietas ſolum eſt inter accidentia;
ſed principia componunt ſubſtantiam rei, ergo prin-
cipia rerum naturalium non ſunt contraria.

2 Præterea ſubſtantia non fit ex non ſubſtantiis, vt
dicit Philoſophus ibidem; ſed contraria ſunt non ibid.
ſubſtantiæ, cum ſubſtantiæ nihil ſit contrarium,
ergo principia, ex quibus fit ſubſtantia, non ſunt con-
traria.

3 Præterea dicit Philoſophus p. phyſ. t. 42. qnod p. met. l 4. &
principia non fiunt ex ſe inuicem; ſed ex eodem 5. p. phyſ. l. 11.
ibidem t. 43. contraria fiunt ex ſe inuicem, al-
bum enim fit ex non albo, & muſicum ex immuſi-
co, ergo.

4 Præterea dicit Philoſophus p. phyſ. t. 50 quod l. 12. p. phyſ.
prima principia oportet ſemper manere; ſed con-
traria non manent, vt dicit Philoſophus t. 59.
non enim manet homo non muſicus, poſtquam ho-
mo factus eſt muſicus, ergo prima principia non ſunt
contraria.

5 Præterea cælum eſt corpus naturale; ſed cælum p. cæli l 3. 6.
caret contrariis, vt dicit Philoſophus p. cæli t. 20. & 20 Tab v.
quia propterea ipſi non conuenit generatio, quæ om- cælum n 11.
nis eſt ex contrario, ergo prima principia non ſunt & 55.
contraria.

6 Præterea dicit Philoſophus p. phyſ. t. 68. quod al- p. phyſ l. 12.
terum contrariorum ſufficiens eſt ad faciendam mu- & 13.
tationem; ſed contrarietas neceſſario debet eſſe inter
duo extrema, ergo prima principia mutationis non
ſunt contraria.

7 Præterea ſi principia ſunt contraria maxime for- p. phyſ l. 12.
ma, & priuatio, vt dicitur p. phyſ. t. 51 ſed hæc non q. 15. log.
ſunt contraria, cum priuatiue tantum opponantur, vt
dictum eſt, ergo.

Sed contra eſt auctoritas Philoſophi p. phyſ. t 42.
vbi docet principia entis mobilis, ſeu rerum natura- p phyſ. l. 10.
lium debere eſſe contraria.

Reſpondeo dicendum, quod principia per ſe re-
rum naturalium ſunt duplicia, quædam eſſendi, ſeu
compoſitionis, quædam fiendi, ſeu mutationis, & q 3. de pot.
vtraque dupliciter ſumi poſſunt, vno modo, ſecun- ar p ad 16. 2.
dum qnod principium dicit cauſam altero modo, ſe- d. p. in ſect.
cundum quod dicit ordinem, ſi ſumatur nomen prin- p phyſ. l. 13.
cipium vt dicit cauſam, principia per ſe, ſiue eſſendi,
ſiue fiendi, nullo modo ſunt contraria. Cuius ratio
eſt ex Philoſopho p. phyſ. t. 66. quia omne, quod fit
ſecundum naturam, eſt, & fit ex ſubiecto, & forma:
ea enim, in quæ reſoluitur definitio rei, ſunt compo-
nentia rem illam: quia vnumquodque reſoluitur V. Ferrar. p.
in ea, ex quibus componitur: ratio autem eius, phyſ. 9. 10.
qnod fit, ſecũdum naturam reſoluitur in ſubiectum,
& formam, vt ratio hominis muſici in rationem ho- l. 12. & 13.
minis, & rationem muſici: ſubiectum autem, & for-
ma non ſunt contraria, vt docet Philoſophus p. phyſ.
t. 50. vnde fit, vt per ſe nihil ſit, vel fiat ex oppoſito:
ſed tantum per accidens, vt dicit Philoſophus p. phyſ.

t.66. inquantum ſcilicet accidit ſubiecto. Cum enim materia nunquam ſit ſine priuatione, quia quando habet vnam formam, eſt cum priuatione alterius formæ, dum eſt in fieri aliquid, quod fit, vt homo muſicus: in ſubiecto, quando nondum habet formam, eſt priuatio ipſius muſicæ, & ideo principium per accidens hominis muſici in fieri eſt non muſicum: hoc enim accidit homini, dum fit muſicus: ſed quando iam aduenit ei hæc forma, adiungitur ei priuatio alterius formæ, & ſic priuatio oppoſitæ formæ eſt principium per accidens in eſſendo. Si vero nomen principium ſumatur quatenus dicit ordinem, quia per ſe fit aliquid ex oppoſito, vt patet cum aliquid vel creatur, nam per ſe fit ex nihilo, vel generatur ſiue ſimpliciter, ſiue ſecundum quid, nam homo fit ex non homine, & muſicus ex immuſico, vt dicit Philoſophus p.phyſ. t. 45. & vniverſaliter omnis tranſmutatio eſt a contrario in contrarium; Cuius optima ratio habetur 4. cæli t. 22. quia omne, quod tranſmutatur, exit ab illo, à quo tranſmutatur: moueri enim eſt aliter habere nunc, quam prius: exiens autem, ab illo, a quo tranſmutatur oportet ire in aliud: ſed non poteſt ire in priuationem omnis ſpeciei, quia hæc per ſe non inuenitur, neque & in aliud, quod poteſt exiſtere cum illo, quia tunc non neceſſario tranſmutatum eſſet ex illo, ergo neceſſario tranſmutatur in formam non potentem exiſtere cum eo: tale autem eſt contrarium, ergo omne quod tranſmutatur, tranſmutatur ex contrario in contrarium: ideo principia fiendi neceſſario debent eſſe contraria, non tamen omnia: ſed aliqua tantum, nam vnum debet eſſe ſubiectum contrariorum, quod modo ſub vno modo ſub altero ſit, vt docet idem Philoſophus p. phyſ. t. 55. & 52. & à t. 76. vnde manifeſtum eſt, quomodo principia rerum naturalium ſint contraria, quo modo non.

q. 31.

q. 1. de pot. a. p. ad 16.

p. phyſ. l. 10. & 4. cæli l. 1.

p. phyſ. l. 12. & 13.

l. c. in c.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc argumentum tantum probat non omnia principia rerum naturalium in fieri, ſumpto principio vt dicit ordinem, eſſe contraria: ſed aliqua tantum, vt dictum eſt, & eodem modo reſpondetur ad ſecundum.

l. c. in c.

Ad tertium dicendum, quod vnum contrarium fit ex altero, ſed per accidens, non autem per ſe: principia autem non fiunt ex ſe inuicem, fit enim calidum ex non calido, vel ex frigido, non autem calor ex frigiditate, vel ex non calore.

3. de pot. ar. p. ad 16. p. phyſ. l. 13. & 10.

Ad quartum dicendum, quod hoc argumentum tantum probat non omnia principia rerum naturalium in fieri eſſe contraria, quod concedimus.

l. c. in c.

Ad quintum dicendum, quod Philoſophus p. phyſ. loquitur de principiis rerum corruptibilium, vt patet ex eodem tum p. cæli t. 20. tum quia materiã p. phyſ. t. 81. definit primum ſubiectum vniuſcuiuſque ex quo fit aliquid, cum inſit, & non ſecundum accidens, & ſi corrumpitur, in hoc abibit vltimum; & ibidem docet omne quod generatur, fieri ex contrario, & ex ſubiecto quodam, ſiue materia; ex illo, ſicut ex non permanente, ex hoc vero, ſicut ex permanente; & ſimiliter omne, quod corrumpitur, corrumpi ſubiecta materia, & à contrario, & ad contrarium; cœlum autem, cum nihil ſit ei contrarium, neque eſt generabile, neque corruptibile.

p. phyſ. l. vlt. p. cæli l. 6.

Ad ſextum dicendum, quod ſenſus Philoſophi eſt, quod hoc diſtinguitur motus à mutatione, quod in illo requiruntur duo contraria poſitiua, & vnum ſubiectum; in hoc vero requiruntur duo contraria priuatiue, nam requiritur præſentia vnius contrarij, & abſentia eius, quæ eſt priuatio.

p. phyſ. l. 13.

Ad ſeptimum dicendum, quod forma, & priuatio ſunt contraria priuatiue, nõ poſitiue. Dupliciter enim ſumi poſſunt cõtraria, vel preſſe, & ſic contraria ſunt illa, quæ ſub eodem genere poſita ſe expellunt ab eodem ſubiecto, quomodo ſumuntur a Philoſopho in poſtpræd. c. de oppoſitis, vt dictum eſt, & p. de gen. t. 50 vel latius pro iis, quæ ſe non compatiuntur in eodem ſubiecto; & ſic forma, & priuatio ſunt contraria, & hoc modo ſumuntur à Philoſopho p. phyſ. t. 68.

q. 15. log.

ARTICVLVS III.

Vtrum principia rerum naturalium ſint tantum tria.

VIdetur quod principia rerum naturalium ſint plura tribus. Dicit enim Philoſophus 5. phyſ. t. 7. & 11. met. ſum. 4. c. 3 quod mutatio quadruplex eſt, ex ſubiecto in ſubiectum, ex ſubiecto in non ſubiectum, ex non ſubiecto in ſubiectum, ex non ſubiecto in non ſubiectum; ſed principia trium primarũ mutationum ſunt tria, materia, forma, & priuatio, principia vero quartæ mutationis ſunt duæ negationes, vt dicit Philoſophus ibidem, ergo principia rerum naturalium ſunt plura tribus. 5. phyſ. l. 2. 11. met. l. 12.

2 Præterea dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 7. quod motus eſt ſpecies mutationis: ſed motus, vt dicit Philoſophus ibid. hoc differt ab aliis ſpeciebus mutationis, quod habet vtrumque terminum poſitiuum, & affirmatiuum, ergo principia mutationis rerum naturalium non ſunt tantum tria, materia, forma, & priuatio, quæ ſunt principia reliquarum mutationũ; ſed plura tribus, puta duplex, forma præter ſubiectum, & priuationem. 5. phyſ. l. 2. p. phyſ. l. 11.

2 Præterea dicit Philoſophus 11. met. ſum. 4. c. 3. quod in qualibet mutatione ſunt quinque, mouens, mobile, tempus, terminus à quo, & terminus ad quẽ: ſed non concurrunt ad motum, niſi vt principia illius, vt patet de mobili, termino à quo, & ad quem, ergo, & reliqua duo concurrunt vt principia, & ſic erunt plura tribus. 11. met. l. 2.

4 Præterea per principia rerum naturalium vel intelliguntur principia per ſe, vel principia per accidens, ſi intelliguntur principia per ſe, hæc ſunt tantum duo, materia, & forma, nam priuatio eſt principium per accidens, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t. 66. 67. 75. 76. 77. ſi intelliguntur principia per accidens, hæc ſunt infinita, vt dicitur p. phyſ. t. 43. & 5. phyſ. t. 6. præterquam quod id, quod eſt per accidens in aliquo genere, non poteſt eſſe ſpecies illius generis, vnde nec poteſt eſſe ſpecies principij rerum naturalium, ergo principia rerum naturalium ſunt plura tribus. p. phyſ. l. 13. 14. & p. 11. phyſ. l. p. 5. phyſ. l.

Sed contra eſt, quod Philoſophus p. phyſ. t. 60. dicit, quod principia rerum naturalium ſunt tantum tria, materia, forma, & priuatio. p. phyſ. l. 13.

Videtur, quod principia rerum naturalium ſunt pauciora tribus. Dicit enim Philoſophus p. phyſ. t. 50 quod principia debent manere: ſed priuatio non manet, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t. 59. ergo priuatio non eſt principium, & per conſequens principia ſunt pauciora tribus. p. phyſ. l. 12. & 13. t. met. l. 4. & 5.

2 Præterea dicit Philoſophus p. phyſ. t. 75. & 79. quod priuatio eſt per ſe non ens: ſed ex non ente nihil fit, vt dicitur p. phyſ. t. 72. ergo priuatio non eſt principium, & ita duo tantum erunt principia. p. phyſ. l. 14. & 15.

3 Præterea materia, & priuatio ſunt vnum numero, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t. 79. ac proinde non faciunt duo numero principia, ſed vnum: ſed p. phyſ. l. 15.

præter materiam, & priuationem non eſt aliud principium, omnino forma, vt dicitur p. phyſ. t. 61. ergo principia rerum naturalium ſunt tantum duo.

4 Præterea forma non poteſt eſſe principium generationis, niſi vt terminus, vt dicit Philoſophus p. phyſ ſed forma non eſt terminus generationis, nam hic eſt id, quod generatur, quod generatur autem non eſt forma, ſed compoſitum, vt dicit Philoſophus 7. met. t. 27 ergo.

p. phyſ. l. 13. Sed contra eſt quod Philoſophus p. phyſ. à t. 66. & ſeq. præter materiam, & formam ponit priuationem tertium principium.

p. phyſ. l. p. Reſpondeo dicendum, quod principia rerum naturalium ſunt quodammodo duo, quodammodo tria. Ad cuius manifeſtationem ſciendum eſt, quod quia ſcientia de natura habet veras demonſtrationes, & q. p. a. p. definitiones, vt dictum eſt, & vtræque conſtant ex principiis, & cauſis, neceſſe eſt, quod res naturales, quas illa demonſtrat, & definit, conſtent ſimiliter principiis, & cauſis. Quot vero ſint hæc principia, p. phyſ. l. 11. et 12. 14. 15. op. 31. p. me l. 6. a 2. hu ius quæſt. non omnes Philoſophi conſentiunt, vt patet ex Philoſopho p. phyſ ex cuius ſententia dicendum eſt primo, quod hæc principia neceſſario debent eſſe plura vno: cuius ratio eſt quia principia, vt dictum eſt cum Philoſopho p. phyſ. ſunt contraria: contraria autem non ſunt vnum tantum, quia nihil eſt ſibi ipſi contrarium. Secundo quod non ſunt infinita, ſed finita: ratio eſt, quia alioqui ſequeretur, quod res naturales non poſſent perfecte cognoſci, & ſciri, nam infinitum, vt infinitum, non poteſt cognoſci à potentia finita, tertio quod hæc principia finita ſunt plura, quam prima duo contraria, quia vnum contrarium non facit aliquid ex reliquo, nam illo, ſcilicet vnum quid conſtituendo, neque recipiunt in illo, ſed in eo, in quo erat aliud contrarium. Quare vt aliquid fiat, debet dari tertium ſubiectum, quod ex vno contrario in aliud mutatur. Quarto, quod non ſunt plura tribus; quia quod poteſt fieri per pauciora, ſuperfluum eſt, ſi fiat per plura, tota autem generatio rerum compleri poteſt. ponendo vnum principium materiale, & duo formalia, ſeu vnam primam contrarietatem cum vno ſubiecto, quia ad patiendum ſufficit vnum principium materiale. Quinto, quod, quia illa, dicuntur eſſe principia, & cauſæ rerum naturalium, ex quibus ſunt, & fiunt per ſe, & non ſecundum accidens, omne autem, quod fit, eſt, & fit ex ſubiecto, & forma, priuatio autem formæ, vel forma contraria eſt principium per accidens, inquantum accidit ſubiecto, ſeu quatenus ei, ex quo per ſe fit aliquid, conueniebat eſſe ſub tali priuatione, & quia priuatio, & ſubiectum licet differant ratione, ſunt tamen vnum numero, ideo principia rerum naturalium quodammodo ſunt duo, quodammodo tria; ſunt enim duo tantum principia per ſe, ſunt vero, tria includendo tertium principium per accidens; ſunt itidem duo principia re, quia duo tantum realiter ponuntur in re, quæ fit, ſubiectum ſcilicet, & forma; ſunt autem tria ratione, quia ſubiectum, & priuatio licet ſint vnum numero, ſeu ſubiecto, ratione tamen differunt, quia materia eſt non ens ſecundum accidens, priuatio autem eſt non ens per ſe, hoc enim ipſum, quod eſt v. g. infiguratum, ſignificat non eſſe; ſed æs non ſignificat non eſſe, niſi inquantum ei accidit infiguratum; præterea, quia materia eſt prope rem, & eſt aliqualiter, quia eſt in potentia ad rem, & eſt aliqualiter ſubſtantia rei, quia intrat in conſtitutionem ſubſtantiæ, quod de priuatione dici non poteſt. Vnde manifeſtum eſt quomodo principia rerum naturalium ſint duo, quomodo tria.

Ad primum ergo dicendum, quod non eſt aliqua mutatio de non ſubiecto in non ſubiectum, vt dicit Philoſophus ſcilicet p. phyſ. t. 7. & 11. met. ſum 4. c. 3. quia duæ negationes ſicut non album, & nō nigrum, neque ſunt contrariæ, neque contradictoriæ, quia non ſunt oppoſitæ, poſſunt enim verificari de eodem, multa enim ſunt, quæ neque alba, neque nigra, at vero mutatio debet eſſe inter oppoſita, vt dicitur p. phyſ. t. 47. 5 phyſ. l. 2. 11. met. l. 11. p. phyſ. l. 13.

Ad ſecundum dicendum, quod quia generatio, & corruptio, ſeu mutatio ex termino affirmato in negatum, vel ex negato in affirmatum, ſaluatur etiam in motu, atque adeo in omni mutatione; nam cum mouetur aliquid de albo in nigrum, corrumpitur album, & fit nigrum, ideo in omni mutatione naturali requiruntur, & ſaluantur ſubiectum, forma, & priuatio. p. phyſ. l. 13.

Ad tertium dicendum, quod principia mutationis ſunt in duplici differentia. Alia ſunt, ſecundum quæ mutatio diuiditur in ſuas ſpecies, & hæc ſunt tantum tria, ſubiectum, terminus a quo, & terminus ad quē, nam ab his duobus ſumitur ſpecies mutationis. Alia ſunt, ſecundum quæ non diuiditur mutatio in ſuas ſpecies, quæ ſunt communia omni mutationi, & iſta ſunt tria alia, puta mouens, mobile, & tempus. Ad illud de generatione quod ſit actio dicendum, quod generatio dupliciter poteſt ſumi, vel vt mutatio, & ſic habet tantum tria principia materiam formam, & priuationem, vel vt origo, & productio, & ita eſt actio, & dicit ordinem intrinſecum ad agens. 11. met. l. 11.

Ad quartum dicendum. quod loquimur de principiis, quæ neceſſario requiruntur in omni mutatione; hæc autem ſunt tantum tria, quorum duo ſunt principia per ſe eſſendi, & fiendi, & intrinſeca rei factæ; ex hoc enim aliquid fit per ſe, quod ineſt rei, poſtquam iam facta eſt, vnum vero eſt per accidens, nimirum priuatio, quæ dicitur principium per accidens præter dicta, tam in eſſendo, quam in fiendo, quia coincidit cum materia, non tamen intrat ſubſtantiā rei factæ: eſt tamen principium neceſſarium, quia nunquam materia à priuatione denudatur. op. 31. p. phyſ. l. 13. & 14.

Ad quintum dicendum, quod principia dicuntur manere, non tamen omnia, dicit enim Philoſophus t. 59. quod manet ſubiectum, & forma, non autem oppoſitum formæ, puta priuatio; cùm enim homo factus eſt muſicus, non permanet amplius non muſicus. p. phyſ. l. 12.

Vel dic, quod principia per ſe manent, non autem principia per accidens, ſicut ſunt priuatio, & forma præterita; ex hoc enim aliquid fit per ſe, quod ineſt rei, poſtquam iam facta eſt, priuatio autem non intrat eſſentiam rei factæ, ſicut nec forma, quæ præfuit: & ideo vtraque dicitur principium per accidens, ſecus vero materia, & forma, nam vtraque intrat ſubſtantiam rei. p. phyſ. l. 14.

Ad ſextum dicendum, quod id, quod fit, per ſe fit ex ente in potentia, & per accidens ex non ente, & ente actu, quia fit per ſe ex materia, quæ eſt ens in potentia, & per accidens ex priuatione, & forma præcedente, quatenus materiæ, ex qua fit aliquid per ſe, conueniebat eſſe ſub tali forma; vel ſub tali priuatione. p. phyſ. l. 14.

Ad ſeptimum dicendū, quod licet priuatio, & materia ſint vnum numero, ſeu ſubiecto, ſunt tamē duo ratione, vt dictum eſt, & ideo ſunt duo principia, non enim eſt neceſſe, quod principium dicat rem diſtinctam, ſed ſufficit quod dicat rationem diſtinctam. p. phyſ. l. 15.

Ad octauum dicendum, quod duplex eſt terminus generationis, qui, & quo, ille eſt ſolum compoſitum, hic vero eſt forma, & non niſi ratione ipſius eſſe.

Digitized by Google

ARTICVLVS IV.

Vtrum recte tradita ſint à Philoſopho conditiones principiorum rerum naturalium.

11.met.l.11. VIdetur quod non recte traditæ ſint conditiones principiorum rerum naturalium, quod non ſint ex aliis, quod non ex alterutris, & quod omnia alia ſint ex eis. Dicit enim Philoſophus 11.met.ſum.4.c.3.quod ad mutationem, præter ſubiectum, terminum à quo, & ad quem, requiritur mouens; ſed mouens à Philoſopho requiritur ad hoc, vt moueat mobile ad formam, & per conſequens producat formam, ergo forma, quæ eſt vnum ex tribus principiis rerum naturalium, fit ex alio principio.

p.p.q.44.a.1. ad 2. 2 Præterea materia prima eſt creata à Deo, rationabile enim eſt quod primum principium paſſiuum ſit effectus primi principij actiui, nam omne imperfectum cauſatur à perfecto. oportet enim primũ principium eſſe perfectiſſimum, vt dicit Ariſt. 12. met. t. 52. ſed quod ab alio producitur, ex alio eſt, nam particula, ex, importat etiam habitudinem cauſæ efficientis, ergo prima principia, cuius modi eſt materia prima, poſſunt eſſe ex aliis.
Tab v. ex. n. 2 4. 6.

p.phyſ.l.10. 3 Præterea muſicum fit ex immuſico, & calidum ex frigido, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t. 43. ſed muſicum & immuſicum, calidum, & frigidum, & ſimilia pertinent ad prima principia rerum naturaliũ, vnum enim eſt terminus à quo, ſeu priuatio, alterum vero eſt terminus ad quem, ſeu forma, vt dicit Philoſophus ibidem, ergo prima principia ſunt ex alterutris.

Tab v. formæ n. 104. 105. 4 Præterea forma educitur de potentia materiæ; ſed hoc eſt formam eſſe ex materia prima, ergo vnum principium eſt ex alio, & per conſequens falſum eſt, quod prima principia rerum naturalium non ſunt ex alterutris.

p phyſ.l. 10. 5 Præterea dicit Philoſophus p. phyſ. t. 43. quod vnũ contrarium fit ex alio, vt muſicum ex immuſico; ſed principia ſunt contraria, vt dicit Philoſophus ibidem, & t. 50. ergo principia rerum naturalium fiunt ex alterutris.

p cæli l.6. ar. 20. 6 Præterea cælum non fit ex contrariis, cum illis careat, vt dicit Philoſophus p. cæli t. 20. ſed cælum eſt corpus naturale, vt dicit Philoſophus p. cæli t. 96. ergo falſum eſt, quod ex primis contrariis fiant omnia, & conſequenter tertia conditio falſa eſt.

p phyſ.l 10. Sed contra eſt, quod Philoſophus p. phyſ. t. 43. dicit, quod oportet, qood principia neque ex alterutris ſint, neque ex aliis, & ex his omnia, eo quod primis contrariis inſunt hæc.

p.phyſ.l. 10. Reſpondeo dicendum, quod tria videntur de ratione principiorum eſſe, primum eſt, quod non ſint ex aliis; ſecundum, quod non ſint ex alterutris; tertium vero, quod omnia alia ſint ex eis; cuius ratio eſt, quia prima principia rerum naturalium ſunt prima contraria, vt dictum eſt, primis autem contrariis tria hæc inſunt, & primum quidem, quia ex eo, quod ſunt prima, manifeſtum eſt, quod non ſunt ex aliis; ſecundum vero, quia ex eo, quod contraria ſunt, manifeſtum eſt, quod non ſunt ex ſeſe mutuo: quamuis enim frigidum fiat ex calido, inquantum id, quod prius eſt calidum, fit frigidum, tamen ipſa frigiditas, nunquam fit ex caliditate, & multo minus ex priuatione frigiditatis: tertium denique, quia omne generabile, cuius principia quæruntur, & conſiderantur in p. phyſ. vt dicit Philoſophus p. cæli t. 20. fit ex contrario, & ſubiecto quodam, ſiue materia: nam ex contrario fit aliquid, ſicut ex non permanẽte: ex ſubiecto p.cæli l.6. vero, & altero contrario, puta ex forma, ſicut ex permanentibus, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t. 59. 60. & 81 ex eo enim fit aliquid per ſe, quod ineſt rei, poſt- p phyſ.l.13. 14.15. quam facta eſt: permanent autem in re facta ſubiectum, & forma, & corrumpitur oppoſitum formæ, puta priuatio, vel oppoſita forma. Vnde manifeſtum eſt, quod primis principiis rerum naturaliũ tres prædictæ conditiones conueniunt.
art 2.

p phyſ.l.12. Ad primum ergo dicendum, quod prima principia non fiunt ex aliis, quia non dantur alia prima contraria cum ſuo ſubiecto, ex quibus illa fiant: mouens autem non numeratur inter principia contraria, neque eſt ſubiectum contrariorum, vt patet.

11.met.l.2. Vel dic, quod Philoſophus p. phyſ. loquitur de principiis intrinſecis mutationis, ſecundum quæ mutatio ſumit ſuam ſpeciem, in quorum numero non eſt mouens, vt dictum eſt.

p.p.q.44.ar. 2. ad p. Ad ſecundum dicẽdum, quod Philoſophus p. phyſ. loquitur de fieri particulari, quod eſt de forma in formam, ſiue accidentalem, ſiue ſubſtantialem. Cum autem materia dicitur à Deo creata, ſermo eſt de emanatione rerum ab vniuerſali principio eſſendi. Præterea loquitur de fieri per ſe, quod ſoli compoſito conuenit: vnde Philoſophus 7. met. t. 77. negat 7.met. l.6. formam per ſe generari, quia deberet generari ex materia, & ſic ex illa componeretur, quod dici non poteſt.

Vel dic, quod ex principiis dicuntur omnia fieri, quatenus omnia generabilia, & corruptibilia requirunt, vt per ſe fiant, materiam, & formam, quæ ipſis inſint, poſtquam facta ſunt, nam de ſolis principiis rerum generabilium loquitur Philoſophus, & illis aſſignat conditiones, vt dictum eſt ex Philoſopho: materia autem ingenerabilis eſt, & incorruptibilis, in c. eſt enim primum ſubiectum, ex quo per ſe fiunt res omnes generabiles, & corruptibiles.

Ad tertium dicendum, qood licet calidum fiat ex p phyſ.l. 10. frigido, & muſicum ex immuſico, non tamen caliditas fit ex frigiditate, nec muſica ex priuatione muſicæ.

Ad quartum dicendum, quod formæ ſubſtantiales, & accidentales non habent materiam ex qua, ſed in qua, & de cuius potentia educuntur: & ideo non conuenit illis fieri ex aliis principiis. Quod enim vere fit in c. & ad 1 ex principiis per ſe, vere conſtat ex illis: nam illa ipſi inſunt, poſtquam factum eſt, vt dictum eſt.

Ad quintum dicendum, quod principia rerum na- p.phyſ.l.12. & 13. turalium non ſunt calidum, & frigidum, muſicum, & immuſicum: ſed forma, & priuatio, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t. 55. & 65. & ideo licet frigidum fiat ex l. 10. calido, & muſicum ex immuſico, non tamen frigiditas fit ex caliditate, vel priuatione frigiditatis, ſicut nec muſica ex priuatione muſicæ.

Ad ſextum dicendum, quod principia, quorum Phi- p.cæli l. 6. loſophus p. phyſ. aſſignat tres conditiones, ſunt tantum rerum generabilium, & corruptibilium, vt dictum eſt, cuiuſmodi non eſt cælum, cum ſit ingenerabile, & incorruptibile, ac proinde carens contrariis, ex quibus tamen fit omnis generatio: nam omne generabile, vt dicit Philoſophus p. cæli t. 20. ex contrario, & ex ſubiecto fit quodam: ſicut & quod corrumpitur à contrario, & in contrarium corrumpitur.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS V.

Vtrum principia rerum naturalium ſemper maneant.

p.phyſ.l. 12. & 13. Videtur, quod principia rerum naturalium non ſemper maneant. Dicit enim Philoſophus p. phyſ.t.60.quod priuatio non permanet. Sed priuatio eſt tertiom principiom rerum naturalium, vt dicitur p.phyſ.à t. 65. ergo principia rerum naturaliom non debent ſemper manere.

10.met.l.6. 2 Præterea oppoſita priuatiue non poſſunt eſſe ſimol in eodem ſubiecto, ſed vnom corrumpit aliod, vt dicitur 10.met.t.15.ſed priuatio, & forma ſunt oppoſitæ priuatiue, ergo vna corrumpit aliam, vnde non ſimul manent; & ita falſum eſt, qood principia rerum naturalium ſemper manent.

Sed contra eſt, quod Philoſophus p. phyſ. t 50. dicit, quod principia rerum naturalium ſemper manent.

Reſpondeo dicendum, quod prineipia rerum naturaliom in re, poſtquam facta eſt, permanent, quia p.phyſ.l.13. 14. 15. ex tribus prineipiis duo per ſe, & abſolute permanent, & tertium aliqoo modo permanet, aliqoo modo recedit. p.cæl.l.6. Nam ex eo dicitur aliquid per ſe fieri, quod illi ineſt poſtquam factum eſt; hoc autem conuenit ſoli materiæ primæ, & formæ, nam vtraque ineſt rei, poſtquam facta eſt, intrans ſubſtantiam, & eſſentiam illius, priuatio autem ideo dicitor aliqualiter permanere, quia licet recedat priuatio formæ, quæ aduenit, cum aliquid fit, adiungitur tamen formæ aduenienti priuatio formæ oppoſitæ, quæ propterea dicitur principium per accidens rei in eſſendu. Et ex his patet ad obiecta.

QVÆSTIO III.

De Materia prima.

Deinde conſiderandum eſt de principiis in particulari, & primo de materia. Secundo de forma. Tertio de priuatione.

CIRCA PRIMVM QVÆRVNTVR QVINDECIM.

Primo, Vtrum materia prima ſit ens reale actu exiſtens.

2 *Vtrum materia habeat exiſtentiam diſtinctam ab exiſtentia forma.*

3 *Vtrum materia ſublata quantitate ſit diniſibilis.*

4 *Vtrum qualibet pars materia ſit in potentia ad omnes formas.*

5 *Vtrum materia habeat vnam potentiam ad omnes formas.*

6 *Vtrum potentia materia ſit eius eſſentia, an vero ſit eius paſſio.*

7 *Vtrum materia appetat formas.*

8 *Vtrum materia ſit vna numero omnium corporum generabilium, & corruptibilium.*

9 *Vtrum materia ſit ingenerabilis, & incorruptibilis.*

10 *Vtrum materia ſit prima cauſa generabilitatis, & corruptibilitatis.*

11 *Vtrum in materia prima ſit quantitas in terminata illi coaua.*

12 *Vtrum in materia ſit inchoatio formarum ſubſtantialium.*

13 *Vtrum de potentia materia educantur forma ſubſtantiales materiales.*

14 *Vtrum recte definiatur materia, quod ſit ſubiectum primum vniuſcuiuſque, ex quo fit aliquid, cum inſit, non ſecundum accidens.*

15 *Vtrum in corruptione compoſiti fiat reſolutio vſque ad materiam primam.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Materia prima ſit ens reale actu exiſtens.

Videtur, quod materia non ſit ent reale actu exiſtens. 7.met.l.2. Dicit enim Philoſophus 7.met.t.8. qood materia neque eſt quid, neqoe quantum, neqoe quale, neque vllum ex aliis prædicamentis; ſed ens reale actu exiſtens ſufficienter dioiditur in decem prædicamenta, vt dictum eſt, ergo materia prima non eſt ens reale actu exiſtens.

2 Præterea materia maxime ponitor in ſublunaribus q.18.log. propter generatioões ſubſtantiales; ſed nulla datur generatio ſubſtantialis, quia ſi daretur, vt argumentatur p.phyſ.l.14. Philoſophus p.phyſ.t.72.aut fierent res ex ente, aut ex non ente; non primum, quia antequam generaretur ens, iam eſſet ens, quod eſt abſurdum, nam ſic fruſtra fieret iterum ens; neque ſecundum, quia ex nihilo nihil fit, ergo materia nun datur, ac proinde non eſt ens reale exiſtens.

3 Præterea ex hoſtia conſecrata naturaliter poſſunt 3.p.q.77.a.5. & lo.ibi.in marg.cit. generari animalia; ſed in tali generatione non eſt vlla materia, ergo generatio ſubſtantialis natoralis non requirit materiam, & per conſeqoens neque illam requirit res, quæ generatur, & ſic materia non erit ens reale actu exiſtens.

4 Præterea ſpecies ſacramentales naturaliter corrompontur; 3.p.q.77.a.4 arg.3. ſed in tali corruptione non datur vllum ſubiectum, ſeu materia, ergo hæc noo requiritur in corruptione naturali rerum, & per conſequens nec in generatione naturali, neque in rebus, quæ generantur, & corrumpuntur, & ſic materia non erit ens reale actu exiſtens.

5 Præterea dicit Philoſophus 12.met.t.11.& p. phyſ. 12.met.l.23 p.phyſ.l.14. t.72. qnod quæ generantur, fiont ex non ente; ſed omnia fiunt ex materia, ex Philoſopho ibidem, ergo materia eſt non ent: non ens autem opponitur enti reali actu exiſtenti, ergo.

Sed contra eſt, qood Philoſophus p. phyſ.à tex.57. p.phyſ.l.12. 12.met.l.12. & 12.met à t.9. oſtendit dari materiam in omni tranſmotatione naturali, & ibidem laudat Philoſophos omnes, quod poſuerint materiam, tamquam principiom rerum naturalium, & in generatione earundem neceſſario requiſitam.

Reſpondeo dicendum, quod in omni mutatione Ibid. naturali neceſſe eſt dare ſubiectum, & quod hoc ſubiectum ſit commune omnibus rebus, quæ mutantur, & non ex alio factum, & conſequenter primũ; quod patet, nam quod in omni mutatione naturali dari debeat ſubiectum, manifeſtum eſt primo inductione eorum, quæ fiunt; nam cum fieri multipliciter dicatur, fieri ſimpliciter eſt ſolum fieri ſubſtantiarũ, alia vero dicuntur fieri ſecundum quid: & hoc ideo, quia fieri importat initium eſſendi. Ad hoc autem, vt aliqoid fiat ſimpliciter, requiritur, quod prios non fuerit ſimpliciter, quod accidit in iis, quæ ſubſtantialiter fiunt: quod enim fit humo, nun ſolum non

fuit prius homo; ſed ſimpliciter verum eſt dicere ipſum non fuiſſe. Cum autem homo fit albus, non eſt verum dicere, quod prius non fuit; ſed quod prius non fuerit talis. Vnde in iis, quæ fiunt ſecundum quid, manifeſtum eſt, quod indigent ſubiecto Nam quantitas, & qualitas, & alia accidentia, quorum eſt fieri ſecundum quid, non poſſunt eſſe ſine ſubiecto; ſolius enim ſubſtantiæ eſt non ineſſe ſubiecto. Verum, & in ſubſtantiis etiam, ſi quis conſiderat, manifeſtum eſt, quod fiunt ex ſubiecto: videmus enim, quod plantæ, & animalia fiunt ex ſubiecto. Præterea, idem conſtat inductione variorum modorum fiendi; eorum enim, quæ fiunt, quædam fiunt transfiguratione, ſicut ſtatua fit ex ære; quædam fiunt appoſitione, vt patet in omnibus augmentatis, ſicut fluuius fit ex multis riuis; alia vero fiunt detractione, ſicut ex lapide fit per ſculpturam imago Mercurij. Quædam vero fiunt compoſitione, ſicut domus; quædam vero fiunt alteratione, ſicut ea, quorum materia alteratur, ſiue fiant ſecundum naturam, ſiue ſecundum artem, & in omnibus his apparet, quod fiunt ex aliquo ſubiecto. Vnde manifeſtum eſt, quod omne, quod fit, fit
12. met.l.2. ex ſubiecto; quod præter inductionem, ratione etiam confirmari poteſt; cum enim omnis mutatio, vt argumentatur Philoſophus 12. met. t. 7. fiat ex contrario, vel contradictorio in contrarium; nec vnum contrarium tranſmutetur in alterum; nec enim ipſa albedo fit nigredo; ad hoc, vt fiat tranſmutatio de nigro in album, oportet quod aliquid ſit præter nigredinem, quod fiat album, puta ſubiectum. Præterea, quia omne, quod generatur, vt arguit Philoſophus 7. met
7.met.l.6. t. 22. ſiue generatur per artem, ſiue per naturam, eſt poſſibile eſſe, & non eſſe; cum enim generatio ſit de non eſſe in eſſe mutatio, oportet id, quod generatur, quandoque quidem eſſe, quandoque non eſſe, quod non eſſet, niſi eſſet poſſibile eſſe, & non eſſe; hoc autem, quod eſt in vnoquoque in potentia ad eſſe, & non eſſe, eſt materia, eſt enim in potentia ad formas, per quas res habent eſſe, & ad priuationes, per quas habent non eſſe. Vnde relinquitur, quod in omni mutatione naturali oportet eſſe ſubiectum. Quod vero tale ſubiectum in omni mutatione naturali requiſitũ
p phyſ.l.11. debeat eſſe non ex alio factum, ac proinde primum, atque adeo vnum, probatur primo quia vt dicit Philoſophus p. phyſ. t. 56. tota generatio rerum naturaliũ poteſt compleri per vnum principium materiale, atque adeo per vnum ſubiectum, & per duo formalia, quia ad patiendum ſufficit vnum materiale principium, ſeu vnum ſubiectum. Secundo, quia in vnoquoque genere, & conſequenter in genere ſubſtantiæ, quod eſt primum genus, eſt tantum vna prima contrarietas, eo quod omnes aliæ contrarietates videntur reduci ad vnam primam; ſed vna contrarietas habet tantum vnum ſubiectum. Tertio, quia omnia corpora ſublunaria inuicem agunt, & patiuntur, ſunt enim contraria, vel contrarietatem habent, vt patet ſenſu: eatenus autem aliqua agunt, & patiuntur ad inuicem, quatenus conueniunt in vna materia, vt pro-
p de gen.l. 38. bat Philoſophus p de gen. à t. 52. tum inductione, nam corpus eſt natum pati à corpore, quod eſt eiuſdem generis in ſubſtantia, ſi tamen communicent in materia: defectu cuius corpora cæleſtia non patiuntur à ſublunaribus, in quæ agunt, quia cum illis non communicant in eadem materia: tum ratione, quia quæcunque agunt, & patiuntur ad inuicem, ſunt contraria, contraria autem ſunt in eodem genere, vt di-

citur 10. met t. 14. puta in eadem materia, ſeu in eodẽ 10. met. l. 5.
ſuſceptibili. Dicitur enim materia genus, vt docet p. de gen. l. 20.
Philoſophus p. de gen. t. 54. non vt genus eſt prædicabile: ſed ſecundum quod genus dicitur ſubiectum primum, quod ſubſtat duobus contrariis, vel pluribus: contrariorum enim vnum eſt in actiuo, alterum in paſſiuo, & ideo vna eſt materia actiui, & paſſiui. Demum impoſſibile eſt, quod ſubiectum primum fiat ex alio ſubiecto, nam ſic abiretur in infinitum: quare deueniendum eſt ad vnum ſubiectum primum
communem omni mutationi naturali, non factum ex p. phyſ. l. 14. 12. met. l. 5.
alio, quod vocamus, inquit Philoſophus p. phyſ. t. 82. & 12 met. t. 12. materiam. Vnde manifeſtum eſt principium materiale, ſeu materiam primam, quæ eſt tale principium, eſſe ens reale actu exiſtens. 7. met l. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod materia non dicitur à Philoſopho neque quid, neque quãtum, quia non ſit ens reale, eſt enim ſubſtantia, vt dicit Philoſophus ibidem, & principium ſubſtantiæ compoſitæ: ſed quia, cum ſit primum ſubiectum ſubſtans non ſolum motibus, qui ſunt ſecundum quantitatem, & qualitatem, & alia accidentia: ſed etiam mutationibus quæ ſunt ſecundum ſubſtantiam, oportet, quod ſit alia ſecundum ſuam eſſentiam non ſolum à quantitate, & qualitate, & aliis accidentibus: ſed etiam ab omnibus formis ſubſtantialibus, & earum priuationibus, quæ ſunt terminus generationis, & corruptionis. p phyſ.l.14.

Ad ſecundum dicendum, quod in generatione ſubſtantiali ex ente in potentia fit aliquid per ſe: ex ente autem in actu, vel ex non ente fit aliquid per accidens: nam materia, quæ eſt ens in potentia, eſt id ex quo fit aliquid per ſe: hæc enim eſt, quæ intrat ſubſtãtiam rei factæ: ex priuatione autem, vel forma præcedente fit aliquid per accidens, in quantum materiæ, ex qua fit aliquid per ſe, conueniebat eſſe ſub tali forma, vel ſub tali priuatione.

Ad tertium dicendum, quod generatio illa anima- 3. p. q. 77. a. 5. & alibi.
lium ex ſpeciebus conſecratis eſt naturalis, ſed præſuppoſito miraculo: nam in ipſa conſecratione miraculosè datur quãtitati dimenſiuæ panis, & vini, quod ſit primum ſubiectum ſubſequentium formarum, quod eſt proprium materiæ, & ex conſequenti datur prædictæ quantitati dimenſiuæ omne illud, quod ad materiam pertinet: & ideo quidquid poſſet generari ex materia panis, & vini, ſi adeſſet, totum poteſt generari ex prædicta quantitate dimenſiua panis, & vi-
ni, non quidem nouo miraculo: ſed ex vi miraculi a. 4. arg 3.
prius facti: quia miracula, quæ ſunt in hoc ſacramento, fiunt virtute conſecrationis, per quam ſpecies ſenſibiles conſeruantur: non eſt autem idem cauſa conſeruationis, & corruptionis.

Ad quartum dicendum, quod corruptio illa ſpe- 3. p. q. 77. a. 4.
cierum non eſt miraculoſa, ſed naturalis, præſuppo- ad 3.
nit tamen miraculum, quod eſt factum in conſecratione: ſcilicet, quod illæ ſpecies ſacramentales retineant eſſe ſine ſubiecto, quod prius habebant in ſubiecto: ſicut & cæcus miraculosè illuminatus, naturaliter videt.

Ad quintum dicendum, quod dupliciter ea, quæ 12. met. l. 1.
generantur, dicuntur fieri ex non ente. Vno modo, per accidens, quatenus fiunt ex materia ſubiecta priuationi, ratione cuius dicitur non ens. Altero per ſe, quatenus fiunt ex materia prima, quæ, quantum eſt de ſe, non eſt ens actu ſed ens in potentia.

ARTICVLVS II.

Vtrum materia habeat propriam exiſtentiam diſtinctam ab exiſtentia formæ.

p phyſ l. 14. & 15. — 7 met l 1.

VIdetur, quod materia non habeat propriam exiſtentiam diſtinctam ab exiſtentia formæ. Dicit enim Philoſophus p. phyſ. t. 78. & 79. quod materia eſt ens in potentia, & ideo quæ generantur, dicuntur fieri per ſe ex ente in potentia, per accidens vero ex ente in actu, vel ex non ente. & 7. met. t. 8. docet materiam neque eſſe quid, neque quantum, neque vllū aliorum prædicamentorum. ſed eſſe vnumquodque eorum in potentia, quia eſt in potentia ad omnes formas tam ſubſtantiales, quam accidentales. & 8. met. t. 15. dicit ideo ex materia, & forma fieri vnum per ſe, quia materia eſt ens in potentia, & forma actus: ſed quod eſt ens potentia, non habet in ſe vllam exiſtentiam: nam, cum hæc ſit actus quidam, vt dicitur 9. met. t. 11. per illam materia eſſet ens actu, & ita ex illa, & forma nō fieret vnum per ſe, vt dicitur 7. met. t. 49. ergo materia non habet propriam exiſtentiam diſtinctam ab exiſtentia formæ.

p. de gen l 13 7 met l. 11 8 met l. p q 3 de ver. art. 1. op 41. Tab u formanum. t & 97. Tab. u eſſe num 17 28. 32 31.

2 Prætetea materia non poteſt exiſtere ſeparata à forma, vt dicit Philoſophus 7. met. t. 8 8. met. t. 3. & p. de gener. t 30 ſed ſi haberet propriam exiſtentiam, poſſet exiſtere ſine forma, ergo materia non habet propriam exiſtentiam diſtinctam ab exiſtentia formæ.

3 Prætetea eſſe eſt proprius effectus formæ: nam per ſe conſequitur illam, tamquam primus effectus ipſius: ſed per exiſtentiam res habet eſſe, ergo materia non habet exiſtentiam propriam, ſed emendicatam à forma.

7 met. l. 1. p. p. 66. art p phyſ. Tab. u actas num. 1, u eſſe nu. cit q 3. de ver art. 5.

4 Prætetea vnumquodque in tantum eſt actu, in quantum habet formam, nam omnis actus vel eſt forma, vel à forma. ergo materia in tantum actu exiſtit, in quantum exiſtentiam per quam eſt actu, habet à forma.

5 Prætetea, ſi materia haberet propriam exiſtentiā. haberet etiam propriam ideam, que eſt principium productionis quæ terminatur ad eſſe: ſed materia nō poteſt habere propriam ideam, tum quia oporteret, quod eius idea eſſet in potentia tantum, quod eſſe nō poteſt, quia in Deum nō cadit vlla potentialitas: tum quia idea eſt eorum, quæ ſunt, vel eſſe poſſunt, materia autem neque eſt per ſe ſeparata exiſtens, neque eſſe poteſt, vt dictum eſt, ergo materia non habet propriam exiſtentiam.

arg. — met. l. 1.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 7. met. t. 8. dicit materiam, quia eſt ſubiectum omnis mutationis, ſubſtare omnibus formis, & quia forma ſubſtantialis de ipſa denominatiue prædicatur, per accidens ſe habere formam ſubſtantialem ad ipſam: ſed quod ſubſtat alicui formæ, & per accidens recipit prædicationem illius, habet eſſentiam diuerſam ab illa, & non emendicat ab illa exiſtētiam, per quam habet, quod illi ſubſtat: quin etiam in exiſtentia præſupponitur illi, quia prædicatum accidentale ſupponit exiſtentiā ſubiecti, ergo materia habet exiſtentiam diſtinctam ab exiſtentia formæ.

p phyſ. l 15.

2 Prætetea dicit Philoſophus p. phyſ. t. vlt. quod materia eſt id, in quod vltimom reſoluitur omne id, quod corrumpitur: ſed hoc eſt materiam per manere in eodem eſſe, corrupto toto compoſito, & per conſequens recedente forma ſubſtantiali, ergo materia habet propriam exiſtentiam diſtinctam ab exiſtentia formæ.

p. phyſ. l. 15. 1 phyſ. l 4.

3 Prætetea dicit Philoſophus p. phyſ. t. 81 quod materia appetit formam, & ordinatur ad illam tamquam ad finem, quod idem docet 1. phyſ. t. 25 & 26. ſed ſolius exiſtentis extra cauſas eſt ordinari in finem, & aliquid appetere, ergo materia habet propriam exiſtentiam.

1. c. g c 58.

4 Prætetea eſſe materiæ in quolibet compoſito ſubſtantiali eſt materiale, quia recipitur in eſſentia materiæ: omne autem illud, cuius eſſe eſt in materia. eſt materiale: ſed non eſt tale eſſe cuiuſlibet formæ ſubſtantialis in quolibet compoſito, vt eſt manifeſtum in eſſe animæ rationalis in homine, ergo ſaltem in homine materia habet eſſe exiſtentiæ diuerſum ab eſſe exiſtentiæ formæ.

1. c. g. c. 16

5 Prætetea materia aliquo modo eſt, quatenus eſt in potentia: ſed quod ſit ens in potentia, non eſt effectus formæ, vel vllius agentis naturalis, ſed ſolius Dei, ergo quod materia ſit, non eſt effectus formæ.

op 9 cap. 106.

6 Nec bene, nec intelligibiliter dicitur in creatione animæ nouam materiam ſecundum eſſe creari, tum per exiſtentiam materiæ præexiſtenti vniri ſicut punctus puncto: ſed id ſequeretur, ſi haberet propriam exiſtentiam à forma ergo.

1. c. g c. 21.

7 Prætetea ens ſimpliciter non poteſt fieri ab agente naturali, niſi per accidens vt dicitur p phyſ. t 77. ſed ſi agens naturale per formam inductam in materiam daret illi eſſe ſimpliciter, ſeu exiſtentiam, faceret per ſe ens ſimpliciter, quia faceret hoc ens, quod eſt materia ex non ente ſimpliciter, quia nihil præexiſteret, ex quo faceret materiam, ergo eſſe materiæ non eſt effectus formæ.

p p. 75. art 5 ad 4. p. p. q. 44. ar. 2 c. 2. c. g. c 16.

Reſpondeo dicendum, quod materia habet exiſtentiam propriam diſtinctam ab exiſtentia formæ. Cuius ratio manifeſta eſt, quia per exiſtentiam, ſeu per eſſe materiæ intelligimus id, quo materia abſolute, & ſimpliciter eſt, non autem quo eſt hæc, vel talis: ſed effectus formæ ſubſtantialis non eſt, quod materia abſolute, & ſimpliciter ſit: ſed quod ſit hæc, in tali nimirum ſpecie: ſicut effectus formæ accidentalis eſt quod materia ſit talis, ergo exiſtentia materiæ non eſt effectus formæ ſubſtantialia: maior eſt manifeſta, minor multipliciter probatur, &c.

p p. 75 art. ad. 4 q 5. de ver. art 4 ad 6. 2. c g. c. 16. & 21 &. p. p. q 44. art. 1. c.

Primo quidem ex productione materiæ. Cum enim productio terminetur ad eſſe, vbi ſunt duæ productiones diuerſæ, ac diſtinctæ, ibi ſunt eſſe diuerſa, & diſtincta: ſed materia, & forma producuntur duabus productionibus omnino diuerſis, ac diſtinctis: nam cum materia ſit, vt inquit Philoſophus p. phyſ. t. 28. ingenita, & incorruptibilis, non niſi per creationem, & a Deo produci poteſt: formæ vero ſubſtantiales materiales per tranſmutationem ab agente naturali ex materiæ potentia educuntur. Cum ergo nullum agens naturale creare poſſit, non poterit mediante forma per ſuam actionem in materiam inducta, dare illi exiſtentiam, & conſequenter facere, quod ſit.

q 3. de pot. ar. 4 ad. 7. & q. 5 ar. p. c. & ad. 5.

Secundo ex productione formæ. Sicut enim hæc quoad eſſe actu educitur de potentia materiæ; ita quoad eſſe in potentia concreatur materiæ, ſed non poſſet hoc eſſe formæ concreari materiæ, niſi hæc haberet propriam exiſtentiam, & proprium eſſe, in quo per creationem à Deo producto ſimul diceretur illud concreatum: nam alioqui non eſſe in potētia formæ, ſed eſſe actuale eiuſdem concrearetur materiæ, ergo materia habet eſſe actuale diuerſum, ac diſtinctum ab eſſe actuali formæ.

q. 5. de malo art. 5. ad. 16.

Tertio ex operatione agentis naturalis. effectus formæ ſubſtantialis eſt effectus agentis naturalis, quia quod facit forma formaliter, hoc facit agens efficiēter, ſicut pictor dicitur colorare parietē, & etiā

Digitized by Google

p p q 44. & 4, art. 2,

color: ſed agens naturale per actionem, qua formam inducit in materiam, non tribuit huic, quod abſolute, & ſimpliciter ſit, ſeu eſſe ſimpliciter: ſed tãtum, quod ſit hæc, ſeu eſſe in tali ſpecie, ergo effectus formæ nõ eſt exiſtentia materiæ. Minor probatur multipliciter, & primo, quia eſſe ſimpliciter eſt effectus vniuerſaliſſimus, & communis rebus omnibus, ſed effectus communis, & vniuerſaliſſimus debet tribui cauſæ communi, & vniuerſaliſſimæ; quia cum effectus debeat proportionari cauſæ, ſicut proprius, & particularis effectos reducitur in propriam, & particularem cauſam; ita communis, & vniuerſalis debet reduci in cauſam communem, & maxime vniuerſalem; hæc autem eſt ſolus Deus, non agens vllum creatum Præterea, Agens naturale cauſat res ex præſuppoſita materia; quicunque autem facit ex aliquo, illud, ex quo facit, præſupponitur in eſſe actioni ipſius, & conſequenter non recipit eſſe per illam actionem: ſic enim artifex operans ex rebus naturalibus, vt ex ligno, & ære, per artis actionem illa non cauſat; ſed ſupponit illa cauſata per actionem naturæ, ergo in tranſmutatione ſubſtantiali materia non recipit eſſe exiſtentiæ à forma ſubſtantiali, vel ab agente naturali mediante forma.

ibidem, & 3, d. p q. p. ar. 3. ad 3. vid. 1. d. 12 q. p a 3. q. p. c.

ibidem

Item, agens naturale eſt agens per mutationem, mutatio autem præſupponit exiſtere illud, quod mutatur, quia per mutationem non datur ei, quod mutatur, quod ſit; ſed quod ſit hoc, vel tale, nam per illam non fit res ex non ente ſimpliciter, ſed ex tali non ente, & per conſequens nec per illam fit vllum ens ſimpliciter, ſed ſolum hoc ens, in tali nimirum ſpecie, vel tale ens, puta calidum, vel frigidum; quod autem in ſubſtantiali mutatione mutatur, eſt materia, non ergo recipit hæc eſſe ab agente naturali mediante forma, non enim forma conſtituit ſpeciem, niſi per hoc, quod ſit actus materiæ, quod eſt id, ad quod generatio terminatur, & per quod natura ſpeciem intendit. Item, agens naturale eſt agens particulare, quod agit ad determinatam ſpeciem tantum; agere autem ad determinatam ſpeciem tantũ eſt per actionem in materiam præexiſtentem inducere formam, per quam illa contrahitur, & determinatur ad hanc, vel illam ſpeciem Non ergo agens naturale poteſt ſua actione dare materiæ eſſe ſimpliciter, ſeu eſſe exiſtentiæ; ſed tantum eſſe ſpecificum, ſeu eſſe hanc, ſeu in tali ſpecie. Item agens naturale non agit ſecundum totam ſubſtantiam; ſed tantum ſecundum formam, quia agit ſecundum quod eſt actu, eſt autem actu tantum ſecundum formam, & non ſecundum materiam, ergo per actionem ſuam non debet dare eſſe materiæ, ſicut dat formæ, & toti compoſito ratione formæ, alioqui ageret ſecundum totam ſubſtantiam, quod eſt proprium ſolius Dei. Itero, materia comparatur ad agens naturale, ſicut recipiens actionem ab ipſo, actio enim eſt actus agentis, vt à quo, & patientis, vt in quo: omne autem recipiens aliquid, debet præſupponi ineſſe illi, quod recipit, debet ergo materia præexiſtere actioni agentis, & multo magis eius termino, & conſequenter non debet materia in inſtanti generationis ſubſtantialis recipere eſſe per actionem agentis naturalis, & multo minus per formam, quæ eſt terminus actionis, & illa poſterior in eſſe.

1 p. q. 2. a. 3. c.

ibid.

2, g c 16. & 20.

2 c. g. c. 16.

q 4. de pot. a. p. & 2. op. 31 5. met. l. 2. Tab. v. cauſa n 100, Tab. v forma n, 105. 18. 110.

Quarto ex cauſalitate materiæ. Materia enim eſt cauſa formæ, quatenus exiſtit in mundo, vt dicitur 5. met. t. 2. nam ex illa exiſtente forma educitur ab agente; id autem, ex quo fit aliquid, naturaliter eſt prius eo: ſicut contra in eſſe ſpecifico, & completiuo, forma eſt cauſa materiæ: in omni autem genere cauſatum cauſa eſt naturaliter prior in eſſe, quam effectus. Cum ergo agens naturale in inſtanti producat formam ſubſtantialem, illam educendo ex potentia materiæ exiſtentis, in tali inſtanti debet prius natura ſupponi materia exiſtere, quam intelligatur forma educi, ac proinde debet intelligi materia cum propria exiſtentia non emendicata à forma, alioqui ſi haberet exiſtentiam ab illa, nec eſſe formæ eſſet prius in potentia in eſſe materiæ per creationem producto, vt dictum eſt: nec educeretur ex illo: nec eſſet ab illo cauſatum: nec eſſet forma poſterior via generationis, ſicut eſt prior materia via naturæ.

Quinto ex ſeparabilitate productionis materiæ à productione formæ. Si materia poteſt ſola creari, & in eodem inſtanti vniri diſpoſitionibus: quamuis vtrumque fiat ſupernaturaliter, & miraculosè: tum in eodem inſtanti forma ſubſtantialis ex materia ſic producta, & diſpoſita per actionem agentis naturalis educatur: neceſſe eſt, quod in tali caſu materia habeat propriam exiſtentiam, ad quam terminetur illius creatio, diſtinctam ab exiſtentia, ſeu ab eſſe formæ ad quod terminatur actio agentis illam educentis ex materia ſic creata. alioqui ſola creari non poſſet abſque eo, quod crearetur eſſe formæ, atque adeo ipſa forma, & non prius quam forma, cum creatio prius terminetur ad eſſe, quam ad naturam, quæ per eſſe dicitur creari: prædictus autem caſus miraculosè poſſibilis eſt, & de facto datur in generatione animalium ex ſpeciebus conſecratis, quando corrumpuntur, ergo Confirmatur primo, quia poteſt Deus communicare creaturæ potentiam creandi, ſi ſumatur talis potentia ex parte rei creatæ, vt nimirum virtute Dei operantis in ipſa producat aliquod eſſe ſimplex, vel materiam: hoc autem poſito materia habebit exiſtentiam independenter a forma. Confirmatur ſecũdo, quia quando Deus formauit corpus mulieris ex coſta Adæ, id fecit, vel creando nouam materiam, vel accipiendo nonam materiam præexiſtentem ſub forma corporis adiacentis: in his autem caſibus, cum materia ſola creetur, vel ſpolietur antiqua forma, & vniatur alteri formæ, neceſſe eſt materiam habere propriam, & diſtinctam exiſtentiam ab exiſtentia formæ, nam creatio terminatur ad exiſtentiam, vt dictum eſt, & vnio eſt exiſtentium.

Tab. v. crea tio n. p. &c.

1 p q. 77. a 4. d. 11. q p 1 a. q 4.

2. d. p. q. p. a 1 c. 4 d. 5. q. p. a. 1. q. 3 a 6 3

p. p. q 3. a. 3. & 2. d. 18. q. p. a. p.

Sexto ex termino productionis cuiuſlibet rei, atque adeo ipſius materiæ, qui eſt eſſe; eſt enim eſſe actus cuiuſlibet eſſentiæ maxime intra rem exiſtens, & multo magis, quam forma, quia eſt quaſi conſtitutum per principia eſſentiæ: habet autem materia propriam eſſentiam, cum ſit ſubſtantia quædam imperfecta, ſeu potentia quædam paſſiua ſubſtantialis; quare & debet habere proprium eſſe diſtinctum ab eſſe formæ.

Tab v. eſſe n. 52. 59. 65. 89. & 4. met. l. 2 Tab. v. materia n. 8. & 11.

2 g c. 56.

Septimo ex diuerſitate, quæ eſt inter eſſe materiæ, & eſſe formæ, quæ neceſſario arguit realem diſtinctionem inter vtrumque. Nam eſſe materiæ eſt materiale, eſt enim in eius eſſentia ſubiectiue, & eſt in vltimo gradu eſſendi, nam eſt debile, imperfectum, incompletum, & in potentia: eſſe vero formæ poteſt eſſe ſpirituale, & immateriale, vt eſt eſſe animæ rationalis, & eſt actuale, perfectum, & completum, & magis imitans eſſe Dei; ratione cuius dicitur forma principium eſſendi, quia eſt complemẽtum ſubſtantiæ, cuius eſt eſſe. Item, ratione ſui eſſe imperfecti materiæ dicitur conuenire duplex eſſe, vnum in ſe, quod eſt imperfectum, & debile, & incompletum, ſecundum quod aliquo modo diuinum eſſe imitatur, & à Deo producta eſt, & ratione cuius habet in Deo propriam ideam, quæ eſt principiũ productiuum ipſius; alterum in alio perfectum, & completum, quod habet per formam, & ſecũdum quod eſt in compoſito, & non habet in Deo ideam diſtinctam ab idea compoſiti. Vnde ſumi poteſt confirmatio huius argumen-

p. d. 16. q. 1 a. 1 ad 1. q 3. de ver a. 5. c. 1 p. q 17. a 1 ad 4. & q 2. a. 2. ad 2. op. 31. a. d. p q. p. a p ad 5 8. phyſ. l. a a. c. g c 54.

ibid.

ti ſic. Illa, quæ habent diſtinctam ideam, habent diſtinctum eſſe, nam idea eſt principium productioum eſſe rei: habet autem materia diſtinctam ideam ab idea formæ, nam poteſt diſtincte conſiderari, quamuis ſeparatim eſſe non poſſit, ergo.

5. met. l. 4. q. de malo a. p. ad 19. 3. d. 6. q. 2. a. 2. p. arg. 5. & ad 5. & 22 c. p. p. q. 3. a. 4. ad 2. vbi Caiet. 2. d. 34. q. p. a. p. c. expreſſe quo. 2. a. 3. c.

Octauo ex diuerſitate inter eſſe de quo eſt præſens quæſtio, & eſſe quod eſt effectus formæ, ſeu quod dat forma materiæ. Cum enim, vt docet Philoſophus 5. met. t. 14. duplex ſit eſſe rei, vnum, per quod reſpondetur ad quæſtionem quid eſt, & eſt prædicatum eſſentiale: alterum vero, per quod reſpondetur ad quæſtionem an eſt, & eſt prædicatum accidentale: illud eſſe, de quo eſt præſens dubitatio, eſt hoc ſecundum eſſe: eſt enim eſſe exiſtentiæ, per quod res ſimpliciter eſt: illud autem eſſe, quod dat forma materiæ, & eſt effectus illius, eſt primũ eſſe: quod patet primo, quia forma dat eſſe eſſentiale contra diſtinctum aliis gradibus, nimirum viuendi, ſentiendi, & intelligendi, quod eſt eſſe quidditatiuum; ſecundo

q. 7. de pot. a. 2. ad 9. Tab. v. eſſen p. & 27. V. eſſen. p. 2. 4. 5. V. eſſen. 84. & ſeq. p. p. 76. a. 4. ad 3. 2. 6. c. 2. phyſ. l. 2. q. c. ant. a. 9. c. & ad 5. 3. p. 16. a. 2. 2. 4. vbi Caiet. quol. 12. p. a. d. 18. q. p. a. 2. c. p. d. 17. q. p. a. p. c. 2. de ani. l. p. 1. p. q. 17. a. 5. ad p. & q. 2. a. 2. ad 2. op. 31.

quia forma dat illud eſſe materiæ, quod eſt ipſa forma at eſſe exiſtẽtiæ, cũ realiter diſtinguatur à forma, ſicut & a qualibet re habente eſſe, nõ eſt ipſa forma; ſecus vero eſſe eſſentiæ, vt per ſe manifeſtũ eſt. Tertio quia forma dat materiæ eſſe completum vnde dicitur eſſe illa prior ſubſtantia, & complemento, quia natura non habet eſſe completum niſi per formam. Præterea dat illi eſſe ſpecificum, & completiuum, ſeu eſſe ſubſtantiam, eſſe corpus & eſſe viuum, hoc autem eſſe eſt eſſentiale, non autem accidentale, vt per ſe conſtat, & manifeſte apparet. hoc, quod forma per illud eſſe, quod dat materiæ, facit illam, vt dictũ eſt eſſe banc non autem eſſe talem, vel eſſe ſimpliciter, & abſolute; at materiam eſſe hanc eſt eſſe in tali ſpecie, eſſe autem talem, eſt eſſe calidam, vel frigidam, eſſe vero abſolute, & ſimpliciter, eſt ſimpliciter exiſtere, ergo dicendum eſt, quod materia non habet eſſe exiſtentiæ à forma.

p. p. q. 44. a. 2. 2. c. g. c. 15. 16. 10. & 11. q. 21. de ver. a. p. a. p. q. p. de malo a. 2. c. & ad 8. 9. 14. & 15. p. p. q. 5. a. 1. ad p.

Nono ex bonitate materiæ. Nam omne ens eſt bonum ex hoc, quod habet eſſe; quia ipſum eſſe habet rationem boni, & finis, & quia licet per eſſentiã res dicatur ens, non tamen dicitur bona; quia eſſe bonam conuenit tantum per eſſe, quod habet: materia autem ſecundum quod eſt eos in potentia, & terminus creationis, eſt quid bonum in ſe, ergo dicendum eſt, quod habet proptium eſſe diſtinctum ab eſſe formæ, ratione cuius forma dicitur eſſe quid melius, vel

Tab. v. forma a 100. q. 2. de pot. a. p. c. q. 3. a. 9. c. p. p. q. 71. a. 5. q. 118. a. 2. & 3. c. 4. d. 49. q. 2. a. 3. ad 6. q. 17. & 29. de ani.

maius bonum, quam materia, cum eius eſſe ſit actuale, & perfectum, vt dictum eſt. Confirmatur, nam materia prima participat bonũ, appetit enim ipſum; nihil autem appetit niſi ſimile ſibi; eſt ergo materia in ſe bona; ſed eatenus aliquid eſt bonum, quatenus actu eſt, ſeu quatenus habet eſſe, hoc enim eſt actualitas omnis rei, habet ergo materia in ſe eſſe diſtinctum ab eſſe formæ, quod ipſa appetit.

5. met. l. 2. q. 2. de pot. a. p. p. p. q. 71. a. 2. & 2. Tab. v. forma n. 77. & 16.

Decimo ex ſobſiſtentia materiæ, qoia nolla forma ſubſtantialis materialis ſobſiſtit, ſed quælibet accipit ſubſiſtentiam à materia,. ergo materia habet ſobſiſtentiam ſibi propriam, & non emendicatam à forma; ſed ſubſiſtere nihil aliud eſt, quam per ſe exiſtere, & ſimiliter ſubſiſtentia nihil aliud eſt, quam exiſtentia per ſe nulli nimirom per ſe exiſtenti innixa, vt dictum eſt, ergo materia habet propriam exiſtentiam diſtinctam ab exiſtentia formæ. Confirmatur, quia caoſalitas materiæ in hoc conſiſtit reſpecto formæ, quod illam ſuſtentat, vel ſimpliciter, commonicando illi eſſe, per qood ſuſtentetur, & in quo ſubſiſtat; vel ſecundum quid, ſuſtentando non eſſe formæ, ſad actum informandi ipſius formæ, ſi ſit ſpiritualis, vt eſt anima rationalis; nihil autem ſuſtentat aliud præſertim in eſſe per eſſe illius; quia cum eſſe ſit ratio ſuſtentandi, implicat, quod idem eſſe ſit vni ratio ſuſtentandi aliud, & eidem ſit ratio eut exiſtat; & ſuſtentetur ab illo: habebit ergo materia proprium eſſe, per quod ſuſtentat eſſe formæ materialis, & actum informandi formæ ſpiritualis, diſtinctum ab eſſe vtriuſqoe formæ.

12. met. l. 1. p. phyſ. l. 15. p. de gen. l. 9.

Vndecimo ex ſubiecto generationis. Hoc enim non eſt nihil, ſed aliquid exiſtens in mundo, quia ex nihilo nihil fit; ſed materia eſt ſubiectum generationis, vt docet Philoſophus p. de gen. & 5. phyſ. ergo in illo inſtanti, in qoo prius natura præ intelligitur ſubiectum generationi ſubſtantiali debet materia, qoæ eſt tale ſubiectum, habere aliquam exiſtentiam, ratione cuius non poſſit dici non ens. ſed vere ens exiſtens: non poteſt autem habere talem exiſtentiam à forma, quia ſicut ratione illius debet præintelligi ipſi generationi, ita & multo magis debet præintelligi formæ ſobſtantiali, quæ eſt poſterior in eſſe generatione, cuius ipſa eſt terminus, ergo habet illam independenter a forma.

p. phy. l. vlt. q. 5. de pot. a. 4.

Duodecimo ex incorruptibilitate materiæ. Cum enim hæc ſit incorruptibilis non poteſt deſinere eſſe niſi per annihilationem, quę opponitur creationi, per quam ſolam potuit produci & de facto fuit à Deo producta: ſed Deus non annihilat materiam in corruptione compoſiti ſubſtantialis, ergo retinet in inſtanti corruptionis eſſe quod habuit à Deo per creationem: ſed recedente forma ſubſtantiali compoſiti quod corrumpitur, per corruptionem, deſinit eſſe exiſtentiæ, ſeu ipſa exiſtentia formæ ſubſtantialis, ergo materia non habet eſſe exiſtentiæ à forma, ſed habet proprium, & diſtinctum ab eſſe formæ.

Decimotertio probatur ex abſurdis, quæ ſequontur, ſi negetur materiam habere propriam exiſtentiam diſtinctam ab exiſtentia formæ.

q. 5. de ver. a. 4. ad 6. Tab. v. generatio n. 16. 17. p. phyſ. l. vlt.

Primo enim ſequitur, quod agens naturale materiam in eſſe producat. Cum enim natura producatur ratione ipſius eſſe, quod per ſe primo terminat productionem, ſi vnom eſt eſſe materiæ, & formæ, ſicut ex eo quod productio terminatur ad eſſe formæ, agẽs dicitur producere formam. ita dicetur producere materiam, quia eius actio productiua terminatur ad idẽ eſſe vtriuſqoe: & tamen materia eſt ingenerabilis, vt dicitur p. phyſ. in fine, & non niſi à Deo per creationem prodoci poteſt.

Tab. v. generatio n. 16. & 17.

Secundo quod agens naturale poſſit corrumpere materiam, ſicut corrumpit formam: quia cum corruptio terminetur ad non eſſe, ſicut generatio ad eſſe tunc dicitur aliqoid corrumpi, cum amittit ſuũ eſſe: omitteret aotem materia ſuum eſſe per corruptionẽ formæ, ſi vnom, & idem eſſe cõpeteret vtriqoe: ſicut ipſa forma vere dicitur corrumpi, quando corrumpitur compoſitum ſubſtantiale, qoia vere amittit ſoũ eſſe. Neque vero dici poteſt, quod per actionẽ agentis naturalis terminatam ad productionem ſeqoentis formæ materia reproducatur: qoia actio agentis naturalis noo ſe extendit ad productionem materiæ, nam ſic illam crearet, vt dictum eſt, qood eſt propriũ Dei, & tamen cum ex vi corruptionis formæ præteritæ deſinat eſſe in mundo, deberet reproduci, vt formam ſequentem ſoſtentare poſſet.

Tab. v. creatio n. 15. 22. 23.

p. p. q. 44. a. 2. c. Tab. v. eſſen. 64.

Tertio quod anima rationalis in homine ſit diuiſibilis, & extenſa. Cum enim qoælibet forma accidentalis ſubiecto, cui ineſt, det tale eſſe, ſi eſſe materiæ eſſet idem, quod eſſe formæ ſubſtantialis, cum quãtitas in homine inhæreat materiæ mediãte eſſe, illi inhærebit mediante eſſe animæ rationalis, & ratione illius eidem animæ, & ſic anima rationalis erit diuiſibilis, & extenſa, quod dici non poteſt: cum nullũ accidens materiale, & diuiſibile ſubiectari poſſit in entitate ſpirituali, & indiuiſibili, cuiuſmodi eſt ſubſtantia animæ rationalis, & eiuſdem exiſtentia, vel eſſet

nullum enim diuiſibile poteſt in eſſe rei iodiuiſibili, vt dicitur 3. cæli t. 7. cuius ratio eſt, quia id, quod ineſt alicui, quodammodo comprehenditur ab ipſo, diuiſibile autem oon poteſt comprehendi ab indioiſibili.

3. cæli l. 3.

infra art. 13. ad 6.

Quarto dici poſſet materiam educi de poteoria formæ. Nam ideo forma dicitur educi de potentia materiæ, vt dictum eſt, quia materia ante inceptionem formæ poteſt illam cauſare quoad ſuum eſſe, fieri, & iocipere, & poſtea actu cauſa iſta tria, & deinde trahitur materia ad participandum actum formæ; ſed ſi forma dat eſſe exiſtentiæ materiæ, eodem modo in inſtanti generationis forma poteſt cauſare materiam quoad eſſe exiſtentiæ, & actu cauſare tale eſſe, & trahi ad participandum actum ſubſiſtentiæ, quæ ſoli materiæ conuenit, cum nulla forma ſubſtantialis, excepta anima rationali, per ſe ſubſiſtat; ſed tantum per ſubſiſtentiam materiæ, vt dictum eſt.

vid. Capr. 2. d. 17. q. p art. 3. ad p. Aureoli. & 3. D. q. 1. de pot. art. p c.

2. c g. c 56.

Quinto dici poſſet intellectionem animæ rationalis eſſe communem cum corpore contra Philoſophum 2. de ani. t 11. & 3. de ani. t. 6. vbi dicit, quod intellectus nullius corporis eſt actus; & quod non eſt mixtus cum corpore; ſequela probatur, quia cuius eſſe eſt commune corpori, opportet & operationem eſſe communem. Vnumquodque enim agit ſecundum quod eſt ens, nec virtus operatiua rei poteſt eſſe ſublimior, quam eius eſſentia, cum virtus eſſentiæ principia conſequatur; ſi ergo in homine eſt vnum eſſe commune materiæ & formæ, ſeu corpori, & animæ rationali, eius etiam operatio propria, quæ eſt intellectio, erit etiam communis corpori, ſeu corpus communicabit in tali operatione, quod eſt contra Philoſophom, & veritatem dicendum ergo eſt materiam habere propriam, ac diſtinctam exiſtentiam ab exiſtentia formæ.

p. phyſ. l. 15. 12. met. l. 2. p. de gen. l. 9. 2. c. g. c. 16 pp. q 44. a 2.

Ad primum ergo dicendum, quod ens potentia duplex eſt, vnum, quod actu eſt non ens, & nihil, ſeu quod nullo modo eſt, & hoc modo ſumpto ente in potentia, materia non eſt ens in potentia, quia materia vt eſt ens in potentia aliquo modo eſt, & per conſequens eſt quid à Deo productum, ens autem potentia hoc modo ſumptum neque eſt, neque eſt quid à Deo productum: præterea, quia ex tali ente potentia, quod eſt non eos, non fit generatio, quæ tamen fit ex materia. Alterum vero, quod eſt quidem ens io ſe, & vere eſt, ſed eſt ens in potentia ad omnes formas ſubſtantiales, cum ſit potentia paſſiua ſubſtantialis: & hoc modo materia eſt ens in potentia, & ex tali ente, quod dicitur non eos actu, quia caret forma, quæ eſt actus, & per quàm totum compoſitom fit actu, fit generatio. & ex tali ente. & forma fit vnum per ſe. Vel dic, quod quia actus, & potentia diuidunt quodlibet genus entis, vt patet 9 met. & 3. phyſ. ideo ſicut potentia ad qualitatē vere eſt ens actu exiſtens in mundo habens exiſtentiam diſtinctam ab exiſtentia qualitatis, ad quam eſt in potentia: ita materia, quæ eſt ſubſtantialis potentia paſſiua ad formam ſubſtantialem, erit ens actu exiſtens in mundo per exiſtentiam diſtinctam ab exiſtentia formæ.

ibid. & Tab v. met. 2. a 8. & 11.

2. phyſ. l. 15. q. met. l. p. 12 met. l 4. q. 13 met. a 2. q. 6. log c. 3. Tab. v materia n. 8 & 11.

Ad ſecundum dicendum, quod licet materia non poſſit exiſtere ſeparata a forma, naturaliter loquendo, & de potentia Dei ordinaria, non tamen inde ſequitur materiam non habere propriam exiſtentiam diſtinctam ab exiſtentia formæ, vt manifeſte patet: tum quia neque forma ſubſtantialis materialis poteſt exiſtere ſeparata à materia, cum per ſe exiſtere ſit proprium ſubſtantiæ compoſitæ, vt docet Philoſophus 8. Met. t. 8. & tamen forma ſubſtantialis habet propriam exiſtentiam: tum quia licet non poſſit materia exiſtere ſeparata à forma, quia tamen poteſt diſtincte conſiderari, poteſt per ſe habere propriam ideam, ac proinde propriam, & diſtinctam exiſtentiam, cuius principium productiuum eſt idea. dixi naturaliter loquendo, & de potentia Dei ordinaria, quia ſupernaturaliter loquendo, & miraculoſe, & de poteotia Dei abſoluta poteſt materia exiſtere ſeparata à forma, vt patet primo quia licet hoc videatur repugnare modo agendi Dei, quia cum agat per intellectum ſuum, & per verbum, quod eſt formatiuum omniom, videtur oportere, quod omnia, quæ agit, ſint formata, & conſeqoenter quod materia producatur ſimul cum forma: non tamen repugnat diuinæ potentiæ, quia id non implicat contradictionē Deus autem poteſt facere quidquid non implicat contradictionem. Secundo quia eſſe materiam actu non ſeparatam non dicit eſſe materiæ abſolute, ſed magis modum eſſendi, qui ipſi competit in ordine ad cauſā ſecondam, nam per agens natorale immutatur materia ad formam, ad quam eſt in potentia, vt patet in ſimili in eſſe accidentis in ſubiecto, quod eſt ineſſe: vnde remoto ordine materiæ ad genus naturale, adhuc poteſt remanere ordo ipſius ad cauſam primā, ſecundū quem modus eſſendi ipſius non eſt eſſe actu, ſed eſſe in potentia: ſicut remoto ordine accidentis ad cauſam proximam, adhuc poteſt remanere ordo ipſius ad cauſam primam, ſecuodum quam modus eſſendi ipſius nō eſt ineſſe, ſed eſſe ab alio: & ita ſicut poteſt Deus facere quod ſit accidens, & non inſit, ita poteſt facere quod materia ſit, & non in actu, ſeu & non ſimul cum forma, ſed per ſe. Tertio quia poſſunt dari aliqui caſus, & de facto dantur, in quibus materia produci poteſt a Deo, & producitur ſine forma, & conſeqoenter poteſt habere exiſteotiam propriam, & diſtinctam ab exiſtētia formæ, vt dictū eſt. Quarto quia cum materia ſit cauſa formæ, ſuſtentando ipſā, forma vero ſit cauſa materiæ, faciendo illam eſſe in actu, ſecundum genus cauſæ formalis, (nam materia recipit formam, vt ſecuodam illam conſtituatur in eſſe alicuius ſpeciei, vel aeris, vel ignis, vel cuiuſcunque alterios corporis, ſeu in eſſe ſpecifico, & completioo, dat enim forma ſpeciem materiæ, ad quam ipſa quantum eſt de ſe, eſt in potentia,) non eſt contra naturā materiæ, quod præexiſtat naturæ ſpeciei, atque adeo ſit ſine forma, nam ab illa tantum recipit eſſe ſpecificum, & completiuum, non autem eſſe ſimpliciter, ſeu exiſtentiæ: ſicut è contra quia forma dat ſpeciem, ſeu eſſe ſpecificum materiæ, contra rationem formæ eſſet ſi præexiſteret naturæ ſpeciei, quæ perficitur voione ipſios ad materiam. Quamquam materia, quia eius eſſe proprium eſt debile, imperfectum, incompletum, in potentia, nam eſſe completum & perfectum habet à forma, & in compoſito, non poteſt natoraliter, & de potentia Dei ordinaria exiſtere in mundo ſeparata à forma.

8. met. l p.

q. 1. de ver. 3. c & ad 3. quol. 12. 1. 2. T. b. V. Deus a 170

4. d. 12. q p. 2 p q. p. c. & ad p. & 4. c. g. c. 63.

2. c. g c. 16

rationes principali d. 17. q. p. a. 4 q p. c q q de verit. a 1 ad 6. q. 28. a. 7 c. 1. p q. 1. a. 5 pp. q. 46. a. 2 q. 50. a 2. ad 3. 3. p q. 2. a. 2 ad 1. & q. 6. a. 2. ad 2. 2. de ani. l. p. 3. p. 17. a. 1. ad 4. q. 1. a 6 p. d 36 q p. 2 p c & ad p 3 p q. 2 a 1. ad 2. q. 2. de ver. a. 5 c. & ad 3. op. 31.

Ad tertium dicendum, quod aliud eſt materiam eſſe actu: aliud eſſe in actu: illud eſt effectus omniom cauſarum, hoc ſolius formæ: quod eſt dicere quod duplex eſt eſſe, vnum, ſecundum quod aliquid de potentia ente fit actu ens, & hoc eſſe non eſt effectos formæ, ſed omnium cauſarū, quia cum omne, quod eſt in potentia reducatur ad actum per id, quod eſt actu ens, neceſſe eſt eſſe duas cauſas, ſcilicet materiā & agēs, quod reducat materiam de potentia in actū. Aliud vero, ſecundum quod aliquid eſt ens in actu, & hoc eſſe eſt effectus forma. Quare materia habet quidem eſſe in acto a forma, non tamen habet ab illa eſſe abſolute, quod eſt actu eſſe, ſed à Deo id habet per creanonem. Vel dic, quod duplex eſt eſſe, vnum eſſentiale, per quod reſpōdetur ad quæſtionem quid eſt, & hoc eſt effectus formæ. Aliud accidentale, per quod reſponderur ad quæſtionē an eſt, & hoc eſt eſſe exiſtētiæ, de quo eſt præſēs quæſtio, & nō eſt effectus

2. phyſ. l. 2. Tab v. eſſe n. 2. 2. p. phyſ. l. vlt. quol. 3. a p. l. c. in confirmat. primæ rationis.

in c. rat. 3. & 5. formæ, vt dictum eſt. Vel dic, quod aliud eſt materiam eſſe hanc, vel talem, aliud eſſe ſimpliciter, quod materia habeat eſſe hanc, conuenit illi per formam
p. d. 16. q. p. a. p. c. & ad 3. q. 2. a. 3. ad 2. q. 3. de verit. a. 5. a. d. p. q. p. p. ad 5. ſubſtaotialem, quod habeat eſſe talem, puta calidam, vel frigidam, conuenit illi per formam accidentalem; qood habeat eſſe ſimpliciter, & abſolute, conuenit illi per eſſe exiſtentiæ communicatum illi à Deo per creationem independenter à forma, vt enã dictum eſt. Vel die, quod materia habet duplex eſſe, ſicut & duplicem ideam, voum imperfectum, incompletum, ac debile, & in poteotia reſpondens ideæ im-
p. p. q. 14. a. 11. ad 3. & 2. 11. c. op. 31. & l. c. ad 3. perfectæ, ſecundum quod materia retinet ſimilitudinem diuini eſſe, ipſumqoe aliqualiter imitatur, & hoc habet immediate à ſolo Deo per creationem; aliud perfectum ſpecificum, & completum reſpondens ideæ perfectæ, quæ eſt eadem cum idea totius compoſiti, & hoc illi conuenit per formam, & in compoſito, vt dictum eſt.

ſuper Geneſim in id c. p. iuxta ge nus ſuum. Tab. v. actus. n. p. v. eſſe n. 21. & l. c. ad 3. Ad quartum dicendum, quod actus eſt duplex, intrinſecus, & extrinſecus; intrinſecus eſt eſſe, quod eſt actus eotis; & hoc ineſt cuilibet rei reali; extrinſecus vero eſt forma, vel à forma. Vel dic, quod actus primo primus eſt forma, ſed actus ſecundo primus eſt eſſe: quod eſſe, vel eſt eſſe in actu, & eſt effectus formæ, vel eſt actu eſſe, & hoc eſt effectus omnium cauſarum, & cuilibet rei reali intrinſecum, & ſecundum hoc eſſe materia prima licet informis in ſe exiſtit, eſſentiamque diuinam imitatur, & habet propriam ideam, per quam in eſſe producitur à Deo per creationem.

Ad quintum diceodum, quod materia, vt dictum eſt, ſicut habet eſſe completum, & perfectum in compoſito per formam, & eſſe incompletum, imperfectum, ac debile in ſe per creationem acceptum à ſolo Deo, ita habet duplicem ideam, vnam perfectam non diſtinctam ab idea compoſiti, alteram imperfectam ab illa, ſecundom quam imperfectè imitatur diuinam eſſentiã. Neque obſtant allata incontrarium, nam ideam, & ideatum noo oportet eſſe ſimilia, ſecundom conformitatem naturæ, ſed ſecuodum repræſentationem tantum, vnde & rerum compoſitarum eſt ſimplex idea, & ſimiliter exiſtentis in potentia eſt idealis ſimilitudo etiam in actu. Præterea licet materia ſecundum ſe exiſtere non poſſit in mundo ſeparatim à forma, poteſt tamen ſecuodum ſe conſiderari, & ſic habere ſimilitudinem, & ideam diſtinctam ab idea formæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum materia ſublata quantitate ſit diuiſibilis.

7. met l. p. VIdetur quod materia prima ſublata quantitate ſit ex ſe diuiſibilis. Dicit enim Philoſophus 7. met. t. 4. quod ſubſtantia eſt prior natura accidente, & per conſequens partes ſubſtantiæ v. g. ligni ſunt priores, quam partes qoantitatis ligni: ſed noo poteſt ſubſtantia habere partes, niſi ſit diuiſibilis, nam ratio partium, vt dictum eſt, oritur ex diuiſibilitate, ergo materia ex ſe eſt diuiſibilis.

q. 11. log. a. p. 2 Præterea omne, quod per ſe ipſum, & per partes ſuas intrinſecas eſt præſens alicui quãto, ita quod totum eſt præſens toti, & partes partibus, per ſeipſum, & per partes ſuas intrinſecas habet partem di-
op. 31. c. 5. ſtantem à parte, & cooſequenter eſt diuiſibile: ſed materia v. g. ligni per ſe ipſam, & per partes ſuas eſt præſens ſuæ quantitati ipſam informanti, ergo per ſeipſam, & per partes ſuas habet partem ſitualiter diſtantem à parte, & ſic eſt diuiſibilis ſine quantitate.

3 Præterea materia eſt capax plurium formarum ſubſtantialium, ſed plures formæ ſubſtaotiales non poſſunt informare eandem numero entitatem materiæ ergo neceſſario debent præſupponere in materia plures partes, & ſic materia erit diuiſibilis. ibid. & 4. d. 12. q. p. a. 4. quæſt. 4 op. cit.

4 Præterea forma ſubſtantialis animalis plures habet partes: ſed ſecundum has non informat vnam, & eandem partem materiæ: ſed plures ergo in materia plures partes exiſtuot, & per conſeqoens ſecundum ſe eſt diuiſibilis.

5 Præterea vel materia ſubiecta quaotitati ſecundum ſe, & ex ſe habet partes, vel oon. Secundum op. cit.
dici non poteſt, quia multa iode ſequerentur abſurda, vt quod materia ſe haberet ad quantitatem inhærentem, ſicut ſe habet anima rationalis ad corpus humanum, quod nimirum tota materia eſſet ſub tota quantitate, & tota ſub qualibet parte quantitatis: ſicut anima rationalis eſt tota in toto corpore, & tota in qualibet eius parte: præterea, quod diuerſæ partes quantitatis haberent idem ſubiectum adæquatum totius quantitatis, & cuiuſlibet partis eius: & quod infinities eſſet ſub determinata quantitate, quia quantitas eſt diuiſibilis in infinitum, ergo debet dici primum, quo poſito ſequitur, quod materia eſt ex ſe diuiſibilis. 4. d. 10. q. p. a. 3. quæſt. 5.

6 Præterea cum quæcuoque vni, & eidem ſunt ſimul, ſibi inuicem ſint ſimol, ſi ſub qualibet parte quantitatis eſſet tota aliqua materia corporis v. g. Petri, vbicunque eſt pars corporis Petri, eſſet totum corpus Petri, & conſequenter vbi eſt vna pars, eſſet alia: ſed hoc repugnat diſtioctioni partium, quæ requiritur in corpore organico, ergo non poteſt tota materia corporis Petri, quantum ex ſe, eſſe ſub qualibet parte quantitatis, ergo oeceſſe eſt quod ſecundum ſe ſit diuiſibilis io partes ſublata etiam quantitate. op. cit. & 4. d. 9. & 2. cit.

7 Præterea ſi materia eſſet ex ſe indiuiſibilis, æqoaliter ſe haberet ad omnes quantitates, ſicut ad recipiendas omnes formas ſubſtantiales: vnde quantumcuoque parum ſit de materia prima io quouis corpore paruo, poſſet recipere quamlibet quantitatem, & ſic ex grano millij poſſet fieri totus mundus: ſed hoc eſt falſum, nam materia ad nullam quantitatem eſt in potentia, niſi quæ competat formę naturali, quæ in materia eſſe poteſt: non eſt autem materia in potentia niſi ad formas, quæ in mundo ſunt, vel per priocipia naturalia educi poſſunt, ergo materia noo eſt ex ſe, ſublata quantitate, indiuiſibilis, ſed diuiſibilis. 2. d. 32. q. 2. a. p. c.

Sed contra eſt, quod Philoſophus p. phyſ. t. 18. & 2. phyſ. t. 35. dicit, quod ſubſtantia ſublata quantitate eſt indiuiſibilis. Tab. v. materia n. 25. op. 70. q. 4 art. 23

2 Præterea, ſi materia eſſet ex ſe diuiſibilis io partes, eſſet etiam ex ſeipſa, ſublata quantitate, principium diſtinctionis numericæ: ſed hoc eſt falſum, nam ſublata quantitate, per quam materia in partes diuiditur, non eſt materia niſi vna, ergo materia ex ſe eſt indiuiſibilis, ſublata quantitate.

3 Præterea propterea quaotitas corporis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ eſt tota ſub tota quantitate panis, & tota ſub qualibet eius parte, quia non eſt ibi ratione ſui, & per modum quantitatis, ſed mediante ſubſtaotia, & per modum ſubſtantiæ, ergo ſubſtantia v. g. ſeu materia panis ex ſe eſt tota ſub tota quantitate panis, & tota ſub qualibet eius parte: at ſi ſubſtantia haberet partes entitatiuas diſtinctas, 4. d. 2. q. p. a. 3. quæſt. 3.

& eſſet entitatiue diuiſibilis, ex ſe non poſſet eſſe tota ſub tota quantitate, & tota ſub qualibet parte ipſius, ſed eſſet tota ſub tota quantitate, & pars ſub parte ad modum qualitatum, quæ conſequuntur quantitatem. ergo materia ſublata quantitate eſt ex ſe indiuiſibilis.

Reſpondeo dicendum, quod materiam habere diuerſas partes ſecundum ſe, & proinde eſſe diuiſibilem ex ſe impoſſibile eſt. Ratio huius triplex afferri poteſt. prima eſt, quia materia, ſicut & forma ſubſtantialis non conſequuntur quantitatem, nec fundantur in illa, ſicut formæ accidentales, quæ fundantur in quantitate, & præſupponunt ipſam, & ideo non recipiunt totalitatem quantitatis, ſicut illæ recipiunt: vnde ſicut illæ ſunt totæ in tota quantitate & pars in parte, ita hæ ſunt totæ ſub quantitate, & totæ ſub qualibet eius parte, & per conſequens ſunt ex ſe indiuiſibiles. Secunda eſt, quia diuerſitas partium proprie eſt ipſius compoſiti conſtituti ex partibus diuerſis; vnde materia, ſicut eſt in potentia ad formam, cuius acquiſitio eſt generatio compoſiti ex partibus conſtituti, ita eſt in potentia ad diuerſitatem partium ipſius compoſiti ex ea generati. In forma enim ſubſtantiali non ſolum eſt vis perfectiua materiæ, ſed etiam diſtinctiua totius per partes, & huic neceſſe eſt reſpondere potentiam ex parte materiæ, quæ recipiat & ipſam perfectionem ſuam per formam, & partium ſequentem diuerſitatem: Vnde quando forma aliqua ſubſtantialis perficit materiam, ſicut potentia materiæ eſt reducta per formam ad actum, ita per illud idem eſſe per mutatur ad diſtinctionem, & terminationem partium totius compoſiti, & ſic materia ex ſe indiuiſibilis eſt. Tertia eſt, quia ponere materiam eſſe ſecundum ſe diuiſibilem in partes eiuſdem rationis ſequitur imaginationem illius, qui ponit formas dari ab extra, quæ cum in ſe diuerſitatem habeant præter ſuam materiam, ſequi videtur materiam diuerſitatem partium habere ad ſuſcipiendum diuerſas formas, cum in vna parte recipi non poſſint; ſed cum formæ non dentur ab extra; ſed educantur de potentia materiæ per eius tranſmutationem ſecundum Philoſophum, materia autem ſecundum id, quod eſt, ſit in potentia ad formas ſubſtantiales, quæ ſunt eius actus, impoſſibile eſt quamcumque partitionem ante formam ſubſtantialem in ea ponere, cum inductio formæ ſit generatio compoſiti, cuius ſolum eſt habere partes per ſe, materia autem, & forma non habent partes, niſi per accidens, vnde non diuiduntur niſi per accidens ad diuiſionem totius. Ex quo manifeſtum eſt, quod priuſquam compoſitum conſtituatur, nulla partibilitas ſumitur ex parte materiæ, cum hoc ipſi non competat, niſi per accidens, quod autem eſt per accidens, per poſterius eſt, ſicque materia ſublata quantitate ex ſe erit indiuiſibilis in partes ſcilicet eiuſdem rationis, & inter ſe ſito diſtantes, potens tamen recipere diuiſibilitatem, ſicut poteſt recipere formas, quas ſequuntur partium diuerſitates.

4 d. 1. q. p. a. 3. quæſt. 3. c. [margin note beside "lem ex ſe impoſſibile"]

op. 32. c. 5. [margin note beside "conſtituti, ita eſt in potentia"]

op. 32. c. 5. Ad primum, ergo dicendum, quod partes materiæ in ratione ſubſtantiæ præcedunt natura quantitatem, in ratione vero partium ſunt illa poſteriores; ſic enim materia tota ſecundum totalitatem eſſentiæ eſt in qualibet parte rei, & ſub qualibet parte quantitatis, non autem ſecundum totalitatem quantitatis, quia ratione quantitatis diuiditur in partes, quarum vna non eſt alia.

ibid. Ad ſecundum dicendum, quod maior propoſitio eſt falſa de eo, quod non ex natura ſua, & formaliter habet partes, ſed per aliud a ſe realiter diſtinctum, vt eſt in propoſito; nam ſubſtantia, ſiue ſit materia, ſiue forma ſubſtantialis, ſicut per accidens, ſeu per quantitatem ſunt formaliter diuiſibiles, ita formaliter habent partes eiuſdem rationis, & ſitualiter inter ſe diſtantes; pluralitas enim, & ſitus partium, atque diſtantia, & præſentia oriuntur ex diuiſibilitate, quæ eſt ratio formalis quantitatis, vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quod ad ſuſceptionem diuerſarum formarum, non eſt neceſſe præexiſtere in materia diuerſitatem aliquam partium; ſed ſubſequi neceſſe eſt hoc, quia inductio diuerſarum formarum eſt generatio diuerſorum compoſitorum habentium diuerſas partes; præcedit tamen neceſſario in materia proportio capacitatis, quam ſcire non poſſumus, niſi ſecundum quod videmus in ea plures formas, ſicut in tota materia, vel vnam tantum, ſicut eſt in materia alicuius rei particularis Vnde non ſequitur, quod materia ſecundum ſe ſit diuiſibilis, cum diuiſibilitas materiæ cauſetur à pluralitate formarum. q. 11 log. art. p. op. cit.

op. cit. Ad quartum dicendum, quod quando forma ſubſtantialis perficit materiam, ſicut potentia materiæ ad formam illam eſt reducta ad actum, ita per virtutem eiuſdem formæ eſt tranſmutata materia ad dimenſionem. & terminationem partiũ & totius; nam in forma ſubſtantiali non ſolum eſt vis perfectiua materiæ, ſed etiam diſtinctiua totius per partes; vnde non ſequitur, quod materia ſit ex ſe diuiſibilis, ſed potius indiuiſibilis, cum diuiſibilitatem acquirat per generationem compoſiti, & per accidens, mediante quantitate.

Ad quintum dicendum, quod materia habet partes diſtinctas à partibus quantitatis, in materia enim rei partibilis eſt duplex totum, eſſentiæ, & quantitatis; & ſecundum quidem totum non debetur materiæ niſi per accidens, ratione ſcilicet quantitatis, & ſimiliter eſt de forma rei partibilis; tota enim forma ignis eſt in qualibet parte ſuæ materiæ, reſpiciendo totum eſſentiæ, cum tota definitio ignis cuilibet parti ſuæ conueniat, non autem reſpiciendo totum quantitatis ſuæ, niſi quod inter formas particulares datur anima humana, quæ neque eſt quanta per ſe, neque per accidens, quia non habet quantitatem, nec à quantitate ſubſtantia eius dependet, ideoque ſimpliciter eſt tota in toto, & tota in qualibet parte; vnde patet ad primum abſurdum. Ad ſecundum etiam patet. quia diuerſæ partes quantitatia habent idem ſubiectum, ratione totalitatis eſſentiæ, non autem ratione totalitatis quantitatis. Ad tertium dicendum, quod vnitas rei conſequitur eſſe ipſius, partes autem alicuius homogenei continui non habent ante diuiſionem eſſe actu, ſed potentia tantum, & ideo nulla illarum habet vnitatem propriam actu: vnde actu non eſt accipere ipſarum numerum, ſed potentia tantum: & ideo forma, vel materia, quæ eſt in toto tali, tota, & tota in partibus eius, non dicitur ante diuiſionem continui eſſe ibi plures, vel infinities actu, ſed ſolum potentia, quod non eſt inconueniens: ſed poſt diuiſionem multiplicatur ſecundum actum, vt patet in anima animalis annuloſi. ibid. & 4. d. 1. q. p. art. 4. q. 5. cap. 2. d. 18. q. p. art. 4. d. 13. q. p.

Ad ſextum dicendum, quod ordo, & diſtantia, atque adeo ſitus partium in corpore organico fundatur, vt dictum eſt, ſuper quantitate dimenſiua: ipſa autem natura ſubſtantiæ præcedit quantitatem; & ideo non ſequitur, quod partes organicæ ſint ſimul, licet tota ſubſtantia ſit ſub qualibet parte dimenſionis. q. 11. log. a. p. ad 4.

Ad ſeptimum dicendum, quod argumentum factum multipliciter deficit, primo quia imaginatur 1. d. 30. q. 2. p. 6.

indiuiſibilitatem materiæad modum puncti, vt ſic ex materia mundus ſit ſactus per quandam quaſi extenſionem, ſicut ſi res parua in magnam extenditur; hoc autem non eſt verum; materia.n. dicitor indiuiſibilis, per negationem totius generis quantitatis, punctus autem eſt indiuiſibilis ſicut quantitatis principium ſitum determinatum habens; vnde ex materia res quanta efficitur. non per extenſionem, loquendo de materia prima, com extenſio non ſit niſi eius, quod alicuius quantitatis erat, ſed per quantitatis ſuſceptionem. Secũdo etſi prima materia. prout in ſe conſideratur, nullam quantitatem babeat, non tamen ſequitur, quod ſit in potentia reſpectu cuiuſliber quantitatis imaginabilis; cum. n. quantitates determinatæ, & omnia alia accidentia ſecundum exigentiam formæ materiam recipiant, eo quod ſubiecta materia cũ forma eſt cauſa eorum, quæ inſunt. vt in p. phyſ. 80. dicitur, oportet, quod materia prima ad nullam quantitatem ſit in potentia, niſi quæ competat formæ naturali, quæ in materia eſſe poteſt; materia vero prima non eſt in potentia ad alias formas, niſi ad illas, quæ ſunt in rerum natura, vel per principia naturalia educi poſſunt. Si. n. eſſet aliqua potentia paſſiua in materia, coi non reſponderet aliqua potentia actiua in rerum natura, illa potentia paſſiua eſſet ſuperflua, vt Commentator dicit, & ideo materia prima non eſt receptibilis maioris quantitatis, quam quantitatis mundi: propter quod in 3 phyſ. t. 69. dicitur, quod non eſt poſſibile magnitudinem augeri in infinitum, loquendo naturaliter. Tertio quia quando loquimur de materia exiſtente in hac re, iam dimittimus conſiderationem materiæ abſolute, non. n. poteſt accipi illud materiæ, quod eſt in hac re, niſi ſecondom quod eſt diuiſum ab illa parte materiæ, quæ eſt in alia re: diuiſio autem non accidit materiæ, niſi ſecundum quod conſideratur ſub dimenſionibus, ſaltem interminatis: quia remota quantitate, vt in p. phyſ. dicitur, ſubſtantia erit indiuiſibilis: vnde conſideratio materiæ huius rei eſt conſideratio non materiæ abſolute, ſed materiæ ſub dimenſione exiſtentis: vnde non oportet, vt quod conuenit materiæ inquantum eſt abſoluta, & prima conueniat materiæ exiſtenti in hac re, prout accipitur vt in hac re exiſtens, quia ex hoc ipſo receditur à conſideratione materiæ primæ. Vnde materia, quæ eſt in hac re exiſtens, non eſt in potentia ad totam quantitatem mundi, ſed vſque ad determinatum quid, quantum per rarefactionem poteſt conſequi, & hoc non excedit raritatem ignis, quia nolla raritas poteſt eſſe maior, vt dicit Comm. in 4. phyſ. com. 84. & ſic patet, quod hoc argumentum tam in ſe falſitatem continet, quam etiam in modis adinuentis ad eius expoſitionem.

ARTICVLVS IV.

Vtrum quælibet pars materiæ ſit in potentia ad omnes formas ſubſtantiales.

a.d.30.q.1.a p.op.32.c.5.
VIdetur quod quælibet pars materiæ ſit in potentia ad omnes formas ſubſtantiales. Tota n. materia eſt in potentia ad omnes formas ſubſtantiales, ſed quælibet pars materiæ eſt eiuſdem rationis cum tota materia, ergo quælibet pars eſt in potentia ad omnes formas.

ibidem.
2 Præterea materia cum quantitate careat, indiuiſibilis eſt, & ad modum puncti ſe habens; ſed vnum punctum non eſt maius alio, ergo ſi tota materia eſt in potentia ad omnes formas, ita & quælibet eius pars.

3 Præterea ex eo, quod materia ſit ſub hac forma, non perdit ea, quæ abſolute illi conueniunt; ſed materia abſolute ſumpta eſt in potentia ad omnes formas ſubſtantiales, ergo & materia exiſtens in re particulari, ſeu pars totius materiæ eſt in potentia ad omnes formas ſubſtantiales. ibidem. ibidem.

Sed contra eſt quod ex materia minimi ignis nulla alia forma ſubſtantialis educi poteſt. a.præced.e.

Reſpondeo dicendum, quod vt dictum eſt, aliter loquendum eſt de materia abſolute ſumpta, ſeu in ſua vniuerſalitate, & de materia particulari, ſeu exiſtente in re particulari; nam ſi loquamur de materia priori modo conſiderata, licet nullam quantitatem habeat, non tamen eſt in potentia ad omnes formas imaginabiles, quia vt ſic, neque eſt in potentia ad omnem quantitatem imaginabilem, quæ tamen eſt vna ex diſpoſitionibus neceſſario requiſitis in materia ad formam recipiendam; nam cum quantitates determinatæ, & omnia alia accidentia ſecundum exigẽtiam formæ recipiantur in materia. eo quod ſubiecta materia cum forma eſt cauſa eorum quæ inſunt, oportet, quod materia ad nullã quantitatem ſit in potentia, niſi quæ cõpetat formæ naturali, quæ in materia eſſe poteſt: materia vero prima non eſt in potentia ad alias formas, niſi ad illas, quæ ſunt in rerũ natura, vel per principia naturalia educi poſſunt: & ideo materia prima oon eſt receptibilis maioris quantitatis, quam quantitatis mondi, & conſeqaenter non eſt materia in ſua vniuerſalitate ſumpta receptibilis niſi formarum ſubſtantialium, quæ poſſunt eſſe in mundo. prępterea, cum in materia duplex totum conſiderari poſſit, ſcilicet totum eſſentiæ, & totum quantitatis, quorum hoc ſecundom non debetur materiæ, ſicut nec formæ, niſi per accidens, ratione ſcilicet quantitatis, tota materia in communi ſecundum totum ſuæ eſſentiæ non eſt ſub forma vnius eorum, quæ de materia generantur, & per conſequens reſpicit omnes formas ſubſtantiales, hæc enim totalitas materiæ eſt ipſa proportio capacitatis ſuæ formæ, & nõ aliqua diuerſitas introducta per quantitatẽ, vnde ſicut forma in vniuerſali ſumpta, & abſolute, in quadam amplitudine eſſentiæ conſiſtit, in qua comprehenditur quidquid de materia educi poteſt, ita vt tota forma in vniuerſali, & ſecundum totum eſſentiæ non ſit in qualibet parte materiæ, alioqui etiam in materia, quæ eſt ſub forma aeris eſſet eſſentia formæ ignis, & omnium aliorum, quæ de materia generantur; ita propter proportionem materiæ ad formam, ſecundum propriam rationem eiuſdem correſpondentis inuenitur proportio capacitatis, vt nimirum tota materia noo ſit ſub forma vnius de materia generari, alioqui ex materia, quæ eſt in qualibet re particulari, poſſet totum generari, quod generatur ex tota materia, quod manifeſtum eſt eſſe falſum, cum ex minimo. quod poteſt eſſe in igne, nullam aliã formam ſubſtantialem poſſibile ſit educi. Si vero loquamur de materia poſteriori modo conſiderata, cum ſic de illa loquentes dimittamus conſiderationem materiæ abſolute, non enim poteſt accipi illud materiæ, quod eſt in hac re, niſi ſecundum qood eſt diuiſom ab illa parte materiæ, quæ eſt in alia re, diuiſio autem materiæ oon accidit. niſi ſecũdum quod conſideratur ſub dimenſionibus ſaltem ioterminatis, qoia remota quantitate, vt ſæpe dictum eſt ex Philoſopho ſubſtantia eſt indiuiſibilis, non oportet, vt quod conuenit materiæ, inquantum eſt abſoluta, & prima, conueniat materiæ exiſtenti in hac re, prout accipitur, vt in hac re exiſtens; quia ex hoc ipſo receditur à conſideratione materiæ primæ: & ita ſicut materia, quæ eſt in hac re exiſtens non eſt in potentia ad totam quantitatem mundi, ſed vſque ad determi-

op.32.c.5. 2.d.30 q.1. art p.2.c.g. c 16 ad 7.7. phyſ.l.2.

natum quid, quantum per rarefactionem poteſt conſequi, & hoc non excedit raritatem ignis, quia nulla raritas poteſt eſſe maior, vt in 4. phy. dicit Comm. ita non eſt in potentia ad aliam formam ſubſtantialem. Vnde manifeſtum eſt, qood quælibet pars materiæ non eſt in potentia ad omnes formas ſubſtantiales.

op. cit. & ad 30. l. c. Ad primum ergo dicendum, quod non eſt eiuſdem rationis materia abſolute conſiderata, & materia vt eſt in re particulari, nam hęc connotat diuiſionem factam per quantitatem, ratione cuius non poteſt recipere quamcumque formam ſubſtantialem, ſicut poteſt illa, vt patet in ſimili de forma, & ſic patet ad tertium.

2. d 30 l. c. Ad ſecundum dicendum, quod indiuiſibilitas materiæ non ſe habet ad modum puncti, nam materia dicitur indiuiſibilis per negationem totius generis quantitatis, punctus autem eſt indiuiſibilis, ſicut quantitatis principium ſitum determinatum habens; vnde ex materia res quanta efficitur, non per extenſionem, ſed per quantitatis ſusceptionem. præterea, licet materia prima proor in ſe conſideratur, nullam quaoritatem habeat, non tamen ſequitur, quod ſit in potentia reſpectu quantitatis, vel formæ ſubſtantialis imagioabilis.

ARTICVLVS V.

Vtrum materia habeat vnam potentiam ad omnes formas tam ſubſtantiales, quam accidentales.

p. met l. 2; p p. 7. a p. ad r & l. c. infra in 6. Videtur qood materia habeat vnam potentiam ad omnes formas tam ſubſtantiales, quam accidentales. Dicit enim Philoſophus 7. met t. 8. quod quanritas primo ineſt materiæ, eidem autem etiam primo ineſt forma ſubſtaotialis, quia potentia materiæ maxime eſt ad eſſe ſubſtanriale. ſed quæ primo inſunt alicui, eidem inſunt per vnam, & eandem potentiam, ergo materia prima haber vnam potentiam ad formam ſubſtantialem, & ad quantitatem, & per conſeqoeus ad reliquas formas accidentales.

2 Præterea materia prima eſt vna numero in omnibus generationibus, & corruptionibus, tam ſub-
8. met. l 4 op. 9 9. 103. Tab. v. materia n. 2 & 11. v forma n. 75. ſtantialibus, quam accidentalibus, vt dicit Philoſophus 8. met. t. 11. & ſupra probatom eſt; ſed materia eſt ſua potentia paſſiua, ſicut Deus eſt ſua potentia actiua. ergo potentia materiæ ad omnes formas tam ſubſtantiales, quam accidentales eſt tantum vna.

3 Præterea ſi in materia eſſet multiplex po-
op. 42. c. 17. tentia, ſequeretur, quod materia, quæ eſt ſub forma ignis, eſſet aliquid reale non occupatum ab vlla forma, quod implicat; nam ſi in prædicta materia eſſet aliquid liberum à forma ignis, ſtatim alia forma puta aeris poſſet induci, & ſic in eadem materia poſſent eſſe plures formæ ſubſtantiales, quod naturaliter eſt impoſſibile. Ergo in materia eſt vna tantum potentia ad omnes formas ſaltem ſubſtantiales.

7. met. l. 3. Sed contra eſt, quod Philoſophus 7. met. t. 12. dicit, quod aliud eſt ſubiectum formæ ſubſtantialis, aliud ſingulotum accidentium: non requirerentur autem diuerſa ſubiecta, ſi materia per eandem potenriam reciperet formas ſubſtannales, & accidentales.

p. p. q 7. a. p. c. & ad 2. p. d. 3. q. 4. a. 2. ad 4. 2 Præterea dicit Philoſophus 12. met. t. 26. & 28. & 9. met. t p. & 2. quod in omni genere eſt potentia, & actus, vnde oportet, quod ad idem genus referatur potentia & actus, vt nimirum ſi actus non eſt in genere ſubſtantiæ, potentia, quæ dicitur ad illum actũ non poſſit eſſe in genere ſubſtantiæ: ſed omnia accidentia ſunt extra genus ſubſtantiæ, ergo potentia materiæ ad formas ſubſtantiales, & accidentales non eſt vna, & eadem.

3 Præterea dicit Philoſophus 3. phyſ. t. 9 & & l. c. q 6. log art 3.
11. met. t. 8. quod poſſe laborare, & poſſe ægrotare, non eadem ſunt, ſed diuerſa, quia alioqui idem eſſet laborare, & ægrotare, quod idem docet p. de gen. t. 73. vbi dicit, quod impoſſibile eſt in materia eſſe vnam potentiam numero contrariorum, quia 3. phyſ. l. 2.
ſic non haberent ipſa contraria diuerſas naturas, nec 12 met l 9.
eſſet multitudo rerum, ſed omnia eſſent vnum ab eadem materia, & ab eadem potentia numero; cum p. de gen l. 22.
enim actus, & potentia non diuerſificent ſpeciem, ſi eſſet vna tantũ potentia eſſet tantũ vna ſpecies, ergo in materia nõ eſt vna potentia ad formas ſubſtantiales & accidentales, imo nec ad omnes ſubſtantiales.

4 Præterea in materia quilibet actus occopat tantũ op. 42. c. 17.
eam potentiam, quæ ſibi correſpondet. nam actus, & potentia ſunt correlatiua; ergo in materia tot ſunt potentiæ, quot ſunt formæ ſubſtantiales.

5 Præterea propterea factiones rerum artifi- 2. phyſ l. p.
cialium non ſont naturales, quia licet principium materiale ſit in eo, qood fit, non tamen habet potentiam naturalem ad talem formam, ergo ſaltem in ordine ad formas ſubſtantiales & artificiales, non eſt in materia vna, & eadem potentia.

Reſpondeo dicendum, quod potentia materiæ ad formas ſubſtantiales eſt omnino diuerſa ab illa quæ eſt eiuſdem ad formas accidentales, cuius ratio eſt, quia ex parte materiæ nulla alia potentia ponenda op. 32. c. 5.
eſt, niſi quæ perficitur per formam ſubſtantialem quæ eſt eius eſſentia, quæ eſt vna. Quod patet, tum quia generatio, per quam acquiritur forma ſubſtantialis, attingit nudam eſſentiam, vnde non eſt motus; alteratio vero. & quilibet motus non attingit ipſam 4 d 15 q p. a p quæſt 1. ad 2 & 10. & op. 30
eſſenoam materiæ, cum nullum accidens tranſeat ſuum ſubiectum, ſubiectum autem alterationis, & c. 5. & l infra cit. a. 15 huius quæſt.
motus, eſt ens actu habens diuerſas partes, vnde potentia ad formas accidentales, quæ per alterationem acquiruntur, licet ſit in materia, non tamen in illa eſt op. 31. c. 5.
ſecundum ſe ſumpta, ſed vt ſubeſt formæ ſubſtantiali, quod eſt dicere, quod eſt in compoſito, ſed ratione de ſp cr. a... art. 15. & a. 3 a 1 ai.
materię, cui primo conuenit ſubiici. tum quia ad idẽ genus ſpectant materia, & ſua forma, atque adeo potentia, & actus; forma autem ſubſtantialis eſt in genere ſubſtantiæ, quare & potentia ad hunc actum eſt ſubſtantia: nulla autem alia ſubſtantia fingi poteſt præter ipſam materię eſſentiam, quæ vna eſt, vt dictum eſt: non enim poteſt dici, quod talis potentia ſit op. 31. & 12. c. 5 p phyſ l. 15. p p. 77 a. p p. d. 3 q. 4
accidens eius; tum quia, præter dicta, accidens præexiſteret formæ ſubſtantiali, cum potentia in vno, & eodem ſit prios tempore, quam actus, vt dicitur 9. met. tum quia quod eſt in potentia ad eſſe accidentale, quod per accidentia tribuitur, dicitur ſubiectũ, p. p. 54. a. 1. q de an 1 a. 12. c. & ad 10 d. ſp cr. a. ot. q. 8. de ver a. 1. c.
& eſt compoſitum, non autẽ ipſa materia: coius ratio eſt, quia vt dicitur p. phyſ. t 80 materia ſimul cũ forma eſt cauſa omniũ accidentium, quæ inſunt, neque poteſt dici quod talis potentia ſit forma ſubſtãtialis qoia forma eſt actus, qui opponitur potẽtiæ: & ſimiliter neque eſt ſubſtantia cõpoſita, quia ſic ſubſtãtia cõpoſita præcederet formã ſubſtantialẽ quod eſt impoſſibile, potentia vero materiæ ad accidentia, oimirum ad quantitatem, qualitatem, & alia accidentia eſt accidens ipſius materiæ ab illa realiter diſtinctũ ob rationes allatas: ſed præſertim quia potentia, & actus diuidunt ens, & quodlibet genus entis, acci-

dentia vero ſunt extra genus ſubſtantiæ; ob quam rationem potentiæ animæ realiter diſtinguuntur ab anima, & ſunt accidentia, quia operationes, & actus, ad quos ordinantur, ſunt accidentia, & quia ſubiectum accidentium proprie eſt compoſitum, ſeu materia vt ſubeſt formæ ſubſtantiali, non autem ſola materia, vt dictum eſt, vnde potentia homo eſt in genere ſubſtantiæ, & potentia album eſt in genere qualitatis, & potentia quantum eſt in genere quantitatis: quia enim accidentia ſunt plura genere diuerſa, diuerſæ debent etiam eſſe potentiæ materiæ ad illa. Verum eſt tamen, quod huiuſmodi potentiæ materiæ ad formas accidentales non ſunt in genere accidentis ſicut ſpecies completæ, ſed tantum per reductionem, ſicut principium, quia vnumquodque genus diuiditur per potentiam, & actum. Vnde manifeſtum eſt, quomodo in materia ſit vna potentia, & quomodo plures ad formas tam ſubſtantiales, quam accidentales.

in corp. 7. met. l. 2. Ad primum ergo dicendum, quod forma ſubſtantialis ineſt materiæ nudæ, quantitas vero ineſt eidem, vt ſubeſt formæ ſubſtantiali, ineſt enim toti compoſito, licet ratione materiæ, vt dictum eſt.

Vel dic, quod dictum Philoſophi eſt ſecundum dictum antiquorum Philoſophorum, qui formam ſubſtantialem ignorantes dixerunt totum ſubiectum, quod nos ponimus ex materia, & forma componi, eſſe primam materiam vt aerem, & aquam, & aliquid huiuſmodi, formas autem dicebant eſſe, quæ nos dicimus accidentia, vt quantitates, & qualitates, quorum ſubiectum proprium non eſt materia prima, ſed ſubſtantia compoſita, quæ eſt ſubſtantia in actu; omne enim accidens ex hoc eſt, quod ſubſtantiæ ineſt.

p. d. 3. q. 4. a. 2. ad 4. op. 31. c. 8. & 9. Ad ſecundum dicendum, quod potentia materiæ ad formas ſubſtantiales poteſt dici aliquo modo vna, aliquo modo plures. Ad cuius manifeſtationem ſciendum, quod in potentia paſſiua materiæ ad formas ſubſtantiales duo poſſunt intelligi, relatio, ſeu ordo materiæ ad formam, & ratio principij in genere ſubſtantiæ, ſecundum quod potentia, & actus ſunt principia in quolibet genere; vt dictum eſt ex Philoſopho; ſi conſideretur relatio, & ordo, manifeſtum eſt, quod potentia materiæ eſt multiplex, ſecundum multitudinem formarum. Quæcunque enim ordinantur ad actus, tamquam ad vltimam perfectionē, oportet quod ſecundum actus diuerſos diſtinguantur, vt patet in habitibus, & potentiis operatiuis, materia autem ordinatur ad actus ſubſtantiales diuerſos, quare illos potentiæ debeor diſtingui per relationem ad diuerſas formas. Si vero conſideretur materia, ſecundum quod eſt principium in genere ſubſtantiæ, materia vna eſt, ſicut & eſt vna ſubſtantia, non multiplex. Et quoniam ordo, & relatio materiæ ad formas ſubſtantiales non eſt de eſſentia materiæ, quia eſſentia materiæ non eſt relatio, eſt autem eſſentia materiæ, quod ſit principium in genere ſubſtantiæ, & quod ſit ſua potentia ſubſtantialis ad formas ſubſtantiales, ideo potentia materiæ ad formas ſubſtantiales eſt vna ſecundum eſſentiam, ſed multiplex, ſeu multæ ſecundum relationes ad plures formas, quod eſt dicere, potentiam propinquam materiæ ad formas omnes ſubſtantiales, ſiue contrarias, ſiue non, eſſe multiplicem numero, & diuerſam, potentiam vero remotam eſſe vnam numero, eſt enim ipſa materia prima, quæ ſecundum ſe eſt in potentia, & eſt ſua potentia.

(p. d. 7. q. 1. p. art. 7. c. q. p. de pot. art. p. ad 3. op. 9. q. 104. p. de gen. l. 22. p. phyſ. l. 15. — opuſc. 42. c. 17)

Ad tertium dicendum, quod in materia, quæ eſt ſub igne, eſt potentia ad formam aeris, & hæc potentia eſt quidem occupata à forma ignis, non tamen eſt ab illa perfecta, eademque potentia accipit actū per formam ignis, qui tamen non eſt perfectio ipſius potentiæ ad aerem, & conſequenter propter concomitantiam materiæ perfectæ per formā ignis, non habet per ſe eſſe actu, quia nihil relinquitur in materia non occupatum ab actu ignis, vt dictum eſt; quomodo materia alicuius partis organicæ, quæ eſt potentia ad eſſe ſeorſum, non perficitur per actum formæ totius, cum ad illum non ordinetur; occupatur tamen eſſentia talis materiæ mediante eſſentia materiæ, quam comitatur, ab eſſe actu, quod eſt à forma totius, quod eſſe non eſt eſſe participatum, quod ineſt toti à partibus, quia eſſe partium participatum pertinet per ſe ad eſſe totius ex partibus conſtituti; ſed eſt eſſe non conferens ad ipſum totum, niſi per accidens, quatenus impedit eſſe actu debitum parti à forma propria, quam acquirit pars per diſſolutionem à toto. in c.

Ad primum 2. p dicendum, quod tantum probat diuerſam eſſe potentiam materiæ ad formas ſubſtantiales, & ad formas accidentales, quod verum eſt, vt dictum eſt; eodemque modo reſpondendum eſt ad ſecundum. ad 3.

Ad tertium dicendum, quod ad formas ſubſtantiales habet materia vnam potentiam numero remotam; ſed plures numero proximas, vt dictum eſt, eodemque modo reſpondendum eſt ad quartum. in c.

Ad quintum dicendum, quod probat id, quod dictum eſt, non eſſe in materia eandem potentiam numero ad formas ſubſtantiales, & accidentales.

ARTICVLVS VI.

Vtrum potentia materiæ ad formas ſubſtantiales ſit eius eſſentia, an vero paſſio.

Videtur quod potentia materiæ ad formas ſubſtantiales non ſit eius eſſentia, ſed paſſio. Quia potentia importat relationem, & ordinem; ſed eſſentia materiæ non eſt relatio; ſed ſubſtantia, cum intret conſtitutionem ſubſtantiæ, ergo potentia materiæ ad formas ſubſtantiales non eſt illius eſſentia; ſed paſſio. (p. d. 3. q. 4. art. 2. ad 4. d. 7. q. p. art. 2. c. q. p. de pot. art. p. ad 3. 3. phyſ. l. 15)

2 Præterea potentia materiæ ad formas ſubſtantiales eſt multiplex iuxta multitudinem formarum, vt dictum eſt, ſed eſſentia materiæ vna eſt, ergo potentia materiæ ad formas ſubſtantiales non eſt eſſentia, ſed paſſio, vel accidens illius. art. præced.

3 Præterea recedente forma recedit potentia, alioqui daretur in materia potentia naturalis ad formas corruptas, & ſic naturaliter poſſet corruptum reſtitui, quia omni potentiæ paſſiuæ naturali reſpondet aliqua potentia naturalis actiua, quod tamen eſt impoſſibile naturaliter; ſed non poſſet recedere potentia materiæ, ſi illa eſſet eſſentia ipſius, ergo potentia materiæ ad formas ſubſtantiales non eſt eſſentia materiæ, ſed paſſio, vel accidens ipſius. (1. eiuſd. in ſ. in hoc art. ad hæc 3. ob)

Sed contra eſt, quod Philoſophus p. de generat. t. 17. dicit, quod materia neque eſt quid, neque quantum, neque quale, neque vllum aliud prædicamentorum; ſed eſt potentia ad hæc omnia, & 8. met. t. 5. & 12. met. t. 26 ſubſtantiam diuidit in potentiam, & actum, materiam vero vocat potentiam, & formam actum, & eodem 8. t. 15. ideo dicit fieri vnum per ſe ex materia, & forma, quia vnum eſt potentia, & alterum actus, forma autem eſt eſſentialiter actus cum per illum definiatur 2. de anima t. 7, ergo potentia materiæ eſt eius eſſentia. (p. de gen. l. 7. 8. met. l. 2. & 9. & 12. met. l. 4.)

Digitized by Google

p phyſ. l. 14. & 15. Tab v. forma. n. 79. 83 93. v. materia. n 10. & 11. 2 d. 17. q. p. art. 1 c.

2 Præterea materia non ordinatur ad formam, niſi per potentiam; nam propterea dicitur ens in potentia ad formas p. phyſ. t. 71. & dicitur eſſe ſua potentia paſſiua, ſicut Deus eſt ſua potentia actiua; ſed materia eſſentialiter ordinatur ad formam, vt patet tum ex analogia ad formas artificiales, tum quia in genere ſubſtantiæ eſt pura potentia. & ex natura ſua eſt propter formam, vnde in ſua definitione loco differentiæ habet ordinem ad formam, ergo materiæ potentia eſt eius eſſentia non autem paſſio.

p p. q. 115 ar. p. ad 1 p. de ani, art. 13. c. — p. phyſ. l. 15.

Reſpondeo dicendum, quod eſſentia materiæ eſt potentia ad formas ſubſtantiales. quod probatur primo quia actus, ad quem eſt in potentia materia prima, eſt forma ſubſtantialis, potentia autem ſumit ſuam ſpeciem ab actu ad quem per ſe ordinatur, vt dicit Philoſophus 2. de anima cap. 4. ſecundo quia actus, & potentia diuidunt quodlibet genus entium, vt patet in 9. & 12. met. & 3 phyſ. vnde ſicut potentia ad qualitatem non eſt aliquid extra genus qualitatis ita potentia ad eſſe ſubſtantiale non eſt aliquid extra genus ſubſtantiæ: cum autem vnius rei vna ſit ſubſtantia, potentia materiæ, quæ eſt ad eſſe ſubſtantiale, erit eius ſubſtantia, & eſſentia. Tertio quia ita ſe habet materia prima, quæ eſt primum recipiens ad potentiam paſſiuam, ſicut ſe habet Deus, qui eſt primum agens ad potentiam actiuam, Deus autem eſt ſua potentia actiua, quare & materia prima erit ſua potentia paſſiua. Poſtremo potentia materiæ ad formas ſubſtantiales neque eſt accidens, neque eſt forma ſubſtantialis. neque eſt ſubſtantia compoſita, vt dictum eſt, ergo erit eſſentia, & ſubſtantia ipſius materiæ.

p. d 3. q. 4. art. 2. ad 4 — deſp. cr. art 11. arg. 15. art. præced c.

p d. 3. q. 4. ar. 2 ad 4. & d 7 q. p art. 2. c. p. phyſ. l. 15. op. 32. c. 8 & 9.

Ad primum ergo dicendum, quod ſi per potentiam paſſiuam materiæ intelligatur ordo, vel relatio materiæ ad formam, materia non eſt ſua potentia, & conſequenter potentia non eſt eius eſſentia, quia eſſentia materiæ non eſt relatio; ſi autem intelligatur potentia, ſecundum quod eſt principium in genere ſubſtantiæ, ſecundum quod potentia, & actus ſunt principia in quolibet genere, materia eſt ipſamet ſua potentia eſſentialiter.

op. 32 8 & 9 p. cæli. 13.

Ad ſecundum dicendum, quod potentia materiæ ſubiecto, ſeu ſecundum eſſentiam eſt vna reſpectu multarum formarum; ſed ratione ſunt multæ potentiæ, ſecundum habitudinem ad diuerſas formas; vnde in 3. phyſ. dicitur, quod poſſe ſanari, & poſſe infirmari differunt ſecundum rationem.

p. phyſ. l. 15. 9 q. c. 5 de por. a. 3. 2 4. ad 9. p. p. 10 4 a. 4. ad 1. — q. 5 art 3. & 9. 34. art. 4.

Ad tertium dicendum, quod recedente forma non recedit potentia materiæ; ſed remanet eadem, vt docet Philoſophus p. cæli t. 108. quia cum in corruptione rei naturalis non annihiletur forma, neceſſe eſt, quod eadem de acto reducatur in hoc, quod ſit in potentia, ita vt remaneat in potentia materiæ ſicut prius; neque tamen hinc ſequitur dari potentiam ad formam corrupti, quia potentia materiæ remanet in ordine ad formam ſpecificam, vt dicetur infra.

ARTICVLVS VII.

Vtrum materia prima appetat formas ſubſtantiales.

p. phyſ. l. 15.

VIdetur quod materia prima non appetat formas ſubſtantiales. Quia ſi materia appetit formam ſubſtantialem, vel appetit eam ſecundum quod eſt ſub forma, vel ſecundum quod eſt ſub contrario, vel priuatione; neutrum autem dici poteſt, non primum, quia omnis appetitus eſt propter indigentiam, quia eſt non habiti, at materia actu exiſtens ſub forma, non amplius indiget eſſe per illam, neque ſecundum, quia ſic vnum contrarium eſſet alterius corruptiuum, & ſic aliquid appeteret ſui corruptionem, quod eſt falſum, ergo materia non appetit formas ſubſtantiales.

2 Præterea omnis appetitus vel eſt naturalis, vel animalis ſeu elicitus; ſed neuter conuenit materia, non quidem elicitus, ſeu animalis, vt per ſe manifeſtum eſt, quia hic procedit à forma apprehenſa, materia autem eſt expers cognitionis, neque naturalis, quia hic procedit a forma naturali, materia autem nullam habet in ſe formam, vel virtutem inclinantem ipſam ad aliquid, quomodo graue naturaliter appetit locum infimum, quatenus ſua grauitate inclinatur ad locum talem, ergo materia non appetit formas ſubſtantiales. ibid. & p. p. 173 4.

3 Præterea ſi materia appetit formam hoc eſt, quia caret omni forma, aut quia appetit multas formas habere ſimul, quod eſt impoſſibile, aut quia faſtidit formam, quam habet, & quærit habere aliam, & hoc etiam vanum eſt, ergo nullo modo materia appetit formas ſubſtantiales. p. phyſ. l. 15.

Sed contra eſt, quod Philoſophus p phyſ. t. 82. dicit, quod materia appetit formam ſecundum ſuam naturam. ibid.

Præterea forma eſt quoddam diuinum, & optimum appetibile, diuinum quidem. quia omnis forma eſt quædam participatio ſimilitudinis diuini eſſe, quod eſt actus purus; vnumquodque enim in tantum eſt actu, in quantum habet formam: optimum vero, quia actus eſt perfectio potentiæ. & bonum ipſius, ſed vnumquodque appetit ſuam perfectionem, & bonum, ergo materia appetit formam ſubſtantialem. ibid.

Reſpondeo dicendum, quod omne, quod appetit aliquid, vel cognoſcit ipſum, & ſe ordinat in illud, vel tendit in ipſum ex ordinatione, & directione alicuius cognoſcentis, ſicut ſagitta tendit in determinatum ſignum ex ordinatione, & directione ſaggitantis; vnde nihil eſt aliud appetitus naturalis, quam ordinatio aliquorum ſecundum propriam naturam in finem ſuum: Non ſolum autem aliquod ens in actu per virtutem actiuam ordinatur in finem ſuum. ſed etiam materia ſecundum quod eſt in potentia: nam forma eſt finis materiæ. Nihil igitur eſt aliud materiam appetere formam, quam eam ordinari ad formam, vt potentiam ad actum: & quia ſub quacunque forma ſit, adhuc remanet in potentia ad aliam formam, ideo ineſt ſemper illi appetitus formæ, non propter faſtidium formæ quam habet, nec propter hoc, quod quærat contraria eſſe ſimul, ſed quia eſt in potentia ad alias formas, dum vnam habet in actu, & ex his patet ad tertium. p. phyſ. l. 15. p. p. 59 m. c. q. 22. de ver art. 3. ad 3. & p. p. q. 59. a. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod materia habens priuationem formæ appetit formam, ſed per ſe illam appetit ſecundum ſuam naturam, priuatio vero illi addita tantum per accidens eandem appetit ratione ſcilicet materiæ, cui accidit. p. phyſ. l. 15.

Ad ſecundum dicendum, quod appetitus naturalis eſt duplex, vnus entis in actu, ſeu compoſiti, & hic procedit à forma, alter entis in potentia, & hic non procedit à forma, cum tendat ad formam, tamquam ad finem. Vel dic, quod etiam appetitus naturalis Materiæ aliquo modo procedit à forma; Cum enim omne, quod appetit aliquid, appetat illud, inquantum habet ſimilitudinem aliquam cum ipſo, nec ſimilitudo illa ſufficiat, quæ eſt ſecundum eſſe ſpirituale, alias oporteret, quod animal appeteret quidquid cognoſcit, ſed oporteat, quod ſit ſimilitudo ſecundum eſſe naturæ, dupliciter hæc ſimilitudo ibid. q. 22. de verit. art. p ad 3.

tudo attendi poteſt, vno modo, ſecundum quod forma vnius ſecundum actum perfectom eſt in alio, & tunc ex hoc, quod aliquid ſic aſſimilatur fini, non tendit in finem ſed quieſcit in fine. Alio modo ex hoc quod forma [illegible] eſt in alio incomplete i. in potentia, & ſic [illegible] quod aliquid habet in ſe formam finis, & bo[illegible] in potentia, tendit in bonum vel in finem, & appetit [illegible], & ſecundum hunc modum materia dicitur appetere formam, in quantum in ea eſt forma in potentia; [illegible] eſt, quod quanto iſta potentia magis perfecta, & propinquior eſt actui, tanto cauſat vehementiorem inclinationem, ex quo contingit, vt omnis motus naturalis in fine intendatur, quando id, quod tendit in finem, iam eſt fini ſimilius. Vel dic, quod appetitus naturalis eſt duplex, vnus ad id, quod eſt intra rem, cuiuſmodi eſt eſſe cuiuſli-
p.p.q.19. art.a c. bet rei, & hic non procedit a ſola forma, procedit enim & a materia, quæ appetit eſſe antequam habeat, & a forma, quæ tenet rem in eſſe, poſtquam fuerit; alter eſt ad id, quod eſt extrinſecum rei, & hic eſt per aliquid eſſentiæ rei ſuper additum, & procedit a forma mediante qualitate, cuiuſmodi eſt inclinatio, & appetitus grauis ad locum deorſum, qui eſt per grauitatem.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum materia ſit vna numero omnium corporum generabilium, & corruptibilium.

8.met.l.4. VIdetur quod materia non ſit vna numero omnium corporum generabilium, & corruptibiliom, dicit enim Philoſophus 8. met. t. 11. quod quorundam diuerſorum materiam neceſſe eſt eſſe diuerſam, quia non quodlibet natum eſt fieri ex quolibet; ſed hoc eſſet falſum, ſi eadem eſſet materia omnium generabilium, & corruptibilium, ergo materia non eſt vna numero omnium corruptibilium.

p.p.66.a.c. & ad 4.3.d 11.q.p.art p. 2. 2 Præterea cum potentia dicat ordinem ad actum ens in potentia eſt diuerſum ex hoc ipſo, quod ordinatur ad diuerſum actum, ſed materia eſt ens in potentia ad actus, nam ſecundum id, qood eſt, eſt in potentia ad formas, & formæ ad qnas ordinatur, ſunt diuerſæ, vt manifeſtum eſt, ergo materia non eſt vna numero omnium generabilium.

p.de gen.l.9 3 Præterea dicit Philoſophus p. de gener. t. 21. quod in his, qua non generantur ex inuicem,
8.met.l.4. eſt diuerſa materia; ſed multa ſunt generabilia, & corruptibilia, quæ non generantur ex inuicem, non enim vinum fit ex aceto, neque ex ſemine ſanguis, neque ex ſanguine cibos, vt dicit 8. met. t. 14. ergo materia non eſt vna numero omnium corruptibilium.

8.met.l.4.p. de gen.l.13. Sed contra eſt, qood Philoſophus 8. met. t. 21. dicit, quod omnia generabilia, & corruptibilia ſunt & fiunt ex eadem prima materia, & p. de gen. t. 29. dicit, quod vna, & eadem oumero eſt materia omnium & ſolum differt ratione.

1.d.11.q.p. 1.p.arg.4.p. phyſ.l.vlt. 2 Præterea Philoſophos p. phyſ. vnam taotum materiam ponit; & tamen in illo libro agit de omnibus corporibus generabilibus, & corruptibilibus vt patet ex fine libri.

p.de gen.l.9 Reſpondeo dicendum, quod materia omnium generabilium, & corruptibilium aliqualiter eſt eadem, & aliqualiter alia, & ſimiliter aliquo modo eſt voa numero, aliquo modo plures. Cum enim omnia generabilia & corruptibilia ad inuicem tranſmutentur, & ex inuicem generentur, neceſſe eſt eſſe eandem materiam primam, quod ſecus eſſet ſi non generarentur ad inuicem; oportet enim ea, quæ ex inuicem generantur, communicare in ſubiecto, qood ſuſcipiat formam vtriuſque non tamen eſt omnino eadem, ſed aliqualiter diuerſa; eſt enim eadem ſecundom eſſentiam, eſt diuerſa ſecundum eſſe, & rationem, quia aliam rationem, & aliud eſſe accipit, pront eſt ſub diuerſis formis, & etiam ſecundum hoc ipſom, quod ordinatur ad diuerſas formas, ſicut corpus eſt aliud ratione, ſecundum quod eſt ægrotabile, & aliud ſe- 1.d.2.q.7. art.2.c.
condum quod ſanabile, licet ſit idem ſubiecto: dici vero poteſt vna numero, non quia habeat vnam numero formam, ſicut homo eſt vnus ab vnitate vnius formæ, ſed per remotionem omnium formarum diſtinguentium; eſt autem plures, ſecundum quod eſt in ſingulis corporibus. Verum, quia res magis denominatur talis ab eo, quod per ſe illi conuenit poſitiue, quam ab eo, quod per ſe illi conuenit ratione remotionis, per hoc ſcilicet, quod remouentur ab illa ea, quæ nata ſunt contrariam diſpoſitionem inducere, materia vero dicitur vna per remotionem diſpoſitionum, & formarum, quæ faciunt differre ſecundum numerum, dicitur autem plures per aduentum formarum diſtinguentium; ideo cum nunc in vniuerſo materia ſit diſtincta per plures formas, magis ſimpliciter dicendum eſt eſſe plures materias quam vnam. p.p.46.a.7. ad 2.q.p.de ver.a.5.ad 14 op.q.9. 103.p.d.2.p. a.p.ad 3.op. 32.c.5.8.9.

Ad primum ergo dicendum, qnod licet materia prima ſit vna communis omnibus, quia tamen materiæ propriæ ſunt diuerſæ diuerſorum, nam vnumqoodque generabilium habet materiam determinatam, ex qua fit, quia formam oportet eſſe proportionatam materiæ, licet enim materia prima ſit in potentia ad omnes formas, tamen quodam ordine ſuſcipit eas, per prius enim ſuſcipit formas elementorũ, & eis mediantibus, ſecundum diuerſas proportiones commixtionum, eſt in potentia ad diuerſas formas, & ideo ex diuerſitate materierum propriarum oritur in multis eorundem diuerſitas, & qoodlibet non fit immediate ex quolibet, niſi per reſolutionem ad materiam primam. 8.m.l.4.12. met.l.2.

Ad ſecundum dicendum, quod materia prima eſt vna ſed materiæ propriæ ſunt diuerſæ diuerſorum. 8.met.l.4.

Vel dic, quod materia prima eſt vna ſecundum eſſentiam, ſed plures ſecundum ordinem, & reſpectum ad plures formas, vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quod quia cuiuſbet rei eſt determinatus modus generationis, licet oon omnia generabilia, & corruptibilia tranſmutentur in inuicem immediate, tranſmutantur tamen mediate per reſolutionem ad materiam primam. art.5.c.& ad 2.& art.6.ad 2. 8.met.l.4.

ARTICVLVS IX.

Vtrum materia prima ſit ingenerabilis, & incorruptibilis.

VIdetur quod materia prima non ſit ingenerabilis, & incorruptibilis. Dicit enim Philoſophus p. de gen. t. 24. quod materia eſt ſoſceptibilis generatioois, & corruptionis, ortus, & interitus; ſed quod eſt tale, eſt generabile, & corruptibile, ſicut quod eſt ſuſceptibile alterationis, eſt alterabile, ergo materia prima non eſt ingenerabilis, & incorruptibilis. p.de gen.l.2

1 Præterea cum generatio ſit mutatio de non eſſe ſimpliciter ad eſſe ſimpliciter, vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 7. eatenus aliquid dicitur generari, vel eſſe generabile, quatenus mutatur de tali non eſſe ad tale eſſe: ſed quod ſic mutatur, eſt materia prima: 5 phyſ.l.2.

Digitized by Google

eſt enim, vt dictum eſt, ens in potentia ad eſſe ſimpliciter, ſeu ſubſtantiale, ergo materia prima non eſt ingenerabilis, & incorruptibilis.

3 Prætereca materia eſt cauſa generationis, & corruptionis omnium generabilium, & corruptibilium, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t. 81. ſed quod eſt huiuſmodi, eſt generabile, & corruptibile, nam vt dicitur p. poſt. t. 5 propter quod vnum quodque eſt, & ipſum magis eſt, ergo materia eſt generabilis, & corruptibilis. (art. 3 & 6.)

4 Prætetea nullum ingenitum incœpit eſſe; ſed materia incæpit eſſe, ergo materia non eſt ingenita, & conſequenter non eſt ingenerabilis, & incorruptibilis. (p. phyſ. l. vlt. p. poſt. l. 6 p p. 46. art. p. arg. 1.)

Sed contra eſt, qund Philoſophus p. phyſ. t. 81. dicit, quod materia eſt ingenerabilis, & incorruptibilis. (p phyſ. l. 15.)

Reſpondeo dicendum, quod materia quodam modo generabilis eſt, & corruptibilis, ſicut quodam modo corrumpitur, quodam modo non, quia ſecundum quod eſt in ea priuatio, ſic corrũpitur, cum ceſſet in ea eſſe priuatio, vt ſi diceremus æs infiguratum corrumpi, quando deſinit eſſe infiguratum, ſed ſecũdum ſe, inquantum eſt ens quoddam in potentia, eſt ingenita, & incorruptibilis, quod ſic patet: ſi enim materia fiat, oportet ei aliquid ſubiici, ex quo fiat, ſed primum quod ſubiicitur in generatione, eſt materia, hoc enim dicimus materiam primum ſubiectum, ex quo aliquid fit per ſe, & non ſecundum accidens, & ineſt ei iam factæ, ſequitur ergo quod materia ſit, antequam fiat, quod eſt impoſſibile; & ſimiliter omne, quod corrumpitur, reſoluitur in materiam primam, quando igitur iam eſt materia prima, tunc eſt corruptum & ſic ſi materia prima corrumpatur, erit corrupta antequam corrumpatur, quod eſt impoſſibile. Sic igitur eſt impoſſibile materiam primam generari, vel corrumpi vnde erit ſecundum ſe ingenerabilis, & incorruptibilis; per quod tamen non excluditur, quin per creationem in eſſe procedat. (p phyſ. l 15.)

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut dupliciter poteſt aliquid dici mutari, vt dicit Philoſophus 5 phyſ. t. 15. 16. 17. vel ſubiectiue, vel terminatiue, ſeu vel vt ſubiectum, vel vt terminus, ita dupliciter poteſt aliquid dici generabile, vel corruptibile, vel vt ſubiectum, & ſubiectiue, & ſic materia prima generatur, & corrumpitur, inquit Philoſophus 5. phyſ. t. 8. & de eo, quod ſic generatur, inquit Philoſophus ibidem, dicitur, quod id, quod generatur, puta materia, non eſt hoc aliquid, & non eſt in loco, ad differentiam illius quod dicitur generari ſecundum quid, ſeu mutari aliis motibus, quod eſt compoſitum ſubſtantiale; vel vt terminus, & terminatiue, & tunc terminus generationis poteſt accipi dupliciter ſicut etiam, & principium, dicitur enim principium generationis ipſum generans, & huic principio reſpondet ſicut terminus ipſum genitum, quod eſt compoſitum ex materia, & forma; dicitur etiam principium generationis a quo incipit generatio, & hoc modo principium, vel initium generationis eſt priuatio formæ inducendæ, & huic principio terminus oppoſitus eſt forma per generationem inducta. Eodemque modo dicendum eſt ad ſecundum, & tertium, nam tantum probant materiam ſubiectiue generari, & corrumpi quod verum eſt: & illa propſitio (propter quod) vera tantum eſt in his quæ ſunt vnius ordinis, puta in vno genere cauſæ, in quo non ſunt materia, & illud quod generatur ex illa. (5 phyſ. l. 3. 5 phyſ. l. 2. p. d. 5. q. 2. e.)

Ad quartum dicendum, quod materia dicitur ingenita à philoſopho quia non habet ſubiectum, de quo fiat, ſeu quia non cæpit eſſe per generationem. (p phyſ. l. 15. P? 46. a. p. a 15.)

ARTICVLVS X.

Vtrum materia prima ſit cauſa generabilitatis, & corruptibilitatis.

Videtur quod materia prima non ſit cauſa generabilitatis, & corruptibilitatis. Dicit enim Philoſophus 4. phyſ. t. 117. quod corruptionis cauſa per ſe magis eſt tempus, quia tempus eſt numerus motus, motus autẽ facit diſtare id, quod eſt, à diſpoſitione, in qua prius erat; ſed tẽpus, vt patet, & materia maxime diuerſa ſunt inter ſe, ergo materia non eſt prima cauſa corruptibilitatis, & generabilitatis rerum. (4. phyſ. l. 10.)

2 Præterea corruptio non eſt niſi vbi eſt contrarietas, quia omnis generatio eſt ea contrario in contrarium; ſed contrarietas non eſt niſi ratione qualitatum corporalium, ergo cauſa corruptibilitatis non eſt materia, ſed qualitatum contrarietas. (Tab v. corruptio. n. 4. v. contrariũ. n. 5. 25. 56. q. 5. de pot. a 1. c. Tab v. eſſen. 10 14 v. generatio. nu. 1. 17.)

3 Prętetea quantum vnicuique ineſt de forma, tantum ineſt ei de virtute eſſendi, quia eſſe eſt effectus formæ: ſed generatio tendit ad eſſe rei, ſicut corruptio ad non eſſe, ergo cauſa corruptibilitatis, & generabilitatis eſt præſentia, & abſentia formæ. (Tab v. corruptio. n 5. p phi l 15.)

4 Præterea catenus aliquid corrumpitur, quatenus forma ſeparatur à materia; vnde Philoſophus p. phyſ. t. 68. dicit, quod ſufficiens eſt ad mutationem alterius contrariorum ſua præſentia, & abſentia: ſed hoc eſt cauſam corruptibilitatis, & generabilitatis eſſe formæ præſentiam, & abſentiam, ergo materia non eſt cauſa generabilitatis, & corruptibilitatis rerum.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 9 met. t. 17 & 18. ideo dicit cęlum eſſe incorruptibile, quia caret materia ſubiecta priuationi, & contrarietati, & p. phyſ. t. 81. dicit, quod priuatio machinatur ad maleficium, quia ſcilicet ex quo eſt in materia ſubiecta alicui formæ non complenti potentialitatem materiæ, eſt cauſa, quod materia expolietur illa forma, & recipiat aliam, qua priuata erat, & p. de gen t. 17. reducit perpetuitatem generationis, & corruptionis in materiam ſubiectam priuationi, vt in principium primo primum, & vniuerſale eſſendi, & non eſſendi, ergo vere materia vt ſubiecta priuationi eſt prima cauſa generabilitatis, & corruptibilitatis. (9. met. l. 9 p phyſ. l. 15. p de gen. l. 5)

2 Prætetea primum principium intrinſecum corruptibilitatis rerum non poteſt eſſe niſi materia, & forma, quia hæc duo tantum rei ſubſtantiam ingrediuntur, vt dictum eſt; ſed hoc non poteſt eſſe forma, tum quia forma eſt principium eſſendi, vt dictum eſt, & ideo Philoſophus p. phyſ. t. 81. vocat illam diuinum quodam, & optimum appetibile; tum quia ſi forma cæli vniretur materiæ ſublunarium, cælum eſſet corruptibile, ergo dicendum eſt, quod materia ſubiecta priuationi, & contrarietati eſt prima cauſa generabilitatis, & corruptibilitatis omnium ſublunarium. (q. 25. leg. a1. arg. 1. p. phyſ l. 15. pp q. p. a 2. & lo. ibi cit. q 5. de pot a 1 c. a. d. 7. q. p art. p c. 4 d 50. q p. a. p c.)

Reſpondeo dicendum, quod cum corruptibilitas ſit quædam poſſibilitas ad eſſe, & non eſſe, ſicut hæc non conuenit alicui, niſi ratione materiæ, quæ eſt pura potentia, ita corruptibilitas non niſi ratione materiæ conuenit rei quod manifeſtum eſt: tum quia etiam ipſa materia, cum non poſſit naturaliter eſſe ſine forma, non poteſt eſſe in potentia ad non eſſe, niſi quatenus exiſtens ſub vna forma, eſt in potentia ad aliam formam; tum quia quod in natura alicuius rei non ſit poſſibilitas ad non eſſe, vel contingit ex eo, quod res illa ſit forma tantum ſubſiſtens in eſſe ſuo, ſicut ſubſtantiæ incorporeæ, quæ ſunt penitus

immateriales, ſi enim forma ex hoc, quod ineſt materiæ, eſt principium eſſendi in rebus materialibus, nec res materialis poteſt non eſſe niſi per ſeparabilitatem formę vbi ipſa forma in eſſe ſuo ſubſiſtit, nullo modo poterit non eſſe, ſicut nec eſſe poteſt à ſeipſo ſeparari; vel ex eo quod in materia non eſt potentia ad aliam formã, ſed tota materiæ poſſibilitas terminatur ad vnam formam, ſicut eſt in corporibus cæleſtibus; vnde quia in corporibus ſublunaribus materia vnius corporis non tota completur per formam illius ita vt reducatur in omnem perfectionem poſſibilem perfectam, ſed ſimul cum forma illius corporis manet priuatio formæ alterius corporis, ideo omnia corpora ſublunaria ſunt corruptibilia, & talis corruptibilitatis cauſa prima eſt materia prima, vt eſt ſubiecta priuationi, & formæ, ſeu contrarietati.

4. phyſ. l. 20.

in corp.

Ad primum ergo dicendum, quod tempus dicitur cauſa corruptionis ratione motus alterationis corruptiuæ; verum quod poſſit res per alterationem corrumpi, prouenit ex materia ſubiecta contrarietati, vt dictum eſt.

12. met. l. 2. pp. 75 a. 6. & l. c. in c. huius art.

Ad ſecundum dicendum, quod actualis corruptio oritur ex actione contrariorum, & victoria corrumpentis ſuper rem, quæ corrumpitur, ſed corruptibilitas oritur tamquam ex prima cauſa intrinſeca ex materia prima ſubiecta contrarietati, ſeu priuationi, & formæ; propterea enim & omnem ſubſtantiam immaterialem neceſſe eſt eſſe incorruptibilem, & ſimiliter corpora cœleſtia, quia carent huiuſmodi materia. Præterea quia cum corruptibilitas ſit mutabilitas quædam, ſicut corruptio eſt mutatio ad non eſſe, non poteſt fieri mutatio inter contraria immediate, non enim mutatur albedo in nigredinem, neque contra; ſed neceſſe eſt ad hoc vt fiat tranſmutatio de albo in nigrum, vt ſit aliquid præter nigredinem, quod fiat album, quod nimirũ ſit in potentia ad ipſum contrariũ, & ideo poſſit mutari de contrario in contrarium & hoc eſt materia, quæ proinde ratione aptitudinis ad omnes formas materiales, & priuationis, quam habet adiunctam in vnoquoque compoſito corruptibili, eſt prima cauſa intrinſeca corruptibilitatis illius, & aliorum.

q 1 a. a.c. n. 3

Ad tertium dicendum, quod forma eſt quidem cauſa eſſendi, non tamen prima, quia præexiſtit illi ens in potentia ad formam, puta materia, nam agens operatur ad immutationem formæ ex exiſtentia ſubiecti ſuppoſita, vt dictum eſt; multo vero minus forma eſt cauſa corruptionis, vel corruptibilitatis rei; nam licet ideo corrumpatur res, quia ſeparatur forma à materia, ideo tantum ſeparabilis eſt forma à materia, quia non complet potentiam illius, nec reducit illam in omnem perfectionem poſſibilem in materia, vt dictum eſt, vnde prima cauſa corruptibilitatis eſt capacitas materiæ plurium perfectionum, & potentia eiuſdem ad illas cum priuatione earundem; & ex his patet ad quartum.

in 4.

ARTICVLVS XI.

Vtrum ante productionem formæ ſubſtantialis præexiſtat in materia quantitas interminata illi coœua.

p. p. 76 art. 6. arg. p.

VIdetur quod ante productionem formæ ſubſtantialis præexiſtat in materia quantitas interminata. Omnis enim forma eſt in materia ſibi proportionata, & diſpoſita: ſed inter diſpoſitiones præcipua eſt quantitas, ergo hæc debet præexiſtere ante formam ſubſtantialem.

2 Præterea diuerſæ formæ vnius ſpeciei requirunt diuerſas partes materiæ, ſed diuerſæ partes non poſſunt intelligi, niſi ſecundum diuiſionem dimenſiuatum quantitatum, ergo oportet præexiſtere quantitatem interminatam in materia ante productionem formæ ſubſtantialis.

op. 35. c. 4.

3 Præterea corpus non poteſt fieri ex non corpore, ſicut nec dimenſio ex non dimenſione: at hoc ſequitur, ſi in materia non præexiſtat quantitas interminata ante productionem formæ ſubſtantialis, ergo vere talis quantitas neceſſario debet præexiſtere in materia.

op. 32. c. 4.

4 Præterea ſecundum Philoſophum in lib. de gen. facilius conuertitur aer in ignem, quam aqua, propterea quod conuenit cum eo in vna qualitate, ſcilicet calore: cum ergo ex aere fit ignis, oportet quod maneat & idem calor ſpecie, quia ſi differret ſpecie calor ignis, & aeris, eſſent octo qualitates primæ, & non quatuor tantum, eadem enim ratio eſt de aliis qualitatibus, quarum quælibet in duobus elementis reperitur, & idem numero, quia ſi tantum remaneret idem ſpecie, non eſſet facilior conuerſio aeris in ignem, quam aquæ in ignem, quia forma ignis habebit corrumpere duas qualitates in aere, ſicut in aqua: ſed non poteſt manere idem numero calor, niſi maneat eadem numero quantitas nam hæc eſt prima diſpoſitio cęterarum, ergo quantitas neceſſario debet præexiſtere in materia ante productionem formæ ſubſtantialis.

de ſp. cr. ar. 1. arg. 19. p. de gen. lr.

3 p. 77 art. 2

5 Præterea materia prima quantum eſt de ſe indifferenter ſe habet ad omnes formas, ſi ergo non præexiſtant diſpoſitiones, per quas appropriatur ad hanc formam, vel illam, non magis recipietur in ea hæc forma, quam illa: ſed inter diſpoſitiones prima, & præcipua eſt quantitas, ergo hæc debet præexiſtere in materia ante omnem formam ſubſtantialem producendam.

3. p. ibid. de ſp. cr. art. 3. arg. 10.

6 Præterea in inſtanti generationis ſubſtantialis quantitas præcedentis formæ non corrumpitur, quia forma nõ corrũpitur, niſi prius ſint inductæ diſpoſitiones incompoſſibiles ſibi, per quarum præſentiam ipſa corrumpitur, inter quas prima, vt dictum eſt, eſt quantitas, & diſpoſitiones conſequentes formam inducendam ſunt poſteriores inductione formę & per conſequens corruptione formæ præcedẽtis, quippe quæ eſt diſpoſitio ad hoc, vt materia recipiat formam ſequentem, ergo in productione formæ ſubſtantialis remanet quantitas formæ præcedentis tamquam neceſſaria.

I inf. cit. in reſp ad hoc argum.

7 Præterea ſi in inſtanti generationis ſubſtantialis v. g. animalis non remanet quantitas cum cæteris diſpoſitionibus præcedentis formæ, ſed cum noua forma aduenit noua quantitas, & nouæ diſpoſitiones in materia, ſequitur quod in inſtanti anima formet totum corpus, quod videtur ſolius Dei, ergo dicendum eſt, quod in materia præexiſtit quantitas ad hoc, vt inducatur forma per generationem.

quol. p. art. 6. op 12. c. 6. vid Capr. 2. d. 12. q p. ad 5. repl. 2. arg. principalis contra 2, op. 32. c. 4. 4. d. 2. q. p. ar 2. q. 3. op. 32. c. 6. p. p 76. ar. 6. de ſp. cr. a 3 ad 12.

8 Præterea ſi ante productionem formæ ſubſtantialis non præexiſteret quantitas interminata, ſequeretur, quod forma adueniret materiæ indiuiſibili, & ſic ipſam totam actuaret, vnde non eſſet multitudo indiuiduorum ſub vna ſpecie.

Sed contra eſt, quod quantitas eſt propria paſſio ſubſtantiæ corporeæ, & inſeparabilis ab illa: nam vnumquodque genus, vel ſpeciem conſequuntur propria accidentia illius generis, vel ſpeciei: nullum autem aliud accidens conſequitur ſubſtantiam corpoream tamquam propria paſſio, præter quantitatem: ſed propria paſſio præſupponit ſuum ſubiectũ, ergo prius debet intelligi eſſe ſubſtantię corporeæ, atq; adeo materia vnita cum forma ſubſtantiali,

nam per talem vnionem efficitur corpus de genere ſubſtantiæ, quam intelligatur materia cum quantitate: ſed hoc eſſe non poteſt, ſi quantitas præexiſtit in materia ante formam ſubſtantialem inducendam, & quantitas præcedentis formæ remanet cum forma ſequente ergo dicendum eſt, quod non datur in materia quantitas interminata ad hoc, vt producatur forma ſubſtantialis.

p. de gen. t. 9 & x. op. 30. & 32. cap 3.

2 Præterea dicit philoſophus p. de gen. t. 11. & 23. hoc differre ſubiectum generationis & alterationis, quod ſubiectum illius eſt ens in potentia, huius vero eſt ens actu, puta compoſitum; ſed corrupto ſubiecto deſinunt eſſe illa, quæ in eo ſubiectabantur, ergo in corruptione ſubſtantialis compoſiti quantitas illius tota deſinit eſſe, & per conſequens in materia non remanet vlla quantitas.

5. phyſ. t. 2

3 Præterea 5. phyſ. t. 8 dicit Philoſophus, quod ſubiectum generationis, puta materia, non eſt in loco, & ideo non poteſt moueri localiter; ſed ſi in materia ante aduentum formæ ſubſtantialis eſſet quantitas, cum quantitati debeatur locus, ſubiectum generationis eſſet in loco, ergo.

p. p 76. a. 6. c

4 Præterea cum materia ſit in potentia ad omnes actus ordine quodam oportet, quod id, quod eſt primum ſimpliciter in actibus, primo in materia intelligatur, & ſit; primum autem inter omnes formas, & actus, eſt eſſe in actu, ſeu eſſe ſimpliciter, quod materia habet per formam ſubſtantialem, ergo impoſſibile eſt prius intelligere materiam calidam, vel aliter diſpoſitam, quam quod ſit in actu; ſed inter diſpoſitiones prima eſt quantitas, ergo impoſſibile eſt in inſtanti generationis ſubſtantialis prius intelligere materiam cum quantitate, quam cum forma ſubſtantiali per generationem inducta.

op. 30. e. 5.

5 Præterea illud, quod dicitur maxime, & veriſſime in quolibet genere, eſt cauſa eorum, quæ ſunt poſt in illo genere, ſicut ignis qui eſt in fine caloris in rebus calidis eſt cauſa caliditatis, vt in 2. metaph. dicitur, ſed ſubſtantia eſt primum in genere entis veriſſime, & maxime eſſentiam habens ergo oportet, quod ſit cauſa accidentium, quæ ſecundario, & ſecundum quid rationem entis participant; ſed omnis cauſa naturaliter prius natura exiſtit, quam ſuus effectus, ergo prius debet exiſtere in inſtanti generationis ſubſtantialis in materia forma ſubſtantialis producta ad hoc, vt cum materia conſtituat cauſam accidentium, puta ſubſtantiam compoſitam & completam, quam exiſtat materia ſimul cum quantitate.

Tab. v. caala ca. 99 & 100.

6 Præterea materia, & forma non ſunt diuiſibiles, niſi per accidens ratione compoſiti, ergo non poteſt in materia intelligi quantitas, niſi poſt compoſiti generationem; ſed compoſitũ generatur per hoc, quod inducitur forma ſubſtantialis in materia, ergo prius debet induci forma ſubſtantialis in materia, quam

op. 32.

intelligatur illi aduenire quantitas.

7 Præterea ſi accidentia prærequiruntur in materia ante inductionem formæ ſubſtantialis, maxime vt illam faciant propriam talis formæ: ſed materia ſecundum ſe eſt propria formæ ſubſtantialis, vt dantis eſſe corporeum, nam ex vtraque ſimul vnia

q. de anima a. q. c. & ad 5

reſultat corpus ſubſtantiale, ex quo tanquam ex ſubiecto proprio manat quantitas, quæ eſt eius propria paſſio, ergo.

Reſpondeo dicendum, quod Auerroes errauit in

op. 38. c. 4.

lib. de ſubſtantia orbis ponendo dimenſiones interminatas præexiſtere in materia, & hoc neceſſario ad productionem formarum ſubſtantialium, cuius rationes potiſſimas 1. loco attulimus, contra quas 1. ſic arguitur. Prædictæ dimenſiones, quæ eſſentialiter ſunt quantitates, vel ſunt eductæ de potentia materiæ ei ſubſtitutæ, vel non, ſi primum, ergo prius non erant in materia, niſi in potentia illius, per modum aliorum, quæ de potentia materiæ educuntur; ſpoliari ergo poteſt materia talibus dimenſionibus, cuius contrarium ipſe dicit. & iterum, quod educitur de potentia materiæ, educitur per tranſmutationem materiæ non eſt autem tranſmutatio in materia, niſi tranſeondo de potentia illius in actum formæ ſubſtantialis, oportet igitur tales dimenſiones ſequi inductionem alicuius formę ſubſtantialis in materia; ſed omnes dimenſiones, quæ ſequuntur formam, ſunt terminatæ ſecundum eundem, igitur non erunt dimenſiones interminatæ eductæ de potentia materiæ; ſi vero non ſunt eductæ de potentia materiæ, nõ erunt tantum duo principia in conſtitutione rerum naturaliũ, materia ſcilicet, & forma, ſed etiam tertiũ, dimenſiones ſcilicet prædictæ, omne enim quod manet, & non fit ex aliquo, neceſſe eſt eſſe principiũ, vt dicitur p. phyſ. Præterea omne, quod pertinet ad genus aliquod, aut eſt contentũ in illo genere, vt ſpecies, vel vt genus, vel vt indiuiduum, vel eſt reducibile in illud genus, vt principiũ reducitur ad genus principiati, & priuatio ad genus ſui habitus, & pars ad genus ſui totius, prædictæ autem dimenſiones non sũt in genere quantitatis vt ſpecies, vel indiuiduum, cum omnis ſpecies ſit denominata, vel determinata reſpectu ſui generis, & indiuiduum reſpectu ſpeciei; nec ſunt in genere quantitatis vt principium, nam principium dimenſionum non eſt dimenſio. prima enim dimenſio eſt linea, cuius principiũ eſt punctus, qui omni dimenſione caret, cum partem, & partem non habeat. Cum ergo quædam indiuiſibilia ſint principia omniũ dimenſionum terminatarũ, impoſſibile eſt ponere dimenſiones interminatas in materia, vt principia dimenſionũ terminatarum; nec ſunt reducibiles in genere quantitatis, vt priuationes quia priuationes non habent eſſentias, illæ autẽ dimenſiones eſſentiæ quædam dicuntur, non reducuntur etiá ſicut partes ad totum, quia totum in quantitate habet partes determinatas per certas dimenſiones, quãtitates autem interminatæ non ſunt partes alicuius quantitatis terminatę Præterea quod habet eſſentiam, definiri poteſt, etſi eſſe non habeat: quia definitio indicat eſſentiam rei, ſed in accidentibus impoſſibile eſt aſſignare definitionem, niſi per ſubiectum in quo eſſe habent, quia eſſe eorum non ſequitur eorum eſſentias in proprio genere, impoſſibile eſt ergo ponere eſſentias accidentiũ ſine eſſe ſui ſubiecti, materia autẽ non habet eſſe ſine forma, impoſſibile eſt ergo ponere dimenſiones in materia ſine forma ſubſtantiali. Præterea ſecundũ Philoſophũ p. phyſ ſi generatur homo, de neceſſitate generatur homo animal ex non hoc animali, & non ex non animali ſimpliciter, ſed ſi generaretur animal ſimpliciter. de neceſſitate generaretur ex nõ animali ſimpliciter, & hæc eſt ſufficiens ratio ad oſtẽdendũ res a Deo eſſe productas ex nihilo, cum ſit cauſa entis abſolute, quod neceſſario erit ex non ente ſimpliciter, hoc autem eſt nihil, cũ ergo dimenſiones ſimpliciter ſint dimẽſiones terminatæ, & perfectæ, neceſſario erunt ex non dimenſionibus ſimpliciter, hoc autem eſt nihil ante dimẽſiones. ergo non dantur in materia huiuſmodi dimenſiones interminatæ illi coæuæ. Præterea, principium omniũ dimenſionum eſt punctus, vnde in definitione lineæ quæ eſt prima dimenſio, ponitur pũctus, linea enim eſt cuius extrema ſunt duo puncta vt dicit Euclides, impoſſibile eſt autẽ ponere rem aliquã. & nõ rei principium impoſſibile eſt igitur lineã ſine puncto poni, punctus autẽ ſicut eſt principium lineæ, ſic eſt eius terminus, vt patet per definitionẽ lineæ, impoſſibile eſt ergo dimenſionem interminatam ponere, cum nulla poſſit eſſe ſine puncto, punctus autem

interminatus non eſt, cum ipſe ſit terminus aliarum dimenſionũ, ergo interminatus non eſt, nec eſſe poteſt. dicendum ergo eſt, quod dimenſiones interminatas in materia ponere, & præcedere omnem formam ſubſtantialem eſt impoſſibile, niſi intellectu tantum vt dicunt Mathematici. Verum nec eſt poſſibile ponere dimenſiones terminatas ante introductionem formæ ſubſtantialis, nam dimenſio interminata fit terminata per introductionem formæ, ſicut enim eſſentiæ rerum terminantur per ſua eſſe, quæ ſunt in rebus maxime formalia, antequam vero eſſentiæ dicuntur eſſe in actu, non conſiderantur in actu, nec proinde ſunt terminatæ, ita dimenſiones ſunt interminatæ, antequã dicantur eſſe in actu, ſunt vero terminatæ poſt introductionem formę ſciendũ enim eſt quod omnes dimenſiones ſunt accidentia, quæ ſequuntur materiam in ordine ad formam, quã primo materia nata eſt induere. hæc autem eſt forma corporis. quia totam materiam neceſſe eſt ſub forma corporis contineri, quod non eſt intelligendũ, quod ſit vna creata, vel increata forma corporis, qua prima materia primo informatur, quia ſecundum Comm. materia prima primam habilitatem habet ad formas elementares, & poſtea ad formas mixtorum; vnde manifeſtum eſt, quod eadem eſt forma corporis ſimplicis cum forma elementi, & mixti corporis, ſed oportet primo quod per has formas conſtituatur genus corporis, deinde ſpecierum perfectarum; materia namque in quidditate ſua indiuiſibilis eſt penitus, ablata enim quantitate ſubſtantia manet indiuiſibilis, vt dicitur p. phyſ. ſed ex corporeitate, quam ſequuntur dimenſiones quantitatis in actu. ſequitur diuiſio materiæ, per quam materia ponitur ſub diuerſis ſitibus, & ſecundum hoc acquiruntur in ea diuerſæ formæ: ordo enim in ſitu corporum oſtendit nobilitatem eorum, ſicut ignis eſt ſupra aerem; & ſic patet; quod dimenſiones interminatæ non trahunt originẽ à quocunque gradu, quem facit forma v. g. ignis in igne, ſed ſolum a primo; Nihilominus ignis ſecundũ totum eſt ſubiectum dimenſionum, ſicut & ſecundũ totum etiam menſuratur; quod idem neceſſario inuenitur in formis corporum mixtorum, & ita manifeſtũ eſt quod quantitas quæcunque ſiue interminata, ſiue terminata neceſſario ſupponit in materia formam ſubſtantialem, & per conſequens in generatione ſubſtantiali, ſicut forma ſubſtantialis præcedens corrumpitur, & noua inducitur, ita quantitas præcedentis compoſiti per formam præcedentem ſimul cũ materia conſtituti corrumpitur, & noua quantitas nouam formam inductam conſequitur, quæ ſubiectatur in toto compoſito de nouo producto per illam formam ſimul cum materia prima.

p.p.76 a.ad p. Ad primum ergo dicendum, quod forma perfectior virtute continet quidquid eſt inferiorum, & ideo vna, & eadem exiſtens perficit materiam ſecundum diuerſos perfectionis gradus, vna enim, & eadem forma eſt per eſſentiam, per quam homo eſt ens actu, & per quam homo eſt corpus, & per quam eſt viuens & per quam eſt animal, & per quam eſt homo. Manifeſtum eſt autem, quod vnumquodque genus conſequuntur propria accidentia: ſicut ergo materia præintelligitur perfecta ſecundum eſſe ante intellectum corporeitatis, & ſic de aliis, ita intelliguntur accidentia, quæ ſunt propria entis ante corporeitatem, & ſic præintelliguntur diſpoſitiones ante formam, non quantum ad omnem eius effectum, ſed quantum ad poſteriorem.

...ad 2. & op. 32 c. 6. Ad ſecundum dicendum, quod dimenſiones quantitatiuæ ſunt accidentia conſequentia corporeitatem, quæ toti materiæ conuenit, vnde materia iam intellecta ſub corporeitate, & dimenſionibus, poteſt intelligi vt diſtincta in diuerſas partes, vt ſic accipiat diuerſas formas ſecundum vlteriores perfectionis gradus. Quamuis enim eadem forma ſit ſecundum eſſentiam, quæ diuerſos perfectionis gradus materiæ attribuit, tamen ſecundum conſiderationem differt.

Ad tertium dicendum, quod non eſt inconuenieus vllum, quod corpus fiat ex non corpore actu, corpore autem in potentia; hoc enim differt generatio ſimpliciter à generatione ſecundum quid, quod generatio ſubſtantialis, ſicut & forma ſubſtantialis, ſolam materiam requirit, vnde forma ſubſtantialis in materia omnem formam accidentalem præcedit; generatio vero ſecondũ quid, quæ terminatur ad accidens, ſicut & ipſum accidens requirit pro ſubiecto ens actu, ſeu materiam cum forma ſubſtantiali; vnde neceſſario præſupponit in materia formam ſubſtantialem. op. 32. c p. 4 5. 6.

Ad quartum dicendum, quod idem ſpecie calor eſt in igne & aere, quia quælibet qualitas ſpecialiter attribuitur vni elemento, in quo eſt perfecte, & per concomitantiam, vel deriuationem alteri, tamen imperfectius. cum ergo ex hoc aere fit ignis, calor manet idem ſpecie, ſed augmentatus, non tamen idem numero, quia non manet idem ſubiectum: nec hoc facit ad difficultatem conuerſionis, cum corrumpatur per accidens ex corruptione ſubiecti, & non ex contrarietate agentis. de ſp. cr. art. 1. ad 19. p. de gener. l. 1.

Ad quintum dicendum, quod materia, prout nuda conſideratur, ſe habet indifferẽter ad omnes formas, ſed determinatur ad ſpeciales formas per virtutem mouentis, vt traditur in 1. de gener. & ſecundum ordinem intelligibilem formarum in materia eſt ordo agentiũ naturalium; inter ipſa enim corpora cæleſtia vnũ eſt vniuerſalius actiuũ, quam alterũ, nec vniuerſalius agens agit ſeorſum ab agentibus inferioribus ſed vltimũ agens proprium agit in virtute omnium ſuperiorum: vnde non imprimuntur à diuerſis agentibus diuerſæ formæ in vno indiuiduo, ſed vna forma eſt, quæ imprimitur à proximo agente, continens in ſe virtute omnes formas præcedentes. de ſp. cr. art. c. ad 10.

Ad ſextum dicendum, quod in inſtãti generationis ſubſtantialis ſimul cum forma antiqua deſinunt eſſe ad corruptionem ſubiecti, vt dictum eſt, omnia accidentia illius formę, & ad inductionem nouę formæ ſubſtantialis conſequũtur noua accidẽtia, & nouę diſpoſitiones. Licet enim in genere cauſæ materialis prius ſit formã antiquã recedere, quam aduenire nouã: in genere tamen cauſæ formalis, finalis, & efficiẽtis primo introducitur forma ſubſtantialis noua, quia forma introducta eſt ſimilitudo formæ agentis, per quam agens agit, & natura principaliter intendit introductionem formæ, deinde ſequũtur diſpoſitiones formæ inductæ conuenietes, demũ expellitur forma antiqua cum ſuis diſpoſitionibus, & accidentibus, quæ dicuntur corrumpi ad corruptionem ſubiecti, quod eſt ens in actu, ſeu compoſitum ſubſtantiale. l. c. ad 4. 4. d. 17. q. p a 4. queſ. p. p. 2 113 art 8. 1. p. 85 art. 6. q de Char art. 12. op. 10. c. 5 op 32 c 4. 5. phyſ. l. 2. p. de gen. l. x.

Ad ſeptimum dicendum, quod anima, cum aduenit corpori, non facit eſſe corpus effectiue, ſed formaliter tantum, effectiue autem facit eſſe corpus illud, quod dat corpori formam, vt perficiens: vt diſponens autem illud, quod præoperatur ad formam, paulatim autem, & ordine quodam inducendo materiam ad propinquiorem formam, & diſpoſitionẽ: quanto enim propinquior fuerit forma, aut diſpoſitio, tanto minor eſt reſiſtentia ad introductionem formæ, & diſpoſitionis completæ: facilius enim fit ignis ex aere, quam ex aqua, quamuis vtraque forma immediate adſit materiæ. quol. q. art. 6. ad 2.

Ad octauum dicendum, quod quia formæ ſubſtantiales non educuntur ab extra, ſed ex poten-

tia materiæ, ſicut vniuerſalitati materiæ reſpondet vniuerſalitas formæ, ita particulari materiæ reſpondet particularis forma, & ideo ex materia vnius indiuidui non poteſt generari quod poteſt generari ex tota materia; vnde ex minimo ignis nulla alia forma poteſt generari, vel educi.

op.35.c.8.

ARTICVLVS XII.

Vtrum in materia prima præexiſtat forma generanda ſecundum aliquid ſui, tamquam inchoatio, & principium actiuum cooperans agenti ad ſui productionem.

7 met.l.8.

VIdetur quod in materia prima præexiſtat forma generanda ſecundum aliquid ſui, tamquam inchoatio, & principium actiuum cooperans agenti ad ſui productionem. Dicit enim Philoſophus 8.met.t.19. quod illa, in quorum materia non eſt principium actiuum, fiunt tantum ab arte, ergo ergo oportet, quod in materia illorum, quæ fiunt a natura, inſit aliquod principium actiuum, quod nihil aliud eſſe videtur, quam inchoatio quædam formæ ſubſtantialis.

3.d.3. q.5.ar. p arg.6.3. p. q.12.art.4 c. 2.phyſ.l.p. 7.met.l.8.

2 Præterea dicit Philoſophus 2.Phyſ. initio. & 3.eth.c.p.& 3. quod hoc differt mutatio naturalis ab artificiali, & violenta, quod in eo, quod naturaliter mouetur, eſt principium intrinſecum actiuum talis motus. in mutatione vero artificiali, & violenta, principium illius actiuum eſt omnino ab extrinſeco; ſed materia naturaliter mouetur ad formam ſubſtantialem, ergo in materia debet eſſe principium actiuum talis motationis, & per conſeqoens inchoatio formæ ſubſtantialis.

3 p.32 art 4. arg 2.3. d.3. q.2.art.p. arg.4 & 5.

3 Præterea mater actiuè operatur ad conceptionem filij, & non tantum paſſiue, nam potentia generatiua pertinet ad virtutes animæ vegetabilis, quæ ſont actiuæ, vt dicit Comm. 2. de anima, & quia alioqui ſi ſufficeret paſſiuè ſe habere miniſtrando ſolam materiam, terra poſſet dici mater hominis, quia miniſtrat lutum, vnde tamquam ex materia formatur homo, & lignum ſimiliter diceretur mater ſcamni; ſed non alio modo mater operatur actiue, quàm quia in materia, quam miniſtrat, eſt actiuum principium conceptionis, & generationis, ergo in materia datur huiuſmodi principium actiuum, quod non eſt aliud, quam inchoatio formarum.

q.3.de pot. ar.8.arg.10. 11.12.& arg. p.ſed 9.

4 Præterea. Vel formæ ſobſtantiales in generatione ſubſtantiali produeuntur ex nihilo ſui, vel certe emergunt actu, cum latitarent io materia: ſed primum dici non poteſt, quia ſic crearentur, quod eſt falſom, eum opus creationis diſtinguatur ab opere gubernationis, & propagationis; neque tertium dici poteſt, quia hæc fuit opinio Anaxag. quam Ariſtoteles in p. phyſ. improbat, ergo dicendum eſt ſecundum; vnde ſequitur inchoatio formarum.

2.d.18 q.p. art.2.

5 Præterea. Deus indidit rebus rationes ſeminales: ſed hæ nihil aliud eſſe videntur, quam aliquid formæ generandæ, quod eſt principium actiuum & inchoatio quædam illios, ergo dantur in materia inchoationes formarom ſubſtantialium.

2 phyſ.l.p. 7.met l.8.

Sed contra eſt, quia nihil agit, niſi ſecundum quod eſt actu; ſed antequam forma producatur in generatione ſubſtantiali, nihil aliud præexiſtit in materia, quod ſit inchoatio formæ, quam aptitudo quædam ad actum, quæ non eſt actus, ergo in materia non præexiſtit forma generanda, vel pars eius, & inchoatio, tamquam principium actiuum agenti cooperans ad ſui productionem.

2.phyſ.l.p.

2 Præterea, nulla forma agit in ſuum ſubiectum alterando ipſum, quia forma non agit, ſed compoſitum, quod non poteſt ſe ipſum alterare, niſi ſint in eo duæ partes, quarum vna ſit alterans & altera alterata, ergo non poteſt in materia præexiſtere aliquid formæ, tamquam principium actiuum cooperarium agenti ad ſui productionem.

p p.45 ar.7. c.3 de pot. 8. c.7.met. l.5.

Reſpondeo dicendum, quod eorum, qui ponunt formas ſubſtantiales non creari ſed educi de potentia materiæ, quidam dixerunt ita formas ſubſtantiales educi de potentia materiæ, vt ex illa extrahantur, in qua latebant, vt de Anaxag. narrat Philoſophus p. phyſ.t.37. verum hic deceptus fuit ex ignorantia materiæ, quia neſciebat diſtinguere inter potentiam, & actum, putabat enim oportere, quod præextiterit illud, quod generatur, cum tamen oporteat, quod potentia tantum præextiterit non autem actu. Si enim non præexiſteret potentia, fieret ex nihilo, ſi vero præexiſteret actu, non fieret, quia quod eſt, non fit. Alij vero dixerunt, quod formæ præexiſtunt in materia imperfectè, & incomplete, ſecundum quandam quaſi inchoationem, quam alij dicunt eſſe priuationem tertium principium naturæ, alij partem aliquam totius formæ producendæ: vel ipſam formam in potentia materiæ præexiſtentem, nam ratione illius tota forma non eſt in ſuo eſſe perfecte, ideo non habet perfectam virtutem agendi, ſed incomplete: vnde non poteſt exire in actum per ſe, niſi ſit agens exterius quod excitet formam incompletam ad agendum, vt ſic cooperetur agenti; fundamentum autem huius opinionis eſt, quia exiſtimauit, quod ſi in his, quæ generantur per naturam, non eſſet aliquod principium generationis actiuum in materia, eorum generationes non eſſent naturales, ſed violentæ: vel quod non eſſet aliqua differentia inter generationem naturalem, & artificialem: & ſi obijciatur contra eos, quod tunc ea, quæ generantur naturaliter, non indigerent extrinſeco generante, ſi eorum generatio eſt à principio intrinſeco, reſpondent, quod ſicut principium intrinſecum non eſt forma completa, ſed quædam inchoatio formæ, ita etiã non eſt perfectum principium actiuum, vt per ſe poſſit agere ad generationem, ſed habet aliquid de virtute actiua, vt cooperetur agenti: niſi enim aliquid conſerret mobile exteriori agenti, eſſet motus violentos, violentom enim eſt cuius principium eſt extra, nil conferente vim paſſo, vt in p.eth. dicitur. Verum hæc opinio propinqua eſt præcedenti ponenti latitationem formarum. Cum enim nihil agat, niſi ſecundum quod eſt in actu, ſi partes, vel inchoationes formarum, quæ ſunt in materia, habent aliquam virtutem actiuam, ſequitur quod ſint aliquo modo actu, quod eſt ponere latitationem formarum. Et præterea cum eſſe ſit ante agere, non poteſt intelligi forma prius habere agere, quam ſit in actu: & ideo dicendum quod quamuis formæ de potentia materiæ educantur, illa tamen potentia materiæ non eſt actiua, ſed paſſiua tantum: ſicut enim Comm. dicit 8.phyſ. in motu locali oportet eſſe aliud mouens, & aliud motum, ita etiã in motu alterationis: & ponit exemplum, quod quando ſanatur corpus naturaliter, cor eſt ſanans, & alia membra ſanata: & ſicut in corporibus ſimplicibus non dicimus quod ſint mota ex ſe ſecundum ſitum, quia ignis non poteſt diuidi in mouens, & motum, ita etiam non poteſt eſſe alteratum ex ſe ſic, quod aliqua potẽtia exiſtens in materia aliquo modo agat in ipſam materiam, in qua eſt, educendo illam in actum: ſed vtrũque contingit in animatis, quia ſunt mota ſecundum locũ ex ſe, & etiã

2.d.10 q.p. a.2. 2.p. l.p 7 met. l.4.

alterata propter diſtinctionem organorum, vel partium, quarum vna eſt mouens, & alterans & altera mota, & alterata. Neque ſequitur, ſi in materia eſt tantummodo potentia paſſiua, quod non ſit generatio naturalis, quia materia coadiuuat ad generationem, non agendo, ſed inquantum eſt habilis ad recipiendum talem actionem, quæ etiam habilitas appetitus materiæ dicitur, & inchoatio formæ, non enim eodem modo omnes motus dicuntur naturales, vt in 2. phyſ. & p. cæli Comm. dicit; ſed quidam propter principium actiuum intus exiſtens, vt in motu locali grauium, & leuium, & quidam propter principium paſſiuum, quod ab agente naturali natum eſt in actũ educi, vt in generatione, & alteratione corporum ſimplicium, & per conſequens non oportet ad motum naturalem, quod ſemper principium motus, quod eſt in mobili, ſit principium actiuum, & formale, ſed quandoque eſt paſſiuum, & materiale, vnde & natura 2. phyſ diſtinguitur per materiam, & formam. differentia tamen eſt inter materiam naturalium, & artificialium, quia in materia rerum naturalium eſt aptitudo naturalis ad formam, & poteſt reduci in actum per agens naturale, non autem hoc contingit in materia artificialium. Vnde manifeſtum eſt, quod in generatione ſubſtantiali non præexiſtit forma ſubſtantialis, vel ſecundum totum, vel ſecundum partem cooperans agenti tamquam principium actiuum ad ſui productionem, ſed tota educitur ex pura potentia paſſiua materiæ, per actionem agentis naturalis.

7 met.l.8. Ad primum ergo dicendum, quod Philoſophus tantum docet quædam eſſe, quæ poſſunt fieri ab arte, & à caſu, vt eſt ſanitas, quæ & arte medicinæ, & deambulatione cumparari poteſt; quædam vero, quæ non poſſunt fieri niſi ab arte, vt eſt domus, & ſtatua: reddens autem rationem prioris generis, ait illud prouenire, quia in illis datur pars aliqua, quæ poteſt aliquando eſſe principium actiuum coadiuuans, vt eſt calor naturalis reſpectu ſanitatis: reddens vero rationem poſterioris generis ait ligna, & lapides non habere principium actiuum internum coadiuuans ad productionem domus: eodemque modo ait dicendum eſſe de generatione ignis, & corporum ſimplicium, nam materia ignis non poteſt moueri ad formam ignis, niſi ab alio, ſicut & forma ignis non niſi ab alio generatur, ex quibos verbis non colligitur, quod in omnibus his, quæ fiunt naturaliter, præexiſtit in materia earum principium actiuum, ſed potius oppoſitum.

2. phyſ.l.p. 7.met l.t. Ad ſecundum dicendum, quod Philoſophus tantum vult, quod in rebus naturalibus eo modo eſt principium motus, quo eis motus conuenit: nam quibus conuenit mouere, eſt in eis principium actiuum motus: quibus autem conuenit moueri, eſt in eis principium paſſiuum, quod eſt materia: quod quidẽ principium in quantum habet potentiam naturalem ad talem formam, & motum facit eſſe motum naturalem: & propter hoc factiones rerum artificialium non ſunt naturales: quia licet principium materiale ſit in eo, quod ſit, non tamen habet potentiam naturalem ad talem formam.

3 d 5.q 2.a.p ad 4 & 10c. Ad tertium dicendum, quod præbere materiam ſimpliciter ad generationem alicuius non facit matrem, ſed præbere talem materiam ſic præparatam eſt id, quod matrem facit, in ligno enim non eſt potentia naturalis, vt ex eo fiat ſcamnum, cum per agẽs naturale in actum non compleatur: ſimiliter nec in limo terræ vt ex ea fiat homo: vnde quod inducitur non eſt ſimile.

q. de pot.a.8. ad 10. Ad quartum dicendum, quod forma ſubſtantialis præexiſtit in materia imperfecte: non quod aliqua pars eius ſit ibi in actu, & alia deſit, ſed quia tota præexiſtit in potentia, & poſtmodum tota producitur in actu.

Ad quintum dicendum, quod aliud ſunt rationes obedientiales, ſeminales, primordiales, & inchoationes formarum, nam formæ rerum, ſecundum quod in arte diuina exiſtunt, primordiales eſſe dicuntur, eo quod ipſæ ſunt prima principia rerum producendarum: potentia vero, quæ rebus indita eſt ad ſuſcipiẽdum illud in ſe, quod voluntas diuina diſponit, rationes obedientiales dicuntur, ſecundum quas ineſt materiæ, vt fieri poſſit ex ea, quæ Deus diſponit: ipſæ autem virtutes actiuæ completæ in natura, vt calor, frigus, forma ignis, & virtus ſolis, & huiuſmodi dicuntur rationes ſeminales, rationes quidem, non quia ſint in materia per modum intentionis, ſed quia ab arte diuina producuntur, manet in eis ordo, & directio diuini intellectus, ſicut in re artificiata permanet directio artificis in finem determinatum, ſeminales vero dicuntur, non propter eſſe incompletum, quod habent, ſicut virtus formatiua in ſemine, ſed quia rerum indiuiduis primo creatis huiuſmodi virtutes collatæ ſunt per opera ſex dierum, vt ex eis, quaſi ex quibuſdam ſeminibus producerentur, & multiplicarentur res naturales. Porrò inchoatio formæ nihil eſt aliud, quam habilitas materiæ ad recipiendum, quæ ſimul dicitur potentia paſſiua materiæ, & appetitus eius. 2.d.18.q.p.a.3.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum forma ſubſtantialis educatur de potentia materiæ in generatione ſubſtantiali, an vero creetur.

Videtur quod in generatione ſubſtantiali forma ſubſtantialis creetur, & non educatur de potentia materiæ. Dicit enim Philoſophus 7. met. t. 26. & 27. quod forma ſubſtantialis non generatur, ſed ſolum compoſitum: ſed quod non generatur, creatur, non enim eſt alius modus productionis, ergo forma ſubſtantialis non educitur de potentia materiæ, ſed creatur. 3.de pot.a.8. c:

Præterea nihil educitur de aliquo, quod non eſt in eo: ſed ante finem generationis forma, quæ eſt terminus generationis, non erat in materia, alioqui eſſent formæ contrariæ in materia ſimul, ergo forma naturalis non educitur de potentia materiæ. ibid.arg.8.

3 Præterea ſicut aliæ formæ naturales, ſic & anima rationalis eſt forma in materia: ſed anima rationalis non educitur ex potentia materiæ, ergo nec reliquæ formæ naturales. ibid.arg.7.

4 Præterea quod non creatur, non eſt creatura, ſed formæ ſubſtantiales ſunt creaturæ, ergo creantur. pp.45 a.8. arg.4.

5 Præterea id, quod non habet materiam partem ſui, non poteſt ex materia fieri, atque adeo ex eius potentia educi, ſed creatur: ſicut enim cum eſſe deſinit, totaliter deſinit, ita cum eſſe incipit, totaliter eſſe incipit, quod eſt creari: ſed formæ ſubſtantiales non habent materiam partem ſui, quia forma diſtinguitur contra materiam, & contra compoſitum, & cum eſſe deſinunt, totaliter deſinunt: cum ergo formæ fiant, quia de nouo eſſe incipiunt, videtur quod non fiant per eductionem de potentia materiæ, ſed per creationem. ibid.arg p. & q.3.de pot a.8 arg. 6.q.3.de pot.a.4.arg. 9 p p 9.104. a 4.arg. 3 p. a.110 a 2. arg.3 q.1.de pot a.8 arg 5 q.2.11.12.

6 Præterea educi formam ſubſtantialem de poten-

tia materiæ vel eſt extrahi illam ex materia, in qua latebat, vel præexiſtere in materia, vel partem formæ, quæ iuuet actione agens naturale ad productionem totius formæ, vel formam vno modo, quæ poſtea per generationem ſubſtantialem nouum modũ acquirat, vt nimirũ quæ prius erat in potentia, poſtea ſit in actu: vel eſt habere cauſam in materia: ſed nullum horum dici poteſt, non primum, quia inde ſequitur latitatio formarum, quam ponebat Anaxag. & impugnat Philoſophus p. phyſ. neque ſecundum, quia ſequitur formã non eſſe ſimplicẽ quod eſt falſũ & illud ſaltem, quod per generationẽ compoſiti aduenit formæ, cum non præfuerit in materia, non educi de potentia materiæ, ſed creari: vel certe ſequitur, quod per operationem naturæ non ſit aliqua generatio, ſed alteratio ſola. Neque tertium, quia ſic illud crearetur, quod non habet cauſam in ſubiecto, quod eſt falſum, quia formæ artificiales non habent cauſã in ſubiecto, & tamen non creantur, ergo dicendum eſt, quod formæ ſubſtantiales non educuntur de potentia materiæ, ſed creantur.

7 Præterea natura facit ſibi ſimile, ſed quædam inueniuntur genita in natura non ab aliquo ſibi ſimili, p.p. 45. a. 8. arg. 3. ſicut patet in animalibus genitis ex putri, ergo ſaltem in his eorum forma non eſt a natura, ſed per creationem.

Sed contra eſt, quod Philoſophus in 16. de animalibus, ſeu lib. 2. de gen. animal. c. 3. dicit, quod intelle- 2. d. 18 q. 1 a. p. arg. p. ſed contra, & 2. a. arg. 2. ſed contra. ctus ſolum ab extrinſeco eſt ergo cæteræ formæ ſubſtantiales carentes intellectu non veniunt ab extrinſeco per creationem productæ, ſed vere educuntur ex potentia materiæ per actionem agentis naturalis.

2 Præterea opus creationis diſtinguitur ab opere 3. de pot a. 8 arg p. p. p. 45 a. 8. arg. ſed contra. gubernationis, & propagationis; ſed productio formarum ſubſtantialium ab agente naturali pertinet ad opus gubernationis, & ad rerum propagationem, ergo formæ ſubſtantiales non creantur, ſed educuntur de potentia materiæ.

3 Præterea nihil poteſt creare niſi ſolus Deus; ſi 3 de pot l. c arg. 2. ſed contra. ergo formæ ſubſtantiales ſunt per creationem, non erunt niſi à Deo, & ſic omnis actio naturæ fruſtrabitur, cuius finis eſt forma

Reſpondeo dicendum, quod omnes, qui non con- 7. met. l. 7. p. p. 45. a 8 c. q 3 de pot. a. 8 6. ſiderauerunt id, quod oſtendit Philoſophus 7 met. t. 27. quod proprie forma non ſit, ſed compoſitum, quia alioqui forma erit compoſita ex materia, & forma, ſicut eſt id, quod proprie ſit, cum in omni genere id, quod ſit, ſiat ex aliquo ſubiecto, vel materia, tamquam ex parte ſui, paſſi ſunt difficultatem circa productionem formarum ſubſtantialium; propter hoc namque quidam coacti ſunt dicere omnes formas eſſe ex creatione, nam ponebant formas fieri, & non poterant ponere quod fierent ex materia, cum materia non ſit pars formæ, vnde ſequebatur, quod fierent ex nihilo, & per conſequens quod crearentur, è contrario autem quidam poſuerunt propter hanc difficultatem formas præexiſtere in materia actu, quod eſt ponere latitationem formarum, ſicut poſuit Anaxag. ſententia autem Ariſtotelis, qui ponit formas nõ fieri, ſed compoſitum, vtrumque excludit, neque enim oportet dicere quod formæ ſint cauſatæ ab aliquo extrinſeco agente, quia genitum naturale inuenitur ſimile in ſpecie ipſi generanti; & quia formæ ſubſtantiales non excedunt virtutem, & facultatem principiorum agentium in natura, & quia alioqui caſſa erit omnis naturæ actio; neque quod fuerint ſemper actu in materia, quia quod iam eſt, non ſit, vt dictum eſt, ſed in potentia tantum, & per conſequẽs, quod in generationa compoſiti formæ ſubſtantiales materiales ſint eductæ de potentia materiæ.

Ad primum ergo dicendum, quod ex hoc ipſo, quod forma non ſit proprie, ſed ſolum compoſitum, 3. de pot. a. 8 c. & 7. met. l. 7. oſtendit Philoſophus l. c. formas ab agentibus naturalibus produci, educendo illas de potentia materiæ, nam actione ſua faciunt quod materia, quæ eſt in potentia ad formam, fiat actu forma, quod eſt facere compoſitum.

Ad ſecundum dicendum, quod forma, quæ eſt generationis terminus, erat in materia ante generatio- ibid. ad 2. nem completam, non in actu, ſed in potentia, non eſt autem inconueniens duorum contrariorum vnum eſſe actu, & aliud in potentia.

Ad tertium dicendum, quod licet anima rationalis habeat materiam, in qua ſit, non tamen educitur de potentia materiæ, quia eius natura eſt ſupra omnem ad 6. materialem ordinem elementorum, ſicut eius intellectualis operatio declarat; & iterum hæc forma eſt res per ſe ſubſiſtens, cum corrupto corpore maneat.

Ad quartum dicendum, quod ſufficit ad hoc, vt formæ ſubſtantiales factæ per naturam ſint creatæ, quod non ſint niſi ex præſuppoſitione principio- p. p. 45. a. p. ad 4. rum creatorum.

Ad quintum dicendum quod ex hoc, quod forma non habet materiam partem ſui, ſequitur tantum, ibid. ad p. & q. 3 de pot a. 8 ad 6. quod ei competeret creari, ſi proprie fieri poſſet, ſicut res per ſe ſubſiſtens Vel dic, quod licet formæ ſubſtantiales, ſicut & accidentia etſi non habeant materiam partem ſui, ex qua ſint, habent tamen materiam, in qua ſunt, & de cuius potentia educuntur; vnde ſicut cum eſſe deſinunt, non omnino annihilantur, ſed remanent in potentia materiæ, ſicut prius, ita cum producuntur, non creantur, ſed congenerantur.

Ad ſextum dicendum, quod educi formam ſubſtantialem de potentia materiæ non eſt per actionem agentis naturalis diſponi materiam, vt ſit neceſſitas q. 5 de pot a. 4. ad 9 pp. 104 a 4 ad 3 p. 2. 110. 2. 1. ad 3. 2. d. 19. q 2. 2 p. ad 4. Capr. 2. d. 17 q p 2 3 ad 1 Aur. 7. met. l. 7. pp. q. 90 a 2. ad 2. vbi Cai. 5. met. 2. ad receptionem formæ, nam productio animæ rationalis pertinet ad hunc modum, quæ tamen creatur, hic enim modus ſufficit ad hoc, vt agens producat ſibi ſimile, quia proprie forma non generatur, ſed compoſitum, ſed eſt ex parte materiæ illam fieri actu ſub forma, ad quam erat in potentia, vel fieri actu id, quod prius erat in potentia; ex parte vero formæ eſt ſecundum eſſe ſimpliciter prius fuiſſe in potentia materiæ, deinde fieri actu ſecundum tale eſſe in ipſa, quod eſt conſequenter formam in eſſe, & fieri, ſuſtentari à materia; quod quia non conuenit animæ rationali, cuius eſſe non eſt dependens à materia, ſed per ſe ſubſiſtens, & conſequenter excedens materiæ capacitatem, propterea non educitur de potentia materiæ, nec conſequenter ab illa ſiue in eſſe ſimpliciter, ſiue in fieri ſuſtentatur, licet ab eadem ſuſtentetur, ſecundum quod eſt forma huius habens eſſe in hoc, ſed creatur.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum definitio materia ſit à Philoſopho recte tradita.

Videtur quod non ſit recte a Philoſopho definita materia, quod ſit primum ſubiectum vniuſcu- 3. met. l. 8 p. p. in expoſit. litt. 1. poſt. 19. iuſque ex quo ſit aliquid, cum inſit, & non ſecundum accidens. Quia vnius rei eſt vna tantum definitio; ſed materia aliter definitur ab eodem 7. met. t. 8. ergo hęc definitio materiæ non eſt à Philoſopho recte tradita.

3.p.77.a.1.c. 2 Prӕterea omnia accidentia materialia primo, & immediate inſunt quantitati; ſed hoc eſt quantitatē eſſe primum ſubiectum omnium formarum accidentalium, ergo falſum eſt, quod materia ſit primum ſubiectum vniuſcuiuſque.

7.met.l.7.12. met.l.4. 3 Prӕterea dicit Philoſophus 7. met. t.22. quod id, quod fit, fit ex aliquo, tamquam ex materia; ſed aliqua materia proprie fit, vt dicit idem Philoſophus 12. met. t.12. ergo falſum eſt, quod materia ſit primum ſubiectum vniuſcuiuſque, nam illa materia, quӕ fit ex alia, non eſt primum ſubiectum.

8.met.l.4. 4 Prӕterea dicit Philoſophus 8.met.t. 11. quod eiuſdem rei poſſunt eſſe multӕ materiӕ; ſed hoc implicat, ſi materia debeat ineſſe, & permanere in re, ergo falſum eſt, quod materia ſit primum ſubiectum, ex quo fit aliquid, cum inſit.

p.phyſ.l.vlt. *S*ed contra eſt auctoritas Philoſophi p. phyſ. t. 82. definientis materiam modo prӕdicto.

Reſpondeo dicendum, quod recte tradita eſt à Philoſopho prӕdicta definitio, nam optime explicat eſſentiam, & quidditatem primi principij materialis rerum naturalium, vt conſtare poteſt ex illius explicatione. Dicitur enim primo ſubiectū, quia in omni tranſmutatione naturali prӕter duo principia contraria neceſſario requiritur aliquod tertium, quod ſit ſubiectum vtriuſque contrarij, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t. 51. & 52. dicitur ſecundo primum, quia materia non fit ex alia materia, nam omne agens naturale operatur ex ſuppoſita materia; & quia alioqui daretur proceſſus in infinitum. Dicitur tertio ex quo fit aliquid, quia materia eſt principium rerum naturalium, in quo conuenit cum forma, & priuatione, nam ex his omnibus dicitur fieri res. Dicitur quarto non ſecundum accidens, quia materia eſt principiū, & cauſa rerum naturalium, illa vero dicuntur eſſe principia, & cauſӕ rerum naturalium, vt dicitur p. phyſ. t. 65. ex quibus ſunt, & fiunt per ſe, & non ſecundum accidens; niſi quod materia eſt cauſa rei naturalis, vt ſubiectum, forma vero vt terminus ad quem generationis, & vt actus materiӕ. Dicitur quinto cum inſit, quia ex hoc aliquid fit per ſe, & non ſecundum accidens, quod ineſt rei poſtquam facta eſt; & hoc dicitur ad differentiam priuationis, quӕ eſt principium mutationis per accidens, & non per ſe, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t. 75. & 76 quia licet ex priuatione res fiat, non tamen ineſt rei; figuratum enim fit ex infigurato per accidens, quia poſtquam iam eſt figuratum, non ineſt ei infiguratum, materia vero ineſt rei poſtquam facta eſt. Vnde manifeſtum eſt recte fuiſſe à Philoſopho traditam definitionem materiӕ.

(Marginal notes beside this paragraph: p.phyſ.l.11.4 d.1.q.p.a.1. q.p.c.d.1a q p.p.c. & ad p.11.met.l.1. 4 d.1.q.p.a. 3.q.3.ad 3. p.phyſ.l.13. & 15. — p.phyſ.l.14.; & 15.)

7.met.l.19. op.q.q.p. Ad primum ergo dicendum, quod quia definitio eſt ratio, quam ſignificat nomen, ratio autem nihil aliud eſt, quam conceptio, ideo ſicut de eadem re plures conceptus formari poſſunt, ita & plures definitiones afferri. Quia ergo dupliciter poteſt conſiderari materia, vel in ordine ad compoſitum, quod proprie fit, & hoc modo ſumpta definitur à Philoſopho p. phyſ. vel in ordine ad mutationes naturales, & ad terminos earum, & hoc modo definitur 7. met.

3.p.77.1.c. Ad ſecundum dicendum, quod materia dicitur ſubiectum primum, ante quod non eſt aliud, ſeu vltimum, in quod alia reſoluuntur; accidentia enim immediate quidem inſunt quantitati, ſed quantitas ineſt materiӕ, & mediante illa eidem inſunt reliqua accidentia.

8.met.l.4.21. met.l.2.& 3. Ad tertium dicendum, quod materia prima, quӕ dicitur vltima, quia in illam vltimo reſoluuntur multa, quӕ materiӕ rationem habent, non fit ex alia, ſecus vero quӕ non eſt materia vltima, ſed ſecunda.

Ad quartum dicendum, quod materia prima, in quam vltimo reſoluuntur compoſita, vna tantum eſt; at vero materia propria, & determinata vniuſcuiuſque rei eſt multiplex. 8.met.l.4.

ARTICVLVS XV.

Vtrum in corruptione compoſiti ſubſtantialis fiat reſolutio vſque ad materiam primam.

VIdetur quod in corruptione compoſiti ſubſtantialis non fiat reſolutio vſque ad materiam primam. Dicit enim Philoſophus, quod non eſt poſſibile materiam eſſe ſine paſſionibus, ſeu accidentibus p. de gen. t.30. ſed ſi fieret reſolutio vſque ad materiam primam, poſſet materia ſeparari ab accidentibus, & eſſe ſine illis, ergo in corruptione ſubſtantialis compoſiti non fit reſolutio vſque ad materiam primam. p.de gen.l.13

2 Prӕterea materia eſt ens actu per formam; at ſi fieret reſolutio vſque ad materiam primam in corruptione compoſiti ſubſtantialis materia recederet à tota rerum natura, quia non eſſet amplius ens acto, ergo in corruptione non fit reſolutio vſque ad materiam primam. p.de gen.l.7

3 Prӕterea dicit Philoſophus p. de gen. t. 27. quod impoſſibile eſt materiam primam nullum poſſidere locum, quia materia eſt ex qua generantur corpora ſenſibilia; hoc autem, ex quo corpora ſenſibilia generantur, neceſſe eſt in aliquo loco eſſe, ſemper enim videmus quod id, ex quo aliquid generatur, eſt alicubi: ibidem autem eſt quod generatur ex aliquo, vbi fuit id, ex quo generatur; quare oportet id, ex quo generatur aliquid ſecundum materiam, eſſe alicubi, vel per ſe, vel per accidens; at ſi daretur reſolutio vſque ad materiam primam in corruptione compoſiti ſubſtantialis, materia ſepararetur à quantitate, & ſic nullibi eſſet, ergo dicendum eſt in corruptione compoſiti ſubſtantialis non fieri reſolutionem vſque ad materiam primam. p.de gen.l.14

4 Prӕterea dicit Philoſophus p. de gen. t. 24. quod in tranſmutatione Symboli ex Symbolo manet eadē qualitas in genito, & corrupto, & patet, quia alioqui non erit facilior tranſitus ad inuicem eorum, quӕ habent ſimilitudinem, eo quod oportebit vtrobique omnia remoueri; & ſimiliter ſequitur, quod ſimile corrumpatur à ſimili, nam generans corrumpit id, quod prius erat: ſed ſi in corruptione compoſiti ſubſtantialis fieret reſolutio vſque ad materiam primā, non poſſet remanere eadem qualitas in genito, & in corrupto in tranſmutatione Symbolorū, ergo dicendum eſt quod in corruptione compoſiti ſubſtantialis non fit reſolutio vſque ad materiam primam. p.de gen.l.10.

5 Prӕterea in viuo, & mortuo corpore remanet eadem cicatrix, ſeu eadem veſtigia vulnerum, ergo remanet eadem numero quantitas, & qualitas: alioqui non eſſet ratio, cur remanerent talia veſtigia adueniente noua forma ſpecifica in corpore mortuo. op.42.

Sed contra eſt, quod Philoſophus p. phyſ. t. 82. dicit, quod materia eſt primum ſubiectum, in quod vltimum reſoluitur id, quod corrumpitur. Et in prӕdicam. c. de ſubſt. dicit, quod corruptis primis ſubſtantiis impoſſibile eſt remanere ſecundas ſubſtantias, & accidentia, & 5 phyſ. t 8. quod id, quod generatur ſubiectum ſcilicet materia, non eſt in loco, ſed nullibi: alicubi autem eſſet, ſi remaneret cum quantitate, cui debetur locus, & p. de gen. t. 25. quod generatio ad differentiam alterationis eſt tranſmutatio non ſolum ſecundum paſſiones, ſed etiam ſecundum (Marginal notes: p.phyſ.l.15 op.45.tr.p.5 phyſ.l.2. — p.de gen.l.10)

formam ſubſtantialem, ergo in corruptione compoſiti ſubſtantialis debent corrumpi omnia accidentia, & ita fiet reſolutio vſque ad materiam primam.

3 p 77 a. p. c. 2 Præterea, accidentia non tranſeunt de ſubiecto in ſubiectum, vt ſcilicet idem accidens numero, quod primo fuit in vno ſubiecto, poſtmodum fiat in alio; accidens enim numerum accipit à ſubiecto; ſed ſubiectum accidentium eſt totum compoſitum, ſicut & alterationis, quæ eſt motus ad accidens, vt dicit Philoſophus p. de gen. ergo ad corruptionem ſubiecti, ſeu compoſiti ſubſtantialis, neceſſe eſt omnia accidentia illius corrumpi, & aduenire noua, adueniente noua forma ſubſtantiali.

1 ca. 11. p d. 8. q 5. a. 1. de ſp cr a. 1. ad 18 4 d 10 q p a. 2. q 3 op. de ente c. 7. 4 d 12. q p. a p. q 3 c. Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere, quod in corruptione compoſiti ſubſtantialis, fit reſolutio vſque ad materiam primã. Et ratio eſt ex dictis, tum quia omnia accidentia præſupponunt formam ſubſtantialem in materia; tum quia accidentia omnia immediatè fundantur in quantitate, & mediante quantitate ſunt in materia, quantitas autem præſupponit in materia formam ſubſtantialem corporis, ſeu ſubſtantiam corpoream, cum ſit illius propria paſſio, inſeparabilis ab illa: tum quia ſubſtantia cum ſit primum in genere entis, debet eſſe cauſa accidentium, quæ ſunt entia ſecundum quid: tum quia ſubiectum accidentium non eſt materia ſola, ſed materia ſimul cum forma, vel vnita formæ ſubſtantiali, eſt enim ens actu, vt dicit Philoſophus p. de gen. t. 15. & 23. ad differentiam formæ ſubſtantialis, quæ habet pro ſuo ſubiecto ens potentia, ſeu ſolam materiam primam. Quare ad hoc, vt adueniant materiæ, p. de gen. l. 23 præſupponere debent in illa formam ſubſtantialem, ratione cuius materia poteſt illa recipere. præterea quia ſi accidentia eadem, quæ ſunt in corrupto, remanerent etiam in genito, idem accidens numero eſſet in duobus ſubiectis, quod dici non poteſt. Vnde manifeſtum eſt, quod in corruptione compoſiti ſubſtantialis fit vltima reſolutio vſque ad materiam primam.

p. de gen. l. 19 & l. 7 op. 72. concord. Ad primum ergo dicendum quod ex eo, quod materia non poteſt eſſe ſine accidentibus, non ſequitur in corruptione compoſiti ſubſtantialis non fieri reſolutionem vſque ad materiam, ita vt idem numero accidens, puta quantitas, ſemper ſequatur materiam, & hæc ab illa nunquam ſpolietur: nam hoc eſt impoſſibile, vt dictum eſt: ſed tantũ ſequitur non poſſe materiam exiſtere ſpoliatam quantitate, quod verum eſt: quia cum materia nõ ſit ſine forma, impoſſibile eſt eam eſſe ſine primo gradu, quem facit forma, primus autem gradus eſt corporeitas, quẽ ſequitur quantitas tamquam propria paſſio: vnde impoſſibile eſt materiam eſſe ſine quantitate. Quod autem impoſſibile ſit materiam exiſtere ſine aliqua forma ſubſtantiali patet, quia cum materia ſit ſubiectum generationis, & corruptionis, & generatio vnius ſit corruptio alterius, neceſſe eſt, vt materia, ex qua aliquid generatur, & in quam aliquid corrumpitur, ſemper habeat aliquam formam, per quam aſſimiletur, vel contrarietur generanti, vel corrumpenti.

ad præced. arg. p. de gen l. 7. Ad ſecundum dicendum, quod quia vno corrupto, vt mox dictum eſt, generatur aliud. & vno genito aliud corrumpitur, ideo nec materia ſecedit à rerum natura, nec remanet ſine forma, quia in eodem inſtãti, in quo priuatur forma præcedenti, & fit non ens hoc, quod eſt corruptum, recipit aliam formam, & fit aliquid, puta id, quod eſt generatum: vnde non poteſt vnquam materia remanere, quin ſit ſubiecta alicui formæ.

p. de gen. l. 12 Ad tertium dicendum, quod duplex eſt materia. Vna eſt prima, & communis, alia ſecunda, & propria: hæc ſemper eſt alicubi, nam inuoluit diſpoſitiones accidentales, atque adeo quantitatem, cui debetur locus, quin etiam inuoluit formam ſubſtantialẽ, & eſt ens actu, vt cum dicimus ex aere fieri ignem tamquam ex materia: illa vero ex ſe, & per ſe, nullibi eſt, vt docet Philoſophus 5 phyſ. t. 8. Vel dic, quod materia ſemper eſt alicubi per accidens, ratione formæ ſubſtantialis, & accidentium, a quibus nunquam exiſtit ſeparata, cum ſemper habeat aliquã formam ſubſtantialem, vt dictum eſt.

Ad quartum dicendum eſt, quod non manet idem numero accidens in genito, & corrupto: ſed id, quod prius erat, corrumpitur per accidens ad corruptionẽ ſubiecti, recedente forma, quæ prius erat talis accidentis, & aduenit ſimile accidẽs conſequens formam de nouo aduenientem, vel accedentem: & quia per hoc accidens non erat aliqua repugnantia in agendo, & patiendo, facilior fuit tranſmutatio: nec eſt inconueniens, quod ſimile per accidens corrumpat ſuum ſimile per accidens corrumpendo ſubiectum, vel materiam: ſic enim maior flamma conſumit minorem. 2. d. p. 83

Ad quintum dicendum, quod in viuo, & mortuo non remanent eadem numero accidentia, ſed ſpecie, puta eadem quantitas, idemque veſtigium vulnerum, quia manet origo, & radix quantitatis, puta eadem materia numero cum eodem ordine ad formam generalem, quam conſequitur quantitas, vt propria paſſio. op. 41. 30 & vlt. p p 76 1. 6. ad p p. 101 præclare Cai. vid. op. de nat acci. & Flandr 7. met. a. 4.

QVÆSTIO IV.

De forma ſubſtantiali.

Deinde conſiderandum eſt de forma ſubſtantiali.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR TRIA.

Primo, Vtrum detur forma ſubſtantialis.

2 *Vtrum rectè definiatur à Philoſopho quod quid erat eſſe rei.*

3 *Vtrum forma ſubſtantialis ſit principium mutationis ſubſtantialis puta generationis, vt finis & terminus, an vero vt forma ſubſtantialis.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum detur forma ſubſtantialis.

VIdetur quod non datur forma ſubſtantialis. Dicit enim Philoſophus 1. poſt. t. 17. quod omnes particulæ definitionis debent eſſe in plus, quam definitum: ſed ſi daretur forma ſubſtantialis, hæc poſita in definitione phyſica æqualis eſſet definito, ergo non datur forma ſubſtantialis. 1. poſt. l. 13.

2 Præterea de ratione ſubſtantiæ particularis etiam materialis eſt quod per ſe ſubſiſtat, quaſi per ſe eos, alioqui non erit in prædicamento ſubſtãtiæ: ſed nulla forma materialis ſubſiſtit per ſe, ergo non datur vlla forma ſubſtantialis. 2 d 3 q p. a p ad p. p. p. 75. a 1 & 3.

3 Præterea dicit Philoſophus 8. met. t. 5. quod quædam ſubſtantiæ differunt ſenſibilium paſſionibus, quædam tempore, quædam loco, & quod in differentiis conſiſtit eſſe rei, ergo cum Philoſophus rerum 8. met l. 2.

differentias dicat deſumi ex qualitatibus, nulla dabitur forma ſubſtantialis.

4 Præterea ſi datur forma ſubſtantialis, maxime vel propter mutationem, cuius ipſa eſt terminus: vel propter actionem, cuius ipſa eſt principium: vel propter eſſentialem compoſitionem rerum: vel denique propter quædam accidentia, quorum ipſa eſt origo, & principium: ſed propter nullum prædictorum neceſſe eſt dari formam ſubſtantialem: non quidem propter primum, quia omnis mutatio eſt ex contrario in contrarium, vt dicitur 7. met. t. 21. & 12. met. t. 12. ſed contrarietas tantum eſt in accidentibus, quia ſubſtantiæ nihil eſt contrarium, vt dictum eſt: neque ſecundum, quia actionis immediatum principium eſt tantum qualitas, ignis enim tantum agit vt calidus, vt dicit Philoſophus l. de ſenſ. & ſenſib. neque tertium, quia differentiæ conſtitutiuæ elementorum quæ ſunt prima corpora naturalia, ſunt qualitates ſenſibiles, vt dicit Philoſophus p. de gen. t. 18. & 2. de gen. t. 4. neque quartum, quia ſola forma accidentalis eſt immediate actiua; nam eatenus aliqua agunt ad inuicem, & patiuntur, quatenus habent contrarietatem, vt dicitur p. de gen. t. 10. nihil autem agit vltra ſuam ſpeciem, non ergo per actionem naturalem agentium naturalium materia tranſmutatur ad formam ſubſtantialem, ſed ſolum ad accidentalem, & ita nulla dabitur forma ſubſtantialis.

7. met. l. 6. 12. met. l. 8. q. 1. log. 2. t. q. 3. de ſenſ. l. 10. p. de gen. l. 8. 2. de gen. l. p. & 2.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 7. met. t. 7. 8. met. t. 5. 2. de anima t. 4. ſubſtantiam diuidit in materiam, & formam.

7. met. l. 2. 8. met. l. 2. 2. de ani. l. p. & 2.

2 Præterea p. phyſ. t. 14. ex ſpecifica diſtinctione probat Philoſophus dari formam ſubſtantialem, nam materia eſt eiuſdem rationis in omnibus, & ideo per illam res naturales non poſſunt diſtingui ſpecie, ſed euidēs eſt dari ſubſtantias naturales ſpecie diſtinctas, vt hominem, & equum, & ſimiliter contraria, vt ignem, & aquam, ergo euidens etiam eſt dari aliud principium intrinſecum, præter materiam, per quod eſſentialiter, & ſpecifice diſtinguantur, hoc autem eſt forma, cuius propria ratio eſt diſtinguere ſpecie res à ſe conſtitutas.

p. phyſ.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere dari formas ſubſtantiales præter accidentales. Quod poteſt eſſe manifeſtum ex multis. & primo ex ſpecie corporis naturalis, quod eſt corpus animatum, hoc enim dari patet ſenſu ex operibus vitæ, puta ex alimento, augmento, & decremento, ex intellectu, & voluntate, quorum principium eſt anima, vt dicitur 2. de ani. t. 3. 4. & ſeq. anima autem eſt forma ſubſtantialis, eſt enim ſic actus, ſicut ſubſtantia eſt actus, vt dicitur ibidem. Secundo ex proportione, quæ debet eſſe inter materiam, & formam; actus enim, & potentia ob talem proportionem debent eſſe in eodem genere, vt dictum eſt; materia autem eſt potentia quædam ſubſtantialis, & de genere ſubſtantiæ, vt dictum eſt, vnde Philoſophus ſæpe diuidit ſubſtantiam in materiã, formam, & compoſitum. Tertio ex compoſitione eſſentiali rerum, manifeſtum enim eſt dari plurima entia ſimpliciter, qualia ſunt omnes ſubſtantiæ completæ, quæ ſunt hoc aliquid, id eſt aliquid demonſtratum, quod eſt ſimpliciter in eſſe, & ſpecie; huiuſmodi autem non poſſunt conſtitui per formas accidentales, nam forma accidentalis non facit ens actu ſimpliciter, ſed eos actu tale, vel tantum, puta magnum vel album, vel quid huiuſmodi, vnde & aduenit ſubiecto iam præexiſtenti actu; debent ergo conſtitui per formas ſubſtantiales, quarum proprium eſt facere ens actu ſimpliciter, quæque proinde non adueniunt ſubiecto iam præexiſtenti actu, ſed exiſtenti in potentia tantum. quarto ex mutatione ſubſtantiæ. Non ſolum enim datur mutatio, ſecundum quam aliquid generatur ſecundum quid, vt cum aliquid mutatur de non albo in album, ſed etiam qua aliquid ſimpliciter generatur, quia nimirum mutatur ex non eſſe ſimpliciter in eſſe ſimpliciter. terminus autem generationis eſt forma, vt dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 14. ſed non poteſt forma accidentalis eſſe terminus generationis ſimpliciter, nam ratione illius non generatur aliquid ſimpliciter, ſed tantum ſecundum quid, debet ergo illius terminus eſſe forma ſubſtantialis. demum idem patet ex termino generationis naturalis, vt naturalis eſt, hic enim eſt natura, vt dicit Philoſophus 2. phyſ. t. cit. ſed non poteſt natura terminus generationis naturalis vt ſic eſſe materia, nam hæc eſt ſubiectum generationis naturalis, non eius terminus, vt dicit Philoſophus ibidem, nec eſt forma accidentalis, nam hæc non eſt natura, ſed ſecundum naturam, erit ergo forma ſubſtantialis. Vnde manifeſtum eſt dari formas ſubſtantiales.

2. de ani. l. p. — 3. 2. 6. — 2. de ani. l. p. — p. p. q. 44. a. 2. c. — p. phyſ. l. 2. 2. met. l. 12. — 2. phyſ. l. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod ſi accipi poſſet differentia, quæ notificaret ipſam formam ſubſtantialem ſpeciei, nullo modo differentia vltima eſſet in plus, quam ſpecies nam hæc adæquat ſpeciem, vt dicit Philoſophus 7. met. t. 43. & ratio eſt quia vt dicit Philoſophus 8. met. ratio, quæ eſt ex differentiis, videtur eſſe ſpeciei, & actus, id eſt formæ, cuiuſlibet autem ſpeciei eſt propria forma, quæ nulli alij conuenit; ſed quia formæ eſſentiales non ſunt nobis per ſe notæ, oportet, quod manifeſtentur per aliqua accidentia, quæ ſunt ſigna illius formæ, vt patet in 8. met. non autem oportet, per accidentia propria illius ſpeciei, quia talia oportet per definitionem ſpeciei demonſtrari, ſed oportet notificare formam ſpeciei per alia accidentia communiora, & ſecundum hæc differentiæ ſumptæ dicuntur ſubſtantiales, inquantum inducuntur ad declarandam formam ſubſtantialem; ſunt autem communiores ſpecie, inquantum aſſumuntur ex aliquibus ſignis, quæ ſequuntur ſigna ſuperiora.

2. poſt. l. 13. — ibid. & p. de ani. l. p. & 8. met. l. 2. & p. de gen. l. 8.

Ad ſecundum dicendum, quod ſolius ſubſtantiæ completæ proprium eſt, quod ſubſiſtat, quaſi per ſe ens, quia illa ſola dicitur proprie eſſe, vnde & directe eſt in prædicamento ſubſtantiæ, forma vero ſubſtantialis, ſicut & materia, non ſunt ſubſtantiæ completæ nec ſpecies prædicamenti ſubſtantiæ directe proinde contentæ ſub illo, ſed ſunt principia illius, atque adeo reductiue ad illud pertinent.

2. d. 3. q. p. a. 5. ad p.

Vel dic, quod forma ſubſtantialis dicitur ſubſtantia, ſecundum quod diuiditur contra accidens, non autē ſecundum quod eſt genus; & ideo non mirum, ſi non conuenit illi ratio ſubſtantiæ, quæ eſt eſſe rem, cui debetur eſſe per ſe.

Tab. v. ſubſtantia n. 6. & 13.

Ad tertium dicendum, quod nulla prædicatum differentiarum eſt ſubſtantia, neque aliquid ſubſtantiæ affine, quaſi pertinens ad genus ſubſtantiæ, ſignificant tamen formam ſubſtantialem, & quod quid eſt multarum ſubſtantiarum; quia enim formæ ſubſtantiales, & principia eſſentialia rerum ſunt nobis ignota, ideo oportet, quod vtamur differentiis accidentalibus in deſignatione eſſentialium, per differentias enim accidentales peruenimus in cognitionem eſſentialium.

8. met. l. 2. p. de ani. l. p. 2. poſt. l. 13.

Ad quartum dicendum, quod ex omnibus illis quatuor capitibus neceſſe eſt dari formas ſubſtantiales, vt dictum eſt. Cum enim omnis mutatio vel ſit ex contrario, vel contradictorio, vt dicit Philoſophus 12. met. t. 7. non ſolum datur mutatio ex ſubiecto in ſubiectum, ſed etiam ex non ſubiecto in ſubiectum, quæ eſt generatio ſubſtantialis terminata ad formam ſubſtantialem, vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 7. & 11. met. ſum. 4. c. 3. præterea forma ſubſtantialis eſt principium actionis principale, non autem inſtru-

in c. — 5. phyſ. l. 2. 12. met. l. 1. — Tab. v. forma n. 100. — p. de gen. l. 8.

mentale, & immediatum, & terminus immediatus generationis ſubſtantialis, vt dictum eſt, & cauſa efficiens paſſionum, vt dictum eſt; cum autem differentiæ ſubſtantiales, vt babetur in 8 met. ſint ignotæ, per differentias accidentales manifeſtantur, & ſic calidum, & frigidum dicuntur differentiæ ignis, & terræ, cum alioqui non ſint differentiæ eſſentiales illorum.

ARTICVLVS II.

Vtrum forma ſubſtantialis ſit à Philoſopho recte definita.

VIdetur quod forma ſubſtantialis non ſit à Philoſopho recte definita, quod ſit ratio quodquid erat eſſe rei. Dicit enim Philoſophus 2. phyſ. t. 28. quod partes definitionis pertinent ad cauſam forma-
2. phyſ. l. 5. 7. met. l. 7. lem; ſed materia communis eſt pars definitionis, cum ſit pars eſſentiæ rei, à qua ſumitur genus ergo etiam materia pertinet ad cauſam formalem, & per conſequens ad quodquid erat eſſe rei.

7. met. l. 3. 2 Præterea hoc intelligitur per quodquid erat eſſe alicuius, per quod conuenienter reſponderi poteſt ad quæſtionem de eo factam per quid eſt; ſed interroganti quid eſt res, reſponderi poteſt per materiam, nam reſponderi poteſt per genus, quod eſt pars definitionis, & ſumitur à materia, vt dictum eſt, ergo materia pertinet ad quodquid eſt eſſe rei, & conſequenter non poteſt quodquid eſt eſſe rei eſſe definitio formæ.

q. 5. log. a. p. & 4. 3 Præterea materia vniuerſalis per ſe pertinet ad ſpeciẽ, nam in hoc diſtinguitur à materia indiuiduali; ſed illud, quod per ſe pertinet ad ſpeciem pertinet ad
7. met. l. 9. quodquid erat eſſe rei, ergo materia etiam eſt quodquid erat eſſe rei.

5. met. l. 2. 7. met. l. 9. 4 Præterea ratio quodquid erat eſſe rei eſt definitio, per quam ſcitur quid eſt res; ſed definitio continet tam materiam quam formam, ergo vtraque pertinet ad quod quid erat eſſe rei, & per conſequens male in definitione tribuitur ſoli formæ, quod ſit ratio quodquid erat eſſe rei.

2. phyſ. l. 5. Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. phyſ. t. 28. dicit, quod forma eſt ratio quodquid erat eſſe rei.

2 Præterea natura generis, vel ſpeciei eſt id, quod
5. met. l. 2. ſignificat definitio dicens quodquid eſt eſſe rei, ſed vnumquodque per ſuam formam conſequitur naturam generis, vel ſpeciei, ergo forma eſt quodquid erat eſſe rei.

2. phyſ. l. 5. Reſpondeo dicendum, quod ſola forma eſt ratio quodquid erat eſſe rei, atque adeo quodquid eſſe rei; cuius ratio eſt, quia id eſt ratio quodquid erat eſſe rei; per quod ſcimus de vnoquoque quid eſt, ſed hoc ſcimus per formam, non autem per materiam, nam materia eſt quid indeterminatum, & infinitum, & finitur tantum, ac determinatur per formam ad talem ſpeciem, vt dictum eſt; præterea quia per id, ſecundũ
q. 5. a. 5. c. 2. phyſ. l. 5. quod aliquid eſt tantum in potentia ad hoc, quod ſit tale, ſicut nõ dicitur habere eſſe tale, ita nec cognoſci poteſt eſſe tale, quia vnũquodque ſicut ſe habet vt ſit, ita & veritatẽ, & per conſequẽs vt cognoſcatur, vt dicit Philoſophus 2. met. t. 4. per materiã autẽ res tantũ eſt in potentia talis, vt patet tam in artificialibus quã in naturalibus; in artificialibus enim per materiam tantum res habet, quod ſit in potentia ad hoc, quod ſit artificioſa, & non dum dicitur habere aliquod eſſe artis, donec adueniat figura, per quam dicitur habere ſpeciem lecti, vel domus, in naturalibus vero per materiam eſt aliquid in potentia caro vel os, & nondum habet naturam, & ſpeciem carnis, & oſſis, antequam accipiat formam, ſecundum quam ſumitur ratio definitiua rei, per quam ſcimus quid eſt caro, vel os, nec adhuc eſt natura, vel ſpecies in ipſo, antequam habeat formam. Vnde manifeſtum eſt, quod forma recte definitur, quod ſit ratio quodquid erat eſſe rei.

Ad primum ergo dicendum, quod eatenus dicun- 2. phyſ. l. 5.
tur partes definitionis ad cauſam formalem pertinere, quatenus natura ſpeciei conſtituta ex materia, & forma, ſe habet vt formalis reſpectu indiuidui, vel ſuppoſiti, quod participat talem naturam.

Ad ſecundum dicendum, quod interroganti quid in c. & in ſ.
eſt res ſecundum propriam naturam, & ſpeciem, ad 4.
non niſi per formam reſponderi poteſt, vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quod materia per ſe pertinet ad ſpeciem, quia ſpecies componitur ex genere, & differentia, quorum genus ſumitur à materia, diffe- q. 4. log. 1. 1
rentia vero a forma, vt dictum eſt, non tamen per ſe pertinet ad ſpeciem, tamquam ratio illius, & tam- in c. & ad 4
quam principale, & quid perficiens ſpeciem, ac definitionem rei, vt dictum eſt, nec vt conueniens rei, inquantum habet ſpeciem, hoc enim tãtum eſt forma, vt dicit Philoſophus 7. met. t. 24 vt patet ſimiliter in artificialibus, vt dicit Philoſophus ibidem.

Ad quartum dicendum, quod licet materia ingrediatur definitionem ſubſtantiæ compoſitæ, ſola 5. met. l. 2.
tamen forma dicitur ratio quodquid erat eſſe rei, quia id, quod eſt principale in definitione, eſt ex parte formæ & quia ſola perficit rationem quidditatis rei, vnde modo particulari dicitur à Philoſopho 5. met. t. 2. cauſa rei.

ARTICVLVS III.

Vtrum forma ſubſtantialis, ſit principium generationis vt terminus, & finis. an vt forma.

VIdetur quod forma ſubſtantialis ſit principium 7. met. l. 7. 12
generationis, vt forma, non autem vt finis, vel met. l. 3.
terminus generationis. Dicit enim Philoſophus 7. met. t. 27. & 12. met. t. 12 quod forma non generatur, ſed cõpoſitũ; ſed id eſt terminus generationis, quod generatur, ergo ſi forma eſt principium generationis, debet eſſe principium vt forma, non autem vt finis, & terminus.

2 Præterea terminus generationis debet responde- p. d. 5. q. 1. 2
re principio generanti, ſed principium generationis vn.
eſt compoſitum generans, ergo terminus generationis eſt compoſitum genitum, & conſequenter forma erit principium generationis vt forma, non autem vt terminus generationis. Sed dices, quod forma generatur per accidens, & conſequenter eſt terminus generationis per accidens.

3 Contra vnumquodque conſequitur naturam ſpe- ibid.
ciei per formam ſuam; ſed natura neque per ſe, neque per accidens generatur, ſeu eſt terminus generationis, vt patet in diuinis in generatione filij, ergo forma ſubſtantialis nullo modo eſt terminus generationis, & ſic ad generationem tantum concurret vt forma.

4 Præterea forma concurrit ad mutationem ſub 2. phyſ. l. 13. & 14.
ſtantialem, vt principium per ſe intrinſecum eius, quod fit per mutationem; ſed forma non ſic concur-
rit, niſi vt forma, non autem vt finis, quia forma ineſt q. 30. log. a. 2
rei, quæ fit, finis vero eſt cauſa extrinſeca, vt dictum eſt, ergo forma non eſt principium mutationis ſubſtantialis vt finis, vel terminus, ſed vt forma.

Sed

5 phyſ. l. p. 12 met. l. 3. Tab. v finis n. 11 & 19. & alibi.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 5. phyſ. t. 4. & 12. met. t. 12. dicit quod de ratione mutationis eſt duplex terminus, à quo, & ad quem, nam per illam auferetur vnus, & acquiritur alius; ſed ratio termini eſt ratio finis, ergo ſicut priuatio eſt principium mutationis, vt terminus à quo ita eum ſola forma ſit id, in quod fit mutatio, & quod per illam acquiritur, ad mutationem ſubſtantialem concurret vt finis, & terminus, non vt forma.

Tab. v. forma n. 4. 12. 26.

2 Præterea forma de ratione ſua habet, quod ſit cauſa eius, quod ſecundum eam formatur, vel per modum inhærentiæ, vel per modum imitationis; ſed forma neutrum habet reſpectu mutationis ſubſtantialis, ſeu generationis, vt patet, ergo forma non eſt principium generationis vt forma, ſed vt finis, & terminus.

p. p. 40. a. p. c. 12. met. l. 3. p. phyſ. l. t. 4. & 13. Tab. v. motus & v. mutatio 7. met. l. 6. 12. met. l. 3. 5. met. l. 11.

Reſpondeo dicendum, quod forma eſt principium generationis formaliter vt eſt terminus ad quem ipſius, non autem vt forma. Ratio huius duplex afferri poteſt, vna eſt, quia de ratione formæ eſt quod ſit in eo, cuius eſt forma: forma autem non eſt in generatione vel mutatione ſubſtantiali, ſed in ſubiecto generationis, nam per generationem materia, quæ eſt ens in potentia, mutatur in formam ſubſtantialem. Altera eſt, quia de ratione mutationis eſt tranſitus, & proceſſus à contrario in contrarium; nam per illam agens mutat aliquid ex vno contrario in aliud, vt dicit Philoſophus 7. met. t. 22. & 12. met. t. 11. ſed catenus aliqua vt contraria pertinent ad mutationem, vel motum, quatenus vnum eſt terminus à quo, qui abiicitur, alterum vero terminus ad quem, qui acquiritur, quatenus nimirum non ſe compatiuntur in eodē ſubiecto, vnde neceſſe eſt, vt per mutationem vnum abiiciatur, & alterum acquiratur, ſic enim habent rationem contrarietatis, vt dictum eſt, ergo dicendum eſt quod forma, quæ eſt terminus ad quem concurrit ad generationem, vel mutationem ſubſtantialem vt terminus, non autem vt forma.

q. 2. a. 2. ad 7.

p. d. 5. q. 3. a. p.

Ad primum ergo dicendum, quod terminus generationis in creaturis dupliciter poteſt accipi, ſicut etiā & principium. Dicitur enim primo principium generationis ipſum generans, & huic principio correſpondet ſicut terminus ipſum genitum. Dicitur etiam principium generationis à quo incipit generatio, & hoc modo principium, vel initium generationis eſt priuatio formæ inducendæ, & huic principio terminus oppoſitus eſt forma per generationem inducta, ſicut in dealbatione terminus à quo eſt nigredo, & terminus ad quem eſt albedo, & ſic patet ad ſecundum.

ibid. ad 2.

Ad tertium dicendum, quod eſſentia non eſt genita in filio Dei, neque per ſe, neque per accidens, quia eadem eſt eſſentia in generante, & genito, ſi autem eſſentia eſſet diuiſa, tunc ſequeretur neceſſario, quod eſſet genita per accidens, quamuis non per ſe, ſicut in rebus creatis.

Tab. v. finis v. 33

Ad quartum dicendum, quod finis eſt duplex generationis, & rei generatæ, primus coincidit cum forma in idem numero, & ſic eſt intrinſecus rei generatæ, non autem ſecundus.

QVÆSTIO V.

De Priuatione.

Deinde conſiderandum eſt de priuatione.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR TRIA.

Primo, Vtrum priuatio ſit aliquid.

2 *Vtrum priuatio ſit principium mutationis per ſe, an vero per accidens.*

3 *Vtrum priuatio, quæ eſt principium mutationis, ſit priuatio formæ ſpecifica, an vero numerica.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum priuatio ſit aliquid.

5. met. l. 14. 4 met. l. p.

Videtur quod priuatio ſit aliquid. Dicit enim Philoſophus 5. met. t. 17. quod eo ipſo, quod quis habet priuationem habet aliquid, & quod propterea priuatio poteſt ſignificari vt habitus, & vt aliquid habitum. & 4. met. t. 2. quod ens dicitur analogice non ſolum de ſubſtantia, quantitate, & qualitate, ſed etiam de priuatione, ens autem, & aliquid idem ſunt, ergo priuatio eſt aliquid.

p. phyſ. l. 13.

2 Præterea dicit Philoſophus p. phyſ. t. 66. & 70. quod priuatio eſt accidens materiæ, & vnum numero cum illa, eſt autem accidens aliquid, ſicut & materia, vt patet 3. de ani. t. 138. vbi dicitur, quod viſu percipimus tenebras, viſus autem obiectum aliquid eſt, vt manifeſtum eſt, ergo priuatio eſt aliquid.

3. de ani. l. 2.

q. p. de malo a. p. ar. 3. 8. 3. d. 17. q. p. a. p. c. pp. 4. a. p. arg. 4. arg. 92

3 Præterea corrumpere eſt agere: ſed priuatio corrumpit, cæcitas enim corrumpit viſum, & omnis priuatio corrumpit habitum, vt malum corrumpit bonum ergo priuatio agit: ſed nihil agit, niſi in quantum eſt aliquid, ergo priuatio eſt aliquid. Sed dices, quod corrumpere non eſt agere, ſed defectus actionis.

q. p. de malo ibid. arg. v. & 3. ſ. de pot. a. 6. arg. 19.

4 Sed contra. Corruptio eſt motus, vel mutatio, ergo corrumpere eſt mouere: ſed mouere eſt agere, ergo corrumpere eſt agere.

5 Præterea in omni motu naturali natura intendit aliquid: ſed generatio, & corruptio ſunt motus naturales, ergo natura in his motibus intendit aliquid: ſed per generationem intendit natura formam, per corruptionem vero priuationem, ergo priuatio eſt aliquid, ſicut & forma.

q. p. de malo a. p. arg. 17.

6 Præterea quicquid appetitur eſt ens, & bonum, & conſequēter aliquid: ſed aliquid appetit priuationem alicuius rei, ſicut ouis abſentiam lupi, ergo priuatio eſt aliquid.

ibid. arg. 19

7 Præterea ſi priuatio non eſſet aliquid, nec aliquid eſſet ens priuatum: ſicut ſi malitia, quæ eſt priuatio bonitatis, non eſſet aliquid, nullum eſſet malum, & ſimiliter ſi bonitas non eſſet aliquid, nihil eſſet bonū: ſed conſtat multa priuata eſſe, ſicut & eſſe multa mala, & multa bona, ergo priuatio vere eſt aliquid in rerum natura.

arg. 10. q. p. de malo.

8 Præterea bonum, & malum opponuntur vt priuatio, & habitus: ſed bonum, & malum ſunt in rebus, ſicut verum, & falſum in intellectu, ergo priuatio eſt in rebus, & ſic eſt aliquid reale.

ibid. arg. 13 Tab. v. priuatio. nu. a

9 Præterea illud, quod non eſt aliquid, non poteſt intendi, & remitti, ſeu ſuſcipere magis, & minus: ſed priuatio intenditur, & remittitur, ſeu ſuſcipit magis, & minus, ergo eſt aliquid.

p. p. 14. a. 9. & x & q. 2. de veri. a. 15.

10 Præterea Deus habet ſcientiam priuationum, ſicut & malorum: ſed ſcientia non eſt niſi verorum, verum autem cum ente conuertitur, ergo priuatio eſt ens, & conſequenter aliquid.

p. phyſ. l. 14 & 15.

Sed contra eſt, quod Philoſophus p. phyſ. t. 75. dicit, quod priuatio eſt per ſe non ens, & t. 79. docet hoc diſtingui priuationem à materia, quod hæc eſt non ens ſecundum accidens, priuatio vero eſt non ens per

ſe. Præterea materia eſt propè rem, & eſt aliqualiter, quia eſt in potentia ad rem, & eſt aliqualiter ſubſtantia rei, quia intrat conſtitutionem ſubſtantiæ: at priuatio neutrum habet, & t. 81. dicit, quod priuatio eſt penitus non ens, & extra totum ens, ergo priuatio non eſt aliquid.

p phyſ. l. 14. 8 met. l. 6.

2 Præterea dicit Philoſophus p phyſ. t. 68. quod priuatio nihil eſt aliud, quam abſentia formæ; ſed abſentia formæ non eſt aliquid, ergo priuatio non eſt aliquid.

q. 11. de ver. a. p.

3 Præterea priuatio eſt ens rationis, diuiditur enim ens rationis in relationem, negationem, & priuationem; ſed ens rationis diuiditur contra ens reale, & contra aliquid, ergo priuatio non eſt aliquid.

2. d. 34. in expoſit. lit.

Reſpondeo dicendum, quod omnis priuatio quantum ad id, quod ſignificatur per nomen eſt non ens; ſed tamen oportet, quod aliquid præſupponatur; quia enim priuatio eſt negatio in ſubiecto apto nato, vt dicitur 4. met. t. 4. præſupponitur ſubiectum, & habilitas ipſius ad receptionem formæ, quæ priuatur; vnde res oppoſita per modum priuationis habitui tripliciter poteſt ſumi, vt patet in nomine tenebra, quæ opponitur luci per modum priuationis, aut pro ipſo ſubiecto priuato, quod eſt aer obſcurus & ſic tenebra, & conſequenter priuatio eſt aliquid, & eſt creatura; ſecundo poteſt ſumi pro ipſa virtute, & habilitate ſubiecti, per quam ſubiectum eſt receptiuum habitus, vt aer lucis, & ſic etiam tenebra eſt aliquid, poteſt enim dici obſcura qualitas aeris, quæ aliquid creatum eſt, ac poſitiuum. tertio ſumitur proprie pro eo, quod ſignificatur per nomen, & ſic priuatio eſt non ens, & hoc modo per ſe loquendo non dicit aliquam naturam, neque poteſt dici creata à Deo, ſed ſolum per accidens, inquantum fecit aliquam naturam, vnde reſultat talis priuatio. Sic dicitur per accidens tenebra à Deo creata, quatenus fecit naturam opacam, ex cuius oppoſitione ad corpus luminoſum tenebra relinquitur, ſicut tenebras in domo facere

4. met. l. p. Tab. v. ens rationis n. 18.

dicitur, qui claudit feneſtram. Cæterum licet priuatio proprie, & per ſe ſit non ens, & conſequenter non ſit aliquid, duobus tamen modis contingit dici poſſe ens, vt dicit Philoſophus 4. met. t. 2. vno modo, in ratione, ſeu rationis, quod eſt eſſe debiliſſimum quatenus ſcilicet ratio negotiatur de priuatione, ſicut & de negatione, quaſi de quibuſdam entibus, dum de eis affirmat, vel negat aliquid; non enim abſurdum eſt, quod id, quod non eſt ens rei, atque adeo ens in natura, accipiatur vt ens rationis, vel in ratione, quatenus illud cognoſcit, & de eo compoſitionem facit, vt eum de priuatione, vt de cæcitate formatur affirmatiua propoſitio, cæcitas eſt. Altero modo dici poteſt priuatio ens, vel eſſe, quomodo generatio, & corruptio, & motus dicuntur entia, vel eſſe, quod eſt proximum præcedenti in debilitate, quia nimirum remouet id, quod eſt, puta vel ſubſtantiam, vel accidens; ſicut corruptio dicitur eſſe, quia eſt via ad non eſſe ſubſtantiæ, & generatio, quia eſt via ad eſſe ſubſtantiæ. Vnde manifeſtum eſt, quomodo priuatio ſit aliquid, & ens, & quomodo non.

5. met. l. 14. 4. met. l. p.

Ad primum ergo dicendum, quod eo modo priuatio poteſt dici aliquid, quomodo poteſt dici ens. Dicitur autem ens, vel eſſe, quia remouet ens, vt dictum eſt.

p. phyſ. l. 15.

Ad ſecundum dicendum quod priuatio dicitur accidens materiæ, quia accidit materiæ, & materia ſimul cum priuatione dicitur vnum ſubiectum, ratione autem duo, quia in ſubiecto eſt conſiderare entitatem poſitiuam materiæ, & id, quod accidit ei,

3 de an. l. 2.

puta priuationem. viſus autem dicitur videre tenebras, quatenus poſt immutationem organi iudicat de ipſa immutatione organi à ſenſibili, etiam abeunte ſenſibili.

p p ad 4 q. p de malo ad 8.

Ad tertium dicendum, quod illud, quod corrumpit aliud effectiue, vel actiue, agit, & eſt natura realis, & conſequenter aliquid; ſecus vero quod corrumpit aliud formaliter, quomodo priuatio corrumpit habitum, & malum bonum, & cæcitas viſum, in quantum eſt ipſa viſus corruptio, ſeu priuatio.

q p. de malo ad 9.

Ad quartum dicendum, quod corrumpere formaliter non eſt mouere, nec agere, ſed corruptum eſſe; corrumpere autem actiue eſt mouere, & agere.

p. de malo ad x q. 3. de po t. a. 6.

Ad quintum dicendum, quod aliter ſe habet natura ad generationem & aliter ad corruptionem; forma enim, quæ eſt terminus generationis, eſt per ſe intenta à natura vniuerſali, & particulari, priuatio vero eſt præter intentionem naturæ particularis, eſt autem ſecundum intentionem naturæ vniuerſalis, non quidem vt per ſe natura, & vt principaliter intentum, ſed ſecundario, quatenus ſine priuatione alicuius formæ non poteſt introduci forma; ad eſſe namque ignis generari ex aqua requiritur non eſſe formæ aquæ.

q de malo ad 17.

Ad ſextum dicendum, quod non eſſe nunquam appetitur, niſi inquantum per non eſſe alicuius conſeruatur proprium eſſe alterius, ſicut ouis abſentiam lupi appetit propter conſeruationem propriæ vitæ.

ibid ad 9. 5 met. l. 9 pp. 48. a. 2. ad 2. 3. d. 6. q. 1. a. p arg. 5 & ad 5 & in c.

Ad ſeptimum dicendum, quod ens dupliciter dicitur, vt dicit Philoſophus 5 met. t. 14. vno modo, ſecundum quod reſpondetur ad quæſtionem quid eſt, ſeu quatenus ſignificat naturam decem generum, ſeu entitatem rei, quæ diuiditur per decem prædicamenta, & ſic neque priuatio, neque malum eſt ens, neque aliquid. Alio modo dicitur ens, quod ſignificat veritatem propoſitionis, quæ in compoſitione conſiſtit, cuius nota eſt hoc verbum, eſt, & hoc eſt ens, ſecundum quod reſpondetur ad quæſtionem an eſt, & ſic priuatio eſt, & eſt in aliquo tanquam ſubiecto, ſicut & malum eſt in bono; cæcitas enim vere dicitur quod eſt, & quod eſt in oculo. Non tamen priuatio, puta cæcitas, vel malum eſt aliquid, quia eſſe aliquid non ſolum ſignificat quod reſpondetur ad quæſtionem an eſt, ſed etiam quod reſpondetur ad quæſtionem quid eſt.

ibid ad 10.

Ad octauum dicendum, quod priuatio eſt quidem in rebus, & ſimiliter malum, non tamen vt aliquid reale; ſed in ratione eſt aliquid, vt intellectum: & ideo dici poteſt, quod priuatio eſt ens rationis, & non rei, & ſimiliter malum, quia in intellectu eſt aliquid, non autem in re, & hoc ipſum, quod eſt eſſe in intellectu, ſecundum quod aliquid dicitur ens rationis, eſt bonum, bonum enim eſt aliquid intelligi.

Tab. v. priuatio. n. 3. q. de malo a p ad 14.

Ad nonum dicendum, quod priuatio non ſuſcipit magis, & minus ſecundum ſe, ſed ſecundum ſuas cauſas.

Ad decimum dicendum, quod Deus cognoſcit priuationem per habitum oppoſitum, & conſequenter malum per bonum, quia aliter nec definiri, nec cognoſci poteſt. Vnde dicit D. Dio. c. 7. de diu. nom. quod Deus per ſemetipſum tenebrarum accipit viſionem, non aliunde videns tenebras, quam à lumine.

ARTICVLVS II.

Vtrum priuatio ſit principium per ſe, an vero per accidens mutationis.

p. phyſ. l. 5. & 11

Videtur quod priuatio ſit principium mutationis per ſe, & non per accidens. Dicit enim Phi-

loſophus p.phyſ.t.43.quod non fit quodlibet ex quolibet, niſi ſecundum accidens. album enim non fit ex muſico, niſi inquantum muſico accidit eſſe album;ſed album fit per ſe ex tali non albo,tale vero non album eſt priuatio, vt patet ex Philoſopho p. phyſ.t.68.ergo priuatio eſt principium per ſe.

5 phyſ.l.p. p phyſ.l.p. & 2. 2 Præterea dicit Philoſophus 5 phyſ.t.6.quod principia per accidens quippe infinita non ſunt principia mutationis,quæ eſt in contrariis, & mediis, vt patet ex t. 41. ergo priuatio non eſt principium per accidens.

p phyſ.l.13. 3 Præterea ſi priuatio eſt principium per accidens, & non per ſe,maximè quia accidit ſubiecto, ſicut dicimus,quod ædificator eſt cauſa actiua domus per ſe, muſicum autem eſt cauſa actiua per accidens;ſed priuatio non accidit ſubiecto, quando eſt ſub forma, quia expellitur à forma,ergo priuatio non eſt principium mutationis naturalis per accidens.

4.cæli l.4.q.2.a.1. p.phyſ.l.13. 4 Præterea de ratione mutationis naturalis eſt,quod ſit inter terminum à quo,& terminum ad quem,ſeu quod ſit inter contraria, vt dictum eſt; ſed priuatio eſt terminus a quo,& vnum contrarium,vt dicit Philoſophus p phyſ t.66.& 67,ergo priuatio eſt principium per ſe mutationis.

q.1.a.5. 5 Præterea de ratione principij per ſe eſt, quod ſit vnde aliquid procedit quocunque modo, vel per influxum, vel per ſolam originem, & proceſſum, ſine vllo influxu, vt dictum eſt, ſed ita ſe habet priuatio reſpectu mutationis, vt ibidem dictum eſt, ergo priuatio eſt principium mutationis per ſe, & non per accidens.

p phyſ l.13. Sed contra eſt,quod Philoſophus p. phyſ t.66. dicit quod res fiunt ex materia per ſe,ex priuatione vero per accidens, & t 71. dicit eſſe differentiam inter contraria,quia nimirum,vt dixerat t.66. priuatio eſt principium per accidens, forma vero eſt principium per ſe.

p phyſ l.14. 12. met l.12. 2 Præterea dicit Philoſophus p. phyſ. t. 75. & 79 quod priuatio eſt per ſe non ens; ſed ex non ente nihil fit, niſi ſecundum accidens, vt dicitur ibidem, ergo priuatio eſt principium per accidens.

1.e q.1 a.1. et 2.a.5.c.&.ad 4. 2 d p.q.2. in littera ad p Vid.Sot. q 5 p phyſ.& Fer.q.2. Reſpondeo dicendum,quod principium, vt dictum eſt, dupliciter ſumi poteſt, vno modo, ſecundum quod dicit cauſam, & influxum, altero modo, ſecundum quod dicit ordinem, ſi priore modo ſumitur principium mutationis, priuatio non eſt principium mutationis per ſe,ſed per accidens;nam ex hoc aliquid fit per ſe, quod ineſt rei, poſtquam iam facta eſt,priuatio autem non ingreditur eſſentiam,& compoſitionem rei factæ per mutationem; ſi vero ſumitur principium poſteriori modo, quia per ſe fit aliquid ex oppoſito, vt patet, cum aliquid vel creatur, nam per ſe fit res ex nihilo,vel generatur ſiue ſimpliciter, ſiue ſecundum quid, nam homo fit per ſe ex non homine,& muſicum ex immuſico, vt dicit Philoſophus p.phyſ.t.43. & 44 ideo priuatio eſt principium per ſe, & non per accidens. Et ex his patet ad obiecta vtriuſque partis, nam poſteriora duo tantum probant priuationem eſſe principium per accidens, ſumendo nomen principium pro cauſa influente, & comparando priuationem tum ad rem,quæ fit, quia nimirum non ingreditur ſubſtantiam illius, poſtquã facta eſt,tum ad ſubiectum, quia accidit illi, quippe quod nunquam denodatur à priuatione; priora vero tantum probant priuationem eſſe principium per ſe, ſumendo principium, ſecundum quod ſignificat ordinem, & comparando priuationem tantum ad ipſam mutationem.

ARTICVLVS III.

Vtrum priuatio, quæ eſt principium mutationis ſit priuatio formæ ſpecificæ, an numericæ.

Videtur quod priuatio,quæ eſt principium mutationis,ſit priuatio formæ numericæ. Dicit enim Philoſophus 2.phyſ.t.39.quod cauſis generalibus debent reſpondere effectus generales, & ſingularibus ſingulares;ſed per mutationem cauſæ naturales effectus ſuos producunt, ergo in omni mutatione debet produci terminus ſingularis, & per conſequens priuatio, quæ eſt principium mutationis terminatæ ad formam ſingularem, erit priuatio formæ numericæ. 2.phyſ.l.6. 5.met.l.3.

2 Præterea priuatio, quæ eſt principium mutationis,eſt abſentia formæ, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t.68.ſed mutatio terminatur ad formam ſingularem, nam omnis actio agentis naturalis,quæ eſt cum mutatione, terminatur ad ſingulare, ergo erit priuatio formæ numericæ. p phyſ l.13.

3 Præterea materia prima eſt in potentia ad omnes formas materiales,tam ſpecificas, quam numericas; ſed reducitur ad actum per ipſam formam in mutatione,ergo terminus à quo mutationis; per quã materia acquirit formam numericam, erit priuatio formæ numericæ, & non ſpecificæ.

Sed contra eſt, quod omne generans producit ſibi ſimile ſecundum formam,qua agit,ſed non producit ſibi ſimile,niſi ſecundum formam in ſpecie, quia genitum oportet aſſimilari generanti in omnibus, quæ ad naturam ſpeciei pertinent,non autem in proprietatibus indiuiduantibus, ergo in omni generatione terminus ad quem à natura intentus eſt forma ſecundum ſpeciem, & conſequenter terminus à quo erit priuatio formæ ſpecificæ.& non numericæ. Tab.v.generation 26.& 38.q.2 de pot.a.2.ad 5.

2 Præterea in corruptione rei naturalis ideo forma non annihilatur, vt dictum eſt, quia eadem forma de actu reducitur in hoc, quod ſit in potentia, ita vt remaneat in potentia materiæ, ſicut prius; ſed non poteſt remanere eadem numero ſicut prius, quia idem numero corruptum per motum redire non poteſt,ſed idem ſpecie, ergo remanet in potentia materiæ eadẽ ſpecie ſicut prius, & per conſequens ſicut terminus corruptionis eſt non eſſe formæ ſpecificæ, ita terminus à quo generationis eſt priuatio formæ ſpecificæ, non autem numericæ. q.3.a.6.ad 9 Tab.v corrupt.n 2.

Reſpondeo dicendum,quod priuatio,quæ eſt principium mutationis rerum naturalium,non eſt priuatio formæ numericæ,ſed ſpecificæ; quod poteſt eſſe manifeſtum ex tribus. primo ex intentione naturæ, pluralitas enim materialis à nullo agente eſt intenta vt finis,quia multitudo materialis non habet certum terminum, ſed de ſe tendit in infinitum, infinitum autẽ repugnat fini, finis vero cuiuſque actionis phyſicæ duplex eſt generatio,& forma, quæ eſt finis generationis. ſecundo ex ordine, quem habet forma in materia:cum enim potentia paſſiua, & actiua naturales ſibi correſpondeant, ita vt cuilibet potentiæ paſſiuæ reſpondeat actiua in natura, & contra, quælibet potentia paſſiua ſe extendit ad ea tantum, ad quæ ſe extendit potentia actiua eiuſdem generis; cum ergo potentia actiua naturalis agentis non reſpiciat tamquam finem, multitudinem numeralem, ſed ſpecificam, vt dictum eſt, nec potentia paſſiua materiæ per ſe, & formaliter reſpiciet in gene- p.p.47.a.3. ad 2.50.a. 4. ad 4. Tab.v.actio n.97. Tab.v potentia a, 30. 14.

rationе multitudinem numericam, ſed ſpecificam, & per conſequens terminus à quo formalis, & per ſe generationis naturalis erit priuatio formæ ſpecificæ. Quod confirmatur primo, quia materia ordine quodam reſpicit formas, quarum eſt capax; hinc enim eſt, quod in generatione animalis ex cibo fit ſanguis, & ex ſanguine ſemen, & menſtruum, ex quibus generatur animal, non autem contra ex ſemine fit ſanguis, aut ex ſanguine cibus, & quod prius materia eſt in potentia ad formas elementares, & eis mediantibus ſecundum diuerſas proportiones commixtionum eſt in potentia ad diuerſas formas, ordo autem per ſe tantum eſt in ſpeciebus, non autem in indiuiduis eiuſdem ſpeciei, niſi per accidens. Conf. 2. quia cum inter indiuidua eiuſdem ſpeciei non ſit per ſe ordo, ſi materia ſucceſſiue poſſet recipere plures formas eiuſdem ſpeciei, ex quolibet fieri poſſet quodlibet quod multis in locis negat Philoſophus contra Anaxagoram. Tertio ex eſſe, quod materia eſſentialiter reſpicit, hoc enim eſt eſſe ſubſtantiale ſpecificum, perfectiuum, & complementum, vt dictum eſt, non autem indiuiduale. Vnde eſt, quod cum ſit duplex perfectio vniuerſi, eſſentialis, & accidentalis, eſſentialis ſit tantum in ſpeciebus, accidentalis in indiuiduis, conſtat autem, quod ſola forma ſpecifica poteſt dare eſſe ſpecificum, & perfectiuum materiæ, non autem forma numerica. Cæterum quia priuatio eſt terminus per ſe mutationis, non autem contrarium poſitiuum, nam hoc eſt terminus à quo motus, vt differt à mutatione, vt dictum eſt; ideo cum priuatio nihil aliud requirat, niſi abſentiam formæ, (ſuppoſita tamen aptitudine in ſubiecto, ſine hoc, quod determinet aliquam diſpoſitionem in ſubiecto, per quam ſubiectum ſit propinquum formæ, vel dictans ab illa,) neque ſignificat, neque præſupponit, præter aptitudinem ſubiecti, vllam aliam formam in ſubiecto, cum præſertim, vt dictum eſt, in generatione ſimpliciter in inſtanti productionis formæ ſubſtantialis, nulla forma accidentalis præcedere debeat in materia. Et ſic manifeſtum eſt, quod priuatio, quæ eſt principium mutationis rerum naturalium, & eſt abſentia formæ ſpecificæ, non numericæ, & nullam præſupponit in mutatione ſubſtantiali diſpoſitionem in materia, quæ natura præcedat ipſam formam ſubſtantialem in inſtanti generationis productam, ſed ſolam aptitudinem materiæ ad talem formam.

Ad primum ergo dicendum, quod priuatio formæ numericæ eſt terminus à quo per accidens, & materialis mutationis ſubſtantialis, ſicut forma numerica, vt ſic, eſt terminus materialis, & per accidens ad quē illius, quatenus forma ſpecifica non niſi in indiuiduo produci poteſt, & in indiuiduis conſeruari, vt dictum eſt, & ſic patet ad reliqua obiecta.

Marginalia: 1. met l. 4. — 12. met. l. 2. — Tab. v. ordo n. 8. — 12 met. l. 2. p phyſ. l. 1. — Tab. v. perfectio n. 9. — q. 2. a. 3. — 1. met l. 6. — in c. & arg. p ſed q. & q. 3. 4. 11. & 15.

QVÆSTIO VI.

De Natura, rebuſque naturalibus.

Poſt conſiderationem de principiis rerum naturalium ſequitur conſideratio de principiis ſcientiæ naturalis, ea vero, quæ oportet cognoſcere in aliqua ſcientia, ſunt ſubiectum ipſius, & medium, per quod demonſtrat, & ideo primum agemus de ſubiecto, ſeu de his, de quibus eſt conſideratio ſcientiæ naturalis, puta de natura, rebuſque naturalibus, deinde ex quibus cauſis ſcientia naturalis demonſtrat.

CIRCA PRIMVM QVÆRVNTVR QVINQVE.

Primo, Vtrum rectè tradita ſit à Philoſopho definitio naturæ.
2 Vtrum natura dicatur de materia, & forma.
3 Vtrum omnis forma ſubſtantialis ſit natura.
4 Vtrum ratio naturæ tantum conueniat materiæ, & formæ.
5 Vtrum ridiculum ſit, velle demonſtrare naturam eſſe.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum rectè tradita ſit à Philoſopho definitio naturæ.

Videtur quod non rectè tradita ſit à Philoſopho definitio naturæ, quod ſit principium alicuius, & cauſa mouendi, & quieſcendi in quo eſt, primum, & per ſe, & non ſecundum accidens. Dicit enim Philoſophus 4. met. t. 3. 5. met. t. p & 12. met. t. 23. quod idem eſt cauſa, & principium, ergo ſuperflue ponitur in definitione naturæ nomen principij, & nomen cauſæ, cum alterum ſufficeret. l. c q. 1. 3. p. arg 2.

2 Præterea cælum naturaliter mouetur, ſed non naturaliter quieſcit, ergo male definitur natura, quod ſit principium motus, & quietis. 2 phyſ. l p.

3 Præterea in alteratione, & generatione corporum ſimplicium totum principium motus eſt ab extrinſeco agente, puta à generante, vt dicit Philoſophus 8. phyſ. t. 29. ſed tales motus ſunt à natura, ergo male definitur natura, quod ſit principium motus in eo, in quo eſt. ibid. & 1. phyſ l. p. & 8

4 Præterea Philoſophus definit naturam, vt contra diſtinguat naturalia ab artificialibus, ſed in his etiam principium motus eſt in eo, in quo eſt, nam medicus eſt ſibi ipſi per ſe cauſa ſanitatis per artem, quæ eſt in ipſo, & principium motus deorſum ſtatuæ lapideæ eſt in ipſa ſtatua, ipſius nimirum materia, & corpora figuræ acutæ facilius deſcendunt, vt dicit Philoſophus 4. cæli t. 44. eſt autem figura principium talis motus in ipſo corpore, vt patet, ergo non bene definitur natura, quod ſit principium motus in eo, in quo eſt. 2. phyſ l. p. — 4. cæli l. vlt.

5 Præterea natura eſt ſubſtantia rei, vt dicit Philoſophus 5. met. t. 4. & 5. ſed nulla ſubſtantia eſt immediate per ſe actiua, ergo natura non rectè definitur, quod ſit principium, & cauſa motus. 5. met. l. 5.

6 Præterea ſola grauitas mouet animal deorſum, quia animal non mouetur deorſum, vt animal, ſed vt graue, & ſimiliter ignis mouetur ſurſum, inquantum habet leuitatem, vt docet Philoſophus 4. cæli t. 29. ſed neque grauitas, neque leuitas ſunt natura, vt patet, ergo natura male definitur, quod ſit principium, & cauſa motus. 1. phyſ l. p. 4. cæli l. 4. & 8.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 1. phyſ. t. 3. definit naturam, quod ſit principium, & cauſa motus, & quietis eius, in quo eſt primum, & per ſe. 2 phyſ l p.

Reſpondeo dicendum, quod definitio naturæ à Philoſopho rectè tradita eſt, vt manifeſte patet diſcurrēdo per ſingulas eius particulas. ponitur enim primo in definitione principium, quaſi genus, & non aliquid abſolutum, quia nomen naturæ importat habitudinem principij, quia enim naſci dicuntur ea, quæ generantur coniuncta generanti, vt patet in plantis, 2. phyſ l. p.

& ammalibus,ideo principium generationis,vel motus natura nominatur,vnde irridendi ſunt,qui volentes definitionem Ariſtotelis corrigere, naturam per aliquid abſolutum definire conati ſunt dicētes,quod natura eſt vis inſita rebus,vel aliquid huiuſmodi. Dicitur ſecundo principium & cauſa,ad deſignandum, quod nō omnium motuum natura eſt eodem modo principium in eo,quod mouetur,ſed diuerſi mode;in quibuſdam enim natura eſt principium actiuum
Tab v.graue nom p.2. motus,vt in motu grauium, & leuium. Licet enim
ne d 1.q 2. forma ſubſtantialis eorum non ſit motor, eſt tamen
a.p ad 6 vid. principium elicitiuum motus; in quibuſdam vero
Fert q.p.2. eſt principium paſſiuum,vt in generatione ſimpliciū corporum, natura vero eſt principium motus, ſiue actiuum, ſiue paſſiuum in eo, in quo eſt, & hoc im
2.phyſ.l.p. portatur, cum dicitur principium, & cauſa,vt principium intelligatur principium paſſiuum, per cauſam vero actiuum. Dicitur tertio motus & quietis, quia ea,quæ naturaliter mouentur ad locum, ſimiliter, vel magis naturaliter quieſcunt in loco; propter hoc enim ignis naturaliter mouetur ſurſum,quia naturaliter ibi eſt,& propter vnumquodque, & illud magis;non tamen intelligendum eſt, quod in quolibet, quod mouetur naturaliter, natura ſit etiam principium quieſcendi,quia corpus cæleſte naturaliter quidem mouetur, ſed non naturaliter quieſcit; ſed hoc pro tanto dicitur,quia non ſolum motus, ſed etiam quietis principium eſt. Cæterum nomine motus maxime quidem intelligitur motus localis, vt patet 2. phyſ t.p. vnde p. cæli t. 5.ex eo Philoſophus probat,
p cæli l.5. quod corpora phyſica mobilia ſunt ſecundum locum,quia in eis natura quæ eſt principium motus localis intelligitur tamen etiam motus augmenti, & detrementi. & alterationis, vt patet t.p. phyſ &
2.phyſ.l.p.& 2. motus generationis, vt patet t.7. 2 phyſ. & quidem motus localis natura eſt in omni corpore naturali principium paſſiuum ratione materiæ, & actiuum ratione formæ,excepto cælo,cuius motus localis di-
Tab v graue num p.2.3. citur naturalis tantum ratione principij paſſiui; mo-
v.cælum na. tus vero augmentationis in animalibus, & plantis
8. habet principium paſſiuum,& actiuum, nempè animam mediante corpore naturali, vt dicit Philoſo-
p de gen.l.14 phus p de gener. t. 34. motus vero alterationis cor-
2 phyſ.l.p. ruptiuæ in elementis, & omnibus his, quæ componuntur ex illis, habet principium paſſiuum tantum,
Tab.v. alteratio n 8. v. perfectiuæ vero etiam actiuum per quandam reſul-
accidens n. tantiam,& naturalem conſequentiam, & eſt ipſa for-
53. ma. Motus vero generationis habet tantum principium paſſiuum. Nomine vero quietis non intelligitur illa, quæ eſt in termino à quo, ſed quæ eſt in termino ad quem.nam illa eſt oppoſita motui,non hæc,vt di-
5 phyſ.l.9 p citur 5.phyſ.t.54.& 55. & illa non cauſatur per mo-
d 40 q 4.2. tum.nec eſt perfectio motus; natura autem eſt cau-
2.ad p.8. ſa quietis per motum,cum ſit finis naturalis illius, &
phyſ.l.5. per ſe intenta à natura, vt patet ex Philoſopho 8. phyſ.t.22.Dicitur quarto eius in quo eſt,ad differentiam artificialium,in quibus non eſt motus niſi per accidens;lectus enim, & indumentum, & ſimilia, quæ accipiunt huiuſmodi prædicationem,ſecundum quod ſunt ab arte, nullius mutationis principium habent in ſeipſis,niſi per accidens, inquantum ſcilicet materia, & ſubſtātia corporum artificialium ſunt res naturales:ſic igitur in quantum artificialibus accidit eſſe ferrea, vel lapidea, habent aliquod principium motus in ſeipſis,ſed non inquantum ſunt artificiata: cultellus enim habet in ſe principium motus deorſum,non inquantum eſt cultellus, ſed inquantum eſt ferreus.Dicitur quinto primum, quia licet natura ſit principium motus compoſitorum, non tamen primo,quod enim animal moueatur deorſum, non eſt ex natura animalis, inquantum eſt animal, ſed ex natura dominantis elementi. Dicitur ſexto per ſe,& non ſecundum accidens, quia vt ibidem exponit Philoſophus, contingit aliquando, quod aliquis medicus eſt ſibi ipſi cauſa ſanitatis, & ſic principium ſanationis ſuæ eſt in eo, ſed per accidens: vnde principium ſanationis in eo non eſt natura, non enim ſecundum quod ſanatur, habet medicinam:ſed ſecundum quod eſt medicus, accidit autem eundem eſſe medicum,& ſanari: ſanatur. n. inquantum eſt infirmus,& ideo per accidens coniunguntur, & aliquando per accidens diuiduntur: cōtingit enim alium eſſe medicum ſanantem,& alium infirmum,qui ſanatur: ſed principium motus naturalis eſt in corpore naturali,quod mouetur, inquantum mouetur: inquantum enim ignis habet leuitatem, fertur ſurſum, nec diuiduntur ad inuicem, vt aliud ſit corpus,quod mouetur ſurſum, & aliud leue: ſed ſemper vnum, & idem,& ſicut eſt de medico ſanante, ita eſt de omnibus artificialibus,nullum enim eorum habet in ſeipſo ſuæ factionis principium:ſed quædam fiunt ab extrinſeco,vt domus, & alia, quæ manu inciduntur, quædam autem fiunt à principio intrinſeco, ſed per accidens, vt dictum eſt. Et ſic manifeſtum eſt recte fuiſſe a Philoſopho traditam definitionem naturæ.

Ad primum ergo dicendum eſt, vt alibi dictum eſt. q. 1 phyſ.a.p ia e.
A ſecundum 3. & quartum dictum etiam eſt, niſi
quod figura, vt obiiciebatur in 4 arg. non eſt cauſa 4.cæli l. vlt.
eſſentialis motus corporis, ſicut eſt natura, ſed tantum maioris velocitatis,& tarditatis ipſius.

Ad quintum dicendum, quod natura eſt media- 2.d 14.q.p.a
tum,& primum principium motus. accidentia vero, 5.ad 2.
cuiuſmodi ſunt grauitas, & leuitas, ſunt immediatum,& proximum,& ſic etiam patet ad ſextum.

ARTICVLVS II.

Vtrum natura dicatur de materia, & forma.

VIdetur quod natura non dicatur de materia ſed 1.phyſ.l.2. 5
ſolum de forma. Dicit enim Philoſophus 2. met.l.5.
phyſ.t.12.quod per materiam res eſt naturalis in potentia,non autem in actu,ergo materia non eſt actu natura.

2 Præterea Philoſophus 12. met. t. 14. diuidit ſub- 12.met l.5.
ſtantiam in materiam, compoſitum, & naturam, 5.met. l.5.
ergo ſola forma eſt natura.

3 Præterea materia non eſt natura, niſi quia eſt ſuſ- 5.met.l.5.
ceptibilis naturæ, ſicut & generatio dicitur natura, 2 phyſ.l.2.
quia terminatur ad naturam, vt dicitur 5.met.t.5.& 2.phyſ.t.14.ſed hoc eſt materiam formaliter non eſſe ſecundum ſe naturam, ſicut nec generatio vere eſt natura ſecundum ſe,ergo materia non eſt natura.

4 Præterea illud eſt natura, per quod naturalia di- 2.phyſ.l.p.
ſtinguuntur ab artificialibus: ſed,vt patet ex Philoſopho 2. phyſ.t.p per materiam non diſtinguuntur naturalia ab artificialibus, nam etiam de illis verificatur,quod principium materiale ſit in eo, in quo eſt, ergo materia non eſt natura.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2 phyſ.t.4. & 7. 2.phyſ.l.p. 2.
diuidit naturam in materiam, & formam, & t.11. for- 4.
mam dicit eſſe magis naturam,quam materiam, qui modus loquendi ſupponit materiam eſſe vere, & proprie naturam, & t. 21.probat, quod Philoſophus 5.met.l.5.
naturalis debet conſiderare tam materiam, quam formam, quia conſiderat de natura, quæ eſt tam forma,quam materia, & 5. met. t. 5. materiam nu- 7.met l 6.&
merat inter ea, de quibus natura proprie dicitur, 8 in fine,
& non metaphorice, & 7.met. t. 22. probat etiam materiam eſſe naturam, quia generationes corporū

ſimpliciũ dicuntur naturales, licet principiũ actiuum generationis eorum ſit extrinſecum, nõ niſi quia materia, in qua eſt naturalis aptitudo ad talem formam, eſt principium intrinſecum, & ab hoc principio tales generationes dicuntur naturales.

[2. phyſ. l. 2.] Reſpondeo dicendum, quod ratio naturæ proprie, & non metaphorice tam dicitur de materia, quã de forma, licet magis conueniat formæ, quam materiæ. Ratio huius eſt quia tam materia, quam forma eſt proprie, & non metaphorice natura; & quidem de materia manifeſtum eſt primo auctoritate Philoſophorum antiquorum naturalium, qui non valẽtes vſque ad materiam primam peruenire, aliquod corpus ſenſibile primam materiam omnium rerum poſuerunt, puta ignem, aerem, vel aquam, & illud dixerunt eſſe ſubſtantiam, & naturam rerum omnium; [q. 2. a. 2. & 3.] deinde quia vere, & proprie materia eſt principium ſubſtantiale intrinſecum rei naturalis, principiũque paſſiuum generationis, atque adeo motus eius, in quo eſt, vt dictum eſt, vnde conuenit illi proprie definitio naturæ. in qua nomen principij, & cauſæ in [2. phyſ. l. p. & 2.] communi accipiuntur, prout abſtrahunt à quacunque ratione principij, & cauſalitatis particularis huius, aut illius generis, & ideo æquè conueniunt cuicunque principio, & cauſæ motus, ſiue ſit actiuũ, ſiue paſſiuum, cuiuſmodi eſt materia, vt dictum eſt. [ar. 1. præced] Præterea, quia per principium paſſiuum aliquid dicitur moueri naturaliter ab alio, ſeu eſſe naturaliter ſuſceptiuum motionis alterius; ſic enim cum corpora inferiora mouentur à corporibus ſuperioribus, non eſt talis motus violẽtus, ſed naturalis, quia nimirum [3. cæli l. 7.] in corporibus naturalibus eſt naturalis aptitudo, vt ſequantur motiones corporum ſuperiorum, habet [2. phyſ. l. 2. 3. cæli l. 7. p. met. l. 14.] autem materia rationẽ principij paſſiui. Quod vero forma ſit natura patet primo, quia ſicut illud eſt ars, quod competit alicui, inquantum eſt ſecundum artem, & artificioſum, ita illud eſt natura, quod competit alicui, inquantum eſt ſecundum naturam, & naturale, illud autem, quod eſt in potentia tãtum ad hoc, quod ſit artificioſũ non dicimus habere aliquod eſſe artis, quia nondum habet ſpeciem artis, verbi gratia lecti, ergo in rebus naturalibus id, quod eſt potentia caro, & os, non habet naturam carnis, & oſſis, antequam accipiat formam, ſecundum quam ſumitur ratio definitiua rei, per quã ſcilicet ſcimus quod eſt caro, vel os, nec adhuc eſt natura in illo, antequã habeat formã; quare ratio naturæ maxime conuenit formæ. Secũdo quia ſicut in artificialibus forma v.g. lecti nõ eſt natura, ſed lignũ, quoniã ſi lignũ germinet nõ fiet lectulus, ſed lignũ, ita in naturalibus quia forma rei natura redit per generationẽ, fit enim ex homine homo, erit natura: demũ, quia natiuitas, ſeu generatio dicitur natura, quia tendit ad naturã; tendit autẽ ad formam, erit ergo forma natura. Quod autẽ forma ſit magis natura, quã materia, probatur, quia vnumquodque magis dicitur ſecundum quod eſt actu, quã ſecundum quod eſt potentia, ſecundum formam autẽ aliquid eſt naturale in actu, ſecundum materiã vero eſt naturale in potentia; & ita manifeſtum eſt, quod natura duplex eſt, ſcilicet materia, & forma.

Ad primum ergo dicendum, quod quia materia eſt intrinſecum principium conſtitutiuum rei naturalis, [in c.] & principium paſſiuum generationis, & motus eius, in quo eſt, vt dictum eſt, proprie eſt natura. Dicitur [2. phyſ. l. 2.] vero res ſecundum materiam in potentia naturalis, quia natura, ſecundum quam res dicitur talis, puta caro, vel os, non affirmatur actu de re niſi exiſtente forma in materia.

[2. phyſ. l. 2. 5. met. l. 5] Ad ſecundum dicendum, quod nomine naturæ aliquando intelligitur quidquid pertinet ad eſſentiam rei, quomodo Philoſophus 5. met. t. 4. dicit non ſolũ formam partis, ſed etiam formam totius, quæ inuoluit materiam, & formam, eſſe naturam; aliquando ſumitur à Philoſopho ibidem, cum ait vno modo dici naturam ipſam formam partis, ſecundum quam ſumitur, & perficitur ratio definitiua rei, per quam ſcimus quid eſt caro, vel os, quomodo ſi ſumatur natura, verum eſt, quod per materiam res dicitur in potentia naturalis, per ſolam vero formam actu naturalis.

Ad tertium dicendum, quod materia eſt actu natura, [l. c. ad 1.] ſumpta natura pro eſſentia, & ſubſtantia rei, vt dictum eſt; eſt autem id, ſecundum quod res eſt potentia naturalis, ſumpta natura pro eo, quod in eſſentia rei illam ſpecificat, & determinat, generatio vero nullo modo pertinet ad eſſentiam, & ſubſtantiam rei, licet poſſit etiam dici natura, vt patet ex Philoſopho 5. met. t. 5.

Ad quartum dicendum, quod naturalia diſtinguuntur [2. phyſ. l. p. 7 met. l. 8.] ab artificialibus, etiam per materiam; nam in artificialibus principium materiale non habet potentiam naturalem ad talem formam. Contra vero in naturalibus: vnde & factiones rerum naturalium non ſunt naturales, ſecus vero generationes rerum naturalium.

ARTICVLVS III.

Vtrum omnis forma ſubſtantialis ſit natura.

VIdetur quod non omnis forma ſubſtantialis ſit natura. [2. phyſ. l. 3.] Quia natura, vt dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 3. eſt principium motus in eo, in quo eſt: ſed forma ſubſtantialis mixti non eſt principium vllius motus: non enim animal, vel lapis mouetur deorſum, inquantum eſt animal, vel lapis, ſed ex natura prædominantis elementi, ergo forma ſubſtantialis mixti non eſt natura.

2 Præterea natura non mouet ad contraria loca: [2. de ani. l. 3.] ſed anima mouet ad contraria loca, puta ad motum augmenti, & decrementi, qui ſunt ſecundum contraria loca, ergo anima non eſt natura.

3 Præterea motus animalium localis, quo ſe mouẽt ſurſum, eſt violentus: [8. phyſ. l. 7.] ſed motus violentus contra diſtinguitur à naturali, ergo nõ habet pro principio naturam, & per conſequens anima ſenſitiua non eſt natura.

4 Præterea Philoſophus p. de part. c. p. expreſſe tribus rationibus probat, quod anima rationalis non eſt [vid. inf. q. 30 a. p. ad 1.] natura, quia nimirum alioqui ſequeretur, quod phyſicus deberet agere de rebus omnibus, cum res omnes ſint intelligibiles ab anima rationali: deinde quia qui agit de intellectu, debet agere etiam de omni intelligibili. Præterea quia anima rationalis non eſt principium motus, & abſtrahit à materia.

5 Præterea anima rationalis vt rationalis eſt, vt patet ex poſteriori definitione animæ 2. de ani. t. 8. & [2. de ani. l. 3. & 4.] ſeq. non eſt principium niſi intelligendi: ſed intellectio non eſt motus, ergo anima rationalis non eſt natura.

6 Præterea dicit Philoſophus 8. met. t. 9. quod natura ſolum [8. met. l. 2.] reperitur in rebus corruptibilibus: ſed cœlum eſt incorruptibile, vt dicitur p. cæli ergo forma ſubſtantialis cæli non eſt natura.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. phyſ. t. 4. & 7. [p. phyſ. l. p. & 2.] 5. met. t. 5. 12. met. t. 14. & alibi abſolute docet formã [5. met. l. 5. 12. met. l. 1.] ſubſtantialem eſſe naturam, & p. de ani. t. 2. dicit cognitionem animæ vehementer conferre ad ſciẽtiam [p. de an. l. p. 2. de ani. l. 4.] de natura, quia nimirum cum anima ſit fons, & principium omnis motus in rebus animatis, eſt natura.

Digitized by Google

art. 2. c. 2 phyſ. l. 2. Reſpondeo dicendum, quod omnis forma ſubſtantialis ſiue animata ſiue in animata, eſt vere, & proprie natura. Ratio huius patet ex dictis, illud enim eſt maxime, & proprie natura, per quod actu res aliqua eſt caro, vel os, vel alia ſimilis res naturalis in aliqua ſpecie determinata; ſed hoc eſt quælibet forma ſubſtantialis, ſiue animata, ſiue in anima, donec enim adoeniat forma res non dicitur actu caro, os, & ſimilia, & donec veniat anima, res naturalis nō dicitur planta, animal, vel homo, ſed tantum in potentia. Præterea, quia quælibet forma ſubſtantialis eſt principium, & cauſa motus eius, in quo eſt, & quælibet ingreditur cōſtitutionem rei naturalis, anima enim vegetatiua eſt principium, & cauſa motus nutritionis, & augmenti; anima vero ſenſitiua eſt principium motus localis, & anima rationalis, vt rationalis, eſt principium doctrinationis, ſeu locutionis doctrinalis, medicationis, fletus, & admirationis, & ſimilium, quos Philoſophus 3. phyſ. t. 7. explicans definitionem motus inter ſpecies motus numerat. demum, per quamcunqoe formam diſtinguuntur naturalia ab artificialibus. Manifeſtum igitur eſt omnem formam ſubſtantialem eſſe naturam.

2. phyſ. l. p. Ad primum ergo dicendum, quod forma mixti, vel animalis, licet non primo moueat mixtum, vel animal deorſum, eſt tamen primum, & principale principium talis motus.

ap 32. 2. de ani. l. p. & alibi. Vel dic, quod, quia in eodem compoſito ſubſtantiali vna tantum forma ſubſtantialis eſſe poteſt, illa, quæ eſt inferior, inuoluit in ſe perfectionem ſuperioris, 32. q. 1. a. 9. c. vt forma mixti formam elementarem, & anima formam elementarem & mixti, ab anima enim habet res, qood ſit, quod ſit corpus, & quod ſit corpus viuum, & qualitates, quæ erant in materia, vt inſtrumenta formæ præcedentis, fiunt hac recedente inſtrumenta alterius ſequentis.

de ani. l. 3. Ad ſecundum, dicendum, quod natura in his, quæ carent vita, determinata eſt ad vnum motum, ſecus in his, quæ participant vitam; ſic enim graue tantum tendit deorſum, & animalia mouentur pluribus motibus.

8. phyſ. l. 7. Ad tertium dicendum, quod motus localis ſurſum animalium eſt violentus, ſi comparetur ad corpus ipſius, ſi tamen conſtet ex elemento graui prædominante; eſt vero naturalis, ſi comparetur ad animal, quia eſt ab anima, quæ eſt natura, & forma animalis.

Ad quartum dicendum, quod anima rationalis eſt 1. q. 90. a. p ad 1 & q de anima ſeparata art. natura quatenus eſt forma dans eſſe corpori, & habens eſſe in illo, & quatenus eſt principium motuum ſupradictorum; non eſt autem natura, quatenus eſt forma & quatenus ſeparata, & ex ea parte, qua excedit corporis capacitatem, & naturam habet intellectualem communem cum Angelis, & quatenus habet operationem, in qua non communicat corpus; nam ſub his rationibus ſpectat ad metaphyſicum; & de anima rationali hoc modo conſiderata intelligendus eſt Philoſophus l. c. in argumento, vt patet ex illis rationibus.

Vel dic, quod Philoſophus l. c. non loquitur de anima rationali, ſed de intellectu, & mente abſolute, & ſecundum ſe, ſub qua comprehenduntur ſubſtantiæ ſeparatæ, & maxime ſubſtantia illa, quam antiqui, & Ariſt. 2. cœli. t. 6. & 13. animam cæli vocabant, vt patet ex contextu; nam vbi docuiſſet ad Philoſophum non ſpectare omnem animam, ſed illam, qua conſtituitur animal tale, ſtatim quærit hoc ipſum, & diligentius examinat, Vtrum ad phyſicum ſpectet agere de omni anima, & concludit negatiue, & ad illum inquit ſpectare agere de tali anima, qua ſcilicet conſtituitur tale animal, vt ſuperius definierat: & idem patet ex conſequentibus, vbi eſt ſermo de anima cœli, quam antiqui naturam vocabant, quos Philoſophus reprehendit. in c.

Ad quintum patet ex dictis.

Ad Sextum dicendum, quod ſenſus Philoſophi hic eſt, cum ſupra quæſiſſet vtrum formę rerum corruptibilium eſſent ſeparabiles, reſpondet eſſe manife- 8. met. l. 3. ſtum, quod formæ quorundam corruptibilium ſunt inſeparabiles, puta formæ artificiales, vt forma domus, vaſis, & ſimilium, quia tales formæ non poſſunt eſſe ſine materia: tum excludit quandam obiectionem dicens, quod formæ artificialium forſan non ſunt ſubſtantiæ, nec ipſæ ſunt aliquid per ſe, vnde ſeparari non poſſunt, & ſimiliter nullum aliorum artificialium, quæ non ſunt ſecundum naturam, quia ſolum materia in rebus artificialibus ponitur eſſe ſubſtantia, formæ autem artificiales accidentia ſunt, formæ vero naturales ſunt de genere ſubſtantiæ: & propter hoc Plato non poſuit formas artificiales eſſe ſeparatas à materia, ſed ſolum formas ſubſtantiales.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ratio naturæ tantum conueniat materiæ, & formæ.

Videtur quod ratio naturæ conueniat etiam cauſæ efficienti. Dicunt enim Philoſophi, quod q. 2. de pot. a. 3. ad 5. opus naturæ eſt opus intelligentiæ: ſed intelligentia eſt cauſa efficiens ſublunarium, cælum enim cauſat Tab. v cælū vitam in virtute ſui motoris viui, ergo cauſa efficiens num. 149. eſt natura.

2 Præterea motus naturalis dicitur à natura, vt 2. phyſ. l. p. q p. de pot. a. 5 ad p. 12. q. 2. a. 3. c. Tab. v. mare. n. 2. habetur 2. phyſ. initio: ſed fluxus, & refluxus maris eſt motus naturalis, vt dicit Comm. in 3. cæli, ergo talis motus eſt à natura, eſt autem à Luna, tamquam à cauſa efficiente, ergo cauſa efficiens eſt natura.

3 Præterea anima dicitur natura reſpectu motus 2. phyſ. l. p. 2. de ani. l. 7. localis animalis, & reſpectu augmenti, vt dicitur 2. phyſ. t. p. & 2. ſed anima eſt cauſa efficiens reſpectu horum motuum, vt ait Philoſophus 2. de ani. t. 37. ergo cauſa efficiens eſt natura.

4 Pręterea natura aliquando eſt principium paſſi- 2. phyſ. l. p. uorum, aliquando actiuum motus, nam multa non ſolum naturaliter mouentur, ſed etiam naturaliter ſe mouent: ſed principium actiuum eſt cauſa efficiens, ergo cauſa efficiens eſt natura.

5 Præterea 2. phyſ. t. 13. probat Philoſophus, 2. phyſ. l. 2. quod forma eſt natura, quia eſt generationis principium, ex homine enim fit homo: ſed forma eſt generationis principium, vt cauſa efficiens, homo enim efficienter generat hominem, ergo cauſa efficiens eſt natura.

6 Præterea Philoſophus 7. met. t. 22. probat, quod 7. met. l. 6. materia, forma, & efficiens ſunt natura, ergo ratio naturæ conuenit etiam efficienti.

Sed contra eſt, quod Philoſophus multis in lo- 2. phyſ. l. p. & 14. cis naturam diſtinguit ab efficiente, vt 2. phyſ. t. 3. & 84. vbi per hoc diſtinguit naturam ab arte, quod hæc eſt principium extrinſecum, cuiuſmodi etiam eſt efficiens, illa intrinſecum: & quod natura ſimilis eſt medicu medenti ſeipſum, & 3. cæli. t. 28. naturam diſtin- 3. cæli. l. 5. guit à potentia mouente per violentiam, quæ mouet efficienter, quod natura eſt principium motus exiſtens in eo, quod mouetur: at potentia mouens violenter eſt principium motus in alio, ſecundum quod eſt aliud, quod idem aſſerit 5. met. t. 5. 6. met. t. p. & alibi.

2 phyſ.l.p. & 5. a Præterea illud eſt natura, per quod natura- lia diſtinguuntur à non naturalibus, puta ab artificia- libus, & violentis; ſed naturalia diſtinguuntur à non naturalibus per hoc, quod habent principium motus in ſe, illa vero habent principium motus in alio, ergo natura non eſt cauſa efficiens, quæ a Phi- loſopho 2. phyſ. t. 28. definitur à quo principium motus in alio ſcilicet, vt oſtendunt exempla, quæ affert.

2.phyſ.l.p. 2.de ani. l.7 Videtur quod cauſa finalis ſit natura, dicit enim Philoſophus 2.phyſ.t.p quod forma reſpectu motus localis, augmentationis, & alterationis eſt natura; ſed forma reſpectu horum motuum eſt cauſa finalis, vt dicit Philoſophus 2. de ani. t. 37. ergo cauſa finalis eſt natura.

2.phyſ.l.2. 5 met.l.5. a Præterea generatio dicitur natura, quia tendit ad formam, vt natura eſt, vt dicitur 2.phyſ.t. 14. & 5. met. t. 5. ſed eodem 5. met. dicit Philoſophus, quod forma dicitur natura, quia eſt finis generationis, ergo cauſa finalis eſt natura.

2.phyſ.l.p. 3.cæli l.7. Sed contra eſt, quod Philoſophus naturam di- cit eſſe principium intrinſecum eius, cuius eſt na- tura; ſed cauſa finalis eſt cauſa extrinſeca rei, ſicut & cauſa efficiens, ergo cauſa finalis non eſt na- tura.

2.phyſ.l.2. Videtur quod ratio naturæ conueniat priuationi. Dicit enim Philoſophus 2. phyſ t.15 quod forma, & natura dupliciter dicitur, quia etiam priuatio eſt quodammodo forma.

2.phyſ.l.2. 2 Præterea terminus ad quem generationis eſt na- tura, vt dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 13. & 14. ſed eo- dem modo priuatio eſt terminus motus corruptionis, ergo etiam priuatio eſt natura.

2.phyſ.l.p. 5.met.l.5. Sed contra eſt quod Philoſophus 2. Phyſ.t. 4 & 5. met. t. 5. duplicem tantum facit naturam, materiam, & formam.

Reſpondeo dicendum ad primam quæſt. quod ef- ficiens ſecundum Philoſophum dupliciter ſumitur, vno modo propriiſſime, pro eo, quod reducit aliud
7 phyſ.l.3. de potentia ad actum, vel producendo in illo actum ſecundum, quomodo mouens aliquid localiter per vectionem, pulſionem, tractionem, & vertiginem dicitur cauſa efficiens illius motus, vt dicitur 7. phyſ. à t. 9. vel tribuendo actum primum ad quem ſequi- tur actus ſecundus; quomodo elementa 8.phyſ. t. 33.
8.phyſ.l.8. mouentur à generante effectiue. & 2 de anima t. 59. actiua ſenſationum dicuntur eſſe obiecta, quæ ſunt ad extra. & t.105. guſtabile dicitur eſſe factiuum actus guſtatiui; & hoc modo ſumptum efficiens definitur 2. phyſ. t. 29. & 7. phyſ. t. cit. vnde principium motus in alio ſcilicet, vt patet exemplis ibi adductis, & di- ſtinguitur à natura, vt patet ex multis aliis locis ſupra citatis. Alio modo ſumitur efficiens non ita proprie pro eo, quod vere efficit motum, non tamen in alio ſubiecto; ſed in eo, à quo non diſtinguitur ſubiecto, quomodo anima dicitor cauſa efficiens motus loca- lis, & motus augmenti animalis, & motus alteratio- nis alimenti præcedentis ipſam augmentationem 2.
2. de ani.l.7. de anima t 37. & 38. & eadem ibidem dicitur eſſe cau- ſa efficiens ſenſationis, reſpectu cuius ſemen proprie dicitur principium actiuum, ſeu eliciriuum, ſicut ſen- ſatio proprie dicitur actio p. polit. c.8. & quomodo 4.cæli t. 22. dicit Philoſophus, quod grauitas, & leui- tas ſunt factiua motus ſurſum, & deorſum. Si ergo
p polit. c. 4. cæli l. 2. ſumatur efficiens poſteriori modo, natura poteſt di- ci de efficiente, quia, vt dictum eſt, anima eſt cauſa
l.c arg 3. efficiens motus localis, augmenti, & ſenſationis, vt dicit Philoſophus l. c. & eadem reſpectu eorundem motuum eſt natura, vt dicit Philoſophus 2. phyſ. t.p. & 2. ſi vero ſumatur priori modo, nullo modo illi conuenit nomen, vel ratio naturæ, cum à Philoſopho diſtinguatur natura, vt dictum eſt.

Ad primum ergo dicendum, quod natura dupli- citer ſumitur, Vno modo, pro natura naturante, & hæc eſt Deus ordinans omnium naturas Alio modo, pro naturata, quæ eſt inſtrumentum naturæ natu- rantis, quæ poſtea multipliciter ſumitur, & præſer- tim quadrupliciter, ſignificat. n. primo generationem viuentium, ſecundo principium intrinſecum cuiuſ- cunque motus; tertio materiam. & formam; quarto eſſentiam cuiuſcunque rei. Argumentum procedit de natura primo modo ſumpta. Tab v. na- tura n. [illegible] 10 22.

Vel dic, quod opus naturæ dicitur opus intelligen- tiæ, quantum ad ea tantum ad quæ propria principia naturalia non ſe extendunt, & non propter hoc, quod operationes naturales fiant ab intelligentia, tam- quam à principio intrinſeco. q.1 de pot. art 3.ad 5.

Ad ſecundum dicendum, quod motus fluxus dici- tur mari naturalis, quia in mari eſt inclinatio ad reci- piendum illum a natura ſuperiori. Tab v natu- rale n.4.

Ad tertium dicendum, quod cauſa efficiens, de qua loquitur argumentum, poteſt eſſe natura, vt dictum eſt, eodemque modo reſpondetur ad quartum. q.3.a [illegible] p de pot 3.ad p [illegible]

Ad quintum dicendum. quod ſenſus Philoſophi eſt. quod licet non fiat lectulus ex lectulo, vt Anti- phon dicebat, fit tamen homo ex homine, vnde ve- rum eſt, quod dicunt quod forma lecti non eſt natu- ra, ſed lignum quoniam ſi lignum germinet, non fiet lectulus, ſed lignum. Si igitur hæc forma, quæ non redit per germinationem, non eſt natura, ſed ars, ita forma, quæ redit per generationem, eſt natura; for- ma autem rei naturalis redit per generationem, fit enim ex homine homo; quare forma rei naturalis eſt natura. 3 phyſ.l.2.

Ad ſecundam quæſt. dicendum, quod finis eſt duplex generationis, & rei generantæ; prior eninci- dit cum forma in idem numero, & per conſequens ſicut forma eſt natura, ita & finis hoc modo ſumptus; quamquam forma non habet rationem naturæ qua- tenus eſt finis, ſed quatenus eſt forma ſubſtantialis: non enim forma habet, quod ſit primum principium motus in eo, in quo eſt, quatenus eſt finis, ſed quate- nus eſt forma ſubſtantialis, poſterior vero non coin- cidit eum forma, & conſequenter non poteſt eſſe na- tura. Et de fine priore modo ſumpto procedunt ob- iecta facta. Tab v. finis n. 33.

Ad tertiam quæſt. dicendum, quod priuatio nullo modo eſt natora, Cuius ratio eſt, quia priuatio licet ſit principium motus, & generationis, non tamen eſt eius cauſa, vt dictum eſt. De ratione autem naturæ eſt, quod ſit principium, & cauſa. præterea quia natura eſt ſubſtantia rei, vt docet Philoſophus 2. phyſ.t. 7. priuatio autem non eſt ſubſtantia rei, vt patet. q.2 art pc. art.p. huius 9. 2.phyſ l.

Ad primum ergo dicendum, quod ſenſus Phi- loſophi hic eſt, natura quæ eſt forma, dupliciter di- citur, ſcilicet de forma incompleta, & completa, & hoc patet in generatione ſecundum quid, vt puta cum aliquid fit album, nam albedo eſt forma com- pleta, & priuatio albedinis eſt quodammodo ſpecies, inquantum coniungitur nigredini, quæ eſt forma im- perfecta. 3 phyſ.l.2.

Ad ſecundum dicendum quod generatio ideo di- citur natura, quia eſt via ad naturam, vt dicit Philoſo- phus. 2. phyſ. t. 14. vnde quia corruptio non tendit ad naturam, ſed ad non eſſe naturæ, non dicetur na- tura. 2.phyſ t.

ARTICVLVS V.

Vtrum Ridiculum ſit velle demonſtrare naturam eſſe.

1.phyſ.l.p.& a.p.phyſ.l. 11. VIdetur quod non ſit ridiculum velle demooſtrare natutam eſſe. Dicit. n. Philoſopbus 2. pbyſ.t.4.& 7. quod materia eſt natura;ſed idem Philoſophus p. phyſ.t. 57. probat materiam eſſe, ergo probat natutam eſſe.

2.phyſ.l.a.p. cæli l.p.p. phyſ.l.x.&n. 2 Prætetea Philoſophus 2.phyſ. t. 13. plutibus tationibus probat formã eſſe naturam, & mag is naturam, quam materiam, & idem de vtraque probat p. cæli t.7.ſed idem Philoſophus p.phyſ probat dari formam, ergo ſimilitet probauit naturam.

9.met.l p.a, phyſ.l. p. 3 Prætetea 6. met. p. dicit Philoſophus, quod eiuſdem meutis eſt cognoſcste, quid ſit,& an ſit, ſed Philoſophus 2.phyſ t.3. definit naturam, ergo debuit ſimul ptobare naturam eſſe.

q 11 log.a.p a phyſ.l p. 4 Prætetea per effectum poteſt probari cauſa, præſertim in phyſicis, vbi demonſtrationes plerunque ſunt ex effectu, vt dictum eſt; ſed motus eſt effectus naturæ, definitur enim à Philoſopho natura, quod ſit principium motus, ergo pet motum recte poteſt à Philoſopho naturali demonſtrari naturam eſſe.

2.phyſ.l p. Sed cuntra eſt, quod Philoſophus 4. phyſ, t. 6. dicit, quod ridiculum eſt teutare demonſtrare, quud natura eſt.

2.phyſ.l.p. Reſpondeo dicendum, quod ridiculum eſt tentare demonſtrare natutam eſſe, cuius ratio eſt ex Philoſopho 2. phyſ.t. 6. quia manifeſtum eſt ſecundum ſenſum, quod multa ſunt à natura, quæ habent principium ſui motus iu ſe, velle autem demouſtrare manifeſtum per non manifeſtum eſt hominis, qui non poteſt iudicare quid eſt notum propter ſe, & quid non eſt notum propter ſe; quia dum vult demonſtrare id, quod eſt notum propter ſe, vtitur non quaſi noto propter ſe, natutam enim eſſe eſt per ſe noſum, inquantum naturalia ſunt manifeſta ſenſui, maſeſtum enim eſt inductione, quod naturalia moueantur, quia ad ſenſum apparet, quod res natutales moueantur.

p phyſ l.a. 2.phyſ.l.p. Ad primum ergo dicendum, quod ignorantia principiorum mouentium non impedit, quominus naturam eſſe ſit per ſe notum; aliud enim eſt probare quod aliquid ſit natura, & principium mouens, & quid ſit natura cuiuſque, aliud vero, quod natura ſit, nam illud noo eſt noium, hoc vero notiſſimum eſt, eodemque modo reſpoodetur ad ſecundum.

Tab v. met. n.11 & 16. 2 phyſ.l.4. Ad tertium dicendum, quod ſenſus Philoſophi eſt, quod ſicut nulla ſcientia tractat de aliquo particulari ente, inquantum eſt ens, nec de definitiooe, vel quidditate eius, vt eſt quidditas abſolute, quia vtrumque ſpectat ad metaphyſicum, ita oulla ſcientia particularis probat de ſuo particulari ſubiecto *Vid q. 13. log.art.p.ad 4.* quod ſit, ſed illud ſuppooit tamquam ſpectans ad eandem metaphyſicam, quod tamen non obſtat, quin ſcientia qualibet particularis, atque adeo phyſica accipiat ſibi aliquod determinatum genus entis circumſcribens illud,& diuidens ab aliis entibus, *4.met.l.p.* ſicut & conſiderat particularia accidentia particularium ſubſtantiarum, & ipſas ſubſtantias tales, puta leouem, vel booem, relinquens metaphyſicæ agere de omnibus ſubſtaotiis, inquantum ſunt entia, vel ſubſtantiæ.

2.phyſ.l.p.2 phyſ.l.p. Ad quartum dicendum, qood neceſſarium eſt in ſcientia naturali ſupponi motum, ſicut neceſſarium eſt ſupponi natutam, in cuius defiritiore ponitur; quod autem ſupponitur in ſcientia non probatur, propterea enim nulla ſcientia probat ſua principia, quæ ſupponit.

QVÆSTIO VII.

De cauſis rerum naturalium in communi.

Deinde conſiderandum eſt de cauſis rerum naturalium, & primo quidem de cauſis per ſe, ex quibus ſcientia naturalis demonſtrat; ſecundo de cauſis per accidens; tertio de ſerie, ſeu ordine cauſarum ſecundarum, ſeu de fato. Conſideratio autem de cauſis per ſe quadripartita erit. primo namque conſiderabimus illas abſolute in ſe. ſecundo comparatiue tum ad inuicem, tum ad effectus. Circa conſiderationem autem abſolutam cauſarum primo agendum eſt de illis in communi, deinde in particulari.

CIRCA PRIMVM QVÆRVNTVR TRIA.

1 *Vtrum ad Philoſophum naturalem ſpectet agere de cauſis rerum naturalium.*
2 *Vtrum recte cauſa definiatur, ad quam ſequitur eſſe alterius.*
3 *Vtrum ſint tantum quatuor genera cauſarum.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ad Philoſophum naturalem ſpectet agere de cauſis rerum naturalium.

VIdetur quod agere de cauſis rerum naturalium ſpectet ad logicum. Philoſophus enim 2. poſt. t. 11. oſtendit, quod per medium demonſtrationis manifeſtantur omnes quatoor cauſæ, & quod vnius rei poſſunt eſſe diuerſæ cauſæ; at hoc eſt agere de omnibus rerum naturalium cauſis, ergo ad logicum ſpectat agere de cauſis rerum naturaliom, & conſequenter id non ſpectabit ad phyſicum; nam vt docet Philoſopbus 3. met t. 4. ſi de iiſdem rebus ageretur in pluribus ſcientiis, ſuperfluum id eſſet. *2.poſt.l.9.*

Videtur quod ad metaphyſicum ſpectet agere de cauſis rerum naturalium. Philoſophus enim p. met ſum. 2.c.p enumerat quatuot genera cauſarum, & examinat opiniones circa illas,& 2.met t. 6 probat non dari proceſſum in infinitum in cauſis, & 3. met.t.3. quærit v. ad metaphyſicum ſpectet agere de omnibus cauſis, & licet ibidem talem quæſtionem non ſoluat ex his tamen, quæ dicit in quarto, & in ſequentibus libris colligitur ad metaphyſicum ſpectare cauſam formalem, finalem, efficientem; eadem autem etiam agit de materia, nam ſubſtantiam diuidit in materiam, formam & compoſitom 5.met t. 5. ergo ad metaphyſicum ſpectabit agere de cauſis rerum naturalium, & non ad phyſicum. *3.met.l.4. p.met.l.4. 3.met.l. 4.& 5. 5.met.l.5.*

Sed contra eſt quod Philoſophus 2. phyſ. t. 70. dicit, quod ad natutalem pertinet omnes cauſas cognoſcere, & per omnes naturaliter demonſtrare. *2.phyſ.l.11.*

2. poſt. l. 9.

Reſpondeo dicendum, quod tripliciter poſſunt cōſiderari quatuor cauſæ, primo quatenus aſſumuntur vt media in demooſtratione, & hoc modo tractare de cauſis rerum pertinet ad logicum, nam cum agat de demonſtratione, neceſſario debet etiam agere de medio ipſius, quod ſumitur ex quatuor cauſis, ſecundo quatenus ſunt cauſæ abſolute, & hoc modo agere de cauſis ſpectat ad metaphyſicum, qui propterea tres tantum cauſas prædictas, non autem materiam pertractat, quia illæ ſunt cauſæ entis, cuius conſideratio pertinet ad metaphyſicum, non autem hæc, cum ſit cauſa ſolius determinati entis, ſubſtantiæ ſcilicet mobilis, licet illam conſideret, quatenus continetur ſub ente, tertio quatenus dicunt ordinem ad materiam, & per conſequens quatenus forma habet eſſe in materia, non autem ſecundum quod eſt forma abſolute, & ſimiliter quatenus efficiens eſt tale, tales enim cauſæ pertinent ad conſiderationem particularium ſcientiarum, & hoc modo agere de cauſis rerum naturalium ſpectat ad Philoſophum naturalem, quod bene probat Philoſophus p. phyſ. t. p. quia in omnibus ſcientiis, quarum ſunt principia, & cauſæ, ſcientia procedit ex cognitione principiorum, & cauſarum; habet autem phyſica, quæ eſt ſcientia de natura, principia, & cauſas, quare de illis debet agere; & ex his patet ſolutio ad obiecta.

2. phyſ. l. 5. 5 met. l. 4. ſ. op. 70. q. 4. art 5.

2. phyſ. l 4. & 5. & 11.

ARTICVLVS II.

Vtrum recte definiatur cauſa, ad quam ſequitur eſſe alterius.

Tab. v. principium n. 3. q. 1. a. p. l. q. p. de pot. a. p. arg 4. & ad 3. q. 3. log. a. 2. quæſt. 5.

VIdetur quod non recte definiatur cauſa, ad quā ſequitur eſſe alterius, principium enim latius patet, quam cauſa, vt dictum eſt; ſed ad principium ſequitur eſſe eius, quod eſt à principio, nam principium relatiuum eſt, ſignificat enim relationem, ad eſſe autem relatiui neceſſario ſequitur eſſe alterius, vt dictum eſt ergo.

Tab v. cauſa n. 1. 3. 4.

2 Præterea non ſemper poſita cauſa ſiue naturali, ſiue voluntaria ſequitur eſſe effectus, ergo cauſa non eſt illa, ad quam ſequitur eſſe alterius.

Tab. v. cauſa n. 17.

3 Præterea cauſa ſine qua non eſt aliquando cauſa per ſe; ſed ad cauſam ſine qua non, non ſequitur eſſe effectus, alioqui eſſet cauſa principalis, ergo cauſa male definitur, ad quam ſequitur eſſe alterius.

Tab. v. cauſa n. 13.

4 Præterea occaſio eſt quædam cauſa; ſed ad occaſionem non ſequitur eſſe effectus, vt patet, ergo cauſa non eſt ad quam ſequitur eſſe effectus.

5. met. l. p. p. phyſ. l. p. q. a3 de ver. a 5. ad p. op. 31. p. d. 29. q. p. a. p. c. & ad arg. ibid. & Tab. v. principium n. 3.

Sed contra eſt, quod cauſa proprie importat influxum ad eſſe cauſati, ſicut principium importat ordinem alicuius proceſſus, ſiue originis, ſed vt influxus ad eſſe cauſati neceſſario ſequitur tale eſſe ergo cauſa recte definitur, ad quam ſequitur eſſe cauſati.

Reſpondeo dicendum, quod licet omnis cauſa dici poſſit principium, & omne principium cauſa, eo quod aliquando vnum ponitur pro alio, ſumendo nomen cauſæ late; ſumendo tamen illud proprie, principium in plus eſt, quam cauſa, & hæc quam elementum, vt dicit Comm. 5. met. vnde omnis cauſa eſt principium, ſed non contra, cauſa enim addit ſupra principium communiter dictum; quia id, quod eſt principium, ſiue ex eo ſequatur eſſe poſterioris, ſiue non, poteſt eſſe principiū. ſicut faber dicitur principium cultelli, quia ex eius operatione eſt eſſe cultelli; ſed quando mouetur aliquid de albedine in nigredinem, dicitur, quod albedo eſt principium motus talis, & vniuerſaliter omne id, à quo incipit motus, dicitur principium, tamen albedo non eſt id, ad quod ſequitur eſſe alterius, ſcilicet nigredinis, ſed ſolum cauſa dicitur de illo principio quod habet influxum in id, quod eſt ex illo, & conſequenter de illo, ad quod ſequitur eſſe alterius, ſiue hoc eſſe ſequatur ad eſſe cauſę, vt contingit in naturalibus, ſiue ad diſpoſitionem cauſæ, vt contingit in cauſis liberis, ex voluntate enim non ſequitur res, eo modo, quo ipſa habet eſſe, ſed eo modo, quo diſponit. Hinc ſequitur primo quod cauſa proprie dicta dicit ordinem principij, atque adeo influxum ad eſſe ſui cauſati, quod per ipſam conſtituitur, ſecus vero principium, datur enim aliquod principium, quod non habet aliquam influentiam ad eſſe principiati, ſicut terminus à quo dicitur principium motus, & mane diei, & in diuinis pater non habet aliquem ordinem principij ad eſſe filij, ſicut nec ad eſſe ſuum, cum vnum, & idem ſit eſſe vtriuſque vnde pater non dicitur cauſa filij, ſed principium, quia principium dicit ordinem originis abſolute, non determinando aliquem modum, qui ab origine perſonarum alienus ſit. Secundo ſequitur, quod nomen cauſæ importat dependentiam alicuius ab aliquo in eſſe, vel fieri. quam oon importat nomen principij, vt patet in diuinis, cum tamen omnis effectus dependeat à ſua cauſa. Tertio ſequitur, quod nomen cauſa importat diuerſitatem ſubſtantiæ, quā non importat nomen principium, nam in omnibus cauſæ generibus ſemper inuenitur diſtātia inter cauſam, & id, cuius eſt cauſa, ſecundum aliquam perfectionem, aut virtutem ſed nomine principij vtimur etiam in his, quæ nullam habent huiuſmodi differentiam, ſed ſolum quendam ordinem. Vnde manifeſtum eſt, quod recte definitur cauſa, ad quam ſequitur eſſe cauſati.

2. phyſ. l. 5. met. l. p. q. p. 21. q. 2. de pot. a. p. ad 2. q. 2. de ver. a. 3. ad p. p. d. 19 q. p. a. p. c. & ad arg.

p. p. q. 33. a. p. c. & l. c. arg. ſed contra Tab. v. cauſa n. 9. & 5. phyſ. l. 5. p. p. 33. a. p. c.

in c. & q. a. a. p. c.

Ad primum ergo dicendum, quod cum aliquid ſit principium, quod non eſt cauſa, vt dictum eſt, nam terminus à quo eſt principium motus, non tamen cauſa, & ſimiliter punctus reſpectu lineæ, & mane reſpectu diei, ad eſſe principij non ſequitur eſſe eius quod eſt à principio, nam in tali ſequela inuoluitur influxus vnius rei in aliam, qui non includitur in ratione principij, vt dictum eſt.

ibid. q. 21. de ver. art. 5. ad p. Tab. v. cauſa n. 2. 3. 4.

Ad ſecundum dicendum, quod eſſe effectus ſequitur ex cauſa iuxta modum ipſius; nam ex cauſa naturali, per ſe, ſufficienti, & completa, & noo impedita, neceſſario ſequitur eſſe effectus, nam hoc eſſe ſequitur eo modo, quo cauſa habet eſſe; ex cauſa vero voluntaria ſequitur eſſe effectus iuxta diſpoſitionem illius, quia non ſequitur ex illa eo modo, quo habet eſſe, ſed eo modo, quo diſpnnit.

4. d. p. q. p. a. 4. c. 5. met. l. 6.

Ad tertium dicendum, quod cauſa ſine qua non eſt duplex, nam aliquando eſt cauſa per accidēs quoniam nimirum nihil omnino facit, & non influit ad inducendum effectum, vel diſponendo, vel meliorando nam, quantum ad rationem cauſandi, nihil omnino habet ſupra cauſas per accidens, ſicut album eſt cauſa domus, ſi ædificator eſt albus; quod eſt autem per accidens omittitur ab arte, & non ingreditur definitionem: aliquando vero eſt cauſa per ſe, quando nimirum eſt concauſa, & cooperatur principali cauſæ neceſſariæ. ſumendo neceſſarium pro eo, ſine quo res nullo modo poteſt eſſe.

4. d. 38 q. 2. a. 1 ad 4. 2. ſecundę q. 43. ad 1. ad 3.

Ad quartum dicendum, quod quia occaſio aliquando ſignificat cauſam per accidens, aliquando vero cauſam imperfectam, & inſufficientem, ideo etiam occaſio ſignificat influxum inſufficientem, & imperfectum, quomodo quis ſuo peccato, vel ex natura ſua, vel ex intentione peccantis inducente alterum ad peccandum, dicitur alicui dare occaſionem

Digitized by Google

ruinę, cum tamen cauſa ſufficiens talis nulla alia ſit præter voluntatem peccaotis.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſint tantum quatuor genera cauſarum.

Videtur quod genera cauſatum ſint pluta, qoam quatuor. Dicit eoim Philoſophus 5. met. t. p quod rot modis dicitut cauſa, quot principiom; ſed poocipia ſicut plura, quam quatuor, cum principiom, vt dictum eſt, ſit in plus, quam cauſa, ergo cauſæ ſunt plures, quam quatuor.

2 Præterea idea ſecundum Platonem, & veritatem eſt cauſa cognitionis, & generationis rerum; ſed idea neque eſt materia, neque fotma, quia eſt extta rem neque eſt finis, quia per ideam ſibi determinat agens finem, neque eſt agens, quia quod eſt in alio, non eſt illud, eſt autem idea in mente artificis, ergo eſt quintum genus cauſæ.

3 Prærerea cauſa ſine qua non poteſt eſſe cauſa per ſe & ſimiliter occaſio, ſed neutra contioetur ſub vllo ex quatuor generibus cauſarum, ergo conſtituunt duo alia genera.

4 Prætetea inſtrumentum eſt cauſa, diuiditur enim cauſa in principalem, & inſtrumentalem, ſed inſtrumentom nullum eſt ex quatuor generibus cauſarum ergo conſtituet quintum genus, & ita cauſæ erunt plures, quam quatuor.

5 Prætetea ſubiectum eſt cauſa accidentis, & præmiſſæ concluſionum, vt dictum eſt; ſed oon ſunt io vllo genere ex quatuor, ergo cauſatum genera ſunt plura.

6 Præterea bonum eſt cauſa mali, omnium enim malorum principium, & finis eſt bonum, inquit d. Dio. c. 4. d. n. & non niſi ex bono oriri poteſt malum, inquit Aug. in Enchiridio; ſed bonum non eſt cauſa materialis, vel formalis mali, quia bonum excludit malum formaliter. neqoe efficiens, quia malum non habet cauſam efficientem, ſed deficientem, neque finis, quia malum ordinatur ad malum, non autem ad bonum, ergo conſtitoet aliud genus cauſæ. Sed dices, qood bonum eſt cauſa mali per accidens, & noo per ſe.

7 Contra, agens aliquid illicitum præter intentionem oon peccat, vt ſi quis intendat percutere hoſtē, & percutit patrem, per accidens autem cauſa alicuius eſt, quod intendit ipſum; ſi ergo malum non habet niſi cauſam per accidens. ſequitur, quod nullus faciendo malum peccat, quod eſt abſurdum, ergo dicendum eſt, quod bonum eſt cauſa per ſe mali, & quod per conſequens conſtituit aliud genus cauſæ præter quatuor prędicta.

8 Præterea illud, quod prouenit per accidens, prouenit vt in pauciotibus; ſed malum prouenit vt in plutibus, vt experientia patet, nam ſtultorum infinitus eſt numerus, ergo malum habet cauſam per ſe & per conſequens bonum, quod eſt cauſa mali. conſtituet aliud genus cauſæ præter quatuor prædicta.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. phyſ. t. 68. & 69. probat quod tantum ſunt quatuor genera cauſarum.

2 Præterea Philoſophi nullum genus cauſæ valuerunt addere ſupra quatuor puta ſupra materiam, formam, efficientem, & finem, ergo ſunt tantum quatuor genera cauſarum, & non plura.

Videtur quod genera cauſarum ſnot pauciora quā quatuor. Quia cauſare eſt quodam agere; at neque in materia eſt vlla actiuitas, cum ſit pura potentia, neque in fine, cum hic ſit poſtremus in execotione, neque in forma reſpectu materiæ, cui ineſt ſicut nec in accidente reſpectu ſui ſubiecti, ergo materia, forma, & finis non ſunt cauſæ.

2 Præterea omnis cauſa eſt nobilior ſuo effectu, & ideo omnia nobiliori modo ſunt in cauſa, quā in ſeipſis, ſed materia non eſt nobilior ſuo effectu, puta compoſito, ergo materia non eſt cauſa.

3 Præterea cauſa eſt naturaliter prior ſuo effectu; ſed forma, eſt ſimul cum re, cuius eſt cauſa & finis eſt poſterior effectu, ergo forma, & finis non ſunt cauſæ.

4 Prætetea efficiens eſt effectus cauſæ finalis, vt dicitur 2. phyſ. t. 30 ſed effectus non eſt cauſa, ſed quid cauſatum, ergo efficiens non eſt cauſa.

5 Præterea dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 70. quod efficiens. & finis coincidunt in idem ſpecie forma vero, & finis in idem numero, ergo non ſunt quatuor genera cauſarum.

6 Præterea omnis cauſa eſt principium, vt dicit Philoſophus 5. met. t. p. ſed finis opponitur principio, ergo finis non eſt cauſa.

Sed contra eſt auctoritas Philoſophi 2. phyſ. à t. 28. 29. 30. 65. & 69. & 5. met t. 2. & 3. dicentis, & probantis quatuor eſſe genera cauſarom.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt quatuor eſſe genera cauſarum; & ratio eſt; quia, cum cauſa ſit, ad quam ſequitur eſſe alterius, eſſe eius quod habet cauſam poteſt dupliciter conſiderari, vno modo abſolute, & ſic cauſa eſſendi eſt forma, per quam aliquid eſt in actu: alio modo, ſecundum quod de potentia ente fit actu ens: & quia omne, quod eſt in potētia, reducitur ad actum per id, quod eſt actu ens, ex hoc neceſſe eſt eſſe duas alias cauſas, ſcilicet materiam, & agens, quod reducit materiam de potentia in actum: Actio autem agentis ad aliquod determinatum tendit, ſicut ab aliquo determinato principio procedit, nam omne agens agit. quod eſt ſibi conueniens, id autem, ad quod tendit actio agentis, dicitur cauſa finalis: ſic igitur neceſſe eſt eſſe quatuor cauſas: quamquam, quia forma eſt cauſa eſſendi abſolute, aliæ vero tres ſunt cauſæ eſſendi ſecundum qood aliquid accipit eſſe. inde eſt, quod in immobilibus non conſiderantur aliæ tres cauſæ, ſed ſolum cauſa formalis.

Quod autem non ſint plures cauſæ, quam quatuor dictæ, manifeſtatur ſic hoc: quod dico, propter quid, quærit de cauſa, ſed ad propter quid non reſpōdetur, niſi aliqua dictatum cauſatum: quandoque enim propter quid reducitur vltimo in quodquid eſt, ideſt definitionem vt patet in omnibus immobilibus ſicut ſunt mathematica, in quibus propter quid reducitur ad definitionem recti, vel commenſurati, vel alicuius alterius, quod demonſtratur in mathematica: cum enim definitio recti anguli ſit, quod conſtituatur ex linea ſuper aliam cadente, quæ ex vtraque parte faciat angulos duos æquales, ſi quæratur propter quid iſto angulus ſit rectus, reſpondetur, quia conſtituitur ex linea faciente duos angulos æquales ex vtraque parte & ita eſt in aliis, quandoque vero reducitur propter quid in primum mouens, vt propter quid aliqui pugnauerunt, quia furati ſunt, hoc enim eſt, quod incitauit ad pugnam. quandoque autem reducitur ad cauſam finalem, vt ſi quæramus, cuius cauſa aliqui pugnant, reſpondetur, vt dominentur: quandoque autem reducitur in cauſam materialem. vt ſi quæratur propter quid ſit iſtud corpus corruptibile & reſpondeatur, quia compoſitum eſt ex contrariis, non ergo ſunt plures cauſæ, quam quę

Digitized by Google

dictæ ſunt, & ex his patet ad primam, & ſecundam quæſtionem.

5. met. l. p. Ad primum ergo primæ quæſt. dicendum, quod ſenſus Philoſophi l. c. eſt, quod cauſæ tot modis dici poſſunt, quot modis dictum eſt in eo capite lumini nomen principij, nam omnes cauſæ ſunt quædam principia, ex cauſa enim incipit motus ad eſſe rei licet non eadem ratione dicatur cauſa, & principium.

p. d. 36. q. 1. a p. & 3. p. p. q. 13. a p. ad 1. a p. ad 3. & 4. Ad ſecundum dicendum, quod idea reducitur ad genus cauſæ efficientis, eſt enim idea forma in mente artificis operatiua, & productiua rei.

Tab. v. inſtrumentũ n. 12. 15. 16. Ad tertium dicendum, quod cauſa ſine qua non, & occaſio reducuntur ad cauſam, efficientem, vt dictum eſt.

Ad quartum dicendum, quod inſtrumentum agit in virtute principalis agentis, & ideo ad cauſam principalem vnam ex quatuor dictis reducitur.

q. 6. log. a. 1. q. 23. log. a. 4. Ad quintum dicendum, quod ſubiectum eſt cauſa accidentium, vel materialis, vel efficiens ſaltem reductiue, vt dictum eſt, & ſimiliter dicendum de præmiſſis reſpectu concluſionis, vt etiam dictum eſt.

q. p. de malo a. 1. c. ibid. ad 13. Ad ſextum dicendum, vt dictum eſt in obiecto quod bonum eſt cauſa mali per accidens, & non per ſe, quatenus nimirum eſt deficiens, & per accidens agens.

Ad ſeptimum dicendum, quod aliquando accidēs alicuius effectus coniungitur ei, vt in paucioribus & raro; & tunc agens, dum intendit effectum per ſe, non oportet, quod aliquo modo intendat effectum per accidens. Aliquando vero huiuſmodi accidens concomitatur effectum principaliter intentum ſemper, vel vt in pluribus, & tunc accidens non ſeparatur ab intentione agentis, ſi ergo bono, quod voluntas intendit, adiungitur aliquod malum, vt in paucioribus poteſt excuſari à peccato, ſicut ſi aliquis incidens lignum in ſilua, per quam raro tranſit homo, proijciens lignum interficiat hominem, ſed ſi ſemper, vel in pluribus adiungatur malum bono, quod per ſe intendit non excuſatur à peccato, licet illud malum non per ſe intendat, delectationi autem, quæ eſt in adulterio, ſemper coniungitur malum, ſcilicet priuatio ordinis iuſtitiæ, vnde nō excuſatur a peccato; quia ex hoc ipſo quod elegit bonum, cui ſemper coniungitur malum, etſi non velit malum ſecundum ſeipſum, magis tamen vult incidere in hoc malum, quam carere tali bono.

ibid. ad 17. Ad octauum dicendum, quod nec ſemper id, quod eſt per accidens, & vt in paucioribus, ſed quandoque eſt ſemper, aut vt in pluribus, ſicut vadens ad forum emendi cauſa, aut ſemper, aut vt in pluribus inuenit multitudinem hominum, quamuis hoc non intendat; ſimiliter adulter intendens bonum, cui ſemper coniungitur malum, ſemper incidit in malum: quod autem accidit in hominibus, quod bonum ſit vt in paucioribus, malum vt in pluribus, ex hoc contingit, quod pluribus modis contingit deuiare à medio, quam medium tenere, vt dicitur in 2. ethic, & quia ſenſibilia bona ſunt magis nota apud multos, quam bona rationis.

q. 3. de par. a. 6. ad 5. Vel dic, quod malum nunquam inuenitur niſi in paucioribus, ſi referuntur effectus ad cauſas proprias, quod quidem in naturalibus patet, nam peccatum, vel malum non accidit in actione naturæ niſi propter impedimentum ſuperueniens illi cauſæ agēti, quod quidem non eſt niſi in paucioribus, vt ſunt monſtra in natura, & alia huiuſmodi. In voluntarijs autem magis videtur malum eſſe vt in pluribus, quātum ad agibilia non quantum ad factibilia, inquantum ars non deficit niſi vt in paucioribus, imitatur enim naturam. In agibilibus autem, circa quæ ſunt virtus, & virium, eſt duplex appetitus mouens, ſcilicet rationalis, & ſenſualis, & id, quod eſt bonum ſecundum vnum appetitum, eſt malum ſecundum alterum, ſicut proſequi delectabilia eſt bonum ſecundum appetitum ſenſibilem, qui ſenſualitas dicitur, quamuis ſit malum ſecundum appetitum rationis. Et quia plures ſequuntur ſenſus, quam rationem, ideo plures inueniuntur mali in hominibus, quam boni, ſed tamen ſequens appetitum rationis, in pluribus bene ſe habet, & non niſi in paucioribus male.

Ad primum ſecundæ quæſtionis dicendum, quod ſicut cauſa dicit influxum ad eſſe cauſati, ita cauſare non eſt agere; ſed influere; influit autem omnis cauſa ſuo modo, vel ſuſtentando, vt contingit in materia, vel agendo ſiue formaliter, ſiue finaliter, ſiue efficienter, vt contingit in reliquis cauſis. 5. met. l. p. Tab. v. agere n. 47.

Ad ſecundum dicendum, quod quædam cauſæ ſunt nobiliores his, quorum ſunt cauſæ, ſcilicet efficiens, formalis, & finalis, & ideo quod eſt in talibus cauſis, nobilius eſt in eis, quam in his, quorum ſunt cauſæ, ſed materia eſt imperfectior eo, cuius eſt cauſa, & ideo aliquid eſt in materia minus nobiliter, quam ſit in materiato, in materia enim eſt incomplete & in potentia, & in materiato eſt actu. q. 7. de ver. a. 7. ad p. p. q. 4. a. 1. c.

Ad tertium dicendum, quod forma eſt ſimul cum effectu duratione; ſed eſt prior natura, finis vero eſt primus in intentione, quo modo eſt cauſa: ſed eſt poſtremus in executione. Tab. v. cauſa n. 99. v. finis n. 5. 2. phyſ. l. 5. 5. met. l. 2.

Ad quartum dicendum quod ſicut dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 30. ita efficiens eſt effectus finis vt ſub alia ratione ſit etiam cauſa illius, & prius illo: efficiens enim eſt prius ſecundum eſſe & poſterius ſecundum rationem, vt enim cauſa finis quantum ad eſſe, quia mouendo perducit efficiens ad hoc, quod ſit finis. finis autem eſt prius ſecundum rationem, ſed eſt poſterius ſecundum eſſe: eſt enim cauſa efficientis non quantum ad eſſe, ſed quantum ad rationem cauſalitatis: nam efficiens eſt cauſa inquantum agit, non autem agit niſi cauſa finis, vnde ex fine habet cauſalitatem.

Ad quintum dicendum, quod non ſemper, ſed multoties, vt inquit Philoſophus l. c. tres cauſæ concurrunt in vnam, ita quod cauſa formalis, & finalis ſint vna ſecundum numerum, & hoc intelligendum eſt de cauſa generationis finalis, non autem de cauſa finali rei generatæ: finis enim generationis hominis eſt formam ſuam conuenit ſibi operari ad finem: ſed cauſa mouens eſt eadem ſecundum ſpeciem vtrique earum. & hoc præcipue in agentibus vniuocis, in quibus agens facit ſibi ſimile ſecundum ſpeciem, ſicut homo generat hominem. In his enim forma generantis, quæ eſt principium generationis, eſt idem ſpecie cum forma generati, quæ eſt finis generationis. In agentibus autem non vniuocis alia eſt ratio: in his enim ea, quæ fiunt, non poſſunt pertingere ad hoc, quod conſequantur formam generantis ſecundum eandem rationem ſpeciei, ſed participant aliquam ſimilitudinem eius, ſecundum quod poſſunt, vt patet in iis quæ generantur à ſole. Vnde non ſemper agens eſt idem ſpecie cum forma, quæ eſt finis generationis, nec ſimiliter omnis finis eſt forma. Materia vero neque eſt idem ſpecie, neque idem numero cum alijs cauſis, quia materia, inquantum materia, eſt ens in potentia, agens vero eſt ens in actu, inquantum huiuſmodi: forma vero, vel finis eſt actus, vel perfectio. 2. phyſ. l. 2. p. met. l. 4.

Ad ſextum dicendum, quod finis eſt oppoſitus tantum Tab. v. cauſa n. 51.

tantum

tantum principio efficienti, vt dicit Philoſophus p. met ſum. 1. c. p. nam efficiens eſt principium motus, finis autem eſt terminus motus.

QVÆSTIO VIII.

De cauſa materiali.

Deinde conſiderandum eſt de cauſis in particulari, & primo de materia, ſecundo de forma, tertio de efficiente, quarto de fine.

CIRCA PRIMVM QVÆRITVR

Vtrum cauſalitas materiæ conſiſtat in receptione, & ſuſtentatione formæ.

ARTICVLVS V.

Vtrum cauſalitas materiæ conſiſtat in receptione, & ſuſtentatione formæ.

p. phyſ. art. 2. & 3. c. Videtur quod cauſalitas materiæ non conſiſtat in receptione, & ſuſtentationa formæ. Anima enim rationalis, cum ſit forma ſubſiſtens, non eget vlla ſuſtentatione; ſed materia axercet ſuam cauſalitatem erga animā rationalem, ergo cauſalitas materiæ non conſiſtit in ſuſtentatione formæ.

p. phyſ. l. 13. op. 31. p. p. 65. a. 2. c. 70 art. 2. c. 2 Præterea materia eſt pars compoſiti naturalis, eſt enim materia, ſicut & forma cauſa per ſa, & principium eius, quod fit ſecundum naturam, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t. 66. ſed omnis pars habet ſuam cauſalitatem reſpectu totius cum omnes partes ſint propter perfectionam totius, ergo cauſalitas materiæ non conſiſtit in receptione, & ſuſtentationa formæ ſubſtantialis.

p. phyſ. l. 2. 3 Præterea vnum principium non eſt ax alio, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t. 43. ſed ſi materia haberet cauſaliatem reſpectu formæ, forma eſſet ex materia, & par conſequens vnum principium eſſet ex alio, ergo materia non habet cauſalitatem reſpectu formæ, & per conſequens multo minus eius cauſalitas conſiſtet in receptione, & ſuſtentatione formæ.

p. phyſ. l. vl. 5 de pot. ar. 3. c. 5. met. l. 2. Sed contra eſt, quod materia eſt ſubiectum, ex quo fit aliquid, cum inſit, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t. 82. ſed hoc facit materia, quatenus recipit, & ſoſtentat formam ſubſtantialem; nam ſpecies eius, ad quod terminatur generatio, reſultat ex vnione formæ, & materiæ, atque adeo ex receptiona, & ſuſtentatione formæ in materia, ergo cauſalitas materiæ conſiſtet in recaptiona, & ſuſtentatione formæ.

5 metl. s. Reſpondeo dicendum, quod cauſalitas materiæ reſpactu formæ ſubſtantialis conſiſtit in receptione, & ſuſtentatione illius. Cuius ratio eſt, quia materia prima eſt eſſontialiter potentia paſſiua, ſeu receptiua, ſed caoſalitas potantiæ paſſiuæ, vel receptiuæ eſt recipère formam, illamque receptam ſuſtentare, vel ſecundum eſſe, & informationem, quomodo recipit, & ſuſtentat formas ſubſtantiales materiales, vel ſecundum informationem tantum, quomodo recipit, & ſuſtentat animam rationalem, ergo dicendum eſt, quod cauſalitas materiæ conſiſtit in receptione, & ſuſtentatione formæ.

Ad primum ergo dicendum; quod quia formæ ſubſtantiales ſunt in duplici differentia, ibid. nam aliæ ſunt materiales, quæ per ſa non ſubſiſtunt, & ideo indigent, quod in eo, cui communicantur, ſit aliquid aliud, propter quod ſubſiſtentiam recipiant, & conſequenter ab illo ſuſtententur in eſſe; aliæ vero ſunt ſpiritnales, vt animæ rationales, quæ ſunt ſubſiſtentes in ſuo eſſe, & non indigent, vt ab eo, cui communicantur, ſubſiſtentiam recipiant, & in eſſa ſimpliciter ſuſtententur, licet requirant, quod ſuſtententur ſecundum quid, quatenus nimirum ſunt formæ huius, vel illius habentes eſſe in hoc, vel in illo, ſeu ſecundum informationem, non autam ſecundum eſſe: propterea cauſalitas materiæ conſiſtit in abſoluta ſuſtentatione, non autem in tali ſuſtentatione, nam formas materiales ſuſtentat, & ſecundum eſſe ſimpliciter, & ſecundum quod ſunt formæ huius, vel illius habentes eſſe in hoc, vel in illo.

Ad ſecundum dicendum, quod materia ha- op. 31. bet quidem cauſalitatem circa compoſitum ſubſtantiale, cum ſit hoc cauſatum, & principia- arg. 2. tum ab illa, vt dictum eſt, ſed hanc exercet madiante cauſalitate, quam habet reſpectu formæ; nam ſpecies, ſeu compoſitum, reſpectu cuius materia eſt pars, reſultat ex vnione materiæ, & formæ, ſeu ex eo, quod materia racipit, & ſuſtentat formam; & eatenus materia eſt in potentia ad compoſitum, & eſt cauſa illius, quatenus eſt in potentia ad formam, illamqua recipit, & ſuſtentat.

Ad tertium dicendum, quod licet materia ſit cauſa formæ, non tamen vnum principium eſt ex q. 2. a. 4. alio, vt dictum aſt.

QVÆSTIO IX.

De cauſa formali.

Deinde conſiderandum eſt de forma, quæ cum importet reſpectum cauſæ eius, quod ſecundum illam formatur, vel per modum inhærentiæ, vt contingit in forma intrinſeca, quæ ſimul cum materia conſtituit compoſitum, vel per modum imitationis, vt contingit in ideis, vel exemplaribus, primo dicemus de forma intrinſeca, deinde de extrinſeca, ſeu de Idea.

CIRCA I. QVÆRVNTVR QVATVOR.

1 *Vtrum cauſalitas formæ conſiſtat in informatione materiæ.*
2 *Vtrum forma ſit tota quidditas compoſiti.*
3 *Vtrum forma ſit nobilior compoſito.*
4 *Vtrum forma ſubſtantialis ſit immediatum principium actionis.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum cauſalitas formæ conſiſtat in informatione materiæ.

Tab. v. forma n. 4. 157. 66.
q. 3. de pot. a. 6. c.
q. 71. lpg. p. p. q. 25. art. p.
3. d. 6. q. p. ar p. ad 2.

VIdetur quod cauſalitas formæ non conſiſtat in informatione materiæ. Vel enim bæc informatio conſiſtit in inhætentia formæ in materia, vel in telatione vnionis cum materia, vel in actione aliqua circa materium; ſed nullum hotum poteſt dici, non primum, quia quando plutes formę faciunt vnum effectum furmalem communem, in quo ſcilicet cō uenit, non poſſunt talem effectum facere per aliquid proptium illarum, omnes autem formæ ſubſtantiales informant materiam, non tamen omnes inhærent materiæ, ſed ſolæ formæ materiales, nam anima rationalis habet eſſe ſubſiſtens in materia, ergo Neque ſecundum, quia omnis telatio tealis prędicamentalis fundata in actione conſurgit poſito fundamento. ſeu actione, & termino vt dictum eſt, ſed fundamentum relationis vnionis eſt vnitio, ſeu actio vnitiua, terminus vero vnitionis eſt vnum quid ex materia. & forma, ſeu compoſitum, quod nequit intelligi ſine cauſalitate formæ reſpectu materiæ, & contra, quia per hoc conſtituitur compoſitum, quod forma exercet ſuam cauſalitatem in materiam, & contra ergo informatio non conſiſtit in relatione vnionis. Neque etiā tertium dici poteſt, quia forma ſubſtantialis non eſt immediate actiua, vt dictum eſt, ergo cauſalitas formæ non eſt informatio.

Infr. art. 4.
q. 1. de ver. ar. p.
op. 31.
3. c. g. c 14 p.
phyſ. l. 13.

2 Præterea forma ſubſtantialis, cum ſit ſecundum quam formatur aliquid, ſicut anima dicitur forma hominis, & proinde tamquam pars ordinatur ad illud, ſicut ad finem. habet cauſalitatem ſuam circa ipſum compoſitum, quod formatur per ipſam, ſed materia, vt patet, non eſt ipſum compoſitum, ſed illius, eiuſque cauſa, ergo cauſalitas formæ non conſiſtit in informatione materiæ.

7 met. l. 2.

Sed contra eſt quod materia eſt ens in potentia, & forma eſt eius actus; ſed cauſalitas actus conſiſtit in actuatione potentiæ, ergo & cauſalitas formæ conſiſtit, in informatione materiæ.

q 27. de ver. a. 3 ad 25.
7 met. l. 2. & 7.

Reſpondeo dicendum, quod duplex eſt actus formæ, primus, & eſt informatio materiæ, & ſecundus, & eſt operatio, quæ tribuitur compoſito Cum enim compoſitum conſtituatur per hoc, quod materia ſit actu ſub forma, vel forma ſit in materia; neceſſe eſt, quod prius vniatur forma cum materia, quam qood ex tali vnione teſultet compoſitum, & per conſequens, quod cauſalitas formæ prius natura exerceatur in ordine ad materiam, quam ad compoſitum: eatenus autem intelligitur cauſalitas formæ reſpectu materiæ, quatenus per vnionam cum illa ſe illi forma formaliter communicat, hoe enim eſt informare materiā, licet enim forma non agat in materiā, cui eſt vnita, effectiue, quia nulla forma agit effectiue in ſubiectum, in quo eſt, vt patet in forma accidentali reſpectu ſubiecti, agit tamen formaliter, ſicut & forma accidentalis, & ſic exercet cauſalitatem in materiam cum ſit eius actus vt dictum eſt; agere autem formalitet nihil eſt aliud, quam ſeipſam actu communicare, formando & actuādo materiam, quæ ſit actu ſub ipſa, hoe autam eſt informare materiam.

Tab. v. agens nu. 17.
Tab. v accidens n. 61. initio corp. & q. 3.
2 phyſ l 5.
p p 77. a. 7.
1. a c g c. 8

Ad primum ergo dicendum, quod quia forma, ſicut & materia eſt pars eſſentiæ rei, ad differentiam efficientis, & finis, quæ ſunt cauſæ extrinſecæ, non exercet ſuam cauſalitatem per aliquid medium. ſicut illam exercet efficiens per actionem, ſed per ſe ipſam; & ideo informatio in forma neq; eſt actio, neque relatio, neque inhærētia, ſed eſt ipſamet entitas formæ per modum actus ſecundi conſiderata, ſicut ſimiliter cauſalitas materiæ, ob eandem rationem, eſt ipſa entitas materiæ per modum actus ſecundi.

op. 30. c. 9
op. 11. cap. 4 d. 1. q. 2 ad q. probat q. arg.
7 met. l. 7.
q 1. de pot. at 8 c.

Ad ſecundum dicendum quod quia ex vnione formæ cum materia reſultat ſpecies, ideo forma cauſalitatem exercet reſpectu compoſiti per cauſalitatem, quam habet reſpectu materiæ, forma enim vt commonicata materiæ eſt cauſa formalis in actu cōpoſiti, vt enim inquit Philoſophus 7. met. l. 27. facere compoſitum eſt facere. formam in materia vel materiam actu ſub forma; ſicut ſimiliter eatenus materia eſt in potentia ad compoſitum, & exercet cauſalitatem in illud, quatenus eſt in potentia ad formam & exercet ſuam cauſalitatem in illam.

ARTICVLVS II.

Vtrum forma ſit tota quidditas, & eſſentia compoſiti ſubſtantialis.

q 3. log. art. p. arg 6.

VIdetur quod forma ſubſtantialis ſit tota quidditas, & eſſentia compoſiti ſubſtantialis. Dicit enim Philoſophus in prædicam. & 7. met t. 48, & 50. quod ſpecies ſignificat quale quid, & non hoc aliquid; ſed ſi ſpecies, & conſequenter quidditas ſignificaret totum compoſitum ex materia. & forma, ſignificaret hoc aliquid, nam vere compoſitum eſt hoc aliquid. ad differentiam vniuerſalis, quod ſignificat qualequid, ergo quidditas, & natura ſpecifica non includit materiam, ſed ſolam formam.

quol 2 art p. arg 6.

2 Præterea in his, qoæ ſunt compoſita ex materia, & forma, differt ſuppoſitum à natura, & quidditate, quia ſuppoſitum ſuper hanc addit materiā indiuiduale, ſed præter materiam indiuidualem, nihil eſt aliud ſubſtantiale, quam forma, ergo forma ſubſtantialis eſt tota quidditas, & natura ſpecifica.

op 30 c p. 2. me. l. v.
8 met. t. 1.
Tab. v. forma n. 19 & 23.

3 Præterea materia eſt principium iodiuiduationis, & per conſequens incommunicabilitatis, vt dicitur 7. met. t. 34 ſed quidditas, ſeu natura ſpecifica eſt cōmunicabilis pluribus, ergo natura ſpecifica, ſeu quidditas compoſiti ſolam formam iocludit.

p d. 34. q. p. a. p. 6.

4 Præterea tam late patet eſſentia quam eſſe, quod eſt actus illius; ſed eſſe prouenit à ſola forma, tamquam a principio, ergo, & eſſentia erit a ſola forma.

3. d. 6 q. 3 littera.

5 Præterea natura compoſiti ſubſtantialis puta hominis, leonis dicitur forma; ſed non ita diceretur, niſi forma eſſet tota natura, & quidditas, & eſſentia compoſiti ſubſtantialis, ergo.

p p 75. a. 4. 3 d 5. q. a. 2.

6 Præterea anima rationalis eſt forma ſubſtantialis hominis; ſed anima rationalis eſt homo, atque adeo tota quidditas, & eſſentia hominis, tum quia eſt hoc aliquid, & ſubſtantia quædam non vniuerſalis, ſed particularis, tum quia ratione animæ rationalis petrus v g. eſt perſona, & homo, propter quod autem aliquid eſt tale, illud eſt magis tale: tum quia anima rationalis ab Angelo, qui eſt ſua quidditas, & natura, tantum differt per vnibilitatem, vnibilitas autem non impedit rationem perſonæ; nam id, quod poteſt fieri per diuinam virtutem, non immutat aliquid de ratione rei, ſicut quod Deus poſſit aſſumere petrum, non aufert petro rationem perſonæ, anima autem ſeparata non vnitur corpori niſi per reſurrectionē, quæ non erit naturalis, ſed per diuinā virtutē non ergo anima per vnibilitatem rationem perſonæ, & hominis amittit, & ſic anima rationalis erit homo.

7. met.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 7. met. t. 21. dicit, quod in his, quæ ſunt per ſe, cuiuſmodi ſunt ſubſtantiæ compoſitæ ex materia, & forma, vnum, & idem eſt vnūquodq, & quodquid erat eſſe eius, ergo quidditas cōpoſiti ſubſtātialis includit materiā. & formā.

Reſpondeo dicendū, quod circa ſubſtantiæ cōpoſitæ definitionem, & eſſentiam, ſeu naturam ſpecificam, & quidditatem, (hæc cum omnia idem

op.32 a.9.7. met.l.9.8. met l.3. quol.2 ar. 4 d 44.q p. a p.quaſt.2. ad2. p.p q. 29 a.2.ad 3. & q 75.art. 4. q. de pot. a .p.ad 6.3. d 6.q.p.in litt.& d 5.q. 1.a.2.p.d 21. q p.art 9,c.

ſignificant,) duplex eſt opinio, quidam enim dicunt, quod tota quidditas, & eſſentia ſpeciei, & compoſiti ſubſtantialis eſt forma, ita vt tota eſſentia hominis ſit anima, & propter hoc dicunt, quod eadem eſt ſecundum rem forma totius, quæ ſignificatur nomine humanitatis, & forma partis, quæ ſignificatur nomine animæ, ſed differunt ſolum ſecundom rationem, nam forma partis dicitur, ſecundum quod perficit materiam & facit eam eſſe in actu, forma autem totius, ſecundum quod totum compoſitum per eam in ſpecie collocatur & ea hoc volunt, quod nollæ partes materiæ ponantur in definitione indicante ſpeciem, ſed ſolum principia formalia ſpeciei, & hæc opinio videtur Auerrois, & qoorundam ſequentium illum, ſed eſt contra intentionem Ariſtotelis, & non videtur vera, dicit enim Philoſophus in 6. met. t. 2. quod res natorales habent in ſui definitiooe materiam ſenſibilem, & in hoc differunt à mathematicis; non autem poteſt dici, quod ſubſtantiæ definiantur per id, quod non ſit de eſſentia earum, ſubſtantiæ enim non habeot definitionem ex additione, ſed ſola accidentia, vnde relinquitur, quod materia ſenſibilis ſit pars quidditatis & eſſentiæ ſubſtantiarum naturalium, non ſolum quantum ad indiuidua ſed etiam quantum ad ſpecies ipſas, definitiones enim non dantur de indiuiduis, ſed de ſpeciebus. Vnde eſt alia opinio quam ſequitor Auic. & ſecundum hanc forma totius, quæ eſt ipſa quidditas ſpeciei differt a forma partis, ſicut totum a parte, nam quidditas ſpeciei eſt compoſita ex materia, & forma, non tamen ex hac forma, & ex hac materia indiuiduali, ex his enim componitur indiuiduũ, vt ſocrates & callias, & hæc eſt ſententia Ariſtot. 7. met. t. 21. & 8. met t. 7 quæ confirmari ſic poteſt, quod enim materia ſola non ſit eſſentia, & quidditas tota ſubſtantiæ naturalis, planum eſt, quia res per ſuam eſſentiam cognoſcibilis eſt, & in ſpecie ordinatur, vel in genere; ſed materia neque cognitionis principium eſt, nec ſecundum eam aliquid ad ſpeciem vel ad genus determinatur, ſed ſecundum id, quod aliquid actu eſt Neque etiam forma tantom eſt tota eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ quia eſſe ſubſtantiæ compoſitæ non eſt tantum formæ, nec tantũ materiæ, ſed ipſius compoſiti, eſſentia autem eſt ſecundum quam res eſſe dicitur: Vnde oportet, quod eſſentia, & quidditas, qua res denominatur ens, non tantum ſit forma, nec tantum materia, ſed vtrumque quamuis huiuſmodi eſſe ſuo modo ſola forma ſit cauſa: relinquitur ergo, quod in rebus compoſitis ex materia, & forma, eſſentia quidditas, & natura non ſit ſola forma, ſed & materia, ſeu compoſitum ex vtraque.

op.3 a.1, 1.q.3 log. art p.ad6.

Ad primũ ergo dicendũ, quod ſpecies duobus modis ſumi poteſt vno modo pro natura cui intellectus attribuit intẽtionẽ vniuerſalitatis quo modo eſt quidditas, & eſſentia rei cõpoſitæ, & hoc modo ſignificat ſubſtantiam rei, & prædicatur in quid, & non in quale Alio modo pro natura vt ſubeſt intentioni vniuerſalitatis, & hoc modo ſignificat quale quid, quia qualitatem, ſeu vniformitatem rationis, per quam ſit formaliter vniuerſalis, circa ſubſtantiam, quæ eſt proprie quid, determinat.

1 e.2.c p3. op. cit. & aibi.

Ad ſecundum dicendum, quod in ſubſtantiis cõpoſitis quidditas, ſeu natura ſpeciei non eſt tantum forma, ſed eſt compoſitum ex materia, & forma; & in his ſuppoſitum differt à natura, quod ſuppoſitum ſupra naturam ſpecificam, & quidditatem addit indiuiduationem, & eſſe, & conſequenter ſubſiſtere, quod eſt proprium exiſtere ſubſtantiæ.

op. cit. & 7. & 8. met. l, op. cit.

Ad tertium dicendum, quod principium indiuiduationis non eſt materia in communi, quæ eſt pars quidditatis, & eſſentiæ ſubſtantiæ compoſitæ, ſed eſt materia ſignata, quæ eſt extra quidditatem, & definitionem ſubſtantiæ compoſitæ.

Ad quartũ dicendũ, quod ſi aliquid conſequitur aliqua plura conuenientia ad inuicem, non poteſt denominari aliquid ſecundum alterum illorum, quãuis etiam illud ſit principium totius, ſed per totum. Verbi gratia ſapor conſequitur calidum, & humidum, pro vt aliquo modo conueniunt, & quamuis calor ſit principium ſaporis ſicut effectiuum, non tamen aliquid denominatur ſapidum à calore, ſed à ſapore, qui complectitur ſimul humidum, & calidum aliquo modo conuenientia, ſimiliter dico cum eſſe conſequatur compoſitionem materiæ, & formæ, quamuis forma ſit principium eſſe, non tamen denominatur aliquid ens à forma, ſed à toto: & ideo eſſentia non dicit formam tantum ſed in compoſitis ea materia, & forma dicit totum, & hoc etiam dicitur quidditas, & natura rei. p d 25. q p. a p.c.

Ad quintum dicendum quod natura humana dicitur forma, non quia comprehendat principia ſolum formalia, comprehendit enim formam, & materiam, ſed per modum, quo quidditas compoſiti dicitur forma totius. 3.d 6.q. p.in littera.

Ad ſextum dicendum, quod anima rationalis neque eſt homo, neque perſona. Neque obſtant in contrarium probationes allatæ, nam primo anima rationalis dicitur hoc aliquid per modum, quo eſſe ſubſiſtens eſt hoc aliquid, etiam ſi habeat naturam partis, ſed ad rationem perſonæ exigitur vlterius quod ſit totum, & completum. Præterea licet anima rationalis dicatur ſubſtantia particularis, non tamen eſt perſona, quia non quælibet ſubſtantia particularis eſt perſona, ſed quæ habet completam naturam ſpeciei, Vnde manus, vel pes non poteſt dici perſona, & ſimiliter nec anima, cum ſit pars ſpeciei humanæ cum hæc, ſicut & perſona, ea anima rationali & corpore ſubſiſtat. Demũ, quia quamuis vnio animæ ſeparatæ ad corpus non poſſit fieri niſi per virtutem ſupernaturalem, tamen in ea eſt naturalis aptitudo ad hoc: & quod non poſſit vnio compleri per virtutem naturalem, eſt ea defectu corporis, non ex defectu animæ. 3 d.5.q 1.art. 2. p p.q.75. ar.4.

ARTICVLVS III.

Vtrum forma ſubſtantialis ſit nobilior compoſito.

VIdetur quod forma ſubſtantialis ſit nobilior, & perfectior compoſito. Dicit enim Philoſophus 7. met. t 7 quod ſi forma eſt prior, & magis ens quam materia, & eadem ratione erit, quam compoſitum ex vtriſque, ergo forma eſt perfectior, & nobilior compoſito. 7.met.l.2.

2 Præterea dicit Philoſophus p. poſt. t. 5 quod propter quod vnũquodque eſt tale, ipſũ magis eſt tale, ſed propter formam compoſitum habet ſuam nobilitatem, & perfectionem, nam eſt in actu, & habet eſſe, & ſpeciem, & ergo forma eſt nobilior compoſitio. p poſt l. 6. op 10.7.met l. 2.

3 Præterea ſimplicia ſunt perfectiora compoſitis; nam omne, quod eſt melius, tribuendum eſt Deo, ipſi autem tribuitur, quod ſit ſimplex, omni compoſitione carens; ſed forma ſubſtantialis etiam materialis eſt ſimplex, cum non componatur ex quo eſt, & quod eſt. ergo forma eſt perfectior, quam compoſitum ſubſtantiale. p.p q.3 art 7 arg. 2. Tab v.forma, n.18.

Sed contra eſt quod Philoſophus 7 met. t. 8. dicit, quod compoſitum eſt magis ſubſtantia, quam 7.met.l.2.

[Tab v. perfectio.] forma & hæc, qoam materia, qoia ſolum compoſitum eſt ſeparabile, & hoc aliquid, quæ duo maxime conueniunt ſubſtantiæ; ſed illud eſt perſectios, quod eſt magis ſubſtantia, ergo compoſitum eſt nobilios, & perfectius, quam forma.

[q. 9 a p. arg. a. / 22. q. 152. ar 6. c.] a Prætetea forma ſubſtantialis eſt propter compoſitum, vt dictum eſt, ıamquam propter finem, cum ſit illius pars, qoæ eſt ptopter totū, tamquam finem; ſed in per ſe ordinatis ad finem, finis eſt nobılıot, & perfectior ordinatis ad finem, ergo compoſitum eſt nobilius, & perfectius, quam forma ſubſtaotialis.

[p p. q. 5 art. 7. ad 2 3. c. g. c 20. / q. 2. de ver. ar. 5. c. & ad p.] Reſpondeo diceodum, quod compoſitum ſimpliciter eſt nobilius, & perfectius forma ſubſtantiali. Et ratio eſt, quia perfectio bonitatis creatæ in pluribus iooenitur, inuenitur enim in vtraque parte compoſiti, & io forma quidem manifeſtū eſt, in materia veto probatur, quia cū ſit à Deo cauſata, neceſſe eſt, quod aliquomodo ſit eius idea in Deo. & pet conſequens qood ſimilitudinem ipſius vt cunque recipiat; quamuis enim ſecundom ſe conſiderata ſit informis, ineſt tamen illi imitatio primæ formæ, nā præter eſſe perfectom, & completū, quod babet in compoſito, habet ın ſe ptoptium eſſe, licet debile, & imperfectum, qood eſt inıitatio primi entis, & aliqua bonitas, & perfectio; nam eatenos aliquid honum eſt, & perfectum, quatenus habet eſſe; nam ipſum eſſe habet rationem boni; & ex triplici perfectione, quæ in qoalibet re inuenitur, ſecundum eſſentiam, ſecundum eſſe & ſecundum operationem, duæ priores materiæ cōueniunt: nam & eſt partialis quædam eſſentia, eum ſit pars eſſentiæ totius compoſiti, & definiri poſſit per genus, & differentiam, quæ eſſentiam rei conſtituunt, & per immediatam productionem, per creationem ſcilicet, habuit eſſe à Deo Vnde manifeſtum eſt, quod compoſitum ſimpliciter eſt perfectius, & nobilius, quam forma ſubſtantialis; eſt tamen hæc ſecundom quid perfectior compoſito, tum quia eſt cauſa illius, omnis aotem cauſa eſt potior ſuo effecto, nam effectos vt ſic dependet à caoſa, non contrarium quia in forma, vt dicit Philoſophus 7 met. t. 7. non eſt materia, eſt autem io compoſito, & ideo tatione illius compoſitum eſt poſterius, & minos nobile, quam forma. [ibid. & p. d. 36 q 2 ar p. c & a. 3. ad 2 / Tab. v bonitas n. 77 79. / p d. 39 q 3 ar p c. 1. d. 15 q. 3. art. p. c. / p. p. q. 6 ar. 3 c. / Tab v. materia n. 9. & 20. / Tab v cauſa n. 87. 94 99. / 7 met l. 2.]

[7. met. l. 2.] Ad primum ergo dicendum, quod ſenſus Philoſophi eſt, quod qoia forma eſt priot natura, quia materia non ſit ens actu, niſi pet formam, ob eandem tatiooem forma eſt prior compoſito ex vtriſque, inquantum eſt in compoſito aliquid de materia.

[art. præced. in c] Ad ſecundom dicendum, quod compoſitum non habet totam quidditatem, & eſſentiam à forma, ſed partim ab illa, partim à materia, vt dictum eſt, & ideo non eſt neceſſe ponete, qood ſit fotma ſimpliciter perfectior compoſito, ſed tantum ſecundum quid vt dictum eſt.

[p. p. q. 3. art. v ad 2. 3. c. g. c. 20.] Ad tertium dicendū, quod apud nos compoſita ſūt perſectiora ſimplicibus, ſecus veto in Deo: & ratio eſt, quia vt dictū eſt, perfectio bonitatis creatæ non inuenitur in vno ſimplici, ſed in pluribus, ſed perfectio diuinæ bonitatis inuenitur in vno ſimplici.

ARTICVLVS IV.

Vtrum forma ſubſtantialis ſit immediatum principium actionis.

[2. de gen. t. 54.] VIdetur quod forma ſubſtantialis ſit immmediatum priocipium actionis Philoſophos enim 2. de gen. t. 54. & 55. repreheodit eos, qui efficientiam formarum ſubſtaotialium negabant, aſſetentes eam ſolum præſtari per accidentia, tamquam pet inſtrumenta, his verbis, amplius autem & potentias corporibus attribuunt, propter quas generant admodum inſtrumentaliter, aoferentes eam, quæ ſeeundum ſpeciem cauſam, ergo forma ſubſtantialis eſt immediatum principium actionis.

a Præterea idem eſt principium eſſendi, & operādi: ſed fotma ſubſtantialis eſt immediatum principiū eſſendi, quia ſecundum ſuam eſſentiam eſt forma, & quia inter materiam primam, & formam ſubſtantialem quæ eſt eius actus, nihil eſt medium, ergo & erit immediatum principium operandi. [p. d. 3 q. 4 2. a. arg. 2. q. de ani. a. 11. arg 10.]

3 Præterea materia prima eſt ſua potentia, ſed forma ſubſtantialis eſt nobilior, quam materia: hæc enim eſt propter formam, tamquam propter finem, ergo forma ſubſtantialis eſt ſua potentia. [p. p 77 a p. ar. 2. q de ani. art 11. arg 12.]

4 Præterea forma ſubſtantialis eſt ſimpliciot, & virtuoſior, quam forma accidentalis Cum enim agere ſequatur ad eſſe in actu, potentior erit ad ageodum actus perfectior, qoam impetfectior, perfectior autem actus eſt forma ſubſtantialis, quam accidentalis, ſed hæc eſt ſua virtus, & per conſequens eſt immediatum principium actioms, ergo & illa erit ſua virtus, & potentia, & ſic erit immediatum principium actionis, non quidem illius qua diſponitur materia, quia hoc ſit per alterationem ad quam ſufficiunt formæ accidentales, ſed eius, qua forma ſubſtantialis introducitur in materiam [3. c. g c 69. / p p. arg 19 de ani. arg. 9. / p p. 41 art 1 arg 1. & 67. 3 arg 19. 115. a p. arg 5. 4 d. 12 q. p. a. 2. queſt 2. arg 1. 3 de pot a 8 arg. 1. p. p. 77 a 1 arg 1. 2 de p. q p a. 1. arg 3. d. q 1. a. 3 ad 2 p. p. 3 1. a. 1. c de ſp. cr. art. vit]

5 Præterea nihil agit vltra ſuam ſpeciem, quia effectus non poteſt eſſe nobilior cauſa: ſed forma ſubſtantialis eſt nobılıot accidentali, ergo forma accidentalis non poteſt eſſe principium actionis, qua producitur ſubſtantia, ſed hoc erit forma ſubſtaotialis.

6 Prætetea diuerſorum actonm ſunt diuerſæ potentiæ: ſed forma ſubſtantialis, & accidentalis ſunt dioerſi actus, ergo ſicot accidens eſt principium producendi accidens. ita fotma ſubſtantialis erit priocipium iotroducendi formam ſubſtantialem.

7 Prætetea omne generans debet eſſe ſimile generato: ſed omne, quod ſimpliciter generatur eſt ſubſtantia ergo principiom immediatum producendi ſubſtantiam, debet eſſe ſubſtantia, hoc autem eſt forma ſubſtantialis, non autem accidentalis, nam hęc eſt accidens, ergo forma ſubſtantialis eſt immediatum ptincipium actionis. [4. d. 12 q p a 2. quæſt 1. arg. 2 p p.]

8 Prætetea ſubiectum eſt cauſa efficiens ſuarum paſſiooum, & potentiarum, vt dictum eſt, ergo forma ſobſtantialis, quæ conſtituit ſobiectum in ſuo eſſe ſubſtantiali, erit principium immediatum actionis. [q. 5. log. 24]

9 Prætetea aqua calida ſemoto igne ſe reſtituit ſuæ præſtinæ frigiditati; ſed talis actionis immediatum principiom nullum aliud eſt præter formam ſubſtaotialem aquę, ergo forma ſubſtaotialis eſt immediatum principiom actionis. [4. d. 47. q. 2. a. 1. quæſt. 3, c.]

Sed contra eſt, quod Philoſophus de ſenſu & ſenſ. c 2 dicit, quod ignis, vt ignis, & terra, vt terra nihil agere, aut pati nata ſunt, neque aliud quippiam, ſed quatenus illis ineſt contrarietas, eatenus omnia agūt, & patiuntur; contrarietas autē tantum eſt inter accidentia, quia ſubſtantiæ nihil eſt contrariū, ergo forma ſubſtantialis non eſt immediatū principium actionis. [de ſenſ. l. 2.]

a Prætetea ſemen deciſum à genetante eſt inſtromentom ſeparatum animalis, cuius virtute producit ſubſtantiam ſibi ſimilem, vbi non eſt animal ipſum per ſe præſens, vt dicit Philoſophus 2. de ani t. 10. & calor naturalis eſt inſtrumentum animæ nutritiuæ ad producendum catnem, vt dicit Philoſophus 2. de ani. t. 41. ſed virtus ſeminalis, & calor naturalis ſunt accidentia, ergo accidens eſt [7. met l. 8 4. d. 12. q. p. art a. quæſt. 2, arg. p. / 7. met l 8 4. d. 12. q. 2. c.]

immediatum principium actionis, non autem forma ſubſtantialis.

[p p 67.a.1. ad 3.2 d 13. a 3 ad 7.1. cæli.l.2.7. phyſ.l.1.p. de gen.l. 18.] 3 Præterea lux ſolis generat ignem, & animalia. vt ſenſu patet, non enim poteſt ignem generare ſol per ſuam formam ſubſtantialem, quia vt docet Philoſophus 7. phyſ.t. 10. & 11. & p. de gen.t. 44. & 45 approximatio agentis ad paſſum, & contactus eius omnino neceſſarius eſt ad agendnm; neque viuentia, tum ob eandem rationem, tum quia cælum eſt inanimatum, nullum autem inanimatum poteſt eſſe cauſa productiua viuentis, neque enim eſſe poteſt cauſa illorum vniuoca, cum corruptibile, & incorruptibile differant genere, vt ſæpe dictum eſt ex Philoſopho; Neque æquiuoca, quia cauſa æquiuoca eſt nobilior effectu, at nullum inanimatum eſt nobilius animato, ergo dicendum eſt quod immediatum principium actionis productiuæ non eſt forma ſubſtantialis, ſed accidentalis.

[p d 3.q. 4 a. 2.arg p. ſed contra.] 4 Præterea ſicut ſe habet poſſe ad eſſe, ita ſe habet potentia ad eſſentiam; ſed in nulla re creata verũ eſt dicere, quod ſuum eſſe eſt ſuum poſſe, ergo in nulla re creata ſua eſſentia eſt ſua potentia, & ita nec in forma ſubſtantiali.

[arg 2. ſed contra.] 5 Præterea omne agens, quod agit per eſſentiam ſuam, eſt agens primum, vt dicit Auic. cuius ratio eſt, quia omne ſecundũ agens agit inquantum participat aliquid, & ita agit per aliquid additum eſſentiæ: ſed forma ſubſtantialis non eſt agens primum, ergo non eſt agens per ſuam eſſentiam, ſed per ſuam potentiam, ergo ſua potentia non eſt ſua eſſentia.

[q.4. de malo a.4 ad 3.q de ani.a. 12. c p p.77.a. p.c.] Reſpondeo dicẽdum quod neceſſe eſt dicere quod forma ſubſtãtialis eſt quidem primũ principiũ actionis, quia eſt natura, vt inquit Philoſophus 2. phyſ.t. 2. quæ eſt primum principium motus, & quietis. & quia quælibet res ſecundum illud ſortitur ſpeciem, quod eſt propriæ operationis principium primom, ſortitur autem vnumquodque ſpeciem per propriam formã ſubſtantialem, quare hæc debet eſſe primum principiom operationis: non tamen eſt proximum, & immediatum principium illius, ſed hoc eſt forma accidentalis. [q 2 de ver. a.14.c.] Quod multipliciter poteſt apparere, & primo quidem, quia forma, inquantum eſt forma, non dicit cauſam actiuã, nã actio eſt vt in exeundo ab agẽte, ſed forma inquantum huiuſmodi habet eſſe in perficiẽdo illud in quo eſt, & quieſcendo in ipſo; & ideo forma non eſt principium agendi, niſi mediante virtute: Et in quibuſdam quidem ipſa forma eſt virtus; ſed non ſecundum rationem formæ: in quibuſdam autem virtus eſt aliud a forma ſubſtantiali rei, ſicut videmus in omnibus corporalibus à quibus non progrediuntur actiones, niſi mediantibus aliquibus ſuis [p p q.53.a.3. c de ſpir. cr. art. vlt.] qualitatibus. Secundo quia ſecundum diuerſitatem actuum oportet eſſe diuerſitatem propriarum potentiarum, quia vnuſquiſque actus proprius reſpondet propriæ potentiæ, operatio autem, & eſſe in qualibet creatura ſunt actus omnino diuerſi, ita vt nullius [q de ani.a. 2.c.] creaturæ eſſe ſit ſua operatio, ergo & forma ſobſtantialis, & potentia operatiua, quæ ſunt propriæ potentiæ illorum actuom, erunt plane diuerſæ. Tertio quia vnumqoodque agit ſecundum qood eſt acto illud, quod agit, ignis enim non calefacit, inquantum eſt lucidus actu, ſed inquantom eſt actu calidus; & exinde eſt, quod omne agens agit ſibi ſimile; vnde oportet, quod ex eo, quod agit, conſideretur principium, quo agit, oportet enim vtrumque eſſe conforme, vnde in 2. phyſ. dicitur. quod forma, & generans ſunt idem ſpecie; cum ergo id, quod agitur, non pertineat ad eſſe ſubſtantiale rei, impoſſibile eſt, quod principium, quo agit, ſit aliquid de eſſentia rei. Et hoc manifeſte apparet in agentibus naturalibus, quia enim agens naturale in generatione agit tranſmutãdo materiam ad formam; quodquidem fit, ſecundũ quod materia primo diſponitur ad formam, & tandem conſequitur formam, ſecundum quod generatio eſt terminus alterationis neceſſe eſt, quod ex parte agentis id, quod immediate agit, ſit forma accidẽtalis correſpondens diſpoſitioni materiæ; oportet tamen, vt forma accidentalis agat in virtute formæ ſubſtantialis, quaſi inſtrumentum eius, alias non induceret agendo formam ſubſtantialem, & propter hoc in elemẽtis non apparent aliqua principia actionum, niſi qoalitates actiuę, & paſſiuæ, quæ tamen agunt in virtute formarnm ſubſtantialiũ: & propter hoc earum actio non ſolum terminatur ad diſpoſitiones accidentales, ſed etiam ad formas ſubſtantiales, nam & in artificialibus actio inſtrumenti terminatur ad formam intentam ab artifice. Similiter & potentiæ animæ, quia non dicuntur directe per reſpectum ad aliquid ſubſtantiale, ſed ad aliquid accidentale, non ſunt ſubſtantiæ, ſed accidentia; intelligens enim, & ſentiens actu non eſt eſſe ſubſtantiale, ſed accidentale, ad qood ordinatur intellectus, & ſenſus; & ſimiliter eſſe magnum, vel paruum, ad quod ordinatur vis augmentatiua; generatiua vero potentia, & nutritiua ordinantur quidem ad ſubſtantiam producendam, vel conſeruandam, ſed per tranſmutationem materiæ. Vnde talis actio, ſicut & aliorum agentium naturalium fit a ſubſtantia mediante principio accidentali, & per conſequens nulla forma ſubſtantialis eſt immediatum principium actionis, [4 d. 12. q 5. a.2 quæſt 2. c.7. met. l.a.] ſed illam operatur mediante proprio accidente, atque adeo mediante qualitate, quæ licet ſit actiua nõ tamen agit ſolum in virtute propria producendo ſcilicet accidens, ſed etiam in virtote formæ ſubſtantialis, cuius eſt inſtrumentum, & ideo eius actio non ſolom terminatur ad formam accidentalem, ſed etiã ad ſubſtantialem: propter quod generatio eſt terminos alterationis, huiuſmodi autem virtutem inſtrumentalem recipit qualitas eo ipſo, quod à principiis eſſentialibus formæ ſubſtantialis cauſatur; quando vero agens directe, & immediate ſua actione producit ſubſtantiam ſicut eſt Deus, qui creando producit rerum ſubſtantias, [q de ani.a. 12. & c.p. p q.77 a.p.c.] huiuſmodi agens agit per ſuam eſſentiam, & ſic non eſt in eo aliud virtus, vel potentia actiua, & eius eſſentia. Confirmari poteſt hæc ratio ex diuiſione entis in actum, & potentiam, cum enim hæc diuidãt ens, & quodlibet genus entis, oportet quod ad idem genus referatur actus, & potentia, & ideo ſi actus non eſt in genere ſubſtantiæ, potentia quæ dicitur ad illum actum, tamquam immediatum, principium illius, non poteſt eſſe in genere ſubſtantiæ, operatio autem cuiuſlibet agentis creati non eſt in genere ſubſtantiæ ſed hoc eſt in ſolo Deo, quare & in illo ſolo ſubſtantia erit immediatum principium actionis non autem in vllo agente creato.

Ad primum dicendum, quod Philoſophus loco [2. de gen l. 9.] citato non reprehendit aſſerentes efficientiam ſolum præſtari per accidentia, & negantes illam formis ſubſtantialibus, ſed reprehendit eos, qui negabant genus cauſæ formalis, & efficientiam tribuebant cauſæ materiali mediantibus accidentibos, vt patet ex contexto.

Ad ſecundum dicendum, quod forma ſubſtantia- [l.c. In arg.] lis eſt etiam principium operandi, ſed mediante virtute, eſt enim principium primum, ſed non proximom: operantur enim qualitates propriæ formarum ſubſtantialium virtute illarum, ſicut & qualitates elementorum in virtute formarum ſubſtantialium ipſorum elementorum: eſt autem formæ ſubſtantialis immediatum principium eſſendi, quia eſſe non eſt accidens.

Ad tertium dicendum, quod actus, ad quem eſt in [l. c. in arg.]

1.c.in arg.

potentia materia prima, eſt ſubſtantialis forma; & ideo potentia materiæ non eſt aliud, quam eius eſſentia.

p.p.77.a.p. ad 3.

Ad quartum dicendum, quod actio eſt compoſiti ſicut & eſſe, exiſtentis enim eſt agere. Compoſitum autem per formam ſubſtantialem habet eſſe ſubſtantialiter, per virtutem autem, quæ conſequitur formã ſubſtantialem operatur; vnde ſic ſe habet forma accidẽtalis actiua ad formã ſubſtantialẽ agentis, vt calor ad formam ignis, & ſicut ſe habet potentia animæ ad animam. Vel dic, quod introductio formæ ſubſtãtialis fit à qualitatibus actiuis agentibus inſtrumentaliter in virtute formæ ſubſtantialis: Nam illæ ſicut cauſantur à forma ſubſtantiali, quæ ſimul cum materia eſt ratio propriorum accidentium ita agunt ad introductionem formæ ſubſtantialis in virtute illius. Quod autem agit in virtute alterius producit effectũ ſimilem non ſibi tantum, ſed magis ei, in cuius virtute agit, & cauſa actionis magis eſt id, cuius virtute agitur, quam illud, quod agit, ſicut principale agens magis agit, quam inſtrumentum.

2.d.18.q.2.a 3 ad 2.d.p.q. p.a.4.ad 5.p. p.67.a.3.ad 3 q.115.a.p.ad 5.4.d.12 q.p a.2 queſt. a.ad 2.

Ad quintum dicendum, quod propria virtute nihil agit vltra ſuam ſpeciem, ſed virtute alterius, cuius eſt inſtrumentum, poteſt agere vltra ſuam ſpeciem; ſic enim ſerra agit ad formam ſcamni, & calor naturalis, in quantum eſt inſtrumentum animæ, agit ad generationem carnis, & quæcunque forma accidentalis, vt inſtrumentũ formæ ſubſtantialis, agit ad productionem formæ ſubſtantialis; ad accidens autem agit propria virtute, non enim eſt contra rationem accidentis, quod excedat ſuũ ſubiectum in agendo, ſed quod excedat in eſſendo. niſi forſan quis imaginetur idem accidens numero deſluere ab agente in patiens, ſicut ponebat Democritus fieri actionem per deſluxum atomorum. Vnde ex actione qualitatũ elementarium, atque adeo accidentium dupliciter ſequitur aliquid. vno modo ex ipſis ſecundũ ſe, & ſic ex actione illarum nulla forma ſubſtantialis ſequitur, quia alioqui ſequeretur, quod formæ ſubſtantiales ex neceſſitate inducerentur, vt Emped. dixit, ſed tantũ ſequitur forma accidentalis. vt ſapor, odor, durũ, molle, & aliæ ſimiles qualitates. Sic enim calor propria virtute producit calorem, & ſic de reliquis. Alio autem modo ſequitur aliquid ex eis, ſicut ex inſtrumentis, vt dicit Philoſophus 2. de ani. t. 40. & 41. quod ignis in motu augmenti eſt ſicut inſtrumentum regulatũ, ſed principaliter agens, & regulans eſt virtus animæ dirigens in determinatam quantitatem; & ſimiliter ex actionibus qualitatum actiuarũ conſequitur anima, & forma quælibet ſubſtantialis, ſecundum quod in eis vt inſtrumentis manet virtus animæ, vel alterius formæ ſubſtantialis, & ipſius cæli: & ideo non oportet, cum non agant in virtute ſua tantum, quod ex actionibus earum nihil ſequatur vltra earum ſpeciem, quia ex motu inſtrumenti ſequitur effectus ſecundum rationem principalis agentis.

p.p.115.a.p. ad 5.a. d.18. q.2 a.3.ad 2. 4.d.12.q.p.a 2.quæſt.2.c. 7.met l.9.q. de ani a.12. & in reſp. ad ſuperiora argumenta.

p.p.115.a.p. ad 5.

Ad ſextum dicendum, quod quia forma accidentalis, & ſubſtantialis ſunt ſubordinatæ, vnde per eũdem motum acquiruntur, generatio enim eſt terminus alterationis, per quam acquiritur forma accidentalis, propterea per idem principium proximum producuntur, ſed forma accidentalis in virtute propria illius, forma vero ſubſtantialis in virtute alterius vt dictum eſt.

4.d.12.q.p.a. 2.quæſt.2. ad 3.

Ad ſeptimum dicendũ, quod generatum nõ debet aſſimilari inſtrumento, ſed principali agenti, vt dicit Comm. 12. met. com. 13. quia inſtrumentum non agit virtute ſua, ſed alterius, & illi aſſimilat, non ſibi; forma vero accidentalis, quæ eſt immediatum principium omnis actionis, agit vt inſtrumentum ſubſtantiæ, atque adeo in virtute illius.

de ſenſu l. 4.d.12.q.p.a p.quæſt.2.c. p.p.q.77.a. 6.ad 3.& 7. ad p. p.p.q.54.a. p.c.q.54.4. c & q.77.a. p.c.& art.6. ad 3.& art. 7. ad p.

Ad octauum dicendum, quod, quia forma accidentalis agit in virtute formæ ſubſtantialis, neceſſe eſt ad hoc, vt ei competat vis agendi ex virtute illius, vt ab illa immediate deriuetur, nam hanc virtutem inſtrumentalem recipit eo ipſo, quod à principiis eſſentialibus formæ ſubſtantialis cauſatur. Verũ, quia talis virtus non cauſatur à forma ſubſtãtiali per actionem propriam ſed per impropriam, quæ dicitur naturalis conſequentia, vel reſultantia, (actio enim proprie dicta eſt coniuncta cum tranſmutatione, & cum ſit actualitas virtutis, ſupponit formam ſubſtantialem, per quã res conſtituitur in eſſe ſubſtantiali, & virtutem agendi, quæ non competit formæ ſubſtantiali ſecundum ſuam eſſentiam, vt ſic, vt dictum eſt,) propterea forma ſubſtantialis non dicitur eſſe immediatum principium actionis abſolute ſumptæ, quando ex illa reſultat forma accidentalis, quæ eſt eius paſſio, nam cum hæc nata ſit ſimul eſſe cum illa, aduenit illi ſine eius tranſmutatione.

p.p.77.a.6. ad 2.& 7 ad p.

Ad nonum dicendum, quod reductio aquæ ad priſtinam frigiditatem non eſt per aliquam tranſmutationem, ſed per naturalem quandam reſultantiam, ſicut ex vno naturaliter reſultat aliud, vt ex luce color. Vnde ſicut frigus, quando primo cœpit eſſe, fluxit ex eſſentia aquæ, cum qua ſimul eſſe natum eſt, tamquam effectus talis formæ ſubſtantialis, ita quando ſecundo recipit eſſe, denuo idem ſpecie refluit ex forma, ſicut ſi color, qui fluxit ex luce, corrumpetur, iterum ex illo fluetet; & ita aqua vi ſuæ ſpeciei recuperat ſuam frigiditatem per violentam actionem ignis amiſſam; ſicut ſimiliter, quia anima ſecundum ſuam eſſentiam eſt origo ſuarum potentiarum, & forma ſubſtantialis eſt origo ſuarum proprietatum, ſi anima, vel forma ſubſtantialis à ſuo compoſito per diuinam potentiam ſeparatetur, in illa ſeparata maneſet efficacia iterum influendi potentias ſenſitiuas, vel proprietates toti compoſito, ſi iterum illi vniretur, quia hæc efficacia non eſt quid ſuperadditum eſſentiæ animæ, vel formæ ſubſtantiali, nam vtraque eſt ſecundum ſuam eſſentiam origo ſuarum potentiarum, & proprietatum.

4.d.47.2.q.a 2.2. quæſt. 2.2.

4.d.44.q.6 a 3 quæſt. c inf. q.45. a.6.ad 3.

QVÆSTIO X.

De cauſa exemplari, ſeu de idea.

Deinde conſiderandum eſt de cauſa exemplari, ſeu de idea.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR QVATVOR.

1 *Vtrum neceſſe ſit ponere ideam.*

2 *Vtrum recte definiatur idea, quod ſit forma extra rem, quam effectus imitatur, ex intentione agentis determinantis ſibi finem.*

3 *Vtrum idea ſit terminus intrinſecus cognitionis practica, ſeu verbum practicum, an vero ſit res ipſa facienda, vt ab intellectu cognita.*

4 *Vtrum idea reducatur ad cauſam formalem, vel finalem, vel ad cauſam efficientem.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum neceſſe ſit ponere ideas.

Videtur quod non ſit neceſſarium ponere ideas. Dicit enim Philoſophus p. met. t. 32. quod dieo. p.d.36.q.2. a.p arg p.

ce exemplaria eſſe vaniloquium eſt, & poëticas metaphoras dicere; ſed ideas exemplaria dicimus, ergo vanum eſt ponere ideas.

arg.1. 2 Præterea perfectius eſt agẽs, quod non eget in ſua actione ad exemplar reſpicere, quam quod exemplari indiget; ſed agens intellectuale eſt inter omnia agentia perfectiſſimum, ergo non eſt illi opus ideis, ad quas reſpiciat, vt ibidem ſubdit Philoſophus.

arg 3. & q. 15. de ver a. p. arg. p. 3 Præterea perfectius eſt ſcire res per ſuam eſſentiam, quam per ſuam ſimilitudinem; ſed agens intellectuale perfecte cognoſcit res, ergo ſcit eas per eſſentiam, & non per ideas, & proinde non ſunt hæ neceſſariæ.

q. 3 de ver a. p. arg. q. & 1 p. p. q. 15 a p. arg. 3. 4 Præterea ſi idea eſt neceſſaria, maxime vt ſit principiom cognoſcendi, & operandi; ſed nullum agens artificiale indiget idea tamquam principio cognoſcendi, & faciendi opus artificiatum; non quidem agens increatom, tum quia eſſentia diuina eſt illi ſufficiens principium cognoſcendi, & operandi omnia; tum quia Deus eodem modo cognoſcit ſe, & alia, alioqui eius ſcientia multiplex eſſet, & diuiſibilis, ſeipſum autem non cognoſcit per ideam, quare nec alia cognoſcet per ideam. Neque agens artificiale creatum, tum quia principium factiuum operis artificiati eſt, inquit Philoſophus 7. met. t. 23. prima ſubſtantia; tum quia ars eſt ſufficiens principiom productiuum operis artificiati vt docet Philoſophus 5. met. cap. 2. & 7. met. t. 23. ergo non eſt neceſſe ponere ideas.
5 met. l. 6. 5 met. l. 2.

7. met. l. 17. p p. q. 15 a. p. 6. Sed contra eſt, quod Philoſophos 7. met. t. 23. & 24. dicit in artificialibus domum externam fieri à domo in anima, & ſimiliter ſanitatem ad extra à ſanitate, quæ eſt forma in anima; ſed hæc domus vel ſanitas, quæ eſt forma in anima, nihil aliud eſt, quam idea.

p. p. q. 15. a p. arg. ſed c. & p. d. 36. q. 2. a p. arg. ſed q. 2 Præterea dicit D. Aug. lib. 83. q. 46. quod qui negat ideas eſſe, negat in diuinis filium eſſe, quod eſt hæreticum; & ibidem dicit, quod tanta vis in ideis conſtituitur, vt niſi his intellectis ſapiens eſſe nemo poſſit.

q. 3 de ver. a. p. arg. a. ſed c. 3 Præterea omne agens per intellectum habet rationem ſui operis apud ſe, niſi ignoret quid agat; ſed datur agens intellectuale tam creatum quam increatum non ignorans quid agat, ergo neceſſe eſt in vtroque agente dari ideas.

p. p. q. 44. a. 3. c. 4 Præterea in omni productione ſiue naturali, ſiue artificiali effectus determinatam formam conſequitur; ſed hæc determinatio in productione artificiali oritur ab exemplari, vel idea, artifex enim producit determinatam formam in materia propter exẽplar, ad quod inſpicit, ſiue illud ſit exemplar ad quod extra intuetur, ſiue ſit exemplar interius mente conceptũ, ergo neceſſe eſt in agente intellectuali creato dari ideas, ergo & in increato quia cum ea, quæ naturaliter fiunt determinatas formas conſequantur, oportet, quod hæc formarum determinatio reducatur, ſicut in primum principium, in diuinam ſapientiam, quæ ordinem vniuerſi excogitauit, qui in rerum diſtinctione conſiſtit, & per conſequens, quod in diuina ſapientia ſint rationes omnium rerum, quæ ideæ nuncupantur.

p. p. q. 15. a. p. c. Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt ponere in mente intellectualis agentis tam creati, quam increati ideas. idea enim Græce, Latine forma dicitur, vnde per ideas intelliguntur formæ aliarum rerum, præter ipſas res exiſtentes; forma autem alicuius rei præter ipſam exiſtens ad duo eſſe poteſt, vel vt ſit exemplar eius, cuius dicitur forma, vel vt ſit principium cognitionis ipſius, ſecundum quod formæ cognoſcibilium dicuntur eſſe in cognoſcente, & quantum ad vtrumque neceſſe eſt ponere ideas, quod ſic patet. In omnibus enim, quæ à caſu non generantur, neceſſe eſt formam eſſe finem generationis cuiuſcunque; agens autem non ageret propter formam, niſi inquantum ſimilitudo formæ eſt in ipſo, quod quidẽ contingit dupliciter; in quibuſdam enim agentibus præexiſtit forma rei fiendæ ſecundum eſſe naturale, ſicut in his, quæ agunt per naturam, ſi ut homo generat hominem & ignis ignem: in quibuſdam vero ſecundum eſſe intelligibile, vt in iis, quæ agunt per intellectum, ſicut ſimilitudo domus præexiſtit in mente ædificatoris, & hæc poteſt dici idea domus, quia artifex intendit domum aſſimilare formæ, quã mente concepit. Quia ergo plurimi ſunt effectus, qui non ſunt à caſu facti, ſed ſunt facti ab agente intellectuali creato, & ſimiliter quia mundus non eſt caſu factus, ſed eſt factus à Deo per intellectum agentem, neceſſe eſt, quod in mente vtriuſque agentis intellectualis, increati ſcilicet, & creati ſit forma, ad ſimilitudinem cuius vtrumque agens ſuum effectum operetur, quam formam appellamus ideam. Hoc tamen intereſt inter formam exemplarem exiſtentem in mente diuina, & in mente artificis creati, quod creatus artifex agit ex præſuppoſita materia, vnde formæ exemplares, quæ ſunt in mente illius, non ſunt factiuæ materiæ, quæ eſt indiuiduationis principium, ſed tantum formæ, à qua eſt ſpecies artificiati, & ideo huius formæ exemplares non reſpiciunt directe artificiatum, quantum ad indiuiduum, ſed quantum ad ſpeciem ſolum. formæ autem exemplares intellectus diuini ſunt factiuæ totius rei, & quantum ad formã, & quantum ad materiam, & ideo reſpiciunt creaturam, non ſolum quantum ad naturam ſpeciei, ſed etiam quãtum ad ſingularitatem indiuidui, per prius tamen quantum ad naturam ſpeciei, quod ex hoc patet. Exemplar enim eſt, ad cuius imitationem fit aliquid, vnde ad rationem exemplaris requiritur, quod ipſa aſſimilatio operis ad exemplar ſit intenta ab agente, aliàs aſſimilatio caſu accideret, & non ſecundum viam exemplaritatis. Sic ergo in ratione exemplaris includitur intentio agentis. Ad hoc ergo per prius exemplar reſpicit, quod agens primo intendit in opere: agens autem quilibet intendit in opere id, quod perfectius eſt, natura autem ſpeciei eſt quid perfectiſſimum in vnoquoque indiuiduo, per ipſam enim duplex imperfectio perficitur, imperfectio materiæ, quæ eſt ſingularitatis principium, quæ, cum ſit in potentia ad formam ſpeciei perficitur, quando naturam ſpeciei conſequitur. & imperfectio formæ generalis, quæ ſe habet ad differentias ſpecificas in potentia, vt materia ad formam. Vnde ſpecies ſpecialiſſima eſt primo in intentione naturæ, vt patet per Auic. in principio ſuæ Metaphyſicæ: non enim natura intendit principaliter generare ſortem, alias deſtructo ſorte ordo, & intentio naturæ periret. intendit autem in ſorte generare hominem. Similiter non intendit principaliter generare animal, alioquin quieſceret eius actio, quando ad naturam animalis perduxiſſet, cum tamen in indiuiduo generato prius compareat natura animalis, quam hominis, vt patet in 16. de animalibus, non autem prius eſt homo, quam hic homo. Vnde exemplar, quod eſt in mente diuina primo naturam reſpicit in qualibet creatura.
quol 8 q p a. 2. c.

Ad primum ergo dicendum quod ſicut dicit Com 11. met com. 4. Plato, & alij antiqui Philoſophi quaſi ab ipſa veritate coacti tendebant in illud, quod poſtmodum Ariſtoteles expreſſit, quamuis non peruenerint in ipſum; & ideo Plato ponens ideas, ad hoc tendebat, ſecundum quod & Ariſtoteles poſuit, ſcilicet eas eſſe in intellectu diuino, vnde hoc improbare p d. 36. q. 2 a. p. ad p.

Philoſophus non intendit, ſed ſecundum modum, quo Plato poſuit formas naturales per ſe exiſtentes ſine materia eſſe.

[q. 3. de ver. a. p ad 6. p. d. 36 q. 2. a. p. ad 2 p. p. 15. p. p. ad 3.] Ad ſecundom dicendum quod agens intellectuale creatom, quia eſt imperfectum, cognoſcit per ideam acceptam a rebus, & ideo eget reſpicere in exẽplar, quod non eſt ſua eſſentia: at intellectus diuinus, quia eſt infinite perfectus, noo cognoſcit per ideam acceptam à rebus, ſed per eſſentiam ſuam, quæ eſt ſimilitudo omnium rerum.

[p. d. 36. q. 2. a. p. ad 5. & in 2. ſer ad 2. p p. 15. a. p. c.] Ad tertium dicendom, quod res cognoſci non poſſoot per ſuam eſſentiam ab aliquo intellectu, niſi per eſſentiam in intellectu exiſtant, qualiter res ad extra non ſuot in vllo intellectu, vnde nullus intellectus cognoſcit res ad extra per earum eſſentias, ſed vel per ſuam, ſi ſit intellectus diuinus, quia per illam perfectius repræſentantur, vel per formam mente conceptam, ſi ſit intellectus creatus.

[p. p. q. 15. a p. ad 3.] Ad quartum dicendum, quod neceſſe eſt ponere ideas tam in intellectu increato, quam in creato, vt dictum eſt. Neque obſtant rationes allatæ in obiectione. Non enim prima, quia cum Deus ſecundum ſuam eſſentiam ſit ſimilitudo omnium rerum, idea in Deo nihil aliud eſt, quam eius eſſeotia. [q. 3. de ver. a. p. ad 2.] Sicot enim Deus, quia non poteſt non eſſe, noo iodiget eſſentia, quæ ſit aliud, quam ſuum eſſe, ita, qoia non poteſt deficere in cognoſcendo, vel operando, non indiget alia regula à ſeipſo, ſed propter hoc oon poteſt deficere, quia ipſe eſt ſui ipſius regola, ſicut propter hoc non [p. p. q. 15. a. p. ad 2.] poteſt non eſſe, quia ſua eſſentia eſt ſuum eſſe. Neque ſecunda, quia licet Deus per eſſentiam ſuam ſe, & alia cognoſcat, tamen eſſentia ſua eſt principium operatiuum aliorum, non autem ſui ipſios, & ideo habet rationem ideæ, ſecundum quod ad alia comparator, non autem ſecundum quod comparatur ad [q. 3. de ver. a. p. ad 11.] ipſum Deum; præterquam quod Deus eodem modo cognoſcit ſe, & alia, ſi accipiatur modus cognitionis ex parte cognoſcentis, non autẽ ſi accipiatur ex parte rei cognitæ, qoia creatura, quæ a Deo cognoſcitur, noo eſt idem ſecũdum rem cum eo, vnde oulla multiplicitas in eius eſſentia ſequitur. Neque tertia, quia Philoſophus nomine ſubſtantiæ primæ intelligit for- [7. met. l. 6.] mam in mente artificis, quæ dicitur prima ſubſtãtia, quia eſt prima forma productiua formæ exiſteotis in materia. Neque quarta, quia præter artem eget agẽs artificiale forma aliqua, ad cuius ſimilitudinem, & [q. 3. de ver. a. p. & 2. p. p. q. 44. a. 3. c. p. p. 15. a. 2. q. 3. de ver. a. 2. c. & ad q.] imitationem aliquid efficiat, ipſamque reſpiciat, dum operatur, qoæ non competunt arti, ſed ideæ, vt per ſe patet; præterquam quod ars eſt vna, & eſt principium, quo ageos intellectuale intelligit, at idea eſt quod intelligitur, & ſub eadem arte ſunt plures ideæ.

ARTICVLVS II.

Vtrum recte definiatur idea, quod ſit forma extra rem, quam aliquid imitatur, ex intentione agentis determinantis ſibi finem.

[q. 3. de ver. a. c.] VIdetur quod non recte definiatur idea, quod ſit forma extra reon, quam aliquid imitatur, ex intentione agentis determinantis ſibi finem. Quia forma importat reſpectum cauſæ eius, quod ſecundum eam formatur; ſed forma non informat niſi per mo- [q. 5. a. p. c.] dum inhærentiæ, nam informat, vt dictum eſt, comm onicaodo ſe ipſam, ergo idea non eſt forma extra rem.

2 [p. d. 36 q. 2. a. p. c. q. 3. de ver. a. p. arg. 9. p. p. 44. a. 3. arg. 9.] Præterea de ratione imitationis duo ſunt, illud, io quo eſt imitatio, & illa, quæ ſe imitaotur; illud autẽ, reſpectu cuius eſt imitatio eſt aliqua qualitas, vel forma per modum qualitatis ſignificata; vnde de ratione imitationis eſt ſimilitudo; ſed inter res ad extra, & res exiſtentes in intellectu agentis intellectualis, ſiue increati, ſiue creati, non eſt vlla ſimilitudo, quia creaturæ longe diſtant à diuina ſimilitudine, & quia ſimilia ſunt, quorum eſt eadem qualitas; at inter illas res non eſt eadem qoalitas, ſed eſt diuerſitas, cum prædicamento dferaot, ergo idea non eſt forma, quam aliquid imitatur.

3 [quol. 3. a. 9. a. & ad p. & p. d. 36. q. 2. a. p. c.] Præterea idea non eſt forma realis, ſed intelligibilis; non enim eſt forma artificialis, vel materialis habens eſſe in actu ſecundum quod eſt in materia, ſed eſt habens eſſe in poteotia actioa, ſecundum qood eſt in mente artificis, vel Dei; ſed forma intelligibilis non eſt forma, quam aliquid imitetur, ſeu ad cuios ſimilitudinem aliquid fiat. nam potius ipſa imitatur formam ad extra, cum ab illa cauſetur, ergo idea non eſt forma, quam aliquid imitatur.

4 [q. 3. de ver. a. p. c.] Præterea omnis artifex per ideam operatur effectum ſuum; ſed plerunque pictores faciuot imagioem alicuius, de quo non iotendunt, ergo idea non eſt forma, quam aliquid imitatur, ex intentione agentis.

5 [3. de ver. q. p. c.] Præterea definitom non debet poni in definitione, nam bis poneretur; ſed idea habet rationem finis, eſt enim forma, ad quam aliqoid formatur, ly autẽ, ad, importat reſpectum ad finem. Præterea ab illa ſuſumit aliquando agens formam, qua agit, ergo fruſtra ponitur in definitione ideę, qood ſit forma, quam aliquid imitatur, ex intentione agentis ſibi determinantis finem.

[3. de ver. a. p. c.] Sed contra eſt, quod id eſt ratio ideæ, in quo conueniunt tam forma artis in mente artificis exiſtens, quam forma extra artificẽ exiſtens, quam ſibi pictor proponit ad exprimendum, nam vtraque habet rationem exemplaris, & ideæ; ſed vtraque io eo conuenit, quod ſit forma extra rem, ad cuius imitationem agẽs intellectuale aliqoid facit, ex inteotione ſibi finem determinans, ergo hæc eſt ratio ideæ.

2 [quol. 4. a. p. c.] Præterea idea pertinet ad cognitionem practicã, eſt enim terminos intrinſecus cognitionis practicæ; ſed eatenus ad talem cognitionem pertinet, quatenus eſt forma concepta, & intellecta ab agente, vt ad eius ſimilitudinem opus exterius producat, ſicut ædificator in mente ſua præconcipit formam domus, ad cuius imitatiooem, & ſimilitudinem ioteodit producere formam domus in materia.

[q. 3. de ver. a. p. & 2. c.] Reſpondeo dicendum quod ſi attendamus proprietatem vocabuli, idea nihil eſt aliud, quam forma, vel ſpecies. Forma autem alicuius rei poteſt dici tripliciter, vno modo, à qua formatur res, ſicot à forma agentis procedit formatio effectus, ſed quia oon eſt de neceſſitate actionis, vt effectus pertingãt ad completam rationem formæ agentis, cum frequenter deficiãt, maxime in cauſis æquiuocis, ideo forma, à qua formatur aliquid, nón dicitur eſſe idea, vel forma. Alio modo dicitor forma alicuius, ſecundum quam aliquid formatur, ſicut anima eſt forma hominis, & figura ſtatuæ eſt forma cupri. Et quamuis forma, quæ eſt pars compoſiti, vere dicatur eſſe illius forma, non tamen conſueuit dici eius idea, quia videtur hoc nomen idea ſignificare formam ſeparatam ab eo, cuius eſt forma. Tertio modo dicitur forma alicoius illud, ad quod aliquid formatur, & hæc eſt forma exemplaris, ad cuius ſimilitudinem aliquid conſtituitur, &

in hac ſignificatione conſuetum eſt nomen ideæ accipi, vt idea idem ſit, quod forma, quam aliquid imitatur. Sed notandum, quod aliquid poteſt imitari formam aliquam dupliciter, vno modo ex intentione agentis, ſicut pictura ad hoc fit à pictore, vt imitetur aliquem, cuius figura depingitur: aliquando autem prædicta imitatio per accidens eſt, & præter intentionem, & à caſu, ſicut frequenter pictores faciunt imaginem alicuius, de quo non intendunt; quod autem imitatur aliquam formam à caſu, non dicitur ad illã formari, quia ly ad, videtur importare ordinem ad finem: vnde cum forma exemplaris, vel idea ſit, ad quam formatur aliquid, oportet quod formã exemplarem, vel ideam aliquid imitetur per ſe, non per accidens. Videmus etiam quod aliquid propter finem dupliciter operatur. Vno modo ita, quod ipſum agẽs determinet ſibi finem, ſicut eſt in omnibus agentibus per intellectum: aliquando autem agenti determinatur finis ab alio principali agente, ſicut patet in motu ſagittæ, quæ mouetur ad finem determinatum, ſed hic finis determinatur ei à proiiciente, & ſimiliter operatio naturæ, quæ eſt ad determinatum finem, præſupponit intellectum præſtituentem finem naturæ, & ordinantem ad finem illum naturam, ratione cuius omne opus naturæ dicitur eſſe opus intelligentiæ. Si ergo aliquid fiat ad imitationem alterius per agens, quod non determinat ſibi finem, non ex hoc forma imitata habebit rationẽ exemplaris, vel ideæ, non enim dicimus, quod forma hominis generantis ſit idea, vel exemplar hominis generati, ſed ſolũ hoc dicimus, quãdo agens propter finem ſibi determinat finem, ſiue illa forma ſit in agente, ſiue extra agentẽ: dicimus enim formam artis in artifice eſſe exemplar artificiati, & ſimiliter etiam formam, quæ eſt extra artificem, ad cuius imitationem artifex aliquid facit: & ſic patet, quod ratio ideæ eſt quod ſit forma, quam aliquid imitatur ex intentione agentis determinantis ſibi finem. Ex hac definitione ſequitur primo, quod illi, qui ponebant omnia accidere caſu, non poterant ponere ideas, quæ opinio merito à Philoſophis reprobatur, quia quæ ſunt à caſu, non ſe habent eodem modo, niſi vt in paucioribus, naturæ autem curſum videmus ſemper eodem modo progredi, aut vt in pluribus. Sequitur ſecundo ſimiliter etiam ſecũdum eos, qui poſuerunt, quod à Deo procedunt omnia per neceſſitatem naturæ, non per arbitrium voluntatis, non poſſe poni ideas, quia ea, quæ ex neceſſitate naturæ agunt, non prædeterminant ſibi finem; ſed hoc eſſe non poteſt, quia omne quod agit propter finem, ſi non determinat ſibi finem, determinatur ei finis ab aliquo ſuperiori, & ſic aliqua cauſa erit eo ſuperior, quod non poteſt eſſe, quia omnes loquentes de Deo, intelligunt eum eſſe cauſam primam entiũ, & ideo Plato refugiens epicureorum opinionem, qui ponebant omnia à caſu accidere, & empedoclis, & aliorum, qui ponebant omnia accidere neceſſitate naturæ, poſuit ideas eſſe. Et hanc etiam rationem ponendi ideas, ſcilicet prædefinitionem operum agendorum innuit S. Dion. cap. 5. de diuinis nominibus dicens, exemplaria dicimus in Deo exiſtentes, quas theologia prædefinitiones vocat, & diuinas, & bonas voluntates exiſtentium prædeterminatiuas, & effectiuas, ſecundum quas ſuperſubſtantialis eſſentia omnia prædefiniuit, & produxit.

q. 1. de ver. a. 3. c. Ad primum ergo dicendum, quod cum idea ſit forma, forma vero, vt ſic, dicat reſpectum ad id, quod ſecundum illam formatur, & ex hoc habeat rationẽ cauſæ, eſt enim forma quodammodo cauſa eius, quod ſecundum ipſam formatur, etiam ideæ conueniet eſſe cauſam, & formare aliquid. Verum dupliciter fieri poteſt formatio, vel per modum inhærentiæ, & hoc modo formare pertinet ad formam intrinſecam, vel per modum imitationis, & hoc modo formar forma ſeparata à re, quam dicimus ideam, ſeu formam exemplarem.

Ad ſecundum dicendum, quod aliqua dicuntur ſimilia tripliciter, vel ſimilitudine ſpeciei, ſeu participationis, quia nimirum participant vnam formam; vel ſimilitudine imitationis; quia nimirum vnum imitatur alterum, vel perfecte, vel proportionaliter, vel ſimilitudine expreſſionis, ſeu ſecundum repræſentationem rationis intellectæ à Deo. Prima ſimilitudo non exigitur ad ideam, ſed ſecunda, & tertia. Et quidem ſi loquamur de tertia, maxima eſt inter res creatas, & ideas diuinas, nam illæ expreſſiſſime per has repræſentantur, ſi vero loquamur de ſecunda, cum in his, quæ ad imitationem alterius producuntur, quandoque id, quod alterum imitatur, perfecte imitatur ipſum, & tunc intellectus operantis præconcipiens formam operati, habet vt ideam ipſam formam rei imitatæ, prout eſt illius rei imitatæ, quandoque vero quod eſt ad imitationem alterius, non perfecte imitatur illud, & tunc intellectus operatiuus non accipit formam rei imitatæ abſolute vt ideam vel exemplar rei operandæ, ſed cum proportione determinata, ſecundum quam exemplatum à principali exemplari deficit, vel imitatur: priori modo ſe habent ideata creata in ordine ad ideas creatas exiſtentes in mente artificis: poſteriori vero modo ſe habent res creatæ ad ideas diuinas, Deus enim per intellectum omnia operans, omnia ad ſimilitudinem eſſentiæ ſuæ producit, vnde eſſentia ſua eſt idea rerum, non quidem vt eſſentia, ſed vt eſt intellecta: res autem creatæ non perfecte imitantur diuinam eſſentiam; vnde eſſentia non accipitur abſolute ab intellectu diuino vt idea rerum, ſed cum proportione creaturæ fiendæ ad ipsã diuinam eſſentiam, ſecundum quod deficit ab ea, vel imitatur eam: diuerſæ autem res diuerſimode ipſam imitantur, & vnaquæque ſecundum proprium modum ſuum, cum vnicuique ſit proprium eſſe diſtinctum ab altera, & ideo ipſa diuina eſſentia cointellectis diuerſis proportionibus rerum ad eam, eſt idea vniuſcuiuſque rei: vnde fit, vt cum ſint diuerſæ rerum proportiones, ſint etiam plures ideæ, licet ſit vna omnium ex parte diuinæ eſſentiæ. Si demum loquamur de prima ſimilitudine, hæc minima eſt inter Deum, & creaturas: verum vt dictum eſt, hæc non requiritur ad ideam.

T. b. v. ſimilitudo n. 5. & 7. q. 1. de ver. a. 7. ad q. a. 2. c. p. p. 44. a. 3. ad p. S. Bon. p. d. 45. a. p. q. p.

Ad tertium dicendum, quod idea eſt quidem forma in intellectu artificis exiſtens, atque adeo forma intelligibilis non tamen eſt ſpecies intelligibilis, quia hæc eſt principium operationis intellectualis, & eſt id, quo tamquam inſtrumento vtimur ad aliud intelligendum. Præterea ſpecies intelligibilis non eſt id, quod intelligitur, & reſpicitur ab artifice, ſicut & ars, ſecus vero idea. quol. 5. a. 9. q. 1. de ver. a. p. & 2. c. & ad 9. & p. p. q. 15. a. 2. c. & ad 2. p. d. 36. q. 2. a. 1. c.

Ad quartum patet ex dictis.

Ad quintum dicendum, quod licet idea ſiue interior, ſiue exterior habeat quodammodo rationem finis, & ab illa accipiat artifex formam, ſi ſit extra ipsũ, non tamen eſt ille finis, quem ſibi agens determinat, ſed alius, ideo enim agens intellectuale, ſeu artifex excogitat interius formam, puta domum, vt fabricet exterius talem domum in materia, ideo enim ad productionem alicuius rei neceſſaria eſt idea, vt effectus determinatam formam conſequatur, artifex enim producit determinatam formam in materia propter exemplar, ad quod inſpicit, ſiue illud ſit interius mente conceptum, ſiue ſit extra ipſum artificem. q. 1. de ver. a. p. c. & a. 2. c. p. p. 44. a. 3. c.

ARTICVLVS III.

Vtrum idea ſit terminus intrinſecus cognitionis practicæ, ſeu verbum practicum, an vero res facienda, vt cognita ab intellectu.

p.p.19.a.2.q. 3.de ver.a.2 p.d.36 q.p.a. 3.

VIderut quod idea reſpectu cuiuſcunque agentis intellectualis ſis res facienda, vt cognita, non autem terminus intrinſecus cognitionis practicæ, ſeu verbum practicum. Sunt enim in Deo plures ideæ, ſed non poſſunt eſſe plures, niſi idea ſis ipſa creatura facienda a Deo, vt cogoita ab ipſo: neque enim dici poteſt, quod ſit ipſa eſſentia diuina, nam illa vna eſt, & ſimpliciſſima, vnde & idea erit vna, & non plures: neque etiam dici poteſt, qood in Deo ſunt plures ſecundum diuerſos reſpectus eius ad eseaturas, nam iſti reſpectus vel ſunt ſecundom rem, vel ſecundum rationem tantum, ſi primum vel ſunt in creaturis taoium, & tunc, enm creaturæ non ſint ab æterno, neque erunt plures ideæ, vel certe temporale erit cauſa æterni, quod dici non poteſt: vel ſunt in Deo tantum, & tunc ſequitur, quod ſit alia pluralitas realis in Deo, quam pluralitas perſonarum, qood eſt contra ſanctos partes: neque ſecundum, quia neque multiplicantur iſti reſpectus pes ordinem ad ideata, ſecundnm quod ſunt in Deo, quia in eo ſunt vnum, vt dicit D. Dion. neque per ordinem ad ideata, ſecundũ quod in propria oatura exiſtunt, quia ſic res ideatæ ſunt temporales, ideæ vero ſunt æternæ; præter quã quod omnis relatio, vel reſpectus Dei ad creaturam eſt realiter in cseatura, & non in Deo: vnde cum ideæ ſint plures in Deo, non poterunt multiplicari ideæ per diuerſos reſpectus, & conſequenter idea diuina non erit eſſentia Dei, ſed res facienda, vt cognita a Deo.

4 Præterea Angelus beatus videns Deum poteſt per artem producere aliqnem effectum, & mediante idea; ſed in tali viſione nullus datur terminus intrinſecus, & nullum verbum, ergo in tali caſu idea non erit terminus intrinſecus cognirionis psacticæ, ſed erit effectus ipſe prodocendus, vt cognitus à Deo.

7.met.l.8.12. met.l.3.

5 Præterea dicit Philoſophus 7.met t. 30. & 12.met. t.13. qnod vniuerſa, qua fiunt, fiunt ab vnivoco; ſed ſi idea eſt terminus cognitionis practicæ, nullo modo poteſt eſſe vniuocatio inser ideam, & ideatum, ſecus vero ſi ſit res facienda vt cognita, ergo idea eſt res facienda, vt cognita.

7 met.l.6.

6 Psæterea dicit Philoſophus 7.met.t.23. quod domus in materia fit à domo, qoæ eſt in mente artificis, ſicut ſanitas, quæ eſt in corpore, fit a ſanitate, quæ eſt in mente medici: ſed domus, vel ſanitas in mente nihil eſt aliud quam ſanitas, vel domus ad extra, ſed vt cognita ab intellectu, nam ſic eſt obiectiue in ipſo, ergo idea non eſt terminus intrinſecus cognitionis practicæ, ſed eſt res ipſa facienda, vt cognita.

q.1.de ver.a p.c & l.c ad 9.a præced.4 c.g c.11.p.p. 55.a.p.

7 Præterea idea eſt in mente artificis ſicut id, qnod intelligitur; nam artifex reſpicit ideam internam, vt ad eius ſimilitudinem producat ideatum; ſed id, quod intelligitus, non eſt verbum, ſed res, nam verbum nõ intelligitur niſi pes cognitionem reflexam, nam intelligitur quando intellectus intelligit ſe intelligere, qnod facit per cognitionem seflexam, at artifex non operatur per cognitionem reflexam, ſed per directam, ergo idea non eſt verbum practicum, ſed res facienda, vt cognita.

8 Præterea cum idea ſit ſimilitodo ideati expreſſa, vt dictum eſt, ideatum debet eſſe maxime ſimile ſuæ ideæ, at id non poteſt eſſe, ſi idea ſit conceprus mentis, poteſt autem eſſe, ſi ſit res ad extsa facienda, vt cognita, cum tam rei ad extra, quàm eiuſdem vt cognita eſt, ſit vna qualitas, quæ eſt definitio ſimilium, vt dicit Philoſophus 5. met. t. 21. ergo idea non eſt terminus cognitionis practicæ, ſed res facienda, vt cognita. a. præced. arg. 1. & 1d a. & 9 p. 14. p c & q 3 de ver.a.3 c

Sed contra eſt, qnod Philoſophus 7 met.t.23. & 30. dicit, quod in his, quæ fiunt pes artem, priocipium, quod facit, & vnde incipit motus, eſt forma, quæ eſt in anima; ſed nulla alia forma reperitur, quæ ſit in anima, & quę ſit principium factionis rei, quam conceptus, ſeu verbum practicum; nam res ad extra, etiam vt cognita, non eſt forma exiſtens in anima, ſed extra animam; ergo. 7.met.l.6.

a Præterea Philoſophus ibidem docet, quod in artificialibus forma in materia fit à forma, quæ eſt in aoima, quæ eſt quodquid eſt eſſe illius; ſed nulla datus forma in anima, quæ ſit quodquid eſt eſſe formæ exiſtentis io materia, quam cooceptus mentis, terminus intrinſecus cognitionis practicæ, ergo. ibid. q.3.de ver.a. 2.c.

Reſpondeo dicendum, quòd neceſſe eſt dicere ideam eſſe terminum intrinſecum cognitionis practicæ & non rem ipſam ad extra faciendam, vt cognita eſt. Quod poteſt eſſe manifeſtum ex multis, & primo quidem ex ipſa ratione ideæ, idea enim cum ſit forma, quam aliquid imitatur, neceſſario importat imitationem, & per conſeqoens ſimilitudinem, & ea, quæ ſe imitantur, nam hæc ſunt de ratione imitationis, vt dictum eſt, ſed tam ſimilitudo, quam imitantia diſtinctionem, & pluralitatem rerum important, neque enim vna res imitatur ſeipſam, ſed aliam, neque eſt ſimilis ſibi, ſed alteri, ſibi vero eſt eadem, res autem facienda ad extra proprie ſimilis eſſe, & imitari dicitur formam ab artifice intelligendo excogitatam, & formatam, qoi eſt terminus intrinſecus cognitionis practicæ, & ab hac forma, ſeu termino realiter diſtinguitur, erit ergo idea talis terminus, non autem res ad extra vt cognita. Secundo ex munere ideæ reſpectu agentis intellectualis, hoc enim eſt conſtituere agens intellectuale in eſſe agentis intellectualis ad agẽdum, ſicut enim agens naturale conſtituitur in actu primo ad agendum per formam naturalem, ita agens intellectuale per formam intellectualem, eſt enim idea ratio opesis agendi, quam agens intellectuale in ſe habet, & pes cognitionem practicam format, antequam efficiat opus ad extra; intendit enim artifex aſſimilare domum ad extra domui interiori, quam intelligendo excogitauit, & effecit, ſicut agens naturale per actionem intendit effectum aſſimilare ſuæ formæ naturali; non eſt autem aliud forma per intellectioñẽ excogitata, & effecta, quam terminus cognitionis practicæ; nam domus ad extra licèt ſumatur, vt cognita, non eſt forma informans intellectum, & conſtituẽs illum in actu primo, vt per ſe patet. Tertio ex munere ideæ reſpectu ideati, eſt enim idea principium cognitionis, & productionis rei, vt docet Philoſophus 7. metaph t. 30. præter Platonem, & Sanctos Patres D. Dion. c. 5. d. n. & S. Aug. l. 83. q. 46. pertinet enim idea ſumpta ſecundũ propriam rationem nominis ad illam ſcientiam, ſecundum quam aliquid formari poteſt, quæ eſt actu, vel virtute practica; vnde idea vere eſt cauſa realis ideati, ſed cauſa realis ideati, vt domus ad extra nõ eſt ipſa domus ad extra, vt cognita, nam inter cauſam realem, & reale cauſatum debet eſſe diſtinctio realis, cum effectus realis realiter dependeat à cauſa, & nihil dependeat realiter à ſe, vel ſit cauſa ſui, res

quol. 4.a.p.4 de ver.a p & a.p.p.15.a p. & 2. p.d.28 q 1.a p c. a 2 arg. 1. ſimilitudo n. 18 3.de ver.a. 2.c. p.p q.15 a p 3.de ver.a p. l c.a 1 arg. ſed contra p.p 15.a.p c. 4 4.a.3.c.3.de ver.a.3.c.

autem ad extra facienda vt cognita ab intellecto non diſtinguitur realiter ab ipſa re, vt eſt ad extra, eſt autē ſic diſtincta, & diuerſa ſecundum ſubſtantiam à termino cognitionis practicæ, vt patet. Quarto ex cau-
p.p. 44.a.3.c. ſalitate ideæ; hæc enim conſiſtit in determinatione intellectus ad hoc, vt determinatam formam inducat in effectum, non poteſt autem hæc determinatio fieri ab ipſa forma ad extra, quia nihil effectiue ſe ipſum determinat: & in naturalibus alia eſt forma effectiue determinans, & alia, quæ eſt effectiue determinata, erit ergo hæc determinatio ab alia forma diſtincta a forma effectus, quæ alia eſſe non poteſt, quam terminus cognitionis practicæ. Poſtremo patet ex idea diuina, hæc enim eſſe non poteſt creatura producenda, vt cognita primo quia idea eſt principiū cognitionis, & productionis, inconueniens eſt autem Deum accipere aliunde tale principium, ſine quo nō eſt ſufficiens ad agendum. Secundo quia creaturæ
q.1 de ver.a. p.c. in fi. imperfecte, & inadæquate imitantur ideas diuinas, perfecte autem, & adæquate illas imitarentur, ſi ideæ eſſent ipſæ creaturæ producendæ, vt cognitæ. Tertio
p.p.q.15 a.1.c. arg.1.& a.2. arg. ſed contra. quia ex communi ſententia Sanctorum Patrum ideæ diuinæ ſunt formæ, & rationes incōmutabiles, æternæ, ſubſtantiales, & vitales intra ipſum Deum, aut diuinum intellectum exiſtentes, præſertim D. Dion 5. cap. diu nom. Aug. l. 83. q. 46. 15. de Ciu. Dei c. 29. & tr. p. in Io. & D. Ambr. lib. p. exam. cap. p. Vnde dicendum eſt, quod idea eſt aliquid aliud præter creaturas producendas, vt cognitas, realiter in Deo exiſtens, quod aliud eſſe non poteſt præter diuinam eſſentiam. Nam idea ponitur vt principium cognoſcendi,
p.d.35.a.p. arg.3.c.& ad 3. & operandi, diuina autem eſſentia eſt ſibi ſufficiens principium cognoſcendi; quamquam quia idea eſt
q.3 de ver.a. 2.c. forma excogitata ab artifice per actum intelligendi, & per talem actum effecta, quæ non ſe habet vt principium actus intelligendi, ita vt ſit primum, quo intellectus intelligat, ſed ſe habet vt primum intellectum, quo intelligens aliquid operatur, & ſecundum quo intelligit id, quod faciendum eſt, quia per formam excogitatam artifex intelligit, quid operandū ſit, propterea eſſentia diuina non eſt idea rerum, vt eſt eſſentia, ſed vt intellecta, nam vt ſic eſt ratio, & ſimilitudo creaturarum. Verum adhuc quia res creatæ non perfecte imitantur diuinam eſſentiam, ideo eſſentia non accipitur abſolute ab intellectu diuino vt idea rerum, ſed cum proportione rei fiendæ ad ipſam diuinam eſſentiam, ſecundum quod deficit ab ea, vel eam imitatur: diuerſæ autem res diuerſimode ipſam imitantur, & vnaquæque ſecundum proprium modum ſuum, cum vnicuique ſit proprium eſſe diſtinctum ab altera, & ideo ipſa diuina eſſentia cointellectis diuerſis proportionibus rerum ad ideam eſt idea vniuſcuiuſque rei, & conſequenter plures ſecundum pluralitatem proportionum, & vna omniū ex parte eſſentiæ, vt dictum eſt. Vnde manifeſtum eſt
ad 2.a. præa. ideam abſolute ſumptam non eſſe rem faciendam, vt cognitam, ſed eſſe terminum intrinſecum cognitionis practicæ.

7. met. l. 8. Ad primum ergo dicendum, quod artificiata dicuntur fieri aliquo modo ab vniuoco, & non ſimpliciter, vt patet 7. met. t. 30. quia licet idea, quæ eſt domus in mente artificis exiſtens, nec conueniat in modo eſſendi, nec in ſubſtantia eiuſdem rationis phyſice ſumpta cum domo extra, conueniūt tamen in eadem ratione formæ intelligibiliter ſumptæ, quia idea eſt expreſſa ſimilitudo repræſentans rem faciendam, vt dictum eſt.

ſcriptæ ced. Ad ſecundum dicendum, quod ſicut homo, vel lapis ſimpliciter eſt homo, vel lapis, qui eſt ad extra,
a. log. a. p. 4. de verit. a. 2. c. homo vero, vel lapis in mente, qui eſt homo, vel lapis intellectus, eſt verbum mentis ſpeculatiuum, vt dictum eſt, ita in practicis ſanitas, vel domus ſimpliciter eſt ſanitas quæ eſt in corpore, & domus, quæ eſt in materia, ſanitas vero in mente medici, & domus in mente artificis, ſeu domus, vel ſanitas intellecta eſt verbum practicum, ſeu terminus cognitionis practicæ.

Ad tertium dicendum, quod idea non nominat eſſentiam diuinā inquantum eſt eſſentia ſed eſſentiā imitabilem, ſeu inquantum eſt ratio huius, vel illius; vnde ſecundum quod eſt multiplex imitabilitas in eſſentia propter plenitudinem ſuæ perfectionis, & rationne plurium reſpectuum, ſecundum quos eſt ratio imitationis, quam idea præter diuinam eſſentiam importat, ſunt plures ideæ in Deo. Huiuſmodi autem reſpectus licet fundentur realiter in rebus, non tamē cauſantur a rebus, non enim pluralitas rerum eſt cauſa pluralitatis idearum, ſed contra, non enim quia res diuerſimode imitantur diuinam eſſentiam, ideo intellectus eius intuetur eam diuerſimode imitabilē, ſed potius contra, intellectus enim diuinus eſt cauſa rerum, diſtinctio autem idealium rationum eſt ſecundum operationem intellectus diuini, prout intelligit eſſentiam ſuam diuerſimode imitabilem a creaturis, & ideo prædicti reſpectus cauſantur ab intellectu diuino comparante eſſentiam ſuam ad res, & conſequenter quamuis creaturæ ab æterno non fuerint, tamen intellectus diuinus ab æterno fuit intelligens eſſentiam ſuam diuerſimode à creaturis imitabilem, & propter hoc fuit ab æterno pluralitas idearum in intellectu diuino, non in natura ipſius; non enim eodem modo eſt in Deo forma equi, & vita, quia forma equi non eſt in Deo, niſi ſicut ratio intellecta, ſed ratio vitæ in Deo eſt non tantum ſicut intellecta, ſed etiam ſicut in natura Dei ſignata. Vnde ſimul hæc duo ſtare poſſunt, quod diuini reſpectus ad res in propria natura exiſtentes, ſecundum quos multiplicantur ideæ, ſint æterni, & res ipſæ ſint temporales, ſicut & in intellectu hominis poteſt eſſe reſpectus ad rem, quando non eſt; cuius ratio eſt, quia actio intellectus ſiue diuini, ſiue angelici, ſiue humani poteſt vniuerſaliter ſe extendere ad aliquid, etiam quando illud non eſt, ſicut quando intelliguntur præterita; actionem autem relatio conſequitur, vt in 5. metaph. dicitur, vnde non mirum, ſi reſpectus prædicti ad res temporales in intellectu diuino ſint æterni.

Ad quartum dicendum, quod beati non formant vnum conceptum de Deo, quia impoſſibile eſt, quod conceptio intellectus creati repræſentet totam perfectionem diuinæ eſſentiæ, ſed illis eſſentia diuina, ſeu verbum diuinum eſt loco conceptus, ſicut & ipſa diuina eſſentia eſt loco ſpeciei intelligibilis, vi tamen viſionis beatificæ formant varios conceptus de iis, quæ vident in eſſentia diuina inadæquate illos repræſentante, & ideo angelus videns diuinam eſſentiam, vel per diuinum verbum, vel per alium conceptum, vi viſionis diuinæ formatum, poteſt operari aliquem effectum artificioſum. p.d.2.q.p. a.1 § quantū ad quartū q. 7. de pot. a 6 c. q. 8. de ver. a 5 ad 4 p.p. q.12. a.9. ad 2.

Ad quintum dicendum quod dupliciter poteſt cognoſci idea, ſeu verbum practicum, ſicut & verbum ſpeculatiuum, vno modo, ſecundum quod eſt ſpecies talis rei, & tunc cum eadem intellectione cognoſcatur ſpecies & res, immediatum obiectum, & principale dicitur ipſa res. Alio modo, ſecundum quod eſt res quædam, & hoc modo cognoſcitur diſtincta cognitione à cognitione rei, & conſequenter cognoſcitur cognitione reflexa, ſicut priori modo cognoſcitur cognitione directa. Vnde priori modo cognitio non terminatur ad verbum, vel ad ſimilitudinem rei in ſe, ſed ad rem, at poſteriori modo terminatur ad ipſū verbum, & ad ipſam imaginem in ſe, vt eſt ſimilitudo p.d.17 q.2. q.3 c. d.30 q p.a.3. a. d.12. q p.a.3.

p. p. q. 15. a. 2. c. & ad 2. talis rei. Ratio aotem huius diſtinctionis reſpectu cuiuſcunque intellectus, etiam diuini, eſt, quia idea ſignificatur, vt quod Deus intelligit, ad differentiam ſapientiæ & artis, quæ ſignificantur, vt quo Deus intelligit, Deus autem autem vno intellectu intelligit multa, & non ſolum ſecundum quod in ſeipſis ſunt, ſed etiam ſecundum quod intellecta ſunt, quod eſt intelligere plores rationes rerum. Sicut enim artifex dum intelligit formam domus, vt a ſe ſpeculatam, ea eo quod iotelligit ſe intelligere eam, intelligit ideam, vel rationem domus, ita Deus non ſolum iotelligit multas res per eſſentiam ſuam, ſed etiam intelligit ſe intelligere multa per eſſentiam ſuam, & hoc eſt plures rationes, & ideas rerum, & plures ideas
p. p. 4. 4. a. 3. c. eſſe in eius intellectu, vt intellectas. Et quia prior intellectio fit directe, poſterior vero fit reflexe, licèt in Deo ſit vtraque vnica intellectio, neceſſe eſt autem ad hoc, vt artifex per ideam operetur, quod illam inſpiciat, propterea ad hoc, vt artifex per ideam operetur, neceſſe eſt, vt illam cognoſcat cognitione reflexa, non autem directa.

a præced. ad 2. Ad ſextum dicendum, quod ſimilitodo requiſita inter ideam, & ideatum non eſt ſimilitudo participationis eiuſdem formæ, quam definit Philoſophus 5. met. ſed eſt ſimilitudo expreſſionis, & repræſentationis, vt dictum eſt, qualis eſt inter ideam, vt eſt terminus cognitionis practicæ, & ideatum, ſeu rem ad extra.

ARTICVLVS IV.

Ad quod genus cauſæ reducatur idea.

2. phyſ. l. 2. 1. met. l. 2. Videtur quod idea reducatur ad genus cauſæ formalis Philoſophus n. 2. phyſ. t. 28. & 5. met. t. 2. ſub cauſa formali ponit exemplar, enumerans enim cauſatum genera enumeratis tribus generibus, de formali ita ſubiungit, alio autem modo forma, &
7. met. l. 6. & 8. eaemplar, & 7. met. t. 2. loquens de cauſa exemplari illam vocat quodquid eſt effectus artificiati, & t. 30. idem repetit, dicens, quod ſicut in ſpeculabilibus ſyllogiſmus procedit ad demonſtrandam paſſionem de ſubiecto ex conſideratione quodquid eſt, ita & in practicis ſyllogiſmus procedit ex conſideratiooe exemplaris, quod eſt quodquid eſt effectus artificialis; eſt autem quodquid eſt ratio, & definitio cauſæ formalis, vt dictum eſt, ergo idea reuocatur ad genus cauſæ formalis.

q. 14. a. 2. 2 Prætereaid, quod dat ſpeciem rei, eſt cauſa formalis eius, vt dictum eſt; ſed idea eſt huiuſmodi, eſt enim id, ad quod agens reſpicit, vt certam ſpeciem, & formam effectui conferat, vt dictum eſt, ergo idea pertinet ad genus cauſæ formalis.

q. 3. de ver. a. 1. c. 3 Præterea idea eſt forma, ad quam aliquid formatur, ſed ly, ad, importat reſpectum ad finem, finis autẽ
2. phyſ. l. 2. l. 4. l. 11. identificatur cum forma, vt conſtat ex Philoſopho, ſic enim finis generationis eſt forma 2. phyſ. t. 14. & finis materiæ eſt itidem forma 2. phyſ. t. 24. & t. 75 dicit Philoſophus, quod forma, & finis incidunt in idem numero, ergo idea reducitur ad genus cauſæ formalis.

2. phyſ. l. 5. 4 Præterea impoſſibile eſt, quod duæ cauſæ efficientes ſint ſibiinuicem cauſæ, vt dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 30. ſed a forma, quæ eſt in materia, efficienter procedit forma, quæ eſt in anima, quam dicimus
Tab. v. intellectus n. 285 ideam, nam intellectus noſter non eſt cauſa rei, ſed contra, ergo à forma, quæ eſt in anima, ſeu ab idea non procedit efficienter, ſed neque procedit materialiter, quia materia non eſt actiua, idea autem eſt actiua, eſt enim, vt dictum eſt, principium cognoſcendi, & operandi; neque proprie eſt finis, quia idea formatur propter ideatum tamquam finem, ergo procedit formaliter, & ita pertinebit idea ad genus cauſæ formalis. Tab. v. materia n. 112 præcedit p. 19. q. 1. a. 3.

5 Præterea idea, ſi attendatur proprietas vocabuli, eſt forma, ſi res ipſa, eſt ratio, & ſimilitudo; ſed quatenus eſt forma, dicit habitudinem cauſæ formalis intrinſecæ, vel extrinſecæ, quatenus vero eſt ratio, & ſimilitudo, nulla competit ei habitudo cauſæ, ergo idea non pertinet ad cauſam efficientem, ſed ad formalem.

Videtur quod idea pertineat ad genus cauſæ efficientis. Dicit enim Philoſophus 7. met. t. 23. quod domus in materia fit ea domo, quæ ſine materia, & ſimiliter ſanitas ex ſanitate, vbi particula, ex, denotat habitudinem cauſæ efficientis; & clarius ibidem ait faciens igitur, & vnde conualeſcendi motus iocipit, ſi ab arte forma eſt in anima & 2. phyſ. t. 25. & 5. met. cap. 2. aſſignans differentiam inter cauſas efficientes per ſe, & per accidens, aſſerit aliter Polieletum eſſe cauſam ſtatuæ, aliter ſtatuarium, nam ille per accidens, quia accidit ſtatuario quod ſit Policletus, ſicut accidit quod ſit muſicus, vel albus, ſtatuarius autem eſt cauſa per ſe per artem quam vt talis habet; ſed ars non eſt principium efficiens ſtatuæ niſi per ideam eius, a qua determinatur ad inducendum formam determinatam in effectum, vt dictum eſt. 7. met. l. 6. 2. phyſ. l. 4. 5. met. l. 3. a. p. ad 4

2 Præterea de ratione ideæ eſt, quod ſit exemplar rei; ſed de ratione exemplaris eſt cauſalitas efficientis reſpectu exemplati, quia exemplar eſt ad cuios ſimilitudinem fit aliquid; vnde eſt, quod angeli non ſunt exemplaria rerum ſublunarium, quia non ſunt creatores, vel productores illarum, ergo. p. p. q. 44. a. 3. 10. c. q. 1. de ver. a. 1. a. p. Cai. p. p. q. 1. de ver. a. 3. arg. 3. & ad 3.

3 Præterea cognitio practica eſt cauſa efficiens rei; ſed idea pertinet ad cognitionem practicam, pertinet enim ad illam ſcientiam, ſecundum quam aliquid formari poteſt, quæ eſt cognitio actu, vel virtute practica, ergo idea eſt cauſa efficiens ideati. q. 3. de ver. a. p. p. q. 15. a. 3. c. p. d. 36. q. p. a. 3. c.

1 Videtur quod idea pertineat ad genus cauſæ finalis; eſt enim idea forma, ad quam aliquid formatur, ſed ly, ad, importat reſpectum ad finem, ergo idea habet rationem finis. q. 3. de ver. a. p. c.

2 Præterea à fine accipit agens formam, quam inducit in effectum: ſed artifex formam operis artificiati accipit ab eaemplari, ergo eaemplar, ſeu idea pertinet ad cauſam finalem. ibid.

Sed contra eſt, quod artifex antequam concipiat artificiatum, conſiderat finem, ad quem debet ordinare artificiatum, ſiue mente conceptum per ideam ſiue in re faciendum, ergo idea eſt quid diſtinctum a fine. p. d. 39. q. 2. a. 3.

Reſpondeo dicendum quod idea diuerſo modo conſiderata pertinet ad cauſam formalem, & ad cauſam efficientem. Ad cuius manifeſtationem ſciendũ, quod ita ſe habet forma naturalis ad agens naturale, ſicut forma intellectualis, ſeu idea ad agens intellectuale In omnibus enim, quæ non à caſu generantur, neceſſe eſt formam eſſe finem generationis cuiuſcumque, agens autem non ageret propter formam, niſi inquantum formæ ſimilitudo eſt in ipſo, quod quidem contingit dupliciter, in quibuſdam enim agentibus præexiſtit forma rei fiendæ ſecundum eſſe naturale, ſicut in his, quæ agunt per naturam, ſicut homo generat hominem, & ignis ignem: in quibuſdã vero ſecundum eſſe intelligibile, vt in his, quæ agunt per intellectum, ſicut ſimilitudo domus præexiſtit in mente artificis, & hæc dicitur idea domus, ſicut ſimilitudo rei fiendæ ſecundum eſſe naturale, dicitur forma ſubſtãtialis agentis naturalis: ſicut ergo hæc, cum ſit principium eſſendi, & operandi habet rationem p. p. q. 15. a. 1. c.

duplicis

duplicis cauſæ, formalis ſcilicet, & efficientis, formalis quidem per comparationem ad agens, quod per illam intrinſece formatur, & cõſtituitur in eſſe agentis naturalis, efficientis vero per comparationem ad effectum, quia ratione illius, cum agens naturale ſi-
p.d.16.q.p.a.5.c. mile ſibi producat, neceſſe eſt, quod habeat rationẽ cauſæ efficiẽtis, omne namque ſimile agit ſibi ſimile, tam in his, quæ agunt per voluntatem, quam in his, quæ agunt per neceſſitatem, vt probat Philoſophus 2. de ani. t. 34. ratione formæ in ipſo agente exiſtentis: & hinc eſt, quod Plato ponebat ideas principia co-
p.p.q.15.a.3.c. gnitionis, & generationis rerum, ipſumque ſecutus D. Dion. c. 5. de diuin. nom. ideam vocat ſimilitudinẽ, & rationem rei in Deo exiſtentem, ſecundum quod eſt productiua ipſius rei, & prædeterminatiua, vnde & ſpectat ad cognitionem practicam, quæ ordinator ad opus, tamquam cauſa ad effectum, modo ſumatur idea ſecundum quod eſt forma exemplaris, nam vt ſic dicit ordinem ad factionem, & formationem rei;
ibid & q.3. de ver. a.3.c ſi enim ſumatur vt ratio, & ſimilitudo, eſt principiũ tantum cognoſcendi, & vt ſic non dicit habitudinem cauſæ, & pertinere poteſt ad cognitionem ſpeculatiuam. Vnde manifeſtum eſt quod idea vario modo conſiderata pertinet ad cauſã formalem, & ad cauſã
q.1. de ver. a. p.s.p.... 44 efficientem. Quod autem quodammodo poſſit habere rationem finis, & multo magis externũ exemplar, quam internum, probatur quia artifex producit formam in materia ad ſimilitudinem, & imitationem exemplaris, ad quod reſpicit, ſiue ſit internum, ſiue externum; particula vero, ad, dicit reſpectum ad finẽ, vt dictum eſt, & ab externo accipit agens formã, qua agit, non ab interno; neutrum tamen proprie, & ſimpliciter rationem finis habet, non enim illam habet per ordinem ad agens, quia ſaltem ab interno exemplari non recipit agens formam, qua agit, cum ſit ipſa forma actiua agẽtis, vt dictum eſt, & antequam con-
p.d.39.q.p. p.c. cipiat formam internam, concipit finem ad quẽ vult opus dirigere, cuius formam interius excogitat; neque illam habet per ordinem ad ideatum, nam finis, vt quo domus fabricatæ ad ſimilitudinem domus in mente, eſt inhabitatio, finis vero vt cuius, eſt ipſe in-
phys.l.1.4. habitator, vt dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 25. & finis domus in mente eſt ipſa domus in materia. Cũ enim
q.3. de ver a. c.6. met.l. & 2. illa pertineat ad cognitionem practicam, vt dictum eſt, ſicut hæc refertur ad opus, tamquam ad finem, ad diſtinctionem cognitionis ſpeculatiuæ, cuius finis eſt cognitio veritatis, ita & illa. Vnde manifeſtum eſt, ad quod genus cauſæ pertineat idea; & ex his patet ad omnia obiecta.

QVÆSTIO XI.

De cauſa efficiente.

Deinde conſiderandum eſt de cauſa efficiente.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR OCTO.

Primo, Vtrum aliquid aliud à Deo ſit cauſa efficiens alicuius rei.

2 *Vtrum cauſalitas agentis conſiſtat in agere.*

3 *Vtrum recte ſit a Philoſopho definitum efficiens, vnde principium motus.*

4 *Vtrum Deus in omni operatione naturæ, & voluntatis operatur ſeu in natura, & voluntate operantibus operetur.*

5 *Vtrum agentia naturalia tantum diſponant materiam ad formam ſubſtantialem, & ſolus Deus illam producat per creationem.*

6 *Vtrum conſeruatio rei diſtinguatur ab eius productione.*

7 *Vtrum res creatæ conſeruentur in eſſe à Deo, an vero circumſcripta omni actione Dei, per ſe in eſſe remaneant.*

8 *Vtrum Deus immediate omnem creaturam cõſeruet.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum aliquid aliud à Deo ſit cauſa efficiens alicuius rei.

VIdetur quod nihil aliud ſit cauſa efficiens, vel 2.d.p.q.p.a.
efficiat aliquam rem, niſi Deus. Agens enim, 4.3.c.g.c.69
quod agit ſine medio, eſt perfectius, quam illud, p.p.115.a.p.
quod medio indiget in ſui actione; ſed Deus eſt agens perfectiſſimum, ergo videtur, quod omnia nullo mediante producat.

2 Præterea idem ſpecie non producitur à diuerſis ibid.
agentibus ſecundum ſpeciem; ſed prima indiuidua omnium ſpecierum immediate à Deo creata ſunt, ergo videtur, quod nihil poſſit producere aliquid ſibi ſimile ſecundum ſpeciem.

3 Præterea illud, quod non eſt ex aliqua materia, nõ ibid.
poteſt fieri niſi per creationem; ſed formæ ſubſtantiales, & accidentia non habent materiam partem ſui, vel eſſet in infinitum abire, ergo non poſſunt fieri niſi per creationem; inde ſic, omnis cauſa efficiẽs alicuius rei dat illi formam, vel ſubſtantialem, vel accidentalem; ſed huiuſmodi non producuntur niſi per creationem, ergo nihil poteſt eſſe cauſa efficiens alicuius rei, niſi creator, qui tantum Deus eſt.

4 Præterea cauſa efficiens nunquam eſt deficien- ibid.
tior, quam effectus, ſed agentia naturalia non agunt niſi per qualitates actiuas, quæ ſunt accidentia; quod probatur ex hoc, quod non eſt poſſibile aliquid eſſe formam ſubſtantialem in vno, & accidentalem in altero, vnde calor, qui eſt accidens hominis, non poteſt eſſe forma ſubſtantialis ignis, & ſic de aliis, ergo nullum agens naturale poteſt producere aliquam formã ſubſtantialem; ſed neque poteſt producere formam accidentalem, quia accidens nec tranſit à ſubiecto in ſubiectum, & ſic idem quod prius, nec excedit ſuum ſubiectum.

5 Præterea omnis creatura vel eſt ſpiritualis, vt an- ibid.
gelus, vel corporalis, vt res omnes ſublunares, ac cæteræ creaturæ; ſed neutra poteſt aliquam rem efficere, non enim creatura ſpiritualis, quia nec vnus angelus eſt cauſa alterius, nec eſt cauſa corporalis creaturæ, cum hæc ſolũ illi obediat ad motũ corporalẽ. Neque creatura corporalis, primo quia inueniuntur in iſtis inferioribus, quę non generantur ex ſimilibus, ſicut animalia ex putrefactione generata, vnde videtur, quod horum formæ ex altioribus principiis proueniant, ergo & pari ratione prouenient ex illis aliæ formæ, quarum quædam ſunt multo nobiliores. Secundo quia omnis corporis forma eſt adiuncta quantitati, quantitas autem impedit ſubſtantiã ab actione, & motu, quia cõprehendit eã, & mergitur in ea, ſicut impeditur aer nubiloſus à perceptione luminis: & huius ſignum eſt, quod quanto magis creuerit quantitas corporis, tãto eſt ponderoſius, & grauius ad hoc, quod moueatur. Tertio quia omne patiens eſt ſubiectum agenti, & omne agẽs pręter primũ quod cauſat, requirit ſubiectum inferius ſe, nulla autem ſubſtãtia eſt inferior corporali, vnde videtur, quod nulla creatura corporalis eſt actiua. Quarto quia omne agens habet virtutem agendi ex propinquitate ad primum actiuũ, à primo autem actiuo quod eſt ſimpli-

ciſſimum, remotiſſima ſunt corpora, quæ ſunt maxime compoſita, ergo hæc non ſunt actiua.

3.c.g.c.69 Sed contra eſt, quod ſi Deus ſolus in omnibus operaretur, ſequerentur multa inconuenientia contra diuinam bonitatem, virtutem, & ſapientiam; nam primo ſequeretur contra ſapientiam fruſtra fuiſſe à Deo adhibitas alias res ad producendos effectus, contra rationem enim ſapientiæ eſt pati aliquid fruſtra in operibus ſapientis. Secundo contra diuinam virtutem dediſſe Deum creaturæ id, quod eſt in illa principale, & illi denegaſſe omnia, quæ conſequuntur ad illud, communicaſſe nimirum illi ſuam ſimilitudinem quantum ad eſſe, & non quantum ad agere, quod tamen conſequitur ad ipſum, nam facere aliquid actu, quod eſt agere, conſequitur ad hoc, quod eſt eſſe actu, cum tamen in rebus naturalibus, quod dat alicui principale, dat etiam illi id, quod ad illud conſequitur, ſicut cauſa, quæ dat terræ grauitatē, dat ei motum deorſum, qui ad grauitatem conſequitur. Præterea ſequitur res à Deo imperfectas fuiſſe conditas, ex abundantia enim perfectionis eſt, quod perfectionem quam creatura habet, poſſit alteri communicare, & ideo ſi nulla creatura habet aliquam actionem ad aliquem effectum producendum, multū detrahitur perfectioni creaturæ, & per conſequens detrahitur perfectioni diuinæ virtutis. Tertio ſequitur contra diuinam bonitatem, ſicut enim eſt boni bonū facere, ita ſummi boni eſt aliquid optime facere; ſed Deus eſt ſummum bonum, ergo eius eſt optime omnia facere, melius eſt autem bonum, quod alicui collatum ſit multorum commune, nam tale bonum eſt diuinius, quam bonum vnius, bonum autem vnius ſit multis commune, ſi ab vno ad alia deriuetur per propriam actionem, manet autem proprium, ſi illud nō poſſit ad alia transfundere, ſic igitur Deus rebus creatis ſuam bonitatem communicauit, vt vna res quod accepit, poſſit in aliam rem transfundere.

ibid. 2 Præterea ſi nulla inferior cauſa, & maxime corporalis aliquid operatur, ſed Deus operatur in omnibus ſolus, cum Deus non varietur per hoc, quod variatur in rebus diuerſis, non ſequetur diuerſus effectus ex diuerſitate rerum, in quibus operatur, ſed hoc ad ſenſum apparet falſum, non enim ex appoſitione calidi ſequitur infrigidatio, ſed calefactio tantum, neque ex ſemine hominis ſequitur generatio niſi hominis, non ergo cauſalitas inferiorum eſt ita attribuenda diuinæ virtuti quod ſubtrahatur cauſalitas inferiorum agentium.

3 Præterea ſi Deus immediate cauſaret omnia, vna res non dependeret ab alia, ſicut cauſatum à cauſa, & ſic res non magis fieret ab vno, quam ob alio, ſed videmus ad ſenſum, quod non fit quodlibet es quolibet, ſed ex ſemine hominis ſemper generatur homo, ergo ſemen patris eſt cauſa filij.

4 Præterea ſubtrahere ordinem rebus eſt eis ſubtrahere id, quod optimum habent, nam ſingola in ſeipſis ſunt bona, ſimul autem omnia ſunt optima, propter ordinem vniuerſi, ſemper enim totum melius eſt partibus, vt finis ipſarum, ſi autem à rebus ſubtrahantur actiones, ſubtrahitur ordo rerum ad inuicem; rerum enim, quæ ſunt diuerſæ ſecundum ſuas naturas, non eſt colligatio in ordinis vnitatem, niſi per hoc, quod quædam agunt, & quædam patiuntur. Igitur dicendum eſt, quod res creatæ habent proprias actiones.

5 Præterea ſi effectus non producuntur ex actione rerum creatarum, ſed ſolum ex actione Dei, impoſſibile eſt, quod per effectus manifeſtetur virtus alicuius cauſæ creatæ, non enim effectus oſtendit virtutem cauſæ, niſi ratione actionis, quæ a virtute procedens ad effectum terminatur, natura autem cauſæ nō cognoſcitur per effectum, niſi inquantum per ipſum cognoſcitur eius virtus, quæ naturam conſequitur; ſi igitur res creatæ non habent actiones ad producendum effectus, ſeqoitur, quod nunquam natura alicuius rei creatæ poterit cognoſci per effectum, & ſic ſubtrahitur nobis omnis cognitio ſcientiæ naturalis, in qua præcipue demonſtrationes per effectum ſumuntur.

Reſpondeo dicendum, quod circa hanc quæſtionē ſunt tres poſitiones, quarum vna eſt, quod Deus immediate omnia operatur ita quod nihil aliud ſit cauſa rei, vnde dicunt, quod ignis non calefacit, ſed Deus præſente igne, nec manus mouetur, ſed Deus mouet manū, præſente illo, cuius eſt manus, quæ mouetur, & ſic de aliis effectibus naturalibus; ſed hæc poſitio derogat diuinæ bonitati, ſapientiæ, & virtuti, vt dictū eſt, & cum tollat ordinem vniuerſi, & propriam operationem à rebus, & deſtruat iudicium ſenſus, ſtulta eſt. Secunda poſita eſt quorundam Philoſophorum, qui vt proprias operationes rerū ſuſtineant, Deū omnia immediate creare negant, ſed dicūt, quod immediate eſt cauſa primi creati, & illud eſt cauſa alterius, & ſic deinceps: ſed hæc opinio erronea eſt, quia ſecundum fidem non ponimus angelos creatores, ſed ſolum Deum creatorem omnium viſibilium, & inuiſibilium. Tertia poſitio eſt, quod Deus immediate omnia operatur, & quod res ſingulæ proprias operationes habeant, per quas cauſæ proximæ rerum ſunt, non tamen omnium, ſed quarundam: quia enim ſecundum fidem non ponitur creatura aliqua aliam in eſſe producere per creationem, nec virtute propria, nec aliena: ideo omnium illorum, quæ per creationem in eſſe exeunt, ſolus Deus immediate cauſa eſt, huiuſmodi autem ſunt, quæ per motum exire non poſſunt, nec per generationem, primo propter ſimplicitatem eſſentiæ ſuæ, in qua ſubſiſtunt, quia omne, quod generatur, oportet eſſe compoſitum ex materia, & forma, vnde nec angeli, nec animæ rationales poſſunt generari, ſed ſolum creari, ſecus autem de aliis formis, quæ etiam ſi ſunt ſimplices, non tamen habent eſſe abſolutum, cum non ſint ſubſiſtentes, vnde exitus in eſſe non debetur eis, ſed compoſito habenti talem formam, quod per ſe generari dicitur, quaſi per ſe eſſe habens: formæ vero prædictæ non dicūtur generari, niſi per accidens: & eadem ratione materia prima, quæ generationi ſubſtat, propter ſui ſimplicitatem non generatur, ſed creatur. Secundo propter elongationem à contrarietate, vt corpora cæleſtia, omne enim, quod generatur, generatur ex contrario. Tertio propter neceſſitatem generantis ſimilis in ſpecie generato, propter quod primæ hypoſtaſes immediate à Deo creatæ ſunt, vt primus homo, primus leo, & ſic de aliis, non enim homo generari poteſt niſi ab homine. Aliter autem eſt de illis rebus, ad quarū generationē non requiritur agēs ſimile in ſpecie, ſed ſufficit virtus cæleſtis cum qualitatibus actiuis, & paſſiuis, vt quæ ex putrefactione generantur. Aliorum vero, quæ per generationem, & motum producuntur, creatura cauſa eſſe poteſt, vel ita quod cauſalitatem habeat ſupra totam ſpeciem, ſicut ſol eſt cauſa in generatione hominis, vel leonis, vel ita, quod habeat cauſalitatem ad vnum indiuiduum ſpeciei tantum, ſicut homo generat hominem, & ignis ignem. Horum tamen cauſa etiam Deus eſt magis intime in eis operans, quam aliæ cauſæ mouentes, quia ipſe eſt dans eſſe rebus: cauſæ autem aliæ ſunt quaſi determinantes illud eſſe, nullius enim rei totum eſſe ab aliqua creatura principium ſumit, cum materia a Deo ſolum ſit, eſſe autem eſt magis intimum cuilibet rei, quā ea, per quæ eſſe determinatur. Vnde & remanet illis remotis, vt in libro de cauſis p.p.q.4.a.5 & a.ſ.1.d.p. q.p.a.4.1 c.g.c.69 pp. 10.a.5 c.

dicitur, vnde operatio creatoris magis pertingit ad intima rei, quam operatio cauſatum ſecundatum: & ideo hoc, quod creatum eſt cauſa alij creaturæ, non excludit, quin Deus immediate in rebus omnibus operetur, inquantum virtus ſua eſt ſicut medium coniungens virtutem cuiuſlibet cauſæ ſecundæ cum ſuo effectu. non enim virtus alicuius creaturæ poſſet in ſuum effectum, niſi per virtutem creatoris, à quo eſt omnis virtus, & virtutis conſeruatio, & ordo ad effectum, quia vt in lib. de cauſis dicitur, cauſalitas cauſæ ſecundæ firmatur per cauſalitatem cauſæ primæ.

a.d.l.c. Ad primum ergo dicendum, quod non eſt ex indigentia Dei, quod cauſis aliis indigeat ad cauſandum, ſed ex bonitate ipſius, qui etiam dignitatem cauſandi aliis conferre voluit.

ibid. Ad ſecundum dicendum, quod non poteſt idem effectus ſecundum ſpeciem eſſe à diuerſis agentibus immediatis habentibus operationes determinatas ad determinatos effectus, ſicut ab arte, & natura; ſed Deus non habet operationem determinatam ad aliquem effectum; imo vna ſola operatione poteſt omnes effectus, quos vult, producere. Vnde eundem effectum ſpecie, quem natura producit, Deus poteſt ſine operante natura facere.

a.d.p.p.l.c. Ad tertium dicendum, quod circa exitum rerum in eſſe per generationem fuit triplex opinio. Prima fuit ponentium latitationem, ſcilicet Anaxagoræ, qui ponebat omnia in omnibus, & generationem fieri per abſtractionem, & ſic non ponebat veram generationem, quæ eſt per hoc, quod noua forma ſubſtantialis acquiritur materiæ, & in hunc defectum incidit omnis opinio antiquorum qui non ponebant veram generationem, ſed generationem eſſe vel per congregationem, & ſegregationem, vel per alterationem tantum, & hoc contingebat eis, quia non ponebant cauſam formalem, ſed vel materiam tātum, vel cum hac etiam agentem. Vnde & ad hanc opinionem pertinere poteſt opinio Democriti, qui ponebat actionem eſſe per effluxionem atomorū a corpore agēte, & paſſionem eſſe per receptionem eorundem in corpore patientis, quam opinionem improbat Philoſophus in p. de gen. à t. 57. ſequeretur enim quod corpus non pateretur per totum, & quod quantitas corporis agentis diminueretur ex hoc, quod agit, quæ ſunt manifeſte falſa. Eſt igitur alia opinio huic contraria quæ fuit Platonis, qui poſuit formas ſeparatas, quas vocauit ideas, eſſe inducentes formas in materiis, & quaſi ad hanc opinionem reducitur opinio Auicennæ, qui dicit, quod omnes formæ ſunt ab intelligentia, & agens naturale non eſt niſi præparans materiam ad receptionem formæ; & iſta opinio procedit ex hoc, quod vult vnumquodque generari ex ſuo ſimili, quod frequenter non inuenitur in rebus naturalibus, ſicut in his, quæ per putrefactionē fiunt, & etiam quia ponebat fieri per ſe terminari ad formā, quod non poteſt eſſe, quia per ſe fieri terminatur ad hoc, quod habet eſſe, quod eſt terminus factionis, & hoc eſt tantū compoſitum, non forma, neque materia; vnde forma non niſi per accidens generatur. Tertia eſt Ariſtotelis media inter has, ſcilicet, quod omnes formæ ſunt in potentia in materia prima, non autem actu, ſicut ponentes latitationes dixerunt, & agens naturale agit, non formam, ſed compoſitum, reducendo materiam de potentia in actum; & hoc agens naturale in ſua actione eſt quaſi inſtrumentum ipſius Dei agentis, qui etiam materiam condidit, & formæ potentiam dedit, vnde non oportet, hanc opinionem ſuſtinendo, quod generans creet formam, vel quod faciat aliquid ex nihilo, quia non facit formam, ſed compoſitum.

Ad quartum dicendum, quod agens naturale agit & ad formam accidētalem, & ad formam ſubſtantialē, p.p. & a.d.l. c.3. c.g.c.69 qualitas enim actiua, vt calor, & ſi ſit accidens, agit tamen in virtute formæ ſubſtantialis, ſicut eius inſtrumentū, & ideo poteſt agere ad formam ſubſtantialē, ſicut & calor naturalis, inquantum eſt inſtrumētum animæ, agit ad generationem carnis, ad accidens autē agit propria virtute. Nec eſt contra rationem accidētis, quod excedat ſuum ſubiectum in agēdo, ſed quod excedat in eſſendo. Neque ex hac poſitione Philoſophi ſequitur tranſitus accidentis de ſubiecto in ſubiectum, ſicut imaginabatur Democritus ponens fieri actionem per defluxum atomorum; non enim hoc modo dicitur corpus calidum calefacere, quod idem numero calor, qui eſt in calefaciente corpore, trāſeat ad corpus calefactum, ſed quia virtute caloris, qui eſt in calefaciente corpore, alius calor numero fit actu in corpore calefacto, qui prius erat in eo in potentia. Agens enim naturale non eſt traducens propriam formam in alterum ſubiectum, ſed reducens ſubiectum quod patitur, de potentia in actum.

Ad quintum dicendum, quod agere ad productionē compoſiti ſubſtantialis, & accidentalis, atque adeo p.p. l.to a. 2. & 1. agere ad formam accidentalem, & ſubſtantialem, eſt 3.c.g.c.69 ſubſtātiæ corporeæ, non autem incorporeæ, enim illi materia corporalis non obediat ad nutum, ſed tātum ad motum localem. Vnde ad primam inſtantiam dicendum, quod in animalibus, quæ ex putrefactione 3.c.g.c.69 generantur, cauſatur forma ſubſtantialis ex agente corporali, ſcilicet corpore cæleſti, quod eſt primum alterās. Vnde oportet, quod omnia mouentia ad formam in his inferioribus agant in virtute illius, & propter hoc ad producendum aliquas formas imperfectas ſufficit virtus cæleſtis ſine agente vniuoco; ad producendas autem formas perfectiores, ſicut ſunt animæ animalium perfectorū, requiritur cum agente cæleſti agens vniuocum, talia enim animalia non generantur niſi ex ſemine, & propter hoc dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 26. quod ſol, & homo generāt hominē. Ad ſecundam inſtantiam dicendum, non eſſe verum, quod quantitas impediat actionem formæ, niſi per accidens, inquantum ſcilicet omnis quantitas continua eſt in materia, forma autem in materia exiſtens, cum ſit minoris actiuitatis, eſt per conſequens minoris virtutis in agēdo; vnde corpus, quod habet minus de materia, & plus de forma, ſicut ignis, eſt magis actiuum; ſuppoſito autem modo actionis, quā forma in materia exiſtens, cum ſit minoris actualitatis, habere poteſt, quantitas auget magis, quā minuat actionem, nam quanto corpus ignis, fuerit maius, ſuppoſita æque intenſa caliditate, tanto magis calefacit; & ſuppoſita grauitate æque intenſa, quanto magis fuerit corpus graue, tanto velocius mouebitur motu naturali, & inde eſt, quod tardius mouetur motu innaturali. Quia igitur corpora grauia ſunt tardioris motus innaturalis, cum fuerint maioris quantitatis, non inde oſtenditur, quod quantitas impediat actionem, ſed magis, quod coaugeat ipſam. Vel dic, quod quan- p.p.c. & ad 2 titas non impedit formam corporalem omnino ab actione, ſed impedit eam ne ſit agens vniuerſale, inquantum forma indiuiduatur, prout eſt in materia quantitati ſubiecta: quod patet, quia ſecundum quod participatur aliquid, ſecundum hoc eſt neceſſarium, quod participetur id, quod eſt ei proprium, ſicut quantum participatur de lumine, tantum participatur de ratione viſibilis. Agere autem, quod nihil eſt aliud, quam facere aliquid actu, eſt per ſe propriū actus, inquantum eſt actus, vnde & omne agens agit ſibi ſimile. Sic ergo ex hoc, quod aliquid eſt forma non determinata per materiam quantitati ſubiectā, habet quod ſit agens indeterminatum, & vniuerſale,

ex hoc vero quod eſt determinata ad hanc materiam, habet quod ſit agens contractum, & particulare; vnde ſi eſſet forma ignis ſeparata, vt Platonici poſuerunt, eſſet aliquo modo cauſa omnis ignitionis, ſed hæc forma ignis, quæ eſt in hac materia corporali, eſt cauſa huius ignitionis, quæ eſt ab hoc corpore in hoc corpus, vnde & fit talis actio per contactum duorum corporum; ſignum autem, quod inducitur de ponderoſitate corporum, non eſt ad propoſitum. primo quidem, quia additio quantitatis non eſt cauſa grauitatis, vt probatur in 4. cæli. t. 9. ſecundo quia falſum eſt, quod ponderoſitas facit tardiorem motum, imo quanto aliquid eſt grauius, tanto magis mouetur motu proprio. Tertio quia actio non fit per motũ localem, vt Democr. poſuit, ſed per hoc, quod aliquid reducit de potentia in actum. Ad tertiam inſtantiam
3. c g c. 69. dicendum, quod non oportet, quod corpus omne careat actione propter hoc, quod in ordine rerum ſubſtantiæ corporalis eſt infima ſecundum ſuum genus, quia etiam inter corpora vnum eſt ſuperius altero & formalius, & magis actiuum, ſicut ignis eſt reſpectu inferiorum corporum; nec tamen etiam infimũ corpus excluditur ab agẽdo, manifeſtum enim eſt, quod corpus non poteſt agere ſe toto, cum ſit compoſitum ex materia, quæ eſt ens in potentia, & forma, quæ eſt actus. Agit enim vnumquodque ſecundum quod eſt actu. Et propter hoc omne corpus agit ſecundum ſuã formam, ad quam comparatur aliud corpus, ſcil patiens, ſecundum ſuam materiã, vt ſubiectum, inquantum materia eius eſt in potentia ad formam agentis. Si autem è conuerſo ad formam corporis patientis ſit in potentia materia corporis agentis, erunt agentia, & patiẽtia ad inuicem, ſicut accidit in duobus corporibus elementaribus; ſin autem erit vnum tantum agens, & alterum tantum patiens reſpectu illius, ſicut eſt comparatio corporis cæleſtis ad corpus elementare; ſic igitur corpus agit in ſubiectum, non ratione
p p. ad 4. totius corporis, ſed formæ, per quam agit. Ad quartã inſtantiam dicendum, quod corpus non eſt id, quod maxime diſtat à Deo, participat enim aliquid de ſimilitudine diuini eſſe ſecundum formã, quam habet, ſed id, quod maxime diſtat à Deo, eſt materia prima, quæ nullo modo eſt agens, cum ſit in potentia tãtum.

ARTICVLVS II.

Vtrum cauſalitas agentis conſiſtat in agere.

Tab. v. agere n. 7. VIdetur quod cauſalitas agentis non conſiſtat in agere. Nam agere, vel facere pertinet etiam ad alias cauſas, puta ad formalem, & finalem, dicitur enim albedo facere album, ergo cauſalitas agentis, vel efficientis non conſiſtit in agere, vel facere.

q. 18 de ver. a. 7 c. 5. phyſ. l. 5. 2 Præterea cauſalitas efficientis, vel agentis conſtituit agens in ratione agentis, & cauſæ; ſed per actionem conſtituitur in tali ratione, nam agens denominatur ab actione, vnde talis denominatio conſtituit prædicamentum actionis, ergo actio, non autem agere erit cauſalitas agentis.

Tab. v. actio a. 22. 23, 29. 3 Præterea ſicut per actionem infertur paſſio, ita per agere infertur pati; ſed non omne agens per ſuam cauſalitatem efficit paſſionem, vt patet in agentibus actione immanente, ergo cauſalitas agentis non conſiſtit in agere.

p p. 3. p. e Sed contra eſt, quod cauſalitas agentis conſiſtit in facere aliquid actu, hoc enim eſt per ſe propriũ actus, inquantum eſt actus, vnde & omne agens agit ſibi ſimile; ſed facere aliquid actu nihil eſt aliud, quam agere, ergo cauſalitas agentis conſiſtit in agere.

Reſpondeo dicendum, quod cauſalitas agẽtis conſiſtit in agere; cuius ratio eſt, quia finis eſt cauſa agentis, 5. met. l. 2. non quantum ad eſſe, ſed quantum ad rationem cauſalitatis, nam a fine habet efficiens ſuam cauſalitatem; ideo autem finis dicitur eſſe cauſa agentis ſecundum cauſalitatem, quia a fine accipit agens quod ſit cauſa, ſeu quod agat, non enim agit efficiens niſi q. 28 de ver. a. 7 c. cauſa finis, ſed quod agẽs ſit actu cauſa, & quod agat, non poteſt explicari nomine abſtracto actionis, nam cum actio ſic ſumpta ſignificetur per modum rei, p. perh l. 5. 3 phyſ. l. 5. non ſignificat cauſalitatem, ſed effectum cauſalitatis, vnde denominatio agentis ab actione eſt denominatio ab effectu, optime vero explicatur nomine concreto actionis, quod eſt agere. nam cum hoc importet inhærentiam actionis ad ſubiectum, ſignificat p. perh l. 5. q. 28. de ver. a. 7. c. ipſum ſubiectum eſſe actu cauſam, & quod actu agit, in quo conſiſtit cauſalitas agentis.

Ad primum ergo dicendum, quod agere tripliciter ſumitur, primo efficienter, & in hoc conſiſtit cauſalitas agentis. Tab. v. agere n. 7. Secundo formaliter, & in hoc conſiſtit cauſalitas formæ. Tertio finaliter, & in hoc conſiſtit cauſalitas finis; agere tamen per ſe ſumptum tantum ſignificat cauſalitatem agentis.

Ad ſecundum dicendum, quod denominatio agentis ab actione eſt tamquam ab effectu, denominatio in c. vero agentis ab agere eſt tamquam à cauſalitate agentis, vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quod per ſolam actionem tranſeuntem infertur paſſio, non autem per immanentem, & ideo cauſalitas agentis poteſt eſſe agere. Tab. v. actio n. 22. 23. 29.

ARTICVLVS III.

Vtrum cauſa efficiens recte à Philoſopho definiatur.

VIdetur quod non recte à Philoſopho definiatur 2. phyſ. l. p. efficiens, quod ſit, vnde primum principiũ motus, & quietis. Dicit enim Philoſophus 2. phyſ. t. 2. quod natura eſt primum principium motus, ſed cauſa efficiens non eſt natura, quia natura tantum diuiditur in materiam, & formã, vt patet 1. phyſ. t. 2. ergo male definitur cauſa efficiens, vnde primum principium motus; ſed dices, quod natura eſt primum principium motus in eo, in quo eſt, & efficiens eſt primum principium motus in alio.

2 Sed contra. Alteratio, qua viuens alterat cibũ ad ibid. ſui augmẽtationem, eſt à natura, & ſimiliter alteratio corporum ſimplicium, vt dicit Philoſophus 2. phyſ. t. p. ſed hæ actiones, & motus ſunt in alio, vt per ſe patet, nam aqua caleſit ab igne, & aer conuertitur in ignem ab ipſo igne, & alimentum alteratur ab animali, ergo.

3 Præterea dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 28. quod tam 2. phyſ. l. 5. conſilians, quam præparans rem, & illam perficiens, ſunt cauſæ efficientes, ſed perficiens rem non eſt primum principium motus, & conſtitutionis rei, nam præſupponit actionem conſiliantis, & præparantis, ergo male definitur efficiens, vnde primum principium motus.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. phyſ. t. 28. & 5. 2. phyſ. l. 5. met. t. 3. definit cauſam efficientem, quod ſit vnde 5. met. l. 3 primum principium motus & ſtatus.

Reſpondeo dicendum, quod recte definitur à Philoſopho cauſa efficiens, vnde primum principiũ motus, ibid. aut quietis. Cauſa enim conſtituitur, & multiplicatur ex varia ratione cauſandi. ratio autem cauſandi efficientis optime explicatur per hoc, quod ſit id, a quo, vel vnde eſt primum principium motus, aut

Digitized by Google

quietis, ſic enim explicatur influxus in effectum, qui eſt de ratione cauſæ, vt dictum eſt, & diſtinguitur cauſa efficiens ab aliis cauſis, nam cauſa materialis eſt id, ex quo aliquid fit cum inſit, formalis vero, eum ſirtatio, & quodquid erat eſſe rei. vt dicit Philoſophus 2. phyſ. & 5. met. l. c. eſt id per quod aliquid & eſt in actu, & actu hoc. vt dictum eſt; finalis eſt id, propter quod res eſt, efficiens vero eſt id à quo, vel vnde eſt primum principium motus. aut quietis, & conſequenter rei, nam motus eſt via ad rem, vnde non diſtinguitur a re, vt dicit Philoſophus 3 phyſ. t. 4. & 7.

Ad primum ergo dicendum, quod efficiens eſt primum principium motus in alio, natura vero eſt principium motus in eo, in quo eſt, vt dictum eſt in obiecto.

Ad ſecundum dicendum quod augmentatio eſt à natura, quia cibus eſt intra viuens, & quia ex parte cibi eſt in eo principium paſſiuum motus, ſicut & in alteratione, vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quod tam conſilians, quam præparans, & perficiens ſunt primum principiũ motus in ſuo genere, vnum in ratione cauſæ moralis, aliud in genere cauſæ phyſicæ, ſed inchoantis, aliud in eodem genere, ſed complentis.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Deus in omni operatione ſecundi agentis operetur ſeu in natura, & voluntate operantibus operetur.

Videtur quod Deus in nulla operatione agentis ſecundi, ſeu in nulla creatura operante operetur. Natura enim neque deficit in neceſſariis, neque abundat in ſuperfluis, ſed ad actionem naturalem ſufficit virtus actiua ex parte agentis, & paſſiua ex parte patientis, ergo non requiritur virtus diuina in rebus operans. Sed dices, quod virtus actiua naturæ dependet in ſua operatione diuina.

2 Contra. Sicut operatio naturæ creatæ dependet ab operatione diuina, ita operatio corporis elementaris dependet ab operatione corporis cæleſtis, nam corpus cæleſte cõparatur ad corpus elementare, ſicut cauſa prima ad ſecundam, ſed non dicitur, quod corpus cæleſte operetur in corpore elementari agente, ergo non eſt dicendum, quod Deus operetur in qualibet operatione naturæ.

3 Præterea ſi Deus operatur in qualibet operatione naturæ aut vna, & eadem operatione operatur Deus, & natura, aut diuerſis, ſed non vna, & eadẽ, quia vna actio à duobus agentibus non videtur progredi poſſe, vnitas enim operationis atteſtatur vnitati naturæ. Vnde quia in Chriſto ſunt duæ naturæ, ſunt etiã ibi duæ operationes; creaturæ autem, & Dei conſtat non eſſe vnam naturam; ſimiliter nec eſt poſſibile, quod ſint operationes diuerſæ, nam diuerſæ operationes non videntur ad idem factum terminari, cum motus, & operationes penes terminos diſtinguantur, ergo nullo modo eſt poſſibile, quod Deus in natura operetur Sed dices, quod duæ operationes poſſunt terminari ad idem, quæ ſe habent ſecundum prius, & poſterius.

4 Contra. Ea, quæ immediate ſe habent ad aliquid vnum, non habent ad inuicem ordinem, ſed tam Deus, quam creatura immediate operantur effectum naturalẽ, ergo operatio Dei, & operatio creaturæ non ſe habent ſecundum prius, & poſterius.

5 Præterea quandocunque Deus aliquam naturam inſtituit, ex hoc ipſo dat ei omnia illa, quæ ſunt de ratione illius naturæ; ſicut ex hoc ipſo, quod facit hominem, dat ei animam rationalem ſed de ratione virtutis eſt quod ſit principium agendi, cum virtus ſit vltimum potentiæ quæ eſt principium agendi in alio, ſecundum quod eſt aliud, vt dicitur 5. met. t. 17. ergo ex hoc ipſo, quod virtutes naturales rebus indidit, dedit eis, quod operationes naturales perficerent, vnde non oportet, quod vlterius in rebus naturalibus operetur.

6 Præterea ſi Deus in natura operante operatur, oportet quod operando aliquid rei naturali tribuat, nã agẽs agẽdo aliquid actu facit, aut ergo illud ſufficit ad hoc, quod natura poſſit per ſe operari, aut non, ſi ſufficit, cum etiam virtutem naturalem Deus naturæ tribuerit, eadem ratione poteſt dici, quod, & virtus naturalis ſufficiat ad agendum, nec oportebit, quod Deus poſtquam virtutem naturæ contulit, vlterius, ad eius operationem aliquid operetur: ſi autem non ſufficit, oportebit quod ibi aliquid aliud iterũ faciat, & ſi illud non ſufficit, iterum aliud, & ſic in infinitum, quod eſt impoſſibile, nam vnus effectus non poteſt dependere ab actionibus infinitis, quia, cum infinita non ſit pertranſire, numquam compleretur, ergo ſtandum eſt in primo dicendo, quod virtus naturalis ſufficit ad actionem naturalem ſine hoc, quod Deus in ea vlterius operetur.

7 Præterea poſita cauſa agẽte ex neceſſitate naturæ ſequitur eius actio, niſi per accidens impediatur, eo quod natura eſt determinata ad vnum; ſi ergo calor ignis ex neceſſitate naturæ agit, ergo poſito calore ſequitur calefactio, nec requiritur aliqua virtus ſuperior agens in ipſo calefaciante.

8 Præterea ea, quæ ſunt omnino diſparata, poſſunt ab inuicem ſeparari, ſed actio Dei, & actio naturæ ſunt omnino diſparatæ, cum Deus agat per voluntatem, natura autem per neceſſitatem, ergo actio Dei poteſt ſeparari ab actione naturæ, & ita non oportet, quod Deus in natura agente operetur.

9 Præterea voluntas eſt domina ſui actus, hoc autẽ non eſſet, ſi agere non poſſet, niſi Deo in ipſa operante, cum voluntas noſtra non ſit domina diuinæ operationis, ergo Deus non operatur in voluntate noſtra operante.

10 Præterea liberum eſt, quod cauſa ſui eſt, vt dicitur in principio metaph. quod ergo non poteſt agere, niſi cauſa in ipſo agente, non eſt liberum in agendo, ſed voluntas noſtra eſt libera in agendo, ergo poteſt agere nulla alia cauſa in ipſa agente, & ſic idem quod prius.

11 Præterea cauſa prima plus eſt influens in cauſatum, quam cauſa ſecunda, ſi ergo Deus operatur in voluntate, & natura, ſicut prima cauſa in ſecunda, ſequitur quod defectus, qui accidunt in operatione voluntatis, & naturæ, magis Deo, quam voluntati, & naturæ tribuerentur, quod eſt abſurdum.

12 Præterea poſita cauſa ſufficienter operante ſuperfluum eſt alterius cauſæ operationem ponere, quod enim poteſt fieri ſufficienter per vnum, ſuperfluum eſt, quod fiat per multa; ſic videmus, quod natura nõ facit per duo inſtrumenta, quod poteſt facere per vnum: ſed conſtat, ſi Deus operatur in natura, & voluntate operantibus, quod ſufficienter operatur, quia nulla inſufficientia eſt Deo attribuenda, & cum totum effectum producat, nihil de effectu producendo relinquit naturali agenti, ergo ſuperflueret omnis operatio naturæ, vel voluntatis. Vel ſi ponitur natura, vel voluntas ſufficienter propriam operationem, vel effectum producere, ſuperflua erit operatio Dei ad operationem, vel effectum, quem creatura producit, producendum.

pp 105.a.5. arg 1. 13 Præterea faciens dicitur eſſe cauſa operatioois facti, inquantum dat ei formam, qua operatur: ſi igitur Deus eſt cauſa operationis rerum factarum ab ipſo, hoc eſt inquantum dat eis virtutem operandi, ſed hoc eſt à principio, quando rem facit, ergo videtur, quod vlterius non operetur in operatione creaturæ.

arg. 2 ſedc. 1 Sed cōtra ſicut ars præſupponit naturam, ita natura præſupponit Deum, ſed in operatione artis operatur natura, non enim ſine operatione naturæ artis operario efficitur, ſicut igne emollitur ferrum, vt percuſſione fabri extendatur, ergo & Deus in operatione naturæ operatur.

arg 3. ſedc. 2 Præterea virtus Dei eſt in quolibet ente, quia Deus in omnibus rebus eſſe dicitur per eſſentiam, præſentiam, potentiam: ſed non eſt dicendum, quod virtus diuina, ſecundum quod eſt in rebus, ſit otioſa, ergo ſecundum quod eſt in natura, operatur; nec poteſt dici, quod aliud, quam ipſa natura operetur, cum non appareat ibi niſi vna operatio, ergo in qualibet naturæ operatione Deus operatur.

3 c.g.c 67. 70 89. p p q. 105.a.5.q.3. de pot.a.7.c. Reſpondeo dicendum, quod ſimpliciter concedendum eſt Deum operari in natura, & voluntate operantibus, quidquid in contrarium aſſerant ita tribuentes Deo omnem naturæ operationem, vt nulla virtus creata aliquid operetur in rebus, ſed ſolus Deus immediate omnia operetur, quorum ſententia ſuperius reprobata eſt; manifeſta enim eſt hæc veritas primo per fidem, hinc enim eſt, quod dicitur Iſa. 26. omnia opera noſtra operatus es in nobis domine, & hoc ipſum, quod Salomon dicit, cor regis in manu Domini quocunque voluerit, vertet illud, oſtendit non ſolum diuinam cauſalitatem ad potentiam voluntatis extendi, ſed etiam ad actum ipſius. Eodem etiam pertinent verba illa. Io. 15. ſine me nihil poteſtis facere, & ad Philip. 2 Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate. Et hac ratione frequenter in ſcriptura naturæ effectus operationi diuinæ attribuuntur, quia ipſe eſt, qui operatur in omni operante per naturam, vel per voluntatem. Sicut illud Iob. 11. nonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti, pelle, & carnibus veſtiſti me, oſſibus, & neruis compegiſti me, & in pſal. intonuit de cælo Dominus, & Altiſſimus dedit vocem ſuam, grando, & carbones ignis. Secundo per auctoritatem Philoſophi, arguit enim c. 8. Eudemicæ ethicæ per hunc modum. Huius, quod aliquis intelligat, conſilietur, & eligat, & velit, oportet aliquid eſſe cauſam, quia omne nouum oportet quod habeat aliquā cauſam, ſi autem eſt cauſa eius aliud conſilium, & alia voluntas præcedens, cum non ſit procedere in his in infinitum, oportet deuenire ad aliquod primū: huiuſmodi autem primum oportet eſſe aliquid, quod eſt melius ratione, nihil autem eſt melius intellectu, & ratione, niſi Deus, eſt igitur Deus primum principiū noſtrorum conſiliorum, & voluntatum. Tertio ratione, quia Deus non ſolum dat rebus virtutem, ſed etiam nulla res poteſt propria virtute agere, niſi agat in virtute ipſius, ergo res creata nō poteſt virtute ſibi data vti, niſi inquantum agit in virtute Dei; illud autē, in cuius virtute agens agit, eſt cauſa non ſolum virtutis, ſed etiam actus; quod in artifice apparet, in cuius virtute agit inſtrumentum etiam quod ab hoc artifice propriam formam non accipit, ſed ſolum ab ipſo applicatur ad actum; Deus igitur eſt cauſa creaturæ non ſolum virtutis agendi, ſed etiam actionis, & per cōſequens Deus in creatura operāte operatur. Quod quidem qualiter intelligi poſſit, oſtendendum eſt. Sciendum namque eſt, quod actionis alicuius rei res alia poteſt dici cauſa multipliciter, & primo quidem quia tribuit ei virtutem operandi, ſicut dicitur 8. phyſ. quod generans mouet graue, & leue, inquantum dat virtutem, ad quam ſequitur talis motus, & hoc modo Deus agit omnes actiones naturæ, quia dedit rebus naturalibus virtutes, per quas agere poſſunt. Secūdo quia conſeruat virtutē illius in eſſe, conſeruans enim virtutem alicuius dicitur facere actionem, ſic enim medicinæ conſeruantes viſum dicuntur facere videre, & hoc modo dicitur Deus cauſa actionis rei naturalis, quatenus conſeruat virtutem naturalem in eſſe ad differentiam generantis, quod virtutem quidem tribuit graui, & leui, non tamen eam vlterius conſeruat. Tertio quia mouet illam ad agendum, in quo non intelligitur collatio, aut cōſeruatio virtutis actiuæ, neque coefficientia cum ipſa re ad actionē ipſius, ſed applicatio virtutis illius rei ad actionem, atque adeo facere, vt res illa agat, ſeu operari in illa, vt agat; ſicut homo eſt cauſa inciſionis cultelli ex hoc ipſo, quod applicat acumen cultelli ad incidendum, mouendo ipſum; & quia natura inferior agens non agit niſi mota, eo quod huiuſmodi corpora inferiora ſunt alterantia alterata, cælum autem eſt alterans nō alteratum, & tamen non eſt mouens, niſi motum, & hoc nō ceſſat, quouſque perueniatur ad Deum; ſequitur de neceſſitate, quod Deus ſit cauſa actionis cuiuſlibet rei naturalis, vt mouens, & applicans virtutem ad agendum, ſed vlterius inuenimus ſecundum ordinem cauſarum eſſe ordinem effectuū, quod neceſſe eſt, propter ſimilitudinem cauſæ, & effectus, nec cauſa ſecunda poteſt in effectum cauſæ primæ per virtutem propriam, quamuis ſit inſtrumentū cauſæ primæ reſpectu illius effectus; inſtrumentum enim eſt cauſa effectus principalis cauſæ, non per formam, vel virtutem propriam, ſed inquantum participat aliquid de virtute principalis cauſæ per motum eius, ſicut dolabra nō eſt cauſa rei artificiatæ per formam, vel virtutem propriam, ſed per virtutem artificis, à quo mouetur, & eā quodāmodo participat. Vnde quarto modo vna res eſt cauſa actionis alterius, ſicut principale agēs eſt cauſa omnis actionis rei naturalis, quāto enim aliqua cauſa eſt altior, tanto eſt communior, & efficacior, & quanto eſt efficacior, tanto profundius ingreditur in effectum, & de remotiori potentia ipſū reducit in actum. In qualibet autem re naturali inuenimus quod eſt ens, & quod eſt res naturalis, & quod eſt talis, vel talis naturæ, quorum primum eſt commune omnibus entibus. Secundum omnibus rebus naturalibus. Tertium in vna ſpecie, & quartum, ſi addamus accidentia, eſt proprium huic indiuiduo. Hoc ergo indiuiduum agendo non poteſt cōſtituere aliud in ſimili ſpecie, niſi prout eſt inſtrumentum illius cauſæ, quæ reſpicit totam ſpeciem, & vlterius totum eſſe naturæ inferioris, & propter hoc nihil agit ad ſpeciem in iſtis inferioribus, niſi per virtutem corporis cæleſtis, nec aliquid agit ad eſſe, niſi per virtutem Dei, ipſum enim eſſe eſt cōmuniſſimus effectus, primus, & intimior aliis effectibus, & ideo ſoli Deo competit ſecundum virtutē propriam talis effectus. Vnde etiam, vt dicitur in lib. de cauſis, intelligentia non dat eſſe, niſi prout in ea eſt virtus diuina. Sic ergo Deus eſt cauſa omnis actionis, prout quodlibet agēs eſt inſtrumentum diuinæ virtutis operantis. Sic ergo ſi conſideremus ſuppoſita agentia, quodlibet agens creatum particulare eſt immediatum ad ſuum effectum; ſi autem conſideremus virtutem, qua fit actio, ſic virtus ſuperioris cauſæ erit immediatior effectui, quam virtus inferioris, nam virtus inferior non coniungitur effectui, niſi per virtutem ſuperioris, vt dicitur in lib. de cauſis, quod virtus cauſæ primæ prius agit in cauſatum, & vehementius ingreditur in ipſum. Sic ergo oportet virtutem diuinam adeſſe cuilibet rei agenti, ſicut virtutem corporis,

cœleſtis oportet adeſſe cuilibet corpori elementari agenti; ſed in hoc differt, quia vbicunque eſt virtus diuina, eſt eſſentia diuina, non autem eſſentia corporis cœleſtis eſt vbicunque eſt ſua virtus; & iterum, Deus eſt ſua virtus, nō autem corpus cœleſte, & ideo poteſt dici, quod Deus in qualibet re operatur, inquantum eius virtute quælibet res indiget ad agendum, non autem poteſt proprie dici, quod cælum ſemper agat in corpore elementi. Sic ergo Deus eſt cauſa actionis cuiuslibet, primo inquantum dat virtutem agendi. Secundo inquantum conſeruat illam. Tertio inquantum applicat eandem actioni. Quarto inquantum eius virtute omnis alia virtus agit. Quintò in ratione finis, nam cum omnis operatio ſit aliquod bonum verum, vel apparens, nihil autem ſit, vel appareat bonum, niſi ſecundum quod participat aliquam ſimilitudinem ſummi boni, quod eſt Deus, ſequitur quod Deus ſit cuiuſlibet operationis cauſa, vt finis. Quod ſit coniunxerimus his, quod Deus eſt ſua virtus, & quod eſt intra quamlibet rē, atque adeo intra quamlibet operationem, & effectum rei, per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, neque ibi ſit vel tamquam pars rei, vel otioſa, ſed ſicut operans id, quod operatur ipſa creatura; ſequitur quod ſexto modo ſit Deus in qualibet operatione agentis, & in quolibet eius effectu, per coefficientiam, & cooperationem cum creatura operante.

q.3. de pot. ad p. p. p. 105 ad 1. Ad primum dicendum, quod virtus actiua, & paſſiua rei naturalis ſufficiunt ad agendum in ordine ſuo ſeu in ordine ſecundorum agentium, requiritur tamen virtus diuina ob rationes dictas, nimirum tamquam virtus primi agentis.

ad 20 de pot. in c. Ad ſecundum dicendum, quod operatio virtutis naturalis ad Deum, & corporis naturalis elementaris ad corpus cœleſte, ſunt quantum ad aliquid ſimiles, non autem quantum ad omnia, vt dictum eſt.

p. p. 105. a. 5. ad 2. Ad tertium dicendum, quod vna actio non procedit à duobus agentibus vnius ordinis ſed nihil prohibet, quin vna, & eadem actio procedat à primo, & ſecundo agente.

3. de pot. ad 4. Ad quartum dicendum, quod tam Deus, quam creatura immediate operantur, licet ordinentur ſecundum prius, & poſterius.

ad 5 & p. p. ad p & 2. Ad quintum dicendum, quod de ratione inferioris virtutis eſt, quod ſit operationis principium in ſuo ordine, ideſt vt agat vt inſtrumentum ſuperioris virtutis, & tamquam agens ſecundum ſubordinatum primo.

3 de pot. ad 4. Ad ſextum dicendum, quod virtus naturalis, quæ eſt rebus naturalibus in ſua inſtitutione collata, ineſt eis, vt quædam forma habens eſſe ratum, & firmum in natura, ſed id, quod à Deo fit in re naturali, quo actualiter agat, eſt vt intentio ſola habens eſſe quoddam incompletum per modum, quo colores ſunt in aere, & virtus artis in inſtrumento artificis. Sicut ergo ſecuri per artem dari potuit acumen, vt eſſet forma in ea permanens, non autem ei dari potuit, quod vis artis eſſet in ea quaſi quædam forma permanens, niſi haberet intellectum: ita rei naturali potuit conferri virtus propria, vt forma in ipſa permanens, non autem vis, qua agit ad eſſe, vt inſtrumentum primæ cauſæ, niſi daretur ei, quod eſſet vniuerſale principium eſſendi; nec iterum virtuti naturali conferri potuit, vt moueret ſeipſam, nec vt conſeruaret ſe in eſſe; vnde ſicut inſtrumento artificis cōferri non potuit quod operaretur abſque motu artis, ita rei naturali conferri non potuit, quod operaretur abſque operatione diuina.

ibid. ad 8. Ad ſeptimum dicendum, quod neceſſitas naturæ, per quam agit calor, conſtituitur ex ordine omnium cauſarum præcedentium, vnde non excluditur virtus primæ cauſæ.

Ad octauum dicendum quod licet natura, & voluntas ſint ſecundum eſſe diſparata, in agendo tamen habent aliquem ordinem, nam ſicut actio naturæ præcedit actionem noſtræ voluntatis, ratione cuius in operibus artis, quæ à voluntate ſunt, naturæ operatione indigent, ita voluntas Dei, quæ eſt origo omnis naturalis motus præcedit operationem naturæ, vnde & eius operatio in omni operatione naturæ requiritur. q. de pot. ad 9.

Ad nonum dicendum, quod voluntas dicitur habere dominium ſui actus, non per excluſionem cauſæ primæ, ſed quia cauſa prima non ita agit in voluntatem, vt eam de neceſſitate determinet ad vnum, ſicut determinat naturam, & ideo determinatio actus relinquitur in poteſtate rationis, & voluntatis. ad 13.

Ad decimum dicendum, quod non quælibet cauſa excludit libertatem, ſed ſolum cauſa cogens, & neceſſitans, ſic autem Deus non eſt cauſa operationis noſtræ liberæ. ad 13. & 14.

Ad vndecimum dicendum, quod quia cauſa prima magis influit in effectum, quam ſecunda, ideo quidquid perfectionis eſt in effectu, principaliter reducitur ad cauſam primam, quod autem eſt de defectu reducitur ad cauſam ſecundam, quæ non ita efficaciter operatur, ſicut cauſa prima. ad 15.

Ad duodecimum dicendum, quod Deus perfecte operatur, vt cauſa prima, requiritur tamen operatio creaturæ, vt cauſæ ſecundæ, vnde idem effectus eſt, & à Deo, & à creatura, non tamen ita, vt ſit partim à Deo, partim à creatura, ſed totus eſt ab vtroque ſecundum alium modum; ſicut idem effectus totus tribuitur inſtrumento, & principali agenti etiam totus. Et hinc colligitur, quod ſi res naturalis producit effectum, non eſt ſuperfluum, quod Deus illum producat, ſicut neque eſt ſuperfluum, ſi Deus per ſe ipſum poteſt omnes effectus naturales producere, quod per quaſdam alias cauſas ſimul producantur, non enim hoc eſt ex inſufficientia diuinæ virtutis, ſed vt ſeruetur ordo in rebus creatis, eiuſque decor appareat, & vt magis manifeſtetur immenſitas diuinæ bonitatis, per quam Deus ſuam ſimilitudinem rebus communicare voluit, non ſolum quod eſſent, ſed etiam quantum ad hoc, quod aliorum cauſæ eſſent. his enim duobus modis creaturæ communiter omnes diuinam ſimilitudinem conſequuntur. ad 16. p. p. 105. a. 5. ad 2. 3. c. g. c. 70.

Ad tertiumdecimum dicendum, quod Deus non ſolum dat formas rebus, ſed etiam conſeruat eas in eſſe, & applicat eas ad agendum, & cum illis coefficit, & cooperatur ad earum operationes, & effectus producendos, vt dictum eſt. 3. c. g. 21. p. p. 105. a. 5. ad 3. & in c.

ARTICVLVS V.

Vtrum res naturales tantum diſponant materiam ad formam ſubſtantialem, & ſolus Deus illam producat per creationem.

Videtur quod formæ ſubſtantiales à Deo per creationem producantur, & res naturales tantum diſponant materiam ad illas. Dicitur enim in lib. de cauſis, quod eſſe per creationem producitur, ſed in generatione ſubſtantiali producitur eſſe, ergo Deus operatur in materia aliquid creando. q. 3. de pot. a. 8. arg. 19. arg. 6.

2 Præterea id, quod non habet materiam partem ſui, non poteſt ex materia fieri; ſed formæ non habent materiam partem ſui, quia diſtinguuntur contra materiam, & contra compoſitum, ergo cum for-

mæ fiant, quia de nouo eſſe incipiunt, non fiunt ex materia, ſed ex nihilo, & conſequenter creabuntur. Sed dices, quod licet formæ naturales non habeant materiam, partem ſui, ex qua ſint, habent tamen materiam, in qua ſunt, & pro tanto non creantur.

arg 7. 3 Contra, ſicut aliæ formæ naturales, ita, & anima rationalis eſt forma in materia, ſed anima rationalis ponitur creari, ergo & ſimiliter de aliis formis naturalibus ponendum. Sed dices, quod anima rationalis non educitur de materia, ſicut aliæ formæ.

arg 8 4 Contra, nihil educitur de aliquo, quod non eſt in eo, ſed ante finem generationis forma, quæ eſt generationis terminus non erat in materia, alias eſſent formæ contrariæ in materia ſimul, ergo formæ naturales non educuntur de materia.

arg 9. 5 Præterea forma, quæ eſt terminus generationis, oon apparebat ante generationem completam, ſi ergo erat ibi, erat latens, & ita ſequitur latitatio cuiuſlibet in quolibet, quam ponebat Anaxag. & Ariſt. improbat in p. phy. ſed dices, quod forma naturalis non exiſtebat in materia ante generatiooem complete, vt Anaxag. ponebat, ſed incomplete.

arg. 10. 6 Contra, ſi forma aliquo modo eſt in materia ante terminum generationis, puta incomplete, ſecundum aliquid ſui ibi eſt, & ſi non eſt complete, ſecundum aliquid ſui ibi non eſt, habet ergo forma aliquid, & aliquid, & ſic non eſt ſimplex, cuius contrarium habetur in libro ſex principiorum.

arg. 11. 7 Præterea. Si non complete præexiſtit in materia, & poſt modum completur, oportet quod per generationem ei adueniat complementum, illud autem complementum in materia non præexiſtebat, quia ſic fuiſſet ibi complete, ergo illud complementum per creationem erit ad minus. Sed dices, quod præexiſtebat in materia incomplete, non quidem ſecundum partem, ſed quia alio modo erat ante, & alio modo poſt, prius enim erat in potentia, ſed poſt eſt in actu.

arg. 12. 8 Contra, ex hoc quod aliquid alio, & alio modo ſe habet, eſt alteratio, non generatio, ſi ergo per opus naturæ non fit aliquid, niſi quod forma, quæ prius erat in potentia, poſtea fit actu, ſequitur quod per operationem naturæ oon fit aliqua generatio, ſed alteratio ſola.

arg. 13. 9 Præterea in natura inferiori non inoenitur aliquod actiuum principium, niſi accidens, nam ignis agit per calorem, qui eſt accidens, & ſimiliter de aliis; ſed accidens non poteſt eſſe cauſa actiua formę ſubſtantialis, quia nihil agit vltra ſuam ſpeciem, effectus autem non præeminet cauſæ, cum tamen forma ſubſtantialis præemineat accidenti, ergo forma ſubſtantialis non producitur per actionem naturæ inferioris, & ita oportet, quod ſit per creationem.

arg. 14. 10 Præterea imperfectum non poteſt eſſe cauſa perfecti; ſed in ſemine bruti animalis non eſt vis animæ, niſi imperfecte, ergo anima bruti non producitur per actionem naturalem virtutis ſeminalis, ergo fit per creationem, & pari ratione omnes aliæ formæ naturales.

arg 15 11 Præterea illud, quod non eſt animatum, & viuum, non poteſt eſſe cauſa rei animatæ viuentis, non autem inueniuntur, in natura aliqua viuentia a quibus eis vita conferatur, ergo oportet quod eorum animæ ſint per creationem à primo viuente, & pari ratione aliæ formæ naturales.

arg. 16. 12 Præterea natura non agit niſi ſibi ſimile, ſed aliqua res naturalis inuenitur generari, cuius ſimilitudo in generante non præceſſit, mulus enim neque equo, neque aſino ſimilis eſt in ſpecie, ergo forma muli non eſt per actionem naturæ, ſed per creationem.

13 Præterea id, quod eſt per ſe, eſt cauſa eius, arg 10. quod non eſt per ſe; ſed formæ rerum naturalium non ſunt per ſe, ſed ſunt in materia, ergo earum cauſa eſt forma per ſe ſtans, & ita oportet, quod formæ naturales ſunt per creationem ab agente extrinſeco.

Sed contra, nihil poteſt creare, niſi ſolus Deus, ſi arg. 1. ſed. ergo formæ ſunt per creationem, non eruor niſi a Deo, & ſic omnis actio naturæ fruſtrabitur, cuius finis eſt forma.

2 Præterea ſicut forma ſubſtantialis noo habet materiam partem ſui, ita nec forma accidentalis; arg 3. ergo propter hoc formas ſubſtantiales oportet eſſe per creationem, quia non habent materiam, pari ratione & formas accidentales; ſicut autem res generata perficitur per formam ſubſtantialem, ita fit diſpoſitio per formam accidentalem, ergo res naturalis nullo modo erit generans, neque ſicut perficiens, neque ſicut diſponens, & ſic caſſa erit omnis actio naturæ.

3 Præterea natura eſt ex ſimilibus ſimilia procreans; ſed generatum inuenitur ſimile arg. 4. procreanti in ſpecie, & forma, ergo ipſa forma generati fit per actionem generantis, & non per creationem.

Reſpondeo diceodũ, quod circa iſtam quęſtionem q 3. de pot art. 8 diuerſæ fuerunt opiniones quarum omnium videtur radix fuiſſe vnum, & idem principium, ſecundum quod natura non poteſt ex nihilo aliquid facere; ex hoc enim aliqui crediderunt, quod nulla res fieret niſi per hoc, quod axtrahebatur a re alia, in qua latebat: ſicut de Anaxag. narrat Philoſophus in p. phyſ. qui ex hoc videtur fuiſſe deceptus, quia noo diſtinguebat inter potentiam, & actum, putabat enim oportere, quod actu præexiſteret illud, quod generatur oportet autem quod præexiſtat potentia, & oon actu Si enim non præexiſteret potentia, fieret ex nihilo, ſi vero præexiſteret actu, non fieret, quia quod eſt non fit, ſed quia res generata eſt in potentia per materiam, & in actu per ſuam formam, poſuerunt aliqui, quod res fiebat quantum ad formam ex materia præexiſtente; & quia operatio naturæ non poteſt eſſe ex nihilo, & per conſequens oportet, qood ſit ex præſuppoſitione, non operabitur ſecundũ eos natura, niſi ex parte materiæ, diſponendo ipſam ad formam; formam vero, quam oportet fieri, & noo præſupponi, oportet eſſe ex agente, qui non præſupponit aliquid, ſed poteſt ex nihilo facere, & hoc eſt agens ſupernaturale, quod Plato poſuit datorem formarũ, & hoc Auic. dixit eſſe intelligentiam vltimam inter ſubſtantias ſeparatas. Quidam vero moderni eos ſequentes dicunt hoc eſſe Deum. Hoc autem videtur eſſe inconueniens, quia, cum vnumquodque natom ſit ſimile ſibi agere, nam vnumquodque agit in eo, quod acto eſt, hoc ſcilicet, quod eſt in potentia id, quod agendum eſt, non requireretur ſimilitudo ſecundum formam ſubſtantialem in agente naturali, niſi forma ſubſtantialis geniti eſſet per actionem agentis Ex quo etiam id, quod in genito acquirendum eſt, actu in generante naturali inuenitur, & vnumquodque agit ſecundum quod actu eſt, inconueniens videtur hoc generante prætermiſſo aliud exterius inquirere. Vnde ſciendum eſt, quod iſtæ opiniones videntur prouenire ex hoc, quod ignoratur natura formæ, ſicut & primæ proueniunt ex hoc, quod ignorabatur natura materiæ. Forma enim naturalis non dicitur vniuoce eſſe cum re genita, res

Digitized by Google

enim generata dicitur eſſe per ſe, & proprie quaſi habens eſſe & in ſuo, eſſe ſubſiſtens, forma autem non ſic eſſe dicitur, cum non ſubſiſtat nec per ſe eſſe habeat. ſed dicitur eſſe, vel ens quia ea aliquid eſt, ſicut & accidentia dicuntur entia, quia ſubſtãtia eis eſt, vel quanta vel qualis, nõ quod eis ſit ſimpliciter, ſicut per formam ſubſtantialẽ, vnde accidentia magis proprie dicuntur entis, quam entia, vt patet in metaphyſica, vnumquodque autem factum hoc modo dicitur fieri, quo dicitur eſſe, nam eſſe eſt terminus factionis: vnde illud, quod proprie fit, per ſe eſt compoſitum, forma autem non proprie fit, ſed eſt id, quo fit, ideſt per cuius acquiſitionem aliquid fieri dicitur. Nihil ergo obſtat per hoc, quod dicitur, quod per naturam ex nihilo nihil fit, quin formas ſubſtantiales ex operatione naturæ eſſe dicamus, nam id, quod fit, non eſt forma, ſed compoſitum, quod ex materia fit, & non ex nihilo, & fit quidem ex materia, inquantum materia eſt in potentia ad ipſum compoſitum per hoc, quod eſt in potentia ad formam, & ſic non proprie dicitur, quod forma fit in materia, ſed magis quod de potentia materiæ educatur. Ex hoc autem ipſo, quod compoſitum fit, & non forma, oſtendit Philoſophus in 7. met quod formæ ſunt ex agentibus naturalibus, nam cum factum oporteat eſſe ſimile facienti, ex quo id, quod factum eſt, eſt compoſitum, oportet id, quod eſt faciens, eſſe compoſitum, & non formam per ſe exiſtentem, vt Plato dicebat, vt ſic, ſicut factum eſt compoſitum, quo autem fit, eſt forma in materia in actum reducta, ita generans ſit compoſitum, non forma tantum ſed forma ſit quo generat formam in hac materia exiſtens, ſicut in his carnibus, & in his oſſibus, & in aliis huiuſmodi.

q. de pot. a. 9. Ad primum ergo dicendum, quod eſſe per creationem dari dicitur, inquantum omnis cauſa ſeconda dans eſſe hoc habet, inquantum agit in virtute primæ cauſæ creantis, cum eſſe ſit primus effectus nihil aliud præſupponens.

ad 6. Ad ſecundum dicendum, quod ex hoc quod forma non habet materiam partem ſui, ſequitur, quod ei creari competeret, ſi proprie fieri poſſet, ſicut res per ſe ſubſiſtens.

ad 7. Ad tertium dicendum quod licet anima rationalis habeat materiam, in qua ſit, non tamen educitur de potentia materiæ, cum eius natura ſupra omnem materialem ordinem eleuetur, quod eius intellectualis operatio declarat; & iterum hæc forma eſt res per ſe ſubſiſtens, cum corrupto corpore maneat.

ad 8. Ad quartum dicendum, quod forma, quæ eſt generationis terminus, erat in materia ante generationem completam, non in actu, ſed in potentia; non eſt autem inconueniens duorum contrariorum vnum eſſe actu, & aliud potentia.

ad 9. Ad quintum patet ex dictis, nam Anaxag. non ponebat formas actu præexiſtere in materia, ſed latere.

ad 10. Ad ſextum dicendum, quod forma præexiſtit in materia imperfecte, non quod aliqua pars eius ſit ibi in actu, & alia deſit, ſed quia tota præexiſtit in potentia, & poſtmodum tota producitur in actu.

ad 11. Ad ſeptimum dicendum, quod non perficitur eſſe formæ in materia alio exteriori addito, quod in potentia materiæ non eſſet.

ad 12. Ad octauum dicendum, quod eſſe in potentia, & eſſe in actu, non dicunt diuerſos modos accidentales, ex quorum diuerſitate alteratio proueniat, ſed ſubſtantiales: vnde etiam ſubſtantia diuiditur per potentiam, & actum, ſicut & quodlibet genus.

Ad nonum dicendum, quod forma accidentalis agit in virtute formæ ſubſtantialis, quaſi inſtrumentum eius, ſicut etiam in 2. de anima calor ignis dicitur inſtrumentum virtutis nutritiuæ. & ideo non eſt inconueniens, ſi actio formæ accidentalis ad formam ſubſtantialem terminetur. ad 13.

Ad decimum dicendum, quod etiam in ſemine calor ſeminis agit vt inſtrumentum virtutis animæ quæ eſt in ſemine, quæ quamuis licet imperfecta ſit, tamen eſt impreſſio quædam animæ perfectæ relicta, vnde agit & in virtute animæ generantis, & ſimiliter in virtute corporis cæleſtis, cuius eſt quaſi inſtrumentum; & propter hoc non dicitur, quod ſemen generat, ſed quod animal, & ſol. ad 14.

Ad vndecimum dicendum, quod animalia generata ex putrefactione ſunt minoris perfectionis aliis animalibus, vnde in eorum generatione efficit vis cæleſtis corporis inferiori materiæ impreſſa, quod in generatione animalium perfectorum facit eadem cæleſtis vis cum virtute ſeminis. ad 15.

Ad duodecimum dicendum, quod licet mulus non ſit ſimilis equo, vel aſino in ſpecie, eſt tamen ſimilis in genere proximo, ratione cuius ſimilitudinis ex diuerſis ſpeciebus vna ſpecies quaſi media generatur. ad 16.

Ad decimum tertium dicendum, quod forma naturalis, quæ eſt in materia, non poteſt reduci ad formam per ſe exiſtentem eiuſdem ſpeciei cum forma naturalis habeat materiam in ſui ratione ſed reducitur ad formam per ſe exiſtentem, ſicut ad primum exemplar, & non ſicut ad proximum. ad 18. & 20.

ARTICVLVS VI.

Vtrum creatio, & conſeruatio eiuſdem rei ſint actiones realiter diſtinctæ.

Videtur quod creatio, & conſeruatio eiuſdem rei ſint actiones realiter diſtinctæ. Actio enim ſupponens aliam ab illa realiter diſtinguitur; ſed conſeruatio rei. & eſt actio, quia Deus conſeruando res aliquid agit, propter quod. Io. 2. dicitur pater meus vſque modo operatur, & ſupponit actionem productiuam rei, puta creationem, ergo creatio, & conſeruatio eiuſdem rei realiter inter ſe diſtinguuntur. q. 5. de pot. a. p. arg. 2.

2 Præterea conſeruatio rei pertinet ad cauſalitatem formæ ſubſtantialis, nam hæc eſt principium eſſendi, per ideam autem res eſt, & in eſſe conſeruatur; creatio autem pertinet ad cauſalitatem cauſæ, efficientis, ergo creatio diſtinguitur à conſeruatione. Ibid arg. 7. & 1. p. p. 104. a. 1. arg. ſed contra.

3 Præterea creatio durat per inſtans, dicit enim nouitatem eſſendi, & inceptionem, quæ eſt in inſtanti, conſeruatio vero eſt, & durat per tempus ſequens. ergo creatio, & conſeruatio realiter diſtinguuntur. q. 3. de pot. a. 3. arg 6. & ad 6. q. 5 de pot. a. 2. arg. p. p. p. 104 a. 2. arg. 2.

4 Præterea creare eſt communicabile creaturæ, non autem eſt communicabile poſſe conſeruare, nam cum vnaquæque res magis ſit proxima ſibi, quam alteri rei, ſicut non poteſt communicari alicui creaturæ, vt conſeruet ſeipſam, ita multo minus poterit communicari, quod conſeruet aliam, ergo.

Sed contra eſt, quod conſeruatio nihil eſt aliud, quam continuata creatio, & productio rei, ſicut conſeruatio luminis in aere eſt per continuatum influ- p. p. 104. a. p. ad 4.

xum à ſole, ergo creatio, & conſeruatio non diſtinguuntur realiter.

p. p. 104. a. p. arg 4 q 5. de pot. a. p. arg. 2.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere, conſeruationem non eſſe actionem realiter diſtinctam à creatione rei; & ratio eſt, quia per quamlibet actionem agentis, ſi ſit efficax, aliquid fit in effectu; vnde ſi conſeruatio eſt actio diſtincta realiter a creatione, oportet, quod per actionem conſeruantis aliquid fiat in re producta, quod eſſe non poteſt: quia per huiuſmodi actionem neque fit ipſum eſſe rei, quia quod iam eſt, non fit, neque aliquid aliud ſuperadditum, quia vel non continue conſeruaretur res in eſſe, vel aliquid continue adderetur rei creatæ, & productæ, quod eſt inconueniens.

q 5. de pot. r. p ad 2. p. p. q 104 a. p c. & ad 4. a. d. 12. q 3. a 3 ad 5.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Deus eadem virtute producit, & conſeruat res & idem dico de agente creato, vt de ſole illuminante aerem ita eadem actione producit res in eſſe, & eas in eſſe conſeruat, ipſum enim eſſe rerum permanentium non eſt diuiſibile niſi per accidens prout alicui motui ſubiacet, ſecundum ſe autem eſt in inſtanti; vnde operatio Dei, quæ eſt per ſe cauſa, quod res ſit, non eſt alia ſecundum quod facit principium eſſendi, & eſſendi continuationem, eſt enim conſeruatio continuatio actionis, qua datur eſſe, ſicut & conſeruatio luminis in aere eſt, vt dictum eſt, per continuatum influxum à ſole.

q. 5. de pot. a. p. ad 2. & p. p. q. 104. a. p. ad p.

Ad ſecundum dicendum, quod quia diuina actione ceſſante creatura deficeret, & conſequenter & ipſa forma ſubſtantialis, ideo præter conſeruationem formæ requiritur conſeruatio Dei, quæ eadem eſt realiter cum productione eiuſdem, vt dictum eſt.

q 5 de pot. a. 5 ad 2. & 6.

Ad tertium dicendum, quod creatio, & conſeruatio dicunt in recto actionem diuinam, quæ eſt eius eſſentia, & ideo ſunt idem realiter, differunt tamen ratione. quia creatio connotat relationem rationis Dei ad creaturam cum nouitate eſſendi, & inceptione, quam nouitatem, & inceptionem non importat conſeruatio.

p p. 104. a. 2. ad 5.

Ad quartum dicendum, quod cum propria cauſa ſit conſeruatiua effectus ab ea dependentis ſicut nulli effectui præſtari poteſt, quod ſit cauſa ſui ipſius. poteſt tamen ei præſtari, quod ſit cauſa alterius, ita etiam nulli effectui præſtari poteſt, quod ſit ſui ipſius conſeruatiuus, poteſt tamen ei præſtari, quod ſit conſeruatiuus alterius. An vero

q. 5. de pot. a ad p.

poſſit communicari creaturæ, quod ſit creatiua alterius, communiter tenent quod non, quod ſaltem intelligendum eſt, ſecundum quod eſt actus primi agentis.

ARTICVLVS VII.

Vtrum res conſeruentur in eſſe à Deo, an vero circumſcripta omni actione Dei, per ſe in eſſe permaneant, ita vt non egeant à Deo conſeruari.

p p. 104. a. 2. arg. p.

VIdetur quod creaturæ, circumſcripta omni actione Dei, per ſe in eſſe permaneant, ita vt nõ egeant à Deo conſeruari. Quod enim non poteſt non eſſe, non eget vt conſeruetur, & conſequenter circumſcripta omni actione Dei, permanat in eſſe; ſicut quod non poteſt abſcedere, non indiget vt conſeruetur, ne abſcedat; ſed quædam creaturæ ſunt, quæ ſecundum ſui naturam non poſſunt non eſſe, ergo non omnes creaturæ indigent vt à Deo conſeruentur in eſſe, probatur media, quod per ſe ineſt alicui neceſſe eſt ei ineſſe, & oppoſitum eius impoſſibile eſt ei ineſſe, ſicut neceſſarium eſt binarium eſſe parem, & impoſſibile eſt eum eſſe imparem: eſſe autem per ſe conſequitur ad formam, quia vnumquodque ſecundum hoc eſt ens actu, quod habet formam, quædam autem creaturæ ſunt, quæ ſunt formæ quædam ſubſiſtentes, vt Angeli, & ſic per ſe ineſt eis eſſe, & eadem ratio eſt de illis, quorum materia non eſt in potentia niſi ad vnam formam, vt ſunt corpora cæleſtia, huiuſmodi ergo creaturæ ſecundum ſuam naturam ex neceſſitate ſunt, & non poſſunt non eſſe. potentia enim ad non eſſe non poteſt fundari neque in forma, quam per ſe ſequitur eſſe, neque in materia exiſtente ſub forma, quam non poteſt amittere, cum non ſit in potentia ad aliam formam.

2 Præterea Deus eſt potentior quolibet creato agente; ſed aliquod creatum agens poteſt communicare ſuo effectui, vt conſeruetur in eſſe, etiam eius operatione ceſſante, ſicut ceſſante actione ædificatoris remanet domus, & ceſſante actione ignis remanet aqua calefacta per aliquod tempus, ergo multo magis Deus poteſt ſuæ creaturæ conferre, quod conſeruetur in eſſe ſua operatione ceſſante. arg. 2.

3 Præterea nullum violentum poteſt contingere abſque aliqua cauſa agente; ſed tendere ad non eſſe eſt innaturale & violentum cuilibet creaturæ, quia quælibet creatura appetit eſſe, ergo nulla creatura poteſt tendere in non eſſe, niſi aliquo agente ad corruptionẽ; ſed quædã ſunt ad quorum corruptionem nihil agere poteſt ſicut ſpirituales ſubſtantiæ, & corpora cæleſtia, ergo huiuſmodi creaturæ non poſſunt tendere in non eſſe, etiam operatione Dei ceſſante. arg 3.

4 Præterea Dei perfecta ſunt opera, vt dicitur Deut. 13. ſed hoc falſum eſſet, ſi res in eſſe conſeruari non poſſent, ſed indigerent conſeruari a Deo. ergo mi: patet primo quia perfectum eſt, cui nihil deeſt ſecundum Philoſophum 3. phyſ ei autem aliquid deeſt ad ſuum eſſe, quod non poteſt eſſe niſi aliquo exteriori. Secundo quia perfectum ſecundũ naturam eſt, quod habet totum illud, cuius natura ſua eſt capax; quod vero huiuſmodi eſt, poteſt remanere in eſſe, circumſcripta omni conſeruatione Dei, alioqui, cum per conſeruationem, quia eſt actio, aliquid recipiatur in effectu, nondum res producta haberet totum ſuum eſſe, & ſic non eſſet perfecta. Tertio quia vnumquodque non eſt perfectum, niſi perficiat hoc, ad quod eſt, principia autem cum ad hoc ſint, vt rem in eſſe conſeruent, ſi non poſſunt rem in eſſe tenere, eſſent imperfecta, & ita non eſſent opera Dei, quod eſt abſurdum. q 5. de pot. a. 1. 2. 3.

5 Præterea ſi res aliqua deſinit eſſe, aut hoc eſt propter materiam, aut propter hoc, quod eſt ex nihilo, materia autem non eſt cauſa corruptionis, niſi ſecundum quod eſt ſubiecta contrarietati, non autem in omnibus creaturis eſt materia talis, ergo illa, in quibus non eſt materia ſubiecta contrarietati, vt corpora cœleſtia, non poſſunt deficere ratione materiæ, nec iterum ratione eius, quod ſunt ex nihilo, quia ex nihilo nihil ſequitur, & nihil um nihil agit, & ita non corrumpit. ergo ceſſante omni actione diuina huiuſmodi res eſſe deſinerent arg. 5.

Sed contra eſt, quod dicitur Hebr. p. portans omnia verbo virtutis ſuæ. p. p. l. c. arg. ſed contra q. 5 de pot. arg. ſed contra.

2 Pręterea in lib. de cauſis dicitur, quod omnis intelligentiæ fixio id eſt permanentia, & eſſentia eſt per bonitatem, quę eſt cauſa prima, multo ergo fortius aliæ creaturę non figuntur in eſſe, niſi per Deum. q. 5. de pot. arg. 5.

p p 104 a p. c. q 5. de pot. a. p 2. Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere ſecundum fidem, & ſecundum rationem, quod creaturę conſeruantur in eſſe à Deo, ita vt in momento in nihilum redigerentur, ſi à Deo deſererentur. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quod aliquid cõſeruatur ab altero dupliciter. Vno modo indirectè. & per accidens, ſicut ille dicitur rem conſeruare, qui remouet corrumpens, puta ſi aliquis puerum cuſtodiat, ne cadat in ignem, dicitur eum conſeruare, & ſic etiam Deus dicitur aliqua conſeruare, ſed non omnia, quia quædam ſunt, quæ non habent corrumpentia, quæ neceſſe ſit remouere ad rei conſeruationem. Alio modo dicitur aliquid rem aliquam conſeruare per ſe & directè, quando ſcilicet illud, quod conſeruatur dependet à conſeruante, vt ſine eo eſſe non poſſit, & hoc modo omnes creaturæ indigent diuina conſeruatione, dependet enim eſſe cuiuſlibet creaturæ à Deo, ita quod nec ad momentum ſubſiſtere poſſent, ſed in nihilum redigerentur, niſi operatione diuinæ virtutis conſeruarentur in eſſe, ſicut dicit D. Greg. 6. mor. c. 18. & hoc ſic perſpici poteſt: omnis enim effectus dependet a ſua cauſa, ſecundum quod eſt cauſa eius. Sed conſiderandum eſt, quod eſt aliquod agens cauſa ſui effectus ſecundũ fieri tantũ, & non directè ſecundum eſſe eius, quod quidem cõtingit & in artificialibus, & in naturalibus; ædificator enim eſt cauſa domus quantum ad eius fieri, non autem directè quantum ad eius eſſe; Manifeſtum enim eſt, quod eſſe domus conſequitur formam eius, forma autem domus eſt compoſitio, & ordo, quæ quidem forma conſequitur naturalem virtutem quarundam rerum, ſicut enim coquus coquit cibum adhibendo aliquam virtutem naturalem actiuam v. g. ignis, ita ædificator facit domum adhibendo cæmentum, lapides, & ligna, quæ ſunt ſuſceptiua, & conſeruatiua talis compoſitionis, & ordinis; Vnde eſſe domus dependet ex naturis harum rerum, ſicut fieri domus dependet ex actione ædificatoris. & ſimili ratione, eſt conſiderandum in rebus naturalibus; quia ſi aliquod agens non eſt cauſa formæ inquantum huiuſmodi, non erit per ſe cauſa eſſe, quod conſequitur ad talem formam, ſed erit cauſa effectus ſecundum fieri tantum. Manifeſtum eſt autem, quod ſi aliqua duo ſunt eiuſdem ſpeciei, vnum non poteſt eſſe per ſe cauſa formæ alterius, inquantum eſt talis forma, quia ſic eſſet cauſa formæ propriæ, cum ſit eadem ratio vtriuſque ſed poteſt eſſe cauſa huiuſmodi formæ, ſecundum quod eſt in materia, id eſt quod hæc materia acquiret hanc formam, & hoc eſt eſſe cauſam ſecundum fieri, ſicut cum homo generat hominem, & ignis ignem, & ideo quandoque naturalis effectus eſt natus impreſſionem agentis recipere ſecundum eandem rationem, ſecundum quam eſt in agente, & tunc fieri dependet ab agente, non autem eſſe ipſius; ſed aliquando effectus non eſt natus recipere impreſſionem agentis ſecundum eandem rationem, ſecundum quam eſt in agente, ſicut patet in omnibus agentibus quæ non agunt ſimile ſecundum ſpeciem, ſicut cœleſtia corpora ſunt cauſa generationis inferiorum corporum diſſimilium ſecundum ſpeciem, & tale agens poteſt eſſe cauſa formæ ſecundum rationem talis formæ, & non ſolum ſecundum quod acquiritur in hac materia & ideo eſt cauſa non ſolum fiendi, ſed etiam eſſendi; ſicut igitur fieri rei non poteſt remanere ceſſante actione agentis, quod eſt cauſa effectus ſecundum fieri, ita nec eſſe rei poteſt remanere ceſſante actione agentis, quod eſt cauſa effectus non ſolum ſecundum fieri, ſed etiam ſecundum eſſe: & hæc eſt ratio, quare aqua calefacta retinet calorem ceſſante actione ignis, non autem remanet aer illuminatus, nec ad momentum, ceſſante actione ſolis, quia ſcilicet materia aquæ ſuſceptiua eſt caloris ignis ſecundum eandem rationem, qua eſt in igne vnde ſi perfectè perducatur ad formam ignis, retinebit calorem ſemper: ſi autem imperfectè participet aliquid de forma ignis ſecundum quandam inchoationem, calor non ſemper remanebit ſed ad tempus propter debilem participationem principii caloris. Aer autem nullo modo natus eſt recipere lumen ſecundum eandem rationem, ſecundum quam eſt in ſole vt ſcilicet recipiat formam ſolis, quæ eſt principium luminis; & ideo quia non habet radicem in aere, ſtatim ceſſat lumen, ceſſante actione ſolis. ſic autem ſe habet omnis creatura ad Deum ſicut aer ad ſolem illuminantem, ſicut enim ſol eſt lucens per ſuam naturam, aer autem fit luminoſus participando lumen à ſole, non tamen participando naturam ſolis, ita Deus ſolus eſt ens per eſſentiam ſuam, quia eius eſſentia eſt ſuum eſſe, omnis autem creatura eſt ens participatiue, non quod ſua eſſentia ſit eius eſſe. & ideo S. Aug. 8 ſuper gen. ad litt. dicit, quod ſicut aer præſente lumine fit lucidus, ſic homo Deo ſibi præſente illuminatur, abſente autem continuo tenebratur.

Ad primum ergo dicendum, quod eſſe per ſe conſequitur formam creaturæ, ſuppoſito tamen influxu Dei, ſicut lumen ſequitur diaphanum aeris, ſuppoſito tamen influxu ſolis; vnde potentia ad non eſſe in ſpiritualibus creaturis, & corporibus cœleſtibus magis eſt in Deo, qui poteſt ſubtrahere ſuum influxum, quam in forma, vel in materia talium creaturarum. p p 104. a 1 p ad p.

Ad ſecundum dicendum, quod Deus non poteſt communicare alicui creaturæ, vt conſeruetur in eſſe, ſua actione ceſſante, ſicut non poteſt ei communicare, quod non ſit cauſa illius; intantum enim indiget creatura conſeruari à Deo, inquantum eſſe effectus dependet à cauſa eſſendi. Vnde non eſt ſimile de agente, quod non eſt cauſa eſſendi, ſed fieri tantum. ibid. ad 2.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de conſeruatione, quæ eſt per remotionem corrumpentis, qua non indigent omnes creaturæ, vt dictum eſt. ibid ad 3. in c.

Ad quartum dicendum, quod creaturæ Dei ſunt perfectæ in ſua natura, & in ſuo ordine ſed inter alia, quæ ad earum perfectionem requiruntur, hoc etiam eſt, quod à Deo continentur in eſſe, continentur autem in eſſe per eandẽ operationẽ, qua illas produxit in eſſe; vnde non eſt verũ, quod res producta recipiat nouum eſſe. Et licet quandiu principia eſſentialia rerum ſunt, tandiu res conſeruentur in eſſe, ipſa tamen rerum principia eſſe deſinerent diuina actione ceſſante. q. 5. de pot. a. p. ad p. a 3.

Ad quintum dicendum, quod creatura deficeret diuina actione ceſſante, non propter contrarium, quod ſit in materia, quia ipſum etiam cum materia ceſſaret, ſed propter hoc, quod creatura eſt ex nihilo, non propter hoc, quod nihilum aliquid ageret ad corruptionem, ſed non ageret ad conſeruationem. ibid ad 6. & in hoc art. in c.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Deus immediate omnem creaturam conſeruet.

Videtur quod Deus immediate omnem creaturam conſeruet. Eadem enim actione Deus eſt conſeruator rerum, qua & creator, vt dictum eſt; ſed Deus immediate eſt creator omnium, ergo immediate eſt etiam conſeruator. p. p. 104. a 2. arg p. a. 5. c. & ad p.

arg.2. 2 Præterea vnaqoæque res magis eſt proxima ſibi, quam rei alteri; ſed non poreſt communicari alicui ereatoræ, quod conſeruet ſeipſam, ergo multo minus poteſt communicari, quod conſeruet aliam, ergo Deus omnia conſeruat abſque alia cauſa conſeruante.

arg. 3. 3 Præterea effectus conſeruatur in eſſe ab eo, quod eſt cauſa eius, non ſolum ſecundum fieri; ſed etiam ſecundum eſſe; ſed omnes cauſæ ereatæ, vt videtur, non ſunt cauſæ ſuorum effectuum, niſi ſecundum fieri, non ſunt enim cauſæ niſi mouendo, ergo non ſunt cauſæ conſeruaotes ſuos effectus in eſſe.

arg. ſed c. Sed contra eſt, quod per idem conſeruatur res, per quod habet eſſe, ſed Deus dat eſſe rebus mediantibus aliquibus cauſis medijs, ergo etiam eas in eſſe conſeruat mediantibus aliquibus cauſis.

in præced. p.p.104.a.2.p c. Reſpondeo dicendum, quod ſicut dictum eſt, dupliciter aliquid rem aliquam in eſſe conſeruat, Vno modo indirecte, & per accidens, per hoc, quod remouet, vel impedit actionem corrumpentis alio modo directe, & per ſe, quia ab eo dependet eſſe alterius, ſicut à cauſa dependet effectus Vtroque autem modo aliqua res creata inuenitur eſſe alterius conſeruatiua. Manifeſtum eſt enim quod etiam in rebus corporalibus multa ſunt, quæ impediunt actiones corrumpentium & per hoc dicuntur rerũ conſeruatiua, ſicut ſal impedit carnes a putrefactione, & ſimile eſt in multis alijs. Inuenitur etiam quod ab aliqua creatura dependet aliquis effectus ſecundum ſuum eſſe; cum enim ſunt multæ cauſæ ordinatæ, neceſſe eſt quod effectus dependeat primo quidem, & principaliter à cauſa prima ſecundario vero ab omnibus cauſis medijs; & ideo principaliter quidem prima cauſa eſt effectus conſeruatiua. ſecundario vero omnes mediæ cauſæ, & tanto magis, quanto cauſa fuerit altior, & primæ cauſæ proximior. Vnde ſuperioribus cauſis, etiam in corporalibus rebus, attribuitur conſeruatio, & permanentia rerum, ſicut dicit Philoſophus in 12. met. quod primus motus, ſcilicet diurnus, eſt cauſa continuitatis generationis; ſecundus autem motus, qui eſt per Zodiacum, eſt cauſa diuerſitatis, quæ eſt ſecundum generationem, & corruptionem, & ſimiliter Aſtrologi attribuunt Saturno, qui eſt ſupremus planetarum res fixas, & permanentes. Sic igitur dicendum eſt, quod Deus conſeruat res quaſdam in eſſe mediantibus aliquibus cauſis.

p.p.104.a.2. ad p. Ad primum ergo dicendum, quod Deus immediate omnia creauit, & in ipſa rerum reparatione ordinem in rebus inſtituit, vt quædam ab alijs dependerent, per quas ſecundario conſeruarentur in eſſe, præſuppoſita tamen principali conſeruatione, quæ eſt ab ipſo.

ad 2.& q.5. de pot.a.2. Ad ſecundum dicendum, quod cum propria cauſa ſit conſeruatiua effectus ab ea dependentis, ſicut nulli effectui præſtari poteſt, quod ſit cauſa ſui ipſius, poteſt tamen ei præſtari, quod ſit cauſa alterius, ita etiam nulli effectui præſtari poteſt, quod ſit ſui ipſius conſeruatiuus poteſt tamen ei præſtari, quod ſit conſeruatiuus alterius.

p.p. ad 3. Ad tertium dicendum, quod nulla creatura poteſt eſſe cauſa alterius, quantũ ad hoc, quod acquirat nouam formam, vel diſpoſitionem, niſi per modũ alicuius mutationis, quia ſemper agit præſuppoſito aliquo ſubiecto, ſed poſtquam formam, vel diſpoſitionem induxit in effectu abſque alia immutatione effectus, huiuſmodi formam conſeruat, ſicut in aere prout illuminatur de nouo, intelligitur quædam mutatio, ſed conſeruatio luminis eſt abſque aeris immutatione, ex ſola præſentia illuminantis.

QVÆSTIO XII.

De cauſa finali.

Deinde conſiderandum eſt de cauſa finali.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR SEX.

1 *Vtrum finis ſit cauſa.*
2 *Vtrum definitio finis ſit, eſſe id, cuius gratia res fit.*
3 *Vtrum de ratione finis ſit, eſſe vltimum ſimpliciter, ita vt nullo mod. dentur fines intermedij.*
4 *Vtrum cauſalitas finis ſit ab agente appeti, vel deſiderari.*
5 *Vtrum finis cauſet ſecundum eſſe reale, an vero ſecundum eſſe intentionale.*
6 *Vtrum omnia agant propter finem.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum finis ſit cauſa.

VIdetur quod finis non ſit cauſa. Dicit enim Philoſophus 5. met. t. p. quod omnis cauſa eſt principium: ſed finis opponitur principio, cum ſit terminus rei, ergo finis non eſt cauſa. 1.c.ſq.7.a.3 q.2.arg.1.

2 Præterea cauſa naturaliter eſt prior effectu; ſed finis habet rationem vltimi, vt ſonat ipſum nomen, ergo finis non habet rationem cauſæ. p. met l.4. met l.2.p2 q.p.2.q.arg. p.

3 Præterea illud, quod non eſt in rerum natura, non poteſt actu agere, ſed finis dum mouet, & agit, non eſt in rerum natura, ſed tantum eſt in mente, ergo finis non eſt cauſa, ſaltem realis, & phyſica, ſicut ſunt materia, forma, & efficiens. 3.p.62.a.6.

4 Præterea finis eſt effectus efficientis; nam efficiens perducit ad hoc, quod finis ſit; ſeu nullus effectus eſt cauſa ſui efficientis, alioqui idem ſe haberet in ratione principij, & eius, quod eſt à principio, ſeu idem produceretur ab eo, cuius eſt principium, quod eſt abſurdum, ergo finis non eſt cauſa. 5 met.l.2. phy l.5 & 2. p d 11 ad. 3 na.a.p.al 1.q.2.de pot a.4.ad 12.

Sed contra eſt, quod Philoſophus à tex. 28. 2. phyſ. & p. met. ſum. 2.c.p. & 5. met. t.2. & 3. probat quatuor eſſe genera cauſarum, & inter illa numerat finem. 2.phyſ.l.5.& 2. 5.met.l.2.

2 Præterea hæc quæſtio, quare, vel propter quid, vt argumentatur Philoſophus 5 met. t. 2. probans finem eſſe cauſam, quærit de cauſa, cũ autẽ quæritur, quare, vel propter quid quis ambulat, conuenienter reſpondentes dicimus, vt ſanetur, & ſic reſpondentes opinamur reddere cauſam, reſpondemus autem per finem, ergo finis eſt cauſa. 5.met.l.2.2. phyſ.l.5.&2.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere, quod finis ſit cauſa, cuius ratio duplex afferri poteſt, vna ex definitione cauſæ, cauſa enim eſt ad quam ſequitur eſſe alterius, hoc autem conuenit fini, nam actio agentis, ad quam ſequitur effectus, ad aliquod determinatum tendit, ſicut ab aliquo determinato principio procedit, nam omne agens agit quod ſibi conueniens eſt, id autem, ad quod tendit actio agentis, dicitur cauſa finalis, ſicut id, a quo procedit, dicitur 2.phyſ.l.2.

cauſa

cauſa efficiens: Altera eſt ex ordinatione cauſarum ad inuicem, cauſæ enim ita ſunt ſibi inuicem ordinatæ vt ſi prima ſubtrahatur, neceſſe ſit alias ſubtrahi, prima autem inter omnes cauſas eſt cauſa finalis; quod ſic probatur, quia materia non ſequitur formam, niſi ſecundum quod mouetur ab agente, nihil enim reducit ſe de potentia ad actum, agens autem non mouet, niſi ex intentione finis, ſi enim agens non eſſet determinatum ad aliquem effectum, non magis ageret hoc, quam illud: ad hoc ergo quod determinatum effectum producat, neceſſe eſt quod determinetur ad aliquid certum, quod habet rationem finis, vnde manifeſtum eſt, quod finis habet rationem cauſæ.

met. l. 4. 10 v. cau. n. 4. 1. q. 5. a. p. ſp.

Ad primum ergo dicendum, quod finis eſt oppoſitus tantum principio efficienti, vt dicit Philoſophus p. met. ſum. 2. c. p. nam efficiens eſt principium motus, finis autem eſt terminus motus

Ad ſecundum dicendum, quod finis etſi ſit poſtremus in executione, eſt tamen primus in intentione agentis, & hoc modo habet rationem cauſæ.

p. q. 5. a. 2.

Ad tertium dicendum, quod duplex eſt mouens, vnum, quod mouet ſecundum vtum exteriorum rerum, & hoc debet eſſe in rerum natura ad hoc, vt moueat, & ideo quia cauſa efficiens mouet hoc modo, debet antequam moueat, & actu cauſet, eſſe in rerum natura; alterum, quod mouet ſecundum quod eſt in mente, ſeu per actum animæ, & hoc mouet actu, licet nondum ſit in rerum natura, ſed ſufficit, quod ſit apprehenſum, & deſideratum, & hoc modo mouet finis.

a. 3. aſt. 2. ad

Ad quartum dicendum, quod finis eſt effectus efficientis quantum ad eſſe ſed eſt cauſa ipſius quoad rationem cauſalitatis, vnde licet ſit poſterior efficiente ſecundum eſſe, eſt tamen prior illo ſecundum rationem, vt dictum eſt.

ARTICVLVS II.

Vtrum definitio finis ſit, eſſe id cuius gratia.

met. l. 4.

VIdetur quod definitio finis non ſit, eſſe id cuius gratia. Dicit enim Philoſophus p. me. ſum. 2. c. p. finem definiens, quod finis eſt terminus motus; ſed vnius rei vna tantum eſt definitio, vt dictum eſt, ergo non recte definitur finis, quod ſit cuius gratia. (a. 14 arg.)

met. l. 4. 9. 3. a p.

2 Præterea finis, vt dicit Philoſophus l. c. eſt bonum; ſed definitio boni nō eſt eſſe id, cuius gratia, ſed eſſe quid appetibile, vnde Philoſophus p. ethic. dicit, quod bonum eſt quod omnia appetunt, ergo finis non recte definitur, quod ſit cuius gratia.

de ver. c.

3 Præterea de ratione finis eſt eſſe deſideratum, vel appetitum ab his, quæ finem nondum attingunt, & eſſe dilectum vel diligibile ab his, quæ finem participant; ſed eſſe appetitum, & dilectum pertinent ad rationem boni, vt dictum eſt, ergo finis non recte definitur, quod ſit cuius gratia.

præced. phyſ. l. 5. met. l. 2.

Sed contra eſt quod Philoſophus 2. phyſ. t. 29. & 5. met. t. 2. definit finem, quod ſit id, cuius gratia.

2 Præterea dicit Philoſophus ibidem, quod omnia intermedia, quæ ſunt inter primum agens, & vltimum finem, dicuntur finis reſpectu præcedentium, & efficiens reſpectu ſequentium, non niſi quia præcedentia fiunt gratia illorum, ergo finis recte definitur id, cuius gratia.

d.

Reſpondeo dicendum, quod finis dupliciter poteſt conſiderari, Vno modo, ſecundum eſſe, ſeu in executione, & ſic eſt terminus motus, & non eſt cauſa, nam cauſa eſt prior effectu, at finis ſecundum ſuum eſſe, & in executione conſideratus eſt vltimum in generatione, & propterea veteres Philoſophi hanc cauſam prætermiſerunt, vt dicit Philoſophus p. metaphyſ. Alio modo, vt eſt in intentione, quomodo habet rationem cauſæ, nam ab illo vt ſic dependent omnes cauſæ ita vt illa ſubtracta, cæteræ remoueantur, vt dictum eſt, & hoc modo definitur finis, quod ſit id, cuius gratia: quæ definitio quod ſit recta tradita patet primum, quia per illam eſſentialiter diſtinguitur finis à cæteris cauſis, ſicut enim efficiens eſt vnde principium motus, materia vero ex quo aliquid fit vt inexiſtente forma ratio ipſius quodquid erat eſſe, ita finis eſt cuius gratia, omnia enim fiunt cauſa finis, deinde quia hæc definitio optime explicat rationem finis, hæc enim proprie reſpicit motum, operationem, & ordinem rei ad rem, & ideo non eſt in mathematicis; cum autem dicimus quod finis ſit cuius gratia, ſignificamus gratia finis agens ſe mouere ad operandum, & aſſumere media propter conſecutionem finis. Vnde manifeſtum eſt, quod definitio finis recte tradita eſt. (Tab. v. finis n. 5. p. 2. q. p. a. p. a. 1. g. p. & ad p. a phyſ. l. 5. 5. met. l. 2.) (a. præced.) (3. d. 27. q. p. a. 4. ad 11.)

Ad primum ergo dicendum, quod Philoſophus p. met. per tria notificauit cauſam finalem, puta per eſſe terminum motus, per eſſe cuius gratia, & per eſſe bonum, quia finis quoad ſuum eſſe eſt terminus motus, & opponitur principio efficienti, & non eſt cauſa, quoad rationem vero cauſalitatis ſeu quoad eſſe in intentione, eſt cauſa, & omnium prima. & definitur id, cuius gratia, vt dictum eſt, quoad fundamentum vero ſuæ cauſalitatis, & rationis, conuenit illi eſſe bonum, nihil enim habet vt ſibi conueniat ratio finis, vt ſcilicet ſit id, propter quod aliquid eſt, vel fit; niſi quia eſt bonum; & ratio eſt quia finis cuiuſlibet rei eſt eius perfectio, eatenus autem aliquid eſt perfectio alicuius, quatenus eſt bonum ipſius. (p. met. l. 4.) (art. præced.) (3. c. g. c. 16. & 17. & ſeq. ib.)

Ad ſecundum dicendum, quod bonum eſt fundamentum finis, vt dictum eſt.

3 Ad tertium dicendum, quod finis eſt quid appetitum, & deſideratum, & dilectum ratione ſui fundamenti. nam bonum eſt, quod omnia appetunt, vt dictum eſt; ratio tamen boni, & ratio finis diſtinguuntur, nam ratio boni cum in hoc conſiſtat, quod ſit quid appetibile, dicit ordinem ad appetitum, ratio vero finis dicit ordinem ad motum, & operationem, & dicit ordinem rei ad rem, vt dictum eſt (ad arg. præced.) (arg. 2. Tab. v. bonum. n. 61. 62. & p. p. q. 5. a 6. c. in c.)

ARTICVLVS III.

Vtrum de ratione finis ſit eſſe vltimum ſimpliciter, ita vt non dentur fines intermedij.

VIdetur quod de ratione finis ſit eſſe vltimum ſimpliciter probat enim Philoſophus 2. met. t. 8. quod in finibus non datur proceſſus in infinitum, quia ſi datur talis proceſſus, tollitur ratio vltimi, qua ſublata tollitur ratio finis, ergo de ratione finis eſt eſſe vltimum ſimpliciter. (2. met. l. 4.)

2 Præterea Philoſophus ibidem dicit, quod finis eſt terminus rei, ſed de ratione termini eſt eſſe vltimum ſimpliciter. nam ſi non eſſet quid vltimum ſimpliciter, non eſſet terminus, ſed terminatus, ergo de ratione finis eſt eſſe vltimum ſimpliciter. (ibid.)

3 Præterea Philoſophus 2. phyſ. t. 23. conſentit cum poeta dicente, quod de ratione finis eſt eſſe vltimum, & 2. mor. Eud. c. 1. finis, inquit, & vltimum, & optimum eſt, vt pote cuius gratia cætera fiunt, ergo. (2. phyſ. l. 4.) (p. eth. l. 2.)

4 Præterea finis eſt, quem propter ſeipſum, & propter quem cætera volumus, vt dicit Philoſophus p. eth c. 2. nam ſi non propter ſe, ſed propter aliud appeteretur, non appeteretur vt finis, ſed vt medium: ſed hæ conditiones finis non conueniunt finibus intermediis, ſed tantum fini vltimo ſimpliciter, nam illi appetuntur propter vltimum, ergo de ratione finis eſt eſſe vltimum ſimpliciter, & conſequenter non dantur proprie fines intermedij.

2. phyſ. l. 5. 5. met. l. 2. 3. c. g. c. 17.

5 Præterea bonum ſufficienter diuiditur in honeſtum, delectabile, & vtile; ſed horum bonorum ideo vtile non eſt finis, quia non appetitur propter ſe, ſed propter aliud, ergo de ratione finis eſt, quod propter illum cætera omnia ſint volita, & per conſequens quod ſit vltimum ſimpliciter.

Tab. v. bonū n. 52. & 54.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. phyſ. t. 29. dicit, quod non ſolum finis dicitur id, quod eſt vltimum ſimpliciter, puta ſanitas, ſed etiam omnia, quæ ſunt intermedia inter primum mouens, & vltimum finem, vt macies, quæ eſt propter ſanitatem, vt vltimum finem ſimpliciter, eſt finis purgationis, & purgatio potionis, & potio organorum, & organa ſunt fines in operatione, vel inquiſitione organorum.

5. phyſ. l. 5. 5. met. l. 2.

2 Præterea Dicit Philoſophus p. ethic. c. p quod quando actio habet opus poſt ſe relictum, tam actio eſt finis agentis, (quod idem dicit 2. cœli. t. 17.) quam opus, & quod hoc eſt finis melior; ſed actio non poteſt eſſe finis vltimus ſimpliciter, quia non poſſunt dari duo fines vltimi ſimpliciter, ergo erit finis intermedius, & ita de ratione finis non eſt eſſe vltimum ſimpliciter.

p. eth. l. p. & 9. & 2. cæli. l.

3 Præterea dicit Philoſophus p. ethic c. 2. quod finis ciuilis, quippe quæ eſt præſtantiſſima omnium ſcientiarum, amplectitur fines aliarum, vt militaris equeſtris, & frænefactoriæ; ſed non poteſt amplecti illos tamquam fines vltimos ſimpliciter, ergo tamquam fines intermedios, & ſubordinatos; nam finis frænefactoriæ eſt propter finem equeſtris, finis huius eſt propter finem militaris, qui eſt victoria, & hæc propter bonum humanum, quod eſt finis ciuilis.

p. eth. l. p.

4 Præterea p. ethic c. 7. dicit Philoſophus, quod tres ſunt gradus finium, nam aliqui ſunt imperfecti, quia mouent agens, ſed non propter bonitatem, quam habent in ſe, ſed quia ſunt quid vtile ad aliud, vt potio amara, quidam vero ſunt perfecti, nam mouent agens ſecundum bonitatem, quam habent in ſe, appetuntur tamen propter aliud, vt potio dulcis; quidam vero ſunt perfectiſſimi, qui mouent ſecundum bonitatem, quam habent in ſe, & mouent propter illam, & non propter aliquid aliud, ſed primus, & ſecundus finis non poſſunt habere rationem vltimi ſimpliciter, vt patet, nam hoc tantum conuenit tertio, ergo ſunt fines non vltimi ſimpliciter, ſed intermedij, & conſequenter de ratione finis non eſt, quod ſit vltimum ſimpliciter.

p. eth. l. 9

5 Præterea qui vult ſumere potionem amaram, nihil in ea vult niſi ſanitatem, & hoc ſolum eſt, quod mouet voluntatem, & eſt eius finis; ſed qui ſumit potionem dulcem, non ſolum illam vult propter ſanitatem, ſed etiam propter ſe, & ideo tam ſanitas, quam dulcedo eſt finis reſpectu voluntatis: ſed dulcedo non eſt finis vltimus, nam hic eſt ſanitas, ergo erit finis intermedius.

p. p. 19. a. 2. ad 2.

Reſpondeo dicendum, quod de ratione finis eſt eſſe vltimum, non tamen ſimpliciter, ſed reſpectu aliquorum, & conſequenter dantur fines intermedij, præter vltimum. Et quidem quod finis ſit quid vltimum, patet ex dictis, licet enim conſideratus finis ſecundum rationem cauſalitatis, ſit prima omnium cauſarum, conſideratus tamen ſecundum eſſe eſt omnium poſtrema, vt dictum eſt. Quod vero de ratione illius non ſit eſſe vltimum ſimpliciter, ſed reſpectu aliquorum, multipliciter poteſt eſſe manifeſtum, & primo quidem ex proportione finis ad agēs, ita enim de ratione finis eſt eſſe vltimum, ſicut de ratione efficientis eſt eſſe primum vnde motus, vt definit Philoſophus 2. phyſ. t. 29. & 2. met. t. 6. de ratione autē efficientis non eſſe primum principiū ſimpliciter, ſed tantū aliquorū, alioquin nec cauſa ſecundæ creatæ, nec inſtrumenta dicerētur cauſæ efficientes, nec in genere cauſarum efficientium darentur cauſa prima, & ſecunda, quod eſt falſum, ergo nec de ratione finis eſt eſſe vltimum ſimpliciter. Et confirmatur, nam cum agens ad finem moueat, & finis moueat agentis deſiderium, oportet gradus finium proportionari gradibus efficientium, ſed vere datur triplex agens, vnum imperfectum, quod non agit per propriam formam, ſed inquantum eſt motum ab alio, vnde effectus ſecundum formam adeptam non aſſimilatur agenti, ſed ei, à quo motum eſt agens, vt cum malleus facit cultellum; aliud perfectum, quod aſſimilat effectum ſuæ formæ, per quam agit ſed moueri indiget ab alio priore, & vniuerſaliore, vt ſunt omnes cauſæ ſecundæ creatæ; aliud perfectiſſimum, quod agit ſecundum propriam formam, & non mouetur ab alio, vt eſt Deus, ergo dabitur etiam triplex genus finium, vt dictum eſt ex Philoſopho, quorum duo non niſi fines intermedij dici poſſunt; & vere ſicut agere ſecundum propriam formam, ſed motum ab alio, eſt differentia conſtituens intra genus agentis vnam ſpeciem, ita mouere ſecundum bonitatem propriam, ſed propter alterum poteſt eſſe differentia conſtituens intra genus finis vnam ſpeciem puta finis intermedij: nam ſicut forma eſt ratio agendi ipſi efficienti, ita bonitas eſt ratio ipſi fini mouendi agens Secundo ex definitione finis, definitur enim à Philoſopho, vt dictum eſt, quod ſit cuius gratia, ſeu propter quod aliud, ergo de ratione finis tantum eſt eſſe vltimum reſpectu aliquorum, quæ fiunt propter ipſum, ſed quod eſt tale poteſt ipſum propter aliud appeti, vt patet in medicina dulci, nam propter eius dulcedinem poteſt quis medicum adire, & rurſum eadem appeti poteſt propter ſanitatem. ſimiliter propter bonum virtutis poteſt quis aliquid facere, & rurſum bonum virtutis poteſt appeti propter beatitudinem: neque enim inconueniens eſt, quod aliquid propter ſe ametur, quia eſt formaliter in ſe bonum, & per conſequens propter illud ametur aliquid, & rurſum illud ad aliud ordinetur, & propter illud appetatur, vt dicit Philoſophus p. eth. cap. 6. Tertio ex ratione vltimi, vel enim de ratione finis eſt eſſe, quid vltimum, & hoc non, quia ſic mors eſſet proprie finis, quia eſt quid vltimū, quod tamen negat Philoſophus 5. met. t. 21. aſſerens non niſi metaphorice mortē mortem dici finem, quia eſt quid vltimum, vel eſt eſſe vltimum ſimpliciter in genere appetibilium, & hoc etiam non: tum quia bonum honeſtum ſeu virtutis eſt vere finis, & tamen non eſt vltimum appetibile ſimpliciter, & vltimus finis, nam hic eſt ſola fœlicitas, quod ex eo manifeſtum eſt, quod frui tantum ſpectat ad finem vltimum, ſolo Deo autem fruimur, qui eſt noſtra beatitudo, non virtutibus, tum quia ſi de ratione finis eſt, vt ſit vltimum appetibile ſimpliciter, ita vt cætera omnia propter illud appetantur, maxime eſt, quia ſi ipſe appeteretur propter aliud, iam non habet rationem finis, ſed medij, ſed hoc nihil eſt, quia etiam medium, vt medium, cum ſit terminus appetitus, licet ordinetur ad aliud, habet rationem finis, inquit Philoſophus p. eth. c. 7. &

Marginal notes: a. phyſ. l. 5. 5. met. l. 2. (at "cauſarum"); 2. phyſ. l. 5. 5. met. l. 2. (at "Reſpondeo"); p. eth. l. p. & 9.; art. p. & 2.; 3. c. g. c. r. (at "ita enim"); p. eth. l. 9. (at "dæ creatæ"); arg. 4. (at "tum ab alio"); p. d. p. q. 1. ar. p. ad 3. & Galat. 5. & p. eth. l. (at "tale poteſt"); 5. met. l. 4. (at "vltimi"); Tab. v. bonum n. 54. p. eth. l. 9. & d. p. q. 1. a. 1. ad 3. (at "tibile ſimpliciter")

p. 5. 1. e. ad Ga'n g. 1. 6. multo magis, ſi tale medium habet bonitatem in ſe, propter quam appeti poſſit, vt eſt bonum honeſtum, delectabile, nam tunc, & propter ſe appetitur, & conſequenter propter illud aliqua, & ipſum appetitur propter aliud tamquam finem vt dicit Philoſophus p. eth. c. 6 Demum quia ſi de ratione finis eſt, vt cætera omnia appetantur propter ipſum, & ipſum non appetatur propter aliud, ſed propter ſe tantum, ſequitur, quod nullus dabitur vltimus finis naturalis, nam fœlicitas hominis, vt ait Philoſophus p. eth. c. 7. conſiſtit in eo, quod ſibi quis prouideat, & poſſit prouidere aliis vſque ad certum terminum puta conſanguineis, & amicis propriis, nam ſi deberet poſſe prouidere omnibus etiam amicis amicorum, & ſic in infinitum, nullus poſſet talem ſufficientiam acquirere, cum ſit infinita, & ita nullus poſſet eſſe felix, ergo de ratione finis non eſt, vt omnia appetantur propter ipſum, ſed tantum, vt aliqua; id vero, propter quod aliqua tantum appetuntur, non implicat poſſe appeti, vt ſic propter aliud. Sicut enim quantitas, cum ſit accidens, ſecundum totum ſuum eſſe dicit ordinem ad ſubſtantiam, & ab illa dependet, & tamen ſe- p. p. 77. a. 6. c. cundum idem eſſe terminat dependentiam ſuarum paſſionum, reſpectu quarum habet rationem finis; ſubiectum enim eſt cauſa paſſionum in triplici genere cauſæ, puta efficientis, materialis, & finalis, ita quod eſt medium ad finem vltimum ratione ſuæ bonitatis intrinſecæ, poteſt eſſe finis aliquorum, & conſequenter eſſe id propter quod aliqua appetantur, 5. met l. 2. 2. phyſ. l. 5. & ita erit finis intermedius, ac proinde non erit de ratione finis quod ſit vltimum ſimpliciter in genere appetibilium, ſed tantum quod ſit vltimum reſpectu aliquorum, nam & eſt terminus motus inquit Philoſophus 5. met t. 2a. & eſt id, cuius gratia, vt do- p. p. q. 5. a. 6. c. cet idem 2. phyſ. t. 29. poſtremo ex proportione ad terminum, & finem motus corporis naturalis, ſicut enim terminatur motus corporis naturalis dupliciter, Vno modo ſimpliciter ad vltimum, Alio modo ſecundum quid ad medium, per quod itur ad vltimum, quod terminat motum, dicitur enim aliquid terminus, & finis motus, inquantum aliquam partẽ motus terminat; ita in motu appetitus duplex erit terminus, & finis, vnus vltimus ſimpliciter, qui appetitur, vt vltimũ terminans totaliter motum appetitus, quod eſt bonum, honeſtum, & delectabile, Alter vero, quod eſt appetibile terminans motum ſecundum quid, vt medium ſcilicet, per quod tenditur in aliud, quod eſt bonum vtile, & eſt finis non vltimus, ſed intermedius. Et ſic manifeſtum eſt, quod de ratione finis non eſt quod ſit vltimum ſimpliciter, ſed tantum reſpectu aliquorum.

met l. 4. 3. 2. c. 17 Ad primum ergo dicendum primo quod ex proceſſu Philoſophi l. c. manifeſte colligitur, quod de ratione finis non eſt qood ſit vltimum ſimpliciter, ſed reſpectu aliquorum tantum, quod patet primo. Quia ibi quærit, Vtrũ in finibus dari poſſit proceſſus in infinitũ, at hæc quæſtio ſupponit dari poſſe plures fines intermedios præter vltimum ſimpliciter, nam ſi non poſſet hoc dari, fruſtra quæreretur de proceſſu in infinitum ſicut quia non poſſunt dari plures dij, quorum quilibet ſit verus Deus, nec naturaliter plures ſoles, nullus quærit vtrum dari poſſit proceſſus in infinitum in veris diis, vel in ſolibus, & lunis. Secundo quia eodem modo quærit de finibus, quo de aliis cauſis, ſed in omnibus aliis cauſis dantur cauſæ primæ, & mediæ, ſeu ſecundæ ergo & in finibus debent dari vltimus, & intermedius. Tertio quia ſicut definit ibi finem, quod ſit vltimum, ita definit efficiens, quod ſit primum principium motus, ſed non obſtante definitione efficientis, admittit Philoſophus plures cauſas efficientes, quarum vna eſt prima ſimpliciter, & alia eſt prima ſecundum quid, ſeu media, ergo non obſtante definitione finis, in genere finium dabuntur vnus finis vltimus, & alij intermedij. Dicendum ſecundo quod Philoſophus loc. cit. tantum vult, quod ſublata motione vltimi finis in actu exercito, tollitur & motu finium intermediorum, & conſequenter omnino tollitur finis, in actu ſcilicet exercito, quoad cauſalitatem ſcilicet, quod patet, nam ibidem probat non dari proceſſum in infinitũ in finibus ex eo, quod non daretur vltimus finis, & conſequenter tolleretur terminus actionis, & actio ipſa, quia nullus conatur aliquid facere, ſi non putat ſe poſſe peruenire ad terminum, quæ probatio clare demonſtrat ibi ſermonem tantum eſſe de fine quoad cauſalitatem, ſeu in actu exercito, & non de fine in actu ſignato, ſeu de definitione, & ratione finis, & vltimi ſecundum ſe.

Ad ſecundum dicendum, quod de ratione termini non eſt eſſe vltimum ſimpliciter, ſed reſpectu alicuius, vt patet ex motu corporis naturalis, & appetitus, vt dictum eſt. ia e. art;

Ad tertium dicendum, quod de ratione finis vltimi eſt quod ſit vltimum ſimpliciter & de hoc loquitur Philoſophus p. eth. c. 2. & 7. & 2. mor. eud. c. p. de ratione vero finis intermedij eſt eſſe vltimum reſpectu aliquorum, de quo loquitur Philoſophus 2 phyſ t 19. p. eth l p. & 3 phyſ. l. 5.

Ad quartum dicendum quod Philoſophus loquitur de fine vltimo; & ad probationem dicendum, quod bonum vtile etiam habet rationem finis, vt dicit Philoſophus p. eth. c. 7. & patet ex termino, & fine corporis naturalis, vt dictum eſt, & ſic patet ad quintum. ibid. arg. 4. ſed contra, & in e.

ARTICVLVS IV.

Vtrum cauſalitas finis ſit appeti, & deſiderari ab agente.

VIdetur quod cauſalitas finis non ſit appeti, & deſiderari ab agente; cauſalitas enim finis eſt reſpectu omnium, quæ agunt propter finem; ſed natura agit propter finem, & tamen nec illum appetit, nec deſiderat, cum illum non cognoſcat, ergo cauſalitas finis non conſiſtit in appeti, & deſiderari. p. 5. q. p. art. 2. arg. p.

2 Præterea finis, cum ſit bonum, & perfectio rei, cuius eſt finis, vt dictum eſt, debet cauſare ſe diffundendo, ſed ſe diffundere non eſt appeti, & deſiderari, ſed eſt quoddam agere, ergo cauſalitas finis non eſt appeti, & deſiderari. art. 2. p. p q. 5. ar. 4. arg 2.

3 Præterea nullus appetit id, quod habet; ſed multa agunt propter finem habitum, vt cum Deus propter ſuam bonitatem operatur, ergo cauſalitas finis non conſiſtit in appeti, vel deſiderari. 2 d. p. q. 2. ar. p. c.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 12. met. t. 3. & 32. dicit, quod Deus, qui mouet ſicut finis, mouet tamquam deſideratum, & amatum; ſed motus amari, & deſiderari eſt amari, & deſiderari, per hoc enim quod finis deſideratur, & amatur, agens agit ad conſecutionem finis. 12 met l. 2. & 7 p. p. 105. a. 2 arg. 2.

2 Præterea eatenus finis agit, quatenus mouet agens; ſed mouet agens quatenus deſideratur, & amatur; mouet enim quatenus bonum, bonum autem, cum ſit appetibile, mouet quatenus appetitur, & deſideratur, ergo cauſalitas finis conſiſtit in appeti, & deſiderari. q. 5. de pot. a. p. c p. p q 5.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut influere cauſæ efficientis, eiuſque cauſare eſt agere, ita influere, & cauſare cauſæ finalis eſt appeti, & deſiderari: cuius ratio eſt, quia cauſalitas cauſæ in eo conſiſtit, quod cauſa ſit actu cauſa, ſeu quod agat, vt dictum eſt, q. 22. de ver. a 2. c q. 25. a. 2. c.

q. 11. a. p. 7. poſito autem quod finis deſideretur, vel ametur ab agente, conſtituitur finis in eſſe cauſæ actualis, atque adeo cauſat, agere enim finaliter, quod eſt cauſalitas finis, vt dictum eſt; (Ibid. ad p. 7. phyſ. l. 3. ſicut agere efficienter eſt cauſalitas efficientis, & agere formaliter eſt cauſalitas formæ,) nihil eſt aliud, quam trahere, & mouere agens ad ſe, mouet autem ad ſe per hoc, quod deſideratur, & amatur, nam per amorem, & deſiderium tendit agens ad finem. Præterea, ſicut cauſalitas agẽtis primi in eo poſita eſt, vt agat in omni agente, ita (q. 22. de ver. a. 2. 6.) cauſalitas finis vltimi conſiſtit in eo quod appetatur in omni fine, & ſicut agere efficienter ad effectum producendum, ita agere finaliter finium intermediorum erit appeti, & deſiderari, ſed per ordinem ad vltimum finem, non enim quis appetit purgationem, propter maciem vltimo, ſed vt per hanc deinde conſequatur ſanitatem, Et ſic manifeſtum eſt, quod cauſaluas finis conſiſtit in appeti, & deſiderati.

p. 2. q. p. 2. a. c. Ad primum ergo dicendum, quod natura agit propter finem, & illum appetit, ſed appetitu naturali, qui eſt inclinatio naturalis, & non ſupponit cognitionem finis, quia per talem inclinationem natura mouetur ad finem acta, & ducta a Deo, creatura vero rationalis mouetur ad finem per appetitum, qui eſt voluntas, quæ ſupponit cognitionem, cum per talem appetitum tendat in finem, quaſi ſe agens, & ducens ad finem.

p. p. q. 6. a. 4. ad 2. p. de gener. l. 2. o. Ad ſecundum dicendum, quod bonum dicitur mouere, & efficere metaphorice, quomodo etiam conuenit fini mouere metaphorice, trahendo ſcilicet ad ſe per deſiderium, & amorem, ſine vlla alteratione præuia facta ab ipſo in efficiente.

2. d. p. q. 2. art. p. c. Ad tertium dicendum, quod agere propter finem operantis dupliciter contingit, vel propter deſideriũ finis, vel propter amorem finis, deſiderium enim eſt rei non habitæ, ſed amor eſt rei, quæ habetur & ideo omni creaturæ competit agere propter deſiderium finis, quia vnicuique acquiritur bonum ab alio quod ex ſe non habet, ſed Deo competit agere propter amorem finis, cuius bonitati nihil poteſt addi, ipſe enim ſuam bonitatem perfecte amat.

ARTICVLVS V.

Vtrum finis cauſet ſecundum eſſe reale, an vero ſecundum eſſe intentionale.

3. c. g. c. 16. & 17. 2. phyſ. c. 31. Tab. v. finis nu. p. VIdetur quod finis cauſet ſecundum eſſe intentionale; finis enim eſt cauſa, & prima cauſa, ſecundum quod eſt in intentione; ſed finis ſecundum illud eſſe cauſat, ſecundum quod eſt cauſa, & prima cauſa, ergo finis cauſat ſecundum eſſe intentionale.

a. d. p. p. q. p. a. c. ad 3. q. 5. de pot. a. p. c. 3. p. 62. a. 6. c. p. 2. q. p. a. 3. q. 21. de ver. a. 1. Tab. v. finis nu. p. art. 2 Præterea finis cauſat quatenus mouet agens, ſed mouet agens, quatenus eſt in intentione, non enim agens agit, niſi ex intentione finis, eiuſque apprehenſione, & cognitione, nihil enim tendit in finem incognitum, ergo finis cauſat ſecundum eſſe apprehenſum, & intentionale.

3 Præterea ſecundum illud eſſe cauſat finis, quod habet quando cauſat; ſed quando finis cauſat, non habet aliud eſſe, quam in intentione agentis, nam ſecundum eſſe reale eſt effectus aliarum cauſarum, vt dictum eſt ergo finis cauſat ſecundum eſſe quod habet in mente.

p. 2. q. 38. a. 3. ad 2. 4 Præterea diuerſitas apprehenſionis cauſat diuerſitatem formalem in actibus voluntatis; ſed circa eundem finem poſſunt verſari diuerſi actus voluntatis etiam contrarij, nam bonum virtutis nunc apprehenſum poteſt quis poſt horam odiſſe, ergo talem diuerſitatem cauſabit bonum virtutis ſecundum varium eſſe apprehenſum, & ſic finis, cuiuſmodi eſt bonum virtutis, cauſabit ſecundum eſſe intentionale, & non ſecundum eſſe reale in natura.

5 Præterea qui operantur contra rationem, appetunt bonum per ſe; ſed tale bonum non poteſt eſſe in re, quia in ſe malum eſt, ergo debet eſſe tale in apprehenſione, ergo in his, qui peccant, finis, ſeu bonum mouet ſecundum eſſe apprehenſum, & intentionale, & non ſecundum eſſe reale. q. 21. de ver. a. 2. ad 6.

6 Præterea cum finis moueat inquantum bonum, bonum autem cum ente conuertatur, nihil poteſt appeti, quod non habeat eſſe, ſed aliquando appetitur impoſſibile, & non eſſe reale, vt patet in damnatis: ſed impoſſibile, & non eſſe tantum habent eſſe in intentione, & apprehenſione, ergo finis mouet ſecundum eſſe in intentione, & non ſecundum eſſe in re. ibid. arg. 7.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. phyſ. t. 23. dicit, quod de ratione finis eſt quod ſit vltimum, & cuius gratia. ſed finis eſt quid vltimum ſecundum eſſe reale in natura, vt dictum eſt, nam gratia ſanitatis ſecundum eſſe reale mouetur infirmus ad ſumendam medicinam, nam mouetur ab illa ſanitate, quam per medicinam vult acquirere, quæ eſt ſanitatis ſecundum eſſe reale ergo finis cauſat ſecundum eſſe reale. 2. phyſ. l. 4. art. 3. 2. phyſ. t. 3. 5. met. 3.

2 Præterea finis bonum, & appetibile idem ſunt, vt ſanitas, quæ eſt finis, non eſt appetibilis, nec bona ægroto, niſi ſecundum eſſe reale, nam bonum eſt quod omnia appetunt, eatenus autem aliquid appetibile eſt, quatenus eſt perfectum, nam omnia appetunt ſuam perfectionem, intantum vero eſt aliquid perfectum, inquantum eſt actu in rerum natura ergo finis mouet agens, & cauſat ſecundum eſſe reale. p. p. q. 5. a. 3. c. 3. 4.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere, quod ratio cauſandi, ſeu finalizandi in fine non eſt eſſe apprehenſum, ſeu eſſe in intentione, ſed eſſe in rerũ natura, cuius rei duplex ratio afferri poteſt. Vna eſt ex differentia inter actionem voluntatis, quæ mouetur a fine, & actionem intellectus deſumpta, nam actio intellectus in hoc conſiſtit, quod ratio rei intellectæ, eſt in intelligente, actio vero voluntatis perficitur ex eo, quod voluntas inclinatur ad ipſam rẽ, vt eſt in ſe, ac proinde ad rem ſecundum ſuum eſſe reale. Et ratio huius eſt, quia intellectus fit in actu per hoc, quod res intellecta eſt in intellectu ſecundum ſuam ſimilitudinem, voluntas autem fit in actu, non per hoc quod aliqua ſimilitudo voliti fit in voluntate, ſed ex hoc, quod voluntas habet quandam inclinationem in rem volitam, & ideo Philoſophus in 6. met. dicit, quod bonum, & malum, quæ ſunt obiecta voluntatis, ſunt in rebus, verum autem, & falſum, quæ ſunt obiecta intellectus, ſunt in mente. Cum ergo finis ſit obiectum voluntatis, & ipſam moueat, quatenus illam trahit ad ſe per inclinationem amoris vel per deſiderium ſui, vt dictum eſt, neceſſario debet illam mouere, & ad ſe trahere ratione ſuæ bonitatis realis, & conſequenter debet ſecundum ſuum eſſe reale in natura, cauſare in voluntate amorem, & deſiderium, & quamcunque aliam actionem, per quam tendit in conſecutionem finis, quod conſ quia ſi eſſe apprehenſum, & in intentione eſſet ratio finalizandi in fine, ſicut forma in efficiente eſt illi ratio efficiendi, quo magis cognoſceretur res, eo magis illa moueret per modum finis, ſicut maior actio agentis oritur ex maiori forma, ſed non ideo res appetitur, & diligitur, quia cognoſcitur, ſed quia eſt in ſe realiter bona; nam cum actio appetitus trahat illum ad res, p. p. q. 82. 1. c. p. 2. q. 27. a. 1. ad 2. q. 22. de ver. a. p. ad 4. p. p. q. 27. 3. art. præced. q. de chari. 4. ad 4. p. a. q. 27. a. 2. a. 1. q. 27. a. 4. ad p. 1.

Digitized by Google

ſicut cognitio trahit rem ad intellectum, non poteſt ratio mouendi in obiecto ipſius ſumi ex cognitione, ſed ex bonitate, ergo dicendum eſt, quod ratio finalizandi in fine, quod eſt obiectum voluntatis, eſt eſſe [1.2.q.p.a.1.c.&ad p] reale in ſe. Altera ratio eſt ſumpta ex ratione finis, inquantum eſt terminus, id enim ad quod terminatur appetitus, eſt id, quod voluntas intendit tamquam finem; ſed voluntas tendit in conſecutionem finis ſecundum eſſe reale; nam antequam tendat in finem per amorem, vel deſiderium iam habet ipſum ſecundum eſſe intentionale per actum intellectus, ergo ſecundum eſſe reale mouet finis voluntatem ad ſui cōſecutionem, non autem ſecundum eſſe intentionale; Eſt tamen hoc eſſe intentionale neceſſarium ad cauſalitatem finis, ſi non vt ratio cauſandi, ſaltem tum vt forma, ad quam conſequitur inclinatio voluntatis [d.1.q.8.a.p. p.p.p.q.5.a.3.c.] ad finem; nam cum omnis inclinatio conſequatur aliquam formam, ſicut appetitus naturalis conſequitur formam in natura exiſtentem, ita appetitus ſenſitiuus, & rationalis conſequitur formam apprehenſam tum vt conditio, ſine qua finis, non poteſt [p.p.82.a.4.p. 2.q.3.a.4. ad 4.&q.9.a.p.] eſſe obiectum voluntatis, nec illam mouere. Nam licet obiectum voluntatis ſit bonum vt in ſe, non tamen poteſt bonum in ſe mouere, niſi cognitum, & apprehenſum, nam incognita amare nullus poteſt.

Ad primum, ergo dicendum, quod quia id, ad quod terminatur appetitus, eſt id quod voluntas intendit tamquam finem, vt dictum eſt, & quod prius eſt in cauſando, eſt poſterius in eſſendo, ideo id, quod eſt cauſa eſt bonitas realis, ratio vero cauſandi eſt eſſe reale bonitatis, conditio vero ſine qua non poſſet finis cauſare, & finalizare, eſt eſſe apprehenſum, eodemque modo dicendum eſt ad 1. & tertium.

[3.p.62.a.6.c.] Ad quartum dicendum, quod illud, qood nondum eſt in rerum natura, non mouet ſecundum vſum rerum exteriorum, quomodo mouet efficiens, ſed mouet ſecondum quod præcedit in actu animæ, modo tamen ſupra explicato.

[p.2.q.10.a.3. c.&ad 1. p.1.q.p.a.p. & 7.] Ad quintum dicendum, quod diuerſitas apprehenſionis cauſat duplicem dioerſitatem in actibus, vnam in eſſe libero, & naturali, & alteram in eſſe ſpecifico, quatenus actus morales ſpeciem ſortiuntur à fine, qui prior eſt in intentione, ſed poſtremus in executione.

[q.22.de ver. ar.p.ad 6.] Ad ſextum dicendum, quod qui operantur contra rationem, appetunt bonum per ſe, vt qui fornicatur, attendit ad id, quod eſt bonum, & delectabile, ſecundum ſenſum, ſed quod ſit malum ſecundum rationem, eſt præter intentiooem eius; vnde bonum eſt deſideratum per ſe, malum vero per accidens.

[q.21. de ver. a.p.ad 7. p.p.q.5.a.2. ad 3.] Ad ſeptimum dicendum, quod ſicut aliquid ſe habet ad hoc, quod ſit bonum, ita ad hoc, quod ſit appetibile; non dicitur autem aliquid bonum ſimpliciter, & abſolute ſecundum eſſe ſubſtantiale, niſi ſuperaddantur perfectiones aliæ debitæ. & ideo eſſe ſubſtantiale non eſt abſolute appetibile, niſi debitis perfectionibus adiunctis. Vnde Philoſophus dicit in p. ethic. omnibus delectabile eſt eſſe: non oportet autem, accipere malam vitam, & corruptam in triſtitiis, hæc eſt enim mala ſimpliciter, & ſimpliciter fugienda, quamuis ſit appetibilis ſecundum quid; eiuſdem autem rationis eſt in appetendo, fugiendo aliquid eſſe bonum & corruptiuum mali, vel eſſe malum, & corruptiuum boni, nam ipſum carere malo dicimus bonom ſecundum Philoſophum in 5. eth. non eſſe igitur accipit rationem boni, inquantum tolit eſſe in triſtitiis, & in malitia, quod eſt malum ſimpliciter, licet ſit bonum ſecundum quid, & per hunc modum non eſſe poteſt deſiderari ſub ratione boni, & idem dicendum proportionaliter de impoſſibili.

ARTICVLVS VI.

Vtrum omne agens agat propter finem.

Videtur quod non omne agens agat propter finem, ſed ſolæ creaturæ rationales. Homo enim [p.2.q.p.a.2. arg.p.] cuius maxime eſt agere propter finem, nunquam agit propter finem ignotum, ſed multa ſunt, quæ non cognoſcunt finem, vel quia omnino carent cognitione, ſicut creaturæ inſenſibiles, vel quia non apprehendunt rationem finis, ſicut bruta animantia, ergo agere propter finem non conuenit creaturis irrationalibus.

[arg 3.] 2 Præterea agere propter finem eſt ordinare ſuam actionem ad finem, ſed hoc eſt rationis opus, ergo non conuenit illis, quæ ratione carent.

3 Præterea bonum, & finis eſt obiectum voluntatis; ſed voluntas in ratione eſt, vt dicitur in 3. de ani. ergo agere propter finem non eſt niſi creaturæ rationalis. [p.p. 44.art. 4.arg.p.]

4 Præterea agere propter finem videtur eſſe alicuius indigentis fine, ſed Deus nullo indiget, ergo agere propter finem non conuenit omni agenti. [3.c.g.c.2.]

5 Præterea ſunt aliquæ actiones, quæ non videntur eſſe propter finem, ſicut actiones ludicræ, & contemplatiuæ, & actiones, quæ abſque attentione fiunt, ſicut confricatio barbæ, & huiuſmodi, & tamen hæ actiones producuntur ab aliquo agente, ergo non omne agens agit propter fioem.

[2.phyſ.l.8.] 6 Præterea dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 49. quod eorum, quæ fiunt, aliqua fiunt, aliqua non fiunt alicuius gratia, ergo non omne agens agit propter finem.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. phyſ. t. 49. probat, quod non ſolum intellectus, ſed etiam natura agit propter finem. [ibid. & p.2. q.p.a.2 arg. ſed contra.]

2 Præterea in omnibus agentibus propter finem hoc eſſe vltimum finem dicimus, vltra quod agens non quærit aliquid; ſed in actione cuiuſlibet agentis eſt venire ad aliquid, vltra quod agens non quærit aliquid, nam alioqui actiooes in infinitum tenderent, quod eſt impoſſibile, quia cum infinita noo ſit pertranſire, agens non inciperet agere, nihil enim mouetur ad id, ad quod eſt impoſſibile peruenire, ergo omne agens agit propter finem. [3.c.g.c.3.]

3 Præterea peccatum non inuenitur oiſi in his, quæ ſunt propter finem, non enim imputatur alicui ad peccatum, ſi deficiat ab eo, ad quod non eſt, ſed peccatum inuenimus tam in his, quæ fiunt ſecundum artem, vt cum grammaticus non recte loquitur, quam in his, quæ fiunt ſecundum naturam, vt patet in partibus monſtruoſis, ergo tam agens ſecundum naturam, quam ſecundum artem, & à propoſito agit propter finem. [ibid.]

4 Præterea ſi agens noo ageret propter finem, ex actione agentis non magis ſequeretur hoc, quam illud, niſi à caſu, & omnes effectus eſſent ei indifferentes, vnde ſequeretur quod eſſet illi impoſſibile agere: nam quod indifferenter ſe habet ad molta, non magis vnum eorum operatur, quam aliud A contingente autem ad vtrumlibet non ſequitur aliquis effectus, niſi per aliud, per quod determinetur ad vnum; vnde impoſſibile eſſet quod ageret. Dicendum ergo eſt, quod omne agens tendit ad aliquem determinatum effectum, qui dicitur finis eius. [ibid. & p.p. q.44.art.4.c.]

Reſpondeo dicendum, quod omnia agentia neceſſe eſt agere propter finem, cauſarum enim ad inuicem ordinatarum ſi prima ſubtrahitur, neceſſe eſt alias ſubtrahi, prima autem inter omnes cauſas eſt cauſa finalis. Cuius ratio eſt, quia materia non [p.2.q.p.a.2. c.]

ſequitur formam, niſi ſecundum quod mouetur ab agente, nihil enim reducit ſe de potentia ad actum, agens autem non mouet niſi ex intentione finis. Si enim agens non eſſet determinatum ad aliquem effectum, non magis ageret hoc, quam illud, ad hoc ergo quod determinatum effectum producat neceſſe eſt, quod determinetur ad aliquid certum, quod habet rationem finis. hæc autem determinatio ſicut in rationali natura fit per rationalem appetitum, qui dicitur voluntas, ita in aliis fit per inclinationem naturalem, quæ dicitur appetitus naturalis. Tamen conſiderandum eſt, quod aliquid ſua actione, vel motu tẽdit in finem dupliciter, vno modo ſicut ſeipſum ad finem mouens, vt homo; alio modo ſicut ab alio motũ ad finem, ſicut ſagitta tendit ad determinatum finem ex hoc, quod mouetur à ſagittante, qui ſuam actionẽ dirigit in finem. Illa ergo, quæ rationem habent, ſeipſa mouent ad finem, quia habent dominium ſuorum actuum per liberum arbitrium, quod eſt facultas voluntatis, & rationis. Illa vero, quæ ratione carent, tendunt in finem propter naturalem inclinationem quaſi ab alio mota, non autem à ſe ipſis, cum non cognoſcant rationem finis, & ideo nihil in finem ordinare poſſunt, ſed ſolum in finem ab alio ordinantur; nam tota irrationalis natura comparatur ad Deum, ſicut inſtrumentum ad agens principale, & ideo proprium eſt naturæ rationalis, vt tendat in finem quaſi ſe agens, & ducens ad finem; naturæ vero irrationalis quaſi ab alio actæ, vel ductæ ſiue in finem apprehenſum, ſicut bruta animalia, ſiue in finem non apprehenſum, ſicut ea, quæ cognitione carent.

p.1.q.p.a.1. ad p. Ad primum ergo dicendum, quod quando homo per ſe ipſum agit propter finem, cognoſcit finem; ſed quando ab alio agitur, vel ducitur, puta cum agit ad imperium alterius, vel cum mouetur altero impellente, non eſt neceſſarium, quod cognoſcat finem, & ita eſt in creaturis irrationalibus.

ibid. ad 2. Ad ſecundum dicendum, quod ordinare in finem eſt eius, quod ſeipſum agit in finem; eius vero, quod ab alio agitur in finem, eſt ordinari in finem, quod poteſt eſſe irrationalis naturæ, ſed ab aliquo rationem habente.

ibid. ad 3. Ad tertium dicendum, quod obiectum voluntatis eſt finis, & bonum in vniuerſali. Vnde non poteſt eſſe voluntas in his, quæ carent ratione, & intellectu, cum non poſſint apprehendere vniuerſale, ſed eſt in eis appetitus naturalis, vel ſenſitiuus determinatus ad aliquod bonum particulare. Manifeſtum autem eſt, quod particulares cauſæ mouentur à cauſa vniuerſali, ſicut cum rector ciuitatis, qui intendit bonũ commune, mouet ſuo imperio omnia ſua particularia officia ciuitatis, & ideo neceſſe eſt, quod omnia, quæ carent ratione, moueantur in fines particulares ab aliqua voluntate rationali, quæ ſe extendit in bonum vniuerſale, ſcilicet voluntate diuina.

p.p.q.44.a.4.c. & ad p. Ad quartum dicendum, quod agere propter indigentiam non eſt niſi agentis imperfecti, quod natum eſt agere, & pati, & quod etiam in agendo intendit aliquid acquirere, quæ Deo non competunt; & ideo ipſe ſolus eſt maxime liberalis, quia non agit propter ſuam vtilitatem, ſed ſolum propter ſuam bonitatem.

3.c.g.2.2. Ad quintum dicendum, quod actiones contemplatiuæ non ſunt propter alium finem ſed ipſæ ſunt finis; actiones autem ludicræ interdum ſunt finis, ſicut cum quis ſolum ludit propter delectationem, quæ in ludo eſt, quandoque autem ſunt propter finem, ſicut cum ludimus, vt poſtmodum fortius ſtudeamus. Actiones autem, quæ fiunt ſine attentione, non ſunt ab intellectu, ſed ab aliqua ſubita imaginatione, vel naturali principio, ſicut inordinatio humoris pruritum excitantis eſt cauſa confricationis barbæ, quæ fit ſine attentione intellectus, & tamen hæ ad aliquos fines tendunt, licet præter ordinem intellectus.

Ad ſextum diceodum, quod Philoſophur ea dicit 2. phyſ. non propter aliquid fieri, quæ propter ſe fiunt, inquãtum in ſe ipſis habent delectationem, vel honeſtatem, propter quam ſecundum ſe ipſa placent. Vel dicit non propter finem fieri, quæ non fiunt propter finem deliberatum, ſicut confricatio barbæ, vel aliquid huiuſmodi, quod interdum fit abſque deliberatione ex ſola imaginatione mouente, vnde habent finem imaginatum, ſed non deliberatum.

QVÆSTIO XIII.

De comparatione cauſarum ad inuicem.

Poſt abſolutam conſiderationem cauſarum ſequitur comparatiua conſideratio earundem; circa quam primo dicendum eſt de cauſis per comparationem ad inuicem, deinde de iiſdem per comparationem ad effectum.

CIRCA PRIMVM QVÆRVNTVR TRIA.

1. *Vtrum finis ſit cauſa cauſarum.*
2. *Vtrum cauſæ ſint ſibi inuicem cauſæ in diuerſo genere cauſæ.*
3. *Vtrum cauſæ ſint ſibi inuicem cauſæ in eodem genere cauſæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum finis ſit cauſa cauſarum, & omnium prima.

VIdetur quod finis non ſit cauſa cauſarum. Finis enim cauſat, inquantum eſt bonum, bonum enim eſt, quod omnia appetunt, hoc autem habet rationem finis; ſed ratio boni præſupponit rationem cauſæ efficientis, & formalis, ignis enim prius calefacit, quam formam ignis inducat, ergo finis non eſt prima omnium cauſarum. p.p.q.5.a.4.c.

2 Præterea cum finis ſit bonum, ſicut ratio boni eſt ratio perfecti, ita & ratio finis; ſed ratio perfecti ſupponit rationem cauſæ efficientis, nam eatenus eſt perfectum vnumquodque quatenus poteſt ſibi ſimile facere, vt dicit Philoſophur 4. meteor. ergo finis non eſt prima cauſa. ibid.

3 Præterea Deus eſt prima cauſa finalis & primũ efficiens omnium; ſed in Deo non eſt prius, & poſterius, hoc enim eſt impoſſibile, ergo cauſa finalis non eſt prima omnium. p.p.q.44.a.4. arg 4.

4 Præterea ratio entis prior eſt, quam ratio boni, ens enim eſt primum, quod cadit in conceptionem intellectus, vnde ens eſt proprium obiectum intellectus, & primum intelligibile; ſed bonum pertinet ad cauſam finalem, ens ad reliqua, ergo finis non eſt prima cauſa omnium cauſarum. p.p.q.5.a.2. c. p.d.8.q. p. art 3.c.

5 Præterea quod eſt poſterius in eſſe, non poteſt eſſe prius illo, quod eſt primum in eſſe; ſed finis eſt p.1.q.p.a.p. arg p.a.3. arg.4.

vltimum in eſſe, efficiens vero eſt primum, ergo finis non eſt prima cauſa omnium cauſarum.

1 d.11.a.4 r. p.p.44.a.2. arg.1. 6 Præterea materia dicitur prima, ſed non niſi vel reſpectu effectus, vel reſpectu aliarum cauſarum, ergo finis non eſt prima cauſa omnium cauſarum.

5 met.l.3. Sed contra eſt, quod Philoſophus 5. met. t. 3. dicit, quod id, cuius gratia, eſt bonum, & finis aliorum.

p.poſt l.16. & 4 a. poſt. l.a. 2 Præterea definitio ſumpta a fine eſt cauſa definitionis reliquarum cauſarum; quia enim materia eſt propter formam, & non contra, definitio ſumpta ex cauſa formali eſt cauſa definitionis ſumptæ ex cauſa materiali eiuſdem rei Et quia generatum conſequitur formam per actionem generantis, agens eſt quodammodo cauſa formæ, & definitio definitionis. Vlterius autem, quia omne agens agit propter finem, definitio, quæ ſumitur à fine, eſt quodammodo cauſa definitionis, quæ ſumitur à cauſa agente; vlterius autem non eſt procedere in generibus cauſarum, ergo finis eſt cauſa cauſarum.

p. poſt l.16. p 1 q p.2.2.c. Præterea cauſæ ad inuicem ordinem habent, nam ex vna ſumitur ratio alterius; ſed ex forma ſumitur ratio materiæ, talem enim oportet eſſe materiam, qualem forma requirit, efficiens autem eſt ratio formæ; quia enim agens agit ſibi ſimile, oportet quod ſecundum modum agẽtis ſit etiam modus formæ, quæ ex actione conſequitur; ex fine autem ſumitur ratio efficientis, nam omne agens agit propter finem, ergo finis eſt ratio, & cauſa omnium aliarum cauſarum, & per conſequens omnium prima.

p.p q.5.a.4.c Reſpondeo dicendum, quod cum bonum ſit, quod omnia appetunt, hoc autem habet rationem finis, manifeſtum eſt, quod bonum rationem finis importat, ſed tamẽ ratio boni præſupponit rationem cauſæ efficiẽtis, & rationem cauſæ formalis; videmus enim quod id, quod eſt primum in cauſando, vltimum eſt in cauſato, ignis enim prius calefacit, quam formam ignis inducat, cum tamen calor in igne formam ſubſtantialem conſequatur. In cauſando autem primo inuenitur bonum, & finis, qui mouet efficientem. Secundo actio efficientis mouens ad formam, tertio aduenit forma; ſed è conuerſo eſſe oportet in cauſato, nam primum eſt ipſa forma, per quam eſt ens Secundo conſideratur in eo virtus effectiua, ſecundum quod eſt perfectum in eſſe, quando poteſt ſibi ſimile facere, vt dictum eſt. Tertio conſequitur ratio boni, per quam in ente perfectio fundatur; & ſic manifeſtum eſt, quod finis inquantum cauſa, ſeu ratione cauſalitatis, eſt cauſa cauſarum, & omnium prima.

p.p.q.5.a.4.c Ad primum ergo dicendum, quod bonum, atque adeò finis in eſſendo ſupponit cæteras cauſas, cum ſit quid vltimum in eſſe, in cauſando autem eſt prima omnium cauſarum, eodemque modo dicendum eſt ad ſecundum.

p.p q.44 a. 4.ad 3. Ad tertium dicendum, quod, cum Deus ſit cauſa efficiens, exemplaris, & finalis omnium rerum, & materia prima ſit ab ipſo, ſequitur, quod principium omnium rerum ſit vnum ſecundum rem; nihil tamẽ prohibet in eo conſiderari multa ſecundum rationem, quorum quædam prius cadunt in intellectum noſtrum, quam alia.

p d.2.q.1.a. 3 c. Ad quartum dicendum, quod ens, & bonum dupliciter conſiderari poſſunt, vno modo, ſecundum intentiones eorum, & ſic ſimpliciter, & abſolute ens eſt prius bono, ſicut & vero, & vno, quia ens clauditur in intellectu eorum, & non è conuerſo. Altero modo, ſecundum rationem cauſalitatis, & ſic bonum eſt prius, quia bonum habet rationem cauſæ finalis, eſſe autem rationem cauſæ exemplaris & effectiuæ.

Ad quintum dicendum, quod finis eſt poſtremus in executione, ſed primus in intentione, & hoc modo habet rationem cauſæ. p.a q.p a 2 ad p.

Ad ſextum dicendum, quod materia dicitur prima, p p.44 a 2. ad 2 quia eſt primum principium paſſiuum; quia vero paſſio eſt effectus actionis, rationabile eſt, quod tale primum principium ſit effectus p. principij actiui, puta Dei, atque adeo vltimi finis omniũ, nam Deus eſt prima cauſa efficiens, exemplaris, & finalis omnium, nam omne imperfectum cauſatur à perfecto, oportet enim primum principium eſſe perfectiſſimum, vt dicit Philoſophus 12. met t. 52. Vel dic quod materia dicitur prima vel ordine naturæ, quatenus eſt id, in 2.d 12.q P a.4. quod vltimo ſtat reſolutio corporum naturalium, vel ordine temporis, quatenus duratione præceſſit, ſimul tamen cum aliqua forma, ordinatam diſpoſitionem mundi, qualis nunc cernitur ſecundum eos, qui ponunt mundum non ſemper fuiſſe, nec a principio creationis omnia diſtincta fuiſſe.

ARTICVLVS II.

Vtrum cauſæ ſint ſibi inuicem cauſæ in diuerſo genere cauſæ.

Videtur quod cauſæ non ſint ſibi inuicem cauſæ in diuerſo genere cauſæ. Dicit enim Philoſo- q.12.log a.2 phus p. poſt. t. 6. quod demonſtratio circularis eſt impoſſibilis, ſed ſi duæ cauſæ in diuerſo genere cauſæ ſibi inuicem eſſent cauſæ, dari poſſet demonſtratio circularis ab vna cauſa ad aliam, & ab illa ad hanc, ergo non poſſunt duæ cauſæ eſſe ſibi inuicem cauſæ in diuerſo genere.

2 Præterea, quod iam eſt, non poteſt fieri, vt dictum q.11.a.5.e. eſt: ſed quando vna cauſa dat eſſe alteri, iam eſt, nam Tab.v.cauſa cauſa eſt prior natura effectu, ergo vna cauſa non po- n.100. teſt eſſe effectus alterius & per conſequens non poſſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ.

3 Præterea impoſſibile eſt, quod idem ſe habeat q 12.a p. in ratione principij, & eius, quod eſt a principio, vt arg 3. dictum eſt: ſed ſi duæ cauſæ diuerſi generis ſibi inuicem eſſent cauſæ, id ſequeretur, nam vna produceret aliam, & rurſum produceretur ab illa, ergo.

4 Præterea efficiens eſt, quod dat eſſe formæ, & fini, in præce a. vt dictum eſt: ſed neque forma, neque finis, neque materia dant eſſe efficienti, vt patet, quia ſic efficiens eſſet vltimum in eſſendo, & ſic haberet rationem finis, ergo duæ cauſæ ſaltem efficiens ſcilicet, & finis non poſſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ.

5 Præterea ſi duæ cauſæ diuerſi generis eſſent ſibi q 12.log.a.2 inuicem cauſæ, cum demonſtratio propter quid pro- 2.poſt l 12. cedat ex cauſa, poſſent cauſa, & cauſarum inuicem demonſtrari demonſtratione propter quid, at hoc eſſe falſum probat Philoſophus 2 poſt t 25. quia ſequeretur idem eſſe prius, & poſterius, notius, & ignotius alio, nam inquantum cauſa eſſet prius, & notius, inquantum effectus eſſet poſterius, & ignotius.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2 phyſ. t 10. & 5. 2 phyſ.l.5. met. t. 3. dicit quod cauſæ poſſunt eſſe ſibi inuicem 5.met.l.2. cauſæ in diuerſo genere, vt efficiens, & finis, materia, & forma.

Præterea 1. poſt. t. 11. Philoſophus ex fine puta q 12 log. ſanitate probat deambulationem poſt cænam, & rur- a 2.

ſum ex hac probat illam; ſed deambulatio eſt cauſa efficiens ſanitatis, ergo duæ cauſæ diuerſi generis poſſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ.

2. phyſ. l. 5. 5. met l. 2. q 28. de ver. a. 7. c q. 9. a. 3. ad 6. Reſpondeo dicendum, quod quædam poſſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ ſecundum diuerſam ſpeciem cauſæ, vt patet primo quidem inductione, tum in cauſa efficiente, & finali; dolor enim ex inciſione vulneris eſt cauſa ſanitatis, vt efficiens, ſanitas autem eſt cauſa illius doloris, vt finis: ſimiliter laborare eſt cauſa efficiens bonæ habitudinis, bona autem habitudo eſt cauſa finalis laboris; tum in cauſa materiali, & formali, nam forma dat eſſe in actu materiæ, & materia recipit tale eſſe, & præterea ſuſtentat formam, aliquando quidem ſecundum eſſe ſimpliciter, aliquando vero ſecundum quod eſt forma huius habens eſſe in hoc, vt ſe habet corpus humanum ad animam rationalem. 2. phyſ. l. v. 5. Secus autem ſe habent finis, & materia; nam licet finis ſit cauſa materiæ, non tamen contra; non enim finis eſt talis, quia materia eſt talis, ſed potius materia eſt talis, quia finis eſt talis. Secundo ratione, quia nihil prohibet aliquid eſſe prius, & poſterius alio ſecundum diuerſas rationes, finis enim eſt prius ſecundum rationem, ſed eſt poſterius in eſſe; agens vero contra, efficiēs enim eſt cauſa finis quantum ad eſſe, quia mouendu perducit efficiens ad hoc, quod ſit finis, finis autem eſt cauſa efficientis, non quidem quantum ad eſſe, ſed quantum ad rationem cauſalitatis, nam efficiens eſt cauſa inquantum agit, non autem agit niſi cauſa finis, vnde ex fine habet efficiens ſuam cauſalitatem. Similiter materia eſt prior J ſupr. cit. & op 31. forma generatione, & tempore in omni eo, quod mouetur de potentia in actum, quia prius eſt id, cui aliquid aduenit, quam id, quod aduenit, ſed forma eſt prior materia ſubſtantia, & complemento, quia materia non habet eſſe completum niſi per formam, & conſimili modo efficiēs eſt prius fine generatione, & tempore, quia ab efficiente fit motus ad finem: ſed finis eſt prior efficiente, inquantum eſt efficiens, ſubſtantia, & complemento, quia actio efficientis non completur niſi per finem. Et ſic manifeſtum eſt, quod cauſæ poſſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ in diuerſo genere.

q. 12 log. a. 2 Ad primum ergo dicendum, quod circulus damnatus à Philoſopho eſt in eodem genere demonſtrationis, & cauſæ, vt dictum eſt, non in diuerſo.

Ad ſecundum dicendum, quod duæ cauſæ non poſ in c. & q. 12 a. p. ad 3. ſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ quantum ad eſſe, ſed ſecundum diuerſas rationes, vt dictum eſt, & ſic patet ad tertium, & quartum.

Ad quintum dicendum, quod cauſa, & cauſatum 2. poſt l. 28 ſecundum eſſe non poſſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ, poſſunt autem, ſi conſiderentur ſecundum alias, & in c. diuerſas rationes, vt dictum eſt. Vel dic, quod nihil prohibet aliquid altero eſſe prius, & poſterius ſecundum q. 28 de ver. a. 7. c. diuerſum genus cauſæ, & per conſequens idem reſpectu eiuſdem ſecundum diuerſa genera cauſarum eſſe cauſam, & cauſatum, ſic purgatio eſt cauſa ſanitatis in genere cauſæ efficientis, & ſanitas purgationis in genere cauſæ finalis: ſimiliter, materia eſt cauſa formæ, inquantum illam ſuſtinet, forma vero eſt cauſa materiæ, inquantum dat illi eſſe in actu. Sed tamen illud eſt prius ſimpliciter ordine naturæ, quod eſt prius ſecundum genus illius cauſæ, quæ eſt prior in ratione cauſalitatis, ſicut finis, qui dicitur cauſa cauſarum, quia a cauſa finali omnes aliæ cauſæ recipiunt, quod ſint cauſæ, quia efficiens non agit niſi propter finem, & ex actione efficientis forma perficit materiam, & materia ſuſtinet formam.

ARTICVLVS III.

Vtrum cauſæ poßint eſſe ſibi inuicem cauſæ in eodem genere.

VIdetur quod cauſæ poſſint eſſe ſibi inuicem cauſæ in eodem genere cauſæ. 2. poſt. l. 10. Dicit enim Philoſophus 2. poſt. t. 12 art. 5 quod duo poſſunt inuicem demonſtrari in eodem genere cauſæ materialis, vt vapor, & aqua, ergo.

2 Præterea duæ cauſæ poſſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ ſecundum varias rationes conſideratæ, vt dictum eſt: 2. præced. ſed ſi duæ eiuſdem generis puta efficientes ſint ſibi inuicem cauſæ, conſiderabuntur ſecundum varias rationes, nam vna cauſa eſt effectus alterius ſub ratione paſſiui, & eſt efficiens illius ſub ratione actiui, ergo duæ cauſæ eiuſdem generis poſſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ.

3 Præterea cognitio effectiue cauſat amorem: ſed p. p. 27. a. 3 2. 17. 1 rurſum amor effectiue cauſat cognitionem, nam voluntas imperat omnibus potentiis, ergo duæ cauſæ efficientes poſſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ.

4 Præterea dulcedo medicinæ poteſt eſſe finis, vt p. et. l. 9 2. phyſ. l. 5. dicit Philoſophus p. eth. c. 7. vnde propter ipſam poteſt quis velle ſanari, ſed rurſum poteſt idem velle dulcedinem medicinæ propter ſanitatem, vt patet ex Philoſopho 2 phyſ t. 29. ergo duo fines poſſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ, & conſequenter duæ cauſæ eiuſdem generis.

5 Præterea vltima diſpoſitio ad formam ſubſtan- q 3 de ver. a. 14 c. tialem eſt cauſa efficiens illius, nam agens producit illam mediante forma accidentali, quia ſubſtantialis forma non poteſt eſſe immediatum principium acti- 1. c q 9. a. 6 uum: ſed rurſum forma ſubſtantialis eſt cauſa efficiens illius diſpoſitionis, quia in materia prius eſt for- q. 3. a. 11. & 12 ma ſubſtantialis, quam vlla forma accidentalis, vt dictum eſt, ergo duæ cauſæ efficientes poſſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ.

6 Præterea imago eſt finis imaginati, vt dictum eſt, q 10. a. 4 nam eſt id, ad cuius imitationem fit, ly vero ad, importat ordinem ad finem, ſed rurſum imago habet pro fine imaginatum, ergo.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. phyſ. t. 30. & 5. 2 phyſ. l. 5. 5. met. l. 1. met. t. 3. dicit quod duæ cauſæ poſſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ, ſi ſint diuerſi generis.

Præterea Philoſophus p. poſt. t. 6. damnat circulum q. 12. log. a. 2 ad p. in eodem genere demonſtrationis & cauſæ: hoc autem eſt dicere, non poſſe duas cauſas eiuſdem generis eſſe ſibi inuicem cauſas.

Reſpondeo dicendum, quod impoſſibile eſt duas 5. met l. 2. p. poſt. l 8. q. 12 log. a. 2. ad p. cauſas eiuſdem generis eſſe ſibi inuicem cauſas, vt duos efficientes, & duos fines. Et quidem vniuerſaliter de vtriſque probatur, quia ſequerentur illa inconuenientia, quæ Philoſophus infert p. poſt. t. 6. contra circularem demonſtrationem, quæ tantum impoſſibilis eſt in eodem genere demonſtrationis, & cauſæ: puta quod idem eſſet prius, & poſterius: notius, & ignotius reſpectu vnius, & eiuſdē: & quod idem probetur per idē, nā ſi vna cauſa eſſet cauſa alterius, eſſet prior, & notior illa, & rurſum ſi produceretur ab illa, eſſet poſterior, & ignotior illa ſecundum eandem entitatem, & reſpectu eiuſdem. In particulari vero p. d. 11. q p a p ad 5. & in 1. ſent. ad 3. q. 10 de pot. a. 4 ad 2. Dur p. d. 10. q. 2. n. 4. de cauſa efficiente probatur primo ex abſurdis, quæ inde ſequerentur, ſi duo ſe mutuo producere poſſent in eodem genere cauſæ efficiētis. Primum eſt filium in diuinis poſſe produci à Spiritu ſancto, hoc enim ideo impoſſibile eſt, quia Spiritus ſanctus eſt à filio,

impoſſibile autem eſt, quod duo ſint ſibi inuicem principium. Secundum eſt, idem poſſe ſe generare, p.q.11.c. nam ſi hoc inconueniens eſt, multo inconuenientius eſt, quod aliquid generetur ab eo, cuius eſt principiũ, quod ſequitur, ſi duo efficientes ſint ſibi inuicẽ cauſa 1.d.10.q.1.a.1. quoad eſſe. Tertium eſt idem ratione ſuæ operationis poſſe aſſumi a Deo vt inſtrumentum ad productionem ſui eſſe, quia ſi hoc implicat ex eo, quod eſſe rei præcedit operationem, & ideo nõ poteſt quis per illud in eſſe conſtitui: eodem modo cum cauſa efficiens producit aliquid, eſſe cauſæ producentis præcedit rem productam, & ideo non poteſt conſtitui in p.p.q. 1.a.3. eſſe per illam. Quartũ eſt, idem eſſe cauſam ſuipſius, c.Tab. v. quatenus quod eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati, ſi cauſa n. 93. ergo vna cauſa cauſat aliquid, à quo ipſa cauſatur, hoc ipſum eſt cauſatum ab illa cauſa, & ſic illa erit cauſa ſui, quod eſt impoſſibile; quia ſic idem eſſet prius ſe ipſo, & realiter diſtingueretur à ſe ipſo, nam producens, & productum realiter diſtinguuntur, quę ſunt impoſſibilia. Quintum eſt, idem eſſe ſimul in potentia, & in actu ſecundum p.q.l.c. dum idem; & ſimiliter idem eſſe ſimul mouens, & motum; nam idem inquantum efficiens alterius eſſet actu, & eſſet mouens, inquantum vero effectus eiuſdem, eſſet in potentia, & motum, quæ tamẽ ſunt p.p.q. 4.a.3. impoſſibilia. Secundo ratione, quia cum omne agens q.1.a.4.c. agat inquantum eſt actu, prius conſideratur in tali Tab. v.agẽs n.108 agente eſſe, quam conſideretur virtus actiua, nam hæc fundatur in illo, & multo magis, quam effectus, nam hic eſt vltimus in eſſe, cum habeat rationem finis, vt dictum eſt, ergo impoſſibile eſt, quod efficiens producatur a ſuo effectu, nam ſic haberet vltimum q.11.a.3. eſſe & effectus primum, quod implicat, nam ſic eadẽ res ſecundum vnum & idem eſſe eſſet prima, & vltima, ſeu prima & non prima. Præterea, vnumquod- 3.c.g.c.11. que vt ſe habet ad eſſe, ita ſe habet ad hoc, quod ſit cauſa: ſed effectus efficientis in eſſe dependet ab illo, ergo dato, quod ſuum efficientem cauſaret, ab eo item etiam dependeret in eo, quod eſſet cauſa ipſius; ſed omnis cauſa, inquantum cauſa, eſt independens ab effectu, ergo effectus ſecundum eandem entitatem, & rationem dependeret, & non dependeret à ſuo efficiente, quod implicat. Qood vero duæ cauſæ finales 5.met.l.5. non poſſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ, probatur, quia quod ordinatur ad finem tamquam medium, licet ſit propter illum tamquam finem, eſt tamen cauſa eius, ſicut efficiens, & vnde principium motus, vnde debet prius habere eſſe, quã finis, qui propterea dicitur vltimus, & terminus, vt dictũ eſt, quia in eſſe eſt poſtremus; quod autem eſt poſtremum in eſſe reſpectu alicuius, implicat ordinari ad illud, tamquam ad finem, nam ſic deberet illud præcedere in eſſe, quod implicat, cum ſit illo poſterius in eſſe, idem autem non poteſt reſpectu eiuſdem eſſe prius, & poſterius in eſſendo. Vnde manifeſtum eſt, nec duas cauſas efficientes, nec doas finales poſſe ſibi inuicem eſſe cauſas, & multo minus duas formales, & duas materiales.

q.11.log.a.1.c. Ad primum ergo dicendum, quod Philoſophus concedit circulum in cauſis per accidens, & ad idem ſpecie, ſed non ad idem numero; non enim eſt neceſſe, vt ex aqua fiat vapor, niſi accedat extrinſecus vis caloris ſolis neque ex vapore facto ex aqua, generatur aqua eadem numero, ex qua fuit, ipſe generatus, ſed ſpecie; verum difficultas propoſita eſt de duobus indiuiduis, ita vt vnum ſit cauſa alterius, & rurſum idem ab illo producatur.

p.p.q.3.a.4.c. Ad ſecundum dicendum, quod cum cauſalitas efficientis terminetur ad eſſe, & ſuper eſſe fundetur ratio virtutis actiuæ, & paſſiuæ, ſi duo ſibi inuicẽ eſſent cauſæ efficientes ſecundum eandem omnino rationem, ſeu ſecundum idem omnino eſſe eſſent ad inuicem cauſæ, & per conſequens eadem cauſa ſecũdum eandem rationem conſiderata, ſeu ſecundum idem eſſe, & eſſet cauſa, & effectus, quod implicat.

Ad tertium dicendum quod cognitio effectiue quidem cauſat amorem, ſed amor non cauſat effectiue cognitionem, à qua productus fuit, ſed aliam, ob rationes allatas. in c.

Ad quartum dicendum, quod quia medium ordinatum ad finem eſt cauſa efficiens illius, vt dictũ eſt, in c. & proinde prius habet eſſe, quam finis, ideo dulcedo medicinæ guſtata poteſt eſſe finis volitionis ſanitatis, quia vt guſtet quis talem potionem dulcem, poteſt elicere actum volitionis ſanitatis, & ordinare illum ad dulcedinem potionis guſtandam, tamquam medium ad finem; nam cum vere eliciatur, antequam guſtetur medicina poteſt eſſe cauſa efficiens medicinæ dulcis guſtatæ ſeu guſtationis, & potionis medicinæ dulcis, & conſequenter poteſt eſſe medium ordinatum ad illam tamquã ad finem; rurſum vero, quia ſanitas habet eſſe poſt medicinam dulcem guſtatam, poteſt hæc ordinari tamquam medium ad ſanitatem, tamquam ad finem, & conſequenter eſſe cauſa efficiens illius. Vnde cum quis vult ſanitatem, vt guſtet medicinam dulcem, non ipſa ſanitas aſſumitur vt medium, ſed volitio ſanitatis.

Ad quintum dicendum, quod quia in corruptione compoſiti fit reſolutio vſque ad materiam primam, q.3.a.11.& 15 & hæc non niſi vt ſubſtat formæ ſubſtantiali eſt ſubiectum accidentium, vt dictum eſt, aliæ ſunt diſpoſitiones in materia inductæ ab agente ad corruptionem formæ ſubſtantialis præcedentis, & productionem formæ ſequentis; & aliæ, quæ immediate conſequuntur formam ſubſtantialem productam.

Ad ſextum dicendum, quod imago improprie habet rationem finis, vt dictum eſt. q.10.a.4.c.

QVÆSTIO XIV.

De comparatione cauſarum ad effectum.

Deinde conſiderandum eſt de cauſis comparatiue ad effectum.

CIRCA QVOD QVÆRVNTVR SEPTEM.

Primo Vtrum cauſa ſit prior effectu natura, tempore, cognitione.

2 *Vtrum cauſa particularis in actu ſimul ſit, & non ſit cum ſuo effectu.*

3 *Vtrum cauſæ vniuerſali reſpondeat effectus vniuerſalis, & particulari particularis.*

4 *Vtrum idem numero effectus corruptus poſſit reproduci.*

5 *Vtrum idem effectus numero poſſit produci a duobus agentibus totalibus eiuſdem generis, & ordinis, & non ſubordinatis.*

6 *Vtrum idem effectus numero produci poſſit à diuerſis cauſis efficientibus diuerſo tempore.*

7 *Vtrum idem numero effectus produci poſſit ab eadem cauſa efficiente diuerſo tempore.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum cauſa ſit prior effectu natura, tempore, cognitione.

5.met.l.14. 7.de ver.a, c.ad 9. VIdetur quod cauſa non ſit prior effectu natura. Dicit enim Philoſophus 5.met.t.18. quod illud dicitur prius natura alio, quod eſt illo perfectius; ſed non omnis cauſa eſt perfectior ſuo effectu, vt patet in cauſa materiali, ergo cauſa ſimpliciter non eſt prior natura ſuo effectu.

q.11.a.p. 5.met.l.13. 2 Præterea finis eſt cauſa, vt dictum eſt; ſed finis non eſt prior natura effectu. ſed poſterior, nam illud eſt prius natura alio, quod eſt prius illo ſecundum ſubſiſtendi conſequentiam, finis autem eſt vltimum in eſſe, vt dictum eſt, ergo cauſa abſolute ſumpta non eſt prior ſuo effectu.

p.poſt.l.4. Sed contra eſt, quod Philoſophus p.poſt.t.5. dicit, quod cauſa eſt naturaliter prior ſuo effectu.

q.3.de pot.a. 13.c.& ad 5. Videtur quod cauſa non ſit prior tempore ſuo effectu. Sol enim, & ignis ſunt cauſa ſplendoris; ſed non eſt neceſſe, quod ignis vel ſol tempore præcedat ſplendorem, ergo cauſa non eſt prior tempore ſuo effectu.

1.p.q.62.a. 6.c. 2 Præterea finis eſt cauſa, vt dictum eſt. ſed finis eſt poſterior duratione ſuo effectu nam ſanitas eſt cauſa finalis purgationis, quæ habet eſſe, antequam ſanitas in eſſe aquiratur, ergo cauſa non eſt prior tempore ſuo effectu.

3.de pot a. a 13.c.et 2. phyſ.l.p.&5. Sed contra eſt, quod motus præcedit tempore terminum, & effectum Sed cauſæ naturales agunt per motum, ſic enim à Philoſopho natura, quæ comprehendit materiam, & formam, definitur quod eſt cauſa, & principium motus, & quietis, & efficiens definitur, vnde primum principium motus, & quietis.

q.18.log.a. 2.arg 2.ſed contra. q.25 log a. a. ad 2. Videtur quod cauſa non ſit prior cognitione ſuo effectu. Id enim quod ſub ſenſum cadit, prius cognoſcitur eo, quod ſub ſenſum non cadit, nam omnis noſtra cognitio oritur a ſenſu, vt dictum eſt; ſed effectus cadunt ſub ſenſum, vnde ſæpius concluſio, in qua effectus prædicatur de ſubiecto, eſt notior præmiſſis, atque adeo ſua cauſa, vt dictum eſt, ergo cauſa non eſt prior cognitione ſuo effectu.

q.12.log a. 10.q.7.a.a.c p.p.q.50.a. 4.c. 2 Præterea relatiua ſunt ſimul cognitione, vt dictũ eſt; ſed cauſa, & cauſatum ſunt relatiua, nam omnis cauſa dicit ordinem principij ad eſſe ſui cauſati, vt dictum eſt, ergo cauſa non eſt prior cognitione ſuo effectu.

p.poſt.l.4. Sed contra eſt, quod Philoſophus p.poſt.t.6. dicit, quod præmiſſæ demonſtrationis propter quid, quæ continet cauſam, debent eſſe priores, & notiores cõcluſione, in qua continetur effectus, ergo cauſa naturaliter eſt prior cognitione ſuo effectu.

7.met.l.13. Reſpondeo dicendum ad primam quæſtionem, quod omnis cauſa eſt prior natura ſuo effectu; & ratio eſt, quia illud dicitur eſſe prius altero ſecundũ naturam, vt dicit Philoſophus 5.met.t.16. ex quo alterũ (Tab.v.cauſa n.99.) pendet. & non contra, quod ſcilicet poteſt eſſe ſine illo, non tamen è conuerſo. quod eſt prius à quo non conuertitur eſſendi conſequentia, vt dicitur in prædicamentis, at omnis effectus depẽdet à ſua cauſa, non contra cauſa enim proprie dicta dicit ordinem principij ad eſſe ſui cauſati, quod per ipſum conſtituitur, & per conſequens habet influxum in effectum, ad differentiam principij, vt dictum eſt, nullus autem (q.7.a.1.c q.15.a.1.) effectus habet influxum in ſuam cauſam, vel dicit ordinem principij ad ipſam, vt dictum eſt.

Ad primum ergo dicendum, quod cauſa vt cauſa ſemper excedit ſuum cauſatum, quia in eo, quod eſt cauſa, eſt ens independens à cauſato, & per conſequens ab effectu, effectus autem eſt dependens à cauſa, vt dictum eſt. Tab.v.cauſa n.94. n.c.

Ad ſecundum dicendum, quod finis non eſt cauſa, ſecundum quod eſt in rerum natura, ſed ſecundum quod eſt in intentione, & vt ſic natura præcedit effectum. 11.a.p.1.9

Ad ſecondam quæſtionem dicendum, quod ſola cauſa finalis poteſt eſſe poſterior tempore, & duratione ſuo effectu; nam quoad eſſe finis eſt quid vltimum, & propterea finis non cauſat ſecundum tale eſſe, ſed ſecundum eſſe intentionale, vt dictum eſt, ex reliquis cauſis. efficiens, ſi agit per motum, duratione præcedit effectum; cum enim principium motus de neceſſitate præcedat terminum motus duratione, quod neceſſe eſt, propter ſucceſſionem motus, nec poſſit eſſe principium motus, vel initium ſine cauſa ad producendum mouente, neceſſe eſt, vt cauſa mouens ad illud producendum, præcedat duratione id, quod ab ea producitur, ſi vero agit ſine motu effectus illius, oportet eſſe ſimul duratione cum illo, vt patet in ſplendore reſpectu ignis vel ſolis; & idem dicendum de materia, quando recipit affectum per motum productum, nam cum prius recipiat motum, quam effectum, debet prius duratione illi præexiſtere, ſecus vero, quando recipit illum ſine motu: forma vero eſt idem cum effectu, agens enim per actionem tendit ad inductionem formæ in materia. Et ex his patet ad argumenta. ibid & art 43 p 54.a. 6 c. q3.de pot a.13.c.& ad 5.

Ad tertiam quæſtionem dicendum, quod cauſa eſt prior cognitione intellectiua, quam effectus; illud enim eſt prius cognitione intellectiua, quod etiã eſt prius ſimpliciter, vt dicit Philoſophus 5.met.t.16. & ratio eſt. quia ſicut res eſt per ſua principia. ita & per illa ab intellectu cognoſcitur, principia autem conſtituentia rem, & in illam influentia, habent rationem cauſæ proprie ſumptæ, vt dictum eſt, & ſic patet ad primum. 5.met l.5. q.7.a.1.c.

Ad ſecundum dicendum, quod, cum cauſa dicat relationem principij, & ordinem prioritatis ad effectum, duo poſſunt in cauſa conſiderari, ordo ad effectum, & ſubiectum huius ordinis, quod eſt entitas; & eſſe cauſæ, in quo fundatur virtus cauſatiua cauſæ, & ordo eius ad effectum: ſi primum conſideretur, cauſa, & cauſatum ſunt ſimul cognitione ſicut & natura, nã relatiua ſunt ſimul natura, & cognitione, vt dictum eſt: ſi vero conſideretur ſecundum, cauſa eſt prior cognitione intellectiua, ſecus vero ſenſitiua, nam aliquando effectus ſecundum ſenſum eſt notior, aliquando cauſa, vt dictum eſt. q.7.a.1. p.p.q.5.a.4.c. q.12 log a. 10 p poſt l 23. Tab. v cauſa nu.100 & 107.

ARTICVLVS II.

Vtrum cauſa particularis in actu ſimul ſit, & non ſit cum ſuo effectu.

VIdetur quod cauſa particularis in actu nõ ſimul ſit, & non ſit cum ſuo effectu. Eadem enim eſt ratio cauſæ in actu ad effectũ in actu, & cauſæ in potentia ad effectum in potentia; ſed cauſa in potentia, & effectus in potentia non ſimul ſunt, & non ſunt, vt patet in ſcientia, & ſcibili, ergo nec cauſa in actu ſimul eſt, & non eſt cum effectu in actu. p p q 13.a. a 16.

2 Præterea non ſemper remota cauſa remouetur effectus, nam remoto ædificante remanet ædificium, & remota actione ignis remanet calor ab 5.met.l.5.

Digitized by Google

igne productus in ligno, ergo cauſa particularis in actu non ſimul eſt, & non eſt cum ſuo effectu.

3 Prærerea poteſt poni cauſa in actu, & tamen impediti effectus, ne ſequarur, vt ſi quis efficaciter velit aliquid, & ab aliquo impediatut, vel ſi ignis calefaciat ad introducendum calorem, & ſuperueniat cauſa impediens.

Tab. v. cauſa n. 13.

4 Prærerea Deus eſt cauſa ſemper in actu, nam eius actio eſt eius eſſe, quod ſemper manet, & tamen non omnis eios effectus ſemper manet, vt patet, ergo cauſa in actu non ſemper ſimul eſt, & non eſt cum ſuo effectu.

q. 5. de pot. a. 3. arg. 6.

5 Prætereagrauia mouentur à genetante, & proiecta a proiiciente, vt dicit Philoſophus 8. phyſ. art. t. 32. & tamen dum mouetur graue, vel proiectum, poteſt non exiſtere genetans. & proiiciens, ergo non neceſſario ſimul actu eſſe debent mouens, & motum.

8. phyſ. l. 8.

Sed contra eſt, qnod Philoſophus 5. met. t. 3. & 2. phyſ t. 37. dicit, quod cauſa actu ſimul eſt, & non eſt eum effectu actu.

5. met. l. 3. 2. phyſ. l. 6.

Reſpondeo dicendum, quod, quia potentia, & actus diuerſificant habitudinem cauſæ particularis ad effectum, ideo alia eſt cauſa psrticularis in potentia, alia in actu, & illa quidem non ſemper remouetut eum effectu, domus enim, & ædificator, qui eſt cauſa illius in habitu, & in potentia, non ſimul cotrumpuntut, hæc vero ſimul eſt, & tollirut cum ſuo effectu: nam ſicut non poteſt aliquid actu ædificari, niſi ſit actu ædificans, ita non poteſt aliquis actu eſſe ædificans, niſi ſit actu id, quod ædificatur: cauſa enim eſt actu per cauſalitatem, vt dictum eſt, qua poſita, tamquam fundamento, ponitut relatio inter agens, & effectum, tarione coius vtrumque ſimul eſt.

ibid. q. 1. a. p. c. q. 31. log. a. 4. & 6.

Ad primum ergo dicendum, quod aliud eſt ſcientia in potentia, aliud ſcientia ſecundum habitum, nam ſcientia ſecundum habitum poteſt actu exiſtere, & ſie eſſe effectus actu, at ſcientia ſecundum potentiam nondum exiſtit, ſed poteſt exiſtere. hic autem nomine effectus in potẽria intelligitur id, quod poteſt eſſe, & cauſari, ſed nondum cauſarut, & nondum eſt, ſicut nomine cauſæ in potentia intelligimus id, quod nondum eſt ſub actu cauſandi. eſt tamen in rerum natura, vt patet in exemplo ædificatoris. & ædificantis, vt dictum eſt, quomodo ſumpta cauſa in potentia ſimul eſt cum effectu in potentia.

ib. c.

5. met. l. 5. p. p. q. 104. a. 1. p. Ad ſecundum dicendum, quod aliud eſt loqui de effectu in actu, & de effectu ſimpliciter, ſeu ſecundum ſubſtantiam ſumpto; nam ſi loquamut de effectu in actu, verum eſt cauſam in actu ſimul poni, & tolli cum ſuo effectu in actu, eo ſcilicet modo, quo eſt cauſa; nam ſi eſt cauſa effectus rantum in fieri, cauſa tei in fieri eſt ſimul cum te in fieri; cauſa vero tei in fieri, & in eſſe ſimul eſt cum re in fieri, & in eſſe; ſi enim ignis calefacit actu lignum, lignum actualiter calefit, & ſi ignis non calefacit, nec lignum calefit & ê contra Si vero loquamur de effectu ſimpliciter, in quibuſdam contingit, quod remora actione efficientis rollarur ſubſtanria effectus, ſicut in his, quorum eſſe eſt in fieri, vel quorum cauſa non ſolum eſt effectiue cauſa fiendi, ſed eriam eſſendi, vt patet in lumine a ſole producto in aere, quod ſtatim ceſſat remota illuminsrione. In his vero, quorum cauſa eſt tantum fiendi, temota actione cauſę non tollitur effectus, ſed temanet.

Tab. v. cauſa n. 134. Ad tertium dicendum, quod tunc poſita cauſa in actu ponitur effectus in actu, quando cauſa eſt naturalis, & non voluntaria, & quando eſt cauſa naturalis per ſe, ptopria, & ſufficiens, ſeu completa, & non impedita.

q. 5. de pot. a. 3. ad 6. Ad quattum dicendum, quod in actione Dei, quates producit, duo eſt conſiderate, ipſam ſubſtantiam operationis, & otdinem ad effectum; ſubſtanria operationis, cum ſit diuina eſſentia, æterna eſt, nec poteſt non eſſe, otdo autem ad effectum dependet ex voluntate diuina; ex qualibet enim actione facientis non ſequitur effectus, niſi ſecundum exigentiam principij actionis, ſecundum enim modum calotis ignis calefacit. Vnde, cum principium factorum à Deo ſit voluntas, ſecundum hoc in actione diuina eſt otdo ad effectum, prout volũtas determinat: & ideo quamuis actio Dei ceſſare non poſſit ſecundum ſuam ſubſtanriam, otdo tamen ad effectum ceſſare poteſt, ſi Deus vult.

Ad quintum dicendum quod mouens, & motum debent eſſe ſimul, vel dum durat virtus impreſſa à mouente, vt patet in motu grauis, & leuis: vel quantum ad principium motus. non autem quantum ad totum motum, vt patet in proiectis. q. 3. de pot. a. 11. ad 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum cauſæ vniuerſali reſpondeat effectus vniuerſalis, & cauſæ particulari particularis.

Videtur quod cauſæ vniuerſali non reſpondeat effectus vniuerſalis, & ſingularis Dicit enim Philoſophus p. met. e. p. quod actiones ſunt circa ſingularia, & quod ſingularium ſunt omnes generationes, ergo non datut effectus vniuerſalis, qui teſpondeat cauſæ vniuerſali. p. met. l. p.

a Prætereaimpoſſibile eſt, quod idem genetet ſeipſum, ſed id ſequitur, ſi datur effectus vniuerſalis teſpondens cauſæ vniuerſali, nam ſi Petrus, vt homo genetat Paulum, vt hominem, ergo generat omnem hominem, & proinde etiam ſeipſum, nam ſub vniuerſali ſpecifico contineutur omnia ſingularia, cum de illis prædicetur, vt dictum eſt, ergo falſum eſt, quod cauſæ vniuerſali teſpondeat effectus vniuerſalis, & particulati particularis. 4. c. g. c. 10. q. 2. de pot. a. 4. arg. P. q. 5. log.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. phyſ. t. 39. dicit, quod cauſæ generales ſunt cauſæ generalium effectum, & particulares parricularium. 2. phyſ. l. 6.

Reſpondeo dicendum. quod cauſis debent proportionaliter reſpondere effectus, vnde ſicut cauſis in potentia reſpondent effectus in potentia, & cauſis in actu effectus in actu, ita cauſis genetalibus debẽt reſpondere effectus generales, & ſingularibus ſingulares, vt nimirum ſtatuæ cauſa ſit faciens ſtatuam, & huios ſtatuæ hic ſtatuam faciens. ibid.

Ad primum ergo dicendum, quod licet ſingularia per ſe genetentut: & vniuetſalia non niſi per accidẽs, in quantum hoc ſingularibus competit, homo enim generatur hoc homine generato, & ſimiliter hic homo genetat per ſe, per accidens autem homo, quatenus id conuenit huic homini, tamen, vt effectus reſpondeat cauſæ, ſicut generatur hic homo, & homo, ita generans debet eſſe hic homo, & homo. P. met. l. 9. 2. phyſ. l. 6.

Ad ſecundum dicendum, quod eum dicitur homo generare hominem, & hic homo hunc hominem, in prima propoſitione tetminus homo non ſumitur pro vniuerſali, ſecundũ quod eſt in intellectu, atque adeo ſecundum quod eſt genus, ſed ſumitur pro vniuerſali, ſecundum quod eſt in ſingularibus, illi enim ſic ſumpto, ſicut tribui poteſt aliquid ratione ipſius naturæ vniuerſalis, vt cum tribuitut ei aliquid, quod ad eſſenriam eius pertinet, vel quod conſequitur principia eſſẽtialia ipſius, vt cum dicitur, homo eſt animal, p. perih. l. 10.

homo eſt riſibilis, ita poteſt tribui aliquid ratione ſingularis, in quo inuenitur, vt cum tribuitur ei aliquid, quod pertinet ad actionem indiuidui, vt cum dicitur, homo generat, homo generatur, homo ambulat, homo mouetur; nam actiones ſunt ſuppoſitorum, & ſingularium, & circa ſingularia verſantur, & tunc non ſequitur, quod ſi Petrus, vt homo generat Paulum, vt hominem, generat omnem hominem, ſed tantum indiuiduum, cui conueniat eſſe hominem, & per ſe producit illud, per accidens vero hominem, vt dictum eſt.

Tab. v actio n. 91 & q. met l. p.

ARTICVLVS IV.

Vtrum idem numero effectus corruptus poſſit redire.

4. c. g. c. 80. 2 de gen. l. v. t.

Videtur quod idem numero corruptum redire non poſſit. Dicit enim Philoſophus c. de oppoſ. & 2. de gen. t. 70. quod a priuatione ad habitum non datur regreſſus; ſed daretur talis regreſſus, ſi idem numero corruptum rediret, ergo idem corruptum numero non redit.

quol. 5 a 4 arg. p. 4 d. 44 q. p. 4 p. q. 2. arg. 1.

2 Præterea dicit Philoſophus 2 de gen. t. 70. quod quæcunque habent ſpeciem corruptibilem motam, non reiterantur eadem numero; ſed talis eſt ſubſtantia rei, quæ corrumpitur, ergo corruptum idem numero redire non poteſt.

5 phyſ. l. 6. p. de ani. l. 6.

3 Præterea dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 35. 36. 37. quod nec eadem ſanitas numero, nec idem numero motus, nec idem numero terminus redire poſſunt, & ſi redibit motus, futurus quidem eſt idem ſpecie, ſed non numero vnus, & p. de ani. t. 41 contra aſſerentes animam poſſe moueri motu locali, infert tamquam abſurdum, quod inde ſequeretur idem numero animal mortuum reſurgere.

1. c. arg. p. & 4. d. 44. q. p. 2. p. arg. 4 q. 2 arg. 1.

4 Præterea impoſſibile eſt idem eſſe numero, cuius aliquod eſſentialium principiorum idem numero eſſe non poteſt; ſed per corruptionem rei ſubſtantialis, puta equi, vel hominis, plura principia eſſentialia illius in nihilum redeunt, vt corporeitas, & forma mixtionis; quod autem redit in nihilum, idem numero reſumi non poteſt; potius enim erit nouæ rei creatio, quam eiuſdem reparatio, ergo idem numero corruptum redire non poteſt.

1. c. g. c. 80. 4 q. 2 arg. 1.

5 Præterea quod non eſt continuum, idem numero eſſe non videtur, quod quidem non ſolum in magnitudinibus, & motibus manifeſtum eſt, ſed etiam in qualitatibus, & formis; ſi enim poſt ſanitatem aliquis infirmatus iterato ſaneſcit, non redibit eadem ſanitas numero, manifeſtum eſt autem, quod per corruptionem eſſe rei auferetur, cum corruptio ſit mutatio de eſſe in non eſſe, impoſſibile eſt igitur, quod eſſe rei corruptæ idem numero reiteretur, quare neque erit eadem res numero, quæ enim ſunt eadem numero, ſecundum eſſe ſunt idem.

quol. 11 a 6 arg. 1. 4 d. 45 q. p. a. p. q. 2. arg. 4

6 Præterea dicit Philoſophus in lib. de ani. quod non eſt eadem ſtatua numero, quæ deſtruitur, & de eodẽ ære conficitur, ergo pari ratione res, quæ corrumpitur, non erit eadem numero cum reparata.

ibid arg. 2.

7 Præterea vbi eſt alia, & alia humanitas, non eſt idem numero homo, ſed ſi idem homo corruptus numero rediret, non eſſet vna humanitas, ſed duæ, nam humanitas reſultat ex coniunctione partium; ſed non poteſt eadem numero coniunctio ſemel corrupta redire quia iterat[illegible] identitati opponitur, iteratio enim numerum impo[illegible]t, identitas autem vnitatem, quæ ſe non compatiuntur; in reparatione autem rei corruptæ, ſi erat compoſita, vt eſt homo, coniunctio iteratur, ergo non eſt eadem coniunctio, & ſic nec eadem humanitas, nec idem homo.

4 d. 44 q. p. a. p. q. p. arg. p. & c. ſed contra, & q. 2. arg. p. & c. ſed contra

Sed contra eſt, quod fides docet reſurrectionem hominum futuram, vt patet Iob. 19. ſed reſurgere eſt ſecundum Auguſtinum 8 de Trin. c. 5. eundem numero hominem, qui erat viuus, reuiuiſcere, vel ſecundum Damaſcenum l. 4. c. 28. ſecundo ſurgere idẽ numero, quod antea ſurrexit, ergo idem numero corruptum poteſt redire.

5 phyſ. l. 6.

2 Præterea dicit Philoſophus 5 phyſ. t. 37. quod ſi quis perſeuerat in ſanitate per totum diem, eadem numero eſt ſanitas, quæ fuit mane, & quæ eſt in meridie, vel ſero, ergo ſimiliter ſi quis deficiat a ſanitate, & iterum illam recipiat, ſecunda ſanitas recuperata poterit eſſe eadem numero cum ſanitate prius habita.

q. 5. a. 3 4 d. 41 ad An. 9. vn. a. 1. ad 5. quol. 11. a 6 ad 4.

3 Præterea corrupta forma remanet in materia priuatio ipſius; ſed priuatio eſt principium mutationis, vt dictum eſt, ergo corrupta forma poteſt per naturalem mutationem eadem numero redire.

p. met. l. 3.

4 Præterea dicit Philoſophus p. met. c. 3. non ſemel, neque bis, neque raro eaſdem opiniones iterato factas eſſe in hominibus, ſed infinities, ergo idem numero effectus poteſt redire.

8 met. l. 4 10 met. l. 3.

5 Præterea vbi eſt idem agens, & eadem materia, ibi eſt idem effectus, vt dicit Philoſophus 8. met. t. 11. & 10. met. t. 11. ſed naturaliter poſſunt concurrere idem agens numero, & eadem numero materia, ergo naturaliter poteſt produci idem numero effectus.

quol. 4 a 5 4. c. g. 81.

Reſpondeo dicendum, quod natura[illegible] non poteſt idem numero corruptum redire: cuius ratio eſt, quia neque id poteſt fieri per vllum agens naturale, quia hoc non poteſt huiuſmodi corruptibilia ſine motu reparare, motus autem, & actio interrupta non eſt vna, ſed plures: neque per naturam ipſius corrupti, quia natura ſemper operatur per aliquam formam: quod autem habet formam, iam eſt, vnde nihil ſeipſum generare poteſt, ſed generat aliquid aliud ſibi ſimile ſecundum ſpeciem: cum vero corruptum eſt, formam amiſit, quæ poterat eſſe actionis principiũ: vnde operatione naturæ quod corruptum eſt, idem numero reparari non poteſt: poteſt autem reparari diuina virtute, ſi quod corruptum eſt erat res permanens, tum quia hæc virtus, quæ res produxit in eſſe, ita per naturam operatur, quod abſque ea effectum producere poteſt, vnde cum maneat eadem etiã reſpectu rerum corruptarum, poterit illas in integrum reparare: tum quia diuina virtus poteſt huiuſmodi corruptibilia ſine motu reparare, quia in eius poteſtate eſt producere effectus ſine motu, ſicut & ſine mediis cauſis ſecundis. Si autem quod corruptum eſt erat ens ſucceſſiuum, cuiuſmodi eſt motus, tempus, & ſimilia, neque per diuinam potentiam poteſt corruptum idem numero reparari: cum enim horum vnitas in ſui ratione habeat durationis continuitatẽ, talium interruptio directe contradictorie opponitur vnitati eorum ſecundum numerum: ea vero, quæ contradictionem implicant, non continentur ſub numero poſſibilium Deo, quia deficiunt à ratione entis, & confirmatur, quia ad identitatem numericam entis ſucceſſiui, ſeu motus, requiritur, quod non interrumpatur 5. phyſ. t. 41. & prius in t. 39. dixerat, quod idem eſt motum eſſe continuum, & eſſe vnum: & requiritur vnitas temporis ad vnitatem motus, ergo ſi interrumpatur, vel corrumpatur, implicat quod idem numero reparetur. quol. 5 a 5. 5 phyſ. l. 7.

4. c. g. c. 81. in c.

Ad primum ergo dicendum, quod à priuatione ad habitum non datur regreſſus per naturæ vires, ſecus vero per diuinam virtutem, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod Philoſophus loquitur

quitur de iteratione, quæ fit per motum, vel mutationem naturalem; oſtendit enim differentiam mutationis, quæ eſt in generatione, & corruptione ad circulationem, quæ eſt in motu cæli, quia cælum per motum localem redit idem numero ad principium motus, quia habet ſubſtantiam incorruptibilem motam; ſed generabilia, & corruptibilia per generationem redeunt ad idem ſpecie, non ad idem numero, quia ex homine generatur ſemen, ex quo ſanguis, ex quo deinceps, quouſque perueniatur ad hominem, non ad eundem numero, ſed ſpecie: & ex igne generatur aer, ex quo aqua, ex aqua terra, ex terra ignis non idem numero, ſed ſpecie, vnde patet, quod ratio inducta ſecundum Philoſophi intentionem non eſt ad propoſitum.

Ad tertium dicendum, quod Philoſophus 5. phyſ. loquitur de iteratione, quæ fit per virtutem naturæ, in primo vero de an. loquitur Philoſophus de reparatione per animæ vires, & contra eos, qui dicunt animam eſſe in corpore, tamquam in loco, ſeu in vaſe, & intrare, & egredi aliquando, argumentatur, quod inde ſequeretur mortua de numero animaliũ ſecundum naturam reſurgere, quod eſt impoſſibile.

Ad quartum dicendum, quod nullum principiorũ eſſentialium hominis, vel equi per mortem omnino cedit in nihilum; nam ſi loquamur de equo, forma ſubſtantialis illius non eſt annihilata, ſed corrupta, corrumpitur vero, & licet per naturæ vires idem numero reparari non poſſit, poteſt tamen per diuinam virtutem, vt dictum eſt. Si vero loquamur de homine, anima rationalis, quæ eſt forma hominis manet poſt mortem: materia etiam manet, quæ tali formæ fuit ſubiecta ſub dimenſionibus iiſdem, ex quibus habebat vt eſſet diuiſibilis: quare ex coniunctione eiuſdẽ animæ numero ad eandem materiam numero homo idẽ, & vnus numero reparabitur. Corporeitas autem dupliciter accipi poteſt. primo ſecũdum quod eſt forma ſubſtantialis corporis, prout in genere ſubſtantiæ collocatur, & ſic corporeitas cuiuſcunque corporis nihil eſt aliud, quam forma ſubſtantialis eius, ſecundum quam in genere, & ſpecie collocatur, ex qua debetur rei corporali, quod habeat tres dimenſiones. Secundo accipitur corporeitas prout eſt forma accidentalis, ſecundum quam dicitur corpus, quod eſt de genere quantitatis, & ſic corporeitas nihil eſt aliud, quam tres dimenſiones, quæ corporis rationem conſtituunt, etſi igitur hæc corporeitas in nihilum cedat, corpore humano corrupto, tamen impedire non poteſt, quin idem numero reparari poſſit, eo quod corporeitas primo modo ſumpta in nihilum non cedit, ſed manet, in equo autem licet non maneat, ſed corrumpatur, per diuinam tamen virtutem reparari poteſt, cum materia illius eadem numero permaneat. Et ſimiliter forma mixti duobus modis accipi poteſt, vno modo pro forma ſubſtantiali corporis mixti, & ſic cum in homine non ſit alia forma ſubſtãtialis, quã anima rationalis non poteſt dici, quod forma mixti, prout eſt forma ſubſtantialis, homine moriente cedat in nihilum, & in equo forma mixti licet corrũpatur tamen reparari poteſt, per diuinam virtutem, vt dictum eſt. Alio modo dicitur forma mixti qualitas quædam compoſita, & contemperata ex mixtione ſimplicium qualitatum, quæ ita ſe habeat ad formam ſubſtantialem corporis mixti, ſicut ſe habet qualitas ſimplex ad formam ſubſtantialem corporis ſimplicis, vnde ſi forma mixtionis ſic dicta in nihilum cedat per corruptionem rei, non præiudicat vnitati ipſius reparatæ.

Ad quintum dicendum, quod materiæ, & formæ vnum eſt eſſe, non enim materia habet eſſe in actu niſi per formam. Cum ergo in homine anima rationalis remaneat, & in aliis animalibus eadem numero, per diuinam virtutem redit idem omnino eſſe numericum rei corruptæ.

Ad ſextum dicendum, quod Aug. dicit contrarium, vult enim ſi ſtatua reficiatur ex eodem ære, quod ſit eadem numero. Nihilominus tamen dicẽdum, quod ſtatua dupliciter conſiderari poteſt, vel ſecundum quod eſt ſubſtantia quædam, vel ſecundum quod eſt artificiale quoddam, & quia in genere ſubſtantiæ ponitur ratione materiæ, ideo ſi conſideretur ſecundum quod eſt ſubſtantia quædam, eſt eadem numero ſtatua, quæ ex eadem materia reparatur, ſed in genere artificialium ponitur ſecundum quod eſt forma, quæ eſt accidens quoddam, & tranſit ſtatua deſtructa, & ſic non redit idem numero, nec conſequenter eadem ſtatua numero; at in diſſolutione compoſiti ſubſtantialis aliquando forma manet, vt in homine; & ideo cum remaneat eadem cum materia, poteſt idem numero homo corruptus per diuinam virtutem reparari, quod ſi forma non manet, vt in aliis animalibus, forma deſtructa poteſt per virtutem diuinam reparari, qua reparata, reparabitur etiam per eandem virtutem idem animal numero.

Ad ſeptimum dicendum, quod de humanitate, & de qualibet forma totius eſt duplex opinio, quidam enim dicunt, quod idem ſecundum rem eſt forma totius, & forma partis, ſed dicitur forma partis, ſecũdum quod perficit materiam, forma autem totius, ſecundum quod ex ea tota ratio ſpeciei conſequitur, & ſecundum hanc opinionem humanitas, vel equinitas in equo ſecundum rem non eſt aliud, quam ipſa forma ſubſtantialis, & ſic cum eadem anima rationalis in reparatione hominis reſumatur, eadem numero erit humanitas, & etiam poſt mortem manet, quamuis non ſub ratione humanitatis, quia ex ea compoſitum rationem ſpeciei non conſequitur, & ſimiliter in reparatione equi a Deo facta, eadem numero forma ſubſtantialis per ipſum reparata, idem numero equus reparabitur. Alia eſt opinio Auic. quæ verior videtur, quod forma totius non eſt forma partis tantum, nec forma aliqua alia præter formam partis, ſed eſt totum reſultans ex compoſitione formæ, & materiæ, comprehendens in ſe vtramque & hæc forma totius eſſentia, vel quidditas dicitur. Quia ergo in reparatione hominis idem numero corpus eſt, & eadem numero anima rationalis, de neceſſitate etiam eſt eadem numero humanitas. Prima autem ratio probans diuerſitatem humanitatis futuram in reparatione hominis procedebat, ac ſi humanitas eſſet quædam alia forma ſuperueniens formę, & materiæ, quod eſt falſum. Secunda etiã ratio non poteſt identitatem humanitatis impedire, quia coniunctio ſignificat actionem, vel paſſionem, quæ quamuis ſit diuerſa non poteſt impedire identitatem humanitatis, quia actio, & paſſio, ex quibus erat humanitas, nõ ſunt de eſſentia humanitatis; vnde eorum diuerſitas non inducit diuerſitatem humanitatis, conſtat enim quod generatio, & reparatio non ſunt idem motus numero, nec tamen propter hoc impeditur identitas reparati, vel reſurgentis. Similiter etiam nec impeditur identitas humanitatis, ſi accipiatur coniunctio pro ipſa relatione, quia relatio illa non eſt de eſſentia humanitatis, ſed concomitatur eam, eo quod humanitas non eſt de illis formis, quæ ſunt compoſitio, & ordo, vt dicitur 2. phyſ. t. 31. ſicut ſunt formæ artificiatorum, vnde exiſtente alia compoſitione numero non eſt eadem numero forma domus.

Ad primum 2. p. dicendum, quod hoc obiectum tantum probat per diuinam virtutem poſſe corruptum idem numero reparari. in c.

3.d.43.q.vn. a.4 q 3. c. Ad tertium dicendum, qood in compoſito ſubſtantiali cottupto noo remanet eadem potentia, & inclinatio naturalis ad eandem numero formã ſubſtantialem, ſed ad eandem ſpecie, ſed remanet tantom potentia obedientialis, ſeu inclinatio ad eandem numero formam ſecundom ordinem diuinæ prouidentiæ, & per conſeqoens oon remanet eadem numeto priuatio formæ, quæ præceſſit, nam illa non fuit ad illam formam oumero vt ſic, ſed ad formam in ſpecie, vt dictum eſt.

q.5.a.3. Ad ſecundum dicendom, quod non eſt ſimilis ratio, quia quandio ſanitas maner, licet varietur homo ſecundum illam, vt put a ſi fiat magis, vel minus ſanus, non ioteтcipitur eſſe ſanitatis, ſicut intercipitur, 5.phyſ.l.6. quando totaliter cottumpitur ſanitas, & iterum poſtea reparatur.

p.met.l.6 Ad quattum dicendum, quod illud dixit Philoſophus ſecundum opinionem ſuam, ſecundum quam potauit mundum, & generationem hominum fuiſſe ab æterno, hoe enim poſito manifeſtum eſt quaſdam opioiones, & attes à quibuſdam certis temporibus incæpiſſe, & oportet dicere, quod multoties, vel magis infinities ſunt deſtitutæ propter bella, vel alias cottuptiones, & iterum reinuenta.

2 de gen.l. vlt. Ad quintum dicendum, quod per natoræ vires poteſt idem effectus reſtitui, non tamen idem numero, ſed ſpecie, vt dicit Philoſophus 2. de gen. t. vlt.

ARTICVLVS V.

Vtrum idem effectus numero produci poſſit ſimul à duabus cauſis efficientibus, eiuſdem ordinis, totalibus, & adæquate concurrentibus.

Videtor quod idem effectus numeto produci poſſit ſimul à duabos caoſis efficieutibus, eiuſdem ordinis totalibus, & adæquate concurrentibus. p.p.q.25.a.p a.3. Hoc enim nullam inuoluit implicationem contradictionis: ſed illud tantum eſt impoſſibile Deo, quod contradictionem inuoluit, ergo poteſt idem effectus numero produci à duabus cauſis efficientibus totalibus, eiuſdem ordinis.

3.p.67.a.6.& q.82.a.2. a Præterea eadem numeto gratia baptiſmalis poteſt in anima pueri effectiue produci à duobus baptizantibus poerum eundem, & eadem numero conſecratio eiuſdem hoſtiæ fieri poteſt à duobus ſacerdotibus, ſuper eandem numero hoſtiam verba conſecrationis proferentibus: ſed doo baptizantes, & duo Saeerdotes conſecrantes habent rationem duorum efficienoum totalium, nam quilibet ſufficienter baptizatet, & conſecraret altero temoto, ergo idem numero effectus poteſt produci à duobus totalibus agentibus.

p.p 52.a.3.p. d 17.q.1.a.1. 2.d.q 9.a.4. ad 3. 3 Præterea poſſunt ploies angeli mouete vnum lapidem, & ita in vno eodemqoe loco eſſe; hoc eoim eſt angelo eſſe in loco, operati circa corpus motum localem, vel quid ſimile, ſed plutes angeli reſpectu eiuſdem motus ſe habent per modum agentium totaliom, qoia quilibet poſſet talem motum efficere ſine concurſu alterius, ergo idem oumero effectus poteſt prodoci a pluribus agentibos totalibus eiuſdem ordinis.

5.met l.2. 2.phyſ.l.5. Sed contra eſt, quod Philoſophus 5. met. t. 2. & 2. phyſ.t.30. dicit, quod impoſſibile eſt eiuſdem effectus eſſe plutes cauſas per ſe, eiuſdem generis, & ordinis, vt duas cauſas efficientes.

Reſpondeo dicendum, quod oaturalitet impoſſibile eſt, quod eiuſdem rei ſint plures cauſæ eiuſdem ordinis, totales, & adæquate concurrentes. ſecus veto, ſi ſint, vel cauſæ per accidens, vel cauſæ per ſe, ſed diuetſi ordinis, vel ſubordinatæ, vt nimirum vna ſit cauſa prima, altera ſecunda, vel vna temota, altera proxima; vel ſi ita ſe habeant, quod neutta ſit cauſa ſufficiens, ſed vtraqoe coniuncta, ſicut patet in multis trahentibus nauem; ratio autem huius eſt, quia ab agente perfecto patiens ducitur io eſſe perfectum, quo habito non temanet in potentia ad ſuſcipiendum aliquid plus, agens autem totale eſt ſufficientis vittutis ad producendum totum effectum, quare alterum agens totale omnino ſuperflueret; nihil aotem datur in naturã otioſum, & ſuperfluum; vnus enim actus, qui vno agente expletur, non progreditur à pluribus agentibus ſimul, ſed actus multiplicatur ad multiplicationem agentium; vnde, & Philoſophi vni orbi non attribuunt niſi vnum motorem. præterea, quia ſi plura agentia totalia prodocerent eundem numero effectum, ſequeretor confuſio operationum, quæ quodammodo etiam redondatet in confuſionẽ virtutis, & eſſentiæ demũ, quia inductione hoe patet in omni genere cauſarũ, quia vna eſt forma proxima vnius rei, & vnum eſt ptoximum mouẽs, licet poſſint eſſe plures motores remoti. Cæterum ſupernaturaliter poteſt idem numero effectus procedere a duabus cauſis totalibus, & ratio eſt, quia hoc non implicat, neque enim confuſio operationum, & ſuperfluitas agentium, qoæ inde ſequeretur, arguere poteſt talem contradictionem, & impoſſibilitatem reſpectu potentiæ abſolutæ Dei; præterea, quia eum quodlibet agens creatum ſit inſtrumentum Dei in agendo, vt dictum eſt, ſicut Deus per duo inſtrumenta ſufficientia & totalia poteſt effectum eundem numero ſupernaturalem in anima producere, puta gratiam, vt dictum eſt, ita poteſt per duos ignes producere eundẽ numero calotem demum, quia ſicut in conſecrantibus eandem numero hoſtiam eſt voa nnmeto conſecratio, quia omnes habent intentionem vnam conſecrationem faciendi, nec aliquis ibi facit, quod factũ eſt, quia omnes conſecrantes referunt ſuam intentionem ad idem numeto inſtans temporis, ita plures cauſæ efficientes poſſunt intendere ad vnum, & eundem effectum numero producendum, neque actum agent, ſi intentionem dirigant ad idem oumeto inſtans.

in c. Ad ptimum ergo dicendum, quod nulla implicatio contradictionis interuenit in productione eiuſdem numero effectus à pluribus cauſis totalibus, vt dictum eſt.

3.p.64.a.6 ad p.82.a.2 ad 2. Ad ſecundum dicendum, quod ſi quilibet baptizans, vel conſecrans opetaretur in vittute propria, ſuperfluetent alij celebrantes, & baptizantes, vno ſufficienter baptizante, vel celebraote, ſed homines non baptizant propria virtute, nec conſecrant in perſona propria, ſed in vitture, & perſona Chriſti, qui vnus eſt. Vel dic, quod naturaliter non poteſt vnus numero effectus produci a pluribus agentibus totalibus, ſecus veto ſupetnaturaliter, qoomodo producitur eadem numero gratia baptiſmalis in baptizato, & fit eadem numero conſecratio à pluribus celebrantibus, vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quod naturalitet impoſſibile eſt plutes angelos in vno loco eſſe, ſeu mooere idem corpus numero, quia cum vniuſcuiuſque virtus ſit ſufficiens ad mooendum, ſuperflue poneretur alterum mouens, vel potitur operationum confuſio.

ARTICVLVS VI.

Vtrum idem effectus numero produci poſſit à diuerſis cauſis efficientibus diuerſo tempore.

a præced. Videtur quod idem effectus nomero produci poſſit à diuerſis cauſis efficientibus diuerſo tempore. Fieri enim poteſt, vt vna numero actio ſit à duobus agentibus totalibus in eodem inſtanti, vt dictum eſt, ergo poterit eadem numero eſſe a duobus agentibus diuerſo tempore, poſito quod ab vno nondum fuerit egreſſa. & conſequenter poterit idem numero effectus procedere à duobus efficientibus diuerſo tempore.

quol. 3. a. 25. quol. 5. q. 5. a. 3 p. p. oo 4. a. 4. p. 2 Præterea vnus, & idem numero filius, qui eſt ab vno patre poteſt generari ab alio patre diuerſo tempore dicit. n. D. Greg. 4 mor. quod ſi Adam non peccaſſet, illi, qui nunc per Chriſtum ſaluandi ſunt, ab illo electi naſcerentur; conſtat autem, ex his, qui nunc ſaluantur, multos eſſe qui ex fornicatione, & adulterio naſcuntur qui cum natum non fuiſſent Adamo non peccante, dicendum eſt, quod naſcituri eſſent ex aliis parentibus bonis, ergo idem effectus numero poteſt produci à diuerſis cauſis efficientibus diuerſo tempore

a præced. c. ſab. v. actio nu. 4. Sed contra eſt Eccleſiaſtici 7. dicitur, memento quod niſi per illos, patrem ſcil. & matrem, de quibus immediate ante locutus fuerat, natus non fuiſſet.

2 Præterea actio naturaliter multiplicatur ad multiplicationem agentium, & quæ ab vno proficiſcitur, non poteſt ab alio progredi, vt dictum eſt; ſed vnus effectus per vnam actionem producitur, nam omnis actio naturæ terminatur ad vnum, ergo idem effectus non poteſt eſſe a diuerſis agentibus diuerſo tempore.

a. præced. Reſpondeo dicendum, quod naturaliter non poteſt vnus effectus numero produci à duobus agentibus diuerſo tempore, & ratio patet ex dictis; ſi enim vnus effectus naturaliter non poteſt produci a pluribus cauſis totalibus ſimul, nec poterit a pluribus diuerſo tempore; ideo enim naturaliter illud eſt impoſſibile, quia cum vnum agens ſit ſufficiens ad effectum, alterum eſſet ſuperfluum, at ſimiliter ſuperfluum eſſet vnum agens, ſi alterum agens poſſet alio tempore producere effectum illius: ſupernaturaliter autem poteſt id fieri, ſicut fieri poteſt, vt eadem numero actio ſimul procedat, & conſequenter idem numero effectus à pluribus agentibus, vt dictum eſt.

a. præced. Ad primum ergo dicendum, quod obiectio procedit de effectu eodem numero producto per virtutem ſupernaturalem, quod concedimus, vt dictum eſt.

quol. 5. a. 8. Ad ſecundum dicendum, quod naturaliter non poteſt vnus filius generari à duobus patribus diuerſo tempore; & ad auctoritatem D. Gregor. dicendum, quod ſenſus eius eſt, quod ſi Adam peccaſſet, ſoli electi ex illo naſcerentur, quantum eſt ex ratione originis, quia ipſe in filio non tranſtuliſſet originale peccatum, non autem quantum ad demonſtrationem perſonalem, quia aliæ perſonæ eſſent hominum. qui ſaluarentur. Quod ſi dicas D. Gregor. vti pronomine demonſtratiuo, ait enim quod hi, qui nunc per redemptorem ſaluandi ſunt, ſoli electi ab Adamo naſcituri eſſent. Reſpondeo pronomen quol. 3. a. 25 illud non facere demonſtrationem perſonalem, ſed ſimplicem, ſicut dicitur, hæc herba creſcit in horto meo, vt intelligatur nihil aliud ſignificari, quam quod ſaluandi ab eo naſcerentur, quia nullus naſcendo ab eo traheret damnationis cauſam, non enim poteſt dici, quod iidem homines numero naſcerentur, qui nunc naſcuntur, manifeſtum enim eſt, quod non poteſt eſſe idem homo numero ſi ab alio patre, vel matre naſceretur.

ARTICVLVS VII.

Vtrum idem numero effectus produci poſſit ab eadem cauſa efficiente diuerſo tempore.

Videtur quod idem effectus numero produci poſſit ab eadem cauſa efficiente diuerſo tempore. Dicit enim Philoſophus 5. phyſ. t. 37. quod ſi 5 phyſ. l. 6. quis perſeueret per totum diem in ſanitate, eadem eſt numero ſanitas, quæ fuit mane, & quæ eſt ſero, p. p. 114. a. 2. p. arg 4. ergo eadem ſanitas numero produci poteſt a cauſa efficiente diuerſo tempore, nam cauſa conſeruans ad cauſam efficientem ſpectat, & conſeruatio quædam actio eſt aliquid efficiens, cum ſit efficax.

2 Præterea dicit Philoſophus 8 met. t. 12. quod ea- 8 met. l. 4. dem materia exiſtente, & eodem agente fiet idem numero effectus, ſed poteſt diuerſo tempore eſſe eadem nomero materia, & idem numero agens, ergo idem nomero effectus poteſt fieri ab eadem cauſa efficiente diuerſo tempore.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 5. phyſ t. 5 phyſ. l. 6 35. dicit, quod ad vnitatem motus requiritur vnitas temporis, ergo ille motus, qui fit vno tempore, non poteſt eſſe idem numero, qui fieret alio tempore; quare neque idem motus nomero fieri poteſt diuerſis temporibus.

Reſpondeo dicendum, quod idem numero effe- art 4. ctus non poteſt naturaliter produci ab eadem cauſa efficiente diuerſo tempore; ratio eſt, quia cauſa efficiens naturalis vel agit per motum, vel ſine motu, ſi agit per motum, ſicut idem numero motus non poteſt fieri diuerſis temporibus, quia ſic non eſſet vnus ſed plures, vt dictum eſt, ita nec ille motus, qui vno tempore fuit, poteſt idem numero eſſe cum eo, qui fieret alio tempore. Si vero agit ſine motu, ſicut idem a. t. 4 numero effectus poteſt conſeruari per aliquod tempus, non tamen poſſet eſſe idem numero. ſi fieret diuerſis inſtantibus, vt dictum eſt, quia ſic eſſent plures numero effectus, ita nec idem numero effectus eſſe poteſt, qui fieret vno tempore, ſi tunc non fiat, ſed alio tempore: & ita manifeſtum eſt, quod idem numero effectus produci non poteſt ab eadem cauſa efficiente diuerſis temporibus.

Ad primum ergo dicendum, quod non eſt ſimilis ratio, quia quandiu ſanitas manet, non intercipitur 5 phyſ. l. 6. eſſe ſanitatis, & ideo eſt eadem numero ſanitas, ſed ſi fieret ſanitas ab eodem in diuerſis temporibus, interciperetur eſſe ſanitatis, & ſic non eſſet vna numero ſanitas.

Ad ſecundum dicendum, quod Philoſophus tan- 8 met. l. 4. tum dicit, quod eadem materia exiſtente contingit diuerſa fieri propter mouentem cauſam, vel quia eſt alia, & alia cauſa mouens, vel quia eſt eadem habens ſe ad operandum diuerſa diuerſimode.

QVÆSTIO XV.

De cauſis per accidens.

Poſt conſiderationem de cauſis per ſe, ſequitur conſiderandum de cauſis per accidens.

CIRCA QVAS QVÆRVNTVR NOVEM.

Primo, an dentur fortuna, & caſus.
2 *Quid ſit fortuna.*
3 *Quid ſit caſus.*
4 *Ad quod genus cauſa reducantur fortuna, & caſus.*
5 *Vtrum reſpectu Dei, angelorum, & cælorum detur aliquid à caſu, vel fortuna.*
6 *Vtrum monſtra ſint a caſu.*
7 *Vtrum de fortuna, & caſu poſſit dari ſcientia.*
8 *Quænam ſit prima radix contingentiæ, & neceſſitatis in rebus naturalibus.*
9 *Unde oriatur neceſſitas in rebu. naturalibus tamquam ex cauſa proxima, ex fine, an vero ex aliis cauſis.*

ARTICVLVS PRIMVS.

An dentur fortuna, & caſus.

2.phyſ.l.7.8 Tab.v.cauſa n.11.12.14.19. Videtur quod non dentui fortuna, & caſus. Fortuna enim, & caſus ponuntur vt ſint cauſæ per accidens; ſed cauſa per accidens non eſt cauſa vllius effectus, quia omne, quod fit, habet cauſam per ſe, ergo nullus effectus eſt a fortuna, & caſu, & per conſequens nec datur fortuna, nec caſus.

2.phyſ.l.7. 2 Præterea omnia, quæ dicuntur fieri à caſu, vel fortuna, inueniuotur habere aliquam cauſam determinatam, aliam à fortuna: ſi enim aliquis veniens ad forum inueniat aliquem hominem, quem volebat inuenire, de quo tamen non opinabatur ante, quod eſſet eum inuenturus, dicimus quod inuentio illius hominis eſt à fortuna, ſed huius inuentionis cauſa eſt voluntas emendi, propter quam iuit ad forum, vbi erat ille, quẽ inuenit; & ſimiliter eſt in omnibus aliis, quæ dicuntor eſſe à forrona, quia habent aliquam aliam cauſam præter fortunam, ergo fortuna non videtur eſſe cauſa alicuius, & conſequenter nec aliquid erit, quia non ponitur fortuna, niſi quatenus ponuntur aliqua eſſe ab illa.

2.phyſ.l.7. 3 Præterea ſi fortuna aliquid eſſet, inconueniens videtur, quod nullus antiquorum ſapientum, qui determinauit de cauſis generationis, & corruptionis, aliquid determinauit de fortuna; ſed vere nullus quidquam determinauit de illa, ergo ſignum eſt fortunam non eſſe.

q.p.de malo a.3.arg.2. 7.met.l.8. 4 Præterea effectus habet ſimilitudinem cum ſua cauſa, quia omne agens agit ſibi ſimile; ſed quæ dicuntur fieri à caſu, vel fortuna, non habent ſimilitudinem com illis; ergo fortuna, & caſus nullo modo ſunt cauſa, & conſequenter non ſunt, quia non ponuntur niſi vt ſint cauſa aliquorum.

6.met.l.8. P.p.15.a.6 5 Præterea poſita ſufficienti cauſa neceſſario ſequitur effectus, alioqui illa cauſa non erat ſufficiens; ſed quidquid fit, fit à cauſa ſufficienti, alioqui non fieret, ergo quidquid fit, ex neceſſitate fit, & ſic nollus effectus erit per accidens, & per conſequens nec erit fortuna, nec caſus, quæ ponuntur vt ſint cauſa entis per accidens.

6 Præterea quod eſt ordinatum ab aliqua cauſa, nõ eſt caſuale, & fortuitum; ſed omnis effectus eſt ordinatus à Deo per ſuam prouidentiam, ergo nullus effectus eſt fortuitus, vel caſualis.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. phyſ.t.40 6. met.a.t.4. & 11 met.cap. 7. inter cauſas per accidens ponit fortunam, & caſum. 6.met.l.3. 11.met.l.8. 2.phyſ.l.7.

2 Præterea ſicut quædam fiunt ſemper, vt ortus ſolis, quædam frequenter, vt quod homo naſcatur oculatus; ita quædam fiunt vt in paucioribus, vt quod homo naſcatur cum ſex digitis, vel ſine oculis, ſed omnes dicunt tertium hoc genus effectuum fieri à fortuna, ſecus reliqua duo, ergo manifeſtum eſt, quod fortuna & caſus aliquid ſunt, cum eſſe a fortuna, vel caſu, & eſſe in paucioribus conuertantur. 2.phyſ.l.8.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt ponere fortunam, & caſum; & ratio huius eſt, quia hæc ponuntur, vt ſint cauſa per accidens alicuius effectus modo quodam particulari qui modus cauſæ vere datur in rerum natura; cum enim cauſa rei ſit duplex per ſe, quæ directe, & per propriam formam effectum cauſat, & per accidens, hæc quadruplex reperitur reſpectu effectus. Prima eſt, quæ nihil operatur ad effectum, ſicut muſica ædificatoris ad domum. Secunda eſt, quæ aliquid operatur, non niſi remouendo impedimentum, quomodo remouens prohibens dicitur cauſa per accidens motus deorſum grauis, & extinguens candelam dicitur cauſa per accidens tenebrarum. Tertia eſt, quæ operatur aliquid, ſed præter intentionem, ita tamen, vt non attingat effectum, ſed aliquid ei coniunctum, quæ cauſa dicitur occaſio, quomodo perſecutio Tyrãni dicitur cauſa per accidens, & occaſio patientiæ martyris, perſecutio enim non attingit patientiam martyris, ſed cruciatum corporis, qui eſt materia patientiæ. Quarta demum eſt, quæ ita operatur, vt agat effectum, ipſũ tamen præter intentionem inducit, quomodo fodiens ſepolchrum ad ſepeliendum dicitur cauſa per accidens inuentionis theſauri, quia licet vere ſua actione attingat talem inuentionem, illam tamen tali actione non intendebat, & huiuſmodi cauſa communiter dicitur fortuna, vel caſus. Manifeſtum ergo eſt dari fortunam, & caſum, ſicut manifeſtum eſt dari conſimilium effectuum conſimiles cauſas. 2.phyſ.l.7. Tab.v.cauſa n.10.11.12. & 14

Ad primum ergo dicendum, quod non omne, quod fit, habet cauſam per ſe, ſed tantum id, quod eſt ens per ſe, non autem ens per accidens, ſicut eſt effectus fortuitus, & caſualis, quia non eſt proprie ens, ſed magis ordinatur eum non ente; cum enim non ſit proprie quid vnum, nec proprie eſt ens, quod cum vno conuertitur. Tab.v.cauſa n.19

Ad ſecundum dicendum, quod licet cauſa per ſe determinata emptionis in foro ſit itio ad illum locum, non tamen datur cauſa per ſe inuentionis hominis, quia huius effectus cauſæ infinitæ eſſe poſſunt, quia infinitis aliis de cauſis poteſt homo ire ad locum illũ, puta ſi vadat cauſa viſitandi aliquem, vel cauſa perſequendi hoſtem, vel cauſa perſequentem fugiendi, vel cauſa videndi aliqua ſpectabilia, omnia enim iſta, & quæcunque ſimilia ſunt cauſa inuentionis hominis, quem inuenire vadens ad forum ad emendum non putabat, quæ contingit a fortuna. 2.phyſ.l.9

Ad tertium dicendum quod vere incõueniens foit, quod antiqui Philoſophi nihil determinarint de for- 2.phyſ.l.8.9.

tuna, & caſo; quare in hoc relinquendi ſunt, & cum alijs, qui exactius de cauſis determinarunt, dicendum eſt dari fortunam, & caſum.

q. p de malo a. 3 ad 1. 7. met. l. 8. Ad quartum dicendum, quod in cauſa per ſe præexiſtit ſimilitudo effectus, ſecus vero in cauſa per accidens, cuiuſmodi eſt fortuna, & caſus; & ratio huius eſt, quia quod generatur ab aliquo per accidens, non generatur ab eo ſecundum quod huiuſmodi, vnde non oportet, quod in generante ſit ſimilitudo generati, vt in propoſito inuentio theſauri, quæ eſt effectus fortuitus, non habet ſimilitudinem aliquam in eo, qui fodiens ad plantandum inuenit theſaurum per accidens; generans autem per ſe generat tale, ſecundum quod huiuſmodi, vnde oportet, quod in generante per ſe ſit aliqua ſimilitudo generati, vel ſecundum eundem modum eſſendi, & ſecundum eandem materiam, quomodo generantur ea, quæ dicuntur totaliter generati ab vniuoco, vt cum ignis generat ignem, & homo hominem, vel ſecundum ſubſtãtiam eiuſdem rationis, ſed non ſecundum eundem modum eſſendi, quomodo generantur ea, quæ dicuntur generati partim ab vniuoco ſecundum formam, partim ab æquiuoco quantum ad eſſe formæ in ſubiecto, quomodo producuntur artificialia; vel ſecundum partem formæ præexiſtentem in generante, quomodo ſanitas producitur à medicina, & hoc modo dicuntur generari a non vniuoco.

Tab. v. cauſa n. 24. Ad quintum dicendum, quod poſita cauſa neceſſario ſequitur effectus, quando talis cauſa eſt cauſa per ſe, naturalis, completa, & non impedita; caſus autem, & fortuna ſunt cauſæ per accidens.

2 phyſ. l. 7. perih. l. 14. Tab. v. caſus n. 3. Ad ſextum dicendum, quod diuina prouidentia omnia ordinans non dicitur fortuna, quia ſecundum quod aliquid participat rationem, vel ordinem, recedit à ratione fortunæ, ſed debet dici fortuna cauſa inferior, quæ de ſe non habet ordinem ad effectum fortuitum.

ARTICVLVS II.

Vtrum recte definiatur fortuna, quod ſit cauſa per accidens in his, quæ fiunt ſecundum propoſitum, propter finem, in minori parte.

2 phyſ. l. 9. VIdetur quod non ſit recte definita fortuna, quod ſit cauſa per accidens in his, quæ fiunt ſecundũ propoſitum, propter finem, in minori parte. Quod enim eſt accidens, non eſt ſimpliciter; ſed ſi fortuna eſt cauſa per accidens, ſequitur, quod à fortuna ſit aliquid per accidens ergo fortuna ſimpliciter nullius eſt cauſa, & ſic male definitur fortuna, quod ſit cauſa.

ibid. 2 Præterea abraſio capitis eſt cauſa per accidens ſanitatis, nam illa poſita contingit fieri ſanitatem; ſed nec prædicta abraſio dicitur eſſe fortuna, nec ſanitas ab illa cauſata dicitur eſſe à fortuna, ergo fortuna non eſt cauſa per accidens.

l. 8. & 9. 4 Præterea dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 55. quod fortuna eſt ſine ratione; ſed propoſitum non eſt ſine ratione, & intellectu, ergo fortuna non eſt in his, quæ fiunt ſecundum propoſitum.

l. 9. 3 Præterea agens ſine præuia intentione, non agit propter finem, ſed fortuna operatur effectum ſine præuia intentione, effectus enim fortuitus dicitur contingere præter intentionem, ergo fortuna non eſt in his, quæ agunt propter finem.

l. 8. 5 Præterea multa fiunt præter intentionem, quæ tamen fiunt ſemper, vel frequenter, vt ſi bibens vinum propter eius dulcedinem non intendat ebrietatem, & tamen ſequatur ſemper, vel frequenter, ſed quæ fiunt à fortuna, fiunt præter intentionem, ergo quæ fiunt à fortuna poſſunt fieri ſemper, vel frequenter, & ſic male definitur fortuna, quod ſit cauſa per accidens in his, quæ fiunt in minori parte.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. phyſ. t. 52. definit fortunam modo prædicto. l. 8.

Reſpondeo dicendum, quod prædicta definitio fortunæ recte a Philoſopho tradita eſt, nam recte naturam illius explicat, quod eſt ſignum bonæ definitionis, vt dicitur 4. phyſ. t. 31. & manifeſte conſtat ex illius declaratione. Dicitur enim primo cauſa, quia aliquo modo ſua actione attingit effectum, vt dictum eſt. dicitur ſecundo cauſa per accidens, quia ſicut entium quoddam eſt per ſe, quoddam per accidens, & ad hoc ſecundum ſpectat effectus fortuitus, quia ſicut effectus cauſæ per ſe naturalis eſt qui ſequitur ſecundum exigentiam ſuæ formæ, effectus vero per ſe cauſæ agentis ex propoſito eſt qui accidit ex intentione agentis, ita effectus per accidens eſt qui fit præter intentionem naturæ, vel intellectus, cuiuſmodi etiam eſt effectus fortuitus, & caſualis; ita cauſarum alia eſt per ſe, quæ ſcilicet finita eſt, & determinata, alia per accidens, quæ eſt infinita, & indeterminata, eo quod infinita poſſunt illi accidere, fortuna autem, & caſus ſunt cauſa per accidens, nam poſſunt eſſe infinitæ cauſę, à quibus fieri poteſt aliquid à fortuna, nam poteſt aliquis inuenire theſaurum fodiens in terra, vel ad plantandum, vel ad faciendum ſepulchrum, & propter infinita alia. cum enim cauſa per accidens dupliciter dicatur, vno modo ex parte cauſæ, quando illud, quod dicitur eſſe per accidens, coniungitur cauſæ per ſe, ſicut ſi album, & muſicum dicitur cauſa domus, quia accidentaliter coniungitur ædificatori: Alio modo ex parte effectus, quando accipitur aliquid, quod accidentaliter coniungitur effectui, vt ſi dicamus, quod ædificator eſt cauſa diſcordiæ, quia ex domo facta accidit diſcordia, hoc modo dicitur fortuna cauſa per accidens, ex eo quod effectui aliquid coniungitur per accidens, vt pote ſi foſſioni ſepulchri adiungatur per accidens inuentio theſauri. dicitur tertio in his, quæ fiunt propter finem, quia effectus fortuitus eſt, qui præter intentionem accidit alicui effectui intento, inuentio enim theſauri ex eo dicitur à fortuna, quod præter intentionem coniungitur ſepulturæ quam quis intendit fodiendo terram, vel ſepulchrum. dicitur quarto ſecundum propoſitum, quia inuentio theſauri, & alius conſimilis effectus fortuitus eſt finis aliquarum cauſarum, non ſecundum ſe ipſum, ſicut in his, quæ fiunt à natura, ſed eſt finis eorum, quæ fiunt ſecundum propoſitum, & ab intellectu, vnde, & fortuna dicitur intellectus aliquid præter intentionem operans coniunctum ei, quod ex intentione operatur. dicitur quinto in minori parte, quia non omne, quod eſt præter intentionem, eſt a caſu, vel fortuna, ſed tantum quod eſt contingens raro, ſi enim aliquis hoc propoſito iret ad fodiendam terram, vt inueniret theſaurum, & vel ſemper, vel frequenter illum inueniret fodiẽs terram, non diceretur talis inuentio theſauri eſſe à fortuna, ſicut ſi aliquis frequenter, vel ſemper madefacit ſibi pedes, quando vadit ad locum lutoſum, licet hoc non intendat, non tamen dicitur hoc eſſe à fortuna. Vnde manifeſtum eſt, quod recte fuit à Philoſopho tradita definitio fortunæ. 2. phyſ. l. 8. 9. 10. 11. met. l. 8. 11. met. l. 3. 1. c. g. c. 6. art. præced.

Ad primum ergo dicendum, quod quodammodo verum eſt, quod a fortuna nihil ſit, & quod ipſa non ſit cauſa vllius effectus, quia ipſa non eſt cauſa per 2. phyſ. l. 9.

Digitized by Google

ſe, ſed per accidens; omnis enim cauſa per ſe producit effectum, vel ſemper, vel frequenter; at cauſa per accidens, vt eſt fortuna, vt infinita, & indeterminata producit effectum vt in paucioribus.

Ibid. Ad ſecundum dicendum, quod non omnis cauſa per accidens eſt fortuna, vel caſus, ſed illa, quæ operatur effectum, licet illum non intendat, vnde licet cauſæ per accidens poſſint dici omnia illa, quibus contingentibus contingit fieri ſanitatem, ſicut eſt ventus, & æſtus: abraſio capitis, non tamen hæc omnia habent rationem cauſæ fortuitæ ſanitatis. Cum enim fortuna dicatur cauſa per accidens ex parte effectus, prout ſcilicet aliquid dicitur eſſe cauſa ctus, quod accidit effectui, debet cauſa fortuita aliquid operari ad effectum fortuitum, licet illum non intendat, ſed aliquid aliud effectui coniunctum. Quia ergo ventus, & æſtus efficiunt aliquid ad ſanitatem, quatenus efficiunt aliquam alterationem, ad quam ſequitur ſanitas, depilatio autem, aut aliquid aliud huiuſmodi non facit manifeſte aliquid ad ſanitatem, ideo illa dicuntur cauſæ fortuitæ, ſeu fortuna, non hæc.

l. 8. Ad tertium dicendum, quod fortuna dicitur agens intellectuale operans propter finem, quatenus ſua operatione intendens vnum effectum operatur ad aliam, quem non intendebat.

l. 8. Ad quartum dicendum, quod fortuna dicitur ſine ratione, per ordinem ad effectum, reſpectu cuius dicitur fortuna, vel cauſa fortuita, puta reſpectu effectus contingentis raro, & præter rationem: nam de huiuſmodi effectibus ratiocinari non poſſumus, ſicut poſſumus de his, quæ ſunt ſemper, vel frequenter: dicitur autem cum ratione reſpectu effectus intenti, cui effectus fortuitus adiungitur.

l. 8 t. c. g. c. 6. 2. ſecundæ q. q. 6. 4. 8. 6. Tab. v. cauſa nu. 14. Ad quintum dicendum, quod ille effectus dicitur fortuitus, qui euenit præter intentionem, & raro: nã de huiuſmodi effectibus ratiocinari non poſſumus, & ideo ſi ex potatione vini ſequitur ebrietas, vel ſemper, vel frequenter, non erit talis ebrietas à fortuna, erit autem, ſi ſequatur, vt in paucioribus. Et ratio eſt, quia quod ſemper, vel frequenter coniungitur effectui per ſe intento, cadit ſub eandem intentionem, ſtultum enim eſt dicere, quod aliquis intendit aliquid & non velit illud, quod vt frequenter, vel ſemper illi coniungitur.

ARTICVLVS III.

Vtrum recte definiatur à Philoſopho caſus, quod ſit cauſa per accidens in his, quæ agunt propter finem, eorum, quæ raro contingunt.

2. phyſ. l. 19. VIdetur quod non recte definiatur à Philoſopho caſus, quod ſit cauſa per accidens in his, quæ fiunt propter finem eorum, quæ raro contingunt, Dicit enim Philoſophus 2. phyſ. t. 62. quod caſus tunc dicitur, cum aliquid fit fruſtra; ſed fruſtra fit, cum actio cauſæ ad nullum effectum terminatur, ergo caſus male definitur, quod ſit reſpectu eorum, quæ accidunt raro, nam quod raro accidit, vere accidit.

Ibid. & 11. met. l. 8 & 30. met. l. 3. 2 Præterea ſicut fortuna eſt in habentibus propoſitum, ita caſus eſt in his, quæ agunt naturaliter, atque adeo ſine propoſito; ſed agens naturale non intendit vllum finem, cum illum non cognoſcat, ergo male definitur caſus, quod ſit cauſa per accidens in his, quæ agunt propter finem.

Sed contra eſt quod Philoſophus 2. phyſ. t. 6. definit caſum modo prædicto. 2. phyſ.

Reſpondeo dicendum, quod caſus, & fortuna multipliciter conueniunt, & diſtinguuntur, conueniunt enim primo, vt ait Philoſophus 2. phyſ. t. 57. quod vtrumque eſt cauſa per accidens reſpectu effectus, & conſequenter tam effectus fortuitus, quam caſualis præter intentionem cauſæ contingit, & propterea dicitur effectus per accidens, quia accidit effectui per ſe à cauſa intento, & contingit ex occurſu non intento plurium cauſarum per ſe; dicitur quod aliquod corpus terreſtre ignitum in ſuperiori parte aeris generetur, & deorſum cadat, habet cauſam aliquã cœleſtem virtutem, & ſimiliter etiam quod in ſuperficie terræ ſit aliqua materia combuſtibilis, poteſt reduci in aliquod cœleſte principium, ſed quod ignis cadens huic materiæ occurrat, & comburat eam, non habet cauſam cœleſte corpus, ſed eſt per accidens. 2. phyſ. t. & 8. phyſ. t. 48. Tertio vtrumque eſt in his, quæ contingunt ex tali cauſa, neque ſemper, neque frequenter, ſed raro. Quarto quod cauſa eorum, quæ fiunt a caſu, vel fortuna, poteſt eſſe externa. Quinto quod tam fortuna, quam caſus ſunt cauſæ occultæ, & incertæ, nam vtraque eſt cauſa infinita, nam infinitis de cauſis poteſt quis ire ad aliquem locum, quæ omnia erunt cauſa reportationis argenti, quæ dicitur eſſe à fortuna, & idem dico de caſu. Differunt autem primo, quod caſus eſt in plus, quam fortuna, quia omne, quod eſt à fortuna, eſt à caſu, ſed non contra, fortuna enim eſt tantum in his, quæ agunt libere, ſeu cum dominio ſui actus, & ex electione, vnde neque inanimatum, neque puer, neque beſtia, quia non agunt voluntarie, ſeu libere agunt à fortuna, licet à fortuna poſſint pati, cum aliquod agens voluntarium circa illa operatur; caſus autem eſt non ſolum in omnibus, quæ voluntarie agunt ſed etiam in alijs animalibus, & etiam in rebus inanimatis; equus enim dicitur caſu veniſſe, quando ſalutem adeptus eſt veniens, licet non venerit cauſa ſalutis; & tripoda dicitur caſu cecidiſſe, quia ſic ſtat per caſum, vt ſit apta ad ſedendum, licet non iſta de cauſa ceciderit, vt ſtaret apta ad ſedendũ. 2. phyſ. t. 11. met. t. Secundo caſus eſt in illis, quæ fiunt à natura, non autem fortuna; cum enim fit aliquid extra naturam in operationibus naturæ, puta cum naſcitur ſextus digitus, tunc non dicimus, quod fiat à fortuna, ſed magis ab eo, quod eſt per ſe fruſtra, vel à caſu. Tertio eorum, quæ ſunt à caſu, cauſa eſt aliquando extrinſeca, vt inquit Philoſophus 2. phyſ. t. 62. in quo conuenit cum fortuna, in his enim, quæ ſimpliciter fiunt propter aliquid, quando non fiunt cauſa eius, quod accidit, ſed cauſa alicuius extrinſeci, tunc dicimus, quod fiunt à caſu: quod ſi eadem accidant in habẽtibus propoſitum, dicimus fieri à fortuna; aliquando vero eſt intrinſeca, in quo maxime diſtinguitur à fortuna, vt inquit Philoſophus 2. phyſ. t. 64. caſus enim aliquando procedit à principio intrinſeco naturali, vt fit in monſtris, quæ à caſu ſunt, vt cum naſcitur puer cum ſex digitis, talis enim effectus caſualis eſt in ipſo puero à cauſa interna, puta à materia; & quæ à fortuna eueniunt, cauſam habent ex ſe, nam fortuna eſt cauſa libera, & ex electione, cui accidunt multa externa præter intentionem. Et ex his patet definitio caſus, quæ maxime declarat naturam caſus, ſecundum quod eſt quid communius, quam fortuna. 2. phyſ. t. 9. 11. met. t. 8.

Ad primum ergo dicendum, quod caſus dicitur fruſtra, quia aliquando ſimul contingunt, & quia vtrumque eſt in his, quæ ſunt propter aliquid, differunt enim alioqui inter ſe, quod fruſtra, ſeu vanum dicitur ex hoc, quod non conſequitur aliquid, quod intendebatur: vnde quandoque eſt vanum, & caſus 2. phyſ. l. 1.

ſimul, puta cum non accidit illud, quod intendebatur, ſed accidit aliud, quandoque autem eſt caſus, ſed non vanum cum accidit, & illud, quod intendebator, & aliud; quandoqoe autem eſt vanum, & non caſus, quando non accipit illud, quod intendebatur, neque aliquid aliud.

Ad ſecundum dicendum, quod cum agens naturale agat propter finem, neceſſario debet illum q.11.1 6 c. intendere, diuerſo tamen modo, atque illum intendit agens intellectuale, nam hoc tendit in finem per voluntatem præſuppoſita apprehenſiooe intellectus, at illud tendit in finem per inclinatiooem naturalem, ex directione primi agentis ſimpliciter, vt dictum eſt.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fortuna, & caſus reducantur ad genus cauſæ efficientis.

VIdetur quod ſortuna, & caſus reducaotur ad genus cauſæ finalis. Dicit enim Philoſophus 2. 2.phyſ.l.9. phyſ. t. 54. quod fortuna eſt cauſa iuſinita, quia ſi pluribus finibus eat quis ad ſorum, poſſunt omnes illæ cauſæ finales eſſe cauſa per accidens reportationis argenti.

2.phyſ.l.10. 2 Videtur qood reducantur ad genus cauſæ materialis. Nam, quod quis naſcatur cum ſex digitis, eſt à caſu, & tamen talis effectus prouenit à cauſa materiali, vnde & Philoſophus dicit 2. phyſ. t. 64. qood eorum, quæ fiunt à caſu, cauſa eſt interna, ergo.

Ibid. 3 Videtur quod reducatur ad caoſam formalem, quia hæc eſt cauſa intrinſeca, cauſa autem effectus caſualis, vt dictum eſt, poteſt eſſe intrinſeca, hæc autem maxime eſt cauſa formalis, ergo ad cauſam formalem poteſt reduci caſus.

Ibid. ¶ Sed contra eſt, qnod Philoſophus 3. phyſ. t. 65. qood caſus, & fortuna reducuntur ad cauſam vnde principiom motus, quæ eſt efficiens.

Ibid. Reſpondeo dicendom, quod caſus, & fortuna, redocuntur ad cauſam efficientem. Et ratio eſt ex Philoſophos l. c. quia caſus, & fortuna, vel eſt cauſa eorum, quæ ſunt a oatura, vel eorum, quæ ſuot ab intelligentia, vt dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 66. ſed natura, & intelligentia ſunt cauſæ vode primum principium motus, ſeu efficientes, ergo & fortuna, & caſus ad idem genus cauſæ reducentur, niſi quod quia caſus, & fortuna ſuot cauſæ per accidens, eorum multitudo eſt indeterminata vt dictum eſt.

p.1.q.p.a.2. & 3. Ad primum ergo dicendum, quod quia finis determinat agens ad agendum, alioqui non ageret, multiplicitas finium dioerſificat agens, illudque qoodammodo multiplicat, eſt enim finis forma agẽtis, qua multiplicata mulóplicatur & agens, & ideo nihil refert. ſiue fines plores dicantur cauſæ per accidens effectus fortuiti, vel caſualis, ſiue agens determinatum per plores fines.

2.phyſ.l.8. 9.10. Ad ſecundum dicendum, quod quia caſus nihil eſt aliud, quam natura agens præter intentionem, & per cooſeqoens effectus caſualis eſt effectus contingens præter intentionem natoræ agentis, & iotendentis aliquem alium effectum per ſe, ideo non omnis cauſa coocurrens ad talem caſum, vel effectum 1 d.11.q.p. a 3. ad 6. fortuitum, vel caſualem, dicitur caſus, vel ſortona, ſed taotum illa, euius effectui per ſe intento aliquis alius contongitut non intentus; vnde ſicut in prodoctione monſtri, caſus eſt virtus formatiua exiſtens in ſemine præter intentionem agens ad monſtrum, principiom vero proximum monſtri eſt indiſpoſitio materiæ, principium vero remotum eſt impreſſio alicuius ſigoi cœleſtis, ita dicendum eſt proportionaliter in productione pueri cum ſex digitis.

Ad tertium dicendum, quod cauſa effectus fortuiti, vel caſualis dicitur eſſe intrinſeca, non quidem in c. productiua, ſeu factiua, ſed conſtitutiua, quia materia, ex cuius indiſpoſitione oritur effectus caſualis, ad præced. argum. ingreditur compoſitionem talis effectus, quod ſecus eſt in effectu fortuito, vt dictum eſt. Caſus autem, qui eſt cauſa per accidens effectus caſualis, nou eſt materia, ſed aliquid aliud, vt dictum eſt.

ARTICVLVS V.

Vtrum reſpectu Dei detur aliquid à caſu, vel fortuna, & ſimiliter reſpectu Angeli, & cæli.

VIdetur qood reſpectu Dei detut aliquid à fortuna. Dicitut enim Eccl. 9. vidi ſub ſole nec p.p.103 a.5 arg. 8. velocium eſſe curſum, nec ſortium bellum, nec ſapientum paoem, nec doctorum diuitias, nec artificum gratiam, ſed tempus, caſumque in omnibus. ergo etiam reſpectu Dei aliqoid datur fortuitum, alioqui ſi omnia ſubderentor eius prouidentiæ, non in omnibus, quæ ſub ſole ſunt, eſſet caſus.

2 Præterea Apoſt. p. Cor. 9. dicit, quod non eſt arg. 2. Deo cura de bobus ſed quod non ſubeſt curæ alicuius, poteſt accidere alicui effectui ipſius præter eius inteotionem, & conſequenter eſſe illi fortuitum, ergo etiam reſpectu Dei poteſt dari effectus fortuitus, vel caſualis.

3 Præterea effectus fortoitus eſt is, qui præter in- p.p.19.a.6. arg 3. tentionem cauſæ contingit, vt dictum eſt; ſed multa poſſunt contingere prætet intentionem Dei; oam com eius voluntas ſit cauſa prima, non excludit cauſas medias, effectus autem caoſæ primæ poteſt impediri per defectum cauſæ ſecundæ, ſicut effectus virtutis motiuę impeditur propter debilitatem tibię, quare & effectus diuinæ voluntatis poteſt impediri per defectum caoſarum ſecundarum, ergo reſpectu Dei poteſt dari fortuna.

4 Prætetea ſi reſpecto Dei non datur effectus p.p.22.a.2. arg.p. fortuitus, maxime quia omnia ſunt ſubiecta diuinæ prouidentiæ, ſed hoc poſito ſequitur nihil eſſe fortuitum, & caſuale in rerom natura, & ſic noo dari caſum, vel fortunam, qoia nullum prouiſum eſt fortuitum, ergo etiam reſpectu Dei datur fortuna.

5 Prætetea nihil eſt a caſu, vel ſortuna, quod ac- p.p.103 a.7 arg.2. cidit ſecundum præordinationem alicuius gubernantis; ſed datur in rebus aliquid à caſu fortuna. ergo debet accidere aliquid præter ordinem Dei gubernantis, quod proinde etiam reſpectu Dei ſit fortuitum, & caſuale.

6 Præterea inconuenieos eſt, quod omnia ex Ibid. arg 3. neceſſitate eueniant; ſed ſi reſpectu Dei nihil detur contingens, & fortuitum, id manifeſte ſequitur, nam ordo diuinæ gubernationis eſt certus, & immobilis, quia eſt ſecundum rationem æternam, ergo etiam reſpectu Dei datur aliquid a fortuna.

Sed contra eſt, quod inquantum aliquis effectus or- p.p.22.a.2. c. & ad p. dinem alicuius cauſæ effugit, dicitur eſſe cauſalis. vel fortuitus reſpectu illius cauſæ, ſed nollus effectus poteſt effugere ordinem Dei prouideatis, ergo reſpectu Dei nullus datur effectus fortuitus.

Videtur, quod reſpectu Angeli nou dator effe- argum. 4. p.p.108 art. 6 104 a.6. 110 a.p & 2. ctus fortuitus. Nullum enim prouiſum eſt caſuale, vt dictum eſt, ſed omnis creatura corporalis adminiſtratur, & regitur per Angelos, vt aſſerunt omnes

ſancti doctores, & omnes Philoſophi, qui ſubſtantias incorporeas poſuerunt, ergo reſpectu Angelorum non datur effectus fortuitus.

p.p. 110. ar. c. arg. p. & 2. 2 Præterea materia corporalis ad nutum obedit ſubſtantiæ Angelicæ cum ſit virtus ſuperior virtute animæ, cuius conceptioni obedit illa; tum cortum animæ, cuius conceptioni obedit illa; tum potis, quia ſua virtute poteſt tranſmutare materiam corporalem ad aliquam formam, ergo reſpectu Angeli nullus dari poteſt effectus fortuitus.

p.p. 103. a. 7. c. Sed contra eſt, quod præter ordinem alicuius cauſæ particularis poteſt aliquis effectus euenire & per conſequens eſſe caſualis, vel fortuitus, non autẽ præter ordinem cauſæ vniuerſalis: ſed Angelus non eſt prima cauſa vniuerſalis, ergo reſpectu Angeli poteſt eſſe effectus fortuitus.

p.p. 115 a. 6. arg. p. & 2. Videtur quod reſpectu cœli non datur effectus caſualis. Nullus enim effectus, qui ſemper, vel frequenter contingit, eſt effectus caſualis, nam hic contingit raro, vt dictum eſt, ſed omnes effectus cœleſtium corporum contingunt ſemper, vel frequenter, nam cœli ſunt ſufficiẽs cauſa ſuorum effectuum, poſita autem ſufficienti cauſa neceſſe eſt ſemper poni effectum, ergo

Ibid. arg. 5. & 3. 2 Præterea effectus fortuitus eſt effectus contingens, vt dictum eſt; ſed effectus cœleſtium corporũ ſunt neceſſarij, cum illorum virtuti tamquam excellentiori ſubiciatur tota materia inferiorum corporum, & ſint cauſa omnium, quæ hic ſiunt, ergo reſpectu cœli non datur effectus caſualis.

l. cit. 1. c. primæ quæſt. & p. perihe. l. 14. 3 Præterea effectus caſualis contingit præter ordinem cauſæ particularis ex aliqua alia cauſa impediente; ſed tamen illa cauſa particularis, quam cauſa impediens reducitur in cauſam cœleſtem per ſe operantem cum vtraque, ergo talis effectus non erit fortuitus, ſed per ſe effectus cœli, & ſic reſpectu illius nihil dabitur caſuale.

p. perihet. l. 74. Sed contra eſt, quod Philoſophus dicit in lib. de Somno, & vig. quod multa, quorum ſigna præextiterunt in corporibus cœleſtibus p[illegible] & tem[illegible] non euenerunt, quia ſcilicet impediuntur per accidens.

art. p. 2. 3. p. p. 1. a. 4. c. & ad 3. 2 Præterea effectus caſualis eſt, qui accidit effectui per ſe intento, vt dictum eſt, ſed huiuſmodi effectus poſſunt contingere reſpectu cœli, nam cœlum poteſt inclinare hominem ad aliquam paſſionem quam is poteſt impedire reſiſtendo, ergo etiam reſpectu cœli dari poteſt effectus caſualis.

p. p. 103 a. 5. 3 c. g. c. 74. 92. 6. met. l. 3. Reſpondeo dicendum ad primam quæſtionem quod reſpectu Dei nihil poteſt dari fortuitum. Et ratio eſt, quia licet præter ordinem, & intentionem alicuius cauſæ particularis aliquis effectus euenire poſſit, non tamen is euenire poteſt præter intentionem, & ordinem cauſæ primæ vniuerſalis, quia præter intentionem, & ordinem cauſæ particularis nihil prouenit, niſi ex aliqua alia cauſa impediente quam quidem cauſam neceſſe eſt reducere in primam cauſam vniuerſalem, ſicut indigeſtio contingit præter ordinem, & intentionem virtutis nutritiuæ ex aliquo impedimento, puta ex groſſitie cibi, quam neceſſe eſt reducere in aliam cauſam, & ſic vſque ad cauſam primam vniuerſalem. Deus autem eſt prima cauſa vniuerſalis non vnius generis tantum, ſed totius entis, vnde impoſſibile eſt, quod aliquid contingat præter ordinem, & intentionem illius, ſed ex hoc ipſo quod aliquid ex vna parte videtur exire ab ordine diuinæ prouidentiæ qui conſideratur ſecundum aliquam particularem cauſam, neceſſe eſt, quod in eundem ordinem relabatur ſecundum aliam cauſam. Eatenus autem, vt dictum eſt, aliquid

arg. ſed contra. eſt fortuitum reſpectu alicuius cauſæ, quatenus præter intentionem illius contingit, & effugit eius ordinem, vt dictum eſt, ergo reſpectu Dei nihil datur fortuitum.

p. p. 103. 5. ad p. Ad primum ergo dicendum, quod ſub ſole dicuntur eſſe ea quæ ſecundum ortum ſolis generantur, & corrumpuntur, in quibus omnibus caſus inuenitur, non ita quod omnia, quæ in eis ſiunt, ſint caſualia, ſed quia in quolibet eorum aliquid caſuale inueniri poteſt; & hoc ipſum, quod aliquid caſuale inuenitur in huiuſmodi rebus demonſtrat ea alicuius gubernationi eſſe ſubiecta; niſi enim huiuſmodi corruptibilia ab aliquo ſuperiori gubernarentur, nihil intenderent, ea præſertim, quæ non cognoſcũt, & ſic non eueniret in eis aliquid præter intentionem, quod facit rationem caſus. Vnde ad oſtendendum, quod caſualia ſecundum ordinem alicuius ſuperioris cauſæ proueniunt, non dicit ſcriptura ſimpliciter, quod vidit caſum eſſe in omnibus, ſed dicit tempus, & caſum, quia ſcilicet ſecundum ordinem aliquem temporis caſuales defectus inueniuntur in his rebus.

Ibid. ad 2. Ad ſecundum dicendum, quod Apoſtolus cum dicit, quod Deo non eſt cura de bobus non totaliter ſubtrahit boues à cura gubernationis diuinæ, ſed ſolum quantum ad illum modum gubernationis, quo vtitur erga creaturam rationalem.

p. p. 19. 6. ad 3. Ad tertium dicendum quod cauſa prima tunc poteſt impediri a ſuo effectu per defectum cauſæ ſecundæ, quando non eſt vniuerſaliter prima ſub ſe omnes cauſas comprehendens, ſecus autem quando eſt vniuerſaliter prima, cuiuſmodi eſt ſola voluntas Dei, cuius proinde ordinem nullus effectus euadere poteſt.

p. p. q. 22. 2. ad p. Ad quartum dicendum, quod aliter eſt de cauſa vniuerſali, & de cauſa particulari, vt dictum eſt; ordinem enim cauſæ particularis aliquid poteſt exire, non autem ordinem cauſæ vniuerſalis, nõ enim ſubducitur aliquid ab ordine cauſæ particularis, niſi per aliquam aliam cauſam particularem impedientem, ſicut lignum impeditur a combuſtione per actionem aquæ, vnde cum omnes cauſæ particulares concludantur ſub vniuerſali cauſa, impoſſibile eſt aliquem effectum cauſæ vniuerſalis ordinem effugere. Inquantum igitur aliquis effectus ordinem alicuius cauſæ particularis effugit, dicitur eſſe caſualis, vel fortuitus reſpectu cauſæ particularis, ſed reſpectu cauſæ vniuerſalis, à cuius ordine ſubtrahi non poteſt, dicitur eſſe prouiſus, ſicut & occurſus duorum ſeruorum, licet ſit caſualis inquantum ad eos, eſt tamen prouiſus à Domino, qui eos ſic ad vnum locum ſcienter mittit, vt vnus de alio neſciat.

P. P. q. 103. 7. ad 2. Ad quintum dicendum, quod aliqua dicuntur eſſe, caſualia in rebus per ordinem ad cauſas particulares extra quarum ordinem fiunt, ſed quantum ad diuinam prouidentiam pertinet, nihil fit caſu in mundo, vt dictum eſt.

Ibid. ad 1. Ad ſextum dicendum, quod dicuntur aliqui effectus contingentes per comparationem ad proximas cauſas, quæ in ſuis effectibus deficere poſſunt, non propter hoc, quod aliquid fieri poſſit extra totum ordinem gubernationis diuinæ, quia hoc ipſum, quod aliquid contingit præter ordinem cauſæ proximæ, eſt ex aliqua cauſa ſubiecta gubernationi diuinæ.

1. c. g. c. 71. & 92. Ad ſecundam quæſtionem reſpondeo dicendum, quod reſpectu Angeli poteſt dari effectus fortuitus, & ratio patet ex dictis, tum quia homo non ſemper facit id quod Angelus cuſtos intendit, vnde eſt, quod interdum cuſtodia Angelorum caſſatur ſecundum illud Hieremiæ, Curauimus Babylonem, & non eſt ſanata: tum quia virtus Angelica eſt particularis in comparatione ad diuinam, quæ eſt vniuerſalis reſpectu omnium entium: poteſt autem aliquid contingere

gere

gere præter intentionem cauſæ particularis, ac proinde reſpectu illius eſſe fortuitum, vel caſuale, ſecus vero præter intentionem, & ordinem cauſæ primæ vniuerſalis vt dictum eſt.

ibid
in c.

Ad primum ergo dicendum quod quia virtus Angelica eſt particularis, ideo poteſt aliquid contingere præter intentionem illius, quod proinde ſit fortuitum reſpectu Angeli, ſecus vero virtus diuina, quæ eſt cauſa prima vniuerſalis à qua omnia gubernantur, vt dictum eſt.

p.p.q.110.ar. p.&.113.c.g. c.74 & 92.

Ad ſecundum dicendum, quod materia corporalis non obedit ad nutum Angelis, ſed tantum quoad motum localem, vnde tam in homine, vt dictum eſt, quam in re corporali poteſt aliquid contingere præter intentionem Angeli.

6.met l.13. c.g.c.74.& 92.

Ad tertiam quæſtionem. Reſpondeo dicendum, quod etiam reſpectu cœli poteſt dari aliquid caſuale, vt patet ex dictis, quia virtus cœli eſt magis particularis, quam virtus Angeli, & quia homo poteſt aliquid non facere, ad quod illum inclinat cœleſte corpus.

p.p.q.115.ar. 6.c.& ad p.

Ad primum ergo dicendum, quod non omnes effectus cœleſtium corporum ſunt ex neceſſitate; & ratio eſt, quia cœleſtia corpora ſunt cauſa inferiorum effectuum mediantibus cauſis inferioribus quæ deficere poſſunt in minori parte.

ibid in c.& ad 2.& 3.

Ad ſecundum dicendum quod effectus cœleſtium corporum impediri poteſt per cauſas inferiores, & licet cauſa impediens effectum alterius cauſæ reducatur in aliquod cœleſte corpus, ſicut in cauſam; concurſus tamen duarum cauſarum, cum ſit per accidens, non reducitur in cauſam cœleſtem, vt quod aliquod corpus terreſtre ignitum in ſuperiori parte aeris generetur, & deorſum cadat, habet cauſam aliquam virtutem cœleſtem: & ſimiliter quod in ſuperficie terræ ſit aliqua materia combuſtibilis, poteſt reduci in aliquod cœleſte principium, ſed quod ignis cadens huic materiæ occurrat, & comburat eam, non habet cauſam cœleſte corpus, ſed eſt per accidens, & ſic patet, quod non omnes effectus cœleſtium corporum ſunt neceſſarii, ſed aliqui poſſunt eſſe contingentes, & per conſequens caſuales.

p perih, l.14.

Ad tertium dicendum, quod quamuis etiam illud impedimentum ſecundum ſe conſideratum reducatur in aliquam cauſam cœleſtem, tamen concurſus horum, cum ſit per accidens, non poteſt reduci in aliquam cauſam naturaliter agentem, quia virtus naturæ ſe habet ad vnum, quod autem eſt per accidens, non eſt vnum.

ARTICVLVS VI.

Vtrum monſtra ſint à caſu.

Tab. v. mõſtrum n.p.

VIdetur quod monſtra non ſint à caſu. Monſtra enim ſunt effectus cauſæ naturalis; ſed natura cum agit, agit propter finem intentum, ergo & monſtra erunt à natura intenta, & ſic non erunt effectus caſuales, qui contingunt præter intentionem naturæ.

2.p 115.a.6. p p 116.a.p

2 Præterea mõſtrum oritur ex cauſa naturali impediente actionem alterius, ne ad finem intentum perueniat: ſed talis cauſa impediens, cum ſit naturalis, neceſſario, & naturaliter impediens alteram cauſam, talem effectum intendit, nam, cum omnis actio naturæ terminetur ad aliquid vnum, impoſſibile eſt, quod id, quod eſt per accidens, cuiuſmodi eſt effectus caſualis, ſit effectus alicuius principij naturalis, ergo monſtrum erit a cauſa naturali intentum, & neceſſario productum, ac proinde ſemper poſita tali cauſa, & ipſum ponetur, quæ ſunt contra rationem fortunæ, vel caſus, vt dictum eſt.

3 Præterea caſus non contingit niſi in poſſibilibus aliter ſe habere, quæ enim ſunt ex neceſſitate, non dicimus eſſe à caſu; ſed monſtra contingunt ex cauſa impediente, quæ naturaliter, & neceſſario agit, ergo monſtra non ſunt à caſu. 2 c g c 39. p p 101 a 7. 3 c g c.74. & 92

Sed contra eſt, quod ex materia tamquam ex cauſa prima nihil poteſt prouenire niſi caſualiter; ſed monſtra proueniunt plerumque ex materia, tamquam ex cauſa prima, ergo monſtra ſunt à caſu. 2.c.g c 40.

2 Præterea ex hoc, quod aliquod agens propter finem deficit ab eo quod intendit, ſequitur aliqua caſu contingere; ſed monſtra contingunt ex eo, quod agens naturale deficit à fine, quem intendit, ergo monſtra ſunt à caſu. 3.c g.c.74. p.2.q.2 a p arg p.& 2. & in c.

Reſpondeo dicendum, quod monſtra ſunt à caſu, & ratio patet ex dictis, quia illud eſt à caſu, quod effugit ordinem alicuius cauſæ particularis; monſtra autem contingunt præter ordinem, & intentionem agentis particularis, nam reducuntur in materiam, tamquam in primam cauſam, quæ autem ſic reducuntur, neceſſario ſunt præter intentionem agentis, atque adeo reſpectu illius ſunt caſualia; cum enim forma ſit ex intentione agentis, nam agens agit ſibi ſibi ſimile ſecundum formam, ſi aliquando deficit, hoc eſt caſu propter materiam, quare monſtra erunt à caſu. art.5 quæſt p.c. 2.c. g.c. 40

Ad primum ergo dicendum, quod monſtrum, ſicut & quilibet effectus caſualis eſt a natura deficiente, ſiue agente præter intentionem ſicut quilibet effectus fortuitus eſt ab intellectu præter intentionem, agente, vt dictum eſt; vnde ſicut fortuna dicitur intellectus agens præter intentionem, licet agat propter finem, ita caſus dicitur natura agens præter intentionem, licet & ipſa agat propter finem, vt dictum eſt. 11 met.l. 8. 2 phyſ.l. 10. 11.met.l 5. art.p.2 5. 4. huius quæſt

Ad ſecundum dicendum, quod monſtrum dicitur à caſu reſpectu cauſæ, quæ impeditur, non autem reſpectu cauſæ impedientis; vt enim dictum eſt, præter ordinem, & intentionem cauſæ particularis nihil prouenit, niſi ex aliqua alia cauſa impediente, quæ efficit, vt contingat effectus non intentus a cauſa, quam impedit, ne ad ſuum effectum perueniat. art.5.quæſt p.c.

Ad tertium dicendum, quod duplex eſt finis, vltimus, & propinquus, In monſtro deficit actus naturæ, & cauſæ particularis a fine vltimo, qui eſt perfectio generati, non autem deficit à quocunque fine proximo, operatur enim natura aliquid formando, & ideo monſtrum erit à caſu, quatenus eſt præter intentionem finis vltimi. p.2 q 21.a. p.ad 2.

ARTICVLVS VII.

Vtrum de fortuna, & caſu poſsit dari ſcientia.

VIdetur quod de fortuna, & caſu poſſit dari ſcientia. Dicit enim Philoſophus 6. met. t.7. & 11. met cap.7. quod ſola ſophiſtica verſatur circa ens per accidens, atque adeo circa effectus fortuitos, & caſuales, ſed ſophiſtica eſt ſcientia, vt dicit Philoſophus ibid & cap.3. & p poſt. t.27. ergo de fortuna, & caſu poteſt eſſe ſcientia. 6.met.l.2. 11.met l.5. p.poſt. l.10.

2 Præterea dicit Philoſophus 6. met.t. 5. quod de ente per accidens, quod ſcilicet raro contingit, poteſt ſciri natura ipſius, & eius cauſa; ſed de eo, quod eſt huiuſmodi, poteſt haberi ſcientia, nam om- 6.met l 2. p.poſt l 2.

l

Digitized by Google

nis ſcientia eſt de re per ſuam cauſam, vt definit Philoſophus p. poſt t. 5. ergo de fortuna, & caſu, qui ſunt effectus raro contingentes, & entia per accidens, poteſt eſſe ſcientia.

art. præced, ad 3. q. 8. a 5. 3 Præterea monſtra ſunt corpora naturalia, nam in illis operatur natura aliquid formando, vt dictum eſt, ſed de corpore naturali eſt ſcientia vt dictum eſt, ergo & erit de monſtris, & per conſequens de effectibus caſualibus, & de ipſo caſu.

p perih l. 14. p poſt. l 4. 4 Præterea cum omne per accidens reducatur ad id quod eſt per ſe, effectus caſualis, vel fortuitus qui eſt per accidens, reducetur ad cauſam per ſe, ſed de eo poteſt eſſe ſcientia, de quo per cauſam per ſe poteſt aliqua paſſio oſtendi, ergo de caſuali, & fortuito effectu poteſt eſſe ſcientia, & per conſequens de fortuna, & caſu.

6 met. l. 2. 11. met l 8. Sed contra eſt, quod Philoſophus 6. met. t. 6. & 11. met. cap. 7. dicit, quod ſcientia neque eſt, neque eſſe poteſt de ente per accidens; ſed effectus fortuitus, & caſualis numeratur inter entia per accidens, ergo de illis non poteſt eſſe ſcientia, & conſequenter nec de fortuna, & caſu.

l cuand. in c. 2 Præterea omnis ſcientia tantum eſt de eo, quod ſemper, vel frequenter contingit, non enim poteſt aliquis doceri ab alio, vel docere alium de eo, quod neque eſt ſemper, neque vt frequenter; hoc enim, de quo eſt ſcientia, oportet eſſe definitum, aut per hoc, quod eſt ſemper, aut per hoc, quod eſt in pluribus; at fortuna, & caſus ſunt eorum, quæ nec ſemper ſunt, nec vt frequenter, ſed eorum, quæ raro contingunt, ergo de illis non poteſt eſſe ſcientia.

p poſt. l. 4. & 42. 6. met l. 2. & 5. 11. met. l. 8. q. 39. log. 2. 2. & 3. Reſpondeo dicendum, quod de effectu caſuali, & fortuito nulla poteſt dari ſcientia. Et ratio huius eſt, quia omnis ſcientia eſt de ente per ſe, per cauſam per ſe, & neceſſariam, atque adeo determinatam, vt dicitur in p. poſt t quarto, effectus autem caſualis, vel fortuitus cum ſit ens per accidens, non eſt per ſe, neque habet cauſam per ſe, ſed per accidens, & non determinatam; licet enim quod iſte v. g. occidatur a latronibus, habeat cauſam per ſe, quia vulneratur, & hoc etiam habeat cauſam per ſe quia a latronibus inuenitur, quod tamen iſte ad negotium vadens incidat in latrones, non habet cauſam per ſe, ſed eſt per accidens; vnde eius non oportet ponere aliquam cauſam: cum enim ſit ens per accidens, non habet generationem, & ita eius generationis cauſam per ſe quærere non oportet, ergo non poteſt de illo, & conſequenter nec de fortuna, vel caſu, quæ ſunt cauſæ per accidens, eſſe ſcientia.

4. met. l. 4. 11. met. l. 8. 6 met. l. 2 Ad primum ergo dicendum, quod ſophiſtica duplex eſt, docens, & vtens, & docens quidem eatenus verſatur circa ens per accidens, quatenus docet demonſtratiue modum arguendi apparenter, & ſic eſt ſcientia: vtens vero quia ente per accidens vtitur tamquam ente per ſe ad decipiendum, vnde fit fallacia accidentis, quæ eſt efficaciſſima etiam ad decipiendũ ſapientem, vt dicitur in p. elench. non eſt ſcientia, vt patet in iſtis paralogiſmis, in quibus dubitatur vtrum diuerſum, an idem ſit muſicum, & grammaticum, vt ſi fiat talis paralogiſmus. Muſicũ eſt aliud à grammatico: ſed muſicum eſt grammaticũ, ergo muſicum eſt alterum à ſe: muſicum enim eſt aliud a grammatico per ſe loquendo, ſed muſicus eſt grammaticus per accidens, vnde non eſt mirũ, ſi ſequatur inconueniens, non diſtincto eo, quod eſt per accidẽs ab eo, quod eſt per ſe; & ſimiliter ſi ſic dicatur. Coriſcus eſt quid alterum à Coriſco muſico, ſed Coriſcus eſt Coriſcus muſicus, ergo Coriſcus eſt quid alterum à ſe. Hic etiã non diſtinguitur quod eſt per accidens ab eo, quod eſt per ſe: & ſimiliter eſt in omnibus talibus rationibus, quæ ſunt ſecundum fallaciam accidentis.

Ad ſecundum dicendum, quod de effectu fortuito, & caſuali, atque adeo de ente per accidens formaliter ſumpto, ſeu de ratione formali entis per accidens, & fortunæ, & caſus poteſt aliqua ſcientia conſiderare, & determinare, non tamen de eo, cui conuenit eſſe per accidens, & de eo, cui conuenit eſſe a caſu, vel fortuna, ſeu de ente per accidens materialiter ſumpto, de quo tamen hic eſt quæſtio. Sicut ſimiliter de infinito, ſecundum quod eſt infinitum, eſt aliqua ſcientia, non tamen de eo, quod eſt infinitum, cum ſit ignotum, de ente autem per ſe, & materialiter, & formaliter accepto pertractant ſcientiæ. p. poſt. l. 4. 6. met. l. 2.

Vel dic, quod quia effectus fortuitus eſt effectus contingens, vt dictum eſt, quod dicitur de effectu contingente, idem dici poteſt de effectu fortuito. Cum ergo nihil ſit contingens, quod non habeat aliquod neceſſarium, dupliciter poteſt ſumi contingens, vel vt contingens, ſeu in particulari, vel in vniuerſali, id eſt ſecundum quod in eo inuenitur ratio neceſſarij; de contingenti primo modo non poteſt eſſe ſcientia, ſecundo vero modo poteſt, & idem dico de effectu fortuito, & caſuali, atque adeo de fortuna, & caſu. art. præced, Tab. v. contingens, & 5.

Ad tertium dicendum, quod licet monſtrum ſit corpus naturale, non tamen de illo eſt ſcientia, quia tale corpus non eſt perfectum iuxta intentionem naturæ, ſed quid imperfectum præter naturæ intentionem contingens, vt dictum eſt. p 2. q. 11. p. ad 2.

Ad quartum dicendum quod id quod eſt per accidens, dicitur reduci ad per ſe, inquantum accidit ei, quod eſt per ſe ſicut muſicum accidit ſorti & omne accidens alicui ſubiecto per ſe exiſtenti: & ſimiliter omne, quod in aliquo effectu eſt per accidens, conſideratur circa aliquem effectum per ſe, qui quantum ad id, quod per ſe eſt, habet cauſam per ſe, quantum autem ad id, quod ineſt ei per accidens, non habet cauſam per ſe, ſed cauſam per accidens: oportet enim effectum proportionaliter referri ad cauſam ſuam, vt dicitur in 2. phyſ. & in 5. metaph. 2. p. 2. 34. 6. l. c. in obiect.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum diuina voluntas ſit prima radix contingentiæ, & neceſſitatis in rebus naturalibus.

VIdetur quod prima radix contingentiæ, & neceſſitatis in rebus naturalibus non ſit diuina voluntas: Quia hæc non poteſt eſſe inefficax, quare illa poſita res omnes neceſſario euenirent, & ſic non daretur contingentia in rebus naturalibus, ergo prima radix contingentiæ rerum naturalium non eſt diuina voluntas. p. perih l. 14.

2 Præterea dicit Philoſophus p. perìher. c. penult. quod radix contingentiæ in his, quæ ſunt a nobis, eſt ex eo, quod ſumus conſiliatiui, in rebus vero naturalibus ex eo, quod materia eſt in potentia ad vtrumque oppoſitorum, ergo prima radix contingentiæ in rebus naturalibus non eſt diuina voluntas. Ibid

3 Præterea poſita diuina ſcientia, quia falli non poteſt, neceſſe eſt ſequi effectum: ſed diuina voluntas eſt cauſa rerum ſimul cum ſcientia, nam voluntas diuina eſt cauſa rerum ſicut imperans, ſcientia vero vt dirigens, ergo ſi prima cauſa, & radix contingentię in rebus naturalibus ponitur diuina voluntas, tollitur ab ipſis rebus contingentia. ibid. & 6. met. l. 3. & p. q. 19. a. 4. ad 4.

4 Præterea omnis cauſa, quæ non poteſt impediri, ex neceſſitate ſuum effectum producit, quia & natura ſemper idem operatur, niſi aliquid impediat, p. p. q. 19. a. 8. arg. 2.

vt dicitur in 2. phyſ. ſed voluntas Dei non poteſt impediri, ergo voluntas Dei imponit rebus volitis neceſſitatem, non autem contingentiam, & per conſequens non erit prima cauſa contingentiæ in rebus naturalibus, vel nulla res naturalis erit contingens, quod eſt falſum.

5 Præterea illud, quod habet neceſſitatem ex priori, eſt neceſſarium abſolute, ſicut animal mori eſt
Ibid. arg. 3. neceſſarium, quia eſt compoſitum ex contrariis, ſed res creatæ a Deo comparantur ad diuinam voluntatem, ſicut ad aliquid prius, a quo habent neceſſitatem, cum hæc conditionalis ſit vera, ſi aliquid vult Deus, illud eſt, omnis autem conditionalis vera eſt neceſſaria, ſequitur ergo quod omne, quod Deus vult, ſit neceſſarium abſolute; ſed neceſſarium opponitur contingenti, ergo diuina voluntas non poteſt eſſe cauſa contingentiæ.

6 Præterea monſtra & peccata naturæ ideo ſunt
1. c. g. c. 40. præter intentionem agentis, atque adeo caſualia, quia reducuntur in materiam tanquam in cauſam primam, ſed monſtra, & peccata naturæ ſunt entia caſualia, & contingentia ergo contingentia habent pro prima cauſa ſui materiam primam, non autem diuinam voluntatem.

7 Præterea contingens eſt, quod poteſt eſſe, & non
p. p. q. 86. a. 3. c. eſſe; ſed potentia pertinet ad materiam primam, neceſsitas autem conſequitur rationem formæ; quia ea, quæ conſequuntur ad formam ex neceſsitate in ſunt ergo cauſa prima contingentiæ, & neceſsitatis, non eſt diuina voluntas, ſed cauſa ſecunda, puta materia, & forma.

Sed contra eſt quod ab eadem cauſa dependet ef-
p. p. q. 19. a. 8. c. fectus, & omnia accidentia per ſe illius; ſed ens in quantum ens habet cauſam ipſam Dei voluntatem, ergo eidem ſubditur tamquam cauſæ primæ, & ens, & omnia accidentia entis, inquantum ens eſt, quæ ſunt neceſſarium, & contingens.

Ibid. 2 Præterea ſi diuina voluntas nõ eſſet prima radix contingentiæ, & neceſsitatis in rebus naturalibus ſed cauſa proxima creata contingens, vel neceſſaria, ſequeretur, quod effectus contingentes eſſent præter intentionem Dei. & quod dicerentur contingentes, quia cauſa ſecunda poteſt impedire primam ſimpliciter, quæ duo ſunt omnino falſa.

3 Præterea ad diuinam prouidentiam pertinet or-
p. p. q. 12. a. 4. dinare res in finem, ſed poſt diuinam bonitatem, quæ eſt finis a rebus ſeparatus, principale bonum in ipſis rebus exiſtens eſt perfectio vniuerſi, quæ non eſſet, ſi gradus omnes eſſendi non inuenirentur in rebus, puta contingenter, & neceſſario eſſe, ergo ad diuinam prouidentiam, atque adeo ad eius voluntatem pertinet omnes gradus producere, & conſequenter quibuſdam effectibus præparare cauſas neceſſarias, vt neceſſario eueniant: quibuſdam vero cauſas contingentes, vt eueniant contingenter iuxta conditionem proximarum cauſarum, vnde prima radix contingentiæ, & neceſsitatis in rebus erit ſola diuina voluntas efficax.

1. perih. l. 14. 2. met. l. 2. 6. phyſ. l. t. 9. 10. Reſpondeo dicendum, quod, cum hoc differant neceſſarium, & contingens, quod neceſſarium eſt illud, quod in ſui natura ſolum eſt determinatum ad eſſe, ſeu quod in ſui natura habet, quod non poſsit non eſſe, ſicut impoſsibile eſt, quod eſt determina-
p. p. q. 19. a. 8. 1. 2. q. 1. a. 4. c. tum ſolum ad non eſſe; contingens vero eſt, quod ad neutrum eſt determinatum, ſiue ſe habeat magis ad vnum, quam ad alterum, vt eſt contingens in pluribus, cuius cauſa eſt per ſe, & contingens in paucioribus, cuius cauſa eſt per accidens, ſiue ſe habeat æqualiter ad vtrumque, quod dicitur contingens ad vtrumlibet, neceſſe eſt dicere, quod prima radix, & cauſa prima neceſſitatis, & contingentiæ in rebus naturalibus eſt diuina voluntas efficax, non autem conditio cauſæ ſecundæ, puta quod res ſit neceſſaria, quia cauſa illius eſt neceſſaria, & contingens quia cauſa contingens: quod probatur, quia cum aliqua cauſa efficax fuerit ad agendum, effectus conſequitur cauſam non ſolum ſecundum id, quod fit, ſed etiam ſecundum modum fiendi, vel eſſendi: ex debilitate enim virtutis actiuæ in ſemine contingit, quod filius naſcatur diſſimilis patri in accidentibus, quæ pertinent ad modum eſſendi: cum igitur diuina voluntas ſit efficaciſſima, non ſolum ſequitur, quod fiant ea, quæ Deus vult fieri: ſed quod eo modo fiant, quo Deus ea vult fieri: vult autem Deus quædam fieri neceſſario, quædam contingenter, vt ſit ordo in rebus ad complementum vniuerſi, & ideo quibuſdam effectibus aptauit cauſas neceſſarias, quæ deficere non poſſunt, ex quibus effectus de neceſſitate proueniunt, quibuſdam autem aptauit cauſas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eueniunt. Vnde manifeſtum eſt, quod prima radix, & cauſa effectuum contingentium non eſt, quia cauſæ proximæ ſunt contingentes, ſed quia Deus vult eos contingenter euenire, propterea contingentes cauſas ad illos præparauit.

Ad primum ergo dicendum, quod hæc obiectio procedit ex eo, quod operatio diuinæ voluntatis penſatur ad modum noſtræ voluntatis cum tamen multo diſſimiliter ſe habeant, nam voluntas diuina eſt intelligenda, vt extra ordinem entium exiſtens, velut cauſa quædam profundens totum ens, & omnes eius differentias: ſunt autẽ differentiæ entis poſſibile, & neceſſarium, & ideo ex ipſa diuina voluntate originantur neceſſitas, & contingentia in rebus: & diſtinctio vtriuſque ſecundum rationem proximarum cauſarum: ad effectus enim quos voluit neceſſarios eſſe, diſpoſuit cauſas neceſſarias, ad effectus autem, quos voluit eſſe contingentes, ordinauit cauſas contingenter agentes, id eſt: potentes deficere: & ſecundum harum cauſarum conditionem effectus dicuntur vel neceſſarij, vel contingentes, quamuis omnes dependeant a voluntate diuina, ſicut à prima cauſa, quæ tranſcendit ordinem neceſſitatis, & contingentiæ. Hoc autem non poteſt dici de voluntate humana, nec de aliqua alia cauſa quia omnis alia cauſa cadit iam ſub ordinem neceſſitatis, vel contingentiæ: & ideo oportet, quod vel ipſa cauſa poſſit deficere, vel effectus eius non ſit contingens, ſed neceſſarius, voluntas autem diuina indeficiens eſt, non tamen omnes illius effectus ſunt neceſſarij, ſed quidam ſunt contingentes. 1. perih. 14.

Ad ſecundum dicendum, quod Philoſophus loquitur de contingentibus, & neceſſarijs in ordine ad cauſas particulares: quamquam, quod dicit de contingentia rerum naturalium, non eſt ſufficienter dictum: ſicut enim in corporibus corruptibilibus materia inuenitur in potentia ſe habens ad eſſe, & non eſſe, ita etiam in corporibus cœleſtibus inuenitur potentia ad diuerſa vbi, & tamen nihil in eis euenit contingenter, ſed ſolum ex neceſſitate. Vnde dicendum eſt, quod poſſibilitas materiæ ad vtrumque, ſi communiter loquamur, non eſt ſufficiens ratio contingentiæ, niſi etiam addatur ex parte potentiæ actiuæ, quod non ſit omnino determinata ad vnum, alioqui ſi ita ſit determinata ad vnum, vt impediri non poſſit, conſequens eſt, quod ex neceſſitate reducat in actum potentiam paſſiuam eodem modo. Ibid.

Ad tertium dicendum, quod ſimiliter hæc obiectio procedit ex eo, quod cognitio diuini intellectus penſatur ad modum cognitionis intellectus noſtri, Ibidem.

Digitized by Google

cum tamen valde interſe differant; nam ad cognoſcendum ea, quę ſecundum ordinem temporis eueniunt, aliter ſe habet vis cognoſcitiua, quæ ſub ordine temporis aliqualiter continetur, aliter illa, quæ totaliter eſt extra ordinem temporis, cuius conueniens exemplum accipi poteſt ex ordine loci, nam ſecundum Philoſophum in 4. phyſ. ſecundum prius, & poſterius in magnitudine eſt prius, & poſterius in motu, & per conſequens in tempore; ſi ergo ſint multi homines per viam aliquam tranſeuntes, quilibet eorum, qui ſub ordine tranſeuntium continetur, habet cognitionem de præcedentibus, & ſubſequentibus, inquantum ſunt præcedentes, & ſubſequentes, quod pertinet ad ordinem loci; & ideo quilibet eorum videt eos, qui iuxta ſe ſunt, & aliquos eorum, qui eos præcedunt, qui autem eos poſt ſe ſunt videre non poteſt; ſi autem aliquis eſſet extra ordinem, totum tranſeuntium, vt pote in aliqua excelſa turri conſtitutus, vnde poſſet totam viam videre, videret quidem ſimul omnes in via exiſtentes, non ſub ratione præcedentis, & ſubſequentis, in comparatione ſcilicet ad eius intuitum, ſed ſimul omnes videret, & quomodo vnus alium præcedit. Quia igitur noſtra cognitio cadit ſub ordinem temporis, vel per ſe, vel per accidens; vnde & anima in cõponendo, & diuidendo neceſſe habet adiũgere tempus, vt dicitur in 3. de ani. conſequens eſt, quod ſub eius cognitionem cadant res ſub ratione præſentis, præteriti, & futuri, & ideo præſentia cognoſcit tamquam actu exiſtentia, & ſenſu aliqualiter perceptibilia, præterita autem cognoſcit, vt memorata, futura autem non cognoſcit in ſe ipſis, quia nondum ſunt, ſed ea cognoſcere poteſt in cauſis ſuis, per certitudinem quidem, ſi totaliter in cauſis ſuis ſunt determinata, vt ex quibus de neceſſitate euenient, per coniecturas autem, ſi non ſint ſic determinata, quin impediri poſſint, ſicut quæ ſunt, vt in pluribus, nullo autem modo, ſi in ſuis cauſis ſunt omnino in potentia non magis determinata ad vnum, quam ad aliud, ſicut quæ ſunt ad vtrumlibet; non enim eſt aliquid cognoſcibile ſecundum quod eſt in potentia, ſed ſolum ſecundum quod eſt in actu, vt patet per Philoſophum 9. met. t. 19. ſed Deus eſt omnino extra ordinem temporis quaſi in arce æternitatis conſtitutus, quæ eſt tota ſimul, cui ſubiacet totus temporis decurſus ſecundum vnum, & ſimplicem eius intuitum; & ideo vno intuitu videt omnia, quæ aguntur ſecundum tẽporis decurſum, & vnumquodque ſecundum quod eſt in ſeipſo exiſtens, non quaſi ſibi futurum, quantũ ad eius intuitum, prout eſt in ſolo ordine cauſarum ſuarum, quamuis & ipſum ordinem cauſarum videat ſed omnino æternaliter. Sic videt vnumquodque eorum, quæ ſunt in quocunque tempore, ſicut oculus humanus videt ſortem ſedere in ſeipſo, non in cauſa ſua, ex hoc autem, quod homo videt ſortem ſedere, non tollitur eius contingentia, quæ reſpicit ordinem cauſæ ad effectum, tamen veriſſime, & infallibiliter videt oculus hominis ſortem ſedere dum ſedet, quia vnumquodque prout eſt in ſeipſo iam determinatum eſt. Sic igitur relinquitur, quod Deus certiſſime, & infallibiliter cognoſcit omnia, quæ fiunt in tempore, & tamen ea, quæ in tempore eueniunt, non ſunt, vel fiunt ex neceſſitate, ſed contingenter.

p.p.q.19.a.8. ad 4. Ad quartum dicendum, quod ex hoc ipſo, quod nihil voluntati diuinæ reſiſtit, ſequitur, quod non ſolũ fiant ea, quę Deus vult fieri, ſed etiam quod fiant contingenter, vel neceſſario, quæ ſic fieri vult.

Ibid. ad 5. Ad quintum dicendum, quod poſteriora habent neceſſitatem à prioribus, ſecundum modum priorum, vnde & ea, quæ fiunt a voluntate diuina, talem neceſſitatem habent, qualem vult Deus ea habere, ſcilicet vel abſolutam, vel conditionalem tantum, & ſic non omnia ſunt neceſſaria abſolute.

Ad ſextum dicendum, quod monſtra, & peccata naturæ reducuntur in materiam, tamquam in cauſam primam ſecundum quid, ſed reducuntur in diuinam voluntatem tamquam in primam cauſam ſimpliciter, vt dictum eſt; eodemque modo dicendum eſt ad ſeptimum. in 6. & 7. arg.

ARTICVLVS IX.

Vtrum in rebus naturalibus neceſſitas oriatur tamquam ex cauſa proxima, ex materia, an vero ex fine, vel ex alijs cauſis.

Videtur quod neceſſitas in rebus naturalibus oriatur ex forma. Neceſſitas enim abſoluta rei competit ſecundum id, quod eſt ei intimum, & proximum; ſed hoc eſt maxime forma, ſic enim dicitur animal neceſſe eſſe ſenſibile, quia hoc conſequitur eius formam, ergo neceſſitas in rebus oritur ex forma. 5. met. t. 6. pp. q. 82. a. 1. & p. c.

2 Præterea forma ſecundum id, quod eſt, actus eſt, & per eam res actu exiſtit, materia vero ſecundum id, quod eſt, eſt ens in potentia; quod autem poteſt eſſe, poteſt etiam non eſſe, ergo neceſſitas eſſendi prouenit ex forma, non autem ex materia. 1. c. 3. c. 30.

3 Videtur quod neceſſitas ſit ex fine. Dicit enim Philoſophus 1. phyſ. t. 88. quod ratio neceſſitatis in rebus naturalibus eſt ex fine, ſicut enim ſerra ideo neceſſario debet eſſe ferrea, & dentata, quia facta eſt ad hunc finem, vt ſecet, qui finis requirit talem diſpoſitionem in ſerra, ita ſimiliter in rebus naturalibus. 2. phyſ. t. 88.

4 Præterea in his, quæ ſunt propter finem, finis reſpectu illorum ſe habet ſicut principium in demonſtratiuis reſpectu concluſionum; ſed neceſſitas concluſionis oritur ex principio, ergo & neceſſitas rerum naturalium, quæ factæ ſunt propter finem erit ex fine. Ibid.

5 Videtur quod ſit ex agente. Ideo enim effectus neceſſario recipitur in materia quia agens vincit paſſum; ſed hoc eſt neceſſitatem effectus dependere ex conditione agentis, ergo ratio neceſſitatis in rebus naturalibus erit ex agente. 2. c. g. c. 30.

6 Præterea ita ſe habet actio ad agens, ſicut propria paſſio ad principium formale; ſed propria paſſio, quia ex neceſſitate principiorum eſſentialium procedit, ratio neceſſitatis in illa eſt ex principio formali, ergo & actio ex neceſſitate formæ, per quam agens eſt actu, procedet; & ſic ratio neceſſitatis in actione, & conſequenter in eius termino, erit ex agente. Ibid.

Sed contra eſt, quod compoſita naturalia ſunt corruptibilia ex neceſſitate; ſed talis neceſſitas non oritur niſi ex materia, quia ſcilicet ex contrarijs ſunt compoſita, ergo ratio neceſſitatis in rebus naturalibus eſt ex materia. Ibid & 1. phy. l. 10 & 15.

2 Præterea eodem modo inquit Philoſophus 2. phyſ. t. 88 eſt neceſſitas in rebus naturalibus, atque in artificialibus; ſed in diſpoſitione horum neceſſitas oritur ex materia, ideo enim in conſtruenda domo in inferiori parte ponuntur lapides duri, & graues, & in ſuperiori ligna, quia lapides ſunt ex terra, quæ grauis eſt, & ideo locum infimum petit, & ligna quia ſunt maxime leuia, exigunt ſuperiorem, ergo etiam in naturalibus ratio neceſſitatis oritur ex materia. 2. phyſ. l. 15.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut dictum eſt, ratio neceſſitatis, ſicut & contingentiæ, oritur art. præced. 2. phyſ. l. 1. 5. met.

ex diuina voluntate, tamquam ex cauſa prima ſimpliciter, ſed ex cauſa creata tamquam ex cauſa proxima, & ſecunda. Verum quia duplex eſt neceſſitas, vna abſoluta, & ſimpliciter, quę ſcilicet eſt ex prioribus in eſſe, altera ex conditione, vel ſuppoſitione, quæ depeudet ab eo, quod eſt poſterius in eſſe. Neceſſitatis abſolutæ ratio ſumitur ex cauſa materiali, formali, efficiente. & finali quatenus eſt prima in intentione agentis. Ex materia quidem, & forma, quatenus ſunt principia eſſendi tripliciter; nam eum tripliciter ſumatur neceſſitas abſoluta in rebus, vno modo per ordinem ad eſſe illius, cuios ſunt principia eſſendi: cum enim materia ſit ens in potentia, & quod poteſt eſſe poſſit etiam non eſſe, ratione materiæ neceſſario res aliquæ ſunt corruptibiles, ſicut animal, quod ex contrariis compoſitum eſt, quia eius materia eſt ſuſceptiua contrariorum, forma vero, quia eſt actus, & per illam res exiſtunt actu, neceſſitas ad eſſe ex illa prouenit in quibuſdam, vt in illis, quæ ſunt formæ ſine materia, vt ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, vel in illis, quorum formæ adæquant totam potentiam materię, vt ſunt corpora cœleſtia, ſecus vero in illis, in quibus forma totam potentiam materiæ non complet vt ſunt omnia ſublunaria, in qoibus proinde non eſt neceſſitas eſſendi & per conſeqoens ſunt corruptibilia. Alio modo per ordinem ad partes materiæ, vel formæ, ſi contingit huiuſmodi principia io aliquibus non ſimplicia eſſe; quia enim materia propria hominis eſt corpus commixtum, complexionatum, & organizatum, neceſſarium eſt abſolute hominem quodlibet elementorum, & humorum & organorum principalium in ſe habere, ſimiliter ſi homo eſt animal rationale mortale, & hæc eſt natura, vel forma hominis, neceſſarium eſt ipſum eſſe animal rationale. Tertio per ordinem principiorum eſſentialium ad proprietates conſequentes materiam & formam, ſicut neceſſe eſt ſerram quia ferrea eſt, eſſe duram, & hominem, quia rationalis eſt, eſſe diſciplinæ capacem, & quia eſt animal eſſe ſenſibilem. Ex cauſa vero efficienti dupliciter ſumitur neceſſitas abſoluta rei, vno modo quantum ad agere; eum enim actio ita pendeat ab agente ſicut propriæ paſſiones ex principiis eſſentialibus, ſicut hæ procedunt ex neceſſitate principiorum, ita & agere ex neceſſitate formæ, per quam agens eſt actu, procedit; ſi tamen loquamur de actione immanenti, nã hæc immediate procedit poſita ſpecie ſenſibili, vel intelligibili, ſecus vero de actione tranſeunti, eo quod ab extrinſeco impediri poteſt, vnde huius neceſſitas tantum ſequitur ex neceſſitate formæ agentis quantum ad virtutem agendi. Alio modo quantum ad effectũ, nam in quibuſdam effectibus neceſſitas effectus dependet ex diſpoſitione agentis tantum, in quibuſdam vero, ex diſpoſitione agentis, & patientis; vnde ſi talis diſpoſitio, ſecundum quam de neceſſitate ſequitur effectus, fuerit neceſſaria, & abſoluta in agente, & patiente, erit neceſſitas abſoluta in cauſa agente, ſicut patet in his quæ agunt ex neceſſitate, & ſemper, vt neceſſarium eſt alternationem eſſe noctis, & diei propter motum ſolis. Si autem non fuerit abſolute neceſſaria, ſed poſſibilis remoueri non erit neceſſitas ex cauſa agente, niſi ex ſuppoſitione diſpoſitionis vtriuſque debitæ ad agendum. ſicut in his, quæ impediuntur interdum in ſua operatione, vel propter defectum virtutis, vel propter violentiam alicuius contrarij, vnde non agunt ſemper ex neceſſitate, ſed vt in pluribus. Ex cauſa vero finali, prout eſt prima in intentione agentis, eodem modo procedit neceſſitas, quo ex agente, agens enim interdum agit in quantum finem intendit tam in naturalibus, quam in voluntarijs, niſi quod in rebus naturalibus inclinatio finis competit agenti ſecundum ſuam formam per quam finis eſt ſibi conueniens, vnde oportet, quod ſecundum virtutem formæ tendat res naturalis in finem, ſicut graue ſecundum menſuram grauitatis tendit ad medium. In rebus autem voluntarijs tantum voluntas inclinat ad agendum propter finem, quem intendit, licet non ſemper tantum inclinetur ad agendum hæc, vel illa, quæ ſunt propter finem, quem appetit, quando finis non ſolum per hæc, vel illa haberi poteſt ſed pluribus modis. Neceſſitatis vero conditionatæ, ſeu ex ſuppoſitione ratio ſumitur ex fine, ſecundum quod eſt poſterius in eſſe, ſicut dicimus neceſſe quod ſerra ſit ferrea, & dentata, ſi debet habere ſerræ opus. Cæterum in naturalibus, & artificialibus, atque adeo in omnibus, quæ ſunt facta propter finem, licet neceſſitas diſpoſitionum in illis inuentarum ponatur ex parte materiæ, nam per materiam apta ſunt ſic diſponi, vt ſerra dura eſt, quia ferrea. ſeu quia materia ſerræ eſt apta habere talem diſpoſitionem, ratio tamen neceſſitatis talis diſpoſitionis non ſumitur ex materia, ſed ex fine, non enim ſerra facta eſt grauis, & dura propter materiam, quam habet, niſi quatenus particula, propter, dicit cauſam materialem, ſed ſerra ſic diſponitur vt ſit grauis, & dura propter finem, puta propter ſectionem & principia materialia quæruntur, vt ſint apta huic diſpoſitioni, quam requirit finis oportet enim quod ſerra ſit talis diſpoſitionis, & formæ propter ſectionem, ſed tamen talis finis non poſſet prouenire niſi ſerra eſſet ferrea, & ſic neceſſariũ eſt ſerrã eſſe ferreã, ſi debet eſſe ſerra & ſi debet eſſe eius finis. quod eſt opus ipſius, & idẽ dicendũ eſt de rebus naturalibus, vt neceſſitas ponatur in illis ex parte materiæ, ſed ratio neceſſitatis ſit ex fine, & hoc probant argumentum ſecundum, & tertium, reliqua vero tantum probant neceſſitatem aliquando poni ex parte materiæ, aliquando ex parte formæ, aliquando ex parte agentis, quod verum eſt, non autem quod ratio neceſſitatis ſumenda ſit illis, vt patet ex dictis.

QVÆSTIO XVI.

Deinde conſiderandum eſt de ſerie, ſeu ordine ſecundarum cauſarum, quæ dicitur fatum.

De fato.

CIRCA QVOD QVÆRVNTVR QVATVOR.

1 *Vtrum fatum ſit aliquid.*
2 *In quo ſit fatum.*
3 *Vtrum recte definiatur quod ſit immobilis diſpoſitio.*
4 *Vtrum omnia ſubſint fata.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum fatum ſit aliquid.

VIdetur quod fatum nihil ſit. Dicit enim Greg. in hom. de Epiph. Domini abſit à fidelium cordibus, vt fatum aliquid eſſe credatur, & reddit rationem quoniam ſtellæ factæ ſunt propter hominẽ, p.p.156.a, p arg, p. op, 28. art. p.

non homo propter ſtellas; ſi ergo ſtellarum motus non eſſet in hominis miniſterio, ſtella, quæ magis apparuit, non moueretur ad nutum Domini, quod eſt inconueniens.

Ibid. 2 Præterea ſi fatum eſt, aut eſt cauſa, aut cauſatũ, non cauſatum, quia hoc regulatur fato, vt dicunt Mathematici. ſi cauſa, aut inferior, aut ſuperior, non inferior, quia illa ſunt calidum, frigidum, humidum, ſiccum, quorum nullum eſt fatum, non ſuperior, quia cauſa ſuperior eſt cœleſtis circulus cum ſuo motu, quod Mathematici non dicunt eſſe fatum, ſed eſſe fatifactiuum ergo fatum nihil eſt.

p. p. q. 116. ar. p arg. 1. 3 Præterea ea, quæ fato aguntur, non ſunt improuiſa, quia vt dicit Aug. l. 5. de ciuit. Dei fatum à fando dictum intelligimus, ideſt à loquendo, vt ea fato fieri dicantur, quæ ab aliquo determinante ſunt ante prælocuta, quæ autem ſunt prouiſa non ſunt fortuita, neque caſualia, ſi ergo res fato aguntur, excludetur caſus & fortuna à rebus.

p. p. arg. ſed contra. Sed contra. Quod non eſt, non definitur, ſed Boet. in 4. de conſol. definit fatum dicens fatum eſt inhærens rebus mobilibus diſpoſitio, per quam prouidentia ſuis quæque nectit ordinibus, ergo fatum aliquid eſt.

p. p. in c. Reſpondeo dicendum, quod in rebus inferioribus videntur quædam à fortuna, vel caſu prouenire. Contingit autem quandoque quod aliquid ad inferiores cauſas relatum eſt fortuitum, vel caſuale, quod tamẽ relatum ad cauſam aliquam ſuperiorem, inuenitur eſſe per ſe intentum. Sicut ſi duo ſerui alicuius Domini mittantur ab eo ad eundem locum, vno de altero ignorante, concurſus duorum ſeruorum ſi ad ipſos ſeruos referatur, caſualis eſt, quia accidit præter vtriuſque intentionem, ſi autem referatur ad Dominum, qui hoc præordinauit, non eſt caſuale, ſed per ſe intentum. Fuerunt igitur aliqui, quod huiuſmodi caſualia, & fortuita, quæ in his inferioribus accidunt, in nullam ſuperiorem cauſam reducere voluerunt. Et hi fatum, & prouidentiam negauerunt, vt de Tullio Auguſt. lib. 5. de ciuit. Dei cap. 9. recitat, quod eſt contra, quæ ſuperius de prouidentia dicta ſunt. Quidam vero omnia fortuita, & caſualia, quæ in iſtis inferioribus accidunt, ſiue in rebus naturalibus, ſiue in rebus humanis, reducere voluerunt in ſuperiorem cauſam, ideſt in cœleſtia corpora. Et ſecundum hos fatum nihil aliud eſt, quam diſpoſitio ſyderum, in qua quiſque conceptus eſt, vel natus. Sed hoc ſtare non poteſt propter duo primo quidem, quantum ad res humanas, quia humani actus non ſubduntur actioni cœleſtium corporum, niſi per accidens, & indirecte. Cauſa autem fatalis cum habeat ordinationem ſuper ea, quæ fato aguntur, neceſſe eſt quod ſit directe, & per ſe cauſa eius, quod agitur. Secundo quantum ad omnia, quæ per accidens aguntur, quod enim eſt per accidens, non eſt proprie ens, neque vnum; omnis autem naturæ actio determinatur ad aliquid vnum. Vnde impoſſibile eſt, quod id, quod eſt per accidens, ſit effectus per ſe alicuius naturalis principij agentis. nulla ergo natura per ſe hoc facere poteſt, quod intendens fodere ſepulchrũ inueniat theſaurum. Manifeſtum eſt autem, quod corpus cœleſte agit per modum naturalis principij, vnde & effectus eius in hoc mundo ſunt naturales. Impoſſibile eſt ergo, quod aliqua virtus actiua cœleſtis corporis ſit cauſa eorum, quæ hic aguntur per accidens ſiue à caſu, ſiue a fortona. Et ideo dicendum eſt, quod ea, quæ hic per accidens aguntur, ſiue in rebus naturalibus; ſiue humanis, reducuntur in aliquam cauſam præordinantem, quæ eſt prouidentia diuina, quia nihil prohibet id, quod eſt accidens, accipi vt vnum ab aliquo intellectu, alioquin intellectus formare non poſſet hanc propoſitionem fodiens ſepulchrum inuenit theſaurum. Et ſicut hoc poteſt intellectus apprehendere, ita poteſt efficere. ſicut ſi aliquis ſciens in quo loco ſit theſaurus abſconditus, inſtiget aliquem ruſticum hoc ignorantem, vt ibi fodiat ſepulchrum. Et ſic nihil prohibet ea, quæ hic per accidens aguntur, vt fortuita, vel caſualia reduci in aliquam cauſam ordinantem, quæ per intellectum agat, & præcipue intellectum diuinum, nam ſolus Deus poteſt voluntatem immutare, & per conſequens ordinatio humanorum actuum, quorum principium eſt voluntas, ſoli Deo attribui debet. Sic igitur inquantum omnia, quæ hic aguntur, diuinæ prouidentiæ ſubduntur, tamquam per eam ordinata, & quaſi prælocuta, fatum ponere poſſumus, licet hoc nomine ſancti doctores vti recuſauerint propter eos, qui ad vim poſitionis ſyderum hoc nomen retorquebant. Vnde Aug. dicit in 5. de ciuit. Dei ſi propterea quiſquam res humanas fato Dei tribuit, quia ipſam Dei voluntatem, vel poteſtatem fati nomine appellat, ſententiam teneat, & linguam corrigat. Et ſic Greg. fatum negat. Vnde patet ſolutio ad p. & ſecundum.

Ad tertium dicendum, quod nihil prohibet aliqua eſſe fortuita, vel caſualia per comparationem ad cauſas proximas, non autem per comparationem ad diuinam prouidentiam, ſic enim nihil temere fit in mundo, vt Aug. dicit in lib. 83. quæſtionum.

ARTICVLVS II.

Vtrum fatum ſit in rebus creatis.

Videtur quod fatum non ſit in rebus creatis. Dicit enim Aug. 5. de ciuit. Dei quod ipſa Dei voluntas, vel poteſtas fati nomine appellatur: ſed volontas, & poteſtas Dei non eſt in creaturis, ſed in Deo, ergo fatum non eſt in rebus creatis, ſed in Deo. p. p. ibi. ar. 1. arg. p.

2 Præterea fatum comparatur ad ea, quæ fato aguntur, vt cauſa, vt ipſe modus loquendi oſtendit; ſed cauſa vniuerſalis per ſe eorum, quæ hic per accidens aguntur, eſt ſolus Deus, vt ſupra dictum eſt, ergo fatum eſt in Deo, & non in rebus creatis. arg. 2.

3 Præterea ſi fatum eſt in creaturis, aut eſt ſubſtantia, aut accidens, & quodcuoque horum detur, oportet, quod multiplicetur ſecundum creaturarum multitudinem; cum ergo fatum videatur eſſe vnum tantum, videtur, quod fatum non ſit in creaturis, ſed in Deo. arg. 3.

Sed contra eſt, quod Boet. dicit in 4. de conſolatione, quod fatum eſt diſpoſitio rebus mobilibus inhærens. Ibid. arg. ſed contra.

Reſpondeo dicendum, quod cum diuina prouidentia per cauſas medias ſuos effectus exequatur, poteſt ipſa ordinatio effectuum dupliciter conſiderari, vno modo, ſecundum quod eſt in ipſo Deo, & ſic ipſa ordinatio effectuum vocatur prouidentia. Alio modo, ſecundum quod prædicta ordinatio conſideratur in medijs cauſis à Deo ordinatis ad aliquos effectus producendos, & ſic habet rationem fati: & hoc eſt, quod Boet. dicit 4. de conſol. ſiue famulantibus quibuſdam prouidentiæ diuinæ ſpiritibus fatum exercetur, ſeu anima, ſeu tota inſeruiente natura, ſiue cœleſtibus ſyderum motibus, ſeu Angelica virtute, ſeu dæmonum varia ſolertia, ſeu aliquibus eorum, ſeu omnibus fatalis ſeries texitur. Sic ergo manifeſtum eſt, quod fatum eſt in ipſis in c.

Digitized by Google

naſis creaturis, inquantum ſunt ordinatæ à Deo ad effectus producendos.

Ad primum ergo dicendum, quod ipſa ordinatio cauſarum ſecundarum, quam Aug. ſeriem cauſarum nominat, non habet rationem fati, niſi ſecundū quod dependet à Deo. Et ideo cauſaliter Dei poteſtas, vel voluntas dici poteſt fatum, eſſentialiter vero fatum eſt ipſa diſpoſitio, ſeu ſeries, ideſt ordo cauſarum ſecundarum.

Ad ſecundum dicendum, quod in tantum fatum habet rationem cauſæ, inquantum & ipſæ cauſæ ſecundæ, quarum ordinatio fatum vocatur.

Ad tertium dicendum, quod fatum dicitur diſpoſitio, non quæ eſt in genere qualitatis; ſed ſecundum quod diſpoſitio deſignat ordinem, qui non eſt ſubſtantia, ſed relatio, qui quidem ordo ſi conſideretur per comparationem ad ſuum principium, eſt vnus, & ſic dicitur vnum fatum; ſi autem conſideretur per relationem ad effectus, vel ad ipſas cauſas medias, ſic multiplicatur, per quem modum Poeta dixit. Te tua fata trahunt.

ARTICVLVS III.

Vtrum fatum recte definiatur à Boetio, quod ſit immobilis diſpoſitio.

p.p q.116.a.3 arg.p. VIdetur quod male definiatur à Boetio fatum, quod ſit immobilis diſpoſitio. Dicit.n. Boet. in 4. de conſol. quod vti eſt ad intellectum ratiocinatio, ad id, quod eſt, id, quod gignitur, ad æternitatem tempus, ad punctum medium circulus, ita eſt fati ſeries mobilis ad prouidentiæ ſtabilem ſimplicitatem.

arg.2. 2 Præterea ſicut Philoſophus dicit in 2. Topic. motis nobis mouentur omnia, quæ in nobis ſunt; ſed fatum eſt diſpoſitio inhærens rebus mobilibus, vt Boet. dicit, ergo fatum non eſt immobilis diſpoſitio.

arg.3. 3 Præterea ſi fatum eſt immobilis diſpoſitio, ea, quæ ſubduntur fato, immobiliter, & ex neceſſitate eueniunt; ſed talia maxime videntur eſſe contingentia, quæ fato attribuuntur, ergo nihil erit contingens in rebus, ſed omnia ex neceſſitate euenient.

arg.ſed contra. Sed contra eſt, quod Boet. dicit in lib. 4. conſol. proſa 4. quod fatum eſt immobilis diſpoſitio.

In c.3.c.g. c. 91. p d.40.q. 4.a.p. ad 5. Reſpondeo dicendum, quod recte à Boet. deſcribitur fatum, quod ſit inhærens rebus mobilibus immobilis diſpoſitio, per quam prouidentia ſuis quæque nectit ordinibus, explicat enim eſſentiam, & naturā fati, vt patet, dicitur enim primo diſpoſitio, vt ſignificetur quaſi genus fati, quod eſt diſpoſitio. Verum quia diſpoſitio dupliciter ſumi poteſt, vel pro ſpecie quadam qualitatis, quæ dicitur diſpoſitio, vel pro ordine, qui eſt relatio, hoc loco ſumitur diſpoſitio poſteriori modo. Sic enim Auguſt. fatum vocat ſeriem, ſeu ordinem cauſarum ſecundarum. Dicitur ſecundo rebus inhærens, vt diſtinguatur fatum à prouidentia, nam ipſa ordinatio ſecundum quod in mente diuina eſt, nondum rebus impreſſa, prouidentia eſt. ſecundū vero quod iam eſt explicata in rebus, & in illis impreſſa, fatum nominatur, modo intelligatur talis ordinatio impreſſa non in ipſis inferioribus effectibus, ſed in cauſis ſecundis, quibus ordine quodam diuinæ prouidentiæ diſpoſitio ad inferiora deſcendit, nam fatum habet aliquo modo rationem cauſæ reſpectu inferiorum effectuum, ratione ſcilicet ipſarum cauſarum ſuperiorum ordinatarum, licet ad diuinā prouidētiam comparetur, vt eius effectus, propter quod fatum dicitur quaſi quoddam effatum diuinæ ordinationis, ſicut verbum vocale eſt quoddam effatum interioris cōceptus. dicitur tertio mobilibus, vt oſtendatur, quod ordo prouidentiæ à rebus contingentiā, & mobilitatem non aufert, vt quidam poſuerunt. dicitur quarto immobilis, quia diſpoſitio ſecundarum cauſarum, quam fatum dicimus, dupliciter poteſt conſiderari. Vno modo, ſecundum ipſas cauſas ſecūdas, quæ ſic diſponuntur, ſeu ordinantur. Alio modo pro relatione ad primum principiū, a quo ordinatur. ſcilicet Deum ſeu vt ſubeſt diuinæ prouidentiæ, ſi cōſideretur primo modo fatum, mobile eſt, ſi ſecundo modo ſortitur immobilitatem, non quidem abſolutę neceſſitatis, ſed conditionatæ, ſecundum quod dicimus hanc conditionalem eſſe veram, vel neceſſariā, ſi Deus præſciuit hoc futurum, erit. Vnde cum Boëtius dixiſſet fati ſeriem eſſe mobilem, poſt pauca ſubdit, quæ tamen ab immobilis prouidentiæ proficiſcitur exordiis, ipſamque immutabilem eſſe neceſſe eſt, & per hæc, & ex dictis ſupra, patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS IV.

Vtrum omnia fato ſubdantur.

VIdetur quod omnia fato ſubdantur. Dicit enim Boet. in 4. de conſol proſa 4. quod ſeries fati cælum, & ſydera mouet, elementa in ſe inuicem temperat, & alterna formæ tranſmutatione, eadem naſcentia, occidentiaque omnia per ſimilas fœtuum, ſeminumque renouat progreſſus, hæc actus, fortunaſque hominum indiſſolubili cauſarum connexione conſtringit, nihil ergo excipi videtur, quod ſub fati ſerie non comprehendatur. p.p 116 a.4. arg.p.

2 Præterea dicit Auguſt. in 5. de ciuit. Dei cap. p. quod fatum aliquid eſt, ſecundum quod ad voluntatem. & poteſtatem Dei refertur, ſed voluntas Dei eſt cauſa omnium, quæ fiunt, vt Auguſt. dicit in 3. de Tri. c. 4. ergo omnia ſubduntur fato. arg.2.

3 Præterea fatum ſecundum Boet. loco ſupra citato eſt diſpoſitio rebus mobilibus inhærens; ſed omnes creaturæ ſunt mutabiles, & ſolus Deus eſt vere immutabilis, ergo in omnibus creaturis eſt fatum. arg.3.

Sed contra eſt, quod Boet. dicit in 4. de conſol. proſa 4. quod quædam, quæ ſub prouidentia locata ſunt, fati ſeriem ſuperant. arg. ſed contra

Reſpondeo dicendum, quod ſicut dictum eſt ſupra, fatum eſt ordinatio ſecundarum cauſarum ad effectus diuinitus prouiſos; quæcunque igitur cauſis ſecundis ſubduntur, ea ſubduntur & fato; ſi qua vero ſunt, quæ immediate à Deo fiunt, cum non ſubdantur cauſis ſecundis, non ſubduntur fato, ſicut creatio rerum, glorificatio ſpiritualium ſubſtantiarum, & alia huiuſmodi; & hoc eſt, quod Boet. dicit, quod ea, quæ ſunt primæ diuinitati propinqua ſtabiliter fixa, fatalis ordinem mobilitatis excedunt. ex quo etiam patet, quod quanto aliquid longius à prima mente diſcedit, nexibus fati maioribus implicatur, quia magis ſubiicitur neceſſitati ſecundarum cauſarum. In c.

Ad primum ergo dicendum, quod omnia illa, quæ ibi tanguntur, fiunt à Deo mediantibus cauſis ſecundis, & ideo ſub fati ſerie continentur, ſed non eſt eadem ratio de omnibus aliis, vt ſupra dictum eſt. ad primum.

Ad ſecundum dicendum, quod fatum refertur ad voluntatem, & poteſtatem Dei, ſicut ad primum principium. Vnde non oportet, quod quidquid ſubiicitur voluntati, vel poteſtati diuinæ, ſubiiciatur fato, vt dictum eſt. in c.

ad 3. a c. Ad tertiom dicendum, quod quamuis omnes cteaturæ ſint aliquo modo motabiles, tamen aliquæ earum non procedunt à cauſis cteatis motabilibus, & ideo non ſubiiciuntur fato, vt dictum eſt.

QVÆSTIO XVII.

De motu ſecundum ſe.

Poſt conſiderationem de principiis tum rerum narturalium, tum ſcienriæ naruralis, ſequirur determinandum de ſubiecto huius ſcientiæ, quod eſt ens mobile in communi. Quinque vero partibus continerur hæc tractatio, nam primo conſiderandum eſt de motu ſecundum ſe, cum enim ens mobile inuoluat in ſe naturam, quæ eſt principium motus, & hoc ignorato ignoretur & illa, cum in eius definitione ponatur, neceſſe eſt ſi intendimus rradere ſoientiam de narura, atque adeo de ente mobili, quod pries agamus de moru ſecundum ſe. Secundo de conſequentibus motum tam inrrinſece, cuiuſmodi eſt infinitum, quam exrrinſece, cuiuſmodi ſunt locus, vacuum, tempus. Tertio de partibus eius ſiue potenrialibus, ſeu de ſpeciebus motus, quam de partibus eiuſdem quanriratiuis Quarto de motu per comparationem ad mobilia. Quinto de comparatione eiuſdem ad motores.

CIRCA PRIMVM QVÆRVNTVR QVINQVE.

Primo. Vtrum prima definitio motus ſit a Philoſopho recte tradita.

2 *Vtrum de ratione motus ſit ſucceſſio, ſeu continuitas ſucceſſiua.*

3 *Vtrum ſecunda definitio motus ſit à Philoſopho recte tradita*

4 *Vtrum actio & paſſio ſint vnus motus.*

5 *Vtrum actio tranſient ſit realiter in agente, an vero in paſſo.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum prima definitio motus, quod ſit actus entis in potentia, prout in potentia ſit recte tradita.

11 met. l. 9. Videtur quod non ſit à Philoſopho recte tradita ptima definitiu motus, quod ſit actus entis in potentia, prout in potentia. Dicit enim Philoſophus 11. met. c. 8. quod motus ideo ponitur inter indeterminata, quia neque poteſt poni in genere potentiæ, quia ſequeretur, quod quidquid eſt in potentia ad aliquid, puta ad eſſe quantum, mouetur ad illam quantitatem quod tamen eſt falſum, quia antequam incipiat moueri ad quantitatem, eſt in potenria ad illam quantitatem; neque poteſt poni in genere actus, quia nihil mouetur, quando iam actu eſt quantum, ſecundum illam quantitatem, ad quam erat in potentia, ſed tunc iam terminus eſt motus, ergo motus male definitur, quod ſit actus.

2 Præterea omnis forma eſt actus ſubiecti exiſtentis in potentia, ſic enim forma ſubſtantialis eſt actus materiæ, quæ eſt eius potentia, vnde 2. de ani t. 6 definitur anima, quod ſit actus corporis organici potentia vitam habentis, & ſimiliter forma ſtatuæ eſt actus æris exiſtentis in potentia ad illam, ergo definitio motus non ei ſoli competit, vnde male tradita eſt. Sed dices, quod motus non eſt actus perfectus, ſicut forma ſubſtantialis, vel artificialis, ſed imperfectus. ibid. & q. de ani. a. p. ad 15

3 Contra, quia quando aliquid ſemiplene tantum caleſit, vt pater in aqua tepida, calor illius eſt actus imperfectus exiſtentis in potentia ad illum, & tamen talis calor non eſt motus, nam tantum eſt terminus motus, ergo male adhuc definitur motus, quod ſit actus. Sed dices, quod motus non eſt quicũque actus imperfectus, ſed eſt actus imperfectus cum ordine ad vlteriorem actum. 3. phyſ. t. 2.

4 Contra, actus imperfectus conſideratus in ordine ad actum vlteriorem non habet rationem motus, ſed principij motus, poteſt enim incipere calefactio ſicut a frigido, ita & à tepido, ergo male definitur motus, quod ſit actus ibid.

5 Præterea Philoſophus 5. phyſ. t. 6 inter motus, quibus applicat definitionem traditam motus, ponit generationem, & corruptionem, & lationem; ſed generatio non eſt actus imperfectus dicens ordinem ad vlteriorem actum, quia cum vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 10. non ſit inter contraria, fit in in ſtanti. Neque ſimiliter latio eſt actus imperfectus dicens ordinem ad vlteriorem actum, quia per motum localem nihil omnino acquiritur ipſi mobili, ſed tantum acquiritur aliquid extra, puta locus, ergo definitio motus non eſt recte tradita. 3 phyſ. t. 5 phyſ. t.

6 Præterea ſi motus eſt actus entis in potentia, ergo per motum reducitur mobile ad actum, ſed hoc eſt falſum, vel enim mobile reducitur ad actum per motum, ſecundum quod actu eſt, & ſecundum ſeipſum, & hoc non, quia hoc etiam eſt in actu, ante quam incipiat moueri, vel ſecundum quod eſt in potentia ad terminum motus, & hoc etiam non, quia dum mobile mouetur, adhuc remanet in potentia ad terminum motus, ergo motus non eſt actus entis in potentia, prout in potentia. 11 met. l. 6

7 Præterea quod eſt in potentia ad ſtatuam, eſt æs, & quod eſt in potentia ad ædificationem, eſt domus, ſed motus neque eſt actus domus, vt domus neque æris, vt æs, ergo neque erit actus entis in potentia ad ædificationem, vel ſtatuam, & conſequenter male definitus erit motus, quod ſit actus entis in potentia, pro vt in potentia. ibid.

8 Præterea, in definitione formæ debet poni ſubiectum formatum per ipſam, ſicut in definitione animæ dicitur, quod eſt actus corporis organici potentia vitam habentis; ſed motus eſt forma quædam, & in eius definitione ponitur ſubiectum ſine forma, ergo male definitur motus, quod ſit actus entis in potentia. q. de ani. a. ad 15. 11 met. l. 9

9 Præterea Angelus mouetur localiter, ſed motus angeli non eſt actus imperfecti, ſeu entis in potentia, ergo male definitur motus, quod ſit actus entis in potentia. p. p. q. 53. a. 3.

10 Præterea dicit Philoſophus 3. de ani. quod aliqua ſpecies motus eſt actus perfecti, ſeu exiſtentis in actu; ſed definitio generis debet conuenire omnibus ſpeciebus, ergo male definitur a Philoſopho motus, quod ſit actus entis in potentia. 3 de ani. t. 1

3. phyſ. l. 1. Sed contra eſt, qood Philoſophus 3. phyſ. t. 6. & 11. met. c. 8. definit motum, quod ſit actus entis in potentia, prout in potentia.

11. met. l. 9. 3. phyſ. l. 1. Reſpoodeo dicendum, quod definitio motus fuit à Philoſopho recte tradita, quod patet primo quia recte explicat naturam motus. Dicitur enim primo actus, loco generis, quia id, quo aliquid fit actu, prius in potentia exiſteos, eſt actus, ſed aliquid fit actu, dum mouetur, prius in potentia exiſtens, ergo motus eſt actus. Sic ædificabile, quia dicit potentiam ad aliquid, cum ſecundum hanc potentiam, quam importat, reducatur in actum, tunc dicitur, quod ædificatur, & iſte actus eſt ædificatio paſſiua, & motus: & ſimiliter eſt in aliis motibus, ſicut eſt doctrinatio, volutatio, medicatio, ſaltatio, augmentum, & decrementũ. Conſiderandum enim eſt, quod antequam aliquid moueatur, eſt in potentia ad duos actus, ſcilicet ad actum perfectum, qui eſt terminus motus, & ad actũ imperfectum, qui eſt motus, ſicut aqua antequam incipiat calefieri, eſt in potentia ad calefieri, & ad calidum eſſe; cum autem calefit, reducitur in actum imperfectum, qui eſt motus, nondom autem io actum perfectum, qui eſt terminus motus, ſed adhuc reſpectu ipſius remanet in potentia. Dicitur ſecundo entis io potentia, quia omnis actus eius eſt proprie actus, in quo inuenitur, ſicut lumẽ nunquam inuenitur niſi in diaphano, & propter hoc eſt actus diaphani, ſed motus ſemper inuenitur in exiſtente in potentia; eſt igitur motus actus exiſtentis in potentia. Ad cuius maiorem explicationem ſciendum, quod quia quædam eadem ſunt, & in potentia, & in actu, licet non ſimul, aut ſecundum idem, ſicut aliquid eſt calidum in potentia, & frigidum actu, ex hoc ſequitur, quod multa agunt, & patiuntur ad inuicem, inquantum ſcilicet vtrumque eſt in potentia, & actu reſpectu alterius, ſecundum diuerſa. Et quia omnia corpora naturalia ſublunaria communicant in materia, ideo in vnoquoque eſt potentia ad id, quod eſt acto in altero, & ideo in omnibus talibus aliquid ſimul agit, & patitur, & mouet, & mooetur, non tamen omne mouens mouetur, ſed datur aliquod mouens immobile, quod non eſt in poteotia, ſed in actu tantum; ſed quando id, qood eſt in potentia, actu quodammodo exiſteos agit, aut ipſum, aut aliud, inquantum eſt, mobile idest reducitur io actum motus, ſiue ſit motũ à ſe, ſioe ab alio, tunc motus eſt actus eius; & inde eſt, quod illa, quæ ſunt in potentia, ſioe agant, ſioe patiantur, mouentur, quia & agendo patiuntur, & mouendo mouentur, ſicut ignis cum agit in ligna, patitur, inquantum ingroſſatur per fumum, quia flamma non eſt niſi fumus ardens. Additur tertio prout in potentia, quia id, quod eſt in potentia, eſt etiam aliquid actu, & licet idem ſit ſubiectum exiſtens in potentia, & in actu, non tamen eſt idem ſecuodum rationem eſſe in potentia, & eſſe in actu, ſicut æs eſt in potentia ad ſtatuam, & eſt actu æs, non tamen eſt eadem ratio æris, ioquantum æs, & inquantum eſt potentia ad ſtatuam, motus autem non eſt actus æris, inquantum æs eſt, ſed inquantum eſt in potentia ad ſtatuã, alias oporteret, quod quandiu æs eſſet, tandiu æs moueretur, quod eſt falſum; & ſic conuenienter additum fuit in definitione motus, inquantum in potentia. Quod confirmatur à ſimili, in poteotia contrariorum; ſicot enim idem eſt ſubiectum ſe habens in potentia ad contraria, puta ad ſanitatem, & ægritudinem, oon tamen idem ſunt ſecundum rationem potentia ad ſanitatem, & potentia ad ægritudinem, alioquin idem etiam eſſent laborare, & ſanari, & per conſeqoens nec ſunt idem ſecundom rationem ſubiectum, & potentia; quia alioqui, & potentiæ ad oppoſita eſſent ſecundum rationem idem, cum eadem ſint inter ſe quæ ſunt eadem vni tertio: ita in propoſito, quia non ſunt idem ſecundum rationem ſubiectum exiſtens in potentia ad motum, & terminum, & talis potentia ſubiecti ad vtrumque, ideo neceſſarium fuit dicere in definitione motus, quod ſit actus entis in potentia, inquantum eſt in potentia, ne intelligatur eſſe actus eius, quod eſt in potentia, inquantũ eſt quoddam ſubiectum. Secundo probatur ex definitionibus motus, quas alij Philoſophi attolerunt, quarum nulla conueniens eſt; quidam enim definieruot motum, quod ſit alteritas quædam. Alij vero, quod ſit quædam inæqualitas. Alij, quod ſit quoddã non ens, ſed hi male definierunt motom, quod patet primo quia, ſi motus eſſet non ens, vel inæqualitas, vel alteritas, ſequeretur, quod omne non ens, vel inæquale moueretur, ſed nullum horum neceſſe eſt moueri, non eſt igitor motus, quod dictum eſt. Deinde non magis eſt motus ad non ens, vel inæqualitatem, vel alteritatem, quam ad oppoſita horum, neque magis eſt motus ex his, quam ex oppoſitis; contingit enim moueri ex non ente ad ens, & è conuerſo, & de alteritate ad ſimilitudinem, & ab æqualitate ad inequalitatem, & è conuerſo. Demum quia cauſa, quare poſuerũt prædicti Philoſophi motum ſub prædictis, quaſi ſub generibus, ea eſt, quia motus videtur eſſe aliquid indeterminatum, cum neque poni poſſe videatur in genere potentiæ; nam inde ſequeretur, quod quidquid eſt in potentia ad aliquid, puta ad quantum, moueatur ad illam quantitatem, quod eſt falſum, quia antequam quid incipiat moueri ad quãtitatem, eſt in potentia ad illam: neque in genere actus, nam quando quid actu eſt ſecundum illam quantitatem, ad quam erat in potentia iam terminatur motus, ſeu non eſt amplius motus. illa vero ſunt indeterminata, quæ ſunt priuatina, ſed hæc cauſa nulla eſt, nam motus eſt in genere actus, non tamen perfecti, ſed imperfecti, nam eſt actus imperfectus, & imperfecti. Quidam vero alij definierunt motum, quod ſit exitos de potentia in actum non ſobito; ſed errauerunt io definitione, nam definitio debet dari per priora, at vero iſti poſuerunt in definitione motus quædam, qoæ ſunt poſteriora motu; exitus enim eſt ſpecies quædam motus, ſubitum etiam recipit in ſui definitione tempus, eſt enim ſubitum, quod ſit io indiuiſibili temporis, tempus autem definitur per motum. Tertio probatur, quia impoſſibile eſt aliter definire motum, quam Philoſophos definierit, cum enim vnumquodque genus diuidatur per potentiam, & actum, poteotia autem, & actus, cum ſint de primis differentiis entis, naturaliter priora ſiot motu, conuenientiſſime dicendum eſt Philoſophum prædictis vtendo ad motus naturam explicandam, illum modo prædicto definiuiſſe. 11. met. l. 9. 3. phyſ. l. 3. 3. phyſ. l. 2. 11. met. l. 9.

Ad primum ergo dicendum, quod motus eſt in genere actus, non tamen perfecti, ſed imperfecti, vt dictum eſt. Conſiderandum enim eſt, quod aliquid eſt in acto tantum, aliquid vero in potentia tantum, aliquid vero medio modo ſe habet, inter potentiam puram, & actum perfectum; quod eſt in potentia tantũ, noodum mouetur, quod iam eſt in actu perfecto, nõ mouetur, ſed iam motum eſt, illud autem mooetur, quod medio modo ſe habet inter puram potentiam, & actum, quod quidem partim eſt in potentia, partim in actu, vt patet in alteratione; cum enim aqua eſt ſolum in potentia calida, nondum mouetur; cum vero iam eſt calefacta, terminatus eſt motos calefactionis: cum vero iam participat aliquid de calore, ſed imperfecte, tunc mouetur ad calorem: nam quod calefit, paulatim participat calorem magis, ac magis, & ipſe actus imperfectus caloris in calefactibili exiſteus eſt motus. in c. 3. phyſ. l. 2. ad præced. obiectum.

Ad ſecundum dicendum, quod forma ſubſtantialis, vel artificialis reſpectu propriatum materierum ſunt actus perfecti, cum ſint termini motus aquiſitiui illarum, vt dictum eſt, motus autem eſt actus imperfectus.

p. phyſ. l. 2. Ad tertium dicendum, quod motus v. g. calefactionis non eſt actus imperfectus caloris in calefactibili exiſtens, ſecundum id, quod actu eſt tantum, vt procedit obiectio, ſed ſecundum quod iam in actu exiſtens habet ordinem ad vlteriorem actum, quia ſi tolleretur ordo ad vlteriorem actum, ipſe actus quãtumcunque imperfectus eſſet terminus, & non motus ſicut accidit, cum aliquid tantum ſemiplene calefit, ordo autem ad vlteriorem actum competit exiſtenti in potentia ad ipſum.

3 phyſ. l. t. Ad quartum dicendum, quod motus non eſt actus quicunque imperfectus dicens ordinem ad vlteriorem actum; nam ſi actus imperfectus conſideretur tantum ſecundum quod habet rationem potentiæ, non habet rationem motus, ſed principij motus, poteſt enim incipere calefactio ſicut a frigido, ita & a tepido. Si vero conſideretur, & ſecũdum quod comparatur ad vlteriorem actum, vt potentia, & ſecundũ quod comparatur ad aliquid imperfectius, vt actus, tunc talis actus imperfectus eſt motus; motus enim neque eſt potentia exiſtentis in potentia, neque eſt actus exiſtentis in actu, ſed eſt actus exiſtentis in potentia, vt per id, quod dicitur actus, deſignetur ordo eius ad anteriorem potentiam, & per id, quod dicitur in potentia exiſtentis, deſignetur ordo eius ad vlteriorem actum.

Ad quintum dicendum, quod generatio etiam
p. d. 5 q. 3. ad p. ſumpta pro mutatione dici poteſt actus imperfectus ratione termini a quo, qui eſt priuatio, & ratione termini ad quem, qui eſt perfectio illius. nam in definitione motus, quæ conuenit etiam mutationi ſumitur
3. phyſ. l. 2. & 7 & 5. phyl. tex. 7. motus communiter pro mutatione, non autem ſtricte, prout diuiditur contra generationem, & corruptionem. Vel dic, quod generatio ſumitur a Philoſopho, vel pro alteratione præcedente terminata ad
3 phyſ. l. 2. 11 met. l. 9. formam ſubſtantialem; quia enim alteratio habet duos terminos, ſcilicet formam ſubſtantialem, & accidentalem, dupliciter nominatur, & alteratio, & generatio, quomodo ſumitur à Philoſopho 6. phyſ. t. 39. cum dicit, quod generatum eſt prius generabatur; vel pro generatione ſucceſſiua totius animalis per partes. Lationi etiam conuenit definitio motus. latio enim eſt actus mobilis ſecundum locum, quatenus mobile eſt, mobile enim dicit potentiam, & ad ipſam lationem, & ad terminum extrinſecum, quem acquirit mobile, qui dicitur locus.

Ad ſextum dicendum, quod mobile per motum
11 met. l. 9. reducitur ad actum de illa potentia quæ eſt ad ipſum moueri, nam reducit ad actum ipſum mobile, inquantum eſt mobile; mobile autem dicitur aliquid per hoc quod eſt in potentia ad moueri, & ſic reducitur huiuſmodi potentia in actum, quando actu mouetur.

Ad ſeptimum dicendum, quod motus non eſt actus
11 met. l. 9. 3. phyſ. l. 2. æris, inquantum eſt æs, ſed inquantum eſt in potentia ad ſtatuam, vt dictum eſt.

Ad octauum dicendum, quod in definitione for-
q. de ani. a. p. a. 15. 2. de ani. l. p. matum aliquando ponitur ſubiectum, vt informe, vt cum definitur motus, quod ſit actus entis in potentia, prout in potentia; aliquando vero ponitur ſubiectum formatum, vt cum dicitur motus eſt actus mobilis, vel lumen eſt actus lucidi, & hoc modo anima dicitur actus corporis organici phyſici, quia anima facit ipſum eſſe corpus organicum, ſicut lumen facit aliquid eſſe lucidum.

Ad nonum dicendum, quod motus dupliciter ſumitur, vno modo proprie, & eſt actus imperfecti, & q. 44 de v. a. p. ad 14 & non conuenit angelo, cum talis motus ſit propter in- q. 1 a. p. c. & digentiam mobilis. Alio modo communiter, prout q. 53 a. p. ad motus dicitur actus perfecti, quomodo intellige- 3. re, & ſentire dicuntur moueri tertio de ani. t. 28. cuiuſmodi motus non eſt propter indigentiam mobilis ſed alterius, & tali motu mouetur angelus. ad præced.

Ad decimum dicendum, vt dictum eſt.

ARTICVLVS III.

Vtrum de ratione motus ſit ſucceſſio, ſeu continuitas ſucceſſiua.

Videtur quod de ratione motus ſit ſucceſſio, ſeu 12 met. l. 5. continuitas ſucceſſiua. Dicit enim Philoſophus 4 phyſ. l. 9. 12. met. t. 19. quod tempus eſt paſſio motus, & 4. phyſ. t. 99. & 109 dicit, quod oritur ex ſucceſſione cõtinua motus; nam quia motus eſt continuus, tempus eſt continuum, ſed paſſio conſequitur principia eſſen- q. 6 log. a. 1 & q. 25 log. tialia ſubiecti, vt dictum eſt, ergo de eſſentia motus a. 5. eſt continuitas ſucceſſiua.

2 Præterea de ratione motus eſt, vt dictum eſt, quod ſit actus imperfecti tendentis ad vlteriorem gradũ; a. præced. ſed in hac tendentia neceſſario includitur ſucceſſiua o & ad 23. continuitas, quod enim calefit paulatim participat calorem magis ac magis, ergo de ratione motus eſt a præced. continuitas ſucceſſiua. ad p.

3 Præterea vnaquæque forma ſecundum quod eſt in fieri cum ſit actus imperfectus, eſt motus: ſed om- 11 met. l. 9. ne fieri neceſſario inuoluit in ſe tempus, quia omne p. p. 46 a. 2 ad 2. quod ſit, fiebat, vt probat Philoſophus 6 phyſ. t. 40. ergo de ratione motus eſt continuitas ſucceſſiua.

4 Præterea dicit Philoſophus 6. phyſ. t. 14. & 17. quod omne, quod mouetur in tempore mouetur, ſed de ra- 6 phyſ. l. 8. tione temporis eſt continuitas ſucceſſiua, vt dicit Philoſophus ibidem t. 15. ergo etiam de ratione motus erit continuitas ſucceſſiua.

5 Præterea dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 10. quod gene- 5. phyſ. l. 9. ratio non eſt motus, quia omnis motus eſt inter contraria, quæ ſcilicet maxime inter ſe diſtant, & de quorum vno contingit in aliud continue peruenire, nam hæ duæ conditiones requiruntur in contrariis, nulla vero continuitas poteſt attendi in formis ſubſtantialibus, cum eſſe ſubſtantiale cuiuſlibet rei ſit in aliquo indiuiſibili, ergo de ratione motus eſt continuitas ſucceſſiua.

6 Præterea dicit Philoſophus 3. phyſ. t. p. quod mo- 3 phyſ. l. p. tus videtur eſſe de genere continuorum, quod idem docet 6. phyſ. ergo de ratione motus eſt continuitas ſucceſſiua.

Sed contra eſt, quod Philoſophus in prædica quantitatis, & 5. met t. 18. dicit, quod motus eſt quantus, 5. met. l. 15. & continuus tantum per accidens, ergo de ratione motus non eſt continuitas ſucceſſiua.

Reſpondeo dicendum, quod tripliciter ſumi poteſt motus, primo cõmuniter, prout motus dicitur actus p. p. 18. a. p. perfecti, quomodo intelligere, & ſentire dicuntur & q. 53 a. p. ad 3 moueri tertio de ani. t. 28. & quomodo ſumptus non eſt propter indigentiam mobilis ſed alterius, & hoc modo conuenit motus ſubſtantiis ſeparatis. Secundo proprie, prout eſt actus imperfecti, & propter indi- 3 phyſ. l. p. 2 & 7. 1. phyſ. gentiam mobilis, quomodo definitur à Philoſopho p. 2. 3. phyſ. t. 6. & 15. & ſic ſumptus conuenit etiam mutationibus inſtantaneis, quod manifeſtum eſt primo ex ipſo Philoſopho, nam tertio phyſ. t. p. dicit ſe velle agere de motu, eumque definire, vt melius intelligatur natura: quia cum hæc ſit principium motus, hoc ignorato ignorabitur & illa: natura autem non ſolũ

Digitized by Google

eſt principium motus, ſed etiam mutationis. & t.6. exemplis explicans definitionem motus traditam, inter motus definitos ponit mutationes inſtantaneas, & t. 4. & 5. probat motum non eſſe præter res per omnes ſpecies mutationis, puta per generationem, & corruptionem, & t.13. In ratione, qua refellit definientes motum eſſe alteritatem, inæqualitatem, & non ens, ſupponit generationem, & corruptionem eſſe motus. præterea quia indifferenter nomine motus, & mutationis vtitur vſque ad t.8. 5. phyſ. vt conſtat tum ex t.p.4 & 6. 5. phyſ. vbi generationem, & corruptionem vocat motus, & mutationes, tum ex ratione, qua 3 phyſ. t.11. probat definitionem motus, quam ex propria ſententia attulit, eſſe recte traditam, quæ probat etiam generationem, quæ eſt muta-
5 præced. tio eſſe motum, vt dictum eſt. Secundo probatur, quia ad motum ſufficit, vt ſit actus imperfectus exiſtentis in potentia tum ad ipſum actum imperfectũ, tum ad vlteriorem actum perfectum, vt dictum eſt; hoc autem totũ conuenit generationi, nam eſt actus generabilis, vt generabile, id eſt materiæ. quæ eſt potentia ad ipſam generationem, cuius proinde ſuſceptiua eſt, & ad vlteriorem actum perfectum, puta ad
5. phyſ. l. 1. p. de gen l. x 11 met. l. 9. formam ſubſtantialem. Tertio ſumitur motus magis proprie, & preſſe, vt contradiſtinguitur à mutatione, & tunc neceſſario quidem motus inuoluit con-
p d. 8. q 3. a. 3. c. tinuitatem, & ſucceſſionem, ſic enim ratione continuitatis menſuratur per locum, ratione vero ſucceſſionis menſuratur per tempus, & ſic diſtinguitur a mutatione inſtantanea, cuiuſmodi eſt generatio, & corruptio, non tamen eſt de ratione motus ſiue in primo modo eſſendi, ſiue in ſecũdo, vt contra diſtinguitur à mutatione, primo quia motus, & mutatio differunt in ſe per hoc, vt dicit Philoſophus 5. phy.
5. phyſ. l. 8. t. 49. quod motus eſt mutatio ex ſubiecto in ſubiectum, mutatio vero ex non ſubiecto in ſubiectũ, vel ex ſubiecto in non ſubiectum deinde, quia motus nõ eſt continuus niſi per accidens ratione alterius, vt dictũ eſt ex Philoſopho. Præterea, quia ideo mutatio
arg. ſed contra. aliqua eſt inſtantanea, & ſubita, quia eſt inter ea, inter quæ non datur medium, vt patet in illuminatione, generatione, & corruptione, aliqua vero eſt ſucceſſi-
de ſenſu l. 16 ua, quia eſt inter ea, inter quæ eſt dare medium, & proinde agens finitæ virtutis non poteſt ab extremo ad extremũ tendere ſine medio; quod ſi daretur agẽs potens in ſubiecto producere vnam formam, & contrariã expellere, illa eſſet motus, quia eſſet à ſubiecto in ſubiectum, & eſſet inſtantanea, quia ſubito. Et ſic manifeſtum eſt, quod, quia tunc ſaluaretur natura motus, quæ conſiſtit in tranſitu ex termino affirmato in affirmatum, de ratione motus in communi ſumpti non eſt continuitas ſucceſſiua. In particulari
p. q. 63. a. 3. c tamen motus localis non poteſt eſſe in inſtãti, atque adeo neceſſario requirit ſucceſſionem, quia omne, quod mouetur localiter, neceſſe eſt, quod prius perueniat ad mediũ magnitudinis, quam ad extremum; vbi autem eſt prius, & poſterius, ibi neceſſario eſt ſucceſſio.

3. phyſ. l. 9. Ad primum ergo dicendum, quod tempus eſt quid extrinſecum motui, ſicut & locus: conſequũtur enim motum tamquam exteriores quædam menſuræ: nam tempus eſt menſura motus. & locus eſt menſura mobilis, & ideo non eſt paſſio proprie dicta, quæ ſcilicet intrinſece naturam ſubiecti, eiuſque principia eſſentialia conſequatur, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod motus ideo dicitur
q. 6. log. a. 6. & q. 45. a. 5. actus imperfectus exigens tendentiam ad vlteriorem actum, quia ſubiectum motus debet habere potentiam ad duo, & ad actum imperfectũ, & ad perfectũ, vt dictum eſt, quod autem talis acquiſitio vlterioris
a. præced. termini non niſi in tempore fiat, non oritur ex ratione motus, ſed ex ratione terminorum, inter quos datur medium quod neceſſe eſt ab agẽte finitæ virtutis prius tranſiri, quam deueniatur ad extremum. de ſenſu l. 18

Ad tertium dicendum, quod omne fieri inuoluit tempus, quando fit mutatio inter extrema, inter quæ eſt aliquod medium, quod ab agente finitæ virtutis prius tempore tranſeundum eſt, quam perueniat ad aliud extremum: verum hoc non arguit de ratione motus eſſe continuitatem ſucceſſiuam, vt dictum eſt, ſed tantum, quod ſemper eſt coniunctus motus cum ſucceſſione continua. in c. & ad 1.

Ad quartum dicendum, quod tempus non eſt continuum, & quantum per ſe, ſed per accidens, ſicut & motus, vt dicit Philoſophus in 5. metaph. & propterea licet omne, quod mouetur motu propriiſſime dictu, moueatur in tempore, non tamen eſt de ratione motus continuitas ſucceſſiua. 5. met. l. 15

Ad quintum dicendum, quod obiectio tantum probat motui propriiſſime, & preſſe ſumpto, vt diſtinguitur contra mutationem inſtantaneam, eſſe coniunctam continuitatem ſucceſſiuam, quod verum eſt, ſed inde non ſequitur intentum. in c. & ad 1.

Ad ſextum dicendum, quod motus dicitur videri de genere continuorum, quia eſt quantus per accidens, vt dictum eſt. arg. ſed contra & in c

ARTICVLVS III.

Vtrum ſecunda definitio motus ſit à Philoſopho recte aſſignata.

Videtur quod ſecunda definitio motus quod ſit actus mobilis, quatenus mobile eſt, non ſit à Philoſopho recte aſſignata. Dicit. n. Philoſophus 3. phyſ. t. 18. quod motus eſt actus mouentis, ſed mouens inquantum mouens non eſt mobile, vt patet, ergo motus non recte definitur quod ſit actus mobilis. 3. phyſ. l. 4

2 Præterea vnius rei vna eſt definitio: ſed motus ſupra definitus eſt, quod ſit actus entis in potentia, prout in potentia, ergo non recte definitur alia definitione, quod ſit actus mobilis. 3. met. l. 8 in expoſit. litt. p. d. p.

3 Præterea. Dicit Philoſophus 3. phyſ. t. 6, quod ens in potentia, cuius actus eſt ædificatio, vel alteratio, vel motus, eſt alterabile vt alterabile, & ædificabile, vt ædificabile, & mobile, vt mobile, ergo eadem eſt definitio motus prior cum hac poſteriore, & ſic altera eſt ſuperflua. 3. phyſ. l. 2 11 met. l. 9.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 3. phyſ. t. 16 tradit alteram definitionem motus, quod ſit actus mobilis, quatenus mobile exiſtit. 3. phyſ. l. 4.

2 Præterea eiuſdem rei poteſt dari multiplex definitio, iuxta multitudinem cauſarum, ſic enim & in ſcientiis demonſtratiuis datur duplex definitio, vna, quæ eſt demonſtrationis principium, vt hæc, tonitruum eſt extinctio ignis in nube, quædam vero eſt demonſtrationis concluſio, vt hæc, tonitruum eſt continuus ſonus in nubibus ita in propoſito, prior definitio motus eſt a cauſa formali, & hæc poſterior a materiali, & illa eſt principium, hæc concluſio, nam hæc ex illa infertur, quia enim motus eſt actus entis in potentia, inquantum in potentia, exiſtens autem in potentia inquantum huiuſmodi eſt mobile, non autẽ mouens, quia mouens inquantum huiuſmodi eſt ens in actu, ſequitur, quod motus ſit actus mobilis, inquantum huiuſmodi, ergo dicendum eſt, quod hæc definitio fuit a Philoſopho recte tradita. 2. phyſ. l. 15 3. phyſ. l. 4.

Reſpondeo dicendum, quod recte ſecundũ Philo- 3. phyſ. l. 4.

ſophus definiuit motum, quod ſit actus mobilis, inquantum mobile eſt. Ad cuius manifeſtationem cõſiderandum eſt, quod omne mouens mouetur, quod patet, tum quia omne, quod prius eſt in potentia, & poſtea in actu, quodammodo mouetur, mouens autem inuenitur eſſe prius mouens in potentia, & poſtea in actu; tum quia cuiuſcunque ſua immobilitas eſt eius quies, huic ineſt motus, quies enim, & motus, cum ſint oppoſita, habent fieri circa idem; ſed mouentis immobilitas, ſeu ceſſatio à mouendo dicitur quies, omne igitur tale mouens mouetur. Cæterum licet mouens moueatur, motus tamen non eſt actus mouentis, ſed mobilis ſecundum quod mobile eſt. quod manifeſtum eſt ex hoc, quod moueri non competit mouenti per ſe, nam mouens inquantum mouens eſt in actu, eſt enim mouens per formam, per quam eſt in actu; ſed ei competit per accidens, nam motus competit mouenti ex contactu, ex quo ſequitur, quod ſimul dum agit, patiatur, & per conſequẽs moueatur cum ergo motus ex dictis ſit actus exiſtentis in potentia, vt dictum eſt, ſequitur, quod motus non ſit alicuius inquantum eſt mouens, ſed in quantum eſt mobile; & ideo recte ſecundo definitus fuit à Philoſopho motus, quod ſit actus mobilis inquantum eſt mobile.

3 phyſ. l. 4. Ad primum ergo dicendum, quod motus eſt actus mouentis, & mobilis, quia eſt actus cauſatus à mouente in mobili, vt docet Philoſophus 3. phyſ. t. 18.

2. poſt. l. 15. Ad ſecundum dicendum, quod vnius rei eſt vna perfecta definitio complectens omnes cauſas, ſed poſſunt eſſe plures definitiones ſumptæ ex variis cauſis, vt dictum eſt.

q. 14 log. a. p ad p. & q. 16. a. 2 c. & ad 2 a p. huius. q. Ad tertium dicendum, quod prior definitio motus eſt formalis, nam per particulam, potentia, ſignificatur, quod motus ratione vlterioris actus facit mobile eſſe in potentia ad illum, cum tamen ratione anterioris potentiæ ad ipſum, quæ explicatur nomine mobilis in ſecunda definitione, ſit actus illius, vt dictum eſt.

ARTICVLVS IV.

Vtrum actio, & paſſio ſint vnus, & idem motus.

3. phyſ. l. 5. VIdetur quod actio, & paſſio non ſint vnus, & idem motus, ſed diuerſi. Cum enim actio ſit actus agentis, vt dicit Philoſophus 3. phyſ. t. 19. ſi actio & paſſio ſunt vnus motus, ſequitur quod actus agentis ſit quodammodo in patiente, & ſic actus vnius erit in altero, quod eſt inconueniens.

ibid. 2 Præterea idem non poteſt eſſe actus diuerſorum ſecundum ſpeciem; ſed actio eſt actus agentis, & paſſio patientis, quæ ſunt ſpecie diuerſa, ergo actio, & paſſio non poſſunt eſſe vnus motus.

ibid. 3 Præterea actio non eſt idem cum paſſione; ſed id ſequitur, ſi actio, & paſſio ſunt vnus motus, quia quæ ſunt eadem vni tertio ſunt eadem inter ſe, ergo actio, & paſſio non ſunt vnus, & idem motus.

ibid. 4 Præterea agere non eſt idem, quod pati, nec docere quod addiſcere; ſed id ſequitur, ſi dicamus actionẽ, & paſſionem eſſe vnum motum, ergo actio, & paſſio non ſunt vnus motus.

ibid. 5 Præterea inconueniens eſt, quod omne docens addiſcat, & omne agens patiatur; ſed hoc inconueniens ſequitur, ſi ponatur, quod actio, & paſſio ſunt vnus motus, ergo actio, & paſſio non ſunt vnus motus, ſed diuerſi.

6 Præterea ſi actio, & paſſio ſunt vnus motus, ſequitur quod non debeant eſſe duo prædicamenta, cum prædicamenta ſint genera rerum, ſed vere actio, & paſſio ſunt diuerſa prædicamenta, ergo etiam erunt diuerſi motus. ibid.

7 Præterea ſi motus vel eſt actio, vel paſſio, non inuenietur motus in ſubſtantia, quantitate, qualitate, & vbi, ſed ſolum continebitur in actione, & paſſione; ſed vere motus continetur in prædictis, ergo motus non eſt idem in actione, & paſſione. ibid.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 3 phyſ. t. 18. 19. 20. & 11 met. c 8. dicit, quod actio, & paſſio ſunt vnus, & idem motus realiter, ſed duo ſecundum rationem. 3. phyſ. l. 4 & 11. met. l. 4.

2 Præterea ſi actio, & paſſio ſunt diuerſi motus, neceſſe eſt, quod vterque ſit in aliquo ſubiecto, aut igitur primo vterque eſt in agente, & hoc non, quia motus eſt in mobili, vt dictum eſt, aut ſecundo vterque eſt in patiente, & hoc non, quia inde ſequuntur duo inconuenientia, vnum eſt, quod proprius actus vniuſcuiuſque non ſit in eo, cuius eſt actus, actio autem eſt actus agẽtis; alterum eſt, quod aliquid vnum, & idem moueatur ſecundum duos motus, actio enim, & paſſio ſupponuntur nunc eſſe duo motus, in quocunque autem eſt motus, illud mouetur ſecundum illum motum; ſi igitur actio, & paſſio ſunt in mobili, ſequitur, quod mobile moueatur ſecundum duos motus tendentes ad eandem ſpeciem, quod eſt impoſſibile. Aut tertio alterum eorum eſt in agente, puta paſſio, & alterum in patiente, & tunc is, qui ſic loquitur, æquiuoce loquitur, id enim quod eſt paſſio, vocat actionem, & contra; aut quarto acti[illegible] in agente, & paſſio in patiente, & hoc non, quia cum actio ſit motus quidam, vt dictum eſt, ſequitur vel motum eſſe in mouente, vel eandem eſſe rationem mouentis, & moti, quorum vtrumque videtur inconueniens, ergo dicendum eſt, quod actio, & paſſio ſunt vnus motus. ibid.

Reſpondeo dicendum, quod actio, & paſſio ſunt vnus motus ſecundum rem, ſed duo ſecundum rationem, & ratio eſt, quia motus eſt actus mouentis, ſicut & mobilis, quidquid enim dicitur ſecundum potentiam, & actum, habet aliquem actum ſibi correſpondentem, & competentem; ſicut autem in eo, quod mouetur, dicitur mobile ſecundum potentiam, inquantum poteſt moueri, motum vero ſecundũ actũ, inquantum actu mouetur; ita ex parte mouentis motiuum dicitur ſecundum potentiam, inquantum ſcilicet poteſt mouere, mouens autem inquantum actu mouet, & agit: præterquam quod illud eſt actus alicuius, quo ſit actu, ſed per motum tam mouens, quã mobile fiunt actu, ergo motus eſt actus mouentis, & moti, ſed idem omnino eſt ſecundum rem quod mouens agendo cauſat, & quod motum patiẽdo recipit, non enim mouens facit alium motum, quam illum, qui eſt in mobili, ergo idem eſt ſecundum rem motus, qui eſt actus agentis, vel mouẽtis, & qui eſt paſſi, vel mobilis, differens tamen ſecundum rationem, nã motus eſt actus agentis, vel mouentis, vt a quo, & mobilis, ſeu patientis, vt in quo, ſicut vna eſt diſtantia ſecundum rem duorum ad vnum, & vnius ad duo, ſed differt ratione, propter quod diuerſimode ſignificatur, ſcilicet per duplum, & dimidium; & ſimiliter vna eſt via ſecundum rem ad aſcendendum, & deſcendendum, ſed differt ratione, propterea enim dicuntur hi aſcendentes, & illi deſcendentes. ibid.

Ad primum ergo dicendum, quod non eſt inconueniens actum vnius eſſe in altero, quia doctio eſt actus docentis, ab eo tamen in alterum tendens continue ibid.

continue, & ſine aliqua interruptione: vnde idem eſt actus agentis vt à quo, & tamen eſt in patiente, vt receptus in eo: eſſet autem inconueniens, ſi actus vnius eo modo, quo eſt actus eius, eſſet ex alio.

ibid. Ad ſecundum dicendum, quod nihil prohibet vnũ actum eſſe duorum, ita quod non ſit vnus, & idem motus ſecundum rationem ſed vnus ſecundum rem, vt ſupra dictum eſt.

ibid. Ad tertium dicendum, quod ex eo, quod actio, & paſſio ſunt vnus motus, non ſequitur, quod actio, & paſſio ſint idem, vel doctio, & doctrina, ſed quod motus, cui ineſt vtrumque eorum, ſit idem, qui quidem motus ſecundum vnam rationem eſt actio, ſecundũ aliam eſt paſſio, alterum enim eſt ſecundum rationẽ eſſe actum huius vt ab hoc, & eſſe actum huius, vt in hoc; motus autem dicitur actio, ſecundum quod eſt actus agentis, vt ab hoc, dicitur autem paſſio, ſecundum quod eſt actus patientis, vt in hoc; & ſic patet, quod licet motus ſit idem mouentis, & moti, propter hoc, quod abſtrahit ab vtroque ratione, tamen actio & paſſio differunt propter hoc quod has rationes diuerſa in ſua ſignificatione includunt.

ibid. Ad quartum dicendum, quod non ſequitur, etiam ſi doctio, & doctrina addiſcentis eſſent idem, quod docere, & diſcere ſint idem quia doctio, & doctrina dicuntur in abſtracto, docere autem, & diſcere in cõcreto. Vnde applicantur ad fines, vel terminos, ſecundum quos ſumitur diuerſa ratio actionis, & paſſionis; ſicut licet dicamus, quod ſit idem ſpatium diſtantium aliquorum abſtracte accipiendo, ſi tamen applicamus ad terminos ſpatij, ſicut dicimus diſtare hinc illuc, & inde huc, non eſt vnum, & idem.

ibid. Ad quintum dicendum, quod non eſt neceſſarium, quod docens addiſcat, vel quod agens patiatur, etſi agere, & pati ſint idem, tamen dicimus, quod nõ ſunt idem, ſicut ea, quorum ratio eſt vna, vt tunica, & indumentum, ſed ſicut ea, quæ ſunt idem ſubiecto, & diuerſa ſecundum rationem, vt via à Thebis ad Athenas, & ab Athenis ad Thebas, vt dictum eſt, nõ enim oportet, quod omnia eadem conueniant iis, quæ ſunt quocunque modo idem, ſed ſolum illis, quæ ſunt idẽ ſubiecto vel re, & ratione; & ideo etiam dato, quod agere, & pati ſint idem, cum non ſint ratione, vt dictum eſt, non ſequitur, quod cuicunque conuenit

[illegible] agere, quod ei conueniat pati.

Ad ſextum dicendum, quod quia prædicamenta diuerſificantur ſecundum diuerſos modos prædicandi, idem ſecundum quod diuerſimode de diuerſis prædicatur, ad diuerſa prædicamenta pertinet; locus enim ſecundum quod prædicatur de locante, pertinet ad genus quantitatis, ſecundum quod autem denominatiue prædicatur de locato, conſtituit prædicamentum vbi. Similiter motus ſecundum quod prædicatur de ſubiecto, in quo eſt, conſtituit prædicamentum

[illegible] paſſionis, ſecundum quod autem prædicatur de eo, à quo eſt, conſtituit prædicamentum actionis. Vel dic, quod licet motus ſit vnus, tamen prædicamenta, quæ ſumuntur ſecundum motum, ſunt duo, ſecundum quod à diuerſis rebus exterioribus fiunt prædicabiles denominationes; nam alia res eſt agens, à qua ſicut ab exteriore ſumitur per modum denominationis prædicamentum paſſionis, & alia res eſt patiens, à qua denominatur agens.

phyſ.l.1. Ad ſeptimum dicendum, quod ratio motus completur non ſolum per id, quod eſt de motu in rerum natura, ſed etiam per id, quod ratio apprehendit de motu. n. in rerum natura nihil aliud eſt, quam actus imperfectus, qui eſt inchoatio quædam actus perfecti in eo, quod mouetur, ſicut in eo, quod dealbatur iam incipit eſſe aliquid albedinis; ſed ad hoc, quod illud imperfectum habeat rationem motus, requiritur vlterius, quod intelligamus ipſum quaſi medium inter duo, quorum præcedens comparatur ad ipſum ſicut potentia ad actum, vnde motus dicitur actus, conſequens vero comparatur ad ipſum, ſicut perfectum ad imperfectum, vel actus ad potentiam, propter quod dicitur actus exiſtentis in potentia. Vnde quodcunque imperfectum accipiatur, vt non in aliud perfectum tendens, dicitur terminus motus, & non erit motus, ſecundum quem aliquid mouetur, vt puta ſi aliquid incipiat dealbari, & ſtatim dealbatio interrumpatur. Quantum igitur ad id, quod in rerum natura eſt de motu, motus ponitur per reductionem in illo genere, quod terminat motum, ſicut imperfectum reducitur ad perfectum, ſed quantũ ad id, quod ratio apprehendit circa motum, ſcilicet eſſe medium quoddam inter duos terminos, ſic iam implicatur ratio cauſæ, & effectus, nam reduci aliquid de potentia in actum, non eſt niſi ab aliquo agente, & ſecundum hoc, motus pertinet ad prædicamentum actionis, & paſſionis; hæc enim duo prædicamenta accipiuntur ſecundum rationem cauſæ agentis, & patientis.

ARTICVLVS V.

Vtrum actio tranſiens ſit in agente tamquam in ſubiecto, an vero ſit in paſſo.

VIdetur quod actio tranſiens ſit in paſſo, tamquam in ſubiecto, non autem in agente. Dicit 9.met.l.8. enim Philoſophus 9. met. t. 16. quod actio eſt in 11.met.l.9. facto, vt ædificatio in ædificato, & id probat, quia 3.phyſ.l.5. quando præter actionem eſt aliquid operatum actio 3.de ani.l.2. eſt in patiente, & ratio eſt, quia talis actio perficit operatum, non autem operantem, ſed quando præter actionem non eſt aliquid operatum, actio eſt in agente, tamquam perfectio ipſius, ſicut viſio eſt in vidente 3.phyſ.t.20.11. met.t.8. & 3. de ani. t. 139. dicit quod actio, & paſſio ſunt vnus, & idem motus, ſed motus eſt in mobili, tamquam in ſubiecto, vt dictum eſt, ergo actio eſt in paſſo.

2 Præterea ſi actio eſt in agente, ſequuntur duo inconuenientia, vt inquit Philoſophus 3. phyſ. t.19. 3.phyſ.l.4. quod nimirum omne mouens moueatur, nam actio eſt quidam motus, & quod aliquid habeat motum, & non moueatur, ergo dicendum eſt, quod actio non eſt in agente, ſed in patiente.

3 Præterea dicit Philoſophus 2. de ani. t. 140. quod 2.de ani.l.5. ſicut actio, & paſſio in patiente eſt, ſed non in agente, ſic & ipſius ſenſibilis actus in ipſo ſenſitiuo exiſtit, ergo actio eſt in paſſo, & non in agente.

4 Præterea omnis perfectio eſt in eo, cuius eſt per- 9.met.l.3.3. fectio; ſed actio tranſiens eſt perfectio patientis, ergo c.gēc 13.10. actio eſt in patiente, & non in agente. de pot.a.p.e

5 Præterea actio tranſiens in hoc diſtinguitur ab p.p.18.a.3.ad immanente, quod hæc remanet in agente, à p. quo emanat, illa vero recipitur in paſſo cauſata Tab.v.actio ab agente; nam ideo dicitur tranſiens, quia tran- n.23. ſit in exteriorem materiam, vt docet Philoſophus 9. met.t.16.

6 Præterea actio, ſicut & reliqua quinque vltima q 15.log.a. prædicamenta ſunt formæ extrinſecus denominan- vn. tes, vt dictum eſt, ſed ſi actio eſſet in agente, eſſet forma intrinſecus denominans, ergo actio non eſt in agente, ſed in patiente.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 3.phyſ.t.19. dicit, 3 phyſ l 5. quod licet actio, & paſſio ſint idem motus, differunt Tab.v actio tamen inter ſe, nec vna eſt alia, quia differunt ſecun- n.49. dum habitudines ad agens, & patiens, tamquam ſecundum proprias rationes: ſed habitudo agentis ad

patiens eſt in agente, & habitudo patientis ad agens eſt in patiente, ergo actio ſecundum propriam rationem eſt in agente.

3. phyſ. l. 5. 2 Præterea dicit Philoſophus 3. phyſ. t. 19. quod inconueniens eſt quod actio ſit in patiente, eo modo, quo eſt actus agentis, ſed eſt actus agentis formaliter vt actio, ergo vt actio eſt in agente.

3. phyſ. l. p. 4. & 5. 3 Præterea illud eſt formaliter actio, ratione cuius conſtituit prædicamentum diſtinctum à prædicamento paſſionis; ſed actio non conſtituit ſpeciale prædicamentum ratione motus, tum quia motus non facit prædicamentum proprium, ſed reducitur ad prædicamentum termini, vt dicit Philoſophus 3. phyſ. t. 4. tum quia actio, & paſſio conueniunt in ſubſtantia motus, vt docet Philoſophus 3. phyſ. t. 19. 20. 21. illud autem, in quo duo eſſentialiter diſtincta conueniunt, non poteſt eſſe propria ratio vtriuſque, ergo conſtituit ratione originis motus, nam ſubtracto motu ab actione, nihil aliud dicit actio, quam ordinem originis, ſecundum quod a cauſa vel principio procedit in id, quod eſt a principio; ſed talis ordo, cum ſit agentis cauſantis aliquid per motum in paſſo, eſt in agente, tanquã in ſubiecto, vt patet, ergo actio eſt in agente.

p. p. 41. a. p. ad 2. & 1. 45. a. 2. ad 2. a. 3. c.

p. d. 8. q. 4. a. 3. ad 3. Reſpondeo dicendum, quod quia actio, vt eſt prædicamentum, dicit aliquid fluens ab agente cum motu, duo ad actionem cõcurrunt, vnum tanquam formale, alterum tanquam materiale, illud eſt habitudo agentis ad paſſum, hoc vero eſt motus. Quod manifeſte patet ex tribus, & primo quidem, quia in qualibet actione illud, quod eſt ex parte agẽtis, eſt formale, illud autem, quod eſt ex parte patientis, vel recipientis, eſt materiale, habitudo autem agentis ad paſſum ſe tenet ex parte agentis, nam per hanc differt actio à paſſione tanquam per propriam rationem, licet cum illa conueniat in ſubſtantia motus, vt dicit Philoſophus 3. phyſ. t. 22. motus autẽ ſe tenet ex parte patientis: licet enim reducatur ad genus termini, quãtum ad ſuam ſubſtantiam, tamen ſecundũ quod importat ordinem mouẽtis ad motum, reducitur potius ad prædicamentum paſſionis, quam actionis, vt dicit Comm. 3. phyſ. comm. 4. ſecundo cõſtat ex eo, quod, cum actio ſecundum primam nominis ſignificationẽ ſignificet originem motus, & ſubtracto motu adhuc remaneat actio, vt patet in diuinis, actio formaliter, & eſſentialiter nihil aliud importare poteſt, quam ordinem originis, ſecundum quod ab aliqua cauſa, vel principio procedit in illud, quod eſt à principio, qui ordo non niſi in agente eſt ſubiectiue. Tertio probatur, quia illud eſt actio, vel paſſio formaliter, quod ſaluatur in omni actione, & paſſione, creatio autem paſſiua, quia non eſt motus, nihil aliud eſt quam relatio creaturæ ad creatorem, per modum mutationis, ratione nouitatis, vel incæptionis importata ſignificata, ſeu vt ex actione agentis innaſcitur, ergo ſimiliter paſſio coniuncta cum motu formaliter erit relatio ad principium motus, ſignificata per modum mutationis, & vt ex actione agentis innaſcitur; & ſimiliter, actio ſiue ſit coniuncta cum motu, ſiue non, erit formaliter habitudo agentis ad paſſum conſiderata per modum originis. Vnde manifeſtũ eſt quod actio formaliter ſumpta, quatenus conſtituit prædicamentum peculiare accidentis, & quatenus diſtinguitur contra paſſionem, cum ſit, vt dictum eſt, habitudo agentis ad paſſum, quæ eſt ſubiectiue in agente, etiam ipſa eſt ſubiectiue in agente, & non in patiente.

1. c. q. 14. log. a. vnico ad 1.

p. p. 45. a. 3. c. p. d. 40. q. p. a. p. q. 4. de pot. a. 3.

a. d. 40. q. p. a. 4. ad p. 3. phyſ. l. t. a. c. g. c. 57. ad p. Ad primum ergo dicendum, quod cum [actio] ſit in agente, & paſſio in patiente, non poteſt [eſſe] idem numero accidens, quod eſt actio, & paſſio, cum vnum accidens non poſſit eſſe in diuerſis ſubiectis, vnde etiã Auic. dicit, quod non eſt eadem numero æqualitas in duobus æqualibus, ſed ſpecie tantum, ſed quia eorum differentia non eſt niſi penes terminos, ſcilicet agens, & patiens, & motus abſtrahit ab vtroque termino, ideo motus ſignificatur vt ſine iſta differentia. & propter hoc dicitur quod motus eſt vnus. Ad textũ 9. met. dicendum quod Philoſophus loquitur de actione ſecundum illud, quod ad illam concurrit, tamquam materiale, vt dictum eſt. in c.

a. præced. Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut ex eo, quod actio, & paſſio ſunt vnus motus, nõ ſequitur, vt dictũ eſt ex Philoſopho, quod actio, & paſſio ſint idẽ, quia differunt ſecundum proprias rationes, ita licet actio formaliter ſumpta ſit in agente, non ſequitur, quod agens moueatur, quia actio formaliter ſumpta, & ſecundum propriam rationem non eſt motus, ſed origo motus, quæ eſt relatio agentis ad paſſum in agente ſubiectata, & tantum ratione motus, quem cõnotat, dicitur eſſe ſubiectiue in patiente, vt dictum eſt. in c. & q. 14. log. a. vn. ad 2.

in reſponſ. ad præced. arg. & loc. cit. & p. d. 40. q. p. a. p. ad p. Ad tertium dicendum, quod actio agentis eſt in paſſo, ratione motus & paſſionis, quam infert actio coniuncta cum motu, vt dictum eſt.

Ad quartum dicendum, quod actio eſt perfectio etiam ipſius agentis, eſt enim actio media inter agẽs, & patiens, & ratione illius dicitur perfectius eſſe, quam quando eſt ſine actione.

q. 14. log. l. cit. Ad quintum dicendum, quod actio dicitur tranſiẽs ratione paſſionis, & motus, quæ infert, nam huiuſmodi actiones recipiuntur in his, quæ fiunt, per modum paſſionum, ſecundum quod motus eſt in moto, vt in ſubiecto, nam ſumptæ formaliter, vt actiones, ſunt in ſuis agentibus, ſicut paſſiones ſunt in rebus patientibus.

q. log. cit. Ad ſextum dicendum, quod licet actio formaliter ſumpta ſit in agente, non tamen deſinit eſſe, ſecũdum quod eſt prædicamentum, forma quædam extrinſecus denominans, quia, vt dictum eſt, licet actio inquantum eſt accidens, ſit in agente tanquam in ſubiecto, inquantum tamen eſt actio, conſideratur, vt eſt ab agente, quia illius ratio non perficitur, prout eſt in ſubiecto, ſed vt quid ab alio in aliud procedens, & per conſequens vt forma vi propriæ rationis extrinſecus denominans.

QVÆSTIO XVIII.

Deinde conſiderandum eſt de his, quæ conſequuntur motum intrinſece, puta de infinito.

CIRCA QVOD QVÆRVNTVR TRIA.

Primo, Vtrum detur infinitum actu ſiue in magnitudine, ſiue in multitudine.

2 Vtrum dari poſſit infinitum actu ſiue in magnitudine, ſiue in multitudine.

3 Vtrum recte definiatur infinitum, cuius ſemper aliquid eſt extra.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum detur infinitum actu ſiue in magnitudine, ſiue in multitudine.

VIdetur quod actu detur infinitum in magnitudine, vel multitudine, tẽpus enim ſemper fuit, &

3 phyſ. l. 7. 3 de pot. a. 17 arg. 21. futurum eſt, quia ſi incipit eſſe, aut incipit in inſtanti, aut in tempore, non primum quia in inſtanti tempus non eſt, neque ſecundum, quia ſic nihil temporis ante temporis terminum eſſet, nihil enim rei eſt antequam res eſſe incipiat, ergo tempus non incepit eſſe, ſed ſemper fuit, & futurum eſt, at quod eſt huiuſmodi, eſt infinitum ergo datur infinitum actu.

3 phyſ. l. 9. p. p. q. 7. a. 3. arg. p. 2 Præterea infinito in magnitudinibus vtuntur mathematici in ſuis demonſtrationibus, ſed hoc non eſſet, ſi infinitum totaliter tolleretur à rebus, ergo oportet ponere infinitum.

3 phyſ. l. 7. 3 Præterea de ratione finiti eſt, quod ſemper includatur ab aliquo alio, quia videmus apud nos omne finitum extendi vſque ad aliquid, detur ergo aliquod corpus, vel illud eſt infinitum, & habetur intentum, vel eſt finitum, & tunc oportebit, quod terminetur ad aliquod aliud, & iterum illud ſi ſit finitum, ad aliquod aliud, aut ergo erit procedere in infinitum, aut deuenietur ad aliquod corpus infinitum, & vtroque modo ponetur infinitum actu.

ibid. 4 Præterea intellectus nunquam deficit quin ſuper quodlibet finitum datum poſſit aliquid addere, ſic intellectus cuilibet numero dato vnitatem addendo, facit aliam ſpeciem, & qualibet magnitudine data poteſt aliam maiorem imaginari, ſed apprehenſioni intellectus, & ſenſus, reſpondet res à parte rei, quia res ad extra eſt cauſa veritatis rei in intellectu, ergo datur in rebus infinitum.

ibid. 5 Præterea extra cælum eſt ſpatium infinitum, vt patet, ergo & erit corpus infinitum; nam ſi eſt ſpatiũ infinitum, aut eſt vacuum, aut plenum, ſi eſt plenum habetur intentum, quod detur corpus infinitum; ſi autem eſt vacuum, cum vacuum nihil ſit aliud, quam locus non repletus corpore, poſſibile tamen repleri, neceſſe eſt, quod ſi eſt ſpatium infinitum, ſit etiam locus infinitus, qui poſſit repleti corpore, & ita oportebit corpus eſſe infinitum, quia in perpetuis non differt contingere, & eſſe, nam ſi contingit locum infinitum repleri corpore, oportet dicere, quod ſit repletus corpore infinito, neceſſe eſt ergo dicere, quod ſit corpus infinitum.

3 phyſ. l. 10. 6 Præterea ſi non datur infinitum, ſequitur, quod magnitudo non ſit ſemper diuiſibilis, ſed quandoque deueniatur per diuiſionem ad quædam, quæ non ſunt magnitudines; præterea quod numerus non augeatur in infinitum, ſed vtrumque eſt inconueniens, quia omnis magnitudo eſt diuiſibilis, & cuilibet numero poteſt addi vnitas, & fiet maior numerus, ergo dicendum eſt dari infinitum actu.

11 met. l. 10 p. p. q. 7. a. 3. a. g. q. 6. log. a. 2 7 Præterea dicit Philoſophus 11. met. c. 9 quod infinitum eſt paſſio quantitatis, ſed paſſio ſimul exiſtit cum ſuo ſubiecto, cum ſequatur eius principia, vt dictum eſt, ergo cum detur quantitas, & numerus in natura, dabitur etiam infinitum.

Sed contra eſt, quod Philoſ. 3. phyſ. à t. 40. 11. met. c. 9. & p. cæli à t. 33. probat non dari infinitum actu ſiue in magnitudine, ſiue in multitudine.

3 phyſ. l. 8 & 9. Reſpondeo dicendum, quod nullum infinitum actu datur, quod patet manifeſte. & primo quidem in magnitudine, nã omne corpus ſenſibile aut eſt ſimplex, aut compoſitum, ſed neutrum poteſt eſſe corpus infinitum. non quidem compoſitum, quia elementa, ex quibus componitur corpus, ſunt finita ſecũdum multitudinem. Neque dici poteſt, quod vnum elementum ſit infinitum, & alia finita, quia ſic illud reliqua abſumeret, & ſic tolleretur mixtio; nam licet ponatur debilis virtutis, ſemper erit maioris virtutis, quam corpus finitum; neque dici poteſt, quod omnia elementa ſunt infinita, quia de ratione corporis infiniti eſt quod habeat dimenſiones infinitas in omnem partem, & ſic non poteſt eſſe, quod ex pluribus corporibus infinitis aliquod vnum componatur, quia quodlibet occupat totum mundum, niſi ponãtur duo corpora eſſe ſimul, quod eſt impoſſibile; neque poteſt hoc corpus infinitum eſſe ſimplex, puta vnum ex elementis, nam in hæc tantum reſoluitur mixtũ, quia hoc corpus in ſe conuerteret alia corpora, & conſequenter nihil eſſet in mũdo aliud, quam hoc corpus. Præterea hoc corpus infinitum vel eſt homogeneũ, vel heterogeneum. Si primum vel erit totaliter immobile, vel ſemper mouebitur, quorũ vtrumque eſt impoſſibile, quia per alterum horum excluderetur quies, & per alterum motus a rebus naturalibus, & vtroque modo tollitur ratio naturæ, cum natura ſit principium motus, & quietis. Quod autem id ſequatur patet, quia ſi ponamus, quod tale corpus ſit terra, non erit aſſignare, quo pars aliqua terræ moueatur, vel vbi quieſcat, quia quamlibet partem loci infiniti occupabunt aliæ partes eiuſdem corporis. Si ſecundum, ſequitur, quod diſſimilia ſunt loca diuerſarum partium, vnde ſequitur ſecundo quod corpus totius infiniti non ſit vnum ſimpliciter, ſed ſecundum quid, ideſt ſecundum contactum, & ſic non erit corpus vnum infinitum. Præterea neceſſe eſt, quod huiuſmodi partes heterogeneæ aut ſint ſpecierum finitarum, aut infinitarum ſecundum numerum; nõ poteſt autẽ dici quod ſint finitarum, quia oportebit quod ſi corpus eſt infinitum, quod quædam ſint finitæ quantitatis, & quædam infinitæ aliter enim ex finitis numero non poſſet componi infinitum. Hoc autem poſito ſequitur quod quæ ſunt infinita corrumpũt alia propter contrarietatem; ſi vero partes ſint infinitæ ſecundum ſpeciem, ſequitur, quod & elementa ſint infinita, & infinita ſint loca ſecundum ſpeciem, quorum vtrumque falſum eſt, quia & elementa ſunt finita, & ſpecies loci itidem finitæ. Tertio omne corpus ſenſibile eſt in loco, quodlibet enim habet grauitatẽ, vel leuitatem per grauitatem autem corpus fertur deorſum, & leue ſurſum, ſed nõ datur locus infinitus, quia hæc duo conuertuntur, eſſe in loco, & eſſe in aliquo loco, ſicut & eſſe hominem, & eſſe aliquem hominẽ, & eſſe quãtitatem, & aliquam quantitatẽ, ſicut ergo non datur aliqua quantitas infinita, quia ſequeretur quod aliqua quantitas puta bicubita, vel tricubita ſit infinita, quod eſt impoſſibile, ita nec dabitur locus infinitus, quia ſequeretur aliquem locum ſurſum, vel deorſum eſſe infinitum, quod eſt impoſſibile, cum quodlibet eorum ſignificet quendam terminũ, ergo dicẽdum eſt, quod nullũ datur corpus infinitũ. Quod vero nec detur vllum infinitũ in multitudine probatur, quia quantitas totius mundi eſt finita, & determinata, ſed infinitum per appoſitionem, ſeu in multitudine non excedit in maius omnem quantitatẽ mundi determinatam, & finitam, per hoc enim diſtinguitur à finito ſecundum diuiſionem, & ſecundum magnitudinem excedit omnem determinatam paruitatem in minus, ergo dicendum eſt, quod nõ datur numerus infinitus. Confirmatur quia ſi darentur infinita entia ſenſibilia, cum cuilibet conueniat locus, ſequitur, dari locum infinitum, quod ſupra reprobatum eſt; dicendum ergo eſt non dari actu infinitum ſiue in magnitudine, ſiue in multitudine. 3. phyſ. l. 10.

Ad primum ergo dicendum, quod, quia mundus non eſt æternus, tempus non ſemper fuit, ſed incepit eſſe, incepit autem in inſtanti quia eius ſubſtãtia cum non ſit permanens, non eſt tota ſimul, ac proinde eſt totum, quando incepit eſſe, eſt tamen tempus, ſicut & motus infinitum in potentia. 3. de pot. a. 14 c. & ad 25. 3 phyſ. l. 13.

Ad ſecundum dicendum, quod magnitudo non eſt infinita in actu, neque per diuiſionẽ, neque per augmentationem intelligibilem. porro Mathematici neque indigent ad ſuas demonſtrationes infinito in 3 phyſ. l. 12 & 13. p. p. q. 7. a. 3. ad p.

actu neque illo vtuntur, ſad ſolum indigent, quod ſit aliqua linea finita, tanta, quanta eſt eis neceſſaria, vt ex ea poſſint ſubtrabere quod volunt, & ad hoc ſufficit, quod aliqua maxima magnitudo ſit, quia alicui maximæ magnitudini competit, quod poſſit diuidi ſecundum quantancunque proportionam reſpectu alterius datæ magnitudinis, vnde ad demonſtrandum non differt vtrum ſit hoc, vel illo modo, puta vel infinita, vel finita maxima quantitas, ſed quantum ad eſſe rei multum differt, vtrum ſit, vel non ſit.

3. phyſ. l. 13. Ad tertiom dicendum, quod aliod eſt tangi, ſeu includi, & finiri, quia tangi, & includi dicitur reſpectu alterius, omne enim tangens tangit aliquid, ſed finitũ dicitur abſolute, & oon ad aliud, inquantum per propnos terminos aliqoid finitum eſt io ſeipſo, accidit enim alicui finito, quod tangat. non tamen oportet, quod omne tactum ab vno tangat aliud, vt ſic in infinitum procedatur; vode paret, quod hæc obiectio nihil ex neceſſitate concludit.

3 phyſ. l. 13. Ad quattum dicendum, quod inconueniens eſt credere intelligentiæ, ita vt quidquid apprehenditur intellectu, vel imaginatione, ſit verum, vt quidam antiquorum putauerunt, quorum opinio reprobatur a Philoſopho in 4. met non enim ſequitur ſi apprehen-
3. phyſ. l. 13. do rem aliquam minorem, vel maiorem, quam ſit, quod ſit aliqua abundantia, vel defectus in re illa, ſed ſolum in apprehenſione intellectus, vel imaginationis; poteſt enim aliquis intelligere quemcunque hominem eſſe multiplicem eius quod eſt, vel duplum, vel triplum, vel qualitercunque augmentom in infinitom, non tamen propter hoc erit aliqua huiuſmodi quantitas multiplicata extra intellectum, aut extra determinatam quantitatem totius mundi, ſed contingit, quod re exiſtente ſic aliquis ita intelligat.

ibi & 12. met. l. 5. Ad quintum dicendum, quod, ſicut oon eſt neceſſarium, quod tempus ſit prius, quam incipiat eſſe, vel poſt quam deſinat, licet prius, & poſterius, quod noſtra tantum imaginatione fingitor, antequam tẽpus realiter incipiat eſſe, videantur tempus ſignificare, ita extra cælum non oportet ponere locum, vel ſpatium ſignificare, quia nihil eſt extra cælum, niſi quid imaginatum.

3 phyſ. l. 12. Ad ſextum dicendum, quod obiectio tantum probat dari infinitum in potentia, probat enim dari infinitum ſecundum appoſitionem, & ſecundum diuiſionem in magnitudinibus, quæ non ſunt infinita io actu, ſed tantum in potentia, nam appoſitio in infinitum ſic inuenitur in magnitudinibus, quod tamen non exceditur per hoc quæcunque determinata quãtitas, puta quantitas cæli. Cum enim quãtum vnumquodque eſt in potentia, tantum poſſit eſſe in actu, ſi eſſet in potẽtia naturæ, quod creſceret aliqua magnitudo in infinitom, ſequeretur quod eſſet aliqua magnitudo ſenſibilis infinita, quod eſt falſum, vt ſupra dictum eſt; vnde paret etiam falſum eſſe, quod quidã dicunt, quod in materia prima eſt potẽtia ad omnem quantitatem, non enim eſt in materia prima potentia niſi ad determinatam quantitatem; cõtra vero diuiſio io infinitum ſic inuenitur in magnitudinibus, quod diuidendo tranſitur quæcunque quantitas in minus; & ratio diſparitatis eſt, qoia cum infinitum habeat rationem materiæ, continetur, ſicut & materia; illud autem, quod cõtinet, eſt ſpecies, & forma; manifeſtũ autem eſt, quod totum habet rationem formę, partes autem rationem materiæ: cum ergo in magnitudinibus a toto procedatur ad partes per diuiſionem, rationabile eſt, quod ibi nullus terminus inueniatur, qui non tranſcendatur per infinitam diuiſionem, ſed in additione itur à partibus ad totum, quod habet rationem formæ continentis, & terminantis; vode rationabile eſt, quod ſit aliqua determinata quantitas, quam infinita appoſitio non tranſcendat; neque vero ſequitur ex diuiſione continui infinitum numerus actu infinitus, quia licet in magnitudine verum ſit, quod tantum ſit in actu, quantum eſt in potentia, id tamen falſum eſt in nomero, non enim oportet numerum tantum eſſe in actu, quantum eſt in potentia, & ratio eſt, quia additio numeri ſequitur diuiſionem continui per quam a toto itur ad id, quod eſt in potẽtia ad numerum, vnde non oportet deuenire ad aliquem actum ſequentem potentiam, ſed additio magnitudinis ducit in actum, vt dictum eſt.

Ad ſeptimum dicendum, quod cum in materia non ad 6 p.p.q. 7
detur potentia ad magnitudinem, vel multitudinem a. 3 ad 4. 11.
infinitam, vt dictum eſt, paſſio quantitatis non erit met. l. 10. 3.
infinitum actu, ſed in potentia. Vel dic, quod infinitũ phyſ. l. 12 &
eſt paſſio quantitatis in communi, non autem io par- 13. p. p. q. 7. a
ticulari & ſpeciei, noo enim infinitum eſt contra ra- 3. ad 2.
tionem quantitatis in commum, ſed contra rationem cuiuſlibet ſpeciei quantitatis finitæ.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſit omnino impoſſibile dari infinitum actu ſiue in magnitudine, ſiue in multitudine.

Videtur quod ſit omnino impoſſibile dari infini- 3. phyſ. l. 8. 11
tum actu ſiua in magnitudine, ſiue in multitu- met. 1. 10. p.
dine. Dicit enim Philoſophus 3 phyſ. t. 41 & 11. met. q. 7 a 1. arg.
c. 9 quod de ratione, & definitione corporis eſt, quod ſed contra,
ſit ſuperficie determinatum, ſicut definitio lineæ eſt, & in c.
quod eius termini ſint puncta, ſed nullum corpus determinatum ſuperficie eſt infinitum, ergo nullum corpus eſt infinitum, neque ſenſibile quod eſt corpus naturale, neque intelligibile, quod eſt corpus Mathematico.

2 Præterea omnis numerus, & omne numerum ha- 1. 2 ibi & p. p. q.
bens eſt numerabile, inquit Philoſophus ibidem, ſed 7. a. 4.
nullum numerabile eſt infinitum, quia numerabile eſt traoſibile numerando, ergo oullus numerus poteſt eſſe infinitus.

3 Præterea infinitum non poteſt eſſe ex principio p. p. q. 7. a. 2
aliquo, vt dicitur 3. phyſ. t. 30. ſed omne, quod eſt arg. ſed
præter Deum, eſt ex Deo, ſicut ex primo principio, contra.
ergo nihil, quod eſt præter Deum, poteſt eſſe infinitum.

4 Præterea omne corpus vel eſt naturale, vel Ma- p. p. q. 7 a. 3
thematicum, ſed neutrum poteſt eſſe iofioitum, non primum, quia tale corpus habet formam ſubſtantialẽ determinatam, ſed determinatam formam ſequũtur determinata accidentia, inter quæ eſt quantitas. Præterea babet motum naturalem aliquem, corpus autẽ infinitum nullum motum naturalem habere poteſt, non rectum, quia nihil mouetur naturaliter motu recto, niſi cum eſt extra ſuum locum, quod corpori infinito accidere non poſſet, occuparet enim omnia loca, & ſic indifferenter quilibet locus eſſet locus eius; neque circularẽ, quia in motu circulari oportet, quod vna pars corporis transferatur ad locum, in quo fuit alia pars, quod in corpore infinito eſſe nõ poteſt, quia duæ lineæ protractæ à centro quanto longius protrahuntur à centro, tanto longius diſtant ab inuicem, ſi ergo corpus eſſet infinitum, in infinitum lineæ diſtarent ab inoicem, & ſic vna ounquam poſſet peruenire ad locum alterius. Neque ſecũdum, quia tale corpus ſi imaginemur eſſe actu, oportet, quod illud imaginemur ſub aliqua figura, quia nihil eſt actu

Digitized by Google

niſi per ſuam formam, forma autem quanti eſt figu-
ra, & ſic erit finitum.

ibid.a.4 c. 5 Præterea oportet omnem multitudinem eſſe in
aliqua ſpecie multitudinis; ſed ſpecies multitudinis
ſunt ſecundum ſpecies numerorum, nulla autem ſpe-
cies numeri eſt infinita, quia quilibet numerus eſt
multitudo menſurata per vnum, ergo impoſſibile eſt
eſſe multitudinem actu infinitam.

6 Præterea multitudo in rerum natura exiſtens eſt
ibid. creata, ſed omne creatum ſub aliqua certa intentio-
ne creantis comprehēditur, non enim in vanum agēs
aliquid operatur, ergo neceſſe eſt, quod ſub certo, &
determinato, & finito numero omnia comprehen-
dantur, impoſſibile ergo eſt eſſe infinitam multitu-
dinem in actu.

quol.9 a.p.c. 7 Præterea non poteſt eſſe actu in rerum natura
aliquid non ſpecificatum ad diuerſas ſpecies indiffe-
renter ſe habens non enim poteſt eſſe animal in actu,
quod nō ſit rationale, vel irrationale, ſed vnaquæque
quantitas ſpecificatur per certam terminationem
quantitatis, ſicut multitudinis ſpecies ſunt duo, &
tria, & ſic de aliis, & magnitudinis ſpecies ſunt bicu-
bitum, tricubitum, & huiuſmodi, vel ſecundum ali-
quam determinatam menſuram, ergo impoſſibile
eſt actu exiſtere infinitum ſiue in magnitudine, ſiue
in multitudine.

quol.9 a p c 8 Præterea poſito infinito actu dantur multa incon-
uenientia, & primo quod creatura adæquet Deum,
infinitum enim infinito maius non eſt. Secundo ob
p.d 43 q.p.a. eandem rationem, quod pars ſit æqualis toti. Tertio
p arg.1. quod potentia Dei ſit finita, ſi enim demus Deum fa-
p p q 25 a 2 a cere infinita, vel aliquid amplius poteſt facere, & ſic
rg.3. infinito eſt aliquid maius, vel nihil amplius facere
poteſt, & ſic impotens ex his, quæ facit, redditur. &
ſua potentia ad eius opera finitur, vnde non erit infi-
o.d p q p a. nita, quæ omnia ſunt impoſſibilia. Quarto quod po-
rarg 4.ſed tentia corporis infinita moueat in non tēpore. Quin-
contra. to quod infinito poſſit eſſe aliquid maius, nam cui-
cunque poteſt fieri additio, illo poteſt eſſe aliquid
maius, vel plus, ſed infinito hominum poteſt fieri
aliorum hominum additio, & infinito corpori poteſt
addi aliqua alia quantitas, ergo dicendum eſt infini-
tum actu eſſe impoſſibile.

9 Præterea Philoſophus 3. phyſ. p. cæli & 11. met.
probat multis rationibus impoſſibile eſſe infinitum
ibid arg.6. in omnibus rebus.

ſed contra Sed contra eſt, quod non implicat mundum eſſe
æternum, & homines ſemper fuiſſe, & per conſequēs
p.Aq 46.a.2 infinitos homines eſſe mortuos ante nos, ſed homine
arg.8 2.c g. moriente non moritur anima eius, ſed manet, ergo
c 38.& 81. quol.9 a.p. non implicat dari infinitum actu.

2 Præterea magnitudo diuiſibilis eſt in infinitum,
p.p q.7.a.3. ſic enim definitur continuum, quod eſt in infinitum
arg 3. diuiſibile, vt patet 3. phyſ. ſed contraria nata ſunt fieri
circa idem, cum ergo diuiſioni opponatur additio, &
diminutioni augmentum, videtur, quod magnitudo
poſſit creſcere in infinitum, & ſic erit poſſibile dari
magnitudinem infinitam.

3 Præterea motus, & tempus habent quantitatem,
ibid.arg.4 & continuitatem a magnitudine, ſuper quam tranſit
motus, vt dicitur 4. phyſ. ſed non eſt contra rationem
temporis, & motus, quod ſint infinita, cum vnum-
quodque indiuiſibile ſignatum in tempore, &
motu circulari ſit principium, & finis, ergo non
eſt contra rationem magnitudinis, quod ſit infi-
nita.

p p.q.7 a.4. 4 Præterea non eſt impoſſibile id, quod eſt in poten-
arg.p. tia, reduci ad actum; ſed numerus eſt in infinitum
multiplicabilis, ergo non eſt impoſſibile eſſe multi-
tudinem actu infinitam.

arg.2. 5 Præterea cuiuſlibet ſpeciei poſſibile eſt eſſe ali-
quod indiuiduum in actu, ſed ſpecies figuræ ſunt in-
finitæ, ergo poſſibile eſt eſſe infinitas figuras in
actu.

6 Præterea ea, quæ non opponuntur ad inuicem,
non impediunt ſe inuicem, ſed poſita aliqua multitu- arg.3.
dine rerum adhuc poſſunt fieri alia multa, quæ eis
non opponuntur, ergo non eſt impoſſibile aliqua re-
rum ſimul eſſe cum eis, & ſic in infinitum, ergo poſſi-
bile eſt eſſe infinita actu.

7 Præterea Deus quæcunque futura cognoſcit, p p.q.14.a.
illa cognoſcit tamquam præſentia, quia Deo nihil 12. & 13.
poteſt eſſe futurum, ſed Deus ſimul, & actu co-
gnoſcit infinitas cogitationes futuras angelorum,
ergo hæ omnes ſunt præſentes Deo, & per conſequēs
actu datur infinitum, ſaltem reſpectu cognitionis di-
uinæ.

Reſpondeo dicendum, quod ſi quæratur, vtrum in- 3.phyſ.p.
finitum actu ſiue in magnitudine, ſiue in multitudine cæli 11. met.
dari naturaliter poſſit, dicendum quod non in rebus 1.c.a. prece.
corporalibus, hoc enim ſatis probant argumenta Phi-
loſophi 3. phyſ. p. cæli & 11. met. in ſpiritualibus vero
ſecundum mentem Philoſophi videtur non ſolum
poſſe dari, ſed etiam actu dari infinitum in multitu- 2 c.g.c.81,q
dine, nam ſecundum ipſum mundus eſt æternus, & 2 de ver a 10
animæ ſunt immortales, quare remanent poſt homi- c.op. de
nis mortem, vnde cum præceſſerint ſecundum Phi- æternit.
loſophum infinitæ generationes hominum, neceſſa- mundi 2 d.
rio debet dari actu infinita multitudo animarum. ſi p q.p.a. 5.ad
vero quæratur vtrū poſſibile ſit Deo infinitum actu, 6.a.p.
diſtinguēdum eſt, cum enim dupliciter aliquid repu-
gnare poſſit potentiæ agentis per intellectū, vno mo-
do quia repugnat potentiæ eius. alio modo, quia re- quol 1.a.2
pugnat modo, quo agit, dicendum eſt, quod infinitū
actu non repugnat abſolutæ potentiæ Dei primo mo-
do, quia non implicat contradictionē repugnat autē
ſecundo modo, cum enim Deus agat per ſuum intel-
lectum, & per verbum, quod eſt formatiuum omniū
oportet quod omnia quæ agit, ſint formata, infinitū
autem accipitur ſicut materia ſine forma nam infini-
tum ſe tenet ex parte materiæ. Vnde ſi Deus hoc
ageret, ſequeretur, quod opus Dei eſſet aliquod in-
forme, & hoc repugnat ei, per quod agit, & modo
agendi. quia per verbum ſuum agit, quo omnia for-
mantur. Cæterum quia obiectum diuinæ potentiæ
abſolute loquendo eſt quidquid non implicat con-
tradictionem, quidquid enim eſt huiuſmodi contine- p.p.q 25.a.3.&
tur ſub illis poſſibilibus, reſpectu quorū dicitur Deus Tab.v.Deus
omnipotens, propterea abſolute, & ſimpliciter dicē- a.370.
dum eſt quod Deus poteſt facere infinitū actu, quia
id non implicat contradictionē; neque enim implicat
ex parte Dei, quia potentia Dei eſt infinita, & multo q.a. de ver.a
plura poteſt facere, quam quæ ab ipſo determinata 10.ad arg. 2.
ſunt, & quā quæ poteſt natura, neque ex parte quāti- p.
tatis, quia infinitū non repugnat quātitati, vt quātitas
eſt, propterea enim Philoſophus infinitum ponit paſ-
ſionē quantitatis, vt dictū eſt; neque etiā ſpeciei quā- p p.q.7.a 3
titatis abſolute ſumptæ, quia de ratione corporis ſim- arg.2.& ad
pliciter non eſt terminari ſuperficie, ſed tantum eſt 2.
de ratione corporis finiti, ſicut & de ratione multitu-
dinis non eſt quod ſit menſurata per vnum, ſed hoc
tantum eſt de ratione numeri, & ſic non implicat ex
parte ſpeciei quantitatis, vt abſtrahit à finita, & infi-
nita, dari infinitum actu: vnde & Philoſophus 3. phyſ.
& 11. met. c. 9 probans non poſſe dari infinitum actu 11. met l. 10
in magnitudine, & multitudine, quia de ratione cor- 3.phyſ.l.8.
poris eſt terminari ſuperficie, & de ratione numeri
eſt menſurari per vnum, vocat has rationes probabi-
les, & non neceſſarias, atque adeo non concluden-
tes: vnde ad idem probandum ſtatim ſubdit alias ra-
tiones, quas vocat phyſicas, & magis concludentes,
& neceſſarias. præterea cum Deus, vt dictum eſt,

poſſit per abſolutam ſuam potentiam facere, vt ma-
q 3 a. 2. teria exiſtat ſine forma ita poteſt efficere, vt quanti-
tas exiſtat ſine termino, infinitum enim habet ratio-
quol 11. a. 2 nem materiæ, vt dictum eſt. Neque implicat ex parte
quol. 9. a p c ipſius infiniti, quatenus eſt creatura. eo quod inde ſe
quitur creaturam aliquam eſſe æqualem Deo, quia
hoc non ſequitur, nam ei, quod eſt infinitom omni-
bus modis non adæquatur illud, quod eſt infinitum
vno modo, dato enim quod ſit ignis infioitus ſecun-
dum magnitudinem, non adæquabitur Deo, quia, &
ſi ſit infinitus ignis in quantitate, eſt tamen quid fini-
tom in ſpecie, Deus autem omnibus modis eſt infini-
tus; neque implicat ex parte loci, quia ſicut per tran-
ſubſtantiationem ſub paruis ſpeciebus poteſt eonti-
quol 7. 2. 8. 1 neri Corpus Chriſti, quod ratione ſuæ quantitatis,
p q 76. a p. c vbi eſt quantitatiue, longe maiorem locum occupat,
& 79. a. ad p. quam locum ſpecierum, ita poterit Deus ſub exiguis
ſpeciebus ponere corpus infinitum, vel multitudi-
nem infinitam. Præterea poteſt Deus efficere per pe-
op 70. q. 4. a netrationem, vt duo corpora ſint ſimul in eodẽ loco;
3. quare, & poterit efficere, vt infinitæ partes vnius cor-
poris ſint ſimul penetratiue, & occupent locum fini-
tum; & ſimiliter vt in eodem finito loco ſint infinita
entia. repugnat tamẽ & implicat dari infinitum actu
in intenſione, vt quod alicuius corporis virtus moti-
ua ſit actu infinita, nam ſi daretur talis virtus, & po-
tentia infinita, vt bene arguit Philoſophus 8. phyſ. t.
pp. q. 15 a. 2. 79. moueret in nõ tẽpore, nam corpus mouens aliud
ad 2. corpus eſt agens vniuocum, vnde oportet quod tota
potentia agentis manifeſtetur in motu; quia igitur
quanto mouentis corporis potentia eſt maior, tanto
velocius mouet, neceſſe eſt, quod ſi fuerit infinita,
moueat improportionaliter citius, quod eſt mouere
in non tempore, impoſſibile autem omnino eſt mo-
tom fieri in non tempore; vnde dicendum eſt quod
abſolute, & ſimpliciter per abſolutam potentiã Dei,
quol 11. a. 13 qua Deus præter ordinem, & curſum totius naturæ
operatur, infinitum actu fieri poteſt. Vnde reſpondẽ
Tab. v. Deus duo eſt obiectis vtriuſque partis, qoia priora probãt
n. 411. etiam per potentiam abſolutam Dei infinitum fieri
non poſſe, poſteriora vero poſſe fieri per potentiam
ordinariam, & naturaliter.

3 phyſ l 8. Ad primum ergo primæ partis dicendũ, quod de
12. met. l. 10. ratione corporis finiti eſt terminari ſuperficie, non
autem de ratione corporis ſimpliciter.

ibid. Ad ſecundum dicendum, quod de ratione numeri
eſt menſurari per vnum, non aotem de ratione mul-
titudinis.

Ad tertium dicendum, quod Philoſophus loc. cit.
taotum docet, quod Philoſophi antiqui probabili
quadam ratione probabant ioſinitum non poſſe eſſe
3. phyſ. l 6. ex principio, ſed eſſe principium, quæ non concludit
neceſſario; eum enim probant infinitum non poſſe
eſſe ex principio, qoia quod habet principium habet
finem, infinitum autem caret fine, committunt
æquiuocationem in verbo principium, & finis, nam
quod eſt ex principio habet principium originis,
infinito autem non repugnat huiuſmodi principium,
ſed principium, & finis quantitatis, vel magnitudi-
nis.

Tab v acci- Ad quartum dicendum, quod ſicut Deus po-
dens n 36. teſt ſeparare omnia accidentia a ſuo ſubiecto, &
per conſequens quantitatem à materia, & forma,
vt patet in Sanctiſſimo Sacramento, ita etiam po-
teſt facere quantitatem infinitam ſine materia, &
forma, cui proinde non competeret mobilitas na-
q 6. a p. & 2. turalis, quia careret materia, & forma, quæ ſunt prin-
cipia motos, & quietis in eo, quod mouetur, vt di-
ctum eſt.

l. c. ad p. & 2 Ad quintum dicendum, quod quia de ratione nu-
meri finiti tãtum eſt meoſurari per vnum, vt dictum
eſt, propterea non implicat dari multitudinem infini-
tam, quæ non poſſit menſurari per vnum, nam talis
multitudo eſſet numerus infinitus, ſeu ſpecies nume-
ri, vt abſtrahit à numero finito, & infinito.

Ad ſextum dicendum quod ſi Deus infinitum actu
in magnitudine, vel multitudine crearet, tale iofini- q. 2. de ver. a
tum comprehenderetur ſub certa intentione crean- 10. ad p & 2.
tis, nam id Deus intendit, ad quod ſe determinat di-
uina eius voluntas, inchoatio enim Dei ad agendum,
quod intellectu ipſius conceptom eſt, pertinet ad
voluntatem diuinam; poteſt autem diuina voluntas p p. q. 19 a
ſe determinare ad plura alia, quam quæ ab ipſo de- 4 c.
terminata ſunt atque adeo facere infinitom actu, li-
cet hoc non contineatur in potentia creaturæ. Vel
dic, quod ſi daretur v. g aer infinitus, adhuc haberet
eſſe determinatum, & finitum, nam eſſet limitatum p p q. 14 a
ad determinatam naturam, vnde etiam menſuratre- 12. ad 3
tur per ſcientiam Dei, & conſequenter eſſet ſub cer-
ta intentione Dei.

Ad ſeptimum dicendum, quod terminatio ad p. & 2.
magnitudinis, vel multitodinis pertinet ad ma-
gnitudinem, vel multitudinem finitam, vt dictum
eſt.

Ad octauum dicendum, quod ex poſitione infiniti in c.
actu non ſequuntur inconuenientia vlla, non eoim
primum, quia, vt dictum eſt adhuc talis v. g. ignis in- 4 d. 49. q p
finitus in infinitum diſtaret à Deo. Neque ſecundum, a. 4. ad 4.
quia licet vnum finitum additum infinito non faciat
maius, ſed plus, vnum tamen infinitum poteſt eſſe quol 9 a. p.
maius; ſi enim Deus faceret infinitos leones, & illis ad p. Tab v.
ſuperadderet infinitos homines, hic numerus iofini- infinitum
tus maior eſſet, quam numerus infinitorom leonum n. 5.
tantum, & numeri pares, & impares infiniti ſimul ac-
cepti ſunt plures quam numeri pares tãtum. Neque
tertium, qoia obiectum infinitę potentiæ non eſt vnũ p. p. q. 21 a. 2
infinitum actu, ſed infinitum in potentia vnde ſi fa- p d. 43 q 1 a
ceret vnum infinitũ, poſſet plura alia facere, vt poſt- p ad 15.
quam feciſſet infinitos leones poſſet facere infinitos
homines; licet enim infinito ſimpliciter quoad om-
nia nihil poſſit eſſe maius, infinito tamen ſecundum
quid eſt aliquid maius extra illum ordinem. Neque
quartum, quia non concedimus virtutem infinitam Tab v. infi-
mouendi, vt dictum eſt. Neque quintum, quia licet nitum n. 5.
infinito, qua parte infinitũ eſt, nihil poſſit addi, poteſt in c.
tamen addi aliquid qua parte eſt finitum.

Ad nonum dicendum, quod Philoſophus in p. de 2. c. g c 17
cælo 3. phyſ. & 11. met. tãtum probat impoſſibile eſſe 2. d. p. q. 1 a 1
infinitum actu in rebus naturalibus, & ſenſibilibus, ad 18.
noo autem in rebus immaterialibus, cuiuſmodi ſunt 2. c g c. 81.
ſubſtantiæ ſeparatæ.

Ad p. 2. p. dicendum, qood mundus poteſt fieri ab op 27 p p q
æterno qooad entia permanentia, non autem quoad 46. a. 2. ad
generationem humanam ſaltem quoad potentiam
ordinariam Dei.

Ad ſecundum dicendum, quod infinitum, quod p. p q. 7 a 1
conuenit quantitati, vt dictum eſt, ſe tenet ex parte ad 3.
materiæ, per diuiſionem autem totius acceditor ad
materiam, nam partes ſe habent in ratione materiæ,
per additionem autem acceditur ad totum, ſecundũ
quod ſe habet in ratione formæ, & ideo non inueni-
tur infinitum in additione magnitudinis, ſed in diui-
ſione tantum.

Ad tertium dicendum, quod motus, & tempus ibid. ad 4
non ſunt ſecundũ totum in actu, ſed ſucceſſiue, vnde
habent potentiam admixtam actui, ſed magnitudo
eſt tota in actu, & ideo infinitum, quod conueoit
quantitati, & ſe tenet ex parte materiæ, repugnat to-
talitati magnitudinis, non autem totalitati tempo-
ris, vel motus, eſſe enim in potentia conuenit ma-
teriæ.

Ad quartum dieeodũ, quod vnumquodque a. 4. ad p.

Digitized by Google

quod eſt in potentia, reducitur in actum ſecundum modum ſui eſſe, dierenim non reducitur in actum, vt ſit tota ſimul, ſed ſucceſſiue, & ſimiliter infinitom multitudinis non reducitur in actum, vt ſit totum ſimul, ſed ſucceſſiue, quia poſt quamlibet multitodinem poteſt ſumi alia multitudo in infinitum,

Ibid ad 2. Ad quintum dicendum, quod ſpecies figuratum habent infinitatem ex infinitate numeri, ſunt enim ſpecies figurarum, vt trilaterum, quadrilaterum, vnde ſicut multitudo infinita numerabilis non reducitur in actum, vt ſit tota ſimul, ita nec multitudo figurarum.

ad 3. Ad ſextum dicendum, quod licet quibuſdam poſitis alia poni non ſit eis oppoſitum, tamen infinita poni opponitur cuilibet ſpeciei multitudinis finitæ. Vnde non eſt poſſibile dari naturaliter aliquam multitudinem actu infinitam.

p.c.g.c.69. Ad ſeptimum dicendum, quod obiectio tantum probat dari infinitum actu ratione durationis indiuiſibilis cognitionis diuinæ, eo quod Deus ſimul cognoſcit omnia, & per vnam ſpeciem, non autem probat, quod ſint actu infinita in ſe, & reſpectu ſui.

ARTICVLVS III.

Vtrm infinitum recte definitum ſit à Philoſopho.

3.phyſ.l.11. Tab.v.definition p.4.5. VIdetur quod infinitum non ſit à Philoſopho recte definitum, cuius ſemper aliquid eſt extra. Dicit enim Philoſophus 3. phyſ. t. 66. quod infinitum eſt ignotum, ſed quod poteſt definiri, poteſt cognoſci, quia definitio ducit in cognitionem eſſentiæ rei, & proprietatum eius, cum includat principia ſpeciei, ergo infinitum non poteſt definiri, & per conſequens male fuit a Philoſopho definitum.

3.phyſ.l.11. 2 Præterea infinitum eſt quoddam totum, vt dicitur 3. phyſ. t. 65. ſed totum eſt id, cuius nihil eſt extra, vt dicit Philoſophus ibidem t. 62. ergo male definitur infinitum, cuius ſemper aliquid eſt extra.

Ibid. 3 Præterea infinitum dicitur continere omnia, & omnia in ſe ipſo habere, hanc enim conditionem tamquam per ſe notam Philoſophi antiqui acceperunt, vt ait Philoſophus 3. phyſ. t. 6., ſed quod continet omnia, non eſt illius ſemper aliquid extra, ergo male definitur infinitum, cuius ſemper aliquid eſt extra.

p.cœli.l.19. 4 Præterea dicit Philoſophus p. cœli t. 130. quod infinitum eſt id, quo non eſt maius, ſed hoc eſt infinitum eſſe id, cuius nihil eſt extra, quodque omnia continet, ergo male definitur id, cuius ſemper aliquid eſt extra.

3.phyſ.l.11. Sed contra eſt, quod Philoſophus 3. phyſ. t. 62. definit infinitum, cuius ſemper eſt extra aliquid.

ad 5 2 p.art. præced. Reſpondeo dicendum, quod infinitum in potentia quia habet potentiam admixtam actui, vt dictum eſt; dupliciter poteſt conſiderari, vno modo ſecundum id, quod eſt actu, & ſic cum illi ſemper fieri poſſit additio, optime definitur à Philoſopho 3. phyſ. p.cœli.l.19 quod ſit id, cuius aliquid ſemper eſt extra. Alio modo poteſt conſiderari ſecundum totum, quod de eo eſt in potentia, & ſic, cum in eo ordine non poſſit illi fieri additio, recte definitur à Philoſopho p. cœli, Quod ſit id, cuius non eſt plus, ſeu quo non poteſt Tab.v.infinitū.a.32. maius accipi, in illo ſcilicet ordine, nam extra illum ordinem poteſt accipi aliquid maius, nam in ordine numerorum binariorum licet non poſſit accipi aliquid maius, extra tamen hunc ordinem poteſt accipi aliquid maius, quia ſi ſimul accipiantur numeri binarij, & ternarii, conficient numerum maiorem numeru infinito binariorum.

Ad primum ergo dicendum, quod infinitum dicitur ignotum ſecundum ſe, ſicut & materia, hæc enim non cognoſcitur niſi per formam, & ſimiliter infinitum in potentia non niſi per ordinem ad actum cognoſcitur, & hoc modo definitur. 3.phyſ.l.13.

Ad ſecundum dicendum quod infinitum, quia eſt ſicut ens in potentia, magis habet rationem partis, quam totius, nam materia, cuius rationem habet infinitum, comparatur ad totum vt pars, infinitum autem ſe habet vt pars, inquantum non eſt de ipſo accipere niſi aliquam partem in actu. Ibid.

Ad tertium dicendum, quod Philoſophi antiqui aliter definierunt infinitum, quam Philoſophus, definierunt enim illud cuius nihil eſt extra, verum male ſic definierunt infinitum, nam prædicta definitio conuenit toti, definitur enim vnumquodque totum eſſe cui nihil deeſt, ſicut dicimus hominem totum: aut arcam totam, quibus nihil deeſt eorum, quæ debent habere, cum autem aliquid deeſt per abſentiam alicuius intrinſeci, tunc non eſt totum, & ita prædicta definitio vere competit ei quod eſt vere totum, puta vniuerſo, hoc enim eſt extra quod nihil eſt; & ſic manifeſtum eſt, quod hæc eſt definitio totius, totum autem & perfectum vel ſunt penitus idem, vel ſunt propinqua ſecundum naturam, nam totum non inuenitur in ſimplicibus, quæ non habent partes, in quibus tamen vtimur nomine perfecti, vnde prædicta definitio conuenit etiam perfecto, ſed nullum carens fine, cuiuſmodi eſt infinitum, eſt perfectum, quia finis eſt perfectio vniuſcuiuſque, finis autem eſt terminus eius, cuius eſt finis, ergo nullum infinitum, & interminatum eſt perfectum, & per conſequens illi non conuenit definitio perfecti, quæ eſt, cuius nihil eſt extra, ſed definitio illi competens erit, cuius ſemper aliquid eſt extra: quia ad hoc, quod aliquid ſit infinitum, inquiritur quod extra quamlibet partem acceptam ſit quædam alia, ita tamen quod nunquam reſumatur illa, quæ fuit prius accepta. ibid

Vel dic, quod infinitum eſt, cuius nihil eſt extra in illo ſcilicet ordine, ſi conſideretur in infinito illud, quod eſt de eo in potentia, non autem id, quod de eo eſt actu, vt dictum eſt. in c.

Ad quartum dicendum, quod ſi conſideretur in infinito id, quod de illo eſt in potentia, non eſt aliquid maius in illo ordine, nam extra illum ordinem poteſt dari aliquid maius, vt dictum eſt. in c.

QVÆSTIO XIX.

De loco.

Deinde conſiderandum eſt de ijs, quæ extrinſece competunt, & adueniunt motui, & primo de ijs, quæ adueniunt motui extrinſece, quaſi menſuræ mobilis, puta de loco, & vacuo. Secundo de tempore, quod eſt menſura motus.

CIRCA LOCVM QVÆRVNTVR SEX.

1 *Vtrum locus ſit.*
2 *Vtrum recte definiatur locus à Philoſopho.*

Digitized by Google

3 *Vtrum conuenienter aſsignentur à Philoſopho conditiones loci.*
4 *Vtrum vltima ſphæra ſit in loco.*
5 *Vtrum duo corpora poſsint eſſe in vno loco.*
6 *Vtrum vnum corpus poſsit eſſe in pluribus locis.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum locus ſit.

6 phyſ.l.1. Videtur quod locus non ſit. Si enim locus eſt aliquid, oportet quod ſit corpus, vt argumentatur Philoſophus 4 phyſ. t 8 quia locus habet tres dimenſiones, his autem determinatur corpus, quia omne quod habet tres dimenſiones, eſt corpus, ſed impoſſibile eſt locum eſſe corpus, quia cum locus, & locatum ſint ſimul, ſequitur duo corpora eſſe ſimul, quod eſt incunueniens, ergo impoſſibile eſt locum aliquid eſſe.

Ibid. 2 Præterea ſi locus corporis eſt aliquid diſtinctum à corpore, etiam locus ſuperficiei erit quid diſtinctum a ſuperficie, & locus lineæ, & puncti erit aliud quid à linea, & puncto, nam ſi locus corporis ideo eſt quid diſtinctum à corpore quia vbi nunc eſt corpus aeris v.g. ibi prius erat corpus aquæ. ſimiliter & locus ſuperficiei erit quid diſtinctum a ſuperficie, quia vbi prius erat ſuperficies aëris, nũc eſt ſuperficies aquæ, & ſimiliter de linea, & puncto, ſed locus puncti nõ poteſt eſſe quid diſtinctum a puncto, quia cum locus non excedat locatũ, locus puncti non poteſt eſſe niſi quid indiuiſibile, duo autem indiuiſibilia quantitatis, ſeu duo puncta ſimul coniuncta non ſunt niſi vnum, ergo eadem ratione neque locus ſuperficiei erit aliud a ſuperficie, neque locus corporis erit aliud à corpore.

ibid. 3 Præterea omne, quod eſt, vel eſt elementũ, vel ex elementis; ſed locus neutrum eſt, nam omne, quod eſt elementum, vel ex elementis, eſt de numero corporeorum, vel incorporeorum, locus autem neque eſt de numero incorporeorum, quia habet magnitudinem, neque de numero corporeorũ, quia non eſt corpus, vt dictum eſt, ergo locus non eſt.

ibid. 4 Præterea omne, quod eſt, aliquo modo eſt cauſa reſpectu alicuius, ſed locus non poteſt eſſe cauſa in vllo genere quatuor cauſarum: neque enim eſt materialis, quia ea, quæ ſunt, non conſtituuntur ex loco, quod eſt de ratione materiæ; Neque formalis, quia tunc omnia, quæ haberent vnum locum, eſſent vnius ſpeciei cum principium ſpeciei ſit forma; Neque finalis, quia magis videntur eſſe loca propter locata, quam locata propter loca Neque efficiens, vel motiua, quia eſt terminus motus, ergo locus nihil eſt.

ibid. 5 Præterea omne, quod eſt, eſt in loco, ſi ergo locus eſt aliquid, ſequitur quod ſit in loco. & ille locus in alio loco. & ſic in infinitum, quod eſt impoſſibile; ergo locus non eſt aliquid.

ibid. 6 Præterea cum omne corpus ſit in loco, & in omni loco ſit corpus, ſequitur quod locus nõ eſt minor, neque maior, quam locatum: cum ergo locatum creſcit, oportet quod creſcat & locus. ſed hoc videtur impoſſibile, cum locus ſit quoddam immobile, non ergo locus aliquid eſt.

s. d. 11. a. 6. ad 2. 7 Præterea omne accidens denominat ſubiectum, in quo eſt; ſed locus non denominat locatum, in quo eſt, ergo locus non eſt accidens, & cum non ſit ſubſtantia rei, vt patet, quia vt dictum eſt, nullo modo eſt cauſa rei, locus non erit.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 4. phyſ t. 3. & 13. fuſe probat dari locum. 4 phyſ. l. p. & 4.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere dari locum, & eſſe aliquid diſtinctum à locato. Quod manifeſtum eſſe poteſt ex tribus, primo ex tranſmutatione locali, ſicut enim ex tranſmutatione ſecundum formas colligitur recte dari materiam diſtinctam a forma, quia oportet eſſe aliquod ſubiectum, in quo ſibi formæ ſuccedant, ita ex tranſmutatione locali recte colligitur dari locum diſtinctum a locato, quia oportet eſſe aliquid, vbi ſibi corpora ſuccedant. Secundo ex conditione quadam loci, ad ſe trahendi locatum, illudque conſeruandi; quod enim habet potentiam, & virtutem conſeruandi aliquid, & illud ad ſe per modum finis attrahendi eſt aliquid in ſe. & eſt quid diſtinctum ab illo, quod ad ſe trahit, & conſeruat, ſed locus conſeruat, & ad ſe trahit locatum; vnumquodque enim grauium & leuium, quę localiter mouentur, feruntur in ſuum proprium locum, quando non impediuntur, grauia quidem deorſum, leuia vero ſurſum, propter hoc enim tendont huiuſmodi ad ſua loca deſiderio ſuæ conſeruationis. Tertio ex modis eſſendi in alio, cum enim nihil ſit primo, & per ſe in ſe ipſo. ſed in alio, ille modus eſſendi in alio denotat id, in quo proprie eſt aliud, eſſe vere aliquid in ſe diſtinctum ab eo, quod eſt in illo, ſed omnes modi eſſendi in alio reducuntur ad modum eſſendi in alio, tamquam in loco, vt fuſe probat Philoſophus 4 phyſ. t. 23. ergo dicendum eſt modum eſſendi in loco eſſe maxime proprium, & per conſequens locum eſſe aliquid; & ſic manifeſtum eſt locum dari. [4 phyſ. l. p. beside "tatione locali…"; l. 4. beside "Tertio ex modis…"]

Ad primum ergo dicendum, quod locus eſt terminus corporis continentis, nec inde ſequitur. quod duo corpora ſint ſimul in eodem loco, ſed quod vnum corpus ſecundum ſuperficiem concauam ſit locus alterius. 4. phyſ. l. 1.

Ad ſecundum dicendum, quod hæc obiectio procedit ſecundum opinionem eorum, qui dicunt locum eſſe ſpatium coæquatum dimenſionibus corporis; vnde oportet, quod cuilibet dimenſioni corporis reſpondeat dimenſio ſpatij, & ſimiliter cuilibet puncto corporis, ſed hoc non oportet dicere, ſi ponamus locum eſſe terminum corporis, vt vere eſt. ibid.

Ad tertium dicendum, quod locus neque eſt elementum, neque ex elementis, ſed eſt terminus corporis continentis. ibid.

Ad quartum dicendum, quod locus, cum ſit terminus corporis continentis, non eſt proprie cauſa rerum. ibid.

Ad quintum dicendum, quod cum octo modis poſſit eſſe aliquid in aliquo. vt docet Philoſophus 4. phyſ. t. 13. nihil prohibet dicere, quod locus eſt in aliquo, non tamen ſicut in loco. ſed alio modo, ſicut forma eſt in materia & accidens in ſubiecto, inquantum ſcilicet locus eſt terminus continentis; vnde non eſt neceſſe, quod procedatur in infinitum. l. 4.

Ad ſextum dicendum, quod ſi ſupponatur, quod locus ſit ſpatium coextenſum dimenſionibus corporis, vere ſequitur, quod cum locus non deſit corpori, nec corpus loco, augmentato corpore augmentetur locus, ſed hoc non eſt neceſſe, ſi dicatur quod locus ſit terminus corporis continentis, quomodo vere definitur locus. 8.

Ad ſeptimum dicendum, quod accidentia quædam denominant illud, in quo ſunt, ſicut albedo, & ſimilia, quæ eſſe primum conſequuntur, vt figura, quantitas, & huiuſmodi; quædam etiam denominant illud, in quo non ſunt vt in ſubiecto, ſicut locus, & tempus Non. n. eſt locus corporis continentis, in quo s. d. 11. q. 1. a. 5. ad 2.

eſt,vt in ſubiecto,ſed corporis contenti; & tempus eſt numerus omnium motuum, etſi primo eius, io quo eſt, vt in ſubiecto, ſcilicet motus primi mobilis, per quem omoes alij numerantur, vt in 10, metaph. dicitur; ſed tamen alia eſt ratio de loco, & tempore, nam locns eſt idem per eſſentiam cum ſuperficie corporis locantis, tempus antem non eſt idem numero cum aliqno accidente in ſubſtantia fundato. Præterea, locns totum complementum ſuum habet in re, ſed temporis ratio aliquo modo completur ex actione animæ numerantis, vnde magis habet rationem extrinſeci, quam locus.

ARTICVLVS II.

Vtrum recte ſit definitus locus à Philoſopho.

4.phyſ.l 6. VIdetut quod non ſit recte definitus à Philoſopho locus, quod ſit terminus continentis immobilis, primus. Dicit enim Philoſophus 4. phyſ. t. 18. qnod locus non eſt forma; ſed eſſe terminum conuenit formæ, eſt enim hæc terminus vniuſcuiuſque ergo locus non eſt terminus.

1.m:t.l.9. 2 Præterea locus pertinet ad prædicamentum vbi, ſuperficies vero, ſeu terminus corporis pertinet ad prædicamentum quantitatis, tamquam eius ſpecies, ſed prædicamenta ſunt inter ſe primo diuerſa, ergo locus non eſt ſuperficies, ſeu terminus corporis.

op.41.& 52. 3 Præterea Philoſophus in prædicamento quantitatis ponit ſuperficiem, & locum, tamqoam ſpecies diuerſas; ergo locus non eſt ſuperficies corporis.

p.cœli.18.4. phyſ.l.8. 4 Præterea. Dicit Philoſophus p. cæ li. 91. & 4. phyſ. t. 42. quod medium eſt locus grauis, ſed medium non habet rationem continentis, ſed contenti, ergo locus non eſt ſuperficies, vel terminus.

4.phyſ.l.8. op.52. 5 Præterea cum vnum qnodque corpus feratur ad ſuum locum, illud erit locus corporis, ad quod illud corpus mouetur, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 48. ſed terra non mouetur ad ſoperficiem aquæ, ſed ad centrom, ergo locus terræ non eſt vlla ſuperficies, & per conſequens locus non erit ſupetficies corporis continentis.

op. 55. 6 Præterea ſi terra amoueretur à loco ſno, aqua deſcenderet, vt dicit Philoſophus 4. cœli, & ſimiliter aer in locum aqoæ, ſi amoueretur aqua, ergo locus aqoæ non eſt ſuperficies concaua aeris, nec locus aeris eſt ſuperficies concaua ignis, ſed aliquid aliud, qnod oon eſt ſuperficies.

quodl.6o 5 3 7 Præterea Angeli ſunt in loco, & ſimiliter corpora beatorum, ſed locus illorum non eſt vlla ſuperficies corporis continentis, cum ſint extra cœlum empyreum, ergo.

4 phyſ l 6 op. 52. 8 Præterea toto moto monétur ea, qoæ ſunt in toto, ſed corpos continens mouetur, ergo & terminos mouetur, ergo locus non eſt terminus corporis continentis immobilis.

q. de verit. a, 5, c. 9 Præteraillud dicitor motari, ſeu eſſe mobile, ſecundum quod ſit mutatio aliqoa, vel motus; ſed ſecundum locum fit mutatio, ergo locus mutatur, & conſequenter oon eſt immobilis.

4.phyſ.l 6. Sed contra eſt, qood Philoſophos 4. phyſ t. 41. definit locum, qnod ſit terminus primos corporis continentis immobilis.

6. phyſ.l.1.& 6. 7 4. op. 41 & 52. quol, 6 a.4. Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere, quod locus eſt terminus corporis continentis immobilis, primus; hac enim definitione explicatur eſſentia loci, cum manifeſtet proprium genus, & propriã differentiam illius, quibus eſſentia cuiuſlibet rei continetur; qnod enim attinet ad genus loci, ſi ſpectentur ea, quæ de illo dici à Philoſophis conſueuit, videtur quod locus debeat eſſe vnum ex his 4. puta vel materia, vel forma, vel aliquod ſpatium inter extrema corporis continentis, vel terminus, ſeu ſuperficies corporis continentis, nullum autem ex tribus primis poteſt eſſe locus, non quidem forma, vel materia, tum quia materia, & forma non ſeparantur a re, locus antem ſeparabilis eſt à locato, tum quia forma eſt terminus eius, cuius eſt forma, at locus non eſt terminus illius, cuius dicitur locus; neque eſt ſpaciũ vllum inter corporis continentis latera medium, vel enim hoc ſpatium eſt dimenſionatum, & tunc ſequitur plura loca eſſe ſimul, ac proinde duas dimenſiones ſe penetrare, & præterea, cum tales dimenſiones ſint accidentia, dari accidens ſine ſubiecto, quæ ſunt impoſſibilia; vel eſt ſpatium imaginarium, & hoc non poteſt habere rationem loci, quia ſic locus non eſſet aliquid præter locatum, cum tamen, vt dictum eſt, locus ſit aliqnid reale, & realiter diſtinctum a locato. Vnde relinquitur, quod locus ſit terminus art præced. corporis continentis, quod confirmatur, quia ex hoc, quod locus eſt terminus talis, poteſt aſſignari ratio duarum proprietarum loci, nimirum, cur quodlibet corpus naturale feratur ad proprium locum, & in eo naturaliter quieſcat. quod eſt ſignum bonæ definitionis, vt inquit Philoſophus 4. phyſ. t. 31. ideo enim vnumqnodque corpus fertur ad proprium locum, quia illud corpus continens, ad quod conſequenter ſe habet corpus contentum, & locatum, & quod ab eo tangitur, terminis ſimul exiſtentibus, eſt proximũ ei ſecundum naturam, ordo enim ſitus in partibus vniuerſi attenditur ſecundum ordinem naturæ, nam corpus cœleſte, qnod eſt ſupremum, eſt nobiliſſimũ, poſt quod inter alia corpora ſecundum nobilitatem naturæ eſt ignis, & ſic deinceps vſque ad terram. Ideo vero corpora naturaliter quieſcunt in ſuis locis, quia corpos locatum ſe habet ad corpus continens, ſicut quædam pars ad totum, diuiſe tamen, vnde ſicut pars naturaliter quieſcit in toto, ita & naturaliter corpus quieſcit in ſuo loco naturali. Quod vero attinet ad differentiam loci, recte illa à Philoſopho conſtituitur in immobilitate, ita vt locus ſit terminus continentis immobilis, quod patet primo, quia cũ per hoc, quod ſit terminos corporis continentis, conueniat cum vaſe, quod aliquo modo eſt locus aqoæ in ipſo contentæ, debet per aliqoid ab ipſo diſtingui, quod conſtituat propriam rationem loci, hoc autem eſt immobilitas, nam vas eſt locus mobilis, vnde ſimul cum locato defertur, at locus proprie dictus eſt omnino immobilis, vnde dicitur à Philoſopho vas immobile. Secundo quia, com locus ex tranſmutatione loci colligatur, ſicut materia ex tranſmotatione formarum, ſicut materiæ nomine intelligitur id, quod eſt receptaculum formarum, eademque manens numero modo vnam formam, modo aliam recipit, ita nomine loci intelligitur receptaculum corporum, ita vt idem immobile manens modo recipiat vnum corpus, modo aliud ſucceſſiue. Addit vero Philoſophus, qnod locus eſt terminus immobilis, primus, vt deſignet locum proprium, & excludat communem; vterque enim immobilis eſt, & tota ratio loci in omnibus continentibus eſt ex primo locante, & continente, ſcilicet cœlo; proprius tamen locus vniuſcuiuſque corporis eſt pars loci communis, & ideo conueniẽter additur in definitione loci, quod ſit terminus corporis continentis immobilis, primos. Vnde manifeſtum eſt quod definitio loci fuit à Philoſopho recte aſſignata. 4.phyſ.l.5.

Ad primum ergo dicendum, quod forma eſt 4.56.

terminos eius, cuius eſt forma, at locus non eſt terminus illius, cuius eſt locus, ſed corporis continentis. Vel dic, qood forma non ſeparatur à re, cuius eſt forma, & eſt aliquid rei cuius eſt forma, at locus eſt diuiſus à locato, & non eſt aliquid illius.

q. 14 log. Tab. v locus nu. 1. & 5.

Ad ſecondum dicendum, quod quia ſex vltima prædicamenta accideotium ſignificant formas extrinſecus denominantes, vt dictum eſt, ideo ſuperficies corporis locantis, vt prædicatur de ipſo, pertinet ad prædicamentom quantitatis, tam quam eius ſpecies, vt vero denominatiue prædicatur de corpore locato, conſtituit prædicameotum vbi.

Ad rettium dicendum, quod proptia ratio quantitatis logice conſideratæ, vt dictum eſt, eſt ratio menſuræ, propter quod dicit Auer. quod quaotitates ſunt differentiæ menſuratum, alia. n. eſt ratio menſurandi aliquid extrinſece, & intrinſece; & ideo vltimum continentis, vt menſura continentis intrinſeca diritur ſuperficies, vt autem menſura contenti, & locati extrioſeca eſt locur, & ideo ſuperficies, & locus licet ſit vnum, & idem materialiter, quantum ad hoc, quod qnodlibet eſt vltimom continentis, tamen diuerſæ ſont ſpecies conſtitutæ per diuerſas rationes formales.

d. cœli. l. 18 op. de natura loci. & op. de 9 generib. accidentium.

Ad quartum dicendum, quod ſuperficies corporis cootinentis non habet rationem lori, ſecondum quod eſt ſuperficies talis corporis, ſed ſecundum ordinem ſitus, quem habet ad primum continens, prout ſcilicet magis, & minus ei apptopinquat, corpus autem graue in ſua natura eſt maxime elongatū à corpore cœleſti, propter eius materialitatem, & ideo debetur ei lorus remotiſſimus à primo continente, qui eſt propinquiſſimus medio; & ita ſuperficies continens corpus graue dicitur locus eius ſecundum propinquitatem ad medium, vnde ſignanter Philoſophus in p. cœli dicit quod locus, qui eſt circa medium, eſt corporis ſubſiſtentis, ideſt corporis grauiſſimi, quod ſubſtat omnibus, ſcilicet terræ.

op. 52.

Ad quintum dicendum, quod motus locati non eſt ad ipſam ſuperficiem locantis propter ſuperficiē, ſed propter virtutem conſeruatiuam, & formatiuam ipſius, & ideo cum virtus formatiua terræ ſit frigiditas, quæ cauſatur ex materia diſtante ad primum calefaciens, quod eſt cœlum, & inchoatio huius virtutis eſt in concauo aquæ, perfectio autem eius in centro, ideo terra mouetur ad centrum, & non ad ſuperficiem aque; & inde eſt quod terra eſt ſimpliciter grauis; virtus autem formatiua ignis eſt caliditas perfecta, quæ eſt perfecta, & completa in concauo orbis lunæ, & deficiens in conuexo aeris; & hinc eſt, quod ignis non ſolum mouetur ad conuexum igois, ſed ad concauum orbis lunæ, propter quod ignis eſt ſimpliciter leuis; virtus autem formatiua aeris incipit io concaoo ignis, & eſt defitiens in conuexo aquæ, perficitur autem in medio, & ſic eſt etiam de aqua ſuo modo, & ideo motus aquæ eſt à terra, & ab aere ad medium eius; at motus aeris ſecundum natoram eſt ab aqua, & igne ad medium locum, propter quod aer, & aqua non ſunt ſimpliciter leues, neque graues, ſed in reſpectu. Et ſic patet cauſa, quare terra moueatur deorſum ſimpliciter, & non ad concaoum aquæ, licet ſit locus eius, quia hoc facit virtus formatiua, quæ eſt in loco, propter quod mouetur vnumquodque ad ſuum lorum. Vel dic ſicut ad præredens argumentum.

op. 52. 4. phyſ. l. 8.

Ad ſextum dicendum, quod motus aeris ad locum terræ non eſt naturalis motus illius, vel aquæ, de quo tantum loquimur in præſenti, & Philoſophus in 4 phyſ. ſed eſt violentus, quia corroptiuus eſt vtriuſque nam, cum aqua moueatur ad locum terræ, inſpiſſatur à frigiditate ipſius loci, inſpiſſatione maiori, quam requiratur ad formam aquæ, vnde conuertitur in terram, ſimiliter cum aer deſcendat ad locum aquæ, infrigidatur à frigiditate illius loci, & conuertitur in aquam.

op. 52. a. p. & a quol. 6 a. 3

Ad ſeptimum dicendum, quod Angeli, & corpora beatorum ſunt æquiuoce in loco, nam corpus eſt in loco circumſcriptiue per contactum dimenſiuæ quātitatis, Angelos vero per contactum virtutis. Corpus aotem glorificatum non eſt neceſſe quod ſit in loco, hoc enim conuenit tantum corpori dependenti à primo continente.

op. 52. 4. phyſ. l. 6. quol. 6 a. 3

Ad octauum direndum, quod immobilitas loci dupliciter poteſt accipi, vno modo reſpectu locati, ita vt dicatur locus immobilis, quia non mouetor motu locati, licet moueatur motu continentis, quia eſt vltimom eius; verum hoc & eſt contra mentem Philoſophi. qui cum dicat, quod ſicut vas eſt locus mobilis, ita locus eſt vas immobile, maiorem immobilitatem volt ineſſe loco naturali. quam vaſi, & ideo cum vas ſit immobile motu eius, quod eſt in vaſe, & lorus ſit magis immobilis, quam vas. ſequitur, quod locus non ſolom ſit immobilis motu contenti, ſed etiam continentis: & eſt inſufficienter dictum, quia, cum circa aliquod contentum manens immobile, puta circa domum, vel arborem contingit motationem fieri continentis, puta aeris, ſi locus mouetur motu continentis, ſequitur, quod idem manens immobile fieret in diuerſis locis, quod eſt impoſſibile. Alio ergo modo dicitur locus immobilis non ſolum motu locari, & contenti, ſed etiam motu corporis cōtinentis, & locantis. & hoc modo locus debet eſſe immobilis; propterea enim Philoſophos dicit, quod ſi nauis ſit in aqua fluuij, quæ mouetur, magis vtitur ea tamquam vaſe, quam tanquā loro continente, nō niſi quia de ratione loci eſt quod ſit immobilis motu continentis, vnde totos fluuius, qui ſecundum ſe totum eſt immobilis, magis debet dici locus nauis, quā hæc aqua, quæ fluit, & mouetur; verum quia totus fluuius non eſt locus proprius nauis, ſed communis, ideo locum proprium nauis in fluuio oportet accipere per comparatiouem ad totum fluuium, qui eſt immobilis, qui erit non ſecundum hanc aquam, quæ fluit, & mouetur, ſed ſecundum ordinem, & ſitum, quem habet ad totom fluoium; qui quidem ordo, & ſitus manet in aqua ſuccedente, qui erat in aqua recedente reſpectu totius fluuij; quamuis enim aqua materialiter fluat, tameo quia manet idem ordo, & ſitus reſpecto totius fluoij, manet etiam idem locus; & ſimiliter dicendum de ſuperficie corporis cuiuſlibet rontinentis, non enim ſuperficies eſt locus inquantum eſt huius corporis continentis, alioqui, vt dictum eſt, corpus quieſcens non ſemper eſſet in eodem loro, ſi circa illud renouarentur diuerſæ ſuperficies aeris, vel aquæ, ſed habet quod ſit locus ex ordine ad primum continens quia nimirum ſub illa ſuccedit aliud corpus, quod habet eoodem ordinem, & ſitum ad primum continens, ſiue locans, quod eſt cœlum. Et ratio horum eſt, quia locus non ſolum eſt continens, ſed etiam conſeruans, nihil autem habet rationem conſeruantis aliquid, niſi per virtutem, & influentiam corporis cœleſtis, quam recipit ſecundū quod eſt indeterminato ſitu, & determinata diſtantia: & quia locus eſt immobilis, propterea medium cœli, quod eſt centrum, & vltimum verſus nos corporis circolaris, quod eſt cœlum ſic ſe habent, quod hoc dicitur eſſe deorſum, & illud ſurſom, quæ ſunt differentiæ loci, hæ enim maxime manent immobilia, centrum enim ſemper eſt immobile, cœlum aotem licet ſemper moueatur, tamen ſemper eſt in eadem diſtantia quoad nos.

Digitized by Google

q. 9. de ver. a. 9. 6. Ad nonum dicendum, quod illud, ſecundnm quod eſt mutatio. quandoque dicitur mutari, quandoque non; quando n. eſt forma inhærens ei, quod mutatur ſecundum ipſum, tunc & ipſum mutari dicitur, ſicut albedo, vel quantitas dicuntur mutari, quando aliquid ſecundum ipſa mutatur, eo quod ipſa ſecundum hanc mutationem ſuccedunt ſibi inuicem; quando autem illud, ſecundum quod eſt mutatio, eſt ei extrinſecum, tunc in illa mutatione non mouetur, ſed immobile perſeuerat. ſic locus dicitur non mooeri, quando aliquid ſecundum locum mouetur, ſed eſſe immobilis, vt dictom eſt, eo quod per motum localem non dicitur eſſe ſucceſſio locorum in vno locato, ſed magis ſucceſſio locatorum in vno locu.

ARTICVLVS III.

Vtrum proprietates loci ſint conuenienter aſſignatæ.

4. phyſ. l. 8. Videtur quod non ſit recte aſſignata prima proprietas loci, quod conſeruet locatum. Dicit enim Philoſophus 4. phyſ. t. 48. quod corpora, quæ ſe tangunt, euiuſmodi ſunt locus, & locatum, hæc enim ſe tangunt terminis ſimul exiſtentibus, propter contrarietatem qualitatum actiuarum, & paſſiuarum, ſunt actiua, & paſſiua adinuicem; ſed quæ agunt ad inuicem, & patiuntur, cum mutuo ſe corrumpant, vnum non conſeruat aliud, ergo locus non conſeruat locatum.

Tab. v. quãtitas n. 25. q. 11. 2 Prætetea quantitas non eſt actiua, niſi mediante qualitate, & conſequẽter nec ſuperficies, quæ eſt ſpecies quantitatis; ſed conſeruare eſt agere, vt dictum eſt, ergo locus, qui eſt ſuperficies corporis continentis, non conſeruat locatum.

4. cœli l. 2. 3 Præterea ſi locus conſeruat locatum, maxime, quia locus eſt ſpecies, & perfectio locati, vt dicit Philoſophus 4. cœli t. 23. & 24. ſed hoc eſt falſum, quia perfectio, & actus rei eſt aliquid intrinſecum informans, locus autem eſt aliquid extrinſecum locato, ergo locus non eſt ſpecies, & perfectio rei, & per conſequens non conſeruat locatum.

ibid. 4 Præterea illud, ad quod aliquid per ſe mouetur, poſterius eſt eo, quod mouetur per ſe ſecundum naturam; illud autem, quod mouetur in motu locali, eſt ens perfectum; dicit enim Philoſophus, quod latio abſolutorum eſt, ideſt perfectorum, ſed ens perfectum perfectione propria perfectum eſt, ergo perfectio eornm, quæ feruntur, prior eſt ſecundum naturam eo, in quod feruntur per ſe, ſed nihil poteſt eſſe prius & poſterius ſeipſo, ergo id, in quod corpora naturalia feruntur, puta locus naturalis eorom nec eſt actus, & perfectio, nec per conſequens illa conſeruat, cum hoc ei conueniat, quatenus eſt actos, & perfectio.

4. phyſ. l. p. & 1. Sed contra eſt, quod Philoſophus 4. phyſ. t. 4. & 48. dicit, qood locus conſeruat locatum.

4. phyſ. l. Videtur quod ſecunda proprietas loci non ſit recte aſſignata, quod ſcilicet ſit æqualis locato. Dicit enim Philoſophus, quod locus nauis exiſtentis in fluuio eſt magis ipſe fluuius, quam aqua proxima naui, ſed totus fluuius eſt maior naui, ergo locus non eſt æqualis locato.

qu. praeced. 2 Præterea locus eſt terminos corporis continentis, vt dictum eſt, ſed corpus continens eſt maius contento, vt videre eſt in loco naturali elementorum, de quo maxime loquitur Philoſophus agens de loco, vt patet ex t. 41. & 48. 4. phyſ. ergo locus non eſt æqualis locato.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 4. phyſ. t. 31. dicit quod locus eſt æqualis locaro. 4. phyſ. l. 6. & 8.

Videtur quod non ſit recte aſſignata tertia proprietas loci, quod trahat ad ſe locatum. Trahens enim ſimul mouetur cum eo, quod trahitur, vt dicit Philoſophus 7. phyſ. t. 10 ſed locus eſt immobilis, vt dictum eſt, ergo locus non trahit ad ſe locatum. 7 phyſ. l. 5.

2 Præterea quod localiter trahitur ab aliquo longe diſtante, prius alteratur ab illo, tum ex alteratione contingit, quod alteratum mouetur ſecundum locum, vt patet in magnete, qui ſic trahit ad ſe ferrum; ſed locus non alterat locatum, cum ſit ſuperficies, vt dictum eſt, alterationis vero principiom tantum eſt qualitas, vt dictum eſt, ergu locus non trahit ad ſe locatum. arg. 2. queſt. 2.

3 Præterea graue quo magis appropinquat ad locum ſuom, eo velocius mouetur, vt dicit Philoſophus p. cœli t. 88 ſed non moueretur volocius, ſi locus ipſum ad ſe traheret, quia idem inquantum idem ſemper facit idem, ergo locus non trahit locatum. p. cœli l. 17.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 4. phyſ. t. 4. dicit, quod locus habet potentiam quandam reſpectu locati, hęc autem nulla alia eſt, quam trahendi ad ſe locatum, nam propretea omnia corpora naturaliter feruntur ad ſuum locum. Tab. v. idem n. 2. 2. phyſ. l. p.

Ad primam quæſtionem dicendum, quod locus conſeruat locatum, quod à poſteriori probatur, quia propterea vnumquodque corporum fertur in ſuum proprium locum, quando non impeditur, graue quidem deorſum, leue vero ſurſum deſiderio ſuæ conſeruationis. qoia locus cuiuſque locati eſt conſeruatiuus eſſe illius; à priori vero probatur, quia vnumquodque conſeruatur à ſuo ſimili, ſeu à proximo ſibi ſecundum naturam, vt dicit Philoſophus 4. cœli. t. 48. & à ſua perfectione, & actu, vt dicit idem 4. cœli. t. 23. at locans cum ſit congeneum locato, eſt ei ſimile ſic enim aer naturaliter mouetur ad concauum ignis, cnm quo conuenit in vna qualitate. Præterea locans eſt perfectio, & actus locati, comparatur enim ad ipſum ſicut forma ad materiam, vnde ſemper in vltimo corporis continentis eſt virtus generatiua, & conſeruatiua contenti, vnde fit vt aſſimilentur ſibi inuicem in natura. Et ſic manifeſtum eſt, quod recte ſit aſſignata prima proprietas loci. 2. phyſ. l. p. 1. 8. 4. cœli l. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod corpora naturalia dupliciter conſiderari poſſunt, vno modo ſecundum formas ſubſtantiales quas habent ex influẽtia corporis cœleſtis, quod eſt primus locus, & dans virtutem locatiuam omnibus aliis corporibus, & hoc modo vnum corpus locans aliud dicitur ipſum conſeruare, quod tamen facit modis ſupra dictis. Alio modo, quatenus habent qualitates contrarias actiuas, & paſſiuas, & hoc modo vnum corpus ſuperius locans aliud eſt corruptiuum illius, non autem conſeruatiuum. 4. phyſ. l. 8. 2. de ani. l. 2. in c.

Ad ſecundum dicendum, quod locus naturalis, qui primo conuenit elementis, tum elementatis per elementa & eſt conſeruatiuus corporom naturaliũ, dicitur id facere per virtutem, & influentiam corporis cœleſtis, quam recipit ſecundum quod eſt in determinato ſitu, & determinata diſtantia, non enim ſuperficies corporis locaotis, vt ſuperficies eſt, conſeroat locatum, ſed virtus formatiua, & conſeruatiua, quæ eſt in corpore locante ex influentia cœli, vnde cooſeruatio non prouenit immediate à quantitate, vel ſuperficie, ſed à qualitate, qoæ tamen conſequitur corpus locans aliud ex ordine naturali, & ſituali ad cœlum, quod eſt primum locans. op. 52.

Ad tertium, & quartum dicendum, quod perfe- 4. cœli l. 2.

ctio dicitur de forma, quæ eſt actus primus. & etiam de fine, qui eſt actus ſecundus, ſicut patet ex 2. de anima. vbi dicit, quod endelechia ideſt actus. dicitur hic quidem, ſicut ſcientia, ille vero ſicut conſiderare, finis autem dupliciter dicitur, vno modo perfectio rei informaus ipſam rem quæ poſterior eſt ipſa ſecundum generationem, ſicut finem hominis dicimus aliquam operationem eius perfectiſſimam intellectualem. Alio modo dicitur finis aliquid præexiſtens, in habitodine ad quod exiſtit finis primo modo dictus: ſicut perfectiſſimum obiectum hominis ſecundum intellectum dicitur finis ipſius, & ideo perfectio dupliciter dicitur, & de operatione intrinſeca, & de obiecto primo, & per ſe illius operationis aliquo modo. Secundum hunc igitur tertium modum poſſumus conſiderare perfectionem corporum ſimplicium mobilium motu recto, ſecundum quod huiuſmodi, perfectio enim prima ipſorum eſt forma; puta grauitas. vel leuitas perfectio autem ſecundo modo, quæ eſt finis primo modo dictus, eſt operatio ipſorum prima ideſt ſurſum, aut deorſum. graui enim aut leui eſſe eſt ſurſum aut deorſum eſſe ſecundum Philoſophum in 6 phyſ perfectio autem tertio modo, quæ eſt finis vltimo modo dictus eſt locus eorum naturalis. Si igitur loquamur de perfectione primo modo dicta, moueri ad locum non eſt formaliter moueri ad perfectionem, ſicut probant duæ obiectiones factæ, quæ de hac perfectione bene concludunt. Si vero loquamur de perfectione ſecundo modo dicta, quæ eſt operatio, ſic ferri ad locum non eſt ferri ad perfectionem formaliter, & ſimpliciter, ſed ad aliquid, a quo ſumitur ratio perfectionis ſecundum hunc modum dictæ; perfectio enim huiuſmodi corporum ſecundum hunc modum eſt deorſum. vel ſurſum e ſe, quorum ratio ſumitur ex ipſis ſurſum, vel deorſum, & de hac perfectione procedit ratio prima, qua Philoſophus 4. cœli. t. 22. probat, id quod mouetur naturaliter ad ſuum locum, moueri ad perfectionem, quia quandocunque aliquid eſt in potentia ad aliquid, tāquam ad finem, perfectio eius eſt ſibi in eo eſſe, ſicut potentia grammatici, vel muſici perfectio eſt grammaticum vel muſicum eſſe, ſed graue, & leue mouentur ad loca ſua, ſicut ad finem Si autē loquamur de perfectione tertio modo dicta, ferri ad locum naturalem eſt ferri ad perfectionē formaliter, locus enim qui continet, & habet vim generatiuam, & conſeruatiuam, quodammodo rationem perfectionis habet, & ſic moueri ad locum eſt moueri ad ſimile ſecundum naturam, & ſecundum hunc modum procedit ratio ſecunda, qua Philoſophus probat loc. cit. quodque mouentur ad ſuum locum, mouentur ad ſuam perfectionem, quia locus inquit eſt terminus vltimus corporis continentis, ſed terminus habet quodammodo rationem perfectionis, & actus, ergo locus habet rationem perfectionis, & actus, & conſequenter ferri ſurſum, vel deorſum, eſt moueri ad ſpeciem, & perfectionem, & conſequenter eſt ferri ad ſimile ſibi in natura; corpora enim, quæ conſequuntur ſe ſecundum ordinem naturalem, ſimilia ſunt inuicem. ſicut aqua aeri, aer igni, aqua enim in hoc, quod locatur in vltimo aeris, ſimilitudinem habet cum illo. Similiter, quia aer locatur in concauo ignis, habet ſimilitudinem cum illo & è conuerſo in medijs. ignis enim ſecundum vltimum ſimilitudinem habet cum aere, & aer cum aqua, & aqua cum terra. ſemper enim in vltimo corporis continentis eſt virtus generatiua, & conſeruatiua contenti naturaliter, & ita aſſimilantur ſibi inuicem ſecundum naturam.

5 phyſ. t. 3. & 2. Ad ſecundam quæſtionem dicendum, quod locus neceſſario debet eſſe æqualis locato, & ratio eſt, quia locus proprie dictus eſt is, qui eſt primus, puta ſuperficies concaua corporis continentis, ſecundum quam corpus ſuperius dicitur continere inferius, ſic enim dicimus omnia eſſe in cœlo, quia non ipſum corpus cœli inquit Philoſophus 4. cœli. t. 46 ſed ſuperficies vltima illius verſus nos eſt locus corporum mobilium, propter quod etiam dicimus, quod terra eſt in aqua, & aqua in aere, & aer in igne; ſic autem ſumptus locus eſt æqualis locato: cum enim ſit terminus, per quem corpus locans tangit locum. vt dicit Philoſophus 4 phyſ. t. 48. neceſſe eſt, quod ſimul ſit cum termino corporis locati, & conſequenter quod tales termini, ſeu ſuperficies ſint æquales, ſeu æqualis continentiæ, quod ſecus eſt in ſuperficie conuexa locantis, ſeu in loco remoto, & vltimo, cum ambiat corpus maius, quam ſit corpus locatum, & ſic patet ad ſecundum obiectum.

Ad primum ergo dicendum, quod ratione immobilitatis dicitur totus fluuius magis proprie locus nauis exiſtentis in illo, quam aqua proxime tangens ipſam nauem, quia aqua fluuij non dicitur locus proprius nauis, niſi quatenus habet ordinem ad totum fluuium, vt eſt immobilis, ratione vero continentiæ aqua fluminis dicitur locus proprius nauis, & totus fluuius dicitur locus communis eiuſdem. 1. phyſ. l. 6.

Ad tertiam quæſtionem dicendum, quod locus trahit ad ſe locatum. Cuius ratio eſt, quia quidquid fertur naturaliter in finem, trahitur a fine, finis enim mouet ad ſe ea, quæ ſunt ad finem, hoc autem eſt trahere, ſed corpora naturalia naturaliter mouentur ad ſua loca tamquam ad proprios fines; duplicem enim appetitus naturalis habet cauſam, vnam per modum finis, aliam ſicut vnde eſt principium motus. ſicut n. deſcenſus grauis cauſa vnde principium eſt inclinatio naturalis orta ex grauitate, ita cauſa finalis eiuſdem nulla alia e[illegible], quam locus deorſum, ergo locus trahit ad ſe locatum. 4 cœli l. 4 phyſ. l. p 2. q. 56 a 2 c. 3. phyſ. l. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod tripliciter contingit aliquid localiter trahere aliud, ſeu ad ſe localiter mouere, vno modo, ſicut finis mouet vnde & finis dicitur trahere, ſecundum illud poetæ Trahit ſua quemque voluptas, & hoc modo locus dicitur trahere locatum, Alio modo poteſt dici trahere aliquid, quia mouet ad ſe ipſum alterando aliqualiter, ex qua alteratione contingit quod alteratum moueatur ſecundum locum, & hoc modo magnes dicitur trahere ferrum; ſicut enim generans mouet grauia, & leuia, inquantum dat eis formam. per quam mouentur ad locum, ita & magnes dat aliquam qualitatem ferro, per quam mouetur ad ipſum, & ſic trahit ipſum non ſolum ſicut finis, ſed etiam vt alterans, & mouens. quod patet, quia non niſi ex propinquo trahit ferrum, & quia ſi magnes allijs perungatur, nequit trahere ferrum, quaſi allijs vim alteratiuam ipſius impedientibus. vel in contrarium alterantibus. & quia nequit trahere ferrum, niſi hoc liniatur cum magnete, ſi præſertim is paruus ſit, quaſi ferrum ex magnete vim aliquam accipiat, vt ad eum moueatur. Tertio dicitur aliquid attrahere, quia hoc mouet ad ſeipſum motu locali tantum, & hoc modo trahens ſimul mouetur localiter cum eo, quod trahitur, & de hoc tertio modo trahendi procedit obiectio, quo tamen modo non trahit locus locatum, ſed primo. 3 phyſ. l. 1.

Ad ſecundum dicendum, quod obiectio procedit de attractione ſecundo modo accepta, quo modo locus non trahit ad ſe locatum, vt dictum eſt. ibid.

Ad tertium dicendum, quod ideo motus grauium, & leuium eſt velocior in fine, quam in principio, quia tanto magis grauitas corporis confortatur p cœli. l. 1.

propter

propter propinquitatem eius ad proprium locum; præterea quia natura magis tendit ad id, quod eſt ſibi conueniens, quam ſugiat id, quod eſt ſibi repugnans, vnde & inclinatio appetiuæ virtutis imitatrix motus naturalis, per ſe loquendo vehementius tendit in delectationem, quam ſugiat triſtitiam.

ARTICVLVS IV.

Vtrum vltima ſphæra ſit in loco.

op. 51. 4. phyſ. l. 7. VIdetur quod vltima ſphæra non ſit in loco Dicit enim Philoſophus 4. phyſ. t. 41. quod cui corpori non adiacet aliquod corpus exterius continens ipſum non eſt in loco, ſed tale eſt corpus vltimæ ſphæræ ergo vltima ſphæra non eſt in loco. Sed dices, quod vltima ſphæra eſt in loco per accidens, ratione centri immobilis, quod eſt in loco.

ibid. 2 Contra ſi vltima ſphæra eſſet in loco per accidens, ſequeretur, quod moueretur in loco per accidens & ſic motus per accidens erit prior motu per ſe, quod eſt inconueniens Sed dices, quod ad motum circularem non requiritur, quod id, quod mouetur per ſe circulariter, ſit per ſe in loco, requiritur autem ad motum rectum.

ibid. 3 Sed contra Philoſophus 4. phyſ. t. 32. dicit quod aliqua eſſe, vel moueri in loco per accidens, eſt ex hoc, quod mouetur id, in quo ſunt, non autem quod aliquid eſt in loco per accidens ex hoc quod aliquid, quod eſt omnino extrinſecum ab ipſo, eſt in loco; ſed centrum eſt omnino extrinſecum ab vltima ſphæra, ergo hæc non eſt in loco, quia centrum eſt in loco. Sed dices, quod cœlo conuenit quidem eſſe in loco per accidens, ſed non ratione centri, ſed ratione partium ſuarum.

ibid. Contra partes ſecundum locum corporis continui non ſunt in loco, neque mouentur, ſed totum mouetur, & eſt in loco, ſed vltima ſphæra eſt corpus continuum, ergo partes eius nec ſunt in loco, nec mouentur ſecundum locum, & per conſequens vltimæ ſphæræ non deberet locus ratione partium. Sed dices, quod partes corporis continui, & conſequenter vltimæ ſphæræ ſunt in loco in potentia, & hoc ſufficit.

ibid. 5 Contra, id, quod eſt in actu, eſt prius eo, quod eſt in potentia, ergo inconueniens eſt, quod primus motus localis ſit corporis exiſtentis in loco per partes, quæ ſunt in potentia in loco.

ibid. 6 Præterea dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 47. quod vltima ſphæra non eſt alicubi, quia quod alicubi eſt, & ipſum aliquid eſt, & adhuc aliquid oportet eſſe extra hoc, in quo quidem continetur, extra vltimam autem ſphæram nihil eſt.

op. 51. 4. phyſ. l. 7. Sed contra eſt, quod vltima ſphæra mouetur in loco, ſed nihil mouetur in loco, quod non ſit in loco, et co, ergo vltima ſphæra eſt in loco.

ibid. & quol. 6 a. 3 Reſpondeo dicendum, quod hac de re variæ fuere fuerunt Philoſophorum ſententiæ Nam primo Alex. dicit, quod vltima ſphæra nullo modo eſt in loco. Philop. dixit locum non eſſe terminum cōtinentis, ſed ſpatium, quod eſt intra terminos continentis, & per conſequens cœlum per ſe eſſe in loco, & per ſe moueri, quia per ſe eſt in tali ſpatio. Verum hæc poſitio eſt impoſſibilis, quia vel oportet dicere, quod locus non ſit aliquid præter locatum, vel quod aliquæ dimenſiones ſpatij ſint per ſe exiſtentes, & tamen ſubintrantes dimenſiones corporum ſenſibiliū, quæ ſunt impoſſibilia. Vnde ſecundo alij vt Alex. dicunt cœlum non eſſe in loco, nec per ſe, nec per accidens, nec moueri in loco, quia non eſt de ratione corporis, vt ſit in loco, cum locus non ponatur in definitione corporis, quia tamen oportet omnem motum in aliqua ſpecie motus contineri, ideo Auic. eum ſecutus dixit motum vltimæ ſphæræ non eſſe motum in loco, ſed motum in ſitu, vel ad ſitum, ſed hæc poſitio & eſt contra intentionem Philoſophi 5. phyſ. vbi dicit motum tantum eſſe in tribus generibus, ſcilicet quantitate, qualitate, & vbi & eſt in ſe falſa, quia ad nullum genus eſt motus, cuius ſpecierum ratio conſiſtit in indiuiſibili propter quod dicimus, quod ad ſubſtantiam non eſt motus quia ratio ſubſtantiæ cōſiſtit in indiuiſibili, non autem ratio albedinis, quia poteſt participari ſecundum magis, & minus a ſubiecto; nunc autem ita eſt, quod ratio ſitus in indiuiſibili conſiſtit, vnde ad ſitum nō poteſt eſſe motus. Præterea, cum ſitus nominet ordinem partium in loco, locus poneretur in definitione ſitus, vnde motus, qui non poteſt eſſe ad locum, nec poterit eſſe ad ſitum, at motus cœli ſecundum eos non poteſt ad locum eſſe, ergo nec poterit eſſe ad ſitum, propter hoc quidam alij, vt Auempace, dixerunt quod aliter aſſignandus eſt locus corpori, quod mouetur circulariter, & aliter quod mouetur motu recto, quia enim linea recta eſt imperfecta additionem recipiens, corpus, quod mouetur motu recto, requirit locum exterius continentem, quia vero linea circularis in ſe perficitur, corpus, quod circulariter mouetur nō requirit locū exterius cōtinentem, ſed locum, circa quem reuoluitur, vnde, & motus circularis dicitur eſſe motus circa medium. ſic igitur dicunt, quod ſuperficies cōuexa ſphæræ contentæ eſt locus primæ ſphæræ ſed hoc eſt contra ſuppoſitiones cōmunes poſitas, quod ſcilicet locus ſit continens & quod locus ſit æqualis locato. & ideo Auerroes dixit, quod vltima ſphæra eſt in loco per accidens. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt quod omne illud, quod habet fixionem per alterum, dicitur eſſe per accidens in loco ex hoc, quod id, per quod figitur, in loco eſt, vt patet de clauo infixo naui, & de homine quieſcente in naui; manifeſtum eſt autem, quod corpora circulariter mota habent fixionem per immobilitatem centri, vnde vltima ſphæra dicitur eſſe in loco per accidens, inquantum centrum, circa quod reuoluitur, habet eſſe in loco, quod autem aliæ ſphæræ inferiores habent per ſe locum, in quo continentur, hoc accidit, & non eſt de neceſſitate corporis circulariter moti; ſed contra hanc poſitionem ſunt duo argumenta ſupra allata ſecundo, & tertio loco, & ideo magis approbo ſententiam Themiſtij, qui dixit, quod vltima ſphæra eſt in loco per partes ſuas. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quod ſicut Ariſtoteles dixit, non quæreretur locus niſi propter motum, qui demonſtrat locum ex hoc, quod corpora ſuccedunt ſibi in vno loco. Vnde licet locus non ſit de neceſſitate corporis, eſt tamen de neceſſitate corporis, quod mouetur ſecundum locum Sic igitur alicui corpori moto localiter neceſſe eſt aſſignare locum, ſecundum quod in illo motu conſideratur ſucceſſio diuerſorum corporum in eodem loco. In his igitur, quæ mouentur motu recto, manifeſtum eſt, quod duo corpora ſuccedunt ſibi in loco ſecundum totum, quia totum vnū corpus dimittit totū locū, & in ipſum totū ſubintrat aliud corpus; vnde neceſſe eſt quod corpus, quod mouetur motu recto, ſit in loco ſecundum ſe totum; in motu autem circulari licet totū fiat in diuerſis locis ratione, non tamen totum mutat locum ſubiecto, ſemper enim remanet idem locus ſubiecto, ſed diuerſificatur ratione tantum, ſed partes mutant locum non ſolum ratione, ſed etiam ſubiecto. Attenditur

ergo in motu circulari ſucceſſio in eodem loco non
totorum corporum, ſed partium eiuſdem corporis;
non igitor corpori, quod circolariter mouetur, de-
betur ex oeceſſitate locus ſecundom torum, ſed ſe-
cundum partes & hoc optime congruit motui pri-
mo. neceſſe enim eſt, quod gradatim ab vno immo-
bili deſcendatur ad diuerſitatem, quæ eſt in mobili-
bos; minor autem eſt variatio, quæ eſt ſecundum par-
tes exiſtentes io loco in potentia, quam quæ eſt ſecũ-
dũ tota exiſtentia io loco io actu. Vnde primus motus
qui eſt circularis, minus habet de difformitate, pro-
pioquior exiſtens ſubſtaotiis immaterialibus. molto
autem conuenientios eſt dicere, quod vltima ſphæra
ſit in loco propter partes ſuas intrinſecas, quam pro-
pter centrom, quod eſt omnino extra ſubſtantiam
eius. & magis conſonat opinioni Philoſophi, qui 4.
phyſ. t. 44. & 45. dicit cœlum vltimum eſſe io loco
per accidens ratione partium; ſicut enim mouetur
circulariter partibus ſibi inuicem ſuccedeotibus, ſic
& locos debetur partibus eios in potentia, quatenus
vna pars eius conſequenter ſe habet ad aliam; vnde
ratione omnium partium ſuarum vltima ſphæra eſt
in loco, atque adeo per accidens. & ſic manife-
ſtum eſt, quomodo ſit vltima ſphæra in loco, quo-
modo non.

Ad primum ergo dicendum, quod tantum pro-
bat vltimam ſphæram noo eſſe in loco per ſe, ſicut
nec per ſe moueri, in loco, qood conceſſum eſt.

Ad ſecundom diceodum quod quia io motu circu-
lari non attenditur ſucceſſio totorum corporum in
eodem loco, ſed partium eiuſdem corporis ſecun-
dum potentiam exiſtentium in loco, ideo vltimæ
in c. ſphæræ non debetur ex neceſſitate locus ſecuodum
totum, ſed ſecundum partes; vnde non mirum, qood
locos, & motus per accidens priora ſint loco, & mo-
tu per ſe, nam optime conuenit motoi primo locali,
vt dictum eſt, quod ſit corporis exiſteotis in loco per
partea, quæ ſunt potentia in loco.

4. phyſ. l. 7. Ad tertium diceodum, quod tantum probat vlti-
mam ſphæram non eſſe in loco per accidens ratione
in c. centri, quod ſopra cõceſſum eſt, oam eſt tamen per
accidens io loco ratione partium exiſtentium in loco
in poteotia.

in c. Ad quartum dicendum, vt dictum eſt in argu-
mento, quod cœlum eſt in loco per partes exiſteotes
in loco in potentia.

in c. Ad quiotum diceodum, quod optime con-
gruit primo motui, vt dictum eſt, quod ſit corporis
exiſtentis in loco per partes, quæ ſunt in potentia in
loco.

in c. & ad 2. Ad ſextum dicendum, quod argumentum tantum
probat, qood vltima ſphæra noo eſt in loco ſecun-
dom totum, cum nullo alio corpore circundetur, eſt
tamen in loco per accidens, vt dictum eſt.

in c. Ad ſeptimom dicendum, qood quædam ſunt
per ſe in loco, ſicut omne corpus, quod per ſe, id-
eſt ſecondum ſe totum mouetur in loco, vel ſe-
4. phyſ. l. 7. cundum loci mutationem, vel ſecundum augmen-
tom, ſed vltima ſphæra non eſt hoc modo in loco,
cum nullum corpus contineat ipſum, ſed ſecun-
dom quod mouetur circulariter partibos ſibi inui-
cem ſuccedentibus; & locus debetur partibus eius
in potentia, inquantum vna pars eius eſt conſequen-
ter ſe habens ad aliam, quædam vero ſecundum ac-
cidens ſunt in loco, ſicut anima. & omnes formæ;
& hoc etiam modo vltima ſphæra eſt in loco, qua-
tenus nimirum omnes eius partes ſunt in loco, ex
eo, quod vnaquæque pars continetur ſub alia ſe-
cundum circulationem.

∴

ARTICVLVS V.

Vtrum duo corpora poſsint eſſe in vno loco ſaltem per abſolutam Dei potentiam.

Videtur quod duo corpora oon poſſint ſimul eſ-
ſe in eodem loco. Locus enim proportionaliter quol. p. a. 21.
reſpondet locato; ſed vnum corpus nullo modo po- arg. p. 4. d.
teſt eſſe ſimul io duobus locis, niſi per conuerſionem, 44. q. 2. a. 2.
vt accidit in Sacramento altaris, ergo nec duo corpo- quæſt. 3.
ra in eodem loco. arg. 4.

2 Præterea ſi duo corpora ſint in vno loco, ſu- quol. p. arg.
maotur duo puncta in duabus extremitatibus loci, 2.
ſequitur quod inter iſta duo puncta erunt duæ rectæ
lineæ duorum corporum in eodem loco exiſtentium
quod eſt impoſſibile, ergo impoſſibile eſt duo cor-
pora eſſe in eodem loco.

3 Præterea non poteſt fieri etiam per miraculum, 4. d. 44. q. 1
qood duo corpora ſint ſimul duo, & vnum, quia hoc a. 2. quæ. 1
eſſet facere duo contradictoria eſſe ſimul, ſed ſi po- ſ. arg. ſ.
nantur doo corpora eſſe ſimul, ſequitur illa duo cor-
pora eſſe vnum, ergo nõ eſt poſſibile hoc etiam per
abſolutam potentiã Dei. Mi: probatur ſint duo cor-
pora in eodem loco, quorum vnom dicatur a & aliud
b aut ergo dimenſiones a erunt eædem cum dimenſio-
nibus loci, aut aliæ; ſi aliæ, ergo erunt aliquæ dimen-
ſiones ſeparatæ, quod nõ poteſt pooi, quia dimenſio-
nes, quæ ſunt inter terminos loci, non ſunt in aliquo
ſubiecto, niſi ſint in corpore locato, ſi autem ſunt eæ-
dem, ergo eadem ratione dimenſiones erunt eædem
cum dimenſionibus loci, ſed quæconque vni, & eidẽ
ſunt eadem, ſibi inuicem ſunt eadem. ergo dimenſio-
nes a, & b ſunt eædem; ſed doorum corporum oon
poſſunt eſſe eædem dimenſiooes, ſicut nec eadem al-
bedo, ergo a & b ſunt vnum corpus, & erunt duo, er-
go ſuot ſimul duo, & vnum.

4 Præterea contra cõmunes animi cõceptiones nõ arg. 1.
poteſt aliquid per abſolutam Dei potentiam fieri; vt
ſcilicet pars non ſit minor toto, quia contraria cõmo-
munibus cõceptionibus directe cootradictionem in-
cludunt, ſicut nec cõtra conclosiones geometricas,
quæ à cõceptionibus cõmunibus infallibiliter dedu-
cuntur, ſicut quod triangulus nõ habeat tres angulos
æquales duobus rectis. Similiter nec poteſt aliquid
fieri in linea contra definitionem lineę, qoia ſeparare
definitionem a definito eſt ponere duo contradicto-
ria eſſe ſimul, ſed duo corpora eſſe in eodem loco eſt
contra cõcluſiones geometriæ & contra definitionẽ
lineæ, ergo non poteſt per miraculom fieri, mi: patet,
quia concluſio geometriæ eſt, qood duo circoli non
ſe tangant niſi in puncto, ſi autem duo corpora circu-
laria eſſent in eodem loco, duo circuli deſignari in eis
ſe tangerent ſecundom totum; ſimiliter etiam eſt cõ-
tra definitionẽ lineæ, quod intra doo puncta ſit plus,
quam vna linea recta, quod cõtingeret, ſi duo corpo-
ra eſſent in eodem loco, quia infra duo poncta ſigna-
ta in diuerſis ſuperficiebus loci eſſent duæ lineæ rectæ
duorum corporum locatorum.

5 Preterea per diuinam potentiam oõ poteſt fieri, arg. 5.
quod corpus incluſum in alio corpore nõ ſit in loco,
quia ſic haberet locum communem, & noo propriũ,
quod non poteſt eſſe, ſed hoc ſequitur, ſi duo corpo-
ra ſint in eodem loco, ergo hoc non poteſt fieri per
diuinam potentiam. Mi: patet, ſint duo corpora in
eodem loco, quorum vnum ſecundum quamlibet
dimenſionem ſit maius alio, corpus minus erit io-
cluſũ corpore maiore, & locus corporis maioris erit
locus eius communis, locum autem proprium non

habebit, quia non erit aliqua ſuperficies corporis actu ſignata, quæ contineat ipſam, quod eſt de ratione loci, ergo non habebit locum proprium.

arg. p. & ar. ſed contra. Sed contra eſt, quod miraculoſe multis exemplis patet quod duo corpora ſimul eſſe poſſunt in vno & eodem loco, vt cum corpus Chriſti Domini infantis exiens ex vtero virginis matris clauſtra pudoris non fregit, cum idem Dominus ad diſcipulos ianuis clauſis intrauit.

p d 17. q p. a. p. c. 2 Præterea dicit Philoſophus 7. phyſ. t. 10. quod mouens & motum, agens, & patiens, operans, & operatum oportet ſimul eſſe, ſed ſimul ſunt, quæ ſunt in vno loco, ergo mouens, & mobile, quæ ſunt duo corpora, poſſunt eſſe in vno, & eodem loco.

quol p. a. 21. arg p. 3 Præterea ſi non poteſt eſſe vnum corpus cum alio in eodem loco, vel id eſt propter groſſitiem, & corpulentiam vel propter dimenſiones, ſed non propter primum quia corpus glorioſum erit ſpirituale ſecundum apoſtolum p. cor. 15. nec propter ſecundum, quia cum tangentia ſint, quorum extrema ſunt ſimul neceſſe eſt, quod punctum vnius corporis naturalis ſit ſimul cum alio puncto alterius, & linea cum linea, & ſuperficies cum ſuperficie, ergo & pari ratione corpus cum corpore, ergo poterit eſſe vnum corpus cum alio.

Reſpondeo dicendum, quod naturaliter non po-
4 d 44. q. 2. a. 1. quæſt. 2. c. & quol. p. 5. a. 11. teſt vnũ corpus eſſe cum alio in vno eodemq; loco; cuius rei multiplex ratio a Philoſophis aſſignatur, dicunt enim quidam id prohiberi ratione corpulentiæ, per quam habet corpus quod repleat locum, quam quia tollit dos gloriæ, puta ſubtilitas, ideo dicunt corpus glorioſum naturaliter poſſe ſimul ſtare cũ alio in eodem loco. Sed hoc ſtare non poteſt, primo quia vel hæc corpulentia eſt aliqua qualitas, vel materia, vel forma, vel quantitas. Non primum, quia nulla qualitas dari poteſt, qua remota corpus poſſit eſſe ſimul cum alio in eodem loco. Neque ſecundum, & tertiũ, quia cum materia & forma ſint partes eſſentiæ, integra eſſentia corporis humani non remaneret cũ gloria in corpore glorioſo, quod eſt hæreticum. Secundo quia corpulentia, quam dos ſubtilitatis aufert, eſt ad defectum pertinens, puta aliqua inordinatio materiæ non perfecte ſubſtãtis ſuæ formæ, totum enim, quod ad integritatem corporis pertinet, in corpore reſurget tam ex parte formæ, quam ex parte materiæ. Quod autem corpus ſit repletiuum loci, hoc habet per id, quod eſt de integritate naturæ eius, & non ex aliquo defectu naturæ, cum enim plenum opponatur vacuo, illud ſolum non replet locum, quo poſito in loco, locus nihilominus remanet vacuus. Vacuũ autem definitur in 4. phyſ. quod eſt locus non plenus ſenſibili corpore, dicitur autẽ aliquod corpus eſſe ſenſibile ex materia, & forma, & naturalibus accidẽtibus, quæ omnia ad integritatẽ naturæ pertinent. Conſtat etiã, quod corpus glorioſum erit etiam ſenſibile ſecundũ tactum, vt patet in corpore Domini; vnde ſequitur, quod corpus glorioſum non obſtante dote ſubtilitatis replebit locum, inſania enim videtur, dicere quod locus, vbi eſſet corpus glorioſum, eſſet vacuus. Secũdo ratio eorum prædicta non valet, quia impedire coexiſtẽtiam corporis in eodem loco eſt in plus, quã replere locum: ſi enim ponamus dimenſiones eſſe ſeparatas ſine materia, illæ dimenſiones non replent locũ, & tamen iſtæ dimenſiones prohibentur, ne ſint ſimul cum aliquo corpore in eodẽ loco, vt patet per Philoſophum 4. phyſ. vbi habet pro inconuenienti, quod corpus mathematicum, quod nihil aliud eſt, quam dimenſiones ſeparatæ, ſit ſimul cum corpore naturali ſenſibili, vnde dato quod ſubtilitas corporis glorioſi auferret ab eo hoc, quod eſt replere locum, non tamen propter hoc ſequeretur, quod poſſet eſſe cum alio corpore in eodem loco, quia remoto eo, quod in minus eſt, non propter hoc remouetur quod in plus eſt. Vnde ſequitur, quod dote ſubtilitatis non remouetur id, quod impedit naturaliter, quominus duo corpora ſint ſimul in eodem loco. Alij ergo dicunt, & vere, quod ideo duo corpora non poſſunt na-
turaliter eſſe in eodem loco, quia contiguum requirit p. p. 97. a. p. c.
diſtinctionem in ſitu; illud enim tantum prohibet ne, duo corpora naturaliter ſint in eodem loco ſituata, quod in corpore quolibet requirit diuerſum ſitum, nihil. n. eſt impedimentum identitati, niſi quod eſt cauſa diuerſitatis; hãc autem diuerſitatem ſitus non requirit aliqua qualitas corporis, quia corpori nõ debetur aliquis ſitus ratione ſuæ qualitatis, nã remoto a corpore ſenſibili, quod ſit calidum, aut frigidũ, graue aut leue, nihilominus in eo remanet neceſſitas prædictæ diſtinctionis, vt patet per Philoſophum 4. phyſ. & etiam per ſe planum eſt. Similiter etiam materia non poteſt inducere neceſſitatẽ prædictæ diſtinctionis, quia materiæ nõ aduenit ſitus niſi mediante quãtitate dimenſiua. Similiter etiã neque forma ſitum habet niſi ex materia ſitum habẽte, reſtat ergo quod neceſſitas diſtinctionis duorũ corporum in ſitu cauſatur à natura quantitatis dimenſiuæ cui per ſe conuenit ſitus, cadit enim in definitione eius, quia quantitas dimenſiua eſt quantitas habens ſitum: & inde eſt, quod remotis omnibus aliis, quæ ſunt in re talia diſtinctionis neceſſitas inuenitur in ſola quantitate dimenſiua, & contra partes in ſubiecto ex hoc ipſo diſtinctionẽ habent ſecundũ ſitum, quod ſunt ſubiectæ dimenſioni, & ſicut eſt diſtinctio diuerſarum partium vnius corporis ſecundum diuerſas partes vnius loci per dimenſiones, ita propter dimẽſiones corpora diſtinguntur ſecundũ diuerſa loca, duo enim corpora facit actualis diuiſio materiæ corporalis, duas autem partes vnius corporis diuiſibilitas potentialis. Vnde & Philoſophus in 4. phyſ. t. 76. dicit, quod ſicut ſubintrante cubo ligneo aquam, vel aerem, oportet, quod tantũ cedat de aqua vel aere, ita oportet, quod cederent dimẽſiones ſeparatæ, ſi vacuum poneretur. Cum ergo gloria non tollat dimenſiones corporis, nullum omnino corpus etiam glorioſum poterit naturaliter ſimul eſſe cum alio corpore in eodem loco, ſiue ſimpliciter, ſiue propter aliquam proprietatem inditam. Poteſt autem ſiue corpus glorioſum, ſiue quodcunque aliud ſimul eſſe cum alio in eodem loco propter potentiam diuinam, atque adeo per miraculum, vt patet in corpore Chriſti glorioſo, vt dictum eſt; & ratio eſt, quia cum ideo neceſſe ſit naturaliter duo corpora eſſe in duobus locis, quia diuerſitas materiæ requirit diſtinctionem in ſitu, vnde videmus, quod quando conueniunt duo corpora in vnum, deſtruitur eſſe diſtinctiuũ vtriuſque & acquiritur vtrique ſimul vnum eſſe diſtinctum, vt patet in mixtionibus, nõ poteſt eſſe, quod duo corpora remaneãt duo & tamen ſimul ſint, niſi vtriq; conſeruetur eſſe diſtinctum, quod primũ habebant, ſecundũ quod vtrumq; erat ens indiuiſum in ſe, & diuiſum ab aliis. Hoc autẽ eſſe diſtinctum dependet a principiis rei eſſentialibus, ſicut à cauſis proximis, ſed à Deo, ſicut à cauſa prima, ſicut & eſſe accidentis dependet à ſubiecto, ſicut à cauſa proxima, ſed à Deo, ſicut à cauſa prima. Quia ergo cauſa prima poteſt cõſeruare effectus in eſſe ſine cauſis proximis & ſecundis, ideo, ſicut in ſacramento altaris conſeruat accidentia ſine ſubiecto, ita poteſt cõſeruare diſtinctionem materiæ corporalis, & dimenſionũ in ea abſque diuerſitate ſitus & ſic miraculoſe facere, quod duo corpora ſint ſimul in eodem loco, non propter aliquam virtutem creatam inditam, ſed ſola diuina virtute aſſiſtente, & hoc operante, ſicut corpus d. Petri ſua vmbra ſanabat

ibid & 3 p 30 2.4. ad 3. infirmos, ſed diuina virtute aſſiſtente, & miracula faciente

Ad primum ergo dicendum, quod vnum corpus eſſe ſimul localiter in duobus locis non poteſt fieri 4. d 44 q. 2. 2. quæſt 4 ad 4. & 4 d 10 q p. ar. 3 quæſt. 2. c. & ad 3. per miraculum. Corpus enim Chriſti non eſt in altari localiter, quia licet ſecundum veritatem ſit ſub ſpeciebus, non tamen competit ei ratione ſui, quia neque ratione ſuæ quantitatis neque ratione ſuæ virtutis, ſed ratione illius, quod in ipſum conuerſum eſt ibi præexiſtens, cuius dimenſiones adhuc manent quibus ad locum illum determinabatur, & ideo non definitur loco illo; miraculoſe tamen fieri poteſt, quod duo corpora ſint in eodem loco. Et ratio huius eſt, tum quia eſſe in pluribus locis ſimul repugnat indiuiduo ratione eius, quod eſt eſſe indiuiſum in ſe. ſequeretur enim quod eſſet diſtinctum in ſitu, ſed eſſe cum alio corpore in eodem loco repugnat ei, quantum ad hoc, quod eſt eſſe diuiſum ab alio, ratio autem vnius perficitur in indiuiſione, vt patet in 4. met. ſed diuiſio ab alio eſt de conſequentibus ad rationem vnius, vnde quod idem corpus ſit localiter ſimul in diuerſis locis includit contradictionem. ſed duo corpora eſſe in eodem loco non includit contradictionem, & ideo non eſt ſimile De ratione enim loci eſt quod ſit terminus locati, terminus autem eſt extra quem nihil eſt rei, vnde nihil locati poteſt eſſe in loco exteriori Quod ſi ponatur eſſe in pluribus lo- quo' p. 2. 12 ad p. cis, ſequitur, quod ſit extra ſuum locum & ita ſequitur quod ſit locatum, & non locatum, quod implicat contradictionem.

quo' p. 2 16 ad. 4 d 44 c. a 2. 6. quæ 1. 3. ad 2. Ad ſecundum dicendum, quod duas lineas rectas mathematicas eſſe intra duo puncta eſt impoſſibile, quia in eis nulla alia ratio diſtinctionis poteſt intelligi niſi ex ſitu, ſed duas lineas naturales eſſe intra duo puncta eſt impoſſibile quidem per naturam, ſed poſſibile per miraculum quia remanet alia ratio diſtinctionis in lineis duabus ex diuerſitate corporum ſubiectorum. quæ conſeruatur diuina virtute etiam remota diuerſitate ſitus.

4 d cit. a' p Ad tertium dicendum quod ratio illa eſt ſophiſtica, quia procedit ex ſuppoſitione falſi, vel petit principium, procedit enim ratio illa ac ſi inter duas ſuperficies oppoſitas loci alicuius eſſet aliqua dimenſio propria loco, cui oporteret, quod vniretur dimenſio corporis locati aduenientis, ſic enim ſequeretur, quod dimenſiones duorũ corporum locatorũ fierent vna dimenſio, ſi vtraque vnũ fieret cum dimenſione loci. Hæc autem ſuppoſitio falſa eſt. quia ſecundum hoc quandocunque corpus acquireret nouũ locũ, oporteret aliquã immutationẽ fieri in dimenſionibus loci, vel locati, nõ enim poteſt eſſe, quod aliqua duo fiãt de nouo vnũ, niſi altero eorũ immutato. Si autẽ, vt verum eſt, loco non debentur aliæ dimẽſiones, quam dimenſiones locati patet. quod ratio nihil probat ſed petit principiũ, quia ſecundũ hoc nihil eſt aliud dictũ quam quod dimenſiones locati fiunt eædẽ cũ dimenſionibus loci. niſi quod dimenſiones locati continẽtur infra terminos loci, & ſecundum eorũ menſuram diſtant termini loci, ſicut diſtarent propriis dimenſionibus, ſi eas haberent, & ſic dimenſiones duorũ corporum eſſe dimenſiones vnius loci nihil eſt aliud, quam duo corpora eſſe in eodem loco, quod eſt principale propoſitum.

Ad quartum dicendum, quod poſito, quod duo corpora per diuinam virtutẽ ſint in vno loco, neq; ſequi- ibid. ad 2. tur aliquid contra communes animi conceptiones, neq; contra definitionem lineæ, neque contra cõcluſiones geometricas, quantitas enim dimenſiua in hoc differt ab omnibus aliis accidentibus, quod habet ſpecialem rationem indiuiduationis, & diſtinctionis, quæ eſt ſibi, & omnibus aliis accidentibus communis. Sic ergo vna linea poteſt intelligi diuerſa ab alia, vel quia eſt in alio ſubiecto, quæ conſideratio non eſt niſi de linea materiali, vel quia diſtant in ſitu ab alia, quæ conſideratio eſt de linea mathematica, quæ intelligitur præter materiam. Si ergo remoueatur materia, non poteſt eſſe diſtinctio linearum niſi ſecundũ diuerſum ſitum, & ſimiliter nec punctorum, nec ſuperficierum, nec quarumcunq; dimenſionum, & ſic geometria non poteſt ponere, quod vna linea addatur alij, tamquam diſtincta ab ea, niſi ſit diuerſa ſitu ab ea, ſed ſuppoſita ſubiecti diſtinctione, ſiue diſtinctione ſitus, ex dicto miraculo intelligentur diuerſæ lineæ, quæ non diſtant ſitu propter diuerſitatem ſubiecti, & ſimiliter puncta diuerſa, & ſic duæ lineæ deſignatæ in duobus corporibus quæ ſunt in eodem loco, trahuntur à diuerſis punctis ad diuerſa puncta, vt non accipiamus punctum ſignatum in loco, ſed in ipſo corpore locato, quia linea non dicitur trahi niſi a puncto. quod eſt terminus eius.

Ad quintum dicendum, quod Deus poſſet facere aliquod corpus, quod non eſſet in loco, & tamen illa poſitione facta non ſequitur, quod aliquod corpus non ſit in loco, quia corpus maius eſt locus corporis minoris ratione illius ſuperficiei, quæ deſignatur ex contactu terminorum minoris corporis.

Ad p. 2. p. dicendum, quod hoc obiectum ibid ad 1. probat tantum per diuinam virtutem poſſe duo corpora eſſe ſimul in vno, & eodem loco, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod verum quidem eſt, quod omne mouens, & motum debent eſſe ſimul, ſed tamen id diuerſimode contingit in corporalibus, & ſpiritualibus Quia enim corpus per eſſentiam ſuã, in c. quæ circumlimitata eſt terminis quantitatis, determinata eſt ad ſitum aliquem, non poteſt eſſe, quod corpus mouens. & motum ſint in eodem ſitu; vnde oportet, quod ſimul ſint per contactum, ſic virtute ſua immutat corpus, quod immediate ſibi coniungi- p d. 17 q. 3 a. p. c. tur, quod etiam immediatum aliud immutare poteſt vſque ad aliquem terminum. Spiritualis vero ſubſtantia, cuius eſſentia omnino abſoluta eſt à quantitate, & ſitu, & per hoc loco, non eſt diſtincta ab eo, quod mouet per locum, vel ſitum, ſed vbi eſt quod mouetur, ibi eſt ipſum mouens, ſicut anima eſt in corpore, & ſicut virtus mouens cœlum dicitur eſſe in dextra parte orbis, quem mouet, vnde incipit motus, vt dicitur 8. phyſ.

Ad tertium dicendum, quod, vt dictum eſt, corpus humanum in ſtatu gloriæ prohibetur eſſe cum alio corpore in eodem loco, non propter corpulentiam, vel groſſitiem, quæ per gloriam tolluntur Spiritualitatem enim apoſtolus opponit animalitati, ſecundum quam corpus eſt alimoniæ indigens, vt dicit. Aug non autem opponit groſſitiei, vel corpulentiæ, ſed impeditur propter dimenſiones; ratio vero, quæ in contrarium obiicitur, ponitur inter ſophiſticas rationes à Philoſopho in 4. phyſ. puncto enim lineæ, & quol. p. 2 ad p. ſuperficiei non debetur locus, ſed corpori, vnde non ſequitur ſi termini corporum ſe tangentium ſunt ſimul, quod propter hoc plura corpora poſſunt eſſe in eodem loco.

ARTICVLVS VI.

Vtrum vnum corpus poſſit eſſe in pluribus locis.

Videtur quod vnum corpus poſſit eſſe in plu- quol. 3 a. 2. ribus locis. Difficilius enim eſt quod hæc ſubſtantia mutetur in aliam, quam quod hæc ſubſtantia

Digitized by Google

mutetur in accidens, ſed in Sacramento altaris ex hoc, quod diuina virtute ſubſtantia panis, remanentibus eius dimenſionibus, ſecundum quas commenſuratur loco, conuertitur in ſubſtantiam corporis Chriſti, ſequitur, quod idem Corpus Chriſti ſit non localiter ſecundum commenſurationem propriarum dimenſionum, ſed Sacramentaliter in pluribus locis ſimul, ergo poteſt facere quod conuertatur dimenſio huius corporis in dimenſionem alterius corporis, & ſic erit idem corpus localiter in pluribus locis.

q. 70 q. 4. ar. 4. 2 Præterea loci varietas nihil omnino facit ad diuerſitatem numericam; cauſa enim diuerſitatis numericæ eſt in ipſis, quæ numero differunt, locus autem eſt extra locatum, ergo cum diuerſitate locorum poteſt ſtare vnitas numerica rei, & per conſequens vnum corpus numero poteſt eſſe in pluribus locis.

ibid arg. 2. & 3. 3 Præterea ſi vnum corpus non poteſt eſſe in pluribus locis, maxime, quia vt dictum eſt, inde ſequeretur, quod eſſet diuiſum in ſe, quod eſt contra rationem vnius numero; ſed hoc eſt falſum, tum quia res non eſt completa in eſſe niſi per hoc, quod eſt ab aliis diſtincta, locus autem aduenit poſt eſſe completum; vnde & motus ad locum, & motus perfecti ſecundum ſubſtantiam, vt dicitur 7. phyſ. tum quia diſtinctio ſecundum numerum eſt inuariabilis circa ipſa diſtincta, à cauſa autem variabili cuiuſmodi eſt locus, quia variatur circa locatum, non procedit effectus inuariabilis, ergo poteſt vnum corpus numero, manens indiuiſum in ſe eſſe in pluribus locis.

4 Præterea idem Chriſti corpus poteſt eſſe in vno loco localiter, puta in cœlo, & in alio Sacramentaliter puta in pluribus hoſtiis, ergo & poteſt eſſe in pluribus locis localiter.

quol. 1. an. c. arg. ſed contra. Sed contra, omnia duo loca diſtinguntur ad inuicem ſecundum aliquam loci contrarietatem, quæ ſunt ſurſum, & deorſum ante, & retro, dextrum, & ſiniſtrum; ſed Deus non poteſt facere, quod duo contraria ſint ſimul, hoc enim implicat contradictionem, ergo Deus non poteſt facere, quod idem corpus ſit in pluribus locis localiter.

quol. p. ar. ... d. ſ. quo. 3. a. 6. 2 Præterea de ratione loci eſt, vt dictum eſt, quod ſit terminus locati, ſed terminus eſt extra quem nihil eſt rei, ergo nihil locati poteſt eſſe in loco exteriori. at ſi ponatur eſſe in duobus locis, ſequitur quod ſit extra ſuum locum, & ita quod ſit locatum, & non locatum, quod implicat contradictionem, ergo idem corpus non poteſt eſſe in pluribus locis.

4. q. 1. quæſt. 3. ad 4. Reſpondeo dicendum quod contradictionem implicat vnum corpus eſſe in pluribus locis, & ratio eſt, quia eſſe in pluribus locis ſimul repugnat indiuiduo, ratione eius, quod eſt eſſe indiuiſum in ſe; ſequitur enim quod ſit diſtinctum in ſitu, & per conſequens, quod careat ratione formali vnius, quæ eſt eſſe indiuiſum in ſe. Vnde, ſicut implicat, quod homo careat ratione, quia poſito, quod ſit homo, habeat rationem neceſſe eſt, & ex alia parte ponitur ſine ratione, quod eſt non habere rationem, vnde haberet, & non haberet rationem, ita implicat vnum numero corpus eſſe in pluribus locis.

quol. 3. a. 2. Ad primum ergo dicendum, quod difficilius eſt hoc accidens mutari in aliud accidens, quam hanc ſubſtantiam mutari in aliam ſubſtantiam; tum quia duæ ſubſtantiæ conueniunt in ſubiecto materiali, quod eſt pars eſſentialis vtriuſque ſubſtantiæ; tum quia ſubſtantia habet indiuiduationem per ſe ipſam; Accidens autem non indiuiduatur per ſeipſum, ſed per ſubiectum, vnde non poteſt ei conuenire, quod hoc accidens conuertatur in hoc accidens; dato tamen quod hæc dimenſio conuertatur in illam, non ſequitur, quod idem corpus eſſet in duobus locis ſimul, ſed in vno tantum, quia poſtquam ſubſtantia panis conuerſa eſt in ſubſtantiam corporis Chriſti, iam non ſunt ibi duæ ſubſtantiæ, ſed vna tantum, ita etiam, ſi hæc dimenſio huius corporis conuerteretur in illam dimenſionem alterius corporis, iam non erunt duæ dimenſiones, ſed vna tantum, & ſic non commenſuraretur diuerſis locis, ſed vno tantum.

Ad ſecundum dicendum; quod tantum probat, quod diuerſitas loci non eſt cauſa diuerſitatis indiuiduorum ſecundum ſe, ſed per hoc non remouetur, quol. cit. ad 2. & 4. quin cauſa diuerſitatis locorum ſit cauſa diuerſitatis ſecundum numerum, diuerſitas enim ſecundum numerum cauſatur ex diuerſitate materiæ ſub dimenſionibus exiſtentis; ipſa etiam materia ſecundum quod ſub dimenſionibus exiſtit, prohibet duo corpora eſſe in eodem loco, inquantum oportet duorum corporum diſtinctas eſſe ſecundum ſitum materias. Et ſic patet, quod ex eodem cauſatur diuerſitas ſecundum numerum, ex quo cauſatur neceſſitas locorum in diuerſis corporibus & ideo ipſa diuerſitas locorum in ſe conſiderata eſt ſignum diuerſitatis ſecundum numerum. diuerſitas autem loci conſiderata ſecundum cauſam ſuam eſt cauſa diuerſitatis numericæ & ideo Boetius dicit, quod varietas accidentium facit diuerſitatem ſecundum numerum, & idem dicendum eſt ad tertium.

Ad quartum dicendum, quod corpus Chriſti eſt in Sacramento per conuerſionem, non autem localiter, quæſtio autem eſt de eodem corpore in pluribus locis localiter. quol. p. a. 2.

QVÆSTIO XX.

De vacuo.

Deinde conſiderandum eſt de vacuo, ſicut enim pertinet ad Philoſophum naturalem determinare de loco, an ſit, & quid ſit, ita & de vacuo, quia per ſimiles rationes aliqui crediderunt eſſe locum, & vacuum.

CIRCA QVOD QVÆRVNTVR QVINQVE.

Primo vtrum detur vacuum, vel dari naturaliter poſſit

2 *Quid ſit vacuum.*

3 *Vtrum poſito vacuo poſſit in illo fieri motus.*

4 *Vtrum motus in vacuo ſi fieret, fieret in inſtanti, an in tempore*

5 *Vtrum aſcenſus aquæ ad replendum vacuum ſit aquæ naturalis.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum detur vacuum, vel dari poſſit naturaliter.

Videtur quod vacuum detur, & conſequenter dari poſſit naturaliter. Quia ſi vacuum dari 4. phyſ. l. 9.

non poſſet, nec poſſet dari motus localis, vt dicitur 4. phyſ. t. 13. quia quod mouetur, aut recipitur in vacuo, & ſic habetur intentum, vel recipitur in pleno, & ſic dabitur penetratio dimenſionum, quæ eſt impoſſibilis naturaliter, ergo datur, & dari naturaliter poteſt vacuum.

ibid. 2 Præterea quædam videmus conſtringi, quædam dilatari; ſed hæc fieri non poſſunt ſine vacuo nã eorum, quæ condenſantur, partes ſe inuicem calcant, & comprimunt, non niſi quia inter illas intercedebat vacuum, ergo datur naturaliter vacuum.

ibid. 3 Præterea augentur corpora per alimentum, quod eſt corpus quoddam, ſed duo corpora non poſſunt eſſe in eodem loco, ergo oportet eſſe aliquas vacuitates in corpore augmentato, in quibus recipitur alimentum, & ſic neceſſe eſt eſſe vacuum ad hoc, vt alimentum recipiatur.

ibid. 4 Præterea vas plenum cinere tantum recipit de aqua, quantam ſi eſſet vacuum, ſed hoc non eſſet, niſi eſſent aliquæ vacuitates inter partes cineris, ergo naturaliter dari poteſt vacuum.

p. cœli t. 21. 5 Præterea ſi eſſet aliquis in extrema circumferentia cœli, aut poſſet extendere manum ſuam, aut non, ſi non poſſet ergo impediretur ab aliquo extrinſeco impediente exiſtente, & redibit eadem quæſtio de illo extrinſeco. Si in extremo eius aliquis exiſtens poſſet vltra manum porrigere, hoc dato ſequitur, quod extra id poſſit eſſe corpus, & cum non ſit extra, erit vacuum, nam vacuum nihil aliud eſt, quam locus, in quo non eſt corpus, poteſt tamen eſſe.

3. de ani. t. 23. 6 Præterea ſi dentur duo lapides politi, ita vt vnus perpendiculariter ſuper alium cadat, neceſſe eſt, quod antequam ſe tangant aer interceptus inter ipſos recedat: ſed nõ poteſt recedere in inſtanti, ſed in tempore, ergo neceſſe eſt quod in aliqua parte temporis locus centralis, in quo erat aer, per eius receſſum remaneat vacuus, & ſic dabitur vacuum in natura ſaltem per aliquod tempus.

p. p. q. 110. a. 3. 7 Præterea Angelis obedit natura quoad motum localem, ergo cum agens naturale mouetur localiter ad prohibendum vacuum, poterunt Angeli talem motum impedire, vnde naturaliter ſequetur vacuum in natura.

p. p. 46 art. p. arg. 4. a. d. p. q. p a. p. arg. 4. 8 Præterea vacuum eſt vbi non eſt corpus, ſed poteſt eſſe, ſed vbi nunc eſt mundus, prius non fuit aliquod corpus, & tamen ibi poterat eſſe, alioqui ibi nunc non eſſet, ergo ante mundum naturaliter fuit vacuum.

4 phyſ. l. 11. Sed contra eſt, quod Philoſophus 4. phyſ. à t. 64. fuſe probat vacuum nec dari, nec poſſe dari.

Reſpondeo dicendum, quod naturaliter nec datur, nec dari poteſt vacuum. & ratio eſt quia vel hoc vacuum eſt, vel eſſe poteſt extra cœlum, vel intra ſed
p. cœli l. 1. 20. & 21. immerſum reliquis corporibus contentis ſub cœlo, vel intra, ſed ſeparatum à reliquis corporibus: ſed nullum horum dici poteſt, non primum, quia ſi vacuum dari poteſt, illud debet eſſe locus, in quo non exiſtit corpus, ſed poſſibile eſt eſſe, hoc poſito. In omni loco poſſibile eſt exiſtere corpus, alioqui locus eſſet fruſtra, ſed extra cœlum non eſt poſſibile naturaliter exiſtere aliquod corpus, vt pluribus probat Philoſophus p. cœli à t. 97. ergo extra cœlum non eſt vacuum. Præterea aut illud vacuum erit finitum, aut infinitum, ſi finitum, oportet quod alicubi terminetur, & tunc redibit eadem quæſtio, vtrum vltra illum terminum ſit vacuum, cum extra illum poſſit quis manum extendere, & ſic ibi poſſibile erit corpus eſſe, vnde ſequitur ibi eſſe vacuum, ſi autem ſit infinitum, aut iſta potentia vacui erit fruſtra, aut oportebit ponere corpus infinitum, quod poſſit recipi in infinito vacuo. Demum ſi ſit vacuum extra mundum, ſimiliter ſe habet mundus ad aliam partem vacui, ſicut ad iſtam, in qua eſt mundus, ergo iſta non eſt proprie locus eius, nulla ergo eſt cauſa, quare in hac parte vacui maneat, ſi autem mundus non feratur magis ad vnam partem, quam ad aliam, quia in vacuo non eſt differentia, fertur ergo ad omnem partem, & ita mundus deſtruetur. Neque ſecundo eſt intra cœlum ſeparatum à rebus, primo 4 phyſ. l. 11.
quia ſi datur naturale vacuum, datur propter motum localẽ, ſicut & locus aut eſt cauſa efficiens, aut finalis motus, aut eſt locus, in quo fit motus, ſed nullum horum eſt, non primum, quia motus naturales ſunt determinati, & habent determinatas cauſas, at vacuum cum nihil ſit, indifferens eſt ad vnum, & alterum. Neque ſecundum, quia in vacuo non eſt maior ratio, cur mobile ad hoc, quam ad illud ſpatium moueatur, cum ſit totum eiuſdem rationis. Neque tertium, quia quando totum eſt actu in loco partes illius ſunt tantum in potentia at poſito vacuo eſſent actu in loco, cum etiam illæ penetrentur à vacuo. Secundo quia omnis motus aut eſt naturalis, aut violentus, ſed hic ſupponit naturalem, naturalis vero eſt determinatus ſecundum ſurſum, & deorſum, quæ differentiæ non ſunt in vacuo, quia nihil eſt. Tertio motus violentus proiectorum poſt primum impulſum, vel fit per circum obſiſtentiam, & antiperiſtaſim, vel ab aere primo moto à percutiente, qui ſecum fert ſagittam, ſed hæc non ſunt in vacuo. Quarto dato vacuo non eſt ratio, cur res magis hic, quam alibi quieſcat, quare neceſſe erit, quod vel omne corpus quieſcat, vel moueatur in infinitum, niſi occurrat ei aliquod corpus maius, quod motum eius impediat, quod eſt abſurdum. Conf. quia ideo ponitur vacuum ab aſſertoribus illius, vt cedat corpori, quod mouetur, at vacuum ex omni parte cedit, ergo corpus in quamcunque partem mouebitur. Ne- 4 phyſ. l. 4.
que tertio vacuum eſt intra cœlum immerſum corporibus, quia vel hoc vacuum eſt aliquod rarum habens multa foramina, & vacua ſeparata magna, aut non ſeparata, ſed in corporibus exiſtentia. Si primũ, iam dabitur vacuum ſeparatum, quod eſt ſupra refutatum; ſi ſecundum, ſequuntur multa abſurda, & primo vacuum non eſſe cauſam niſi motus ſurſum, rarum enim leue eſt, & ſurſum aſcendit, ponentes autem vacuum dicunt illud eſſe cauſam raritatis. Secundo vacuum inditum corporibus ferre ſecum corpus, in quo eſt, quod tamen eſt impoſſibile, quia tunc oporteret, quod ſi vacuum moueretur, eſſet aliquis locus vacui, & cum vacuum, & locus ſint idem ſecundum ponentes vacuum, ſequeretur, quod, vacui interioris eſſet vacuum exterius, in quo fertur, quod eſt impoſſibile. Tertio nullam cauſam eſſe, cur graue deorſum feratur, cum denſum ſit, & proinde careat vacuo. poſtremo ſi corpus rarum cauſat motum ſurſum, propter vacuitatem internam, oporteret, quod quanto aliquid eſt rarius, & magis vacuum, tanto velocius feratur ſurſum, & ſi ſit omnino vacuum, velociſſime feratur, quod tamen eſt impoſſibile, quia quod eſt omnino vacuum, non poteſt moueri, quia non eſſet comparare velocitates vacui, & pleni, neque ex parte ſpatij, neque ex parte mobilis ſecundum aliquam determinatam proportionem, eo quod pleni ad vacuum nulla eſt proportio. quare vacuum non poteſt eſſe cauſa motus 1. & p. q. p. a.
ſurſum, vnde dicendum eſt, quod naturaliter nec t. arg. 4.
datur, nec dari poteſt vacuum, quod etiam multa experimenta ſenſitiua demonſtrant in multis ingenijs, quæ per hoc fiunt, quod natura non patitur vacuum.

Ad primum ergo dicendum, quod licet vacuum 4 phyſ. t. 0.
non detur, adhuc tamen poteſt fieri motus localis, nã

poteſt fieri per hoc, quod ſe inuicem corpora ſubintrent per modum inſpiſſationis, & ſic aliquid in plenum mouebitor, & non in vacuum, vt manifeſte patet in corporibus fluidis, vt in aqua, ſi enim proiiciatur lapis in aliquam magnam latitudinem aquæ, manifeſte apparet fieri quaſdam circulationes circa locum percuſſionis, quouſque pars aquæ depulſæ commoueat aliam, & ſubintret ipſam, vnde quia modica pars aquæ ſubintrat per quandam diffuſionem in maiorem aquam, circulationes prædictæ à paruo in maius proceduot quouſque totaliter deficiant.

ibid. Ad ſecundum dicendum, quod condenſatio poteſt fieri ſine poſitione vacui, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 63. per hoc, quod pars ſubintrãs vadit ad locum vacuum, ſed quia egreditur corpus ſubtilius, quo plenum erat corpus denſius, vt patet, quando aqua colliditur, & condenſatur, id enim fit per excluſionem aëris intus exiſtentis in aqua; ſimiliter videre eſt in ſpongia, & in huiuſmodi corporibus poroſis. Vel dic, quod condenſatio non fit per hoc, quod partes aliæ ſubintrando adueniant, ſicut nec rarefactio per hoc, quod partes inhærentes extrahantur, vt exiſtimant ponentes vacuum intra corpora, ſed per hoc, quod materia earundem partium accipit nunc maiorem, nunc minorem quantitatem, vt ſic rare fieri nihil ſit aliud, quam materiam recipere maiores dimenſiones, per reductionem de potentia in actum, 4. phyſ.l.14. condenſari autem contra, vt docet Philoſophus 4. phyſ. t. 84.

4. phyſ.l.10 Ad tertium dicendum, quod etiam ſine poſitione vacui poteſt ſaluari augmentum, dici enim poteſt fieri augmẽtum per alterationem, ſicot cum ex aqua fit aer, maior fit quantitas aeris, quam erat aquæ. Vel dic, quod augmentum non fit per hoc, quod alimentum tranſit in id, quod augetur, quaſi ſit aliud corpus ab ipſo, ſed quia conuertitur in ſubſtantiam ipſius, ſicut ligna appoſita igni conuertuntor in ignem, vt dicit Philoſophus p. de gen. t. 34.

ibid. Ad quartum dicendum, quod ſi vas plenum cinere recipit tantum de aqua, quantum vacuum, non eſt propter vacuitatem, ſed propter commixtionem in aqua, aqua enim commixta cineri condenſatur, & aliqua pars eius exhalat. & iterum partes cineris magis inſpiſſantur humefactione, cuius ſignum eſt, quia non poteſt extrahi tantum de aqua, quaotum prius fuit.

p. cæli l. 21. quol. 6. a. 3. Ad quintum dicendum, quod homo in extrema circumferentia conſtitutus non poſſet manum ſuam extendere, non propter extrinſecum impediens, ſed quia de natura omnium corporum oaturalium eſt, quod contineantur infra extremam circumferẽtiam cæli, alioqui cælum non eſſet vniuerſum. Vnde ſi eſſet aliquod corpus, quod noo deberet à corpore cæli ſic contineri, id nihil prohiberet eſſe extra cælum, ſicut corpus glorificatum & ſicut ſubſtantiæ ſpiritualis.

2. de ani. l. 23 Ad ſextom dicendum, quod ſi dentur duo lapides politi, numquam vnus ita cadere poterit ſupra alium, vt illum tangat, ſed inter vtrumque ſemper intercedet vel aer, vel aqua, vt dicit Philoſophus 2. de ani. t. 114.

16. de malo a. 10. ad vit. Ad ſeptimom dicendum, quod licet angelis obediat materia quoad motum, non tamen poteſt impedire motum localem ad prohibendum vacuum, quia hoc non eſt proportionatum naturæ angelicæ, vt mutet ordinem elementorum mundi, eiuſque partium.

2. d. p. q. p. a. 3 ad 4. p. p. q. 46. a. p. ad 4. Ad octauum dicendum, quod ante creationem mundi non fuit vacuum, ſicut neque poſt, vacuum enim non eſt tantum negatio, ſed priuatio; vode ad poſitionem vacui oportet ponere locum, vel dimenſiones ſeparatas, ſicut ponentes vacuum dicebant, quorum nullom ponimus ante mundum. Et ſi dicatur, quod poſſibile erat ante factionem mundi mundum futurum eſſe vbi ounc eſt, dicendum ad hoc, quod non erat niſi in poteſtate agentis. Vel dic, quod ad rationem vacui non ſufficit in quo nihil eſt, ſed requiritur, quod ſit locus, vel ſpatium capax corporis, in quo non ſit corpos, vt patet per Ariſtot. 4. phyſ. t. 60. nos autem dicimus non fuiſſe locum, aut ſpatium ante mundum.

ARTICVLVS II.

Vtrum vacuum recte ſit à Philoſopho definitum.

Videtur quod non recte ſit à Philoſopho vacuũ definitum, quod ſit locus, in quo non eſt corpus poteſt tamen eſſe. Dicit enim Philoſophus 4. phyſ. t. 76. quod vacuum ſonat aliquid inane, & quod non eſt, ſed locus eſt aliquid, vt dictum eſt, ergo vacuum non eſt locus priuatus corpore. 4. phyſ. l. 10. & 13.

2 Præterea dicit Philoſophus p. cæli t. 99. qood extra cælum non eſt locus, ſed extra cælum apta ſunt ibi aliqua eſſe, vt dicit Philoſophus ibidem, non poſſunt autem ibi eſſe niſi in vacuo, ergo vacuum non eſt locus. p. cæli l. 21.

Sed contra eſt Philoſophus 4. phyſ. t. 60. vbi dicit, quod ſi vacuum eſt, neceſſe eſt eſſe locum priuatum corpore. 4. phyſ. l. 10

Reſpondeo dicendum, quod recte definitur à Philoſopho vacuum, quod ſit locus priuatus corpore. 4. phyſ. l. 10 & 11. Poteſt autem hoc eſſe manifeſtum ex duobus, & primo quidem ex ratione ponendi vacuum, vt enim dicit Philoſophus, propter idem ponitur à Philoſophis vacuum, propter quod poſuerunt locum eſſe, puta propter motum, nam inde ſaluatur motus ſecundum locum, tam ſecũdum illos, qui dicunt locum aliquid eſſe præter corpora, quæ ſunt in loco, quam ſecũdom illos, qui ponunt vacuum eſſe; negantibus autem locum, & vacuum eſſe, non prouenit motum ſecũdum locum eſſe; at niſi ponatur vacuom eſſe locum priuatum corpore, non poteſt poni motum eſſe, nam omnia corpora naturaliter mouentur ad ſuum locum, locus autem non eſt ſpatium, cum tale ſpatium nihil omnino ſit, locus autem aliquid eſt, ergo ſi datur vacuum, hoc erit locus priuatus corpore. Secuodo ex refutatiooe aliarum definitionum, quas Philoſophi de vacuo attulerunt, qoæ oon ſunt conueoienter aſſignatæ; quidam enim illud definierunt, qood ſit, in quo non eſt corpus tangibile, & tamen punctus non eſt vacuom, vnde addi debet, quod vacuum ſit locus, in quo non ſit corpus tangibile, ſed poteſt eſſe. Alij vero definiunt vacuum, in quo non eſt hoc aliquid, neque vlla ſubſtantia corporea, fit autem hoc aliquid per formam, quod qoia competit materiæ, ideo dicunt materiam, ſecundum quod eſt abſque forma, eſſe vacuum; & hi eandem appellant locum, quia vacuum locum eſſe volunt, ſed hi male dicunt, quia materia non eſt ſeparabilis a rebus, quarum eſt materia, ſed homines qoærunt vacuum, & locum tamquam ſeparata à rebus; optime autem explicator natura vacui, ſi definiatur per hoc, quod ſit locus priuatus corpore. Vnde manifeſtum eſt, quod fuit a Philoſopho recte definitum vacuum.

Ad primum ergo dicendum, qood Philoſophus loquitur de vacuo quod Philoſophi appellant ſpatium 4. phyſ. l. 10 & 11. dimẽſionatum ſine corpore ſenſibili, hoc enim oihil eſt, cum inaniter, & ſine ratione, & veritate dicatur, quod tale vacuum ſit.

p. cæli l. 11. Ad ſecundum dicendum, qood quemadmodum,
quol. 6. a. 3. quia extra cælum non eſt tempus, quæ ibi nata ſunt
eſſe, vt Deus, & intelligentiæ, non ſunt in tempore,
ita, quia extra cælum non eſt locus, vt probat Philo-
ſophus p. cæli t. 99. prædicta ibi exiſtentis noo ſunt iñ
loco, nec loco continentur, eo quod magnitudine, &
moto carent, dicuntur autem ibi eſſe, ideſt extra cæ-
lum non ſicut in loco, ſed ſicut non contenta, nec in-
cluſa ſub continentia corporalium rerum, ſed totam
corporalem naturam excedentia.

ARTICVLVS III.

Vtrum poſito vacuo motus localis in eo fieret.

VIdetur quod poſito vacuo motus localis in eo
4. phyſ. l. 8. fieret. Dicit enim Philoſophus 4. phyſ. t. 41.
qood terra mouetur ad centrum tamquam ad ſuum
locum, non autem ad ſuperficiem aquæ, ſed dato va-
cuo adhuc remaneret centrum, hoc enim eſt punctũ
imaginarium in medio totius mondi, ergo ſi datetur
vacuum adhuc terra moueretur localiter.

2 Prætetea corpus glorioſum mouetur extra cælum,
quol. 6. a. 3. cum ſit agile iuxta illud ſap. 3. tamquam ſcintillæ in
4. d. 44. q. 2. arundinato diſcurrent. & corpus Chriſti aſcendit ſu-
3. p. cæli l. 10 per omoes cælos, vt dicitur ad epheſ. 5. ſed extra cæ-
lum, cum non ſit vllum plenum, quia nullum eſt
corpus, vt probat Philoſophus p. cæli t. 96. 97. neceſ-
ſario debet eſſe vacuum, ergo neceſſario debet cor-
pus glorioſum localiter moueri in vacuo.

4. phyſ. l. 12. 3 Præterea medium plenum potius impedit, & re-
tardat motum, nam quo medium eſt ſubtilius, vt di-
cit Philoſophus 4. phyſ. t. 70 & 71. eo velocior eſt
motus: ſed in vacuo nullum eſt medium plenum reſi-
ſtens, & retardans motum, ergo poteſt in eo eſſe mo-
tus localis.

p. cæli l. 3. 4 Prætetea cælum mouetur localiter, vt dicit Phi-
4. phyſ. l. 8. loſophus p. cæli t. 5. cum ſit corpus naturale; ſed mo-
tus cæli præſertim vltimi non eſt in pleno, cum nec
ipſum ſit in loco, vt docet Philoſophus 4. phyſ. t. 45.
ergo localiter mouetur in vacuo.

4. phyſ. l. 11. Sed contra eſt, quod Philoſophus 4. phyſ. à t. 64.
3. cæli l. 7. multis rationibus probat, quod in vacuo oon poteſt
eſſe motus localis, & 3. cæli t. 28. dicit, quod ſi non
eſſet aer, non poſſet vllum corpus moueri violen-
ter.

quol. 6. a. 3. p. Reſpondeo dicendum, quod quia neceſſitas eſſen-
cæli l. 20. di in loco coouenit corpori ex hoc, quod dependet à
primo continente, propter quod omnia corpora gra-
uia, & leuia ſub cælo contenta mouentur ad deter-
minata loca ſurſum, & deorſum, & ipſum primum
continens non eſt in loco, niſi per accidens, & ſecun-
dum partes, vt dicitur 4. phyſ. t. 49. propterea illa
corpora, quæ non dependent à primo continente, vt
a. d. 2. q. 1. a. 2 ſunt corpora glorioſa, ſicut non neceſſario ſuot io
11. met. l. 5. loco, quatenus locus eſt ſuperficies corporis conti-
neotis, ſed poſſunt eſſe in conuexo cæli empirei, at-
qoe adeo in ſpatio imaginatio extra cælum, non ta-
men tamquã in continente, ita poſſunt localiter mo-
ueri in illo ſpatio imaginatio, quæ vero corpora de-
pendeot à primo continente, ea neque naturaliter,
neque violenter poſſunt localiter moueri in vacoo,
(ſi tamen ponatur nihil aliud poni in rerum natura
4. phyſ. l. 11. præter id, quod mouetur, ita vt non exiſtat cælum,
vel vniuerſum, ratione cuius debeat etiam poni cen-
trum cæli, ſeu mundi;) non quidem naturaliter, pri-
mum quia corpus naturale mouetur ad ſuum locum
naturalem, & quieſcit in eo naturaliter, propter con-
uenientiam, quam habet cum ipſo; & quia non con-
uenit cum loco, a quo recedit, vacuum autem non
habet aliquam naturam, per quam poſſit conuenire,
aut diſconuenire à corpore naturali. Deinde quia lo-
cus naturalis eſt ſeparatus à locato, hoc enim eſt de
ratione loci, quod aliquid ſit in loco, ſicut in ſepara-
to, & ſeorſum exiſtente, quia ſi pars alicuius corporis
non ponitur ſeorſum ab ipſo corpore, non erit in eo
ſicut in loco, ſed ſicut in toto; at in ſpatio, vel vacuo
totum mergitur corpus. Præterea quia ſicut terra
ideo quieſcit in medio, quia non eſt maior ratio cur
moueatur ad vnam partem, quam ad aliam, ſed eadẽ
ratione ſi ponatur res in vacuo, tamqoam in loco,
neceſſe eſt, quod io illo ſemper quieſcat, quia non eſt
aſſignare, quare magis moueatur ad vnam partem,
quam ad aliam, quia vacuum, vt vacuum non habet
differentias in ſuis partibus, noo entis enim non ſunt
differentiæ, omnis autem motus naturalis eſt ad ali-
quam differentiam loci, diuerſa enim corpora ad di-
uerſa loca mouentur, vnde oportet loca naturalia
differre ab inuicem. Item quia non poterit aſſignari
cauſa, quare quod mouetur, alicubi ſtet, quia cum
partes vacui careant differentiis, non eſt ratio, quare
magis quieſcat in vna parte, quam in alia: demum,
quia cum vacuum cedat, & non reſiſtat mobili, ex
omni parte feretur id, quod mouetur io infinitum,
quod eſt impoſſibile. Neque putetur id, qood moue-
tur, moueri violenter in vacuo, quia motus naturalis
eſt prior violento, cum motus violentus oon ſit niſi
quædam declinatio à motu naturali, vnde remoto
motu naturali remouetur omnis motus, cum remo-
to priori remoueatur poſterius, poſito autem vacuo
remouetur motus naturalis, vt dictum eſt. Prætetea
quia motus violentus proiectorum non fit à virtute
impreſſa, ſed ab aere, at in vacuo nullus eſt aer. Dixi
(ſi nihil ponatur in rerum natura præter id, quod mo-
uetur,) nam ſi ponatur cælum, & ceotrum, & tunc
ponatur vacuum inter cælum, & terram, tunc ſi tota
terra ponatur extra locum ſuum, ſeu extra medium
mundi, mouebitur ad medium mundi ſecundum ſuã
naturam, vt dicit Philoſophus 2. cæli t. 98 & 102. quia
idem eſt motus partis, & totius. Si autem pars terræ 2. cæli l. 16.
ponatur ſeparata a toto, ſtatim deſcendet ad locum
totius, vt ſimiliter, ſi totus ignis eſſet extra locum, na-
turaliter moueretur ad concauum lunæ; vnde ſequi-
tur, quod poſito vniuerſo, & eius centro, ſicut terra
extra mediũ poſita naturaliter deſcẽderet ad centrũ,
ita poſſet violenter moueri à centro verſus cælum,
quodlibet enim elementum ſicut poteſt naturaliter
moueri ad ſuum locum, ita poteſt ab illo loco natu- p. de an. l. 6
rali violenter moueri, vt dicit Philoſophus p. de an.
t. 40 vnde manifeſtum eſt, quomodo contingat eſſe
motum localem in vacuo, quomodo non.

Ad primum ergo dicendum, quod ſi ponatur inc.
ſolum vacuum, & in illo aliquod graue, non exi-
ſtente vniuerſo, vel cælo, ratione cuius deberet etiam
centrum vniuerſi, non mouebitur tale graue, ſecus
vero, ſi ponatur vniuerſum, & eius centrum, vt di-
ctum eſt.

Ad ſecundum diceodum, quod extra cælum non p. cæli l. 21
eſt proprie vacuum, vt probat Philoſophus p. cæli t. 12. met. l. 5.
99. ſed ſpatium quoddam imaginariũ, & in illo ſicut
poteſt eſſe corpus non dependens a primo cõtinente, inc.
cuiuſmodi eſt corpus glorioſum, ita poteſt etiam in
illo moueri localiter, vt dictum eſt. Vel dic, quod lo-
cus habet rationem continentis, vnde primum conti- 3. p. q. 56. a. 4 ad 2.
nens habet rationem primi locantis, quod eſt primũ
cælum. Iotantum igitur corpora indigent eſſe in loco
per ſe, inquantum indigent contineri à corpore cæ-
leſti; corpora autem glorioſa, & maxime corpus

Chriſti non indiget tali continentia, quia nihil recipit à corporibus cæleſtibus, ſed à Deo mediante anima, vnde nihil prohibet corpus Chriſti eſſe extra totam continentiam cæleſtium corporum, & non eſſe in loco continente; nec tamen oportet, quod extra cælum ſit vacuum. quia non eſt ibi locus, nec eſt ibi aliqua potentia ſuſceptiua alicuius corporis, ſed potentia illuc perueniendi eſt in Chriſto; vnde cum Philoſophus probat p. cæli à t. 99 quod extra cælum non eſt corpus, intelligendum eſt de corporibus in ſolis naturalibus conſtitutis.

4. phyſ. t. 71. Ad tertium dicendum, quod quia vacuum cedit, & non reſiſtit ex omni parte mobili, ideo ſequitur, ſi mobile moueretur in vacuo, quod moueatur in infinitum, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 70. quod eſt impoſſibile, & ideo non poteſt eſſe motus localis in vacuo mobilis dependentis à cælo, vt dictum eſt.

4. phyſ. t. 7. q. 16. a. 4. Ad quartum dicendum, quod cælum non mouetur localiter ſecundum totum, ſed ſecundum partes, & ſuffiait ad rationem motus circularis, quod partes mobilis ſint in loco in potentia, non autem in actu, vt dictum eſt.

ARTICVLVS V.

Vtrum poſito motu locali in vacuo talis motus fieret in inſtanti, an vero in tempore.

4. phyſ. t. 71. Videtur quod ſi daretur motus in vacuo, talis motus fieret in inſtanti. Hoc enim probat Philoſophus 4. phyſ. à t. 71. quia proportio motus ad motum in velocitate eſt ſicut proportio medij ad medium in ſubtilitate; ſed ſpatij vacui ad plenum nulla eſt proportio ergo motus per vacuũ non habet proportionem ad motum factum in pleno, eſſet autem, ſi motus in vacuo fieret in tempore. quia omne tempus omni tempori proportionabile eſt, ergo motus in vacuo fit in inſtanti. (p. p. 53. a. 3. arg. p. p. d. 37 q. 4. a. 3.)

2 Præterea ſi motus in vacuo fit in tempore, ſequitur, quod in æquali tempore pertranſiri poterit ſpatium plenum, & vacuum, quia erit accipere aliquod corpus, quod habebit proportionem ad aliud corpus, ſicut habet proportionem tempus ad tempus; ſed hoc eſt impoſſibile, ergo & impoſſibile eſt motum in vacuo fieri in tempore. (ibid.)

3 Præterea probat Philoſophus 8. phyſ. t. 79. quod ſi potentia alicuius corporis eſſet infinita, moueret in inſtanti; ſed potentia Dei eſt infinita, ergo ſaltem Deus poterit aliquid localiter mouere in inſtanti. (p. p. 24. a. 2. arg. 3.)

4 Præterea quanto virtus motoris fuerit fortior, & mobile minus reſiſtens motori, tanto motus eſt velocior; ſed virtus Dei mouentis aliquod corpus improportionaliter excedit virtutem corporis mouentis aliud corpus, proportio autem velocitatum eſt ſecundum minoritatem temporis, omne autem tempus omni tempori proportionabile eſt, vt dictum eſt, ſi ergo virtus corporis mouet in tempore, angelus mouebit in non tempore, ac proinde in inſtanti, & multo magis Deus. (p. p. 53. a. 3. arg. p. p. d. 37 q. 4. a. 3.)

5 Præterea omne, quod mouetur, vel mouetur in tempore, vel in inſtanti; ſed corpus glorioſum poſt reſurrectionem non mouebitur in tempore, quia tempus iam non erit, vt dicitur apocal. 10. ergo motus ille erit in inſtanti. (4. d. 44. q. 2. a. 3. q. 3. arg. 5)

Sed contra eſt, quod in motu locali ſpatium, & motus, & tempus ſimul diuiduntur, vt demonſtratiue probatur 6. phyſ. t. 18. ſed ſpatium, quod tranſit quodcunque mobile per ſuum motum, eſt diuiſibile, ergo & motus erit diuiſibilis, & tempus diuiſibile, ſed inſtans non diuiditur, ergo, & motus ille non erit in inſtanti, ſed in tempore.

2 Præterea non poteſt eſſe aliquid ſimul totum in vno loco, & partim in illo, & partim in alio, quia ſequeretur, quod altera pars eſſet in duobus locis ſimul, quod eſſe non poteſt, ſed omne, quod mouetur, partim eſt in termino à quo, partim in termino ad quem, vt eſt demonſtratum in 6. phyſ. t. 2. omne autem quod motum eſt, totum eſt in termino ad quem, ergo non poteſt eſſe, quod ſimul moueatur, & motũ ſit, ſed omne, quod mouetur in inſtanti, ſimul mouetur, & motum eſt, ergo motus localis corporis non poteſt eſſe in inſtanti. (ibid. arg. 2 ſed contr. ibid. arg. ſed contra)

3 Præterea omnis motus habet prius, & poſterius, quia habet duos terminos, quorum vnus conſequitur alium, ſed numerus prioris, & poſterioris in motu eſt tempus, vt habetur 4. phyſ. t. 10. ergo omnis motus menſuratur tempore, & per conſequens nullus poteſt eſſe in inſtanti. (p. p. 53. a. 3. arg. ſed contra p. d. 37. q. 4. a. 3. ad ſed contra)

4 Præterea moueatur localiter corpus ſiue à ſe, ſiue ab alio, ab a in b, aut in eodem inſtanti eſt in a & in b, aut in diuerſis, ſi primum, erit ſimul in duobus locis, quod eſt falſum, vt dictum eſt, & præterea tunc non moueretur ad b, quia nihil mouetur ad id, in quo eſt; ſi ſecundum, ergo eſt deſignare duo inſtantia, in quorum vno eſt in a & in alio in b, ſed inter quælibet duo inſtantia eſt tempus medium, vt probatur in 6. phyſ. t. 57. ergo motus corporis à quocunque ſit erit in tempore. Si dicas, quod corpus motum ab angelo, vel à Deo ab à in b, in toto tempore eſt in a, & in inſtanti terminante tempus eſt in b, & ſic motus corporis ab angelo, vel à Deo moti erit in inſtanti. (ibid. arg. 3. ſed cont. 4. d. 44. q. 2. a. 3. q. 3.)

5 Contra in omni motu, qui eſt inter duas quietes, quarum vna eſt in termino, à quo eſt motus, & altera in termino, ad quem eſt motus, ſicut inſtans, ad quod terminatur motus, tenet ſe cum quiete ſequente, ita inſtans, à quo incipit motus, tenet ſe cum quiete præcedente, vt patet, quando aliquid mouetur de albedine in nigredinem, quia ſicut in fine temporis, quod menſurat motum, eſt nigrum, ita in principio temporis eſt album, ergo ex hoc patet, quod omnis quies trahit ad ſe & nunc præcedens, & nunc ſequens. Inde ſic arguo, corpus motum ab angelo vel Deo ab à in b eſt in toto tempore in a; ergo quieſcit ibi, quia vt probat in 6. phyſ. quidquid eſt in tempore in aliquo vno vbi, quieſcit ibi, ſed vbi eſt aliquid quieſcens in tempore, eſt & in termino temporis, ergo corpus motum ab angelo erit in vltimo termino temporis adhuc in a, & non in b, vt ponebatur. (ibid. arg. 5. p. p. q. 53. a. 3. c.)

Reſpondeo dicendum, quod in omni motu neceſſe eſt intelligere ſucceſſionem, & tempus, eo quod termini cuiuſlibet motus ſunt inuicem ſibi oppoſiti, & incontingentes, vt patet in p. phyſ. t. 46. qui proinde nequeunt eſſe ſimul. Vnde oportet, quod mobile intelligatur eſſe prius in vno termino motus, & poſterius in altero, & ſic ſequitur ſucceſſio, ſed tranſire de vno termino ad alterum contingit dupliciter, vno modo, ſicut de inſtanti in inſtans, hoc autem eſt, quãdo terminus motus eſt mediatus principio motus id eſt, quando ſunt tales termini motus, inter quos eſt aliquo modo accipere medium, ſicut inter duo inſtantia eſt accipere tempus medium, vt contingit in motu locali corporis à quocunque localiter moueatur & in motu augmenti, & decrementi, & in motu alterationis qualitatum ſenſibilium; nam in motu locali, vel augmenti terminus motus eſt mediatus principio, ſecundum medium quantitatis dimenſiuæ, in alteratione vero ſecundum medium quantitatis virtualis, cuius diuiſio attenditur ſecundum intenſio- (p. d. 17. q. 4. a. 1. c. quol. 9. a. 9. quol. 11. a. 4.)

nem, & remiſſionem alicuius formæ, & hos motus tempus per ſe ipſum menſurat, quia ad terminum ſucceſſiue peruenitur, eo quod diuiſibilis eſt, ſed
P p q 67. a 2 c. prius omne mobile localiter peruenit ad medium magnitudinis, quam ad extremum, & per conſequēs hi motus continui dicuntur propter continuitatem eius, ſuper quod tranſit motus, cuius eſt plus, & minus accipere. Alio modo tranſitur de vno termino motus in alium, ſicut de tempore in inſtans, quando ſcilicet terminus ad quem non eſt mediatus termino à quo, & hoc accidit in illis mutationibus, vel motibus, quorum termini ſunt priuatio, & forma, inter quæ conſtat medium non eſſe, vnde non poteſt ſic tranſire de vno extremo in alterum, vt quandoque in neutro extremorum ſit, ſicut tranſitur de inſtanti in inſtans, ita quod in neutro inſtantium eſt, ſed in medio tempore, & huiuſmodi motus ſunt generatio, & corruptio, illuminatio, & huiuſmodi, in quibus oportet dicere, quod vnus terminus erat in toto tempore præcedenti, & alius in inſtanti terminatiuo illius tempore. Huiuſmodi autem mutationes ſunt termini cuiuſdam motus, vt illuminatio diei eſt terminus motus localis, & generatio, & corruptio alterationis præcedentis, & quia inter tempus, & inſtans non cadit aliquod medium, nec eſt aliquod inſtans accipere immediate præcedens, inde eſt, quod in huiuſmodi mutationibus abſque omni medio tranſitur de vno extremo in aliud, neque eſt accipere vltimum tempus, in quo fuerunt in termino à quo, ſed vltimum tempus, quod terminatur ad inſtans, in quo eſt in termino ad quem: & ideo huiuſmodi mutationes dicūtur inſtantaneæ, nam licet etiam in his oporteat eſſe annexum tempus, cum conſtet materiam non eſſe ſimul ſub forma, & priuatione, nec aerem eſſe ſimul ſub luce, & tenebris, dicuntur tamen inſtantaneæ, & termini motus præcedentis, quia ſunt in vltimo inſtanti temporis, quod menſurabat motum præcedētem, vnde etiam in illo inſtanti dicitur generatū eſſe, non autem proprie generari, quia omne, quod generatur generabatur, & generabitur, vt probat in 6. phyſ. t. 55. quoniam ergo motus localis corporis de loco ad locum, à quocunque fiat, nullum ordinem habet ad aliquem motum præcedentem, cuius terminus dici poſſit, ideo neceſſario dicendum eſt, quod fiat in tempore, non autem in inſtanti etiam poſito vacuo.

in c. Ad primum ergo dicendum, quod quamuis in vacuo nihil ſit impediens motum, non tamen poteſt eſſe motus in inſtanti, quia cauſa velocitatis, vel tarditatis motus non eſt ſola reſiſtentia ex parte medij,
4 d 44. q. 1. c 3 q. 1. ad 2. ſed etiam illa, quæ oritur ex incontingentia terminorum, qui ſimul eſſe non poſſunt, vt dictum eſt, & ex hoc, quod corpus, quod mouetur habet determinatum ſitum, vt contingit in corporibus cæleſtibus, quorum motus a nullo impeditur, & tamen eorum eſt determinata velocitas ſecundum determinatum
quol. 9 a. 9. ad 3. 4. phyſ. l. 12. tempus. Vnde ratio Philoſophi eſt ratio ad contradicendum poſitioni antiquorum, & non ratio demonſtratiua ſimpliciter; ponentes enim vacuum motus hac de cauſa ipſum ponebant, vt non impediretur motus, & ſic ſecundum eos cauſa motus erat ex parte medij, quod non impedit motum; & ideo contra eos argumentatur Philoſophus, ac ſi tota cauſa velocitatis, & tarditatis eſſet ex parte medij, quod patet euidenter; nam ſupra contra eoſdem dixerat, quod ſi natura & cauſa motus ſimplicium corporum, non oportet ponere vacuum, vt cauſam motus eorum, per quod dat intelligere, quod totam cauſam motus ponebant ex parte medij, & non ex natura mobilis, & eodem modo dicendum.

ibid. Ad ſecundum, licet enim non ſit proportio motus mobilis in vacuo ad motum in pleno ex parte medij, eſt tamen proportio inter illos ex parte mobilis, & ex parte terminorum.

Ad tertium dicendum, quod potentia corporis, ſi eſſet infinita moueret in inſtanti, quia corpus mouēs aliud eſt agens vniuocum, vnde oportet quod tota potentia agentis manifeſtetur in motu, ac proinde quia quanto mouentis corporis potentia eſt maior, tanto velocius mouet, neceſſe eſt, quod ſi fuerit infinita, moueat improportionabiliter citius, quod eſt mouere in non tempore, at vero potentia Dei licet infinita non poteſt mouere in inſtanti, quia cum ſit agens non vniuocum, non oportet, quod tota virtus eius manifeſtetur in motu, ita vt moueat in non tempore, & præſertim quia mouet ſecundum diſpoſitionem ſuæ voluntatis, vnde & Philoſophus 8. phyſ. nō oſtēdit quod potentia motoris ſit infinita ex eo, quod poſſit mouere in inſtanti, ſicut id oſtenderat de potētia corporis, ſi eſſet infinita, ſed ex eo, quod poteſt mouere infinito tempore: quamquam nec potentia corporis, ſi eſſet infinita, poſſet mouere ſimpliciter aliquod corpus in inſtanti, quia licet talis virtus infinita ſuperare poſſit virtutem corporis, quam habet, vel ex parte inclinationis contrariæ ad motum contrarium, vt eſt in motibus violentis, vel ex parte medij, puta ſi moueret in vacuo, non tamen ſuperare poſſet reſiſtētiam mobilis ex parte terminorum, ſeu ex parte ſitus, ex hoc enim ipſo, quod mouens intendit transferre mobile ad aliquod vbi, ipſum mobile in alio vbi exiſtens repugnat, & reſiſtit intentioni motoris, eiuſque motioni. Vnde quod dicit Philoſophus verum eſt tantum ſpectata virtute infinita corporis, quod eſt agens vniuocum, & ſpectata reſiſtentia ex parte contrariæ inclinationis exiſtentis in mobili. P p q 51 a 3. vid. p p q 105. a 1. ad 1. 4 d 44. q 2 a 3. q 1. ad 4. 4 phyſ.

Ad quartum dicendum, quod quāmuis virtus angeli excedat inæſtimabiliter virtutem corporis mouentis, non tamen excedit in infinitum, quia vtraque virtus eſt finita; vnde non ſequitur, quod moueat in inſtanti; ſi tamen eſſet ſimiliter virtutis infinitæ, non ſequeretur, quod moueret in inſtanti, tum quia non eſſet agens vniuocum, & materiale, ſed æquiuocum, & intellectuale, vnde velocitas motus menſuranda eſſet ſecūdum determinationem ſuæ voluntatis; tum quia non poſſet ſuperare totaliter reſiſtentiam, quæ eſt ex parte mobilis, quia licet poſſet ſuperare reſiſtentiam, quam habet ex inclinatione ad contrarium motum, non tamen poſſet totaliter ſuperare reſiſtentiam, quæ ineſt mobili ex contrarietate, quam habet ad locum, quem intendit motor: non enim poteſt à corpore remoueri quod ſit in aliquo loco, vel ſitu, niſi auferatur ei ſua corporeitas, per quam debetur ei locus, vel ſitus, vnde quandiu manet in natura corporis, nullo modo poteſt moueri in inſtanti, quantæcunque virtutis ſit mouens. 4 d 44 q 1 a 3. q 1 ſupra in 8. phyſ. l.

Ad quintum dicendum, quod licet poſt reſurrectionem non ſit futurum tempus, quod eſt numerus motus cæli, tamen erit tempus conſurgens ex numero prioris, & poſterioris in quolibet motu. ibid. ad 4. q 3.

ARTICVLVS V.

Vtrum aſcenſus aquæ, vel aeris ſurſum ad replendum vacuum ſit naturalis aquæ, vel aeri.

Videtur quod aſcenſus aquæ, vel aeris ſurſum ad replendum vacuum ſit ipſis violentus. Dicit 4. cæli t.

enim Philoſophus 4. cæli t.39. qnod ſi tolleretut ignis à ſuo loco, aer aſcenderet ad concauum lunæ vi: ſimiliter aqua non moueretur in regionem aeris illo ſubtracto. niſi vi; & quod ignis non moueretur deorſum amoto aere, niſi vi, ſed huiuſmodi motus elemẽtorum ad ſubtractionem aliorum eſt ad teplendum vacuum, ergo motus aeris, & aquæ, & ſimilium ad teplendum vacuum eſt illis violentus, & non naturalis.

p. cæli l.3. 2 Prætetea Dicit Philoſophus p. cæli t.9. qnod vnius corporis ſimplicis eſt tantum vnus motus naturalis ſimplex; ſed motus deorſum terræ eſt illi naturalis, ergo motus eiuſdem, vel aeris ad teplendum vacuum erit violentus.

2.d.18.q.p.a 3.c.q.6.de po.a.1. ad 3. q.11.de veri. a.p.ad 6. 3 Prætetea motus violentus, & contta naturam dicitur qni eſt contratius motui naturali; vnde ſi lapis velocius proiiciatur deorſum, quam ſit diſpoſitio motus naturalis, talis motus dicitur violentus; ſed motus ſurſum aquæ ad teplendom vacuum eſt contrarius motui natutali deorſum eiuſdem aquæ, ergo talis motus eſt violentus.

p.cæli l.3. & 4. 4 Prætetea omnis motus corporis habentis grauitatem, & leuitatem, vel eſt natutalis, vel violentus, vt dicit Philoſophus p. cæli t.18. ſed aquæ motus ad replendum vacuum non eſt ei naturalis, quia naturalis motus eius eſt tendete deorſum, vt dicit Philoſophus p cæli t.7 ergo motus aquæ, vel terræ ſurſum ad replendum vacuum erit violentus. Sed dices, quod motus elementorum ad teplendum vacuum ineſt illis ex impreſſione corporum ſuperiorum, & ideo neque illis eſſe naturalem, neque violentum, quomodo eſt motus circularis aeris, & ignis in propria regione, & motus circulatis aquæ incompletus ſecundum fluxum, & refluxum maris; ſed.

p. cæli l.4. 5 Contra, nam ſaltem terra veluti temotiſſima à cælo nihil tale participat, ſed ſolam alterationem, ergo illius motus ad replendum vacuum non erit à corpore ſuperiori, vnde illi erit violentus.

3.p.q.60 a.5. p.2.105. a.4. Sed contta eſt, quod motus eſt inclinatio appetitus, ſed appetitus cuiuſlibet rei ad bonum vniuerſi eſt naturalis; nam quælibet res ſe habet ad vniuerſum, ſicut pars ad totum, pars autem magis naturaliter inclinatur ad bonum totius, quam ad bonum ſuum, ergo & motus cuiuſlibet rei ad bonum vniuerſi, vt eſt motus ad teplendum vacuum, erit naturalis.

2. d.3.q.2. Reſpondeo dicendum, quod duplex eſt finis cuiuſlibet rei vnus eſt proportionatus illi, & ad hunc naturaliter quælibet res mouetur, ſicut ad ſuã perfectionem: alter eſt improportionatus, & per ſe ſubſiſtens, p p.& p.2.l.3 & hic reſpectu cuiuſlibet rei etiam inanimatæ eſt bonum totius vniuerſi, & ad hunc finem ita natutaliter fertur quælibet res, vt magis in ipſum inclinetur, quã in proprium bonum. Et ratio huius eſt, quia vnumquodque in rebus naturalibus ſecundum naturã hoc quol. p.2.8 ipſum quod eſt, alterius eſt: & ideo principa us, & magis inclinatur in id, cuius eſt, quam in ſeipſum, bonum autem particulare eſt proptet bonum cõmune, & propter illud appetitur; vnde videmus quod quælibet pars naturali quadam inclinatione operatur ad bonum totius, etiam cum periculo, & detrimento proprio, vt patet cum quis manum exponit gladio ad defenſionem capitis, ex quo pendet vita totius corporis. Cum autẽ inclinatio natutalis ſit indita à Deo cuilibet rei, ſicut illa indita eſt cuilibet elemento ad 2. d.14.q.p.a 3. ad 4. proprium locum, tamquam ad conſeruationem ſui per virtutem particularem, quæ eſt immediatũ principium talis motus, puta grauitatem, & leuitatem: forma enim ſubſtantialis non eſt principium motus Tob.v.vir. 11.8.1.68. localis, niſi mediante grauitate, & leuitate, ſicut nec alterationis niſi mediantibns qualitatibns, ita debet cuilibet rei propter conſeruationem, & bonum vniuerſi, eſſe indita inclinatio per aliquam virtutem, quæ ſit immediatum principium talis inclinationis. Nam cum inclinatio naturalis virtutis ſit determinata ad vnum, iuxta multitudinem terminorum, & finium, debent etiam multiplicari virtutes, quæ ſunt principia talium inclinationum.

Ad primum ergo dicendum, quod motus aeris, vel aqua, vel terra ad replendum vacuum non eſt naturalis elementis, ſi in illis conſideretur inclinatio naturæ vniuerſalis, quæ eſt ad bonum totius vniuerſi, & ad finem ſubſiſtentem, vt dictum eſt. Quamquam inter elementa hoc ineſt diſcriminis, vt dicit Philoſophus 4. cæli t.39 quod quia ignis eſt ſimpliciter leuis, & terra ſimpliciter grauis, aer autem per accidẽs ratione diſpoſitionis præter naturalis, quam habet, aliquam habet grauitatem, ideo ſubtracto aere ignis non mouetur deorſum ſecundum naturam particularem niſi vi, ſecus vero aer ſubtracta aqua: quamuis ſi conſideretur aer ſecundum ſe, & in naturali ſua diſpoſitione, cum nullam grauitatem habeat, etiam vi mouebitur deorſum, ſubtracta aqua, ſecundum naturam particularem conſideratus. in c. Capr.3.d.17 q.vni a 1. ad 9. contra tertiam. 4.cæli l.3.

Ad ſecundum dicendum, quod vnius corporis ſimplicis eſt tantum vnus motus ſimplex, ſi conſideretur ſecundum naturam particularem, ſecus ſi conſideretur, vel ſecũdum naturam vniuerſalem, vel in ordine ad cauſas ſuperiores, ex quarum influentia poteſt acquirere aliam inclinationem. q.6 de po. a ad 17 Capt. l.c.

Ad tertium dicendum, quod argumentum tantum probat motum elementi ad replendum vacuum non eſſe natutalem reſpectu inclinationis naturæ particularis. in c.

Ad quartum dicendum, qnod omnis motus, vel eſt natutalis, vel violentus, ſi conſideretur motus in ordine ad naturam particularem, nam alioqui cum elemento poſſit communicari motus a corpore ſuperiori, vt eſt motus circularis reſpectu ignis exiſtentis in ſua regione, plures motus ſimplices poſſunt eidem corpori ſimplici conuenire. p. cæli l.4.

Ad quintum dicendum, quod terra, quia eſt remotiſſima à cælo, non participat motum circularem ex impreſſione cæli, participat tamen motum ſurſum ad replendum vacuum naturaliter à Deo, vt dictum eſt, & violenter mouetur ſurſum, quando ab aliquo proiicitur ſurſum. p. cæli l.4. in c. & 6. de po. a.3. ad 3. d.18.q p.a. 3.c.

QVÆSTIO XXI.

De tempore.

Deinde conſiderandum eſt de tempore, quod extrinſece aduenit motui, tamquam menſura ipſius.

CIRCA QVOD QVÆRVNTVR QVINQVE.

Primo, Vtrum tempus ſit.

a *Vtrum recte ſit à Philoſopho aſſignata definitio temporis*

3 *Vtrum ſit vnum tempus omnium temporalium.*

4 *Vtrum ſit idem nunc realiter in toto tempore.*

5 *Vtrum tempus realiter diſtinguatur à motu.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum tempus ſit in rerum natura.

4. phyſ. l. t. op. 44.
VIdetur quod tempus non ſit in rerum natura. Quia omne compoſitum ex his, quæ non ſunt, impoſſibile eſt eſſe, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 88. ſed tempus componitur ex his, quæ non ſunt, nam temporis aliud eſt præteritum, & iam non eſt, aliud eſt futurum, & nondum eſt, & ex his duobus componitur totum tempus, ergo impoſſibile eſt tempus aliquid eſſe.

ibid.
2 Præterea cuiuſlibet diuiſibilis exiſtentis neceſſe eſt dum eſt, aliquam partē eſſe, vel aliquas: ſed tempus non eſt huiuſmodi, quia quædam temporis partes ſunt præteritæ. aliæ vero ſunt futuræ & nihil temporis, quod ſit diuiſibile, eſt in actu, ipſum vero nunc, quod eſt in actu, non eſt pars temporis, vnde tempus non componitur ex ipſis nunc, ergo tempus non eſt aliquid.

4. phyſ. l. t. ...
3 Præterea dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 130. quod ſi non eſt anima potens numerare, neque etiam poſſibile eſt id, quod poteſt numerari, ſeu numerus: ſed tempus eſt numerus, ergo ſi non eſt anima, non eſt tempus, & conſequenter tempus non eſt aliquid extra animam.

op. 44.
4 Præterea cum tempus ſit numerus motus, aut erit in materia numerabili, aut in anima numerante, non primum, quia materia numerabilis temporis nō eſt niſi prius, & poſterius in motu, in quibus nihil poteſt eſſe, cum ipſa ſint non entia, ſequitur ergo quod tempus ſolum ſit in anima numerante, non autem aliquid extra animam.

ibid.
5 Præterea ſi tempus eſſet in re extra animam, tamquam numerus alicuius motus exterioris, tunc ſequeretur, quod qui non apprehenderet motum exteriorem, non apprehenderet tempus, cuius oppoſitum vult Philoſophus 4. phyſ. qui dicit, quod ſi ſumus in tenebris, & nihil patiamur per viſum ab exterioribus viſibilibus, nec ſentiamus aliquem motum exteriorum corporum, dum tamen fiat aliquis motus in anima per ſucceſſionem cogitationum, vel imaginationum, ſemper ſentimus tempus, ergo tempus ſemper ſequitur motum, qui eſt in anima, & per conſequens tempus non eſt aliquid extra animam, ſed ſolum in anima.

2. d. p. q. ... arg. 4 ad Ann.
6 Præterea omne, quod fit, vel fit in tempore, vel in inſtanti, quia fieri ſine ſucceſſione non eſt nec ſucceſſio ſine tempore; ſi ergo tempus aliquid eſt reale, debet eſſe factum à Deo vel in tempore, vel in inſtanti, & rurſum de his idem quæri poteſt, & ſic dabitur proceſſus in infinitum, ergo tempus non eſt quid reale.

p. p. q. 46. a. 3 arg. ... q. p. a. 6. arg. 4.
7. Præterea ſi tempus eſt quid reale, ergo fuit à Deo creatum in principio temporis, iuxta illud Gen. 2. in principio creauit Deus cælum, & terram, vel certe ſimul, iuxta illud Eccleſiaſtici 18. qui viuit in æternū, creauit omnia ſimul; ſed tempus non poteſt eſſe creatum in principio temporis, quia ſic eſſet indiuiſibile, vel certe diuiſibile eſſet in indiuiſibili, ergo tempus non eſt creatum a Deo, & conſequenter non eſt quid reale.

Tab. v. tempus n. 6. & 7
8 Præterea in tempore id, quod eſt materiale, eſt prius, & poſterius motus, formale vero eſt numeratio, qui eſt actus animæ, ergo tempus non eſt formaliter extra animam.

op. 44.
Sed contra eſt, quod omnia generabilia, & corruptibilia tempore menſurantur, accipiunt enim finem, & principium ſui eſſe in tempore, vt vult Philoſophus 4. phyſ. ſi ergo tempus non eſſet, nihil eſſet generabile, & corruptibile, quod eſt inconueniens, ergo tempus eſt.

2 Præterea cum tempus ſit numerus motus, ita neceſſe eſt eſſe tempus, ſicut & motum, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 131. ſed conſtat, quod motus eſt in rerum natura, ergo & tempus debet eſſe in rerum natura. ibid. 4. phyſ. l. 2. 3.

Reſpondeo dicendum, quod tempus eſt aliquid in re extra animam. Ad cuius intellectum conſiderandum eſt, quod poſitis rebus numeratis neceſſe eſt poni numerum, vnde ſicut res numeratæ dependent a numerante, ita & numerus eorum; eſſe autem rerū numeratarum non dependet ab intellectu niſi ſit aliquis intellectus, qui ſit cauſa rerum, ſicut eſt intellectus diuinus, non autem dependet ab intellectu animæ, vnde nec numerus rerum ab intellectu animæ dependet, ſed ſolum ipſa numeratio qui eſt actus animæ ab intellectu animæ dependet; tempus autem numerus motus eſt, & ideo ſicut motus non dependet ab intellectu noſtro, ita nec tempus. Sunt tamen quidam, qui dicunt etiam motum dependere ab anima, quia cum motus ſit aliquid ſucceſſiuum, partes eius, quæ ſunt prius, & poſterius, non habent eſſe in re extra, ſed ſolum in anima comparante priorem diſpoſitionem mobilis ad poſteriorem, & ideo ſolū habet eſſe in anima ſimpliciter. & quantum ad eſſe perfectum, in re autem extra habet eſſe ſolum ſecūdum quid, & idem dicunt iſti de tempore. Verum iſtud nō poteſt ſtare, quia illud, in quo motus eſt ſecundū ſuū eſſe completum, & perfectum, neceſſario mouetur, ſi ergo motus ſecundum ſuum eſſe completum eſſet in anima, anima neceſſario moueretur, quod eſt incōueniens, & ideo intelligēdum eſt, quod omne eſſe eſt ab actu, actus autem diuiſibilis eſt, vt vult Philoſophus 9. met. nam alius eſt actus totus ſimul exiſtens, ſicut anima, aut albedo. Alius autem eſt ſucceſſiuus, vt dies, & agon, infinitum, & vacuū, de numero quorum ſunt, & motus, & tempus. Cum ergo eſſe ſequatur actum, & modus eſſendi ſequitur modum actus. Eſſe igitur, quod eſt ab actu primo, eſt eſſe ſimul, & tale eſſe eſt eſſe cōpletum, quod debetur rei perfectæ per primum actum, eſſe vero quod eſt ab actu ſecundo, ſcilicet ab actu ſucceſſiuo, eſt eſſe ſucceſſiuum, & tale eſſe eſt eſſe perfectum, quod debetur tali actui, vel rei perfectæ per talem actum, & ideo eſſe perfectum ipſius motus, & temporis, quod debetur vtrique ſecundum rationem propriæ ſpeciei, non eſt eſſe ſimul exiſtens. ſicut ipſi dicunt, ſed eſt eſſe in ſucceſſione, quod eſt ſecundum aliquid indiuiſibile ipſorum. op. 44. 4. phyſ. l. 23.

Ad primum ergo dicendum, quod præteritum, & futurum non ſunt ſic, vt ſimul ſint, nec hoc requiritur ad eſſe temporis, cum ſit eſſe ſucceſſiuum, vt declaratum eſt. habet tamen eſſe per aliquid indiuiſibile ſui quod continuat ea, ſcilicet per ipſum nunc, & ſic patet ad ſecundum. ibid.

Ad tertium dicendum, quod illa conditionalis eſt vera, ſi impoſſibile eſt eſſe aliquem numerantem, impoſſibile eſt eſſe aliquod numerabile, ſicut hæc eſt vera, ſi impoſſibile eſt aliquem eſſe ſentientem, impoſſibile eſt eſſe aliquid ſenſibile, ſenſibile enim eſt quod poteſt ſentiri, & ſi poteſt ſentiri, poteſt eſſe ſentiens aliquid, licet non ſequatur, quod ſi eſt ſenſibile, quod ſit ſentiens actu, & ſimiliter ſequitur, ſi eſt aliquid numerabile, quod poſſit eſſe aliquod numerās, ſed non ſequitur, ſi ſit aliquid numerabile, quod ſit aliquid numerans, nec ſi non ſit numerans, quod non 4. phyſ. l. 4. in c.

ſit

ſit numerabile, & illo modo obiectio Philoſophi procedebat. Vel dic quod licet actualis numeratio prioris, & poſterioris in tem ore ſit ab anima, non tamen eſſe temporis ſecundum propriæ ſpeciei rationem, vt dictom eſt.

Ad quartum dicendum quod tempus habet eſſe in priori, & poſteriori motus, ſed quando dicitur, (ſed prius, & poſterius in motu non ſunt,) dicendum eſt, quod verum eſt ſub eſſe permanenti, habent tamen eſſe ſucceſſiuum.

Ad quintum dicendum, quod tempus ſequitur motum aliquem exteriorem, ſcilicet primum motum, ibid. nam apprehenſo quocunque moto comprehenditur motus primus ſaltem virtualiter, eo quod eſt cauſa omnis transmotabilitatis.

Ad 6. & 7. dicendum quod in tempore, & inſtanti non differunt eſſe, & fieri, non autẽ neceſſe eſt tempus eſſe in tempore, ſicut nec locum in loco. Vnde 2.d.q.p.2.a. non eſt neceſſe, quod primum inſtans creationis in 1.d.q.10.ad 2. alio inſtanti fiat. Vel dic quod ſicut numerus non numeratur alio numero, ita nec tempus alio tempore menſuratur, nec fieri eius, cum ſuum eſſe totum ſit in 2.d.p.q.p.a. fieri. Vnde incipit in principio temporis, non ſicut in t.ad 4. menſurãte eſſe eius, ſed ſicut in eo, à quo incipit eius productio, vt animalis à corde, domus à fundamento, lineæ à puncto. Vel dic quod nihil fit, niſi ſecundũ p.d.q.46.a. quod eſt, nihil autem eſt temporis niſi nunc, vnde 3.ad 2. non poteſt fieri niſi ſecundum aliquod nunc, non quia in ipſo primo nunc ſit tempus, ſed quia ab eo incipit tempus.

4.phyſ.l.23. Ad octauum dicendum, quod tempus dupliciter poteſt conſiderari, vno modo quantum ad actualem numerationem prioris, & poſterioris in tempore, & in motu, & ſic tempus habet eſſe completum ab anima. Et ratio eſt, quia, cum tẽpus ſit numerus motus, ſicut numerus rei non dependet ab actu animæ, ſed ſolum ipſa numeratio, quæ eſt actus animæ, ab ipſa anima dependet, puta ab eius actu, ita & tẽpus. Alio op.44. modo poteſt conſiderari tempus ſecundum ſuum eſſe ſpecificum, quod ſibi debetur ex natura ſuæ ſpeciei, & hoc dupliciter. Vno modo ſecundũ quod eſſe temporis comparatur ad eſſe rerum permanentium, & ſic tempus non habet eſſe completum, & perfectũ extra animã, nec etiam in anima, cum ſuum eſſe non ſit permanens, ſed ſucceſſiuum. Alio modo comparando eſſe temporis ad eſſe aliorum ſucceſſiuorum, & ſic tempus habet eſſe completum, & perfectum extra animam, illud ſcilicet eſſe, quod competit naturæ ſuæ ſpeciei.

ARTICVLVS II.

Vtrum recte ſit à Philoſopho tempus definitum.

4.phyſ.l.19. & 19. VIdetur quod non recte ſit a Philoſopho tẽpus definitũ, quod ſit numerus numeratus motus ſecundum prius, & poſterius. Numerus enim eſt quantitas diſcreta, ſed tempus eſt quantitas continua, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 108. ergo tempus non eſt numerus.

4.phyſ.l.19. 2 Præterea idem eſt numerus diuerſorum numeratorum, vt centum equorum, & centum hominum, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 110. & in numero eſt inuenire aliquem minimum numerum, puta dualitatem, ſed non eſt idem tempus prioris, & poſterioris motus, nam reſpectu illius eſt tempus præteritũ, reſpectu huius futurum, & in tempore non eſt inuenire ſimpliciter minimum, ergo tempus non eſt numerus motus, ſed dices, quod tempus non eſt numerus motus, ſed numerus numeratus motus.

3 Contra numerus numeratos motus non diſtinguitur a motu, eſt enim ipſum prius, & poſterius motus, ſed tempus non eſt motus, vt probat Philoſophus 4. phyſ. t. 95. quia omnis motus vel eſt ſolum in ipſo trãſmutato, vt patet in generatione, augmentatione, alteratione, vel etiam in loco, vbi eſt tranſmutatum, & tranſmutans, vt in motu locali; ſed tempus eſt vbique & apud omnia præterea omnis motus, vel motatio, vel eſt velox, vel tarda; ſed tempus non dicitur tardum, aut velox, ergo tempus non eſt numerus numeratus motus. 4 phyſ.l.16 17.19.

4 Præterea ſi tempus eſt aliquid motus, maxime ex eo id manifeſtom eſt, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 98. quod percipiendo quemcunque motum, etiam eum, qui eſt in anima per ſucceſſionem cogitationũ, & imaginationum, percipimus tempus; & contra, cum percipimus tempus, percipimus motum; ſed hoc dictum Philoſophi falſum eſt; vel enim tempus conſequitor motum aliquem ſenſibilem extra animam, & tunc ſequitur, quod qui non ſentit illum motum, non ſentiat tempus, cuius tamen contrariũ dicitur ibi a Philoſopho; vel conſequitur motum animæ, & tunc ſequitur, quod res non comparentur ad tempus niſi mediante anima, & ſic tempus non erit res naturæ, ſed intentio animæ ad modum generis, vel ſpeciei; vel conſequitur vniuerſaliter omnem motum, & tunc ſequitur, quod quot ſunt motus, tot ſint tempora, quod eſt impoſſibile, quia duo tempora non ſunt ſimul, ergo tempus non eſt aliquid motus, & conſequenter nec numerus numeratus motus. 4.phyſ.l.17

5 Præterea tempus conſequitur motum, ſed in ratione motus non eſt prius, & poſterius, nam de ratione motus tantum eſt, quod ſit actus exiſtentis in potentia, ergo tempus non eſt numerus numeratus motus ſecundum prius, & poſterius. 4.phyſ.l.15

6 Præterea prius, & poſterius determinatur, & definitur tempore, cum per illud menſuretur, ergo tempus non poteſt definiri per prius, & poſterius alioqui definitio temporis erit circularis, & conſequenter mala. ibid.

7 Præterea quilibet motus, vt motus habet numerum, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 132. ſed tempus non eſt niſi vnum omnium motuum, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 133. & 134. ergo tempus non eſt numerus numeratus motus ſecundum prius, & poſterius. 4.phyſ.l.19

8 Præterea tempus ponitur vt ſit menſura motus; ſed menſura motus eſt locus, ergo tempus non diſtinguitur a loco, & ſic non erit numerus numeratus motus ſecundum prius, & poſterius, ſicut nec locus eſt talis numerus.

Sed contra eſt, quod Philoſophos 4. phyſ. t. 108. definit tempus, quod ſit numerus numeratus motus ſecundum prius, & poſterius. 4 phyſ.l.18

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere, quod tempus eſt numerus numeratus motus ſecundum prius, & poſterius. Ad cuius oſtenſionem conſiderandum eſt, quod tempus non eſt motus, vt quidã dicunt, aſſerentes tempus eſſe motum cæli, qui dicitur circulatio, ſed hoc ſtare non poteſt, quia quælibet pars temporis eſt tempus, pars autem circulationis non eſt circulatio. præterea, quia omnis motus, vel eſt velox, vel tardus, at tempus neque eſt velox, neque tardum. Verũ licet tempus non ſit motus, eſt tamen aliquid motus, quicunque enim percipit motum quemcunque ſimul & percipit tempus, nã quicunque percipit motum quemcunque ſiue in rebus ſenſibilibus exiſtentem, ſiue in anima, percipit eſſe op.44. 4. phyſ.l.16. 17. 18.19.

M

tranſmutabile, & per conſequens percipit primum motum, qui eſt cauſa omnis alterius motus, & cuiuſcunque rei habentis eſſe tranſmutabile, atque adeo tempus, quod conſequitur motum primum, vnde tempus eſt aliquid motus. quoniam vero motus ſequitur magnitudinem quantum ad duo. ſcilicet quãtum ad continuitatem, & quantum ad prius, & poſterius. eſt enim motus quid continuum, & habet partes priores, & poſteriores, ſed hæc ratione magnitudinis, ſupra quam fit motus, hæc enim eſt quantitas poſitionem habens, de ratione autem poſitionis eſt prius, & poſterius, ideo & tempus habet hæc duo. eſt enim quid continuum, nam quantus eſt motus primus tantum fieri tempus videtur; & ſimiliter prius, & poſterius ſequitur prius, & poſterius in motu. Cæterũ quia in motu licet idem ſint entitas motus, & prius, & poſterius eiuſdem, differunt tamen ratione, quia de ratione motus eſt quod ſit actus entis in potentia, ſed quod in motu ſit prius, & poſterius, hoc habet ex ordine partium magnitudinis, ideo tempus non conſequitur motum ratione vtriuſque ſed ſecundum rationẽ prioris, & poſterioris in motu; quod ex eo patet, quod propter hoc oſtenſum eſt, quod tempus conſequitur motum, quia ſimul cogitamus tempus, & motum, vnde tantum illud tempus ſequitur motũ. quo cognito cognoſcitur tempus, ſed tunc cognoſcimus tempus, cum diſtinguimus determinando prius, & poſterius, nam tunc dicimus fieri tempus, quando accipimus in motu aliud, & aliud, & aliquid medium inter ea. puta quando accipimus aliquid prius, & poſterius in motu, non quidem vt ſunt ſub forma continui abſolute, nam ſic cognoſcẽdo prius, & poſterius, cognoſcimus motum, ſed non tempus, ſed ſub forma determinata, quatenus ſcilicet anima ita diſtinguit in motu prius, & poſterius, vt hoc dicat eſſe aliud ab illo, & eſſe duo, & non vnum. Vnde fit, vt tempus non ſit abſolute motus, nec quodcũque aliquid motus, ſed ſit prius & poſterius motus. & non quomodocunque conſiderata, & ſumpta, ſed vt immediata ſunt, eſt enim tempus numerus motus, quia ſicut numero iudicamus aliquid plus, vel minus, ita tempore iudicamus motum eſſe plurem, vel minorem. Cum autẽ duplex ſit numerus, vnus numerans, qui dicitur numerus ſimpliciter & abſolute acceptus, quo ſcilicet numeramus, vt duo, & tria, alter numeratus, quia eſt applicatus rebus numeratis, vt cum dicimus tres homines, tempus non eſt numerus numerans, quia ſic ſequeretur, quod numerus cuiuſlibet rei eſſet tempus, ſed eſt numerus numeratus, quia eſt ipſe numerus prioris, & poſterioris in motu, vel ipſa, quæ ſunt prius, & poſterius in motu numerata, & ſic patet recte fuiſſe à Philoſopho definitum tempus.

Ad primum. ergo dicendum, quod licet numerus
4. phyſ. l. 17 ſit quantitas diſcreta, tempus tamen eſt quantitas continua propter rem numeratam, ſicut decem menſuræ panni quoddam continuum eſt, quamuis denarius numerus ſit quantitas diſcreta.

l. 17. & 19. Ad ſecundum dicendum, quod tempus non eſt numerus numerans, qui idem eſt omnium numerorum, nam ſic idem eſſet tempus mutationis, quæ præteriit, & quæ futura eſt, ſed eſt numerus numeratus, vt dictum eſt.

l. 17. Ad tertium dicendum, quod tempus non eſt motus, ſed eſt aliquid motus, puta numerus numeratus motus; numerus autem numeratus motus ſequitur prius, & poſterius motus, non autem motum, vt motus eſt, & ideo numerus numeratus motus, atque adeo tempus ratione differt à motu, vt motus eſt.

Ibid. Ad quartum dicendum, quod quia eſt vnus primus motus, qui eſt cauſa omnis alterius motus. quæcunque ſunt in eſſe tranſmutabili, habent hoc ex illo primo motu, qui eſt motus primi mobilis; quicũque autem percipit quemcunque motũ ſiue in rebus ſenſibilibus exiſtentem, ſiue in anima, percipit eſſe trãſmutabile, & per conſequens percipit primum motũ, quem ſequitur tempus; vnde quicunque percipit quemcunque motum, percipit tempus, licet tempus non conſequatur niſi vnum primum motum, à quo omnes alij cauſantur, & menſurantur & ſic remanet tantum vnum tempus.

Ad quintum dicendum, quod tempus conſequitur in c. motum ſecundum prius & poſterius, non autem ſecundum quod eſt motus, vt dictum eſt.

Ad ſextum dicendum, quod prius, & poſterius pu- l. 17. nuntur in definitione temporis, ſecundum quod cauſantur in motu ex magnitudine, & non ſecundum quod menſurantur ex tempore, & ideo Philoſophus ſupra 4. phyſ. t. 99 oſtendit quod prius, & poſterius ſunt prius in magnitudine, quam in motu, & in motu, quam in tempore, vt hæc obiectio excludatur.

Ad ſeptimum dicendum, quod quia prima circu- l. 24. latio quia ſimplicior, & regularior, eſt menſura omnium motuum, & motus menſuratur à tempore, inquantũ menſuratur quodã motu, neceſſe eſt dicere, quod tempus ſit numerus primæ circulationis, ſecundum quam menſuratur tempus & ad quam menſurantur omnes alij motus temporis menſuratione; & quod quicunque ſentit quemcunque motum, ſentit tempus, eo quod ex primo motu cauſatur mutabilitas in omnibus mobilibus.

Ad octauum dicendum, quod in motu proprie ac- p d. 19. q. 1. c. cepto eſt duo reperire, continuitatem, & ſucceſſionẽ. Secundum quod habet continuitatem, ſic proprie menſuratur per locum, quia ex continuitate magnitudinis eſt continuitas motus, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 99. & 5. phyſ. t. 39. ſecundum quod autẽ habet ſucceſſionem, ſic proprie menſuratur per tempus; vnde tempus dicitur numerus numeratus motus ſecundum prius & poſterius.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſit vnum tempus omnium temporalium.

VIdetur quod non ſit vnum tempus omnium a d. 1. q. 2. a. arg. 1. temporaliũ Variatis enim menſuratis variatur menſura; ſed tempus eſt in rebus temporalibus ſicut in menſuratis, ergo ſicut illæ ſunt plures, & diſtinctæ, ita & tempus non erit vnum, ſed plura.

2 Præterea cum tempus ſit nomen durationis, quo- p. p. 10. 4. arg. 3 & alij rum eſt vnum tempus, eſt vna duratio; ſed non omnium temporalium eſt vna duratio, quia quædã poſt alia eſſe incipiunt, ergo tempus non eſt vnum omnium temporalium.

3 Præterea tẽpus non eſt numerus numeratus, qui in præced. a. p. p. q. 10. a. 6. c. eſt vnus omnium numeratorum, ſed eſt numerus numeratus, & applicatus rebus, vt dictũ eſt, ſed numerus numeratus multiplicatur iuxta multitudinẽ rerũ, ſeu motuum, quibus applicatur, vt ſupradictum eſt, ergo tempus non eſt vnum.

4 Præterea ſi tempus eſt vnum, hoc erit tempus p d. 19. q. 1. p. ad 4. primi motus; ſed hoc eſt falſum, nam qui ſentit motum, ſentit tempus, & contra, ſed non omnes ſentiunt, aut vident motum cæli & tamen ſentiunt tempus, ergo tempus non eſt illud, quod ſequitur primũ

motum, & per conſequens non erit vnum tempus, ſed plura.

p.p.10.a.6. 4g.4.1.d.3. q3.a.2.arg.3 5 Præterea illa, quæ non dependent ab inuicem, nõ videntur habere vnam menſuram: ſed omnia temporalia non dependent a ſe inuicem, ergo non datur vnum tempus omnium temporalium.

1.d.8.q.vlt. a.vlt. 6 Præterea tempus denominat res temporales, & nõ ſolum motum primi mobilis, ergo tempus etiam ſubiectiue erit in rebus temporalibus, cum accidens ſit ſubiectiue in eo quod denominat.

p.d.19.q.2.a.p. 7 Præterea tempore non mẽſuratur niſi illud, quod includitur in tempore ſecundum principium & finẽ: ſed motus cæli ſecundum Philoſophum neque habet principium, neque finem, ergo tempus cæli non eſt menſura omnium temporalium, & ſic non erit vnũ, ſed multiplex.

Tab.v. tempus n.16. 8 Præterea quilibet motus habet ſuum numerum, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 131. ſed numerus motus, vt dicitur ibidem eſt tempus, ergo quilibet motus habet ſuum tempus, & ſic tempus non erit vnum.

4 phyſ. l.23. Sed contra eſt, quod dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 132. 133. quod eſt vnum tempus omnium temporalium.

ibid. 2 Præterea ſi cuiuſlibet motus tempus eſt numerus, ita vt tempus multiplicetur iuxta multitudinem motuum, ſequitur quod duorum motuũ ſimul exiſtentium ſit alterum, & alterum tempus, & conſequenter quod duo tempora æqualia ſint ſimul, vt pote duo dies, & duæ horæ, at hoc eſt impoſſibile, ſicut eſt impoſſibile, quod duo tempora inæqualia ſimul ſint, vt dies, & hora, ergo tempus vnum eſt omnium temporalium.

t. 130. 3 Præterea tempus comparatur ad primum motum non ſolum vt menſura ad menſuratum, ſed etiam, vt accidens ad ſubiectum: ſed impoſſibile eſt in vno ſubiecto eſſe plura accidentia eiuſdem ſpeciei, ſicut in vna parte ſuperficiei non poſſunt eſſe duæ numero albedines, ergo tempus vnum eſt omnium temporalium.

p.p.q.10.a.6 c.2.d.2.q. p. a.2.c. Reſpondeo dicendum, quod de vnitate temporis varie opinati ſunt Philoſophi: quidam enim dicũt, quod eſt vnum tẽpus omnium temporaliũ, propter hoc, quod eſt vnus numerus omnium numeratorũ, cum tempus ſit numerus ſecundum Philoſophum, ſed hoc non ſufficit, quia tempus non eſt numerus, vt abſtractus extra numeratum, ſed vt in numerato exiſtens, alioqui non eſſet continuus, quia decem vlnæ panni continuitatem habent non ex numero, ſed ex numerato; numerus autem in numerato exiſtens non eſt idem omnium, ſed diuerſus diuerſorũ. Vnde alij aſſignant cauſam vnitatis temporis ex vnitate æternitatis, quæ eſt principium omnis durationis, & ſic omnes durationes ſunt vnũ, ſi conſideretur earum principium, ſunt vero multæ, ſi conſideretur diuerſitas eorum, quæ recipiunt durationem ex influxu primi principij. Alij vero aſſignant cauſam vnitatis temporis ex parte materiæ primæ quæ eſt primum ſubiectum motus, cuius menſura eſt tempus, ſed neutra aſſignatio ſufficiens videtur, quia ea, quæ ſunt vnum principio, vel ſubiecto, & maxime remoto, nõ ſunt vnum ſimpliciter, ſed ſecundum quid, & ideo dicendum cum Comment. 4. phyſ. t. 130. & 131. quod tempus eſt vnum ab vnitate motus primi mobilis, tempus enim comparatur ad iſtum motum, non tantum, vt menſura ad menſuratum, ſicut ad alios motus, ſed ſicut accidens ad ſubiectum, quod ponitur in definitione eius, ex quo habet vnitatem, & multitudinem; vnde primo menſurat motum diurnum, & per illum menſurat omnes alios motus; ſicut enim dicitur 10. met. t. 3. & 4. vnumquodque menſuratur per illud, quod eſt primum, & minimum ſui generis, & ſecundum aliorum motuum multitudinem, ad quos tantum comparatur, vt menſura, non multiplicatur, quia vna menſura ſeparata multa menſurari poſſunt, quemadmodum etiam omnium æuiternorum vnum tantum eſt æuum, quia cum vnumquodque menſuretur ſimpliciſſimo ſui generis, vt dictum eſt, oportet, quod eſſe omnium æuiternorum menſuretur eſſe primi æuiterni, quod tãto eſt ſimplicius, quanto prius. Vnde manifeſtum eſt, quod tempus eſt vnum omnium temporalium.

Ad primum ergo dicendum, quod menſura eſt duplex, quædam intrinſeca, quæ eſt in menſurato, ſicut in ſubiecto accidens, & hæc multiplicatur ad multiplicationem menſurati, ſicut plures lineæ ſunt, quæ menſurant longitudinem plurium corporum æqualium, eſt etiam quædam menſura extrinſeca, & hanc non eſt neceſſe multiplicari ad multiplicationem menſuratorũ, ſed eſt in vno ſicut in ſubiecto, ad quod multa menſurantur, ſicut multi panni menſurãtur ad longitudinem vnius vlnæ, & hoc modo multi motus menſurãtur ad numerum vnius primi motus, qui numerus eſt tempus, & multa permanentia ad vnitatem vnius permanentis, quod eſt æuum. 2.d.2.q.p.a.2 ad p.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut omnia æuiterna habent vnum æuum propter primum, & ſi non omnia ſimul incipiant, ita licet non omnia temporalia ſimul incipiant, omnium tamen eſt vnum tempus propter primum, quod menſuratur tempore. p.p.q.10.a.6 ad 3.

Ad tertium dicendum, quod tempus eſt numerus numeratus motus primi mobilis, & mediante illo aliorum motuum, vnde non eſt neceſſe, quod multiplicetur ſecundum illorum multitudinem, vt dictum eſt.

Ad quartum dicendum, quod tempus per ſe eſt menſura motus primi, vnde eſſe rerum temporalium non menſuratur tempore, niſi prout ſubiacet variationi ex motu cæli. Vnde dicit Comm. 4. phyſ. t. 101. quod ſentimus tempus, ſecundum quod percipimus nos eſſe in eſſe variabili ex motu cæli; & inde eſt, quod omnia, quæ ordinantur ad motum cæli, ſicut ad cauſam, cuius primo eſt menſura tempus, menſurantur tempore, & quicunque ſentit quamcunque variabilitatem, quæ conſequitur ex motu cæli, ſentit tempus, quamuis non videat ipſum motum cæli. in c. p.d.19.q.2.a p.ad 4.

Ad quintum dicendum, quod ad hoc, quod aliqua menſurẽtur per aliquod vnum, non requiritur, quod illud vnum ſit cauſa omnium eorum, ſed quod ſit ſimplicius. p.p.q.10.a.6 ad 4.

Ad ſextum dicendum, quod quædam accidentia denominant illud, in quo ſunt, vt albedo; quædam denominant illud, in quo non ſunt, ſicut in ſubiecto, quomodo locus denominat contentum, licet ſit in continente, vt in ſubiecto, & tempus eſt numerus omnium motuum, licet ſubiectiue ſit tantum in motu primi mobilis, per quem omnes alij numerantur, vt dicitur 10. metaph. 2.d.11.q.vlt. a.vlt.

Ad ſeptimum dicendum, quod tempore non menſuratur niſi illud, quod includitur in tempore ſecundum principium, & finem. motus enim cæli licet ponatur ſemper fuiſſe ſecundum Philoſophum, tamen vnaquæque reuolutio, vel pars reuolutionis, quæ menſuratur tempore ſecundum prius, & poſterius accepta, in ipſa habet principium, & finem, quia non eſt menſura niſi habens principium, & finem. p.d.19.q.2. a.p.

Ad octauum dicẽdum, quod omnes motus, qui ordinantur ad motum cæli, ſicut ad cauſam, menſurantur tempore motus cæli, vt dictum eſt, licet quilibet motus habeat in ſe ſuam particularem durationem, in c. & ad 3 & 4.

nam vnumquodque menſoratur per illud, quod eſt primom, & minimom ſui generis, quod in propoſito eſt tempus primi mobilis.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ſit idem nunc realiter in toto tempore.

4.phyſ.l.13. VIdetor quod non ſit idem nunc in toro tempore. Nullius enim diuiſibilis finiri poreſt eſſe vnus rerminus tantum, neqoe ſi ſit continnū ſecundum vnam dimenſionem, vt linea, neque ſi ſecundum plures, vt ſoperficies, & corpus, nam vnius lioeæ finitæ termini ſunt duo puncta, & ſuperficiei plures lineæ, & corporis plures ſoperficies; ſed ipſum nuoc eſt terminus temporis, ergo cum ſit accipere aliquod tempus finitum, neceſſe eſt ponere plura nonc.

ibid. 2 Præterea illa dicuntur eſſe ſimul ſecundum tempus, & nec prius, nec poſterius, quæ ſunt in eodem nunc, ſi ergo eſt idem nunc permanens in toto tempore, ſequitur qnod illa, quæ fuerunt ante mille nonos, ſint ſimul cum his, quæ ſunt hodie; ſed hoc eſt inconueniens dicere, ergo non eſt idem nunc in toto tempore.

3 Præterea dicit Philoſophus, qood tempus diuiditur ſecundum nunc, ſicut linea ſecundum puncta; ſed diuiſio lineæ fit per plura puncta, ergo & diuiſio temporis fiet per plura nunc.

p p.q. x. a 4. arg. 1. 4 Præterea ſi nunc manet idem in toto tempore, idem eſſet nunc, quod æternitas, nam hoc videtur cō ſtituere rationem æternitatis, quod ſit idem indiuiſibiliter ſe habeos in toto decurſu temporis; ſed nunc temporis non eſt idem cum æternitate, ergo nec eſt idem nunc in toto tempore. Sed dices, quod nunc fluens dicitur facere tempus ſecundum apprehenſionem noſtram, ſed nunc ſtās facere æternitatem, quia ſicut cauſatur in nobis apprehenſio æternitatis eo quod apprehendimus nunc ſtans, ita cauſatur in nobis apprehenſio temporis eo quod apprehendimus fluxum ipſios nunc.

ibid. a 1 ad p a 4. ad 2. 4.phyſ.l.18.

a d p q. p. a. 5 arg 6. 5 Præterea omne id, quod ounquam poteſt demonſtrari vt ſtans, ſed ſemper vt fluens, habet aliquid ante ſe, à quo fluit, ſed nunc oon poteſt demonſtrari vt ſtans, ſicut punctus, ſed ſemper vt fluens, qoia ratio tota temporis eſt in fluxu, & ſucceſſiooe, ergo oportet ante quodliber nunc ponere aliud ouoc, & ſic non erit vnum nunc in toto tempore.

4 phyſ.l. 18. 6.phyſ.l.5. Sed contra eſt, quod Philoſophus 4. phyſ. t. 104. & 6. phyſ. t 24. dicit, quod in toto tempore eſt quodammodo idem nunc quodammodo non.

op.44.4. phyſ l 18. Reſpoodeo dicendum, quod eſſe ſucceſſiuorum conſiſtit io hoc, quod exiſtant ſecundum aliquid ſui; qood manifeſtari poteſt, quia quælibet pars cuiuſtiber ſucceſſiui diuiſibilis eſt in duas partes, ſi ergo aliquod ſucceſſiuum exiſteret non ſolum ſecundum aliqood indiuiſibile ſui, ſed ſecundum aliquam ſui partē, ſequeretor quod multæ partes alicoius ſucceſſiui ſimul eſſent, quod eſt contra rationem ſucceſſiuorū. Specialius autem poſſumus hoc probare de tēpore, quia quælibet pars temporis eſt tēpus, ſi ergo aliqua pars temporis exiſteret, ſequeretur quod tempus ſecundū ſe exiſteret, qood eſt falſum, exiſtit ergo tempus ſecundum aliquid indiuiſibile ſui illud autem eſt nunc. Hoc ſuppoſito, dicendum, quod vnum, & idem nunc eſt in toto tempore ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum quod eſt ens, differens vero ſecundum eſſe, & rationem. Cuius ratio eſt, quia ipſi nunc, quod eſt in tempore, aot ſuccedit aliud ounc, aut aliqua pars temporis; non aliud nunc, qpia vnum nunc non poteſt continuari alij nunc: non aliqua pars temporis, quia nulla pars temporis ſecūdum ſe exiſtere poteſt, vt probatum eſt, ergo impoſſibile eſt, quod vnum nunc; ſuccedat alij nunc in tempore. Præterea, ſicut ſe habet illud, quod fertur ad motum, ita nunc ad tempus, quia ſicut per illud, quod fertur, ſeu per mobile cognoſcimus motum, & prius, & poſterius in motu, quatenus videmus mobile per motum aliter, & aliter ſe habere, puta modo eſſe in aliqoa parte magoitudinis, per quā monetor, modo in alia, ita per nunc determinatur prius, & poſterius in tempore, nā in numeratione motus, quæ fit per tempus, id, quod diſtinguit prius & poſterius temporis, eſt nunc, quod eſt terminus præteriti, & principium futuri; ſed id, quod fertur, vnum eſt, & idem ſecundum ſubſtantiā in toto motu, aliud vero, & aliud ſecundum eſſe, inquantum eſt alibi, & alibi, ergo & ipſum nunc vnum, & idem eſt in toto tempore ſecundum ſobſtantiam, ſed aliud, & aliud ſecondum eſſe, inquantum conſideratur in alio, & alio ſucceſſu, & decurſu temporis. Demum ſicut impoſſibile eſt duas partes temporis, quæ ſunt aliæ ab inuicem ſimul eſſe, niſi vna contineat aliam, ſicut maius tempus continet minus, vt annus menſem, menſis diem, ſimul enim eſt & dies, & menſis, & annus; ita impoſſibile eſt, duo nunc ſimul eſſe in tempore cum vnum nunc, quia indiuiſibile eſt, non contineat alterum. Si ergo eſt accipere in tempore duo nunc, neceſſe eſt, quod illud nunc, quod prius fuit, & modo non eſt, aliquando corrumpatur, & quod nunquam duo nunc ſint ſimul, omne autem corruptum neceſſe eſt in aliquo nunc corrumpi; non autem poteſt dici, quod prius nunc ſit prios corruptum in ipſo nunc priori, quia tunc erat ipſum nunc, & nihil corrompitur, dum eſt; ſimiliter etiam dici non poteſt, quod prios nunc corrumpatur in poſteriori, quia impoſſibile eſt ſic ſe habere duo nūc ad inuicē, quod ſint habita, ideſt immediate contigua, ſicut etiam impoſſibile eſt de duobus pūctis: ſic ergo inter quælibet duo nūc ſunt infinita nūc. Si ergo prius nunc corrumpitur in aliquo poſteriori nūc, ſequitor, quod illud nūc, quod eſt ante, ſimul ſit cum omnibus aliis nunc intermediis, quod eſt impoſſibile: quare & impoſſibile eſt, quod ſit aliud, & aliud nunc in toto tempore.

Ad primum ergo dicendum, quod cuiuſlibet continui finiti permanentis ſunt duo termini differentes op.44 ſecundum rem, continui vero finiti ſucceſſiui non oportet quod ſint duo termini ſecundum ſubiectum, ſed ſolum ſecundum rationem. Præterea falſum ſupponit hæc ratio in hoc, quod ponit, quod eſt dare tēpus finitum, non enim eſt accipere aliquod tempus actu finitum, & terminatum per nunc niſi ſecundum imaginationem noſtram, vel per relationem ad aliquem motum, qui in tempore terminatur, totum enim tempus ſecundum ſe continuum eſt, neque eſt actualiter vna pars diuiſa ab alia.

Ad ſecundum diceodum, quod non dicuntur eſſe Ibid. ſimul ſecundum tempus quæcunqoe ſunt in nunc eodem ſecundum ſubſtantiam, ſed quæ ſunt in eodem nunc ſecundum eſſe & ſecundum rationem, illa autē, quæ ſunt poſt milleſimum annum, & quæ ſunt hodie, licet ſint in eodem nunc ſecundum ſubſtantiam, non tamen ſunt in eodem ſecundum eſſe, & ideo non oportet, quod dicantur eſſe ſimul.

Ad tertium dicendum, quod tempus diuiditur qui- 4.phyſ.l. dem ſecondum nunc, ſicut linea ſecundom puncta, ſed tamen nunc dioidit tempus, vt conſideratur,

Digitized by Google

vt multa in potentia, prout ſcilicet accipitur ſeorſũ, vt principium huius temporis. & ſeorſum; vt finis alterius, & inquantum ſic accipitur, accipitur vt alterum, & alterum nunc, ſed ſecundum quod accipitur, vt copulans tempus, & continuans tempus, accipitur vt idem, vt patet ſimiliter in puncto reſpectu lineæ; vnde nunc continuans, & diuidens tempus eſt vnum, & idem ſubiecto, ſed differt ratione.

4 phyſ.l. 18. 1 p.q.1 a. 2. ad p.a.4 ad 2. Ad quartum dicendum, quod eſt vnum, & idem in toto tempore, nunc fluens; ſicut enim imaginamur ſecundum geometras, quod punctus motus, ſeu fluẽs facit lineam, ita & nunc fluens, & motum facit tempus.

1.d.p.q.p.a.5 ad 6. Ad quintum dicendum, quod nunc numquam intelligitur, vt ſtans, ſed ſemper, vt fluens, non autem, vt fluens, à priori, niſi motus præcedat, ſed in poſterius, nec iterum in poſterius, ſed à priori, niſi motus ſequatur, vnde ſi nunquam ſequeretur, vel præcedeſet, motus, nunc non eſſet nunc, & hoc patet in motu particulari, qui ſenſibiliter incipit, cuius quodlibet momentum eſt fluens, & tamen aliquod eſt primum, & aliquod vltimum ſecundum terminum à quo, & in quem.

ARTICVLVS V.

Vtrum tempus realiter diſtinguatur à motu.

5 met.l.20.2 d 4.q.p.a 1. p p q.10 a.6. a.1.4 phyſ.l. 16. & 22. 23. Videtur quod tempus realiter diſtinguatur à motu. Menſura enim diſtinguitur realiter a mẽſurato, vt colligitur ex Philoſopho 5. met.t. 21. ſed tempus eſt menſura motus, vt dictum eſt, ergo tempus diſtinguitur realiter a motu.

2 d. cit. p.p.1 c 4 phyſ l.23 2 Præterea accidens realiter diſtinguitur à ſuo ſubiecto, ſed tempus eſt in motu tamquam in ſubiecto, ergo tempus realiter diſtinguitur à motu.

4 phyſ.l. 16. 17. 2.2. 3 Præterea quorum paſſiones ſunt omnino diuerſæ, & ipſa ſunt realiter diuerſa, & diſtincta; ſed tempus, & motus habent paſſiones realiter diuerſas, ac diſtinctas, vt dictum eſt, nam motus dicitur velox vel tardus, non ſic tempus, ſed dicitur breue vel longum.

4 phyſ.l.17. Sed contra eſt, quod Philoſophus 4. phyſ. t. 99. dicit, quod prius, & poſterius in motu, quod eſt tempus eſt idem ſubiecto, & realiter, quod motus, ſed eſſe ipſius temporis eſt alterum ab eſſe motus.

4 phyſ.l 17. Reſpondeo dicendum, quod tempus eſt idem realiter cum motu, ſimul enim ſentimus motum, & tempus, & quia tempus eſt numerus numeratus motus ſecundum prius, & poſterius. numerus autem numeratus partium alicuius non diſtinguitur realiter ab ipſis partibus prioribus, & poſterioribus numeratis. Differt tamen ratione, tum quia de ratione motus eſt quod ſit actus exiſtentis in potentia, ſed quod in motu ſit prius, & poſterius, hoc contingit motui ex ordine partium magnitudinis; tum quia tempus ſequitur motum, non inquantum eſt motus, ſed inquãtum habet prius, & poſterius; cum enim accipimus prius, & poſterius in motu & numeramus ea, tunc dicimus fieri tempus, illudque percipimus, & ideo tempus ſequitur motum, ſecundum quod numeratur, nõ eſt autem de ratione motus, quod numeretur ſecundum prius, & poſterius.

1 d. Ad primum, ergo dicendum, quod tempus primi motus ſecundum rationem menſurat motum primi mobilis, & realiter quoſcunque alios motus, a quibus realiter diſtinguitur, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod tempus eſt accidens motus, non quidem phyſicum, ſed metaphyſicum.

Ad tertium dicendum, quod ideo motus, & tempus habent diuerſas paſſiones, quia diſtinguuntur ratione, vt dictum eſt. in c.

QVÆSTIO XXI.

De partibus poteſtatiuis, ſeu de ſpeciebus motus.

Deinde conſiderandum eſt de partibus poteſtatiuis, ſeu de ſpeciebus motus,

CIRCA QVAS QVÆRVNTVR NOVEM.

Primo Vtrum motus ſit in prædicamento termini
2 *Vtrum motus ſit tantum ad tria prædicamenta nimirum ad quantitatem, qualitatem, & vbi.*
3 *Vtrum per motum localem acquiratur aliquid præter locum in mobili.*
4 *Vtrum motus realiter diſtinguatur à termino.*
5 *Vtrum vnitas ſpecifica motus ſumatur à termino à quo, an vero à termino ad quem, vel à mobili*
6 *Vtrum ad vnitatem numericam motus requiratur vnitas termini ad quem, temporis, mobilis, & motoris.*
7 *Vtrum motus ſpecie diſtincti poſſint continuari*
8 *Vtrum contrarietas in motibus accipi debeat ex terminis contrariis ad quos.*
9 *Vtrum quies contrarietur motui.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum motus ſit in prædicamento termini.

Videtur quod motus non ſit in prædicamento termini. Dicit enim Philoſophus 3. phyſ. t. 22. quod motus eſt actio, & paſſio, ſed hæc conſtituunt proprium prædicamentum diſtinctum à prædicamẽto termini, ergo & motus, & ſic non erit in prædicamento termini. 3. phyſ.l.9. & 3.5. phyſ.l. 3.

2 Præterea ſi motus eſt in prædicamento termini, erit in omnibus prædicamentis, nam omnia prædicamenta ſunt termini motus, dicit enim Philoſophus 3. phyſ. t. 5 quod ſunt tot ſpecies motus, & mutationis, quot entis; ſed motus non eſt niſi in quatuor prædicamentis, vt dicit Philoſophus 3. phyſ. t. 4. ergo motus non eſt in prædicamento termini. 3. phyſ.l. p 5. met.l.9.

3 Præterea id, quod definitur, conſtat determinato genere, & differentia, vt dictum eſt, ſed motus definitur à Philoſopho, vt ſupra oſtenſum eſt, ergo determinato genere conſtat; at ſi eſſet in prædicamento termini, non haberet determinatum genus, quia tunc genus definitionis motus non eſſet potius vnius prædicamenti, quam alterius vnde non poſſet definiri, ergo motus non eſt in prædicamento termini. q. 8. log. a.5. c. q.17. a.p.

q.9.log.a.5. c.q phyſ.l p. & 1 3.phyſ.l.p.

4 Præterea quod eſt in aliquo prædicamento, recipit prædicationem illius, vt dictum eſt; ſed motus nõ recipit prædicationem ſui termini, nam motus ad quantitatem non eſt quantitas, nec motus ad qualitatem eſt qualitas, nam ſic eſſet motus ad motum, quod negat Philoſophus 5. phyſ. t. 5 10. 11. ergo motus non eſt in prædicamento termini.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 3. phyſ. t. 5. dicit, quod motus non eſt præter res, ad quas eſt, hoc autem eſt motum eſſe in prædicamento termini.

3 phyſ.l.p. 7. phyſ.l 3. Tab v motus n 13. & 14.

Reſpondeo dicendum, quod motus eſt in prædicamento termini, non tamen per ſe, ſed reductiue, probatur, quia cum motus ſit actus imperfectus, omne autem imperfectum ſub eodem genere cadat cum perfecto, non quidem ſicut ſpecies, ſed per reductionem, ſicut materia prima eſt in genere ſubſtantiæ, neceſſe eſt, quod motus non ſit præter genera rerum, in quibus eſt motus, ita vt ſit aliquid extraneum, vel aliquid commune ad terminos, ad quos eſt, ſed reducatur ad illa; vnde motus, qui eſt ad qualitatem, vt alteratio, non eſt ſpecies qualitatis, ſed per reductionem pertinet ad genus qualitatis, ſicut & potentia reducitur ad genus actus, propter quod omne genus diuiditur per potentiam, & actum, & ita oportet, quod etiam motus, quia eſt actus imperfectus, reducatur ad genus actus perfecti.

3. phyſ l. 5. 5 phyſ. l. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod motus dupliciter poteſt conſiderari, vno modo, vt eſt actus imperfectus, & ſic reducitur ad genus actus perfecti, & ita reducitur ad prædicamentum termini. Altero modo, vt eſt in hoc ab alio, vel ab hoc in aliud, & ſic pertinet ad prædicamentum actionis, & paſſionis.

Ad ſecundum dicendum, quod motus dupliciter poteſt conſiderari, primo late, licet proprie, quatenus inuoluit etiam mutationem, & ſic eſt in quatuor prædicamentis, ſubſtantia, quantitate, qualitate, & vbi, & hoc modo ſumpſit Philoſophus motum in 3. phyſ. vt dictum eſt. Secundo magis proprie, & ſtricte, & ſic

q 17. p. 2.

motus non eſt niſi in tribus prædicamentis, quantitate, qualitate, vbi, vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 10 ſenſus autem Philoſophi 3. phyſ. vbi dixit tot eſſe ſpecies motus, quot entis, hic eſt quod motus diuiditur ſicut genera rerum, ſicut enim ens, diuiditur in perfectum,

3. phyſ. l p. 11. met. l. 9.

& imperfectum. Cuius ratio eſt, quia priuatio, & habitus eſt prima contrarietas, quæ in omnibus contrariis ſaluatur, vt in 10. metaph. dicitur. Vnde cum omnia genera diuidantur contrariis differentiis, oportet in omnibus generibus eſſe perfectum, & imperfectum, ſicut in ſubſtantia aliquid eſt, vt forma, & aliquid, vt priuatio, & in qualitate aliquid eſt, vt album, quod eſt perfectum, & aliud, vt nigrum, quod eſt quaſi imperfectum, & in quantitate aliquid eſt quantitas perfecta, & aliquid imperfecta, & in loco aliquid eſt ſurſum, quod eſt quaſi perfectum, & aliquid deorſum, quod eſt quaſi imperfectum, vel leue, & graue, quæ ponuntur in vbi ratione inclinationis; ita ſimiliter motus diuiditur ſecundum diuerſa genera entium in perfectum, & imperfectum, & in quolibet motu eſt aliquid vt perfectum, & aliquid vt imperfectum, vt in motu ad ſubſtantiam eſt generatio, & corr. in motu ad quantitatem eſt augmentum, & decrementum; alia vero ratio eſt de motu in qualitate, & vbi, de qua dicitur in 5. phyſic. Vel dic ſicut infra art. ſequenti ad primum.

Ad tertium dicendum, quod quia motus non eſt in vllo prædicamento tamquam ſpecies, atque adeo per ſe, vt dictum eſt, non debet in eius definitione poni genus determinatum alicuius particularis prædicamẽti, ſed id, quod eſt illi commune enim omnibus, quæ ſunt per ſe in prædicamentis, cuiuſmodi eſt eſſe actum. Cum enim quodlibet genus diuidatur per potentiam, & actum, potentia reducitur ad prædicamentum actus, qui eſt per ſe in prædicamento, vt dictum eſt, & debet addi aliquid per modum differentiæ, quo diſtinguitur ab illis, quæ ſunt per ſe in genere, cuiuſmodi eſt eſſe actum imperfectum; & quia motus eſt forma quædã debet definiri, vel in ordine ad ſubiectum informe, vel in ordine ad idem formatum, & ſic definitur a Philoſopho motus priori quidẽ modo conſideratus, quod ſit actus entis in potentia, prout in potentia, poſteriori vero, quod ſit actus mobilis, vt mobile eſt. Tab. v. definitio. n 31.

Ad quartum dicendum, quod motus non eſt in prædicamento per ſe, vel tamquam genus ſummum, vel tamquam ſpecies illius, ſed tantum reductiue, & ideo non recipit prædicationem vllius ſpeciei. q 9. log a 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſint tantum tres ſpecies motus.

VIdetur quod motus ſit ad plura prædicamenta, quam ad tria, quantitatem, qualitatem, & vbi. Dicit enim Philoſophus 3. phyſ. t. 4. & 5. phyſ. t. 6. quod motus eſt in ſubſtantia, quantitate, qualitate, & vbi, & 11. met. cap. 8. dicit quod tot ſunt ſpecies motus quot entis, entis autem ſpecies ſunt decem, ſicut ſunt decem ſumma genera in quæ immediate ens diuiditur, ergo motus eſt ad plura prædicamenta, quam tria. 3. phyſ. l. p. 4. phyſ l p.

2 Præterea ad illa prædicamenta eſt per ſe motus, in quibus eſt contrarietas, vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 18. ſed in genere ſubſtantiæ eſt contrarietas, ignis enim eſt contrarius aquæ, vt manifeſte apparet, ergo motus eſt ad plura prædicamenta, quam ad tria. 3. phyſ. l 3. & 11. met. l. 1.

3 Præterea Philoſophus p. phyſ. t. 62. generationem ſecundum quid, quæ eſt motus tribuit accidentibus, & inter accidentia ibi enumerat relationem, ergo ad relationem eſt per ſe motus. p. phyſ. l 12.

4 Præterea docet Philoſophus 12. met. t. 19. quod in omnibus prædicamentis ſunt tria principia mutationis, & in p. phyſ. t. 50. & 56. quod in omni genere eſt vna prima contrarietas; ſed tam illa tria principia quam hæc prima cõtrarietas ſufficit ad motum, ergo motus reperitur in omni prædicamento, & ſic erit ad plura, quam ad tria. 12. met l 4. p phyſ. l. 12.

5 Videtur quod motus ſit ad pauciora prædicamenta, quam ad tria. Dicit enim Philoſophus 5. phyſ. t. 5. quod ſicut in quolibet genere eſt aliquid, vt perfectũ, & imperfectum, ita & in motu; ſed in motu ad qualitatem, & vbi, non eſt aſſignare duas ſpecies, ſicut perfectum, & imperfectum, ergo motus non eſt ad prædicamentum qualitatis, & vbi. 3 phyſ. l p.

6 Præterea ad illa prædicamenta eſt motus, in quibus eſt contrarietas, vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 18. ſed in quantitate non eſt contrarietas, vt dicit Philoſophus in c. de quantit. in prædicamentis, ergo motus non eſt ad quantitatem. 1. phyſ. l. 4. op. 48 de quant c 1

Sed contra eſt, quod Philoſophus 5. phyſ. t. 18. & 11. met cap. 10. dicit, quod ſpecies motus ſunt tantum tres, motus ad quantitatem, ad qualitatem, & ad vbi. 5 phyſ. l. 1 11 met. l 11

Reſpõdeo dicẽdũ, quod dupliciter ſumi poteſt motus, vno modo, vt includit mutationẽ, & hoc modo 5. phyſ. l. p. 5. phyſ. l. p.

ſi ſumatur motus per ordinem ad terminum per ſe, quatuor ſunt illiu ſpecies, generatio, augmentum, alteratio, motus localis, omne nãque quod mutatur, vel mutatur ſecundũ ſubſtantiam, vel ſecundũ quantitatem, vel ſecundum qualitatem, vel ſecundũ locũ; ſi vero ſumatur per ordinem ad quemcunque terminum etiam per accidens, motus poteſt eſſe ad omnia prædicamenta. eſt enim motus per accidens ad aliquid. vt dicit Philoſophus 5 phyſ. t. 10. quatenus, ad aliquam mutationem conſequitur noua relatio, ſicut ad mutationem ſecundum quantitatem ſequitur æqualitas, vel inæqualitas, & ex mutatione ſecundum qualitatem ſimilitudo, & diſſimilitudo. Similiter per accidens eſt motus ad actionem, & paſſionem, ſeu ad motum, vt quando ſubiectum nunc mutatur vna mutatione, puta in ſcientiam, & poſtmodum alia, puta in ſanitatem, & ſic de cæteris. Et ratio eſt, quia non ſolum in primis quatuor prædicamentis ſunt tria principia mutationis, materia, forma priuatio, ſed etiam in relatione, & cæteris prædicamentis. vnde eadem dicuntur eſſe proportionaliter principia mutationis prædicta in omnibus, vt docet Philoſophus 12. met. a t. 19. Altero modo ſumitur motus magis proprie, pro motatione, quæ eſt de ſubiecto in ſubiectum, ſeu de termino poſitiuo, & affirmato in poſitiuum, & affirmatum, quomodo excluditur mutatio, & ſic ſumptus motus eſt tantum ad tria prædicamenta; quod probatur, quia vbi eſt motus, ibi eſt contrarietas, id eſt ibi ſunt duo termini maxime diſtantes, inter quos cadunt omnia, quæ ſunt illius generis, & ab vno extremo ad aliud contingit continue peruenire, talis autem contrarietas ſolis prædictis tribus generibus competit, vt fuſe probat Philoſophus 5. phyſ. à t. 10. & ſeq. dicendum ergo eſt, quod motus proprie dictus eſt tantum ad tria prædicamenta.

m c. & 11. met. l. 9. Ad primum ergo dicendum, quod motus latè ſumptus, vt comprehendit mutationem, eſt in quatuor prædicamentis, ſumptus vero magis proprie, & preſſe, eſt tantum in tribus prædicamentis, vt dictum eſt, & ſic patet ad auctoritatem Philoſophi in l. c. in phyſ. ad textum vero cit. in 11. met. dicendum non ideo dici à Philoſopho tot eſſe ſpecies motus quot entis, quia in quolibet genere entis ſit motus, ſed quia ſicut ens diuiditur per actum, & potentiam, per ſubſt. & quantit. & huiuſmodi, & ſecundum perfectum, & imperfectum; ita & motus, quod ſequitur ex eo, quod motus non eſt præter res.

5. phyſ. l. 3. 5. met. l. 12. Ad ſecundum dicendum, quod in ſubſtantia eſt contrarietas ſecundum differentias, non autem ſecũdum ſpeciem, qualis reperitur in terminis, ad quos eſt motus proprie dictus, omne autem genus diuiditur in contrarias differentias, non autem in contrarias ſpecies, animalis enim differentiæ ſunt contrariæ non autem ſpecies.

In c. Ad tertium dicendum, quod generatio ſecundum quid, ſeu mutatio poteſt eſſe ad relationem per accidens, non autem per ſe, vt dictum eſt, eodemque modo dicendum ad quartum.

5. phyſ. l. 4. Ad quintum dicendum, quod ideo in quantitate eſt aſſignare duas ſpecies ſecundum perfectum, & imperfectum. ſecus vero in qualitate, & vbi; quia contrarietas, quæ eſt in quantitate, non eſt ſecundum rationem ſuarum ſpecierum, ſed ſecundum perfectum, & diminutum, & ſecundum hoc denominantur ſpecies, ſed qualitates ſunt contrariæ ſecundum propriam rationem ſuarum ſpecierum, ſecundum quas continentur ſub genere qualitatis; In loco autem contrarietas ſolum eſt per comparationem ad mutum, ratione cuius duo termini maxime diſtant.

Ad ſextum dicendum, quod in quantitate, ſicut & in loco, eſt contrarietas non ſecundum rationem ſuarum ſpecierum, vt dictum eſt, ſed ſecundum perfectum, & imperfectum, in vtroque enim licet inueniatur prima conditio contrariorum pu continoitas deeſt tamen alia puta maxima diſtantia determinatorum extremorum, ſi ſecundum communem rationem quantitatis, & loci accipiantur ſed ſolum ſecundum quod accipiuntur in aliqua re determinata ſicut in aliqua ſpecie animalis vel plantæ eſt aliqua minima quantitas, a qua incipit motus augmenti, & aliqua maxima, ad quam terminatur. Similiter etiam in loco inueniuntur duo termini maxime diſtantes per comparationem ad motum aliquem, in quorum vno incipit motus, & in alium terminatur, ſiue ſit motus naturalis, ſiue voluntarius. 5 phyſ. l. 9.

ARTICVLVS III.

Vtrum per motum localem in ipſo mobili acquiratur aliquid præter locum.

VIdetur quod per motum localem acquiratur in mobili aliquid præter locum. Dicit enim Philoſophus 3. phyſ. t. 6. & 11. met cap. 8. quod motus eſt actus entis in potentia, prout in potentia, ſed hic actus eſt actus imperfectus, & forma fluens, tendens ad vlteriorem perfectionem, ſeu ad actum perfectum, quo acquiſito ceſſet motus, ergo & motus localis erit talis forma, ſed motus localis eſt in mobili, vt dicitur 3 phyſ. t. 16. ergo & talis forma, & ita præter locum per motum localem acquiretur aliquid in mobili. 3. phyſ l. 2. & 4. 11 met. l. 9

2 Præterea dicit Philoſophus 3. phyſ. t. 4. quod motus non eſt præter res, ad quas eſt, & ideo non diſtinguitur realiter à termino, ſed motus eſt in mobili ex Philoſopho, ergo & eius terminus, ergo præter locum, qui eſt extra mobile, per motum localem acquiritur aliquid in mobili. 3 phyſ l p. & 4.

3 Præterea extra cœlum empireum poteſt corpus glorioſum localiter moueri, vt dictum eſt, ſed tunc talis motus habet aliquem terminum, nam omnis motus eſt via ad terminum, vnde & dicitur non eſſe præter res, & non habet pro termino locum, quia extra cœlum non eſt vllum corpus continens, nec vllus locus, vt dicit Philoſophus p cœli t. 90. & 99. ergo habet aliquem terminum intrinſecum mobili, in ipſo per motum acquiſitum. q. 10. a. 5. 3. phyſ. l. 1. p. cœli l. 20

4 Præterea corpus glorioſum quieſcens extra cœlum dicitur eſſe hic; ſed hæc denominatio non eſt a loco, quia extra cœlum non eſt vllus locus, vt dictum eſt ex Philoſopho, ergo erit ab aliquo acquiſito realiter per motum in mobili. p. cœli. l 20

5 Præterea Angelus prius eſt alicubi, quam ibi operetur, nam ſicut prius eſt eſſe, quam operari, ita prius eſt eſſe hic, quam operari hic; ſed non eſt alicubi per locum circundantem, vt patet ergo eſt alicubi per vbi intrinſecum acquiſitum per motum localem. quol. p. a. 4. arg p.

Sed contra eſt, quod dicit Philoſophus 3. phyſ. t. 6. & 5. phyſ. t. 9. quod motus localis eſt ad locum tamquam ad terminum, ſicut augmentatio eſt ad quantitatem, & alteratio ad qualitatem, ſicut ad terminos; ſed augmentatio, & alteratio non habent alios terminos per ipſas acquiſitos, præter dictos, ergo nec motus localis habet alium terminum per ipſum acquiſitum, quam locum. 3. phyſ l. 2. 5. phyſ. l. 2.

2 Præterea dicit Philoſophus 8. phyſ. t. 59. ideo motus localis eſt maxime perfectus, quia tantum eſt 8. phyſ l 14.

ſecundum locum, qui exterius continet, & ideo per illum nihil remouetur, quod inſit ſubiecto mobili, ſicut remouetur per augmentationem, alterationem generationem, & corruptionem, nam per alterationem fit tranſmutatio ſecundum qualitatem per augmentationem ſecundum quantitatem, per generationem vero, & corruptionem fit tranſmutatio ſecundum formam, ergo.

12. met. l. 7. 3 Præterea Philoſophus 12. met. t. 38. ex eo, quod primum mobile ſempiterne mouetur, colligit neceſſe eſſe, quod non contingat aliter, & aliter ipſum ſe habere, ſed vt ſit ſemper in eadem diſpoſitione ſecundum ſubſtantiam, & conſequenter neceſſe eſſe, quod primus motus, quo mouetur primum mobile ſit motus localis. quia quod mouetur ſecundum alios motus, neceſſe eſt, quod aliter, & aliter ſe habeat ſecundum aliquid, quod in ipſo eſt, ſcilicet ſecundum ſubſtantiam, quantitatem, & qualitatem, ſed quod mouetur ſecundum loci mutationem, habet ſe quidem aliter, & aliter ſecundum locum, qui eſt extrinſecus locato, ſed non ſecundum ſubſtantiam, vel ſecundum aliquam intrinſecam diſpoſitionem ſubſtantiæ.

4 cœli l. 2. 4 Præterea ſi datur vbi intrinſecum, hoc erit perfectio locati, tum quia locus eſt forma, & perfectio locati, vnde moueri localiter eſt ferri ad perfectionem, vt dicitur 4. cœli t. 23. tum quia quandocunque aliquid eſt in potentia ad aliquid, perfectio eius eſt ſibi in illo eſſe ſed Philoſophus negat per motum localem tolli aliquid perfectionis inhærens ſubiecto ergo per motum localem non acquiritur vbi.

5 Præterea ſi vbi eſſet quid intrinſecum locato, per motum localem ipſi acquiſitum, localiter mouere eſſet agere, & facere aliquid, cum præſertim tale vbi eſſet perfectio locati: omnlocatum dicitur eſſe in ſtatu perfecto, cum eſt in ſuo loco, & ibi quieſcit, ſed Philoſophus negat mouere localiter eſſe agere, & facere quidquam; vt patet p de gen. t. 41. vbi ait latius patere, quam agere, & facere, & 2. de gen. t. 8. negat grauitatem, & leuitatem eſſe actiua & propterea non poſſe has eſſe primas qualitates, quia illæ debent eſſe actiuæ, ergo per motum localem non acquiritur in mobili vllum vbi.

p de gen. l. 18 2. de gen. l. 8.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere, quod per motum localem nihil omnino acquiritur intrinſecum mobili, ſed tantum quid extrinſecum, puta locus Cuius ratio quadruplex afferri poteſt, & prima quidem ex parte mobilis ſecundum locum, ſeu ſubiecti motus localis, hoc enim non eſt in potentia ad aliquid intrinſecum, in quantum huiuſmodi, ſed tantum ad aliquid extrinſecum, puta locum; cuius duplex eſt ſignum, vnum eſt, quod natura corporalis nata eſt moueri immediate à natura ſpirituali ſecundum locum, non autem ſecundum aliquam aliam entitatem per alium motum acquiſitam, & propterea Philoſophi poſuerunt ſuprema corpora moueri localiter à ſubſtantiis ſpiritualibus, & anima mouet corpus primo, & principaliter motu locali. Alterum vero, quod ſubiectum motus localis eſt ens completum in eſſe primo, & in omnibus proprietatibus intrinſecis rei, vnde non indiget. vt per motum localem in ſe ipſo acquirat vllam rem poſitiuam, cũ neque per illum vllam contingat paſſionem fieri, per quam abiiciatur aliquid a ſubſtantia rei, ſed illo mediante tantũ acquirit quid extrinſecũ puta locũ. Secundo ex ratione propria motus localis, quia enim hic non mutat aliquid de eo, quod eſt intra rem, ſed ſolum ſecundum id, quod eſt extra, non ponit exitum de potentia ad actum aliquem intraneum rei, ſed ad actum extrinſecum, & propter hoc non ponitur per motum localem aliqua imperfectio, per hoc, quod

p. p. q. 110. a. 1. c. q. 6. de pot. a. 4. c. q. 16. de malo a. 10. c.

2. d. 12. q. p. a. p. ad 5.

26. de vera p. c. 4. d. 47. q. 1. a. 2. quæſt. p. c.

4. d. 11. q. p. a. 3. quæſt. p. c. & ad 3. d. 44. q. 2. a. 3. quæſt. 2. ad p.

deſit aliquid eorum, quæ debent ineſſe, nam ratione talium id, quod mouetur eſt perfectum, ſed ponit imperfectionem ſecundum quid, puta reſpectu loci, quatenus id, quod mouetur, dum eſt in vno loco, eſt in potentia ad alium locum, quia non poteſt eſſe actu in pluribus locis ſimul, hoc enim ſolius Dei eſt. Tertia ex fine motus localis, hic enim eſt, vt mobile exiſtens extra locum tendat ad locum ſuum, & in illo quieſcat, propterea enim talis motus dicitur localis, & idem dicitur tantum variare locũ externum, non aliquid internum rei, mobile autem eſt in loco ſine vllo vbi intrinſeco, tantum per hoc, quod ſecundum proprias dimenſiones circumſcribitur ex contactu corporis locantis. Quod autem vnum corpus tangat aliud, formaliter ex eo eſt, quod inter quantitatem corporis tangentis, & circundantis, ſeu continentis, & quantitatem corporis tacti, circundati, & contenti, nullum eſt corpus medium actu, vel potentia, nam ea ſe tangunt, vt dicitur 5. phyſ. t. 22. & 26. quorum extrema ſunt ſimul, ſimul autem ſunt ex eodem t. 26. 7. phyſ. t. 9. inter quæ nihil eſt medium eiuſdem, vel diuerſi generis, ſic enim diſtinguitur cõtiguum, quod Philoſophus vocat habitum, ſeu adhærens a conſequenter ſe habente, vel certe quæ ſunt in vno loco primo ſeu proprio & non communi, quomodo duo puncta duarum linearum ſe tangentium dicuntur eſſe ſimul, quia continentur ſub vno puncto loci continentis, at negatio corporis medii inter aliqua duo non eſt effectus vllius entitatis abſolutæ intermediæ inter duo corpora ſe tangentia, ſed abſentiæ corporis cuiuſcunque actu, & potentia, ſicut priuatio formæ eſt effectus abſentiæ ipſius, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t 68. vbi ait quod ſufficit ad mutationem alterum contrariorum ſua abſentia, & præſentia, & ſimiliter contineri ſub vno loco proprio tantum inuoluit denominationem à loco continente; continet autem locus ſua quantitate, vel ſuperficie, non autẽ vlla alia entitate abſoluta, vnde locus definitur quod ſit ſuperficies corporis continentis, vt dictum eſt. Quarta ex ipſo vbi intrinſeco, ſi enim hoc datur, debet illi aſſignari aliquis effectus, omnis enim forma habet aliquem effectum, at nullus illi poteſt aſſignari; vel enim hic eſt, ſi quis aſſignari forte poteſt, efficere formaliter, vt corpus circundetur tali loco, vel efficere formaliter, vt occupet tale ſpatium, vel vt hic, & non alibi circundetur loco, ſed nullum horum poteſt aſſignari, nõ primus, quia vt dictum eſt, quod corpus contineatur, & circondetur tali loco eſt effectus corporis continentis locantis, & circundantis, neque ſecundus nam replere ſpatium proprium eſt corporis ſenſibilis, vt ait Philoſophus 4. phyſ. t. 57. definiens vacuum quod ſit locus non plenus corpore ſenſibili, dicitur autem corpus aliquod eſſe ſenſibile ex materia, & forma, & naturalibus accidentibus, calido ſcilicet, & frigido, quæ ſupponunt quantitatem. Vnde ſi darentur dimenſiones etiam ſeparatæ cum vbi intrinſeco non replerent locum, nam cum plenũ opponatur vacuo, illud non replet locum, quo poſito in loco, locus nihilominus remanet vacuus, poteſt autem, vt dictum eſt in loco eſſe, præter quantitatẽ corpus ſenſibile. præterea quia per illud corpus replet ſpatium, per quod replet tantum, vel tantum ſpatiũ puta maius, vel minus, ſed hoc habet corpus ſenſibile quatenus habet tantam, vel tantam quantitatem; nam ſubſtantia ratione ſui poteſt eſſe in loco maiori, vel minori. Illud enim, quod ſecundum ſe non habet quantitatem, poteſt eſſe indifferenter ſub parua, & ſub magna quantitate, vt eſt ſubſtantia, hæc enim ſublata quantitate eſt indiuiſibilis, vt docet Philoſophus p. de gen. t. 26. vbi ait, quod materia non poteſt exiſtere ſine quantitate, quia alioqui

5. phyſ. & 8. phyſ. l. c. & 4. d. 47. a. c.

5. phyſ. l. 5. 7. phyſ. l. 3.

p. phyſ. l. 1.

4. d. 44. q. 2. a. 2. quæſt. 2.

p. de gen. l. 12.

nullum locum occuparet, ſicut punctus, deinde quia
q.11.log.a.1 cum vna ſit tantum quantitas in toto compoſito, vt
dictum eſt, per illam extenditur forma ſubſtantialis
& omnia eius accidentia atque adeo, & ipſum, vbi, ſi
daretur; vnde formaliter illud faceret commenſura-
tum, & configuratum corpori continenti, & tanto
ſpatio; nam cum ipſum per ſe non habeat quantitatē,
poteſt quantum eſt ex ſe afficere maiorem, vel mino-
rem quantitatem, ac proinde non niſi ratione quan-
titatis poteſt officere, vt corpus ſit in tanto, vel tanto
loco, vel ſpatio ſaltem imaginario, ac proinde per
vbi non habet formaliter corpus, vt repleat, vel oc-
cupet ſpatium; neque tertius, quia eſſe hic, & non ali-
bi dicit ordinem ſitus corporis locati ad primum cō-
tinens, vt dictum eſt, qui ordo eſt quid reſpectiuum,
& non abſolutum, & eſt ſubiectiue in corpore im-
mediate continente formaliter ſumpto, vt ibidem di-
q.19.a.1.ad 9. ctum eſt. Vnde manifeſtum eſt, quod per motum lo-
calem non acquiritur in mobili aliquid ipſi intrinſe-
cum præter locum, qui eſt extra ipſum.

1.d.10.q.5. ar.p.ad p.4. d.11.q.p.a.3 q.p.c. & ad 1.d.44.q.2. a.1.quæſt. 1.ad p. Ad primum ergo dicendum, quod motus localis
dicitur actus imperfectus, non quia deſit aliquid eo-
rum, quæ debent ineſſe, ſeu quæ ſunt intrinſeca rei,
& talis motus ponat exitum de potentia actum ali-
quem intrinſecum rei. ſed dicitur actus imperfectus
reſpectu loci, quia dum mobile eſt in vno loco, eſt in
potentia ad alium locum, vnde tantum ponit imper-
fectionem ſecundum quid.

1 phyſ.p. Ad ſecundum dicendum, quod motus dicitur non
eſſe præter res, ad quas eſt, quia reducitur ad prædi-
camentum termini, ad quem tendit, ſicut imperfe-
ctum ſub eodem genere cadit cum perfecto, non
quidem ſicut ſpecies, ſed reductiue.

Ad tertium dicendum quod, quia corpus glorio
ſum non dependet à primo continente, & locante
vt dictum eſt, dicitur moueri localiter extra cœlum,
quia per talem motum poteſt applicari ſufficienter
cuicumque parti ſpatij, per quod mouetur, & poſſet
approximari cuicumque corpori, ſi realiter eſſet ex
tra cœlum.

Ibid. Ad quartum dicendum quod ſicut in corpore
glorioſo Chriſti Domini præſertim eſt potentia per
motum localem perueniendi extra totam continen-
tiam corporum cœleſtium ad illud ſpatium imagi-
narium, extra cœlum, ita vbicunque quieſceret in eo
ſpatio, diceretur quieſcere in parte talis ſpatij, & non
tamquam in loco continente, quia illa ſola corpora
exiguot eſſe in loco per ſe, quæ indigent continetia
corpore cæleſti, cuiuſmodi non ſunt corpora glorio-
ſa, quomodo Philoſophus p. cœli t.100. aſſerit extra
q.cœli.l.fo. cœlum ibi eſſe aliquas ſubſtantias non tamquam
contentas in loco, ſed ſicut non contentas, nec inclu-
ſas ſub continentia rerum corporalium, ſed totam
corporalem naturam excedentes.

Ad quintum dicendum, quod Angeli ſunt in lo-
co per operationem tranſeuntem. Et ad probatio-
quol.p.a.4. ad p. nem in contrarium negatur conſequentiam; Nihil.n.
prohibet aliquid eſſe prius ſimpliciter, quod non eſt
prius quantum ad hoc, ſicut corpus ſubiectum eſt
ſimpliciter prius ſuperficie, ſed non quantum ad hoc,
quod eſt colorari, & ſimiliter prius ſimpliciter eſt
corpus; quam tactus, tamen ipſum eſt in loco per cō-
tactum dimenſiue quantitatis, & ſimiliter Angelus
per contactum virtutis; vnde prius quidem ſimpli-
citer eſt Angelum eſſe, quam operari prius tamen
eſt Angelum operari hic, quam eſſe hic, quia illud eſt
cauſa huius.

ARTICVLVS IV.

Vtrum motus realiter diſtinguatur à termino.

Videtur quod motus realiter diſtinguitur à ter- 5 phyſ.l.p.
mino dicit enim Philoſophus 5. phyſ. t. 5. quod
ſi albedo quæ eſt terminus dealbationis, eſſet rea-
liter albeſactio, daretur motus ad motum, quod eſt
falſum, ergo motus diſtinguitur realiter à termi-
no.

2 Præterea motus eſt ens ſucceſſiuum, vt dictum q.17.a.2.
eſt forma vero, ſeu terminus ens permanens, vt p.phyſ.l.15.
dicit Philoſophus p. phyſ. t.81. hæc enim ſimul
cum materia permanet poſt motum, ſed ens per-
manens & ſucceſſiuum realiter; diſtinguuntur, vt
per ſe conſtat, ergo motus realiter diſtinguitur à ter-
mino.

3 Præterea motus reſpicit terminum, ſicut po- 2.p.
tentia actum, vnde eſt quod per reductionem perti- Tab.v actus
net ad genus termini, ſicut potentia pertinet ad ge- nu 55.56.
nus actus, vt dictum eſt; ſed potentia realiter diſtin-
guitur ab actu, inde enim fit, quod eſſe in potentia, &
eſſe in actu non poſſunt eſſe ſimul in eodem, ergo
motus realiter diſtinguitur à termino.

4 Præterea motus non eſt ens completum,
ſed via ad eſſe completum, vnde à Philoſopho poni- 4 d p.q p a
tur motus 3. phyſ. t.6. medius inter potentiam, & pu- 4.quæſt.1 c
rum actum. Præterea motus non eſt in inſtanti, ſed
in tempore, & eſt cauſa termini, quia cauſa naturalis
operatur effectum per motum, vt dictum eſt, & ſe-
paratur a termino; terminus vero eſt in inſtanti. cau-
ſatur à motu, & eſt quando ceſſauit eſſe motus; Sed
hæc non poſſunt eſſe realiter eadem, quia nulla via
eſt realiter terminus; Et nullum exiſtens in inſtanti
poteſt eſſe idem cum eo. quod non poteſt eſſe in in-
ſtanti; & cauſa omnis realiter diſtinguitur à ſuo effe-
ctu, vt ſæpius dictum eſt, & ſi alterum interimitur, vt
dicit Philoſophus 7. top. cap. p. loco 12. alterum au-
tem non, non ſunt idem, ergo motus realiter diſtin-
guitur à termino.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 3. phyſ. t.6. dicit, 3 phyſ.l.2.
quod motus eſt actus imperfectus, ſeu forma imper- 11.met.l.p.
fecta, terminus vero ad quem eſt motus, eſt forma
perfecta; ſed forma imperfecta eſt eadē numero cum
eadem facta perfecta, ergo motus non diſtinguitur
realiter à termino.

Reſpondeo dicendum, quod duplex eſt motus, 4.d 12.q p.a.
vnus eſt, ſecundum quem nihil mutatur, & variatur 3.quæſt.p.c.
de eo, quod eſt intra rem, ſed tantum hoc, quod eſt & ad 3.
extra, vt motus localis & hic realiter diſtinguitur à
termino. nam motus eſt in mobili, vt dictum eſt: ter- q.17.a.1.5.
minus vero ipſius puta locus, eſt in locante, vt di-
ctum eſt. Alter vero eſt, ſecundum quem variatur q.19.a.2.
illud, quod ineſt rei, puta quantitas, vel qualitas, vt eſt
motus augmentationis, vel alterationis, & in hoc
motu duo conſiderari poſſunt, vnum eſt id, quod de
motu eſt in rerum natura, & hoc modo nihil eſt 3.phyſ.l.5.
aliud, quam inchoatio quædam actus perfecti in eo,
quod mouetur, ſicut in eo, quod dealbatur, iam inci-
pit eſſe aliquid albedinis; & quia albedo in eſſe in-
choato realiter non diſtinguitur ab eadem in eſſe
perfecto, quia albedo ſequens facit vnum quid cum
præcedente, ideo non diſtinguitur realiter a termi-
no. Alterum eſt ratio motus, quæ quia completur
non ſolum per id, quod eſt de motu in rerum natura,
ſed etiam per id, quod ratio apprehendit: nam ad
hoc, quod illud imperfectum albedinis, ſeu albedo
in eſſe inchoato habeat rationem motus, requiritur

Digitized by Google

vlterius, quod intelligamos ipſum quaſi mediom inter dno, quorum præcedans comparatur ad ipſum, ſicut potentia ad actum, vnde motus dicitur actos: conſequens vero comparatur ad ipſum, ſicut perfectum ad imperfectum, vel actos ad potentiam, propter quod motus dicitor actus exiſtentis in potentia, vt dictum eſt, propterea motus ratione diſtinguitur à termino.

Ad primum ergo dicendum, quod licet albefactio realiter non diſtinguatur ab alhedine, non tamen albefactio eſt ad albefactionem, & motos ad motum, (in c.) quia albefactio, & motus ratione diſtinguitor ab albe line, atque adeo à termino, vt dictom eſt. Sicut ſimiliter, licet motus realiter non diſtinguatur ab actione, & paſſione, neque tamen motus eſt actio, (q 17. a. 4.) vel paſſio neque actio eſt paſſio, neque contra, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod quia motus dicit formam inchoatam cum tendentia ad vlteriorem gradum, ideo ratione diſtinguitor à termino, qui eſt forma perfecta. Verum ſicut forma perfecta, & imperfecta non diſtinguuntur realiter, ita nec motus, & eius terminus, licet acquiſito termino non remaneat eſſe imperfectum formæ (in c.) ſub ratione termini, eum faciat vnum cum eſſe perfecto formæ.

(ibid. & 5. phy. l 3.) Ad tertium dicendum primo, quod motos non eſt realis potentia, ſed à nobis concipitur per modum potentiæ reſpectu termini, qui eſt actus perfectus, & ideo ſicut albedo inchoata facit vnum realiter eum albedine perfecta, ita & motus cum termino, quantum ad id, qood aſt de motu in (ad 5.) rerom natura. Quod vero motus non ſit in inſtanti cum termino, ſitque illius cauſa & ab illo ſeparari poſſit, tantum inde colligitur diſtinctio rationis inter ipſa, vt patet in ſimili de motu, actione, & paſſione, vt dictum eſt.

ARTICVLVS V.

Vtrum vnitas ſpecifica motus ſumatur à termino ad quem.

(5. phyſ. l 6.) Videtur qood vnitas ſpecifica motus non ſumatur à termino ad quem. Dicit enim Philoſophus 5. phyſ. t. 33. quod motus circularis, & rectus differunt ſpecie: ſed iſti duo motus poſſunt tendere ad eundem terminum ſpecie, ergo motus non ſumit ſuam vnitatem ſpecificam a termino ad quem.

(7. phyſ. l. 2.) 2 Præterea ambulatio, & volatio non ſunt vnus motos ſpecie, vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 30. ſed ambulatio, & volatio poſſunt tendere ad vnum terminum ſpecie, ergo motus non ſumit vnitatem ſpecificam à termino ad quem.

3 Præterea motus ab albo in fuſcum, & à nigro in fuſcum non ſunt vnus motus ſpecie, vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t 52. ſed hi motus habent eundem terminum ſpecie, ergo motus non ſomit ſuam vnitatem ſpecificam à termino ad quem.

4 Præterea generatio, & creatio poſſunt termi- (lo cit. ad 4.) nari ad eundem terminum ſpecie; nam ille homo, qoi nunc generatur, poterat a Deo creari, ſed generatio, & creatio non ſunt vnus motus, vel mutatio ſpecie, ergo motus non ſumit ſuam vnitatem ſpecificam à termino ad quem.

(lo. infr cit. ad 5.) 5 Præterea motus ignis vſque ad mediam regionem, ſi ibi detineatur, & aſcenſus eiuſdem ad concauum lunæ ſunt eiuſdem ſpeciei, & tamen terminus ad quem vtriuſque non eſt idem ſpecie, ergo motus non ſumit ſpeciem à termino ad quem.

Sed contra eſt auctoritas Philoſophi 5. phyſ. à t. 31. (5. phyſ. l. 1.) vbi dicit vnitatem ſpecificam motus ſumi ex termino ad quem.

2 Præterea motus ſumit ſuã denominationẽ à ter- (5. phyſ. l. 5.) mino ad quẽ & non à termino à quo, vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 4. cuios ratio eſt, quia per mutationem aufertur terminus a quo, & acquiritur terminus ad quẽ vnde motus videtur repugnare termino à quo, & conuenientiam habere cũ termino ad quem; ſed ab illo ſomit motus ſuam vnitatem ſpecificam, cum quo habet conuenientiam, & à quo denominatur, magis, quam ab eo, cum quo videtur habere repugnantiam, & à quo non denominatur, ergo motos ſumit ſuam vnitatem ſpecificam à termino ad quem.

3 Præterea cum proceſſus cuiuſlibet ſcientiæ (p poſt l 4.) ſit quaſi quidam motus rationis, conſimili modo motus ſumit ſuam vnitatem, atque ſcientia; ſed hæc ſumit ſuam vnitatem ſpecificam ex fine, ſeu ex termino ſcientiæ, ergo & motos ſumit ſuam vnitatem ſpecificam à termino ad quem.

Reſpondeo dicendum, quod motus ſecundum (q. 5. a p.) rationẽ ſuæ ſpeciei requirit duos terminos, à quo, & ad quẽ præter ſubiectum, puta mobile; per motum enim mobile tranſit à termino à quo ad terminum ad quem vt dictum eſt Cum autem ab eodem ſu- (7. phyſ. l. 2.) mat res ſuam vnitatem ſpecificam à quo ſumit ſuum eſſe, oportet ab eodem ſimiliter ſumat motus ſuam vnitatem ſpecificam à quo ſumit ſuum eſſe, non ſumit autem motus ſuum eſſe à mobili, nec à termino (p p. q. 45. a. p. ad 5.) à quo; non ab illo quia motus non diuerſificatur per inſtrumenta, quia hæc ſe tenent ex parte mobilis; neque ab hoc, quia nihil refert quantum ad rationem v. g. dealbationis, & cuiuſlibet alterius motus, vtrum ille, qui dealbatur, fuerit niger, vel pallidus, vel rubeus: quare debet illud ſumere, & conſequenter & vnitatem ſpecificam à termino ad quem. Quod etiã confirmatur, quia motus eſt via ad terminum ad quẽ, (art preced.) vt dictum eſt, via autem ſpecificatur à termino ad (7 phyſ. l. 5.) quem, vt dicit Philoſophus 3. phyſ. t. 21. diſtinguitur enim ratione via ex Thebis Athenas, & ab Athenis Thebas. Præterea quia Philoſophus 5. phyſ. t. 5. dicit motum eſſe in prædicamento termini; cuius ratio nulla alia eſt, quam quia motos ſumit ſuam vnitatem ſpecificam a termino ad quem.

Ad primum ergo dicendum, quod ad vnitatem (5 phyſ l. 6.) ſpecificam motus localis præter terminum ad quem, (5. phyſ. l. 8.) requiritur vnitas ſpatij, & viæ, per quam tenditur ad terminom. Et quia linea circularis, & recta differunt ſpecie, ideo & motus tendentes ad eundem terminum ſpecie per viam ſpecie diuerſam differunt ſpecie.

Ad ſecundum dicendum, quod loci mutatio (7. phyſ l. 2.) non diuerſificatur, & moltiplicatur ſpecie per inſtrumenta motus, ſed per figuras, & magnitudines, ſuper quas tranſit motos, ſic enim rectum à circulari differt; & ratio huius eſt, quia motus non recipit ſpeciem à mobilibus, ſed potius à rebus, ſecundum quas mobilia mouentur: inſtrumenta autem ſe tenent ex parte mobilium, figuræ aotem ex parte rei, in qua eſt motus.

Ad tertium dicendum, quod motus, qoi termina- (p. p. 45 a 5. & 2. ad 2. & art. 3. c.) tur ad medium, vt docet Philoſophus 5. phyſ. t. 52. vtitur illo tamquam duplici termino: nam ſi ſit motus ex albo in fuſcum, fuſcum habet rationem nigri: ſi vero ſit motus ex nigro in fuſcum, fuſcum habet rationem albi, & ita motus ſpecie diuerſi non tendunt ad terminum vnum ſpecie.

q.13 de ver. a.14 ad 8. Ad quartum dicendum, quod creatio neque eſt motus neque mutatio: nam quod creatur non fit ex ſubiecto præexiſtenti, quod tamen requiritur ad motum, vel mutationem. Præterea creatio terminatur ad ens ſimpliciter, ſecus vero generatio.

1.2 g c 171 ad 4 pol a. t c. Ad quintum dicendum, quod idem eſt motus numero ad terminum, & medium formaliter ſumptum: quod ſi ibi detineatur vi ignis, vt non tendat magis ſurſum, id eſt per accidens, & violenter ibi manet: motus autem violentus, & naturalis tantum differunt accidentaliter, & non eſſentialiter, ſeu ſpecifice.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ad vnitatem numericam motus requiratur vnitas termini ad quem, temporis, mobilis, & motoris.

p 1 q 12. a. 3. arg. 2. & ad 2. VIdetur quod non requiratur ad vnitatem numericam motus vnitas termini ad quem. Nã voluntas eodem numero motu intentionis poteſt plura intendere, ergo ſimiliter in naturalibus idem numero motus poteſt eſſe ad plures numero terminos ad quem.

q.12 de ver. a.14 arg. 2. 2 Præterea idem eſt motus numero, qui tendit, ad medium, & ad extremum ſicut & voluntas eodem motu tendit in media, & finem; ſed medium, & extremum non ſolum differunt numero, ſed etiam ſpecie, vt dicit Philoſophus 10. eth. ergo poteſt vnus numero motus eſſe, licet non ſit ad vnum numero terminum ad quem.

3 Videtur quod non requiratur vnitas tempo-
5 phyſ l. 6. ris. Dicit enim Philoſophus 5. phyſ. t. 37. quod ſi eadem qualitas numero corrupta recuperari poteſt, quod alteratio ſequens erit eadem numero cum præcedente; ſed hæ duæ alterationes ſunt in diuerſis temporibus numero, vt conſtat, ergo vnitas numerica motus non requirit vnitatem numericam temporis.

q.14. a. 6. arg. 9. q. 17. a. 2. 4 Præterea idem numero filius, qui eſt ab vno parente potuit, vt dictum eſt naſci ab alio parente; ſed generatio fit per motum alterationis præcedentem, vt dictum eſt, ergo idem motus numero poteſt eſſe in diuerſis numero temporibus.

5 phyſ l 5. 5 Videtur quod ad vnitatem numericam motus non requiratur vnitas numerica mobilis. Dicit enim Philoſophus 5 phyſ. t. 23. quod ſi poſt primam chordam pulſatur vltima, eſt vnus numero motus; ſed mobilia ſunt numero diſtincta, vt patet, ergo ad vnitatem numericam motus non requiritur vnitas numerica mobilis.

5 phyſ. l. 7. 6 Præterea inter motum localem liquoris, quo flamma ſuſtentatur, quam Philoſophus 5 phyſ. t. 40. vocat diffuſionem & motum localem flammæ, qui à Philoſopho ibidem vocatur lampas, qui conſequitur prædictum motum, nullum interiacet tempus, & proinde eſt vnus numero motus; ſed talis motus non habet vnum numero mobile, ſed plura, vt patet, ergo vnitas numerica mobilis non neceſſario requiritur ad vnitatem numericam motus.

7 met. l. 7. 7 Præterea ſi canis à concauo lunæ in terram deſcendat, & in medio aere moriatur, talis deſcenſus eſt vnus numero motus, cum nulla quies media intercipiatur; & ſimiliter motus virgæ, cuius vna pars eſt arida, altera viridis, eſt vnus numero: ſicut & ſi continuetur aurum argento, motus illius totius continui erit vnus numero: ſed in his motibus mobile non eſt idem numero, ſed plura numero, cum canis viuus, & mortuus ſpecie differant, & ſimiliter pars arida, & viua, ergo ad vnitatem numericam motus non requiritur vnitas numerica mobilis.

8 Præterea ſi guttæ cadentis vna pars in via reſoluatur in aerem & alia pars augeatur per condenſationem actus noui ei oppoſiti, deſcenſus erit vnus numero motus: & ſimiliter ſi duæ guttæ cadant, & in medio vniantur, erit vnus numero deſcenſus: & tamen vtrobique mobile non eſt vnum, ergo ad vnitatem numericam motus non requiritur vnitas numerica mobilis.

9 Videtur quod ad vnitatem numericam motus non requiratur vnitas numerica motoris. 3. phyſ l 5. Tab. v. actio n. 25.
Dicit enim Philoſophus 3. phyſ. t. 21. quod motus realiter identificatur actioni: ſed eadem numero actio poteſt eſſe a pluribus agentibus, ergo & idem numero motus poteſt eſſe à pluribus motoribus.

10 Præterea ſi fax continue deferatur per manum vnius, tum per manum alterius à loco ad locum, nulla mora interpoſita, motus erit vnus numero, ſed motores erunt plures numero, ergo ad vnitatem numericam motus non requiritur vnitas numerica motoris.

Sed contra eſt quod Philoſophus 5. phyſ t. 32. di- 5 phyſ l. 6 & 7.
cit ad vnitatem numericam motus requiri vnitatem numericam termini ad quem, & temporis & t. 24. & 8 phyſ l. 15.
30. & 8. phyſ. t. 49. dicit requiri vnitatem numericam mobilis, & motoris, quia vbi eſt aliud, & aliud mouens, non erit motus continuus, & conſequenter vnus numero, ſed erit conſequenter ſe habens.

Reſpondeo dicendum, quod ad vnitatem nume- 5 phyſ l. 7.
ricam motus quatuor vnitates potiſſimum requiruntur, vnitas nimirum numerica ſubiecti, ſeu mobilis, vnitas termini ad quem, vnitas temporis, & vnitas numerica motoris: Ratio huius eſt, quia cum multipliciter dicatur vnum ſimpliciter, vno modo, ſicut aliquod indiuiſibile eſt vnum, alio modo ſicut continuum eſt vnum, motus non poteſt dici vnus ſimpliciter ſicut indiuiſibile, quia nullus motus eſt indiuiſibilis, vnde relinquitur, quod hoc modo dicatur vnus ſicut continuum, & quod hoc ſit motui eſſe vnum ſimpliciter, quod eſt ei eſſe continuum: & ipſa continuitas motus ſufficit ad eius vnitatẽ: ſequitur enim quod ſi eſt continuus, eſt vnus. Quæcunque igitur requiruntur ad continuitatem motus, requiruntur ad eius vnitatem: ad continuitatem autem motus requiritur primo quod ſit vnus ſecundum ſpeciem, id eſt quod tendat ad terminum ad quem ſpecie, imo & numero vnum, quia vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t.
38. vnus numero actus, eſt vnius numero qualitatis acquiſita per actum illum. Secundo quod ſit vnius l. 6.
ſubiecti, quia diuerſorum ſubiectorum motus poſſunt eſſe habiti, ſed non continui, vt patet in mutatio-
ne candelæ per motum diuerſarum manuum. Præ- l. 7.
terea, quia motus, vt dictum eſt cum ſit actus mobilis, eſt ſubiectiue in mobili, nullum autem accidens numero idem poteſt eſſe in pluribus numero ſubie-
ctis. Tertio quod ſit vnius temporis, id eſt vt non in- q. 17. a. 5.
terueniat aliqua immobilitas, & quies, quia ſi deficeret aliquod tempus motui, in quo mobile non mo- 4 d 4 q p a.
ueretur, ſequeretur, quod illud quieſceret: ſi autem 3. quæſt. 2. c.
quies interponitur, erunt multi motus, & non vnus: d. 14 q. p. art.
multi enim motus ſunt, & non vnus, quorum quies 5 quæſt. p.
in medio eſt. Vnde ſi aliquis motus ſit, qui intercipiatur quiete, neque erit vnus, neque continuus: in-
tercipitur autem quiete, ſi tempus ſit in medio: vnde 1. 7. 5. phyſ.
requiritur ad vnitatem motus, quod ſit vnum tempus continuum. Sed tamen hoc non ſufficit, quia motus, qui non eſt vnius ſpeciei, non eſt continuus, etiã

Digitized by Google

ſi tempus non deficiat, quia etſi ſit vnum tantum tẽpus, erit aliud ſecundum ſpeciem, quia neceſſe eſt ad hoc, quod ſit motus vnus continuus, quod ſit vnus ſecundum ſpeciem, vt dictum eſt, licet non ſequatur, quod motus, qui eſt vnus ſecundum ſpeciem, ſit vnus
initio corp. ſimpliciter. Demum requiritur ad hoc, quod motus ſit vnus numero, quod ſit ab vno motore numero, quia ſi eſſet à pluribus motoribus, nõ eſſet totus mo-
7 phyſ.l. 11 tus continuus, ſed conſequenter ſe habens. Vnde relinquitur, quod ad vnitatem numericam motus requiruntur quatuor vnitates, mobilis, termini ad quem, temporis, & motoris.

Ad primum ergo dicendum, quod vnius motus poſſunt ex vna parte eſſe plures termini, ſi vnus ad alium ordinetur, ſed duo termini ad inuicem non ordinati ex vna parte vnius motus eſſe non poſſunt.
p 1 q. 12.a. 3.ad, Verum quoad motum voluntatis conſiderandum eſt, quod id, quod non eſt vnum ſecundum rem, poteſt accipi vt vnum ſecundum rationem. Intentio autem eſt motus voluntatis in aliquid præordinatũ in ratione; & ideo ea, quæ ſunt plura ſecundum rem, poſſunt accipi, vt vnus terminus intentionis, prout vnum ſunt ſecundum rationem, vel quia aliqua duo concurrunt ad integrandum aliquid vnum, ſicut ad ſanitatem concurrunt calor, & frigus commenſurata, vel quia aliqua duo ſub vno communi continentur, quod poteſt eſſe intentum, puta acquiſitio vini, & veſtis continentur ſub loco, ſicut ſub quodam cõmuni; vnde nihil prohibet quo ille, qui intendit lucrum, ſimul hæc duo intendat.

q 12. de ver. a 14. ad 2. Ad ſecundum dicendum, quod verbum Philoſophi intelligendum eſt, quando ſiſtitur in medio; quando enim per medium trãſitur ad terminum, tunc eſt vnus numero motus, ſicut patet ſimiliter in appetitiuis, quando enim voluntas mouetur in id, quod eſt ad finem, cum ordine ad finem, eſt vnus motus.

Ad tertium dicendum, quod ideo dicit Philoſo-
5 phyſ.l.6. phus, quod ſi ſit eadem qualitas, quæ recuperatur, erit idem motus numero ſecunda alteratio cum prima, ſi vero non redit eadem numero qualitas, ſequitur quod non ſit idem numero actus, quia eadem ratio videtur in primo aſpectu de vnitate qoalitatis, & motus, cum tamen vere non ſit eadem ratio, vnde licet eadem numero ſanitas redeat, non tamen ſequitur, quod ſit vnus numero motus ſecunda alteratio cum prima. Et ratio eſt, quia non ſequitur, quod ſi terminus motus eſt vnus numero, neceſſario debeat & motus eſſe vnus numero, vt patet manifeſte in motu locali; Cum enim ambulans pauſat, ceſſat illa ambulatio, ſed quando iterum ambulare incipit, iterum ambulatio erit: ſi ergo dicatur, quod ſit vna, & eadem ambulatio, contingit, qood vnum, & idem ſit, & corrumpatur multoties, quod eſt impoſſibile. Sic ergo ſimiliter, licet contingeret, quod eadem ſanitas numero reparatetur, non ſequeretur, quod ſecunda ſanatio eſſet idem numero motus cum prima, ſicut nec ſecunda ambulatio cum prima, quamuis vtraque ſit ad eundem locum, numero.

Ad quartum dicendum, vt dictum eſt alibi.

q 14. a 6. ad p. 5. phyſ.l.5. Ad quintum dicendum quod motus primæ chordæ, & vltimæ intermiſſis mediis non eſt ſimpliciter continuus & vnus; nam licet ſit continuus ex parte
ia c. temporis, ſed non ex parte rei, cuius tamen vnitas numerica requiritur ad vnitatem numericam motus vt dictum eſt.

5.phyſ.l.7. Ad ſextum dicendum, quod ſicut nihil prohibet in vno inſtanti temporis, ad quod terminantur partes eius, terminari vnum motum, & incipere alium motum alterius generis, vel ſpeciei, vt curſum, & febricitationem, & ſic illi motus erunt habiti, ſed non continui; ita poterunt etiam duo motus eiuſdem ſpeciei terminari ad idem inſtans temporis, vt patet in motu locali liquoris ſuſtentantis flammam, & flammæ.

Ad ſeptimum dicendum, quod quia in corru- q 3.a.13.
ptione rei fit reſolutio vſque ad materiam primam, vt dictum eſt ideo cum per mortem canis recedant omnia accidentia, & de nouo alia cum noua forma adueniant, quæ in toto compoſito, vt dictum eſt, ſuſtentantur, non poteſt eſſe vnus numero motus deſcenſus canis à concauo lunæ ad medium aerem, vbi moritur, & inde ad terram, ſed erunt duo motus conſequenter ſe habentes.

Ad octauum dicendum, quod ſemper remanet Ibid a.11.
pars, quæ non reſoluitur in aerem, & illa retinet eundem numero motum; quando vero duæ guttæ vniuntur, ſicut ante vnionem erant duæ, ita & duo motus; poſt vnionem vero, ſicut fiunt vna numero aqua, ita ſit vnus numero motus, iuxta ea, quæ dicta ſunt.

Ad nonum dicendum, quod eadem numero actio In c.
poteſt eſſe a pluribus agentibus ſubordinatis, puta a Tab, t. actio nu 65.
primo, & ſecundo agente, non tamen a duobus agen- in c.
tibus eiuſdem ordinis.

Ad decimum patet ex dictis.

ARTICVLVS VII.

Vtrum duo motus ſpecie diſtincti poſſint continuari.

Videtur quod duo motus ſpecie diſtincti poſſint continuari. Dicit enim Philoſophus 5. met t. 8.
& 9 quod aurum poteſt continuari argento; ſed ea- 5 met l.7
dem eſt ratio motuum ſpecie diuerſorum, atque auri, & argenti, quæ poſſunt eſſe termini ad quos motuum ſpecie diuerſorum, ergo duo motus ſpecie diuerſi continuari poſſunt.

2 Præterea lignum, cuius vna pars eſt alba, & alia 2 d. 40 q 1. 4.c.
nigra, eſt vnum continuum, & tamen albedo, & nigredo ſpecie differunt, ergo quæ ſpecie differunt, poſſunt continuari; quare & motus ſpecie differentes, nam eadem eſt ratio vtrorumque.

3 Præterea illa ſunt continua, quæ copulantur 5.phyſ.l.6
termino communi, vt dicit Philoſophus 5 phyſ. t. 27. ſed duo motus ſpecie differentes poſſunt copulari vno termino communi, nam poteſt in eodem inſtanti terminari vnus motus, & alius ſpecie diſtinctus incipere.

4 Præterea dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 27. quod 5 phyſ.l. 5.
fructus continuatur arbori; ſed hæc differunt ſpecie, 5. metaph. 5.
ergo ſpecie differentia poſſunt continuari; ſed eadem eſt ratio motuum, & rerum, ergo & motus ſpecie diſtincti poſſunt continuari.

Sed contra eſt, quod Philoſophos 5. phyſ. à 5.phyſ.l.6.
t. 41. dicit, quod ad hoc, vt motus ſit continuus, & vnus, neceſſe eſt quod ſit vnus ſecundum ſpeciem.

2 Præterea dicit Philoſophus ibidem, quod ea ibid.
poſſunt continuari, quæ poſſunt habere idem extremum; ſed quæ differunt ſpecie, habent diuerſa extrema vt dicitur ibidem, ergo motus ſpecie differentes non poſſunt continuari.

Reſpondeo dicendum, quod res diuerſæ ſpeciei 5. met.l.7
poſſunt continuari. Ratio huius eſt, quia illa ſunt ſecundum ſe coqtinua, quæ non dicuntur vnum per contactum, ſed habent eandem quantitatem, nam quæ ſe tangunt non dicuntur vnum, ſed duo corpora; poſſunt autem duo ſpecie diuerſa eſſe vnum ſine contactu,

5 phyſ. t. 7 contactu, & habere eandem quantitatem, vt ſi continuetur aurum argento, & fructus arbori, talia enim duo erunt vnum, ſi attendatur ſola quantitas, non autem ſi attendatur natura ſubiecti. Similiter & motus ſpecie diuerſi continuari poſſunt in ratione ſubiecti & temporis extrinſeci, quia, vt dictum eſt, nihil prohibet in vno inſtanti temporis ad quod continuantur partes illius, terminari vnum motum, & 5 phyſ. t. 7. incipere alium eiuſdem ſubiecti alterius ſpeciei, vel generis, vt poſtquam quis cucurrit, vt dicit Philoſophus t. 40. 5 phyſ. immediate febricitare poteſt. Vnde non ſufficit vnitas temporis ad continuitatem motus, vt inquit Philoſophus ibid. t. 41. nam poſſunt motus ſpecie diuerſi, & conſequenter non continui ratione formæ continuari ratione temporis extrinſeci, ita vt inter illos nullum medi et tempus, ſed ſolum inſtans terminans vnum motum, & incipiens alium; non poſſunt autem motus ſpecie diuerſi continuari ratione formæ, Cuius ratio eſt, quia continuitas motus non diſtinguitur realiter ab ipſo motu, nec ſimiliter motus ipſe nec eius continuitas a forma, cum motus nihil aliud ſit quam forma, vt eſt in continuo fieri, ſeu quam forma imperfecta, vt continue, & ſucceſſiue tendens ad vlteriorem perfectionem, vt dictum eſt, diuerſæ autem formę ſpecie non poſſunt intrinſece continuari, quia carent extremis, continuari enim tantum competit illis, quorum extrema poſſunt eſſe vnum; quare nec motus ſpecie diuerſi continuari poſſunt, & in hoc diſtinguuntur duo motus ſpecie diuerſi a duabus rebus permanentibus, puta duabus formis ſpecie diuerſis, quod hæ poſſunt in ratione quanti continuari, vt dictum eſt, in forma fructus, & arboris, auri, & argenti, quia diſtinguuntur realiter à quantitate, vt dictum eſt, & per eandem numero quantitatem extenduntur, vnde ſunt vnum numero in ratione quanti, ſed non in natura ſubiecti, motus vero non poſſunt continuari, quia habent propriam continuitatem, & quantitatem realiter indiſtinctam à forma, & termino. Quare ſi termini ſunt diſtincti ſpecie, & non poſſunt continuari, nec motus poterunt continuari, excipiendus tamen eſt motus localis, nam cum hic realiter à termino diſtinguatur, vt dictum eſt, & ſubiectetur in mobili quanto, vt dictum eſt, fit vt modo remaneat idem mobile quantum, & nulla intercedat mora inter motus locales, poſſint inter ſe continuari, & ex his patet ad argumenta.

(Left-margin notes beside this passage, partly illegible: q. 7. a. 9 & 5 phyſ. l. 7.; 5 phyſ. l. 5.; 5 met. l. 4.; q. n. log.; 5 met. l. 7.; q. 4; q. 17.)

ARTICVLVS VIII.

Vtrum contrarietas in motibus ſumatur ex terminis ad quos, an vero ex terminis à quibus.

5 phyſ. l. 8. VIdetur quod contrarietas motuum ſumi debeat ex terminis ad quos. Quia ab eo, à quo aliquid recipit ſpeciem, recipit etiam contrarietatem vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 48. ſed motus recipit ſpeciem à termino ad quem, ergo ab illo recipit & contrarietatem.

Ibid. 2 Præterea ab eo debet ſumi contrarietas in motibus, quod eſt cauſa contrarietatis; ſed hoc eſt terminus ad quem, non terminus à quo, nam duo motus ex contrariis recedentes poſſunt in vnum & idem tendere, vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 48. ergo contrarietas in motibus debet ſumi ex terminis ad quos.

1. cœli l. 6. 3 Videtur quod contrarietas ſumatur ex terminis à quibus. Motus enim circularis, & rectus ſunt contrarij, vt dicit Philoſophus 1. cœli. t. 25. ſed non ſunt contrarij ex parte terminorum ad quos, quia poſſunt verſari circa eundem terminum ad quem, ergo contrarietas motuum non ſumitur ex terminis ad quos.

4 Præterea aſcenſus aeris a terra, & deſcenſus eiuſdem ab igne ad ſuum locum, ſunt contrarij, ſed hæc contrarietas non poteſt ſumi ex terminis ad quos, cum ſit omnino idem terminus vtriuſque, ergo ſumitur ex terminis à quibus.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 5. phyſ. t. 46. dicit, quod contrarietas motuum ſumitur ex terminis a quibus, & ad quos. 5. phyſ. l. 8.

Reſpondeo dicendum, quod motus ſumit contrarietatem ex terminis à quibus, & ad quos, mutatio vero ſumit contrarietatem vno modo ex acceſſu ad aliquem terminum, & receſſu ab eodem. Altero vero ex contrarietate terminorum a quibus, & ad quos ſimul. Ad cuius euidentiam ſciendum, quod quinque modis vniuerſaliter accipi poteſt ratio contrarietatis in motibus, quorum primus eſt, vt ratio contrarietatis motuum accipiatur ſecundū acceſſum ad aliquem terminum, & receſſum ab eodem, quomodo generatio, & corruptio ſunt contraria, quia generatio eſt motus ad eſſe, corruptio vero eſt motus ex eſſe. Secundus eſt, vt ratio contrarietatis accipiatur ſecundum contrarietatem terminorum à quibus incipit motus. quomodo contrariantur inter ſe motus ex ſanitate, & motus ex ægritudine. Tertius vt accipiatur contrarietas ſecundum contrarietatem terminorum ad quos, quomodo contrariantur motus ad ſanitatem, & motus ad ægritudinem. Quartus, vt accipiatur contrarietas ſecundum contrarietatem termini a quo ad terminum ad quem, quomodo contrariatur motus ex ſanitate ei, qui eſt in ægritudinem. Quintus eſt, vt accipiatur contrarietas ſecundum contrarietatem vtrorumque terminorum, non enim contingit ſecundum aliquam aliam rationem opponere motum motui. Ex his modis duo inutiles omnino ſunt, puta ſecundus, & quartus; & hic quidem, quia motus, qui eſt ex vno contrario, non poteſt dici contrarius ei, qui eſt in aliud contrarium, vt motus ex ſanitate motui in ægritudinem; idem enim non eſt ſibi ipſi contrarium; ſed motus, qui eſt ex ſanitate motui, qui eſt in ægritudinem, eſt vnus, & idem ſubiecto, atque adeo realiter, licet differant ſecundum eſſe, ſeu ratione; Nam vnus importat habitudinem motus ad terminum à quo, alius vero habitudinem eiuſdem motus ad terminum ad quem; ille vero multo minus vtilis eſt, quia ex terminis à quibus nullo modo poteſt ſumi contrarietas motuum. Quod patet primo, quia duo motus, qui in idem tendunt, non ſunt contrarij; ſed duo motus ex contrariis recedentes poſſunt in vnum, & idem tendere, puta ſi duo motus ex contrariis in idem medium tenderent. Præterea, quia ex illo accipienda eſt ratio contrarietatis in motu, quod magis facit motum eſſe contrarium ſed contrarietas terminorum ad quos magis videtur eſſe cauſa contrariorum motuum, quam contrarietas terminorum à quibus motus incipit, quia cum dico motus incipere contrariis terminis, dico remotionem contrarietatis, cum vero dico motus accedere ad contraria, dico acceptionem contrarietatis, ergo non accipitur contrarietas motuum ſecundum terminos à quibus tantum. Demũ quia ab eo, à quo aliquid recipit nomen & ſpeciem, recipit etiam contrarietatem, cum contrarietas ſit differentia ſecundum formam, vt patet 10. met. ſed vnuſquiſque motus magis denominatur, & ſpeciem recipit à termino ad quem, quam à termino à quo, cũ

N

Digitized by Google

ille habeat rationem formæ; sic enim sanatio dicitut motos in sanitatem, & ægrotatio motus in ægritudinem. Magis ergo accipienda est contrarietas motuũ secundum terminum ad qnem, quam secundum terminum à qno. Ex reliquis vero modis solus quintus modus ponit contrarietatem in motibus, reliqui verò duo faciunt contrarietatem in mutationibus. Et de primo probatur primo, quia contrarietas aliquorum accipitur secundum propriam rationem ipsorum, propria autem ratio specifica motus est, quod sit quædam mutatio à subiecto in subiectum affirmatum. Secundo probatot inductione tum in alteratione corporali, quia ægrotare est contrarium ei, quod est sanari, quorum primus est motus a sanitate in ægritudinem, alius vero ab ægritudine in sanitatem, tum in alteratione spirituali animæ, quia ei, qnod est addiscere, contrarium est decipi, hi enim motus sunt in contraria ex contrariis quia addiscere est motus ab ignorantia ad scientiam, decipi autem à scientia ad ignorantiam. De secundo vero etiam probatur, quia si sermo sit de mutatione in rebus, in quibus inuenitur contrarietas, sola contrarietas terminorum ad quos, non facit contrarietatem motus, sed mutationis: & ratio est, quia vbi est contrarietas sola terminorum ad quos, non est mutatio à subiecto in subiectum, sed vel a subiecto in non subiectum, vel à non subiecto ad subiectum, quod conuenit tantum mutationi, vt distinguitur a motu. Si vero sit sermo de rebus, in quibus non est contrarietas, sicut in substantiis, & similibus: in his accipitur contrarietas mutationis ex eo, quod est recessus ab eo, & quod est accessus in ipsum idem, sicut accessus ad formam ignis, quod pertinet ad generationem eius, & recessus ab eadem forma, quod pertinet ad eius corruptionem, sunt contraria, vnde generatio est contraria corruptioni, & quæcunque remotio cuicunque acceptioni, sed huiusmodi non sunt motus, sed mutationes; vnde relioquitur, quod ad contrarietatem motus, vt distinguitur à mutatione, requiritur contrarietas terminorum à quibus, & ad quos simul; Et ex his patet ad prima duo obiecta.

Ad tertium dicendum, qood motus rectus, & circularis non sunt contrarii, vt probat Philosophus p. cæli. t. 24. vnde loco cit. tantum loquitor ex hypothesi, si esset aliquid contrarium circulari, maxime contrariaretur rectum.

p.cœli.l.8. in c.

Ad quartum. Respondeo ex dictis.

ARTICVLVS IX.

Vtrum quies contrarietur motui.

5.phys.l.10. Videtur quod quies non contrariatur motui. Vnum enim vni opponitur, sed motui opponitur motus, vt dictum est, ergo non contrariatur motui quies.

p.cœli.l.8. 2 Præterea dicit Philosophos p. cœli. t. 24. quod motui cœli non opponitur vlla quies, ergo motui, vt motus est, non opponitur quies.

5.phys.l.9. 3 Præterea dicit Philosophus 5. phys. t. 55. quod mutationi non opponitor quies, sed non mutatio, ergo similiter motui non opponitur quies, sed non motus.

5.phys.l.10. 4 Præterea si opponitur quies motui, maxime illa, quæ est in termino à quo; sed hoc est falsum. quia cum aliquis mouetur ex hoc termino sicut ex loco, aut vt abiiciatur ille terminus, sicut qualitas, vel quantitas, adhuc dum mouetur, videtur habere illud, quod abiectum est, vel derelictum, non enim subito deserit aliquid totum locum, sed successiue, & similiter successiue amittit albedinem, ergo dum mouetur, adhuc remanet in termino à quo. Si igitur quies, qua aliquid manet in termino à quo contrariatur motui, quo idem recedit, sequitur, quod duo contraria sint simul, quod est impossibile, ergo dicendum est quod motui non contrariatur quies.

Sed contra est, quod Philosophus 5. phys. t. 55. dicit, quod motui opponitur quies. Ibid.

Respondeo dicendum, quod motui opponitur quies. Est enim quies priuatio motus. Quod autem priuatio sit qnodammodo contrarium, patet, nam priuatio & habitus est prima contrarietas, vt dicitur 10. metaph. quia scilicet in omnibus contrariis saluatur ratio priuationis, & habitus, cum semper alterum sit quasi priuatio respectu alterius, vt album respectu nigri, & amarum sespectu dulcis. Verum non omni motui opponitur omnis quies. Cum enim motus sit inter duos terminos affirmatos, motui, qui est ex termino contrario in suum contrarium, contrariatur quies, quæ est in contrario, vt motui, qui est ex albo in nigrum, contrariatur quies, quæ est in albo, & motui qui est ex nigro in album, est contrariatur quies, quæ est in nigro. Et ratio est, quia necesse est, quod motui contrarietur, vel quies, quæ est in termino ad quem, vel quies in termino à quo; non enim potest dici, quod quies, quæ est in aliqua alia specie, contrarietur motui, vel quieti, sicut quod quies, quæ est in albedine, contrarietur quieti, quæ est in sanitate aut motui qui est ad sanitatem, sed irrationabile est, quod quies, quæ est in termino ad quē, puta in albo, opponatur motui, qui est ex nigro in albũ, quia illa non opponuntur, quorum vnum est perfectio, conseruatio, & causa alterius, sed quies in termino ad quem, seu in albo, est perfectio motus à nigro in album, simul enim est cum ipso motu, nam ipsum moueri ad terminum est fieri quietem. Præterea, motus est causa quietis non potest autem vnũ oppositum esse causa sui oppositi, dicendum ergo est, quod motui opponitur quies, non tamen omnis, sed illa, quæ est in termino à quo. 4.phys.l.1.

Ad primum ergo dicendum, quod quia in omnibus contrariis saluatur ratio priuationis, & habitus, cum semper vnum sit quasi priuatio alterius, vt dictum est, ideo vni contrario vnum opponitur contrarie, & eidem potest aliud opponi priuatiue, & sic motus opponitur contrarie motui, vt dictum est, & quies opponitur priuatiue. in c. art. 8. præced.

Ad secundum dicendum, quod nos loquimur de motu locali recto, hic autem habet oppositum motum, vt patet ibidem, & quietem, vt patet ex 5. phys. p.cœli.l.8.

Ad tertium dicendum, qood quia ita se habet non mutatio ad mutationem, sicut quies ad motum, sicut motui opponitur quies, ita mutationi non mutatio. 5.phys.l.9.

Ad quartum dicendum, quod illud, qood mouetur recedendo à termino à quo, recedit non simpliciter, secundum quid. idest secundum quod adhuc manet in illo, non totaliter sed partim; quia hoc est vniuersaliter verum, quod semper eius, quod mouetur, vna pars est in termino à quo, & alia in termino ad quem. Nec est inconueniens, quod vnum contrariorum secundum quid permisceatur alteri, sed quanto est magis impermixtum, tanto est magis contrarium, & ideo motus est magis contrarius motui, cum nunquam ei permisceatur, quam quies, quæ quodammodo permiscetur. 5.phys.l.10.

Digitized by Google

QVÆSTIO XXIII.

De partibus quantitatiuis motus.

Deinde conſiderandum eſt de partibus quantitatiuis motus.

CIRCA QVAS QVÆRVNTVR QVINQVE.

1. *Vtrum continuum habeat partes actu.*
2. *Vtrum indiuiſibilia ſint quid poſitiuum*
3. *Vtrum continuum componatur ex indiuiſibilibus.*
4. *Vtrum in motu ſit primum mutatum eſſe*
5. *Vtrum forma ſubſtantialis deſinat intrinſece, ſeu per vltimum ſui eſſe.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum continuum habeat partes actu.

9.phyſ.l.9. VIdetur quod continuum habeat partes actu. Dicit enim Philoſophus p phyſ. t. 36. quod totum eſt, quod in partes, quæ inſunt diuiditur; ſed continuum eſt quoddam totum, vt docet Phi-
l. 3. loſophus p. phyſ. t. 16. ergo continuum habet actu partes.

q.14 a.2. 2 Præterea cauſa, & cauſatum ſimul actu debent eſſe, vt dictum eſt, ſed eſſe cuiuſlibet totius cauſatur à partibus, ergo ſicut totum continuum habet eſſe actu, ita & partes eius debent eſſe actu.

p. de Trin. 3 Præterea vbicunque eſt diuerſitas partium tum
q.3. c. inter ſe, tum à toto, ibi partes actu ſunt, pluralitas enim eſt cauſa diuerſitatis; ſed in toto continuo, & in quolibet alio eſt diuerſitas partium inter ſe, & à toto alioqui totum non diſtingueretur à partibus contra Philoſophum p. phyſ. t. 17. ergo continuum habet actu partes.

q. præced. 4 Præterea poteſt virga eſſe partim alba, partim
6. nigra, vt dictum eſt, ſed hoc non poteſt eſſe, niſi ſint actu partes in continuo, ergo continuum habet actu partes.

met.l.15. Sed contra eſt, quod Philoſophus 7. met. t. 49. dicit, quod partes totius continui non ſunt actu in illo, ſed potentia.

phyſ.l. 3. Reſpondeo dicendum, quod continuum eſt quodammodo multa, nam omne continuum eſt diuiſibile in infinitum, & ſic continet in ſe multas partes, quod neceſſario dicendum eſt, non ſolum propter ipſam multitudinem partium, ſed etiam propter diuerſitatem, quæ videtur eſſe inter totum, & partes, totum enim ſecundum quid tantum eſt idem parti. & non ſimpliciter, ſi enim ſimpliciter totum eſſet idem vni partium, eadem ratione eſſet idem alteri partium; quæ autem vni, & eidem ſunt eadem, ſibi inuicem ſunt eadem; & ſic ſequitur, quod partes, ſi ponantur ſimpliciter eſſe idem toti, ſint idem ad inuicem, & ſic ſequitur, quod totum ſit in-
met.l.21. diuiſibile non habens diuerſitatem partium. Cæterum duplex eſt totum ex Philoſopho 5. met. t. 31. vnũ,
phyſ.l.9. non continuum, quod continet partes actu, eo quod eius quantitas conſurgit ex partibus determinatæ quantitatis, quæ proinde definiuntur à Philoſopho p. phyſ. t. 36. in quas cum inſint, actu ſcilicet, diuiditur totum, huiuſmodi autem eſt totum integrale vt animal, quod conſtat partibus exiſtentibus in ipſo actu, puta carne, oſſibus, neruis; alterum vero continuum eſt. quod habet partes exiſtentes in ipſo potentia, non actu. Cuius ratio eſt, quia totum conti- 5.met.l.18.
nuum eſt quoddam vnum; vnitas enim eſt quaſi forma eius, vnde & à logico, cuius conſideratio verſatur circa rationem, & ſpeciem, definitione formali definitur continuum, cuius partes copulantur vno termino communi. ſicut è conuerſo, quia naturalis conſiderat materiam, definitione materiali definit continuum, quod eſt diuiſibile in ſemper diuiſibilia. Non p.cœli l.1.
poſſunt autem duo, vel plura in actu, conſtituere vnũ in actu, ſecus vero duo in potentia, hæc enim conſtituunt vnum in actu, ſic enim duo dimidia vnius lineæ continuæ, quia ſunt in potentia in ipſa linea dupla, 7.met.l.13.4
conſtituunt lineam duplam, quæ eſt vna in actu, & d.10 q p a.
quoddam totum continuum. Dicuntur autem par- 3 quæſt.3.
tes in continuo contineri poteſtate, quia tripliciter ad p1
poteſt aliquid eſſe in aliquo: vel actu, quomodo eſt anima in corpore, vel potentia quomodo ſunt formæ in materia, vel partim actu, partim potentia, quod eſt eſſe poteſtate, ſeu in potentia proxima, & hoc modo ſunt in continuo partes, quia ante diuiſionem ſunt actu ſecundum entitatem in toto, potentia vero ſecundum diſtinctionem: poſt diuiſionem autem ſunt actu quoad entitatem, & diſtinctionem q 3.log.a.9.
vt patet ex dictis c.

Ad primum ergo dicendum, quod Philoſophus l. in c.
c. loquitur de toto non continuo.

Ad ſecundum dicendum, quod duo actu quia non poſſunt conſtituere vnum ens actu, ſed duo in potentia, vt dictum eſt, ideo partes, ex quibus conſtituitur continuum, debent eſſe in potentia, & non actu in toto, niſi ſecundum entitatem ſecundum quam ſunt cauſa totius.

Ad tertium dicendum, quod in continuo eſt di- in c.
uerſitas partium in potentia: non autem actu, vt dictum eſt.

Ad quartum dicendum, quod virga, cuius pars q.præced.
eſt alba, pars nigra, eſt vna in ratione quantitatis, art.6.
& virgæ, non autem in ratione colorati, vt dictum eſt.

ARTICVLVS II.

Vtrum indiuiſibilia ſint quid poſitiuum.

VIdetur quod indiuiſibilia ſint quid poſitiuum. 5.phy.l.5. 6.
Contactus enim realis, & phyſicus debet eſ- phyſ.l. p.
ſe ſecundum aliquid reale, & phyſicum, ſic enim Philoſophus 5. phyſ. a t. 22. & 6. phyſ. t. p. definit ea, quæ phyſice ſe tangunt, quorum extrema ibid.& alibi
ſunt ſimul: ſed extrema, ſecundum quæ ſe tangunt aliqua duo, ſunt indiuiſibilia, nam duæ lineæ ſe tangunt ſecundum puncta, & duæ ſuperficies ſecundum lineas, ergo puncta ſunt aliquid poſitiuum.

2 Præterea ſphæra tangit planum in puncto, vt p.de ani.l.s.
docet Philoſophus p. de ani. t. 14. ſed tangit in aliquo reali, cum ſit tactus realis, & phyſicus, ergo punctus eſt quid reale, & poſitiuum.

3 Præterea locus eſt ſuperficies extra corpo- q.19.a.2.
ris continentis, vt dictum eſt: ſed locus eſt quid reale, & poſitiuum. cum ſit ſpecies quantitatis, vt di- q. log. de
ctum eſt, ergo ſuperficies, quæ eſt quid indiuiſibile, quantitate.
erit quid reale poſitiuum.

4 Præterea continuum eſt, cuius partes copulan- 5.phyſ l.5.
tur termino cõmuni, ergo ſicut partes realiter copu-

lantur, ita debet eſſe aliquid reale, quod illas copulet; ſed copulantur indiuiſibilibus, vt partes lineæ puncto, & partes ſuperficiei linea, ergo indiuiſibilia ſunt quid reale poſitiuum.

4 phyſ. 18. q. 21. a. p. 5 Præterea ita ſe habet punctus reſpectu lineæ, ſicut nunc reſpectu temporis, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 10. nam ſicut punctus continuat, & diuidit lineam, ita nunc tempus, ſed nunc eſt quid reale poſitiuum, alioqui tempus, quod exiſtit ratione ipſius nunc, vt dictum eſt, non eſſet quid reale poſitiuum, quod eſt falſum, vt oſtenſum eſt, ergo indiuiſibilia ſunt quid poſitiuum.

p. de gen. l. 5. 6. phyſ. l. 9. Sed contra eſt quod Philoſophus p. de gen. t. 9. dicit, quod punctum in actu nihil eſt aliud quam diuiſio lineæ, & vt habet alia littera, ſi magnitudo diuidatur in puncta, diuidetur in nihil, quia nihil erit reſiduum præter diuiſionem, ſi vbique eſt punctum, quod eſt diuiſio, diuiſio autem nihil ponit niſi negationem, cum dicat ſolam ſeparationem, & negationem coniunctionis.

q. 11. log. a. 3. 4. d. 11. q. p. a. q. quæſt. p. ad 5. Reſpondeo dicendo quod indiuiſibilia, puta lineæ, & ſuperficies dupliciter poſſunt conſiderari vno modo, vt ſpecies quantitatis, & hoc modo ſunt quid reale poſitiuum, ſicut & ipſa quantitas, cuius ipſæ ſunt ſpecies vt dictum eſt. Alio modo, vt ſunt termini, ſuperficies quidem corporis, linea ſuperficiei, & punctus lineæ, & hoc modo formaliter dicunt negationes, & connotant quid poſitiuum, cui ineſt talis negatio; quod probatur, quia per diuiſionem nihil fit de nouo, ſed quod erat in potentia fit actu, at per diuiſionem lineæ fiunt duo puncta & per diuiſionem ſuperficiei duæ lineæ, ergo puncta, lineæ, & ſuperficies quatenus ſunt termini, nihil dicunt poſitiuum reale ſed quid negatiuum exiſtens in poſitiuo; nam punctum v. g. eſt negatio exiſtens in linea vlterioris extenſionis, cum illa ſit in potentia ad vlteriorem extenſionem, & per diuiſionem recipiat talem negationem vlterioris extenſionis, & idem dico de ſuperficie reſpectu lineæ, & de corpore reſpectu ſuperficiei. Præterea ante quemlibet particularem motum datur primum indiuiſibile, ſed hoc non eſt quid poſitiuum, cum non poſſit aſſignari à quo agente, & per quam virtutem producatur, & idem dico de primo indiuiſibili ante quodlibet tempus, ergo dicendum eſt indiuiſibilia formaliter non ſignificare quid poſitiuum.

5. phyſ. l. 5. 7. phyſ. l. 7. Ad primum ergo dicendum, quod ad hoc, vt duo ſe tangant ſecundum extrema, ita vt extrema ſint ſimul ſufficit, vt inter illa duo ſe tangentia nihil actu mediet, ſiue eiuſdem, ſiue diuerſi generis, hoc enim eſt aliqua eſſe ſimul, vt docet Philoſophus 5. phyſ. t. 25. & 7. phyſ. t. 9. fieri autem poteſt, vt inter aliqua duo nihil mediet, licet extrema illorum, quæ ſe tangunt, non ſint quid poſitiuum indiuiſibile ergo.

Ad ſecundum dicendum, quod ſphæra tangit planum in puncto, quia tangit illud punctualiter, & indiuiſibiliter.

q. 19. a. 2. Ad tertium dicendum quod locus eſt quid reale, quia eſt ſuperficies, quæ eſt ſpecies realis non tamen quatenus afficit intrinſece corpus continens, ſed quatenus extrinſece afficit, & denominat corpus contentum, vt dictum eſt.

op. 48. de prædicam. tract. de quãtitate c. 3. p. cœli. l. 1. Ad quartum dicendum, quod illa definitio non eſt continui phyſice, & realiter conſiderati, ſed logice, quatenus nimirum ab intellectu concipitur, non enim realiter partes lineæ copulantur vno puncto, nec partes motus vno mutato, nec partes temporis vno inſtanti, ſed intellectus iſta imaginatur, vt intelligat continuitatem lineæ, motus, & temporis.

Ad quintum dicendum, cum eadem ſit ratio ipſius nunc, & mutati eſſe, & puncti, quod dictum eſt de punctis, idem dicendum eſt de inſtantibus, dicitur tamen tempus exiſtere ratione inſtantis, quia a nobis fluxus ille durationis concipitur exiſtere diuiſibiliter, & indiuiſibiliter. op. cit. de quant. c. 5. & ſeq.

ARTICVLVS III.

Vtrum continuum componatur ex indiuiſibilibus.

VIdetur quod continuum componatur ex indiuiſibilibus. Dicit enim Philoſophus p. poſt. t. 9. quod ſubſtantia lineæ eſt ex punctis, ſicut ſubſtantia trianguli ex lineis; ſed triangulus vere componitur ex lineis, ergo linea ex punctis. p. poſt. l. 19.

2 Præterea ſi indiuiſibilia puta puncta non eſſent de ſubſtantia lineæ, poſſet nihil deperire de linea, ſublatis punctis; ſed illis ſublatis tollitur ſubſtantia lineæ, ergo linea componitur ex punctis. q. 1. de ver. a. 3. arg. 11. & ad 11.

3 Præterea ſi continuum non componitur ex indiuiſibilibus, ſed ex diuiſibilibus, poſſibili poſito in eſſe nullum ſequitur inconueniens, vt dicit Philoſophus 9. met. t. 7. diuidatur ergo in omnes ſuas partes, vel hę erunt diuiſibiles, & ſic non erit diuiſum continuum in omnes ſuas partes, vel erunt indiuiſibiles, & ſic continuum erit compoſitum ex indiuiſibilibus. 4. met. 5. p. de gen. l. 4.

4 Præterea ſi funiculus lineus extendatur, rumpetur, & ſcindetur in partes, ſed non datur vbi ſcindatur, cum æqualiter in quacunque parte extendatur, & non ſit ratio, quare magis frangatur in vno loco, quam in alio, ergo ſcindetur in partes indiuiſibiles, nam ſi in diuiſibiles, non erat ratio cur non ſcinderetur in medio, vel in quacunque illarum partium. 2. cœli l. 15.

Sed contra eſt authoritas Philoſophi qui 6. phyſ. à t. p. docet, & probat, quod nullum continuum componitur ex indiuiſibilibus. 6. phyſ.

Reſpondeo dicendum, quod impoſſibile eſt continuum componi ex indiuiſibilibus: Quod poteſt eſſe manifeſtum multipliciter, & primo quidem, ſi continuum componitur ex indiuiſibilibus, ita vt ſint omnia immediata, vel ſunt continua, vel contigua, vel conſequenter ſe habentia: non primum, nec ſecundum, quia continua ſunt, quorum extrema ſunt vnũ, contigua vero quorum extrema ſe tangunt, ſed puncta cum ſint indiuiſibilia, non habent extrema; Neque tertium, quia illa ſe habent conſequenter, inter quæ non datur medium eiuſdem generis, ſed inter duo puncta datur linea. Secundo ſi indiuiſibilia ſunt immediata, vel ſe tangunt ſecundum totum, vel ſecundum partem, Si primum ergo ſe penetrant, & ſic non faciunt maius, nam indiuiſibile additum indiuiſibili non facit maius, ſi ſecundum, ergo ſunt diuiſibilia. Tertio ſequerentur multa abſurda, & duo præſertim, puta motum velociſſimum, & motum tardiſſimum fieri per æqualia ſpatia, & quod indiuiſibile eſt diuiſibile; nam detur ſpatium octo indiuiſibilium, per quod A velociſſimum, & B tardiſſimum moueantur, tunc eo tempore, quo A tranſit vnam partem, puta vnum indiuiſibile ſpatij, B tranſibit eandem, & ſic de ſingulis, quod ſi dicas, quod quo tempore A tranſit duas partes, B tranſit tantum vnã, tunc ſequitur aliud inconueniens, nam dum A tranſit vnam partem, B tranſit dimidiam, & ſic indiuiſibile erit diuiſibile, quod eſt abſurdum. Vnde dicendum eſt, quod continuum non componitur ex indiuiſibilibus, neque in illa diuiditur, ſed eſt diuiſibile in ſemper diuiſibilia. 6. phyſ. p. & 3.

Ad primum ergo dicendum, quod ſubſtantia, ſeu 9.poſt.l.10. eſſentia, quam ſignificat definitio lineæ, dicitur eſſe ex punctis, non quia linea componatur ex punctis, ſed quia punctum eſt de ratione lineæ, ſicut linea de ratione trianguli.

q.11. de ver. a.5 ad 11. Ad ſecundum dicendum, quod ſicut nihil deperit Deo, ſi eius creatura ponatur non eſſe, deperit tamen perfectioni ipſius, ſi auferatur ab eo poteſtas producendi creaturam, ita, licet nihil depereat de lineæ quantitate, ſi diminuatur punctus in actu, ſi tamen diminuatur à linea, quod non ſit ad punctum terminabilis, perihit lineæ ſubſtantia.

9.met l.5. p.de gen.l.5 Ad tertium dicendum, quod cum continuum ſit quoddam infinitum in potentia, cum ſit diuiſibile in ſemper diuiſibilia, non eſt in illo ſeiunctus actus à potentia, ſed vtrumque ſimul eſt, non enim vnquam deficit potentia diuidendi, quando enim diuiditur in actu, adhuc eſt vlterius diuiſibile in potentia, & nunquam ſeparatur actus à potentia, vt nimirum quandoque ſit totum diuiſum in actu, & non ſit vlterius diuiſibile in potentia; vnde continuum non habet potentiam ad diuiſum eſſe, ſed ad diuidi, & ſic non ſequitur, quod ſit diuiſibile in indiuiſibilia, & quod componatur ex illis.

i.cæli l. 25. Ad quartum dicendum, quod illa ratio eſt ſophiſtica, primo quia difficile eſt æqualiter extendi funiculum. Secundo quia frangetur in medio, quia ibi concurrit violentia, quæ ex vtraque parte infertur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in motu ſit primum indiuiſibile ſeu momentum, & ſimiliter in tempore primum nunc.

6.phyſ.l.25 VIdetur quod in moto non detur primum indiuiſibile, & ſimiliter nec in tempore primum nunc. Dicit enim Philoſophus 6.phyſ. t. 55. quod in motu non datur primum mutatum eſſe, ſed ante mutatum eſſe præcedit moueri, ergo in motu particulari non datur primum indiuiſibile.

2.c g.c.33. ratione quinta, 1.d. 7.q.p a.15. arg.5 8. phyſ.l.2. 2 Præterea de ratione ipſius nunc eſt quod ſit finis præteriti, & principium futuri, hæc enim eſt definitio ipſius nunc, vnde quodlibet nunc datum habet ante ſe tempus prius, & poſterius, & ita nullum poteſt eſſe primum, neque vltimum, ergo tempus non habet primum indiuiſibile; ſed dices, quod primom inſtans temporis non eſt finis præteriti, nec vltimum eſt principium futuri.

3 Sed contra. Nunc temporis conſideratur vt fluens, q.3.de pot.a. 17.arg.25. & 26. nam in hoc differt à nunc æternitatis; ſed quod fluit ab alio in aliud fluit, ergo oportet omne nũc à priori nunc in poſterius nunc fluere, ergo impoſſibile eſt eſſe aliquid primum, vel vltimum nunc.

2.d.p.q.p.a. 5.arg 6. 4 Præterea, vt docet Philoſophus 6.phyſ.t.53, omne motatum prius mutatur, & omne, quod motatur, 6.phyſ.l.8. prius motatum eſt, ergo ooo datur primum mutatum.

Ibid. Sed contra eſt, qood Philoſophus 6.phyſ. t. 51. dicit, quod omne tempus eſt inter duo nunc, ſicut & motus inter duo momenta, ergo ante motum datur primum momentum, & ante tempus primum nunc.

q.3 depot.a 17.a.arg 25. 2 Præterea quodlibet tempus particulare incipit eſſe, & idem dico de motu, vel ergo incipit in tempore, vel in inſtanti primo, ante quod non eſt illud tempus, neque pars vlla illius temporis, ſed non incipit in tempore, quia ſic nihil temporis ante temporis terminum eſſet, nihil enim rei eſt, antequam res eſſe incipiat, ergo incipit in inſtanti, quod erit primum illius temporis, & idem dicendum de momentis reſpectu motus.

3 Præterea quantitas finita habet ſuum terminum 2.c.g c.36. indiuiſibilem quo terminatur, & finitur; ſed quilibet 6.phyſ.l. 8. motus particularis eſt quantitas finita, eſt enim de genere continuorum, vt dicitur 3. phyſ. t. p. ergo motus quilibet particularis habet primum indiuiſibile.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere, 6.phyſ l. t 2. c g c.16. q.3 de pot a 17 ad 25. 2 d p q p.a. 5 & 6 opuſc. 30. quod in quolibet motu particulari datur primum indiuiſibile. Et ratio huius eſt quia eiuſdem rationis eſt inceptio, & terminatio in omnibus continuis, ſiue ſint permanentia ſiue fluentia, vt patet ex ſexto phyſ. ſed continua permanentia incipiunt, & deſinunt per indiuiſibilia; datur enim primum punctum incipiens, & terminans lineam, ergo ſimiliter & in motu datur primum, & vltimum momentum. Confirmatur quia proportionaliter ſe habent tempus, motus, & magnitudo, vt docet Philoſophus 6. phyſ. ſicut ergo in linea ante quamlibet partem lineæ eſt accipere punctum in medio illius partis, & ante illud punctum medium eſt accipere aliquam partem lineæ, & ſic in infinitum: neque tamen linea eſt infinita, quia datur primum punctum lineæ, ante quod non eſt aliqua pars lineæ. ſimiliter in motu, cum quælibet pars eius ſit diuiſibilis, ante quamlibet partem motus eſt accipere indiuiſibile aliquod in medio illius partis quod eſt mutatum, & ante illud indiuiſibile eſt accipere partem motus, & ſic in infinitum: neque etiam ſequitur, quod ſit motus infinitus, & perpetuus, quia datur primum indiuiſibile motus, ante quod non eſt aliqua pars motus, verum illud indiuiſibile non dicitur mutatum eſſe, quia cum hoc ſit terminari motum, ſupponit partem motus præceden- 2 d.p.q.p.a.5 ad 5. tem. ſicut nec primum punctum lineæ dicitur diuiſio, ſed dicitur primum indiuiſibile, ſeu primum momentum.

Ad primum ergo dicendum, quod Philoſophus non in c. admittit primum mutatum eſſe in motu: admittit autem primum indiuiſibile motus, vt dictum eſt, & ex his p. ad quartum.

Ad ſecundum dicendum quod in motu cæli, qui ſe 8 c.in arg. cundum Philoſophum eſt æternus, omne momentũ eſt principium futuri, & finis præteriti motus, ſed ſecundum veritatem, quia motus cæli non eſt æternus, ſed incepit, ideo ante illum datur primum indiuiſibile, & primum momentum, & idem eſt in quolibet motu particulari, & in quolibet tempore illum conſequente.

Ad tertium dicendum, quod inſtans ſemper con- q.3.de pot a 17.ad 16. ſideratur vt fluens; ſed non ſemper vt fluens ab aliquo in aliquid, ſed quandoque vt fluens ab aliquo tantum, ſicut vltimum inſtans temporis, quandoque vt fluens tantum in aliquid ſicut primum inſtans.

ARTICVLVS V.

Vtrum forma ſubſtantialis incipiat, & deſinat intrinſece, ſeu per primum, & vltimum eſſe.

VIdetur quod forma ſubſtantialis incipiat, & 1 p q 71 a. deſinat intrinſece per primum, & vltimum ſui 7 ad p 4 d.11 eſſe. Quia licet implicet eſſe duo inſtantia immedia- q p.a 3. q a. ta per ordinem ad eundem motum, non tamen per ad 2.

ordinem ad diuerſos, ſed motus quo vna forma ſubſtantialis deſinit, & quo altera incipit, poſſunt eſſe diuerſi, ergo poteſt vna forma ſubſtantialis incipere, & altera deſinere intrinſece; ſed dices, quod vnitas inſtantis, & temporis, & eorum pluralitas accipitur ſecundum primum motum cæli, qui eſt menſura omnis motus, & quietis.

2 Contra ita ſe habent indiuiſibilia motus, & temporis ad motum, & tempus, ſicut indiuiſibilia lineæ, puta puncta ad lineam, vt dictum eſt, ſed poſſunt eſſe duo puncta immediata duarum linearum, licet illis reſpondeat vnus punctus ex parte loci continentis, ergo ſimiliter poteſt in inſtanti vltimo vnius motus eſſe vna forma, & in primo inſtanti immediato alterius motus incipere alia forma ſubſtantialis.

ibid.

art. 4.

4 d. 11 q. p. 2. 3 q. 1. arg. 2. d. 17. q. p. 2. 5 q. 2. arg. 3.

3 Præterea impoſſibile eſt in materia ſimul eſſe formam aquæ, & formam ignis, quia in materia eſſent duæ formæ contrariæ, ergo debent dari duo inſtantia, quorum in vno vltimo ſit vna forma, & in altero primo ſit alia forma; ſed inter hæc duo inſtantia non poteſt eſſe medium tempus, quia ſic materia eſſet ſine omni forma, quod implicat, ergo ſunt duo inſtantia immediata, & per conſequens vna forma ſubſtantialis in vno deſinet intrinſece, & altera in alio intrinſece incipiet.

q. 28. de ver. a. 2. arg. 10.

4 Præterea forma præcedens, & forma ſequens nõ poſſunt ſimul eſſe in materia, quia cum habeant cõtrarias diſpoſitiones, contraria eſſent ſimul in materia, ſi ergo vna forma aduenit alia recedente, oportet quod præcedens forma primo fuerit in materia, quãdo ſequens forma non erat, ergo cum forma præcedens eſſe deſierit, erit dare vltimum inſtans, in quo fuit præcedens forma, & ſimiliter cum ſequẽs forma eſſe incipiat, oportet dare primum inſtãs, in quo ipſa ineſt, hæc autem oportet eſſe duo inſtantia, quia forma præcedens, & ſequẽs non ſimul ſunt; neque inter illa duo inſtantia eſt dare tempus medium, quia ſic materia eſſet ſine vlla forma, ergo debent eſſe immediata, & ſic forma ſubſtantialis incipiet, & deſinet intrinſece.

p. p. q. 53. a. 3. c.

5 Præterea quidquid quieſcit in aliquo per aliquod tempus, quieſcit in illo in quolibet inſtanti illius tẽporis, quia de ratione quietis eſt, quod quieſcens non aliter ſe habeat nunc, & prius; ſed materia prima in generatione ſubſtantiali in toto tempore alterationis quieſcit ſub vna forma ſubſtantiali, ergo quieſcit in illo etiam in vltimo inſtanti ſub illa, & ſic ipſa deſinet intrinſece per vltimum ſui eſſe, & alia adueniens incipiet intrinſece per primum ſui eſſe.

quol. 7. a. 9. arg. 2.

6 Præterea eſſe formæ præcedentis menſuratur quodam tempore, ſed menſura propria æquatur menſurato, ergo in quolibet inſtanti illius temporis eſt ibi forma ſubſtantialis præcedens, & ſic in vltimo inſtanti; vnde neceſſe eſt, quod deſinat intrinſece.

4 d. 11. q. p. 2. 3 q. 2. ad 2.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 8. phyſ. t. 69. dicit, quod quando ex albo fit nigrum, in toto tempore alterationis eſt album, ſed in vltimo inſtãti illius ſimul eſt non album, & nigrum, ergo forma præcedens deſinit extrinſece.

4. d. 17. q. p. 2. 3. q. 2. ad 2.

2 Præterea vna forma ſubſtantialis expellit aliam, non per modum cauſæ efficientis, ſed per modum cauſæ formalis, ſed hæc ſimul eſt cum ſuo effectu formali, qui eſt non eſſe formæ ſubſtantialis præcedẽtis, ergo forma ſubſtantialis non deſinit intrinſece per primum non eſſe.

quol. 7. a. 9. c.

3 Præterea cuiuſlibet motus, qui mẽſuratur aliquo tempore, oportet quod vltimus terminus ſit in vltimo inſtanti temporis, ergo cum forma ſubſtantialis ſit quidam terminus motus alterationis, oportet quod in vltimo inſtanti temporis illius introducatur forma ſubſtantialis, generatio autem, & corruptio ſimul currunt, quia generatio vnius eſt corruptio alterius ergo oportet quod in vltimo inſtãti illius temporis ſit terminus corruptionis, & generationis; ſed terminus corruptionis eſt non eſſe formæ præcedentis, & terminus generationis eſt eſſe formæ ſubſtantialis ſequentis, ergo in eodem vltimo inſtanti eſt primum non eſſe formæ præcedentis, & primum eſſe ſequentis, & ſic forma præcedens deſinet extrinſece, & per primum ſui non eſſe, & forma ſequens incipiet intrinſece per primum ſui eſſe.

4 d. 17 q. p. 2. 3 q. 2. c.

4 Præterea expulſio formæ dicit terminum motus illius, qui eſt ad corruptionem ordinatus, & introductio formæ dicit ſimiliter terminum illius motus, qui præcedit generationem, quia tam generatio, quam corruptio ſunt termini motus; ſed omne, quod mouetur, quando eſt in termino motus diſponitur ſecũdum illud, ad quod motus ordinatur, cum ergo motus corruptionis tendat in non eſſe, generationis vero ad eſſe, quando forma introducitur, eſt, & quando expellitur, non eſt, & conſequenter forma incipit eſſe intrinſece per primum ſui eſſe, & deſinit extrinſece per primum non eſſe.

2. d. 30 q. p. 2. ad 6. inf. q. 36 a. 3.

5 Præterea forma ſubſtantialis elementi non introducitur, niſi materia perducatur ad intenſionem qualitatum requiſitam a forma; ſed hæc intenſio terminatur in inſtanti, cum fiat per alterationem, quæ eſt motus continuus, ergo forma incipit intrinſece.

4 d. 11. q. p. 2. q. 2 ad 5. q. 28 de ver. a. 9. ad 10. 3. p. q. 75. a. 7. ad 3.

Reſpondeo dicendum, quod ad hanc difficultatem varie reſpondetur à diuerſis; quidam enim dicunt, quod eſt ſignare vltimum inſtans, in quo eſt forma ſubſtantialis præterita, & primo eſt forma ſequens, & hoc inſtans inquiunt eſſe vnum re, ſed plura ratione, quia inquantum illud inſtans eſt finis præteriti temporis, eſt in eo forma ſubſtantialis præcedens, inquantum eſt principium futuri, eſt in eo forma ſequens in eadem materia, ſed hoc ſtare non poteſt nã eſſe principium futuri: & finem præteriti dicit diuerſum reſpectum inſtantis, ex quo eius ſubſtantia non multiplicatur, ſed manet vna: & ita ſecundum rem ſequitur vtramque formam in eodẽ indiuiſibili temporis eſſe in materia: vnde conſequenter ſequitur ſimul eſſe contraria. Præterea ſecundum Philoſophũ in 8. phyſ. quando aliquid in mouendo vtitur vno ſigno vt duobus, neceſſe eſt intercedere quietẽ mediam, propter quod probat motus reflexos non eſſe continuos: vnde ſi aliquis vtitur vno inſtanti vt duobus, oportet, quod intelligat aliquod medium, & ſic erit materia aliquando ſine forma, quod eſt inconueniens. Et ideo alij dicunt, quod ſicut inter duo puncta vnius lineæ cadit linea media, non autem inter duo puncta duarum linearum ſe tangentium: ita non eſt neceſſarium, quod inter inſtans, quod eſt vltimum temporis, in quo forma ligni erat in materia, & inſtans, quod eſt principium temporis, in quo forma ſubſtantialis ignis eidem materiæ ineſt, ſit tempus medium, cum ſint inſtantia diuerſorum temporum. Sed hoc etiam ſtare non poteſt, nam linea, quia eſt menſura intrinſeca, diuiditur ſecũdum rerum diſtinctionem, tempus autem eſt menſura extrinſeca, & eſt vnum reſpectu omnium, quæ ſunt in tempore: nõ enim alio tempore menſuratur eſſe formæ ſubſtantialis ligni, & eſſe formæ ſubſtantialis ignis: niſi dicamus alio tempore id eſt alia parte eiuſdem temporis continui: & ideo oportet, quod inter quælibet duo inſtantia reſpectu quarumcunque rerum deſignentur, eſſe aliquod tempus medium. Præterea duo puncta duarum linearum ſe tangentium deſignatarũ in corporibus locatis vniuntur in vno puncto deſignato in exteriori linea corporis locantis, quia contigua ſunt, quorum extrema ſunt ſimul: vnde dato, quod diuerſarum rerum diuerſa ſint tempora non

continua, ſed quaſi contigua, oportebit nihilominus quod in tempore exteriori mediate reſpondeat eorũ terminis vnum inſtans indiuiſibile, & ſic redibit inconueniens prædictum, quod duæ formæ ſubſtantiales ſint ſimul. Et ideo alij dicunt, quod ſicut probauit
Ari. 4.phyſ.t.103. 104. in toto tempore non eſt accipere niſi vnum nunc ſecundum ſubſtantiam, & quod numerantur duo inſtantia, hoc eſt ſecundum ordinem temporis ad motum, & actionem, quam menſurant, prout ſcilicet tempus excedens menſorat aliquam actionem; & ita principium, & finis illius actionis eſt in tempore, & ſecundum hoc in tempore numerãtur duo inſtantia; & ideo ordo, & habitudo duorum inſtantium ad inuicem eſt conſideranda ſecundũ actiones, & motus, qui menſurantur. Vnde ſi accipiantur duo inſtantia reſpectu eiuſdem motus, prout tempus menſurat principium, & finem illius motus, ſic oportet, quod inter duo inſtantia ſit tempus mediũ: ſicut inter principium, & finem motus eſt motus medius. Si autem accipiantur duo inſtantia per comparationem ad diuerſos motus, ſecundum quod menſurant principium vnius, & finem alterius, ſic inter duo inſtantia non eſt tempus medium, ſicut nec motus eſt medius inter principium vnius motus, & finem alterius: & ideo cum quies menſuretur tempore, ſicut & motus, duo inſtantia ſunt ſe inuicem conſequentia, quorum vnum menſurat finem quietis, in quo erat in materia forma ſubſtantialis ligni v.g. & alterũ principium quietis, in quo eſt forma ignis. Sed hoc iterum non poteſt ſtare, quia inſtantia temporis diſtinguũtur per comparationem ad illum motum, à quo tempus poteſt habere vnitatem, vel multitudinem, ad quam comparatur non ſolum ſicut menſura ad menſuratum, ſed ſicut accidens ad ſubiectum, ſcilicet motum cæli, qui eſt continuus, & interruptionem non patitur ſecundum naturam; vnde qualitercunque ſignes duo inſtantia in tempore, ſemper eſt accipere tempus medium, quia eſt accipere inter quælibet momenta motus cæli motum medium, & ideo in aliis motibus non differet, ſiue comparentur diuerſa inſtantia ad eundem motum, ſiue ad diuerſos. Patet etiam, quod hæc poſitio contradicit dictis Philoſophi 8.phyſ t.64 & 65 vbi probat, quod inter quoſlibet motus contrarios eſt quies media. Quod non oporteret, ſi duo inſtantia modo prædicto poſſent ſe inuicem cõſequi. Et ideo alij dicunt, quod non eſt ſimul ſignare duo inſtantia, in quorum vno primo ſit forma ignis, & in alio vltimo ſit forma ligni, quia ſic de neceſſitate eſſet inter, ea tempus medium, ſed tamen vtrumlibet, eorum poteſt per ſe ſignari. Sed hoc iterũ nihil eſt, quia deſignatio noſtra nihil facit ad hoc, quod tempus interſit, vel non interſit; vnde ſi ſint duo inſtantia ſecundum rem, in quorum vno eſt forma ligni vltimo, & in alio forma ignis primo, ſiue ſignentur à nobis, ſiue non, oportet eſſe tempus medium. Præterea, ex quo illud inſtans eſt ſignabile, non videtur, quod poſſit deſignatio eius impediri per deſignationem alterius inſtantis, cum iſtæ duæ deſignationes non ſint contrariæ Et ideo aliter dicendum eſt, quod non eſt deſignare vltimum inſtans, ſed vltimum tempus, in quo eſt forma ligni in materia, inter tempus autem, & inſtans, non cadit neceſſario tempus medium, ſicut cadit medium inter duo inſtantia. Et veritas huius quæſtionis apparet ex hoc, quod Philoſophus dicit in 8. phyſ quod quando ex albo fit nigrum, in toto tẽpore menſurante motum alterationis erat album, ſed in vltimo inſtanti illius temporis eſt nigrum; vnde ſecundum ipſum non eſt dãdum, quod in toto illo tempore ſit album, ſed in toto præter vltimum nunc. Et quia ante vltimum nunc alicuius temporis non eſt accipere penultimum, ſicut nec ante vltimum punctum lineæ penultimum, ideo non eſt accipere vltimum inſtans in quo erat album, ſed vltimum tẽpus; & ſimiliter eſt de omnibus mutationibus, quæ ſunt termini motus, ſicut generatio eſt terminus alterationis, quia cum ex aere fit ignis in toto tempore alterationis præcedentis erat aer præter vltimum inſtans, in quo eſt ignis, & ſic manifeſtũ eſt quod forma ſubſtantialis deſinit extrinſece per primum non eſſe, & non intrinſece per vltimum ſui eſſe. Contra vero incipit intrinſece per primum ſui eſſe. Quod ſi dicas nullum permanens ſimul fit & factum eſt, quia dum fit non eſt, & dum factum eſt, eſt, non autem ſimul eſt, & non eſt, ſed ſi forma ſubſtantialis incipit intrinſece ſimul fit, & facta eſt ergo forma ſubſtantialis nõ incipit intrinſece Reſpondeo quod nulla res permanens poteſt ſimul fieri, & facta eſſe, ſi fieri proprie ſumitur, ſed quædam ſunt, quæ ſignificant ipſum factũ eſſe per modum fieri, ſicut cum dicitur motus terminari; ſimul enim terminatur, & terminatus eſt, & ſimiliter ſimul illuminatur aliquid, & illuminatũ eſt, eo quod illuminatio eſt terminus motus, & hoc modo ſe habet forma ſubſtantialis, quæ ſimul recipitur in materia, & recepta eſt, & ex his patet ad prima quatuor obiecta.

Ad primum ergo dicendum, quod quies cum men- 6.phyſ.l 5.
ſuretur tempore, non poteſt eſſe in vllo inſtanti, vt dicit Philoſophus 6.phyſ t 31. vnde materia tantum quieſcit ſub forma ligni in toto aliquo tempore, & in quacunque parte illius temporis, non autem in vltimo inſtanti illius temporis.

Ad ſextum dicendum, quod punctum additum, vel quol.7.a.9.
ſubtractum lineæ non facit maius, vel minus: & ſimi- ad 2.
liter de inſtãti appoſito tempori, vel ſubtracto ab eo: vnde quamuis in vltimo inſtanti temporis menſurãtis eſſe ligni non ſit lignum, tamẽ non ſequitur, quod tempus illud ſit maius, quam duratio eſſe ligni: & ſic quod menſura non æquetur menſurato.

QVÆSTIO XXIV.

De comparatione motus ad mobile.

Deinde conſiderandum eſt de comparatione motus ad mobile.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR TRIA.

Primo, Vtrum motus realiter diſtinguatur à mobili.
2 *Vtrum indiuiſibile per ſe moueri poſſit.*
3 *Vtrum omne quod mouetur ab alio moueatur.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum motus realiter diſtinguatur à mobili.

Videtur quod motus diſtinguatur à mobili. Vt q.17.a.3.
enim dictum eſt ex Philoſopho 3. phyſ. motus eſt actus mobilis: ſed actus realiter diſtinguitur à potentia, cum idem realiter non actuet ſeipſum, ergo motus diſtinguitur realiter à mobili.

2 Præterea motus eſt idem realiter cum ſuo termi- q.22.a.4.

no, vt dictum eſt: ſed terminus motus diſtinguitur
q. 9. a. vl. & q. 11. log. a. 2 realiter à mobili, hic enim eſt ſubſtantia corporea
vt dictum eſt, ille vero eſt quantitas, qualitas, & vbi,
quæ diſtinguuntur realiter a ſubſtantia vt dictum eſt.
3 phyſ. t. 5. 3 Præterea motus, vt dicit Philoſophus 3. phyſ. t. 11
& 22. eſt idem realiter cum actione, ſed actio realiter
diſtinguitur a mobili, ergo & motus realiter diſtinguetur a mobili.

Sed contra eſt, quod motus non eſt ens, ſed via
1. phyſ. l. 3. 4. d. p. q. 92. 4. q. 1. c. ad ens, ſed diſtinctio realis eſt inter entia realia, vt dictum eſt, ergo motus non diſtinguitur realiter à mobili.

q. 12. a. 2. & 4 Reſpondeo dicendum quod motus triplex eſt, vt
dictum eſt augmentatio, alteratio, latio, quorum primi duo cum realiter identificentur cum termino, ſicut terminus realiter diſtinguitur a mobili, vt dictum
eſt, ita & motus. Tertius vero, nempe latio, cum realiter
diſtinguatur a termino, vt dictum eſt, & ſit actus mobilis, ſicut actus diſtinguitur realiter à mobili, & ſimiliter locus a mobili ſecundum locum, ita & motus
ipſe diſtinguetur realiter a mobili, & ex his patet ad
primum obiecta.

Ad quartum dicendum quod motus diſtinguitur
realiter a mobili, non tamen ſicut res a re, ſed vt modus realis à re, cuius eſt modus.

ARTICVLVS II.

Vtrum indiuiſibile per ſe moueri poſſit.

6. phyſ. l. c. Videtur quod indiuiſibile per ſe moueri poſſit.
Dicit enim Philoſophus 6. phyſ. t. 3. quod id,
quod mutatur, debet in aliquod primum mutari: ſed
non poteſt mobile diuiſibile mutari in aliquod primum quia cum ſit diuiſibile in infinitum, non poteſt
dari prima pars quæ mutetur in aliquod primum ſecus vero ſi mobile ſit indiuiſibile, ergo indiuiſibile
per ſe moueri poteſt.

ibid. 2 Præterea in motu alterationis non prius vna pars
alteratur & poſtea altera, ſed totum prius eſt minus
calidum & poſtea magis calidũ vnde Philoſophus in
lib de ſenſ. & ſenſ. dicit, quod non ſimiliter ſe habet
in alteratione, ſicut in latione, lationis namque medium prius attingunt quæcunque vero alterantur nõ
adhuc ſimiliter contingit enim ſimul alterari, & non
dimidium prius, ve ut aqua m omnem ſimul coagulari, ergo indiuiſibile ſaltem poterit moueri motu alterationis.

p. p. q. 53. a. p 3 Præterea angelus eſt impartibilis; ſed angelus poteſt moueri localiter, ergo indiuiſibile per ſe moueri
poteſt

6. phyſ. t. 5. 4 Præterea ſi indiuiſibile per ſe moueri non poteſt,
maxime propter rationem Philoſophi 6. phyſ. t. 32.
quia omne quod mutatur ſecundum vnam partem
eſt in termino a quo, & ſecundum aliam in termino
ad quem, & conſequenter eſt diuiſibile, ſed hæc ratio
nulla eſt, quia dantur aliquæ transmutationes indiuiſibiles. ſicut in generatio ſubſtantialis & corruptio,
quæ non ſunt in tempore; & in huiuſmodi tranſmutationibus non eſt verum, quod illud, quod mutatur
ſit partim in termino a quo, & partim in termino ad
quem, non enim cum ignis generatur, partim eſt
ignis, partim non ignis, ergo indiuiſibile per ſe moueri poteſt.

5 Præterea dicit Philoſophus 6. phyſ. t. 44. quod in
6. phyſ. t. quo primo mutatum eſt id quod mutatum eſt, neceſſe eſt atomum eſſe, ſed non poteſt eſſe atomum,
& indiuiſibile niſi id, quod mutatur, ſit ſimiliter atomum, & indiuiſibile, nam ita ſe habent mutata eſſe
ad motum, ſicut pũcta & indiuiſibilia ad continuum,
vt dicit Philoſophus 6. phyſ. t. 4. & 5. ergo indiuiſibile per ſe moueri poteſt. 1s.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 6. phyſ. t. 90. dicit quod ſicut impoſſibile eſt, quod in nunc fiat motus ita impoſſibile eſt, quod indiuiſibile moueatur & 6. phyſ. l. 5. & 15.
t. 8. probat, quod impartibile per ſe moueri non poteſt & t. 32. probat, quod omne, quod mouetur eſt
diuiſibile.

Reſpondeo dicendum, quod indiuiſibile ſecundum
quantitatem poteſt quidem moueri ad motum corporis per accidens, non tamquam pars, quia nulla 6. phyſ. l. 5. & 12.
magnitudo componitur ex indiuiſibilibus, vt dictum
eſt, ſed ſicut mouetur aliquid ad motũ alterius, quod
non eſt pars eius, ſicut ſedens in naui mouetur ad
motum nauis, ſed per ſe non contingit huiuſmodi impartibile moueri. Quod probatur a Philoſopho tribus rationibus & primo quidem à t. 32. & 86. omne,
quod mouetur, partim eſt in termino à quo, partim
in termino ad quem nam ſi ſit in termino a quo, nondum mouetur, ſi in termino ad quem iam motũ eſt,
indiuiſibile autem cum careat partibus, non poteſt
eſſe partim in termino à quo partim in termino ad
quem. Secundo omne, quod localiter mouetur per
ſpatium maius ſe, prius mouetur per æquale ſibi, quã
per maius ergo ſimiliter indiuiſibile prius mouebitur
per æquale ſibi quare ſemper mouebitur per pũcta,
& linea conſtabit ex punctis, quod eſt impoſſibile.
Tertio omne, quod mouetur, in tempore mouetur,
ergo etiam indiuiſibile mouetur per æquale ſibi mouebitur ſed omne tempus eſt diuiſibile, ergo in dimidio eius mouebitur in minimo, at puncto nihil eſt minus, ergo indiuiſibile per ſe moueri non poteſt. Demum idem probari poteſt inductione motuum, quia q. 2. a.
enim motus ſit triplex localis, augmenti, & alterationis indiuiſibile quantitatiuum non poteſt moueri
motu locali, nam hic terminatur ad locum, vt dictum eſt, 4. cœli l. p.
ſed puncto, & indiuiſibili nullus debetur locus, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 9. neque poteſt moueri
motu augmenti, quia punctum, ſeu indiuiſibile non 7. phyſ. l. 1.
eſt capax quantitatis ſeu rei diuiſibilis, quia nullum
diuiſibile eſt in indiuiſibili, vt dicit Philoſophus 3. cæli
t. 7. neque alterationis motu, ob eandem rationem,
quia qualitas, ad quam eſt motus alterationis eſt diuiſibilis vt dicit Philoſophus ibidem. Eſt enim motus
alterationis ad qualitates tertiæ ſpeciei, vt dicitur 7.
phyſ. a t. 14. quæ ſunt diuiſibiles. Vnde manifeſtum
eſt, quod indiuiſibile per ſe moueri non poteſt.

Ad primum ergo dicendum, quod id, in quod primũ 6. phyſ. l. 1.
mutatur mobile motu locali, dicitur locus, qui tãgit
locum, a quo mutatur, ita quod nihil eſt eius. Si enim
acciperetur ſecũdus locus, qui haberet aliquid primi
non eſſet accipere primum locum, in quem mutatur
& ſimiliter in motu alterationis accipiendum eſt primum in quod mutatur medium alterius ſpeciei, ſicut
cum mutatur de albo in nigrum, accipi debet fuſcum, non autem minus album.

Ad ſecundum dicendum, quod Ariſtoteles in 6. ibid.
phyſ. agit de motu ſecundum quod eſt continuus, cõtinuitas autem primo, & per ſe, & proprie inuenitur
in motu locali tantum, qui ſolus poteſt eſſe cõtinuus,
& regularis, vt oſtenditur in 8. phyſ. & ideo demonſtrationes in 6. phyſ. poſitæ pertinent quidem ad motum localem perfecte, ad alios autem motus non totaliter, ſed ſecundum quod aliquid continuitatis, &
regularitatis participant. Sic ergo dicendum eſt, quod
mobile ſecundum locum ſemper prius ſubintrat locum, in quem tendit ſecundum partem quam ſecundum totum. In alteratione autem eſt quidem vt ſic,
eſt autem vt non; manifeſtum eſt. n. quod omnis alteratio fit per virtutem agentis, quod alterat, cuius
virtus

Digitized by Google

virtus quanto fuerit maior, tanto maius corpus alterare poteſt. Quia igitur alterans eſt finitæ virtutis, vſque ad determinatam quantitatem corpus alterabile ſubditur eius virtuti, & ſimul recipit impreſſionem agentis, vnde ſimul alteratur totum, non pars poſt partem; ſed illud alteratum iterum alterat aliquid aliud ſibi coniunctum, eſt tamen minoris efficaciæ in agendo, & ſic inde, quouſque deficiat virtus alteratiua; ſicut ignis calefacit vnam partem aeris ſtatim, & illa calefacta calefacit aliam, & ſic pars poſt partem alteratur. Vnde & Ariſtot. in lib. de ſenſ. & ſenſ. poſt verba præmiſſa ſubiungit (attamen ſi multum fuerit, quod calefiat, aut coagoletur, habitum ab habitu patitur. Primum autem ab ipſo faciente tranſmutari neceſſe eſt, & ſimiliter alterari, & ſubito.) Veruntamen & in hoc ipſo, quod ſimul alteratur, eſt quandam ſucceſſionem conſiderare, quia, cum alteratio fiat per contactum alterantis partes alterati, quanto magis appropinquant ad corpus alterans, perfectius à principio recipiunt impreſſionem alterantis, & ſic ſucceſſiue ſecundum ordinem partium ad perfectam alterationem peruenitur; & maxime, quando in corpore alterabili eſt aliquid contra reſiſtens alteranti Si ergo id quod concludit (quod videlicet id, quod mutatur, dum mutatur, partim eſt in termino à quo, partim in termino ad quem, quaſi vna pars prius perueniat ad terminum ad quem, quam alia,) ſimpliciter & abſolute verum eſt in motu locali, in motu autem alterationis aliqualiter, vt dictum eſt;

p. 53. a. 3. Ad tertium dicendum, quod Angelos non eſt indiuiſibilis indiuiſibilitate ſecundum quantitatem, de quo indiuiſibili eſt præſens quæſtio, & procedunt rationes Philoſophi.

phyſ. l. 1. Ad quartum dicendum, quod propoſitio Philoſophi vera eſt in omnibus mutationibus tam indiuiſibilibus, quam diuiſibilibus, licet diuerſimode: in illis enim mutationibus, inter quarum extrema eſt aliquod medium, contingit, quod id, quod mutatur, dũ mutatur, partim eſt in vno extremo, partim in alio, ſecundum ipſa extrema; in illis vero, inter quarum extrema non eſt aliud medium, id, quod mutatur, nõ eſt ſecundum diuerſas partes ſuas in diuerſis extremis, ſecundum ipſa extrema, ſed ſecundum aliquid ei adiunctum, ſicut cũ materia mutatur de priuatione ad formã ignis, dum eſt in ipſo mutari eſt quidẽ ſub priuatione, ſecundũ ſe ipſã, ſed partim eſt ſub forma ignis non ſecundum ſeipſam, ſed ſecundum aliquid ei adiunctum, id eſt ſecundum diſpoſitionem propriam ignis, quam partim recipit antequam formam ignis habeat; vnde infra probat Philoſophus, quod etiam generatio, & corruptio ſunt diuiſibiles, quia quod generatur, prius generabatur, & quod corrumpitur prius corrumpebatur.

l. 7. Ad quintum dicendum quod dupliciter poteſt intelligi id, in quod primo aliquid mutatum eſt. Vno modo, in quo primo mutatio eſt perfecta, & terminata, tunc. n. verum eſt dicere, quod mutatum eſt, quando iam mutatio facta eſt. Alio modo poteſt intelligi, vt ſit id, in quo primo aliquid incipit mutari, non in quo primo fuit verum dicere, quod iam mutatum eſt. Primo modo accipiendo id, in quo primo mutatum eſt id quod mutatũ eſt, dicitur eſſe indiuiſibile, quia omnis terminus continui eſt indiuiſibilis. Secundo modo accipiendo id, in quo primo mutatum eſt aliquid, non ſecundum terminationem mutationis, ſed ſecundum principium, id eſt ſecundum primam partem motus, ſic non eſt in quo primo mutatum ſit aliquid, non enim eſt accipere aliquod principium mutationis, id eſt aliquam partem mutationis, quam non præcedat alia pars; & ſimiliter non eſt accipere aliquid primum in tempore, in quo primo mutetur.

ARTICVLVS III.

Vtrum omne quod mouetur, ab alio moueatur.

VIdetur quod non omne quod mouetur, ab alio moueatur. Dicit enim Philoſophus p. cœli. t. 87. quod grauia, & leuia mouentur à ſeipſis, & 7. phyſ. t. 18. & 8. phyſ. t. 31. idem dicit de animalibus, ergo falſum eſt, quod omne, quod mouetur ab alio moueatur. p. cœli l. 18. 7 phyſ. l. 7. 8. phyſ. l. 13.

2 Præterea voluntas mouet ſeipſam ad actum volendi; ſicut enim mouet cæteras potentias, ita & mouet ſeipſam, ergo non omne, quod mouetur, ab alio mouetur. p. 2. q. 9. a. 3

3 Præterea proiecta, vbi deſinunt tangi à proijciente, mouentur; & tamen non eſt à quo moueantur, ergo non omne, quod mouetur, ab alio mouetur. 8 phyſ. l. 22. 3. cœli l. 7.

4 Præterea omne mobile per aliud debet reduci ad mobile per ſe, nam omne, quod eſt per alterum, reducitur ad illud, quod eſt per ſe; ſed dantur multa, quæ mouentur per alios motores ergo oportet eſſe aliquid quod mouetur, & non ab alio, ſed a ſe. p. d. 8. q. 3. a. p. arg. 5.

Sed contra eſt auctoritas Philoſophi 7. phyſ. à t. p & 8. phyſ. à t. 27. vſque ad 34. & à t. 40 vſque ad 41. vbi fuſe probat, quod omne, quod mouetur, ab alio moueatur. 7 phyſ. l. p. 8. phyſ. l. 7. 9.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere, quod omne, quod mouetur, ab alio mouetur. Quod multipliciter poteſt eſſe manifeſtum. & primo quidem ex ratione ipſius motus, ſeu mouere, nihil enim mouetur niſi ſecundum quod eſt in potentia ad illud, ad quod mouetur; mouet autem aliquod ſecundum quod eſt actu; Mouere enim nihil aliud eſt, quã educere aliquid de potentia in actum, de potentia autem nihil poteſt reduci in actum, ſicut calidum in actu, vt ignis facit lignum, quod eſt calidum in potentia, eſſe actu calidum, & per hoc mouet, & alterat ipſum: Non eſt autem poſſibile, vt idem ſit ſimul in actu, & potentia ſecundum idem, ſed ſolum ſecundum diuerſa, quod enim calidum eſt in actu non poteſt ſimul eſſe calidum in potentia, ſed eſt ſimul frigidum in potentia. Impoſſibile ergo eſt, quod ſecundum idem eodem modo aliquid ſit mouens, & motum, vel quod moueat ſeipſum. Secundo ſi aliquid mouet ſeipſum, oportet, quod in ſe habeat principium ſui motus, aliter manifeſte ab alio mouebitur: oportet etiam, quod ſit primo motum, id eſt, quod moueatur ratione ſuipſius, & non ratione ſuæ partis, ſicut mouetur animal per motum pedis, ſic enim totum non mouetur à ſe, ſed a ſua parte, & vna pars ab alia: oportet etiam ipſum diuiſibile eſſe, vt probatur 6. phyſ. his poſitis probatur intentum. Hoc, quod à ſeipſo ponitur moueri, eſt primo motum, ergo ad quietem vnius partis eius non ſequitur quies totius, Si enim quieſcente vna parte alia pars eius mouetur, tunc ipſum totum non eſſet primo motum, ſed pars eius, quæ mouetur alia quieſcente, Nihil autem, quod quieſcit quieſcente alio, mouetur à ſeipſo; cuius enim quies ſequitur ad quietem alterius, oportet, quod motus ad motum alterius ſequatur, & ſic non mouebitur a ſeipſo, ergo hoc, quod ponebatur a ſeipſo moueri, nõ mouetur à ſeipſo: Neceſſe ergo eſt omne quod mouetur, ab alio moueri. Neq; dicas, quod eius quod ponitur mouere ſeipſũ pars nõ poteſt quieſcere, vel quod partus nõ eſt 8. phyſ. t. 40. p. e. g. c. 13. 7. phyſ. initio.

O

quieſcere, vel mooeri niſi per accidens, vt cõtra hanc rationem, quæ eſt Philoſophi 7. phyſ t 2. ab aliquibus ohiicitur, qnia vis rationis in hoc conſiſtit, quod ſi aliquod ſeipſum moueat primo, & per ſe, non ratione partium, oportet, quod ſuom moueri non dependeat ab aliquo, moueri autem ipſius diuiſibilis ſicut & eſſe illius dependet à partibos, & ſic non poteſt ſeipſum mouere primo, & per ſe: non ſequitur ergo ad veritatem conditionalis ioductæ, quod ſupponatur partem mouentis ſeipſum quieſcere, quaſi quoddam verum abſolute, ſed oportet haoc conditionalem eſſe veram, quod ſi quieſceret pars, quieſceret totum, quæ quidem poteſt eſſe vera, etiam ſi antecedens eſſet impoſſibile, ſicut iſta conditionalis
8 phyſ l. 27 eſt vera. ſi homo eſt equus eſt irrationalis. Tertio probatur inductione, ſic. Omne, quod mouetur per accidens, non mouetur à ſeipſo, mouetur enim ad motum alterius; ſimiliter neque quod mouetur per violentiam, vt manifeſtum eſt; neque quæ mouẽtur per natutam, vt ex ſe mota, ſicut animalia, quæ conſtat ab anima moueti; neque itetum, qoæ mooentur per natoram, vt graoia, & leuia, quia hæc moeentur à generante, & remouente prohibẽs; omne autem, quod mouetur, aut mouetur per ſe, aut mouetur per accidens, ſi per ſe, vel per violentiam, vel per naturam, & hoc, vel motum ea ſe, vt animal, vel non motum ex ſe, vt graue, & leue, ergo omne quod mouetur, ab alio mouetur.

3. e g. t. 13. Ad primum ergo dicendum, quod in iis, quæ mouentur a ſeipſis, adhuc id, quod mouetur, ab alio mouetur; animalia enim mouentur ab anima, & grauia, & leuia à generante, ſed in illis materia, & forma habent rationem principij quo mouentur.

p. 1. l. c. in ob Ad ſecundum dicendum, quod voluntas per vnum actum mouet ſe ad alium actum.

8. phyſ l. 22. Ad tertium dicendum, quod proiecta mouentur ab
3. cœli t 7. alio, puta à proiiciente, tamquam à violeoto motore,
7. phyſ l. 5. non quidem imprimente ipſi proiecto, quod per violentiam mouetur, aliquam virtutem, per quam moueatur, ſicut virtus generantis imprimit genito formam, quam conſequitur motus naturalis, nam ſic motus violentus eſſet à principio intrinſeco, quod eſt cootra rationem motus violenti, & præterea quia ſequeretur, quod lapis ex hoc ipſo, quod localiter mouetur per violeotiam, alteraretur, quod eſt contra ſenſum, ſed imprimente ſolum motum aeri, vel aquæ tamquam inſtrumento; quod fit, dum tangit ipſum proiectum; nam ſtatim, ac proiiciens ceſſauit tangere proiectum, aer ab illo motus vlterius propellit lapidem, & etiam aerem coniunctum, qui etiam mouet lapidem vlterius, & hoc fit quouſque durat impreſſio motus primi motoris.

Ad quartum dicendum, quod hæc propoſitio, omne
p. d 8. q. 3. a. mobile per aliud reducitur ad mobile per ſe, vera eſt
p. ad 3. de reductione, quæ eſt ad primum in illo genere, vnde ſecundum Philoſophos omnia mobilia reducuntur ad primum mobile, quod dicebant motum ex ſe, quia eſt compoſitum ex motore, & moto, ſed hic vlterius reducendus eſt in primum ſimplex, quod eſt omnino immobile.

QVÆSTIO XXV.

De comparatione motus ad motorem.

Deinde conſiderandum eſt de comparatione motus ad motorem.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR TRIA.

Primo, Vtrum mouens, & mobile debeant eſſe ſimul.
2 Vtrum detur aliquis primus motor.
3 Vtrum conditiones primi motoris ſint à Philoſopho recte aſſignatæ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum mouens, & mobile debeant eſſe ſimul.

Videtur qood mooens, & mobile non debeant eſſe ſimul. Dicit enim Philoſophus 2. phyſ. t. 19 2. phyſ l 2.
& 7. phyſ. t. 9. quod finis mouet agentem; ſed 7 phyſ l 4.
finis, cum ſit poſtremus in executione, vt dictum eſt, non eſt ſimul cum agente, ergo non omne mouens eſt ſimul cum mobili.

2 Præterea ſol calefacit aerem, & illum non cale- 7 phyſ l 4
facit mediantibus cælis inferioribus, quia non ſunt 2. d. 15 q. 1 a
receptibiles caloris; ſed ſol non eſt ſimul cum aere, 2. arg. 6 p. 1.
vt patet, ergo non neceſſario moueos, & motum de- 37. q. p. a. p.
bent eſſe ſimul. arg. 2.

3 Præterea ſagitta pellitur à proiiciente, & tamen 7. phyſ l. 1.
dum mouetur non ſimul eſt cum illo, ergo mouens, 8 phyſ l. 22
& mobile non neceſſario debent eſſe ſimul.

4 Præterea magnes trahit ferrum; ſed dum trahit, 3. cœli l. 7.
non ſimul ſunt magnes, & ferrum, ſed loco diſtant, 7. phyſ l. 5.
ergo non omne mouens, & mobile ſunt ſimul.

5 Præterea dicit Philoſophus 2. de ani. t. 115. quod 2. de anima
duo corpora ſolida non poſſunt ſe tangere in aere, vel aqua, quin inter illa mediet aer, vel aqua: ſed contingit mouens, & mobile eſſe corpora dura, ergo mouens, & mobile non neceſſario debent eſſe ſimul.

6 Præterea cælum empyreum influit in corpora p. p. q. 66 a. 1
inferiora, & tamen cælum empyreum loco diſtat à arg. aquin.
corporibus, in quæ influit, ergo moueos, & mobile art. 19.
non oeceſſario debent eſſe ſimul. arg. p.

7 Præterea quidam piſcis tentus in rete ob ſtupefa- 7. phyſ l. 4.
cit manum piſcatoris, non autem rete medium, ergo d. 15. q. p. 1.
non eſt neceſſe, quod mouens, & mobile ſint ſimul. arg. 6.
q. 5 de ver.

8 Præterea nobilius eſt agens, quod poteſt produce- 9. 3
re effectum in abſentia ſua, quam quod non poteſt hoc facere niſi per ſuam præſentiam, ergo cum inter p. d. 37. q. 3.
agentia ſint aliqua nobiliſſima, ſaltem ſubſtantiæ ſe- p. arg. 2
parate, vel Deus, debet ſaltem hic poſſe agere in diſtans, & ſic non omne mouens debet eſſe ſimul cum mobili.

9 Præterea grauia, & leoia mouentur ad ſua loca à q. præced. 3
generante, vt dictum eſt ex Philoſopho 8. phyſ. ſed 3 cœli t. 7.
generans non eſt coniunctum graui, vel leui, qoando mouetur, vt patet, ergo non omne mouens debet eſſe ſimul cum mobili.

10 Præterea dicit Philoſophus p. de geoer. t. 78. quod p. de gen.
non ſolum ignis tangens calefacit, ſed etiam ſi ſit a. 3.
longe, natus eſt agere, ergo non eſt neceſſe, quod mouens, & mobile ſint ſimul.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 7. phyſ à tex. 10. 7. phyſ l 3
probat, quod mooens, & motum debent eſſe ſimul.

Reſpondeo dicendũ, quod aliquid dicitur mouere
duplicitet vno modo, ſicut finis mouet agentẽ, & tale 7. phyſ l. 4
mouens aliquando diſtat ab agente, quem mouet. Alio modo, ſicut mouet id, quod eſt principiũ motus, & tale mouens cum ſit duplex quoddam remotum, quoddam vero proximum, & immediatum mobili: hoc ſolum neceſſe eſt ſimul eſſe cum mobili, non ita quidem, quod vtrumque ſit in eodem loco, ſed quod

inter ea nihil ſit mediũ. quod inductione probatur in omnibus tribus ſpeciebus motus; & primo quidẽ in motu locali, nam omne quod mouetur ſecundũ locum aut mouetur a ſe ipſo, aut ab altero, ſi a ſe ipſo, ſiue idẽ moueat ſeipſũ ratione vnius partis, & ratione alterius moueatur, ſiue idem primo, & per ſe moueat ſe, ſiue ſecundũ totũ, quomodo nihil poteſt ſeipſum mouere, vt bene probat Philoſophus 7. phyſic. mouens. & mobile ſunt ſimul; ſi mouetur ab alio, vel mouetur motu pulſionis, vel tractionis, vel vectionis vel vertiginis, at in motu pulſionis. cum ſit ab ipſo mouente in aliquid aliud, oportet quod ſaltem in principio motus pellens ſit ſimul cum eo, quod pellitur, dum pellens id quod pellitor, remouet a ſe, vel ab alio, & multo verius hoc eſt in motu tractionis, nã trahens nonquam ſeparatur ab eo, quod trahitur, & ſimiliter eſt in vectione. & in vertigine, nam vertigo componitur expulſu, & tractu, vectio autem ex iiſdem, & vertigine: vnde ſi in pulſione, & tractione mouens, & motum debent eſſe ſimul, etiam oportet quod ſint ſimul in reliquis. Similiter idem patet in alteratione, tum inductione. in omnibus enim quæ alterantur, manifeſtum eſt, quod ſimul ſunt vltimum alterãs. & primum alteratum: tum ratione, quia omnis alterano eſt ſimilis alterationi, quæ fit ſecundum ſenſum, omnis enim alteratio fit ſecundum qualitates ſenſibiles, ſecundum illa enim alterãtur corpora, quibus ab inuicem differunt quæ ſunt ſenſibiles qualitates: ſed in alteratione, quæ eſt ſecundum ſenſum, alterans, & alteratum ſunt ſimul, ſenſui enim viſus aer ſine medio coniunctus eſt, aeri vero corpus viſibile: ſuperficies enim corporis viſibilis terminatur ad aerem illuminatum, qui terminatur ad viſum: & ſic patet, quod aer alteratus, & alterans ipſum, ſunt ſimul: & ſimiliter viſus alteratus cum aere alterante: & ſimiliter eſt in auditu, & odoratu, ſi comparentur ad id, quod primum mouet id eſt ad ſenſibile corpus, quia hi ſenſus ſunt per medium extrinſecum: guſtus autem, & ſapor ſunt ſimul, non enim continguntur per aliquod medium extrinſecum: & ſimiliter eſt de tactu, & eodem modo ſe res habet in rebus inanimatis, & inſenſibilibus. demum idem etiam patet in augmento, & decremento, oportet enim, quod augetur, & auget eſſe ſimul, quia augmentatio eſt quædam appoſitio, per appoſitionem enim alicuius quãti aliquid augetur. ſimiliter cauſa decrementi eſt quædam ſubtractio alicuius quanti. Vnde manifeſtũ

ibid. & q. 3. de pot. a. 11. ad 5.

eſt, quod omne mouens, & motum debent eſſe ſimul ſaltem in principio motus: quod hac ratione confirmari etiam poteſt, quia omne agens in omni actione, atque adeo mouens in motu intendit ſibi aſſimilare paſſum, illudque in ſe conuertere, & quantum fieri poteſt ſibi vnire, vnio autem ad vnitatem tendens, vel localem, vel realem, neceſſario exigit ſimultatem. Quare dicendom eſt, quod neceſſe eſt, quod omne mouens ſit ſimul cum mobili.

7. phyſ. l. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod dictum Philoſophi de ſimultate mouentis, & moti intelligendum eſt de mouente per modum cauſæ efficientis, non autem per modum cauſæ finalis, vt dicit Philoſophus 7. phyſ. t. 9.

7. phyſ. l. 4. q. 5. de ver. a. 9. ad 17.

Ad ſecundum dicendum, quod paſſiua recipiunt actionem actiuorum ſecundum proprium modum: & ideo media, quæ ſunt inter primum alterans, & vltimum alteratum, aliquid patiuntur à primo alterãte, ſed non ſemper eodem modo, ſicut vltimum alteratum: ſic ergo in propoſito orbes medij planetarum aliquid recipiunt a ſole, puta lumen, non autem calorem.

7. phyſ. l. 3. 3 q. pot. a. 11. ad 5.

Ad tertium dicendum, quod mouens, & motum debent eſſe ſimul, ſaltem in principio motus, & hoc modo proiiciens ſimul eſt cum proiecto, quod etiam apparet in motu grauium, & leuium.

7. phyſ. l. 1. 2. d. 15. q. p. a. 2. ad 6.

Ad quartum dicendum, quod magnes attrahit ferrum, non ſolum ſicut finis, ſed etiam ſicut mouens, & alterans: quod patet primo, quia magnes non trahit ferrum ex quacunque diſtantia, ſed ex propinquo, ſi autem ferrum non moueretur ad magnetem, niſi ſicut graue ad ſuum locum, ex qualibet diſtantia tenderet ad ipſum. Secundo quia ſi magnes allijs perungatur, ferrum attrahere non poteſt, quaſi allijs vim attractiuam ipſius impedientibus, aut etiam in contrarium alterantibus. Tertio quia ad hoc, quod magnes attrahat ferrum, oportet ferrum prius liniri cum magnete. maxime ſi magnes ſit paruus, quaſi ex magnete aliquam virtutem ferrum accipiat, vt ad eum moueatur. ſufficit autem, vt ſit ſimul magnes cum aëre contiguo, quem immediate alterat, & mediante quo poſtea alterat ferrum, quod ad ſe trahit: neque requiritur, vt eodem modo agat in aërem, ſicut per aerem in ferrum, vt dictum eſt de ſole calefaciente ſublunaria per orbes intermedios.

1. de an. l. 13 Ferrar. 7. phyſ. l. 1. Iauel. ibid.

Ad quintum dicendum, quod Philoſophus non intendit mouens, motum eſſe ſimul: quaſi inter mouens, & motum non intermediet aër, vel aqua, ſed quia nullum corpus apparentis ſenſibilitatis inter illa cadit, aër autem, & aqua inter illa medians eſt inſenſibilis, & ideo exiſtimatur nihil eſſe medium. Vel dic, quod aer, vel aqua medians eſt mouens immediatum, non aute m corpus dutum.

q. 5. de ver. a. 9. ad 17. p. p. q. 66. a. 3. ad 2. quol. 6. a. 19. ad p. 7. phyſ. l. 4.

Ad ſextum dicendum, quod cælum empyreum influit in cælos inferiores, ſed non eandem qualitatem, quam influit in corpora inferiora per intermedios cælos, puta virtutem continendi, & cauſandi, vel aliquid huiuſmodi ad dignitatem pertinens.

7. phyſ. l. 4. q. 5. de ver. a. 9. ad 17. 2. d. 15. q. p. a. 2. ad 6

Ad ſeptimum dicendum, quod patitur rete à piſce ſtupefaciente, ſed non ſtupefactionem, quia eius non eſt capax, ſed aliquid aliud: licet enim cuiuſlibet agẽtis habentis ſitum actio prius recipiatur in medio, quam in termino, non tamen oportet, quod recipiatur in vtroque eodem modo, ſed ſecundum quod exigit diſpoſitio vtriuſque, & ideo paſſiua recipiunt actionem actiuorum ſecundum proprium modum.

p. d. 37. q. p. a. p. ad 2.

Ad octauom dicendum, quod illud, quod agit per ſuam abſentiam, non eſt cauſa proxima eius, quod fit, ſed remota: virtus enim ſolis primo imprimitur in corpore ſibi coniuncto, & ſic deinceps vſque ad vltimum, & hæc virtus eſt lumen eius, per quod agit in his inferioribus, vt Auicenna dicit. Similiter patet, quod Rex præcipiens eſt cauſa prima, ſed exequens præceptum eſt cauſa proxima, & coniuncta, Deus autem immediate in omnibus operatur, vnde oportet, quod in omnibus ſit.

7. phyſ. l. 5. q. 3. de pot. a. 11. ad 5.

Ad nonum dicendum, quod grauia, & leuia mouẽtur à generante per hoc, quo dat eis formam, per quã mouentur ad locum, ſicut ſagitta dicitur moueri à proiiciente, quatenus illi imprimit impulſum: & ideo ſicut in motu proiecti ſufficit vt mouens, & motum ſint ſimul in principio motus, ita & in motu grauis, & leuis: niſi quod generans mouet graue per alterationem, at proiiciens mouet proiectum non quidem per alterationem, imprimendo qualitatem vllam, quia ſic motus proiecti eſſet ab intrinſeco, & naturalis, & ſequeretur, quod lapis ex hoc ipſo, quod moueretur localiter per violẽtiam, alteraretur, quod eſt contra ſenſum, ſed ſine vlla alteratione imprimendo motum mediante aëre.

p. de gener. l. 25.

Ad decimum dicendũ, quod ſenſus Philoſophi eſt, quod agens, & patiens debent quidem eſſe diuiſa, & non continua: quia id, quod eſt continuum non eſt paſſibile, nihil enim patitur à ſe ipſo, quia non eſt ma-

iot ratio, quare vna pars eius agat, & alia patiatur, quam alia, cum partes continui ſint ſimilis naturæ; ita tamen debent eſſe diuiſa, vt ſint in debita propinquitate, omnia enim agẽtia naturalia habẽt determinatã virtutem, quæ ſi vltra ſuæ virtutis proportionem elongentur à patientibus, nullum effectum cauſare poterũt, ſed cum ſiunt propinqua, vel in ſe, quod eſt, quando primum agens & vltimum patiens ſunt immediata, vel in aliis, quando inter primum agens & vltimum patiens eſt aliquid, quod in virtute primi agit, & patitur, tunc agens agit, & patiens patitur; & ita ſe habet ignis, qui non ſolum calefacit nos, quando tangit, ſed etiam quando eſt longe, calefacit enim aerem, qui natus eſt calefieri ab igne, aer autem calefactus calefacit corpus noſtrum.

ARTICVLVS II.

Vtrum detur aliquis primus motor.

p cœli l 21. 12. met. 130. VIdetur quod non detur aliquis primus motor Philoſophus enim p cæli l. 101 & 12. met. t. 48. ponit plures motores primos, nam vnicuique cælo tribuit vnum motorem; & præter hos poſuit alias ſubſtantias communicantes eſſe, & vitam corporibus ſublunaribus.

p p. q. 2 a 3. arg 2. 2 Præterea omnia, quæ apparent in mundo, poſſunt compleri per alios motores, ſuppoſito, quod non ſit primus motor ſimpliciter, quia ea, quæ ſunt naturalia, reducuntur in principiũ, quod eſt natura. ea vero, quæ ſunt a propoſito, reducũtur in principium, quod eſt ratio humana, vel voluntas: nulla ergo neceſſitas eſt ponendi primum motorem.

3 Præterea ab vno primo, & ſimplici procedit tãtum vnum ſecundum Philoſophum; ſed plures motus inueniuntur participari in creaturis, ergo videtur, quod procedant a pluribus motoribus primis & ſic non eſt neceſſe ponere aliquem primum motorem.

p c g c. 13 Sed contra eſt, quod Philoſophus 8. phyſ. & 12. met. probat dari primum motorem.

p. c g. c. 13. Reſpondeo dicendũ, quod neceſſe eſt dicere, quod ſit aliquis primus motor Et ratio huius manifeſta eſt, quia, vt dictum eſt, omne, quod mouetur, ab alio mouetur; ſed in mouentibus, & motis non eſt dare proceſſum in infinitum; nam in mouentibus: & motis ordinatis, quorum ſcilicet vnum per ordinem ab alio mouetur, hoc neceſſe eſt inueniri, quod remoto primo mouente, vel ceſſante a motione nullum aliorũ mouebit, neque mouebitur, quia primum eſt cauſa mouendi omnibus aliis: ſed ſi ſunt omnia mouentia, & mota per ordinem in infinitum, non erit aliquod primum mouens, ſed omnia erunt quaſi media mouentia, ergo nullum aliorum poterit moueri, & ſic nihil mouebitur in mundo Dicendum ergo eſt quod datur aliquis primus motor, à quo dependent omnes alii motus.

12 met. l. 10 de ſp cr a 6 & 10. & op. de a0g. Ferr 1 c g c 13. p p q 2. a. 3. ad 2. Ad primum ergo dicendum, quod licet quilibet orbis habeat ſuum motorem, datur tamen vnus primus motor, qui reſpectu aliorum habet rationem primæ, & principalis cauſæ.

Ad ſecundum dicendum, quod, cum natura propter determinatum finem operetur, ex directione alicuius ſuperioris agentis, neceſſe eſt ea, quæ a natura fiunt, etiam in Deum reducere, ſicut in primam cauſam, quæ non ſit ratio, & voluntas humana, quia hæc mutabilia ſunt, & defectibilia: oportet autem omnia mobilia, & deficere poſſibilia reduci in aliquod primum principium immobile omnia mouens.

P d. 2 q p a. r. c. Ad tertium dicendum, quod licet proxima mouentia ſint plura iuxta pluralitatem motuum, vel mobilium, quia tamen omnis multitudo procedit ab vnitate aliqua, vt dicit Dion. c. 3. diu nom oportet vniuerſitatem mouentium ad vnum primum motorem reduci.

ARTICVLVS III.

Vtrum recte ſint aſſignatæ proprietates primi motoris a Philoſopho.

VIdetur quod non ſit recte aſſignata prima proprietas primi motoris quod ſit omnino immobilis. Dicit enim Philoſophus 3 cæli t 11. quod neceſſe eſt primum mouens mouere ſe ipſum motu ſecundum naturam, ergo primum mouens non debet eſſe omnino immobile. 3 cœli t 3

2 Præterea nihil dat alteri, quod non habet, ſicut quod non eſt calidum non calefacit, ſed primus motor monendo dat motum, ergo neceſſe eſt, quod ipſe moueatur, & conſequenter, quod non ſit omnino immobilis.

3 Præterea omne, quod eſt per alterum, reducitur ad illud, quod eſt per ſe, ſed omnia, quæ mouentur, reducuntur ad primum motorem, ergo oportet, quod primus motor moueat ſe, & ſic non erit omnino immobilis. p d 8 q 3 a p arg 3.

4 Præterea quod mouetur ad motũ eius, in quo eſt, non eſt omnino immobile, cum ſaltem per accidens moueatur: ſed primus motor mouens primum mobile eſt in illo & per conſequens illo moto mouetur, ergo primus motor non eſt omnino immobilis. 5. met. l. 7 p d 37. q. 4 a p arg 3.

Sed contra eſt auctoritas Philoſophi 8. phyſ. a t. 16. vbi probat primum motorem debere eſſe omnino immobilem.

Videtur quod primus motor non ſit perpetuus, motus enim non ſemper fuit, ſed aliquando incæpit; ſed perpetuitas motoris non niſi ex motu colligitur, vt patet ex Philoſopho 8. phyſ. initio, & 12. met. t. 35. ergo primus motor non eſt perpetuus. 8 phyſ l: & 3 12 met. l.

2 Præterea perpetuum, & æternum idem ſunt; ſed æternitas non competit primo motori, quia æternitas eſt quid factum, dicit enim Boet. l. 5. de conſol. proſa vlt. quod nunc fluens facit tempus, & nũc ſtans facit æternitatem nihil autem factum poteſt competere primo motori, hic enim eſt Deus, de quo nihil factum dici poteſt. ergo primus motor non eſt perpetuus. p p. q. 10 a 2 arg. p. p p. q. 1 a. 3

3 Præterea quod eſt ante æternitatem, & poſt æternitatem non menſuratur æternitate, & conſequẽter non eſt æternum nec perpetuum, ſed primus motor, qui eſt Deus, eſt ante æternitatem, vt dicitur 10 lib. de cauſis propoſ. 2. & poſt æternitatem, dicitur enim exod. 5. quod Deus regnabit in æternum, & vltra, ergo primus motor non eſt æternus, & conſequenter non eſt perpetuus. p. p. q. 13 a. 1. arg. 2.

Sed cõtra eſt. quod Philoſophus 8. phyſ. a t. 45. probat quod primus motor eſt perpetuus 8. phyſ l 11

Videtur quod primus motor non ſit incorporeus. Nihil enim mouetur niſi corpus, vt probat Philoſophus 6. phyſ. t. 32. ſed primus motor mouetur, cum eum moueat primum mobile, vt dicitur 12. met. t. 30 ad motum eius mouetur, vt dicitur eccleſiaſtes primo in circuitu pergit ſpiritus, ergo primus motor non eſt incorporeus. p p. 50 a. p. arg 2 1. met. l 7 1. eth. l 6 op. 10 cap. 18. op. 11 a 6

2 Præterea ſitus non conuenit niſi rei corporeæ, ſed quæ pertinent ad ſitum, conueniunt primo motori, quia non eſt in toto primo mobili, ſed tantum in parte determinata, puta in oriente, vt docet Philoſophus 8. phyſ. t. 84. ergo primus motor nõ eſt incorporeus. p. p. q 11. p arg 4 8. phyſ. l. 1. 3.

3 Præterea mouentis ad motum oportet eſſe aliquem contactum, contactus autem non eſt niſi

Digitized by Google

corporum cum ergo primus moror moueat primum mobile, vt dictum eſt, videtur quod ſit corporeus.

8. phyſ l. 23. 12. met l. 8. Sed contra eſt, quod Philoſophus 8. phyſ t.86. & 12.met. t.41. probat, quod primus motor immobilis nullam habet magnitudinem, ita vt neque ſit corpus neque virtus in corpre.

p. d.14. q. p. 2. arg p. Videtur qood primus motor non ſit vnus. Principium enim determinatum alicuius generis non inuenitur niſi in habentibus naturam illius generis, ſicut anima non inuenitur niſi in rebus viuentibus, ſed vnitas eſt in genere quantitatis ſicut principium, ſicut & punctus, ergo cum quantitas non ſit in primo motore, cum non ſit virtus in magnitudine, neque ſit corpus, vt dictum eſt, non erit primus motor vnus. Sed dices, quod primus motor eſt vnus non vnitate, quæ eſt principium numeri, ſed vnitate, quæ conuertitur cum ente.

p p.q.11 arg 2.2.3. p d.2 q. p. 2. p. arg p. p. meteor l 2. 2 Contra vnum, quod conuertitur cum ente, importat priuationem, ſed omnis priuatio imperfectio eſt, quæ non competit primo motori, qui Deus eſt, ergo primus motor non eſt vnus.

3 Præterea ab vno primo, & ſimplici procedit tantum vnum ſecundum Philoſophum; ſed plures bonitates inueniuntur participatiue creaturis, ſicut ſapientia, pax, bonitas. & huiuſmodi, ergo videtur quod procedant à pluribus primis principiis, & ſic eſt ponere plures primos motores, cum primus motor ſit cauſa omnium ſublunarium, vt docet Philoſophus p. meteororum cap. 1. ergo primus motor non eſt vnus.

8. phyſ l. 23 Sed contra eſt, quod Philoſophus 8. phyſ. t.83. probat quod primus motor debet eſſe vnus.

p p.q. 25. a 2 arg 3. q. p de pot, a, 2 arg. 2. Videtur qood primus motor non ſit virtutis infinitæ. Probat enim Philoſophus 8. phyſ. t.79. quod ſi potentia alicuius corporis eſſet infinita, moueret in inſtanti: ſed primus motor oon mouet in inſtanti, ergo primus motor non eſt virtutis infinitæ. Sed dices, quod voluntas primi motoris non determinat quanto tempore velit effectum ſuum complere, & ſic non oportet, quod potentia primi motoris moueat in non tempore.

q. de por. arg. 3. 2 Cootra voluntas primi motoris non poteſt immutare eius potentiam, ſed de ratione potentiæ infinitæ eſt quod agat in non tempore, ergo hoc per eius voluntatem immutari non poteſt.

p. p. arg 2. q. p. de pot, 2. 2. arg 4. 3 Præterea omnis potentia maniſeſtatur per effectum, alias eſſet fruſtra, ſi igitur potentia primi motoris eſſet infinita, poſſet facere infinitum effectum, puta motum vel infinitum in velocitate, vel in duratione, quod eſt impoſſibile.

p. p. q. 7. a. p arg 2 p. d. 43 q. p. a. p. arg. 3. q. de pot. a. 2. arg 6. 4 Præterea ſecundum Philoſophum p. phyſ. t. 15. finitum, & infinitum conueniunt quantitati; ſed primus motor caret magnitudine, & eſt omnino indiuiſibilis, vt dicitur 8. phyſ. t. 83. ergo primus motor non eſt virtutis infinitæ.

q. p. de pot: arg. 13. 5 Præterea primus motor agit tota ſua potentia, ſi ergo eius potentia motiua eſt infinita, effectus eius puta motus erit infinitus, quod eſt falſum ergo primus motor noo eſt virtutis ioſinitæ.

ibid. arg p. p d. 43 q. p. a p arg. 6 Præterea ſecundum Philoſophos ſi eſſet aliqua potentia actiua, cui non reſponderet aliqua potentia paſſiua in natura, illa eſſet fruſtra; ſed nulla potentia paſſiua eſt ad recipiendum motum infinitum; Cum ergo potentia primi motoris noo ſit fruſtra, videtur quod non ſit infinita.

8. phyſ. l. 21. & 24. Sed contra eſt quod Philoſophus 8. phyſ. t. 78. & 86. probat, quod primus motor eſt virtutis infinitæ.

p. c. g. c. 13 p. d. 8. q. 3. a. p. arg. a. ſed q. & 2 q. c. Reſpondeo diceodom ad primam quæſtionem, quod neceſſe eſt dicere, quod primus motor ſit omnino immobilis. Et ratio duplex afferri poteſt: vna eſt, quia omne, quod mouetur, ab alio mouetur, ſi igitur illud, à quo mobile mouetur, ipſum etiam moueatur, oportet, quod ab aliquo motore moueatur: ſed impoſſibile eſt ire in infinitum, ergo oportet deuenire ad primum motorem, qui mouet & nullo modo mouetur. & ſic erit omnino immobilis. Altera eſt, quia omnis motus vel mutatio conſequitur aliquam poſſibilitatem, cum motus ſit actus exiſtentis in potentia: Cum igitur primus motor ſit actus purus, vt probat Philoſophus 2. met t. 30 non poteſt in eo eſſe aliqua mutatio, & ſic erit omnino immobilis.

Ad primum ergo dicendum, quod primum mouens eſt duplex, vnum ſimpliciter primum, & hoc eſt omnino immobile, vt probatur 8. phyſ t. 8 & 12. met. t. 35. aliud eſt primū mouens in genere naturaliū mouentiū, quod mouet ſeipſum tamquam compoſitum ex motore, & moto, vt probatum eſt 8. phyſ. Alia tamen littera habet, primum mouens mouere neceſſe ipſum motū, ſcilicet primum ſecundum naturam: & etiam intelligitur de primo motore ſimpliciter, ſeu primo mouente ſimpliciter. quod eſt omnino immobile, quod mouet primum mobile. Quocūque autem modo accipiatur primum mouens, neceſſe eſt, quod moueat ſecundum naturam, non enim eſt poſſibile, vt id, quod eſt præter naturam, ſit p eo, quod eſt ſecundum naturam. 2 met. l. 5. 3 cœli l. 6. 8 phyſ. l. 23. 12. met. l. 6. & 7. 8. phyſ. l. 10. 3. cœli. l. 6.

Ad ſecundum dicendum, quod cum omne, quod mouetur, ab alio moueatur, quod non poteſt in infinitum procedere, neceſſe eſt dicere, quod non omne mouens moueatur; Cum enim moueri ſit exire de potentia in actum, mouens dat id, quod habet, mobili inquantum facit ipſum eſſe in actu. Verum mouēs triplex eſt, & vnum quidem quod per ſe mouetur, & hoc eſt corpus: aliud vero quod non mouetur per ſe, ſed per accidens, & propter hoc non mouet motum ſemper vniformē, & hoc eſt anima. eſt autem aliud mouens penitus immobile, quod nec per ſe, nec per accidens mouetur, vt probat Philoſophus 8. phyſ. à t. 45. & hoc eſt primus motor omnino immobilis, qui proinde poteſt mouere motum ſemper vniformem, & quia antiqui naturales nihil eſſe credebāt niſi corpora, poſuerunt, quod omne mouens mouetur, & quod anima per ſe mouetur, & eſt corpus. p p 75. a. p ad p.

Ad tertium dicendum, quod propoſitio prædicta vera eſt de reductione, quæ eſt ad primum in genere illo: vnde ſecundum Philoſophus omnia mobilia reducuntur ad primum mobile, quod dicebant motum ex ſe, quia eſt compoſitum ex motore, & moto, ſed hic vlterius reducendus eſt in primum ſimplex, quod eſt omnino immobile. p d. 8. q 3. 5. p arg. 3.

Ad quartum dicendum, quod primus motor non eſt in primo mobili, & in determinata eius parte, niſi quatenus determinatæ parti cœli applicat ſuam virtutem: vnde non circumfertur cum primo mobili, quod mouet, ſed remanet penitus immobilis. p. p. q 51 5. 3. ad 2. 52 a. 2. c. 8. phyſ. l. 23 op. 11. art 6.

Ad ſecondam quæſtionē dicendum, quod primus motor debet eſſe perpetuus: cuius ratio eſt, quia primus motor eſt omnino immutabilis, & immobilis, vt dictum eſt: ſed perpetuitas, ſeu æternitas conſequitur immutabilitatem. ſicut tempus conſequitur motum, ergo primus motor eſt omnino perpetuus. p. p. q. 10. a. p. & 2. c.

Ad primum ergo dicendum quod ratio qua Philoſophus probat ex perpetuitate motus perpetuitatem motoris non eſt demonſtratiua quia vere motus aliquando incepit, vt fides docet, ſed aliunde poteſt probari, vt dictum eſt. 12. met t. 5. 8. phyſ. l. 12.

Ad ſecundum dicendum, quod ſecundum noſtram apprehenſionem nunc ſtans dicitur facere æternitatem, ſicut enim in nobis cauſatur apprehenſio temporis, eo quod apprehendimus fluxum ipſius nunc, ita cauſat in nobis apprehenſio æternitatis, inquantum apprehendimus nunc ſtans. in c. p. p. q. 10 a. ad p.

p.p.q.10.a. a ad 2. Ad tertium dicendũ, quod primus motor, ſeu Deus dicitur eſſe ante æternitatem, prout participatur a ſubſtantiis immaterialibus; vnde & ibidem dicitur, quod intelligentia parificatur æternitati. Ad id vero, quod dicitur in exodo. Dominus regnauit in æter. & vltra ſciendum, quod æternum accipitur ibi pro ſæculo, ſicut habet alia tranſlatio: ſic igitur dicitur, quod regnabit vltra æternum, quia durat vltra quodcunque ſæculum, ideſt vltra quamcunque durationem datam, nihil enim eſt aliud ſæculum, quam periodus cuiuſlibet rei, vt dicitur p. de cœlo t.100. Vel dicitur etiam vltra æternum regnare, quia ſi etiam aliqoid aliud ſemper eſſet, vt motus cœli ſecundum quoſdam Philoſophos, tamen primus motor, ſeu Deus vltra regnat, inquantum eius regnum eſt totum ſimul.

p.p.q.10.a.p c.p.c.g.c.20 Ad tertiam quæſtionem dicendum, qood primum mouens eſt omnino corporeum. Cuios ratio eſt, quia nullum corpus mouet non motum, vt patet inducẽdo per ſiogula, & probatur ratione, quia cum mouẽs, & motum debeant eſſe ſimul, vt dictum eſt, oportet, corpus mouens moueatur, ad hoc quod ſit ſimul cũ corpore moto, oſtenſum autem eſt ſupra, quod primum mouens eſt omnino immobile, vnde manifeſtum eſt, quod primum mouens eſt incorporeum.

p.p.51.a.3. ad 1. Ad primum ergo dicendum, quod licet primus motor moueat primummobile, non tamen mouetur per accideus ad motum eius. Et ratio eſt, quia corpus cœleſte non recedit de loco ſecundum totum, nec determinatur primo motori vel cuicunque ſpiritui mouenti orbem locus ſecundum aliquam partem determinatam ſubſtantiæ orbis, quæ nunc eſt in oriente nunc in occidente, ſed ſecundum determinatum ſitum, quia ſemper eſt in oriente virtus mouens, vt dicitur in 8.phyſ. t.8. vnde cum dicitur Eccleſ. primo in circuitu pergit ſpiritus, non eſt ſenſus quod Angelus mouens orbem cum illo circumferatur; ſed quod facit cœlũ pergere in circuitu, ſicut ſpiritus dicitur interpellare, quia facit nos interpellare; vel quod pergit in circuitu ſecundum operationem, quia mouet cœlum circulariter.

op.10.art.18 op.11.a.6.

p.p.11.a.3 ad 3.52.a.2.c. Ad ſecundum dicendum, quod primus motor, & quilibet ſpiritus mouens orbem dicitur eſſe in parte determinata, quia applicat virtutem ſuam ad vnam partem cœli determinatam, puta ad orientem.

p.p.75.a.p. ad 3. Ad tertiom dicendum, quod eſt duplex contactus, quantitatis & virtutis; primo modo corpus non tangitur niſi à corpore. Secundo modo corpus poteſt tangi a re incorporea, & hoc modo tangitur cœlum à ſuo motore incorporeo.

p.c.g.c.43. ratione 4. 8.phyſ.l.13. Ad quartam quæſtionem dicendum qood primus motor eſt vnus. Et ratio eſt, qoia impoſſibile eſt vnũ motum continuum, & ſingula regulantem à pluribus motoribus eſſe, nam ſi ſimul mouent, nullus eorum eſt perfectus motor, ſed omnes ſe habent loco vnius perfecti motoris quod non competit in primo motore, perfectum enim eſt prius imperfecto, ſi autem non ſimul mouent, quilibet eorum eſt quandoque monens, & quandoque non, ex quo ſequitur, quod motus non eſt continuus, neque regularis, motus enim continuus, & vnus eſt ab vno motore; motor etiã, qui non ſemper mouet irregulariter inuenitur mouere, ſicut patet, in motoribus inferioribus, in quibus motus violentus in principio intenditur, & in fine remittitur, motus autem naturalis è conuerſo; ſed primus motus & vnus eſt & continuus, vt probatum eſt a Philoſophis ergo oportet eius motorem eſſe vnum, hic autem eſt primus motor, ergo hic debet eſſe vnus.

p.p.q.11.a.3. ad 1. & p.d. 24.q.p.a.p. ad p. Ad primum ergo dicendum, quod vnum ſecundũ quod eſt principium numeri non prædicatur de primo motore, ſed ſolum de his, quæ habent eſſe in materia, cuiuſmodi non eſt primus motor, cum ſit incorporeus, vt dictum eſt, atque adeo immaterialis. Vnũ enim quod eſt principium numeri eſt de genere mathematicorum, quæ habent eſſe in materia, ſed ſunt ſecundum rationem a materia abſtracta. Vnum vero, quod conuertitur cum ente, eſt quoddam metaphyſicum, quod ſecundum eſſe non dependet à materia & licet in primo motore qui eſt Deus, non ſit aliqua mutatio tamen ſecundum modum apprehẽſionis noſtræ non cognoſcitur a nobis niſi per modũ priuationis, & remotionis, & ſic nihil prohibet aliqua priuatiue dicta de Deo atque adeo de primo motore prædicari, ſicut quod eſt incorporeus, infinitus, & ſimiliter de illo dicatur, quod ſit vnus, & ex his patet ad ſecundum.

Ad tertium dicendum, quod quamuis bonitates participatæ in creaturis ſint differentes ratione, tamẽ habent ordinem ad inuicem, & vna includit alteram, & vna fundatur ſuper altera, ſicut in intelligere includitur viuere, & in viuere includitur eſſe, & ideo non reducuntur in diuerſa principia, ſed in vnum. Quod ſi etiam ordinem non haberent, non propter hoc excluderetur vnitas primi principij, & primi motoris, quia quod in principio vnitum eſt, in effectibus moltiplicatur, ſemper enim in cauſa eſt aliquid nobilius, quam in cauſato. Vnde primum principium, licet ſit vnum, & ſimplex re, ſunt tamen in eo plures rationes perfectionum, ſcilicet ſapientiæ, vitæ & huiuſmodi ſecundum quas diuerſæ perfectiones re differentes in creaturis cauſantur. p.d.24.q.p.a. p.ad p.

Ad quintam quæſtionem dicendum, quod primus motor eſt virtutis infinitæ, quod probatur, quia nulla potentia finita poteſt mouere infinito tempore, ſed potentia primi motoris mouet tempore infinito, quia motus primus eſt ſempiternus, & perpetuus de ſe cum non ſit defectiuus propter impotentiam motoris, neque propter corruptionem ſubſtantiæ mobilis, cum non videatur motus cœli per diuturnitatem temporis ſeneſcere, ergo potentia primi motoris eſt infinita. p.c.g.c.20. 8.phyſ.l.

Prætetea agere conſequitur eſſentiam, nam vnũquodque ſecundum quod eſt, agere poteſt, ſed Deus ſecundum eſſentiam ſuam eſt infinitus quia nullus actus inuenitur finiri niſi per potentiam, quæ eſt eius receptiua inuenimus enim formas limitari ſecundũ potentiam materiæ. Si igitur primum mouens eſt actus abſque potentiæ permixtione, quia non eſt forma alicuius corporis, nec virtus in corpore, neceſſe eſt ipſum infinitum eſſe, ergo & eius virtus erit infinita. Item vnumquodque quod eſt in potentia, ſecundum hoc habet virtutem receptiuam, & paſſiuam, ſecundom quod verò actu eſt habet virtutẽ actiuã. Quod igitur eſt in potentia tantum ſcilicet materia prima habet virtutem infinitam ad recipiendum, nihil de virtute actiua participans, & ſupra ipſam quanto aliquid formalius eſt, tanto id abundat in virtute agendi, propter quod ignis inter omnia elementa eſt maxime actiuus Deus igitur, qoi eſt actus purus nihil potentialitatis permixtum habens, in infinitum abundat in virtute actiua ſuper alia. op.2.c.18 19.

Ad primum ergo dicendum, quod Philoſophus 8 phyſ. probat, quod ſi aliquod corpus haberet potentiã infinitã, moueret in non tempore, & tamen oſtẽdit, quod potentia motoris cœli eſt infinita, quia mouere poteſt tempore infinito, relinquitur ergo ſecundum eius intentionem, quod potentia infinita corporis ſi eſſet, moueret in non tempore, non autẽ potẽtia incorporei motoris. Cuius ratio eſt, quia corpus mouens aliud eſt agens vniuocum, vnde oportet, quod tota potentia agentis manifeſtetur in motu: quia ergo quanto mouentis corporis potentia eſt maior, tãto p.p.25.a.2. ad 3. q.p. de po: a.2.ad 2.

Digitized by Google

velocius mouet, neceſſe eſt, quod ſi fuerit infinita, moueat improportionabiliter citius quod eſt moue re in non tempore: ſed mouens incorporeum eſt agẽs non vniuocum: vnde non oportet, quod tota virtus eius manifeſtetur in motu, ita quod moueat in non tempore, & præſertim quia mouet ſecundum diſpoſitionem ſuæ voluntatis.

q. de pot. l. c. ad 3. Ad ſecundum dicendum, quod licet voluntas primi motoris non poſſit mutare eius potentiam, poteſt tamen determinare eius effectum, nam voluntas potentiam mouet.

p p. q. 25 a. 2 ad 4. Ad tertium dicendum, quod potentia agentis vniuoci tota manifeſtatur in ſuo effectu, potentia enim generatiua hominis nihil poteſt plus, quàm generare hominem, ſed potentia agentis non vniuoci non tota manifeſtatur in ſui effectus productione, ſicut potentia ſolis non tota manifeſtatur in productione alicuius animalis ex putrefactione generati: manifeſtũ eſt autem, quod primus motor non eſt agens vniuocum, vt dictum eſt, vnde relinquitur, quod effectus eius ſemper eſt minor quam potentia eius: non ergo oportet, quod manifeſtetur infinita potentia primi motoris in hoc, quod producat infinitum motum in

q p de pot a 1 ad p p. d 43 q p. a. p ad 3. duratione, vel intẽſione, nam etiamſi nullum effectũ produceret, non eſſet eius potentia fruſtra, quia fruſtra eſt, quod ad finem ordinatur, quem non attingit, potentia autem primi motoris, cum ſit Deus, non ordinatur ad effectum ſicut ad finem, ſed magis ipſa eſt finis ſui effectus.

Ad quartum dicendum, quod infinitum ſumitur dupliciter, vel priuatiue, ſecundum quod ſcilicet dicitur a priuatione finis, qui eſt terminus quantitatis, & ſic Deo non conuenit: vel negatiue, & ſic primi motoris potentia dicitur infinita, quia nullo modo finitur. p. d. 43. q. p a p c & ad 1. p p. p. 7. a. 2. p. ad 2.

Ad quintum dicendum, quod primus motor ſemper agit tota ſua potentia, ſed effectus terminatur ſecundum imperium voluntatis & ordinem rationis. q p de pot. a 1 ad 13.

Ad ſextum dicendum, quod Philoſophus loquitur de potentia actiua naturali: res enim naturales coordinatæ ſunt ad inuicem, & etiam omnes creaturæ: Deus autem, atque adeo primus motor eſt extra hũc ordinem ipſe enim eſt, ad quem totus hic ordo ordinatur, ſicut ad bonum extrinſecum, vt exercitus ad ducem, ſecundum Philoſophum 12. metaph. & ideo non oportet, vt ei, quod eſt in primo motore, aliquid in creaturis reſpondeat. q p. de pot. a 1 ad 8.

Hæc dicta ſufficiant ad maiorem gloriam præpotentis Dei, ad honorem B. atiſſimæ Virginis Mariæ, & ad laudem Doctoris Angelici S. Thomæ Aquinatis.